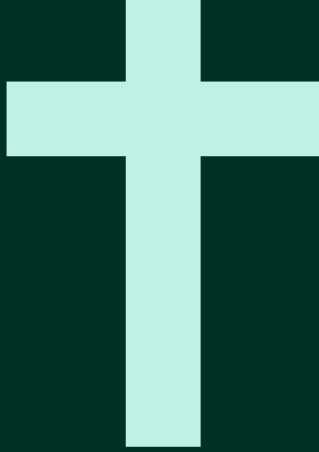

Testamento jaa maa
jitocho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande (MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9

Contents

Mateo	1
Marcos	31
Lucas	50
Juan	82
Hechos	104
Romanos	134
1 Corintios	147
2 Corintios	159
Gálatas	167
Efesios	172
Filipenses	176
Colosenses	179
1 Tesalonicenses	182
2 Tesalonicenses	185
1 Timoteo	187
2 Timoteo	191
Tito	194
Filemón	196
Hebreos	197
Santiago	206
1 Pedro	210
2 Pedro	214
1 Juan	217
2 Juan	221
3 Juan	222
Judas	223
Apocalipsis	224

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO TU'UN VA'A NI CHAA SAN MATEO

Lista ndasa vai tata Jesucristo

¹ Ya'á kúu lista ndasa vai tata Jesucristo, se'e David, se'e Abraham. ² Abraham ni sá'a-de Isaac. Te Isaac ni sá'a-de Jacob. Te Jacob ni sá'a-de Judá jín nani-i. ³ Te Judá ni sá'a-de Fares jín Zara ni kaku chí Tamar. Te Fares ni sá'a-de Esrom. Te Esrom ni sá'a-de Aram. ⁴ Te Aram ni sá'a-de Aminadab. Te Aminadab ni sá'a-de Naasón. Te Naasón ni sá'a-de Salmón. ⁵ Te Salmón ni sá'a-de Booz ni kaku chí Rahab. Te Booz ni sá'a-de Obed ni kaku chí Rut. Te Obed ni sá'a-de Isái. ⁶ Te Isái ni sá'a-de rey David. Te rey David ni sá'a-de Salomón ni kaku chí n'an ní kuu nāsí'í Uriás. ⁷ Te Salomón ni sá'a-de Roboam. Te Roboam ni sá'a-de Abías. Te Abías ni sá'a-de Asa. ⁸ Te Asa ni sá'a-de Josafat. Te Josafat ni sá'a-de Joram. Te Joram ni sá'a-de Uzías. ⁹ Te Uzías ni sá'a-de Jotam. Te Jotam ni sá'a-de Acáz. Te Acáz ni sá'a-de Ezequías. ¹⁰ Te Ezequías ni sá'a-de Manasés. Te Manasés ni sá'a-de Amón. Te Amón ni sá'a-de Josías. ¹¹ Te Josías ni sá'a-de Jeconías jín nani-i, ná kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia. ¹² Te ni kuu kivi já kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia, te Jeconías ni sá'a-de Salatiel. Te Salatiel ni sá'a-de Zorobabel. ¹³ Te Zorobabel ni sá'a-de Abiud. Te Abiud ni sá'a-de Eliaquim. Te Eliaquim ni sá'a-de Azor. ¹⁴ Te Azor ni sá'a-de Sadoc. Te Sadoc ni sá'a-de Aquim. Te Aquim ni sá'a-de Eliud. ¹⁵ Te Eliud ni sá'a-de Eleazar. Te Eleazar ni sá'a-de Matán. Te Matán ni sá'a-de Jacob. ¹⁶ Te Jacob ni sá'a-de José, yí María, n'an-ún ní skáku-ña Jesús, I'á nani Cristo. ¹⁷ Súan vai taká tata. Ondé Abraham te ondé David ío uxj kuun tatá. Te ondé David te ondé kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia ío uxj kuun tatá. Te ondé kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia te ondé ni kaku Cristo, suni ío uxj kuun tatá.

Kivi ní kaku Jesucristo

¹⁸ Te kivi ní kaku Jesucristo súan ni jo. Náa-ya, María, ja á ni kundaá tu'un ja tánda'a-ñá jín José, te ondé ná té ketá'an-ga-ña jín-de, te ni juku'un se'e-ña ní sá'a Espiritu Santo. ¹⁹ Te José, yí-ñá-ún, ñn cháa va'a kúu-de. Te tú ní kuni-de sándiva'a-de jín-ña, chí sua kuni-de xndóo sa'í-de-ña. ²⁰ Te nini súan nákaní iní-de, te ni cháa-ni ñn ndajá'a máá Tatá nuu-dé ni ka'an-ya jín-de jín jani: José, se'e David, ma yú'ú-ro kuáka-ró nāsí'í-ro María, chí ja nú'un chí-ña jián, ondé nuu máá Espiritu Santo vai. ²¹ Te skáku-ña ñn se'e yí. Te skúnáni-ró-i Jesús. Chí máá-i, nama-i taká ñayivi ká'jo kuachi, áchí-ya. ²² Súan ni kuu taká ya'á, náva'a ná skikuu tu'un ni ka'an máá Tatá jín cháa ni jani tu'un-ya: ²³ Koo ñn n'an jáá. Te juku'un se'e-ña. Te skáku-ña ñn se'e yí. Te kunáni-i Emmanuel (ja kuni ka'an: Jín máá-yó ndújín Dios). Achí. ²⁴ Te ni nata'ú nuu José. Te ni nduko-de. Te ni sá'a-de natú'un ni tá'ú tñu ndajá'a máá Tatá nuu-dé. Te ni jaka-de nāsí'í-de. ²⁵ Te tú ní kixi-de jín-ña, ondé ni kaku se'e yí núu-ña. Te ni skúnáni-de-i Jesús.

2

Chaa ndíchi jín tñúú xíní

¹ Te ni kaku Jesús iní ñuu Belén ndañúú Judea. Te kivi-ún tá'ú tñu rey Herodes. Yúan-na te yakú cháa ndíchi, ni kikoyo-de ichi nú kána ndikandii. Te ni jakoyo-de ñuu Jerusalén. ² Te ni kaka'an-de: Ndénu kándeé rey ñayivi judío ja ní kaku. Chí ni kajini-ri tñúú xíní-i ja ní kenda ichi núu kána ndikandii. Te vai koyo-ri ja chí'ú-ún-ri-i, áchí-de. ³ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un-ún. Te ni yu'ú-de, ondé jín taká ñayivi ñuu Jerusalén. ⁴ Te ní nastútú-de taká sutu ñá'nu jín taká cháa káchaa tutu iní ñuu. Te ní jika tu'un-de cháa-ún ní ndénu kaku Cristo. ⁵ Te máá cháa-ún, ni kakachi-de nuu rey: Iní ñuu Belén ndañúú Judea, chí nuu tutu ja ní chíso cháa ni jani tu'un-ya, yóso súan: ⁶ Te róo ñuu Belén ndañúú Judá, na tú lúli-ga-ro nuu cháa kákuñá'nu ñuu Judá, chí iní-ro kenda ñn I'á tá'ú tñu nuu-yo. Te koto-ya ñayivi ñuu-ri Israel, áchí tutu. ⁷ Yúan-na te Herodes, ni kana sa'í-de xinj cháa ndíchi-ún. Te ni ní'n vá'a-de tu'un ndé kivi ní kenda tñúú xíní-ún. ⁸ Te ni táji-de cháa-ún kája'an-de ñuu Belén. Te ni ka'an rey: Kuangoyo-ni yúan, te kaka tu'un vá'a-ní sikj súchi lúli-ún. Te ní ni kajini-ni nuu-í, te kastú-ún-ni nuu-ná náva'a suni ná kichiñú-ún-ná-i, áchí rey. ⁹ Te súan ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an rey. Te kája'an-de. Te máá tñúú xíní já ní kajini-de ichi núu kána ndikandii, yoxnúú-ti nuu-dé ondé ni jaa-ti núu kátúu súchi lúli-ún. Te yúan ni jukuñi-ti. ¹⁰ Te nuu ní kajini-de tñúú xíní-ún, te ni kakusij xáan iní-de. ¹¹ Te ni kivi koyo-de iní ve'e. Te ni kajini-de nuu súchi lúli-ún jín náa-i María. Te ni kajukuñi jíti-de nuu-í. Te ni kachiñú-ún-de-i. Te ni kajuña-de janu-dé. Te ni kasokó-dé oro, jín súsia kutú, jín súsia uá nuu-í. ¹² Te ni kaskóto jani-de. Te ni jini-de ja tú no'on-de nuu Herodes. Yúan ingá ichi káno'on-de ñuu-de. ¹³ Te

kája'an-de. Yúan-na te ìn ndajá'a máá Tatá, nì skóto-ya José nuu kixi-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúli jíán náa-i, te ki'in-ro onde ñuu Egipto. Te kunchaa-ro yúan onde kastu'un-rí nuu-ro. Chì a yani nandúkú Herodes suchí lúli jíán já ká'ni-dé-i. Achí. ¹⁴ Te José, nì nata'u nuu-dé. Te nì ndukoo-de. Te nì ki'in-de suchí lúli jíán náa-i kája'an ñúú-de onde ñuu Egipto. ¹⁵ Te nì kánde-de yúan onde nì jíi Herodes. Te nì skíkuu tu'un nì ka'an máá Tatá jíin cháa nì jani tu'un-ya: Onde ñuu Egipto nì kana-rì Se'e-rì vaj-i, áchí.

Já nì kaja'ni-dé suchí yí lúli

¹⁶ Yúan-na te Herodes já nì jíin-de já súan nì kásakátá cháa ndíchí nuu-dé, te nì kití xaan iní-de. Te nì tájí-de soldado kája'an. Te nì kaja'ni táká suchí yí lúli úu kuia jíin já lúli-ga ká'jo-i iní ñuu Belén jíin táká ndañúu, nátu'un nì ní'in vá'a-de tu'un kivi ní ka'an cháa ndíchí-ún jíin-de. ¹⁷ Yuán ní skíkuu tu'un nì ka'an Jeremías cháa nì jani tu'un Dios, chí nì ka'an-de: ¹⁸ Iní ñuu Ramá nì jini so'o-rì já kánda'i te kánde'e kó'ó. Raquel, ndé'e-ña já sé'e-ña. Te tú kuni-ña ndúsi iní-ña, chí nì ndí'i-i, nì kánaa. Achí. ¹⁹ Te vása ní jíi rey Herodes. Te ìn ndajá'a máá Tatá, nì skóto jani-ya José onde nuu kánde-de ñuu Egipto. ²⁰ Te nì ka'an-ya jíin-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúli jíán jíin náa-i, te no'on-ro ñuu Israel kunchaa-ro, chí a nì kají'i já kákunì ka'ni súchí jíán núú. Achí. ²¹ Yúan-na te nì ndukoo-de. Te nì ki'in-de suchí lúli-ún jíin náa-i. Te kuano'on-dé ñuu Israel. ²² Te nì ní'in-dé tu'un já Arquelao tá'ú tíñu iní ñuu Judea, nì jukuiñi-de nuu táa-de Herodes. Te nì yu'ú José ki'in-de yúan. Te Dios, nì skóto jani-ya José. Yuán kuá'an-de ìn ndañúu Galilea. ²³ Te nì jaa-de ìn ñuu nání Nazaret. Te yúan nì kanchaa-de. Te nì skíkuu tu'un nì kaka'an cháa nì kajani tu'un Dios: Chaa ñuu Nazaret kunáni-yá, áchí.

3

Juan, chaa skuánducha

¹ Te jìka kivi ní chaa Juan chaa skuánducha kándii-de nuu ñú'un té'e ndañúu Judea. Te nì jani-de tu'un. ² Te nì ka'an-de: Nakani iní jíin'an-ró, chí a yani koo ñuu nátu'un andíví, áchí-de. ³ Chì siki cháa yá'a nì ka'an Isaías, cháa nì jani tu'un Dios onde sáa: ìn ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'e: Sátu'a-ró ichi máá Jíto'o-yo, te sándóo-ró ichi-yá. Achí. ⁴ Te sa'ma ní ñu'un Juan, nì kuu ixi camello. Te nì nu'nì ìn sánchii ñii chíi-de. Te ndeyu ní yee-dé nì kuu ndikuá'yú jíin ndúxi yoko. ⁵ Yúan-na te ñayivi ñuu Jerusalén jíin táká ñayivi ñuu Judea jíin táká ñayivi yúñúu Jordán, nì kenda koyo-i nuu-dé. ⁶ Te nì skuánducha-dé-i iní yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-yúan. ⁷ Te nì jíin-de já vái koyo kua'a cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu skuánducha-dé-ún. Te nì ka'an-de jíin: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ní kastá'an nuu-ro já kúnu-ró kóto-ró juicio já cháa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu já á nì nakani iní-ro-ún. ⁹ Te ma káni iní-ro ká'an-ro: Abraham kuu táa-yo. Chì ká'an-rì jíin-ró já kúu-ni sá'a Dios já táká yuu yá'a a nduu se'e Abraham. ¹⁰ Te vina a kátúu tú'a hacha já xítí yúnu onde yo'o. Te táká yunu já tú kúun nde'e vá'a, xítí te kivi nuu ñú'un. ¹¹ Ko l'a vaj ichi yatá-rí, ñá'nu-ga kúu-ya vása rúu. Te tú kúñá'nu-rì kundiso-rì ndijan-yá. Máa-ya skuánducha-yá róo jíin Espiritu Santo jíin ñú'un. ¹² Te ùn-ya pala chíxí'ú trigo. Te xndéché-yá te nastútu-yá trigo ndívi iní yaka-ya. Te ka-mu-ya paja-ún nuu ñú'un já má ndá'va kuti-gá, áchí Juan.

Já nì janducha Jesús nì sá'a Juan

¹³ Yúan-na te nì kenda Jesús iní ñuu Galilea. Te nì chaa-ya yúcha Jordán nuu Juan náva'a skuánducha-dé-ya. ¹⁴ Ko Juan, tú ní kuni-de, chí nì ka'an-de jíin-ya: Sua kánúú já skuánducha máa-ní náá, naja vái-ní nuu-ná núsáa, áchí-de. ¹⁵ Ko nì ka'an Jesús jíin-de: Vina te sá'a-ró, chí súan kánúú skíkuu-yó táká tíñu vá'a, áchí-ya. Yúan-na te vása ní skuánducha-dé-ya. ¹⁶ Te nuu ní kuu nì janducha Jesús, te nì nana-ni-ya iní nducha. Te nì nuña andíví. Te nì jíin-ya Espiritu Dios júngava vaj nátu'un paloma. Te nì jinu siki-yá. ¹⁷ Te nì kenda ìn tu'un ichi andíví ní ka'an: Yá'á kúu Se'e-rì já kúnda'ú iní-rì-i, te kúsi iní-rì jíin-i, áchí.

4

Siki já ní jito nchaa tá'an kui'na jíin-ya

¹ Yúan-na te nì jaa Jesús onde nuu ñú'un té'e ní sá'a Espiritu, náva'a koto nchaa tá'an kui'na jíin-ya. ² Te uu xiko ndúú, uu xiko ñúú, nì jo ndicha iní-ya. Yúan-na te vása ní jíi-ya sóko. ³ Te nì jaa kui'na ní jito nchaa tá'an jíin-ya. Te nì ka'an jíin-ya: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te nì ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chí suni kánúú tú'un ká'an Dios, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te kui'na-ún, kua'an jíin-ya máá ñuu ij. Te yúan nì kaa jíin-ya xiní torre ve'e ij. ⁶ Te nì ka'an jíin-ya: Nú Se'e Dios kúu-ró, te súngava-ró máa-ró onde nuu ñú'un, chí yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii siki-ro, te kunu nchaa-ya róo náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. ⁷ Te nì ka'an tuku Jesús jíin kui'na-ún:

Suni yóso-gá nuu tutú: Mā kóto nchaq-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya. ⁸ Te inga jínu nī jaka kuí'na-ún-ya kuá'an jín-yá xini ĩn yuku súkún xáan. Te nī stá'an taká ĩnu luu ní ĩúyivi núu-yá. ⁹ Te nī kachī jín-yá: Taká ĩnu yá'a kuá'a-rī nuu-ro nú jukuini jítí-ró te chini'ún-ró rúu, áchí. ¹⁰ Yúan-na te nī kachī Jesús jín kuí'na-ún: Satanás, kuxio kuá'an, chí yóso núu tutú: Chini'ún-ró máá Tatá Dios máá-ró, te nuu máá ĩn-ni-ya kuátíñu-ró, áchí-ya. ¹¹ Yúan-na te nī kuxio kuí'na-ún kua'an. Te nī chakoyo ndajá'a ándivi ní kajatiñu nuu-yá. ¹² Te nuu ní jini tu'un Jesús ja kánde Juan vekaa, te kuano'on-ya ĩnu Galilea. ¹³ Te nī xndóo-ya ĩnu Nazaret. Te nī jaa-ya ĩnu Capernaum. Te ĩnu-ún ncháa yani yu'u mar ma'ñú ĩnu Zabulón jín ĩnu Neftalí. Te nī kanchaa-ya yúan, ¹⁴ Nává'a ná skíkuu tu'un nī ka'an Isaías chaa nī jani tu'un Dios: ¹⁵ ĩnu Zabulón jín ĩnu Neftalí ichi núu mar inga lado yucha Jordán, kúu ĩnu Galilea ñayivi sún nación. ¹⁶ Te ñayivi-ún káxiukú-i ĩnuñaá, te nī kajinj-i ĩn luz ká'nu. Te nī kundijn nuu ñayivi kákuñi naa, áchí-de.

Ndasa nī kej'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁷ Ondé saá ní kej'á Jesús jáni-ya tú'un: Nakani inji jíná'an-ró, chí a yani koo ĩnu nátu'un ándivi, áchí-ya. ¹⁸ Te jika Jesús yu'u mar Galilea kua'an-ya. Te nī jini-ya núu úu tá'an ñani, ĩn Simón ja nani-de Pedro, te inga Andrés ñani-de. Te kákuíta ka'nu-de ĩnu-dé inji mar. Chí chaa kátiin tiyáká kákuu-de. ¹⁹ Te nī ka'an-ya jín-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-rí róó chaa tiin ñayivi, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te nī kaxndóo-ni-de ĩnu-dé. Te nī kandikin-de-ya. ²¹ Te nī ja'a-ya yúan kua'an-ya. Te nī jini-ya núu úu-ga tá'an ñani, Jacobo se'e Zebedeo, jín ñani-de Juan. Te ká'jin-de inji barco jín táa-de Zebedeo, kánaku'ni-de ĩnu-dé. Te nī kana-ya xini-dé. ²² Te chaa-ún, nī kaxndóo-ni-de barco jín táa-de. Te nī kandikin-de-ya. ²³ Te nī jika kuu Jesús ní ĩnu Galilea, nī stá'an-ya tú'un inji ve'e sinagoga máa-de. Te jáni-ya tú'un ja koo ĩnu Dios. Te násáva'a-ya taká ñayivi kaku'u jín taká nuu ú'u-i. ²⁴ Te nī jichá tu'un-ya kuá'an ní ĩnu Siria. Te nuu-yá nī kákinchaka-i taká ñayivi kaku'u. Ñayivi káta'an tñi nuu ku'e'e, jín taká ñayivi káyaji ní'ni, jín ja tá'an tachí kini, jín ja jí'j yí'í, jín ja ndúyúnú, ndi'i-i, nī násáva'a-ya-i. ²⁵ Te kua'a ñayivi ĩnu Galilea, jín ĩnu Decápolis jín ñayivi ĩnu Jerusalén, jín ĩnu Judea, jín ĩnu inga lado yucha Jordán, nī kandikin-i-ya.

5

Tu'un nī stá'an-ya ondé nuu yúku

¹ Te nī jini-ya núu ñayivi kuá'a. Te nī kaa-ya kuá'an-ya yúku. Te nī jungoo-ya. Te chaa kákuá'a jín-yá, nī jakoyo-de nuu-yá yúan. ² Te nī stá'an-ya tú'un yá'a nuu-dé:

Tu'un xáan ndatu

³ Xáan ndatu ñayivi káta'an ndá'ú inji añú-i, chí kuu kivi-i inji ĩnu Dios nátu'un ándivi. ⁴ Xáan ndatu ñayivi kánde'e, chí ndusiñi ini-i sá'a-ya. ⁵ Xáan ndatu ñayivi vítá inji, chí ni'jin-i ní ĩúyivi kúu ta'u-i. ⁶ Xáan ndatu ñayivi kákuu xaan ini-i skíkuu-i taká tiñu ndaa, chí kuu ja kákuñi-i. ⁷ Xáan ndatu ñayivi kákuá'ú inji tá'an, chí suni ni'jin-i tu'un kundá'ú inji. ⁸ Xáan ndatu ñayivi ndóo inji añú-i, chí kunj-i nuu Dios. ⁹ Xáan ndatu ñayivi kánasamanj tá'an, chí kunáni-i se'e Dios. ¹⁰ Xáan ndatu ñayivi kájika jínu sikí ja kásá'a-i tiñu ndaa, chí kuu kivi-i inji ĩnu Dios nátu'un ándivi. ¹¹ Xáan ndatu máá-ró jíná'an-ró nú káka'an ndivá'a-i jín-ró te káchindikin-i róó te kákaji-i róó sikí rúu vasa tú kuachi-ró. ¹² Siñ xáan koo inji-ro, chí ká'nu xaan tá'u-ro ío ondé ándivi. Chí súan nī káchindikin-i chaa nī kajani tu'un Dios nī kikoyo xna'an-ga vásá róó.

Chaa nátu'un ñij, jín luz

¹³ Máá-ró kákuu nátu'un ñij ñuyivi. Ko nú ñij-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a inga jínu. Tuká tiñu kuti, chí sua kacha-ro kí'in te kuañu-i sikí. ¹⁴ Máá-ró kákuu nátu'un luz ñuyivi. ĩn ĩnu kánde xini yúku, mā kúu kúnde sa'í. ¹⁵ Ni tú skuikín-ro ĩn yiti te chindee-ró kayú chí nundóo, chí sua kundij nuu candelero te stún nuu ja káxiukú ini ve'e. ¹⁶ Súan stá'an-ro luz máá-ró núu taká ñayivi, nává'a ná kuní-i tiñu va'a kásá'a-ró, te ná nákana jaa-i máá Táa-ro ja kánchaa-ya ondé ándivi.

Sikí tú'un ley aná'an jín tú'un Jesús

¹⁷ Mā káni inji-ro jíná'an-ró ja vái-rí xnáa-rí ley jín cháa nī kajani tu'un Dios. Nā tú vai-rí xnáa-rí chí sua skíkuu-rí. ¹⁸ Chí jandáa ká'an-rí jín-ró: Ondé kivi náa ándivi jín ĩúyivi, ní ĩn jota te ní ĩn punto mā náa kúti núu tutú ley ondé nú tú skíkuu taká tu'un ká'an ley. ¹⁹ Te nú ĩn chaa tú jándatu-de nuu ĩn tu'un tá'ú tiñu yá'a, vasa tu'un lúli kúu, te nú stá'an-de nuu sáva-ga ñayivi sá'a-i súan, chaa-ún kuu-de nátu'un ĩn mozo lúli ini ĩnu Dios nátu'un ándivi. Ko nú sua jándatu-de te stá'an-de, yúan-na te kuu-de ĩn chaa kúñá'nu ondé inji ĩnu Dios nátu'un

andívi. ²⁰ Chj a ká'an-rj jíin-ró: Nú tú va'a-ga koo tiñu ndaa kásá'a máa-ró vása tíñu kásá'a cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, te ma kivi kuti-ro ini ñuu Dios natu'un andívi.

Siki tú'un isiki ncháa tá'an

²¹ A ñi kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíin cháa aná'an: Ma ká'ni-ro ndiyi, te ñani cháa nú ka'ni-dé ndiyi, te ki'in-de nuu justicia. ²² Ko ruu, ká'an-rj jíin-ró: Nú ñin cháa kití iní-de nuu ñani-de, ná ki'in-de nuu justicia. Te nú ñin cháa ka'an ndiva'a-de nuu ñani-de, ná ki'in-de nuu junta. Te nú ñin cháa ka'an-de: Róo tasi, achí-de, ná ki'in-de juicio infierno. ²³ Ko nú kándá'a-ró já sokó-ro ní chaa-ro jíin núu altar, te nú yúan ñi nuku'un iní-ro já jito u'u ñani-ro róo, ²⁴ Te skéndo-ro já sokó-ro-ún nuu altar yúan, te ki'in-ro te ndumani-ro jíin ñani-ro xna'an-ga. Yúan-na te vása cháa-ro te soko-ro. ²⁵ Yachj ndatu'un vá'a-ró jíin cháa jito u'u róo nini ká'in-ro jíin-de ichi. Chj nú túu, te ku'a-a-de róo nuu juez. Te juez ku'a-a-de róo nuu policia, te kundee-ró vékaa. ²⁶ Te jandáa ká'an-rj jíin-ró já má kenda kuti-ro yúan, onde nú tú chunaa-ro táka centavo. ²⁷ Ñi kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya sáa: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. ²⁸ Ko ruu, ká'an-rj jíin-ró, nú ndé'é ñin cháa nuu ñin ña'an já kusú-de jíin-ña kuni-de, yúan-na te a ñi isiki ncháa tá'an-de jíin ña'an-ún inj añú-de. ²⁹ Te nú nduchi-ro lado vá'a-ró kuni skívi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná ki'in. Chj va'a-ga já náa ñin nduchi-ro, nasu já koo ndi'i yiki kúñu-ró ki'in nuu infierno. ³⁰ Te nú nda'a vá'a-ró kuni skívi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná ki'in. Chj va'a-ga ná náa ñin nda'a-ro nasu já koo ndi'i yiki kúñu-ró ki'in nuu infierno. ³¹ Te suni onde sáa ní ka'an: nú ndéja kuni xndóo ñasí'i, te ná kú'a'a tutu ndúsin nuu-ña. ³² Ko ruu, ká'an-rj jíin-ró: nú xndóo ñin cháa ñasí'i-de, ko nasu já tini iní-ña, yúan-na te sá'a-de já isiki ncháa-ña-dé. Te nú ñin cháa, natanda'a-dé jíin ña'an-ún, te isiki ncháa-de tá'an-de.

Siki tú'un káka'an téyí

³³ Te suni ñi jini so'o-ró tú'un ñi ka'an-ya jíin cháa aná'an: ma ká'an ñi'in-ró chj skíkuu-ró táka tu'un ñi kee yu'u-ro núu Dios. ³⁴ Ko ruu, ká'an-rj jíin-ró: Ma ká'an téyí kuti-ro, ni siki andívi, chí silla Dios kúu. ³⁵ Ni siki ñuyívi, chí teyu nuu káandj ja'a-yá kúu. Ni siki ñuu Jerusalén, chí ñuu máa Rey ña'nu kúu. ³⁶ Te suni ma ká'an ñi'in-ró siki xini-ro, chí ma kúu sá'a kuti-ro já ndúu kujiñ xí ndúu túun ñin ixí-ro. ³⁷ Ko ká'an-ro: Vee táa, túu táa, achí-ro, chí nú skáa-ga-ro ká'an-ro, tu'un káñáa kúu. ³⁸ Ñi kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíin cháa aná'an: Nduchi jíin ndúchi, te nu'un jíin nú'un nakunaa, áchi. ³⁹ Ko ruu, ká'an-rj jíin-ró: Ma kasú-ro núu cháa ñáa. Chj nú ndé cháa kuni-de stují-dé yiki núu-ro lado vá'a, te suni ku'a-a-ró ingá lado ná stují-dé. ⁴⁰ Te nú ndé cháa kuni kanaá jíin-ró, te kuancháa-de sa'ma-ro, te suni kuu ku'a-a-ró tikáchi-ró núu-dé. ⁴¹ Te nú ndé cháa skáka-de róo ñin kilómetro, te kaka-ró úu jíin-de. ⁴² Cháa jikán nuu-ro, nuu-dé ku'a-a-ró. Te cháa kuni ki'in núu-de nuu-ro, ma sásá'an-ró ku'a-a-ró núu-dé.

Ndasa kánitú kumanj-yo jíin cháa kábito u'u yóo

⁴³ Ñi kajini tu'un-ró já ní ka'an sáa: Kundá'u iní-ro tá'an-ró, te koto u'u-ro cháa jito u'u róo, áchi. ⁴⁴ Ko ruu, ká'an-rj jíin-ró: Kundá'u iní-ro cháa kábito u'u róo. Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an siki-ro. Te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti iní nuu-ro. Te kakan ta'u-ro já'a cháa ká'an ndiva'a jíin-ró te káhindikín róo. ⁴⁵ Náva'a ná kúu-ró sé'e máa Táa-ro já káncháa-ya andívi, chí máa-yá já'a-ya ndikandii siki ñáyivi ñáa jíin siki ñáyivi vá'a. Te skúun-ya saú siki ñáyivi kásá'a tíñu va'a jíin siki ñáyivi kásá'a tíñu ñáa. ⁴⁶ Chj nú manj-ro jíin cháa manj jíin-ró, ñaún ní'in-ro. Á tú suni súan kásá'a cháa xini. ⁴⁷ Te nú máni ñani-ro ká'an luu-ró jíin, te ñaún sá'a-ga-ro núsáa. Á tú suni súan kásá'a cháa sún nación. ⁴⁸ Núsáa te ná sýija va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, natu'un ío va'a máa Táa-ro káncháa-ya andívi.

6

Cuenta caridad

¹ Koto va'a-ró máa-ró. Ma sá'a ndijin-ro táka tíñu va'a-ró nává'a nde'é ñáyivi núu-ro, chí nú súan te tú ña ta'u-ro ku'a'a máa Táa-ro já káncháa-ya andívi. ² Te nú sá'a-ró caridad, ma tiví-ro corneta natu'un cháa uu xinj káxiukú-de iní ve'e sinagoga jíin núyá'u. Chj súan kásá'a-de nává'a nakana jaa-i-de. Ko jandáa ká'an-rj jíin-ró já á ñi kani'in-dé ta'u-dé. ³ Ko nú sá'a-ró caridad, ma kuni nda'a vésé-ró ñaún sá'a nda'a vá'a-ró, ⁴ Náva'a sá'a sa'i-ro caridad-ún. Chj máa Táa-ro, jini-ya já ní sá'a sa'i-ro. Yúan-na te ma'ñi táka ñáyivi te ku'a-a-ya tá'u kúu-ró.

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

⁵ Te nú jikán ta'u-ro, te ma sá'a-ró natu'un cháa uu xinj. Chj máa-de, kákusi iní-de kakan ta'u-dé iní ve'e sinagoga jíin jiki yá'ya nává'a ná kuni ñáyivi núu-dé. Ko jandáa ká'an-rj jíin-ró

ja á nî kani'in-dé ya'u-de. ⁶ Ko róó nú jikán ta'u-ro, ndívi inji ve'e-ró te kasu-ro yúxé'é-ró. Te kakan ta'u-ro nú máá Táa-ro já kánchaa sa'í-ya. Chî máá Táa-ro, jini-ya já súan sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te ku'a-ya tá'u kúu-ró. ⁷ Te nú jikán ta'u-ro, ma' kée xió kuiñi-ro ká'an-ro nátu'un kásá'a cháa sîn naciôn, chî kájani inji-de ja súan ná'an ká'an-de, te vása jini so'o-ya. ⁸ Núsáá te ma' sá'a-ró nátu'un kásá'a máá-de. Chî Táa-ro, a jini-ya naún ndatiñu kánandi'i-ro ondé te cha'an-ga kakan-ro núu-ya. ⁹ Núsáá te sua kakan-jí nu máá-ró: Táa máá-ná ja kánchaa-ní ondé andívi, ná nákana jaa-ná ní jín sá'í-í-ní. ¹⁰ Te ná kóo ñuu nuu tá'u-í-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an inji máá-ní, nátu'un ío inji andívi suni súan ná kóo inji ñuyivi yá'a. ¹¹ Staá káyee-ná taká kivi, ku'a-ní nuu-ná vina. ¹² Te nátu'un kásá'a-ná tuká'nu inji-ná nuu ñáyivi kásá'a falta nuu-ná, suni súan sá'a-ní tuká'nu inji-ní nuu-ná ja sá'a-ná falta nuu-ní. ¹³ Te ma' skívi-ní náá koto nchaa-i náá, chî sua nama-ní náá nuu kini nuu ku'á. Chî máá-ní kúu I'a tá'u tiñu, te tiñ-ní fuerza, chî kuñá'nu-ní ní káni. Súan ná kóo. Amén. Achí-ro. ¹⁴ Chî nú sá'a-ró tuká'nu inji nuu ñáyivi kásá'a falta jín-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andívi sá'a-ya tuká'nu inji nuu falta máá-ró. ¹⁵ Ko nú tú sá'a-ró tuká'nu inji nuu ñáyivi kásá'a falta jín-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andívi ma' sá'a-ya tuká'nu inji nuu falta-ro.

Tu'un kondichá inji-yo

¹⁶ Ko nú ká'jo ndichá inji-ro, te ma' sá'a-ró nátu'un kásá'a cháa uu xinjí já kájito xí-de. Chî máá-de kástuji-dé nuu-dé náva'a stá'an-de máá-de nuu ñáyivi ja ndichá inji-de. Chî jandáa ká'an-rí jín-ró já á nî kani'in-dé ya'u-de. ¹⁷ Ko máá-ró, nú ndichá inji-ro, te chí'i-ró aceite xinjí-ro te nakiti nuu-ro, ¹⁸ Náva'a tú stá'an-ro máá-ró núu táká cháa ja ndichá inji-ro, chî nuu máá Táa-ro já kánchaa sa'í-ya stá'an-ro máá-ró. Te máá Táa-ro já ndé'é sá'í-ya, ku'a-ya ya'u-ró kuní taká ñáyivi.

Ndasa kayá yaji

¹⁹ Ma' kayá-ro yaji-ro iní ñuyivi yá'a, chî chaa tikixin te kana si'in yóó, te tiví. Te suni kuu kivi ñaku'ná te saku'ná k'i'in jín. ²⁰ Ko kayá-ro yaji-ro ondé andívi, chî yúan ma' kúu chaa tikixin te ni ma' kúu kana si'in yóó já stívi. Te yúan ni ma' kúu kivi ñaku'ná já saku'ná k'i'in jín. ²¹ Chî nuu kándeé yaji-ro, yúan kúu nuu kuítú iní-ro jín. ²² Lámpara yiki kúñu kúu nduchi. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndí ncháa. ²³ Ko nú nduchi-ro káñáá, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. Súan ío te nú luz náva'a-ró kúu ñu'un tuún, ñasaa-ga ñuñáa kóo núsáá. ²⁴ Ni ñin mozo ma' kúu kuatiñu-de nuu úu jito'o. Chî kití inji-de nuu ñin te kumaní-dé jín ingá, xí kuándatu-de nuu ñin te saní'in inji-de nuu ingá. Ma' kúu kuatiñu-ró núu Dios jín núu tú'un kúká.

Ma' nákani inji-yo siki já kúchaku-yo

²⁵ Núsáá te ká'an-rí jín-ró: Ma' nákani inji-yo siki já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, xí nú ndasa ko'o-ró, ni siki yiki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. A tú kánúú-gá vida-ro vása já kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. ²⁶ Nde'é-ró úsaa andívi tú jitu-tí, ni tú nástútú-tí, ni tú náchiva'a-tí inji yaka-tí. Chî máá Táa-ro andívi skée-ya-tí. A tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. ²⁷ Ko ndé róó ja súan nákani inji-ro te á kuu chíso-ga-ro máá-ró ñin yiki náún. ²⁸ Naja kánakani inji-ro siki sá'ma. Nde'é ndasa ká'ja'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táú. ²⁹ Ko ká'an-rí jín-ró, ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xa'an-dé, ni tú ní kúu ku'un-de ñin sa'ma súan nátu'un ita-ún. ³⁰ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñu'un, naga nî kuu ja má skúnamá-ya róó te naja tú kákandíja va'a-ró. ³¹ Núsáá, te ma' nándi'i inji-ro, ndasa kee-yo, xí ndasa ku'un-yó, achí-ro. ³² Chî ñáyivi sîn naciôn kándúkú táká ndatiñu jian. Ko máá Táa-ro ondé andívi, a jini-ya já kánandi'i-ró táká ndatiñu yá'a. ³³ Ko kánúú-gá ja ndúkú ndé-ró kivi-ro iní ñuu nuu tá'u Dios tiñu. Te sá'a-ró tiñu ndaa nátu'un sá'a máá-ya. Yúan-na te ku'a-ga-ya táká ndatiñu-ún nuu-ro. ³⁴ Núsáá te ma' nákani inji-ro já kúu yuchaan, chî yuchaan te nakani inji-ro jín túndó'o-ún. Chî vina kúu vina te yuchaan kúu yuchaan.

7

Ma' nákuñdii siki tá'an

¹ Ma' nákuñdii-ró siki ñáyivi, náva'a ma' nákuñdii-i siki máá-ró. ² Chî nátu'un nákuñdii-ró siki ñáyivi-ún, suni súan nákuñdii-i siki máá-ró. Chî jín kú'a ja káchiku'a'-ro, suni náku'ku'a'-ro. ³ Te naja ndé'é-ró já kándeé m'i'in ndúchi ñani-ro. A tú nákani inji-ro já ñin vitu kándeé nduchi máá-ró. ⁴ Naja ká'an-ro jín ñani-ro: Kundatu, ná tava-rí m'i'in kándeé nduchi-ro, te tú nákani inji-ro já kándeé ñin vitu ndúchi-ro náún. ⁵ Chaa uu xinjí, xna'an-ga tava-ro vitu kándeé nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu nde'é vá'a-ró te tava-ro m'i'in kándeé

nduchi ñani-ro. ⁶ Ma kuá'a-ró ndátíñu ij núu tí'ina jíná'an-ti, ni ma skána-ro perla-ro núu kini jíná'an-ti. Chĩ nú súan te kuañu-ti sikí, te naxió káva-ti ichi núu-ro te chuxíní-ti róo.

Kakan-yo núu-yá te ni'in-yo

⁷ Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ⁸ Chi chaa jikán, te kii nuu-dé. Te chaa ndúkú, ni'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ⁹ Ndé ñn róo, nú se'e-ró jikán-i ñn staq núu-ro, te kua'a-ró ñn yuu núu-i náún. ¹⁰ Xí nú jikán-i ñn tiyáká te kuá'a-ró ñn koq núu-i náún. ¹¹ Te nú róo, vasa chaa ñáá kákuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndátíñu va'a nuu sé'e-ró, naga máá Táa-ro já kánchaa-ya ándiví, ja má kuá'a-ya ndátíñu va'a nuu cháa jikán nuu-yá núsáá. ¹² Núsáá te taká tiñu ja kuní-ro já sá'a ñayivi jín-ró, suni súan sá'a máá-ró jín-i, chĩ súan ká'an tutu ley jín cháa ni kajani tu'un Dios.

Sikí úu ichi

¹³ Kivi koyo-ró ichi yuxé'é túu, chĩ jichá yuxé'é te ká'nu ichi já kuá'an nuu náa ñayivi. Te kua'a-i kivi koyo-i kua'an-i ichi-ún. ¹⁴ Chĩ tuu yuxé'é te lúli-ni ichi já kuá'an nuu ni'in tá'u-i kuchaku-i. Te yaku-ni-i kani'in-i ichi-ún.

Nde'e yúnu vá'a jín yúnu ñáá

¹⁵ Te koto-ró máá-ró núu cháa káani tu'un tú'ún já vái-de nátu'un ri jito-de, ko ichi iní-de kándeé yi'í kiti xáan. ¹⁶ Jín tiñu kásá'a-de te kuní-ro-dé. Á kuu táxín-ró uva xiní nú íñu, xí kuu táxín-ró mérkeje xiní íñu kímí. ¹⁷ Súan kúu, ja taká yunu vá'a kúun nde'e vá'a xiní, ko yunu ñáá kúun nde'e ñáá xiní. ¹⁸ ñn yunu vá'a má kúu kuun nde'e káñáá xiní. Te ni ñn yunu káñáá, má kúu kuun nde'e vá'a xiní. ¹⁹ Taká yunu tú kúun nde'e vá'a xiní, ná xití, te ná kí'in nuu ñu'un kayu. ²⁰ Núsáá te súan jín nde'e kúun xiní, te kuní-ro ñún yunu kúu. ²¹ Nasu ndí'i ñayivi ká'an Táta, Táta, jín-rí, kivi iní ñuu nátu'un ándiví. Chĩ máni ñayivi skíkuu tiñu kuní máá Táa-ri, I'a kánchaa ándiví. ²² Kivi-ún, te ka'an kua'a ñayivi jín-rí: Táta, Táta, nasu ni kajani ná tu'un jín sí'v-ní, te ni kákiñi'in-ná tachí kini kája'an ja ni kásá'a-ná kua'a tiñu ñá'nu jín sí'v máá-ní náún. Achí-i. ²³ Yúan-na te ka'an ni'in-ri jín ñayivi-ún: Tú ní jini kuti-rí róo. Kuxio kí'in-ro, chí chaa kásá'a tiñu chá'an kákuu-ró.

Sikí úu ve'e ja sún sún in ja'a

²⁴ Te taká chaa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a te skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ñn chaa ndíchi. Te chaa-ún, ni jani-de ñn ve'e sikí ñn kava. ²⁵ Te ni kuun sau, te ni jinú nducha ñu'ún, te ni kee tachí xáan, te ni káaja ve'e-ún. Te tú ní nduá, chĩ kándii sikí káva. ²⁶ Te taká chaa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a, te tú skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ñn chaa xiní ñáá. Te chaa-ún, ni jani-de ñn ve'e nuu ñití. ²⁷ Te ni kuun sau, te ni jinú nducha ñu'ún, te ni kee tachí xáan, te ni káaja ve'e-ún. Te ni nduá-ni, te ni naa íj, áchí-ya jín-i. ²⁸ Te nuu ni jinú ni ka'an Jesús taká tu'un yá'a, te taká ñayivi kuá'a-ún, ni kánaa iní-i kájiní so'o-i tu'un ni stá'an-ya. ²⁹ Chi ni stá'an-ya núu-i nátu'un chaa ndíso tiñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu.

8

Ja ní nasáva'a-ya ñn chaa té'yu ndí'yi

¹ Te ni nuu Jesús va-ya yúku-ún. Te ni kandikín kua'a ñayivi-yá. ² Te ñn chaa té'yu ndí'yi, ni chaa-de nuu-yá. Te ni chiñú'ún-de-ya, te ni ka'an-de jín-yá: Táta, nú kuní-ni, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ³ Te ni skáa Jesús nda'a-yá. Te ni ké'e-ya-de. Te ni ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndí'yi té'yu-de-ún ni ndundoo-ni. ⁴ Yúan-na te ni kachí Jesús jín-de: Má kachí kuti-ro núu ní ñn-i. Ko kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te soko-ro núu-dé nátu'un ni tá'u Moisés tiñu, náva'a kuní-de ja ni ndundoo-ró, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya mozo ñn chaa kúu capitán

⁵ Te ni kivi Jesús ñuu Capernaum. Te ni jaq ñn chaa kúu capitán nuu-yá ká'an nda'ú-de jín-yá: ⁶ Táta, mozo-ná kátúu-i ve'e-ná ni kuyúnú-i te ndó'o xaan-í, áchí-de. ⁷ Te ni kachí Jesús jín-de: Kí'in máá-ri te nasáva'a-ri-i, áchí-ya. ⁸ Te ni ka'an capitán jín-yá: Táta, nasu cháa va'a kúu-ná ja kivi-ni iní ve'e-ná, chí ná ká'an-ni-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁹ Chĩ máá-ná, suni chaa ndíso tiñu kúu-ná. Te ñáva'a-ná soldado-ná. Te ká'an-ná jín ñn-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jín ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jín mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ¹⁰ Te ni jini so'o Jesús tu'un yá'a. Te ni naa iní-ya nde'e-ya. Te ni kachí-ya jín ñayivi káindikín-ya-ún: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ní iní ñuu Israel tú ní jini-ri ni ñn chaa kándija súan. ¹¹ Te ká'an-ri jín-ró, ja kíkoyo kua'a ñayivi ichi núu kána ndikandii jín ichi núu kée ndikandii. Te jungoo-i jín Abraham, jín Isaac, jín Jacob onde iní ñuu nátu'un ándiví. ¹² Ko ñayivi kákuu máá sé'e ñuu nuu tá'ú-yá tiñu, kiñi'in-ya-i kí'in-i yata ké'e nuu ñáa. Te yúan nde'e-i te nakaji-i ñii yá'u-i,

áchí-ya. ¹³ Yúan-na te nì kachì Jesús jíin cháa kúu capitán: Kuá'an. Nátu'un nì kandíja-ró, te kuni-ro já súan ío, áchí-ya. Te mozo-ún nì nduva'a-ni-i hora-ún.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro

¹⁴ Te nì jaá Jesús ve'e Pedro. Te nì jini-ya náchisó-de kátúu-ña yí'í kji-ña. ¹⁵ Te nì tiin-ya ndá'a-ña. Te nì kee kji-ún-ña. Te nì ndukoo-ña. Te nì jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ¹⁶ Te nuu ní ini, te nuu-yá nì chakoyo ja kándiso ñayivi káta'an tachì kini. Te jíin tú'un-ni ká'an-ya, te nì kiñi'in-ya tachì-ún kája'an. Te nì nasáva'a-ya táka ñayivi káku'u. ¹⁷ Nává'a ná skíkuu tu'un nì ka'an Isaias cháa nì jani tu'un Dios onde sáa: Máa-yá, nì naki'in-ya kué'e-yo, te nì janchaa-ya já ndó'o-yó, áchí.

Uu cháa ndúkú-de kundikin-de-ya

¹⁸ Te nì jini Jesús ja ní jíkó ndúu kua'a ñayivi kájin-i xiin-yá. Te nì tá'ú-yá tíñu ja ná já'a-i ki'in-i ingá lado. ¹⁹ Te nuu-yá nì jaá in cháa cháa tutu. Te nì ka'an-de: Maestro, kundikin-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ²⁰ Te Jesús nì kachì-ya jíin-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káyi-ti, jíin tísaa andívi, ká'io taká-ti. Ko máa Sé'e cháa, túu nuu kusú-ya, áchí-ya. ²¹ Te ingá cháa skuá'a jíin-yá, nì ka'an-de jíin-yá: Táta, kua'a-ni tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ²² Te nì kachì Jesús jíin-de: Kundikin ruu ná kí'on. Skéndoqo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Achí-ya.

Ja ní jukuñi tachì xáan ní sá'a-ya

²³ Te nì kivi-ya ini in barco. Te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kundikin-de-ya kája'an-de jíin-yá. ²⁴ Te nuu mar nì ndonda in tachì xáan, te su'ma ndúcha-ún, nì jasú siki barco. Ko máa-yá kixi-ni-ya. ²⁵ Te cháa káskuá'a jíin-yá, nì jakoyo-de nuu-yá. Te nì kaxndúqo-de-ya. Te káka'an-de: Táta, nama-ní yóo, chí naa-yo, áchí-de. ²⁶ Te nì kachì-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Tú káandíja va'a-ró náún, áchí-ya. Yúan-na te nì ndukoo-ya. Te nì ka'an-ya núu tachì xáan-ún jíin núu ndúcha mar. Te ná'in yúu-ni nì kuu. ²⁷ Te nì kayu'ú taká-de. Te káka'an-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja onde tachì jíin mar káandatu nuu-dé, áchí-de.

Chaa káta'an tachì kini onde ndañúu Gadara

²⁸ Te nì jaá-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. Te onde ve'e añú nì kenda uu cháa káta'an tachì kini. Te nì chakoyo-de nuu-yá. Te ja xáan-dé, te tú ni in ñayivi jika-i ichi-ún. ²⁹ Te nì kákana jaa-de: Naún kuni-ni jíin-ná Jesús, Se'e Dios. Nì cháa-ni yá'a ja xndó'o-ni náa vasa té jaa-ga kivi náún, áchí-de. ³⁰ Te onde jíká jíin máa-de ío in tiku'nì kinì kájitut-ti. ³¹ Te tachì kini-ún, nì kaka'an ndá'ú jíin-yá: Nú kiñi'in-ni náa, te táji-ni náa ná kivi koyo-ná in tiku'nì kinì kájin yúan, áchí. ³² Te nì kachì-ya jini jíná'an: Kuángoyo núusáa, áchí-ya. Te nì kenda kája'an, te kuangoyo nuu tiku'nì kinì-ún. Te tiku'nì kinì-ún nì kájin-ya in yúkava onde in mar. Te nuu mar nì kaji'j-ti. ³³ Te cháa kándito-ti yúan, nì kajinu-de. Te nì jakoyo-de onde ñuu. Te nì kajani-de taká tu'un jíin já ní kuu cháa nì káta'an tachì kini-ún. ³⁴ Yúan-na te ndivii ñayivi ñúu-ún, nì kenda koyo-i kuata'an-i Jesús. Te nì kajini-i nuu-yá. Te nì kaka'an ndá'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya ki'in-ya ñúu-i.

9

Ja ní nduva'a cháa nì kuyúnú

¹ Yúan-na te nì kivi-ya ini in barco. Te nì naja'a-ya kuá'an-ya ingá lado mar. Te nì najaá-ya ñúu-ya. ² Te nuu-yá yúan nì kákinchaka-i in cháa nì kuyúnú kátúu-dé nuu in jito. Te nì jini Jesús ja káandíja-de. Te nì ka'an-ya jíin cháa nì kuyúnú-ún: 'Ijo, sándéé ini-ro. A ío tuká'nu in nì nuu táka kuachi-ró, áchí-ya. ³ Te yaku cháa káchaa tutu, nì kajani in-de: Chaa yá'a ká'an ndiva'a-de. ⁴ Te nì jini Jesús ja súan káani in-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja káani náa in-ro. ⁵ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-rj: A ío tuká'nu in nì nuu táka kuachi-ró. Xí ká'an-rj: Ndukoo, te kaka-ró. ⁶ Ko nává'a ná kuni-ro já máa Sé'e cháa ndiso-ya tíñu nuu ñúyivi yá'a ja sá'a-ya táká'nu in nì nuu kuachi, te ná ká'an-rj ingá tu'un jíin cháa nì kuyúnú yá'a núsáa: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. ⁷ Yúan-na te máa cháa-ún, nì ndukoo-ni-de. Te kuano'on-dé ve'e-de. ⁸ Te kua'a ñayivi kájin-ún, nì kajini-i ja súan nì sá'a-ya. Te nì kayu'ú-i. Te nì kanakana jaa-i Dios ja súan nì ja'a-ya fuerza nuu ñayivi.

Ja ní kana-ya xini Mateo

⁹ Te Jesús, nì ja'a-ya kuá'an-ya yúan. Te nì jini-ya núu in cháa nání Mateo kánchaa-de nuu kútutú xú'ún ñúu. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu. Te nì ndukuiñi-de, te nì ndikin-de-ya. ¹⁰ Yúan-na te nì yee-yá staq ini ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, nì jakoyo-de. Te nì kayee-dé staq jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ¹¹ Te nì kajini cháa fariseo. Te nì kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yé Maestro máa-ró jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, áchí. ¹² Yúan-na te nì jini so'o Jesús. Te nì ka'an-ya: Chaa

ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chí cháa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún yúán. ¹³ Kuá'án jíná'an-ró núsáá. Te skuá'a-ró ñaún tu'un kúu: Ná kundá'ú iní tá'an-i kuni-rí. Nasu já sokó-i nuu-rí, áchí onde sáá. Chí tú vai-rí kana-rí xiní cháa ndaa, chí cháa ká'io kuachi kána-rí xiní já ná nákaní iní-de. Achí-ya.

Sikí já kondichá iní

¹⁴ Yúan-na te nuu-yá ñi jakoyo cháa káskuá'a jín Juan. Te ñi kaka'an-de: Náá jín cháa fariseo, ká'io ndichá iní-ná. Te cháa káskuá'a jín-ní, naja tú ká'io ndichá iní-de, áchí-de. ¹⁵ Te ñi ka'an Jesús jín-de: Á kuu kondichá iní ñayivi ká'jín viko tánda'a, te nú nini kánchaa yii jín-i. Ko chaa ñin kivi já kúxio yii-ún nuu-í. Yúan-na te kuu koo ndichá iní-i. ¹⁶ Tú ñi ñin nachu'un sa'ma jáá núu sú'ny tu'ú. Chí ja ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún. Te ja te'ndé-ún, ví'i-gá te'nde. ¹⁷ Te tú káchu'un ñayivi vino jáá iní ñii tu'ú. Chí nú súan, te ndata ñii-ún, te kati vino, te naa ñii-ún. Ko káchu'un-i vino jáá iní ñii jáá. Yúan-na te kendoo va'a ndendúú. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

¹⁸ Te nini ká'an-ya tú'un ya'a jín-de, te ñin cháa kúná'nu ñi jaq-de nuu-yá. Te ñi chiñú'ún-de-ya. Te ñi ka'an-de: Sesí'í-ná, sáá ní j'i-i. Ko ki'on te xndée-ní nda'a-ní sikí-í, te ná náchaku-í. Achí-de. ¹⁹ Te ñi ndukuiñí Jesús. Te ñi ndikín-ya-dé, jín cháa káskuá'a jín-ya kája'an-de jín-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e ñiñi

²⁰ Te yúan ñi kenda ñin ña'an kú'u-ña já ní kuu uxí uú kuia játi ñiñi-ña. Ñi jaa-ña íchi yatá-ya. Te ñi ké'é-ña yúsá'ma-ya. ²¹ Chí ñi ka'an máá-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-ya, te kaku-rí, áchí-ña. ²² Te ñi xió káva Jesús. Te ñi jini-ya núu-ña. Te ñi ka'an-ya: Sándéé iní-ro, 'ija. Ñi kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Achí-ya. Te máá ñá'an-ún, ñi nduva'a-ni-ña hora-ún. ²³ Te ñi jaa Jesús ve'e cháa kúná'nu-ún. Te ñi jini-ya núu cháa kátivi xkuili jín ñayivi kuá'a kákuva-a. ²⁴ Te ñi kachi-ya jín-i: Kuxio jíná'an-ró, chí súchi sí'í yá'a tú ní j'i-i, chí kixi-ni-i, áchí-ya. Te ñi kasakátá-i nuu-ya. ²⁵ Te ñi kiñi'in-ya ñayivi kuá'a-ún kua'an-i. Te ñi kivi-ya iní ve'e. Te ñi ñin-ya ndá'a súchi sí'í-ún. Te ñi ndukoo-ni-i. ²⁶ Te ñi jicha tu'un-ún kua'an ñii ñúu yúan.

Uu cháa kuáá

²⁷ Te ñi ja'a Jesús yúan, kua'an-ya. Te uu tá'an cháa kuáá, ñi kandikín-de-ya, kákana kó'ó-de xiní-ya: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá vii, áchí-de. ²⁸ Te ñi najaa-ya ve'e. Te ñi chakoyo cháa kuáá-ún nuu-ya. Te ñi ka'an Jesús jín-de: Á kákandíja-ró já kúu sá'a-rí, áchí-ya. Kuu Táta, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ñi xndée-ya ndá'a-ya sikí ndúchi-dé. Te ñi ka'an-ya: Nátu'un ñi kákandíja-ró, súan ná kúu núsáá, áchí-ya. ³⁰ Te nduchi-dé, ñi kánanuñá-ni. Te Jesús, ñi ka'an ñi'in-ya jín-de: Nde'é vá'a-ró já tú ní ñin kuni tu'un, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, ñi kákenda-de kája'an-de. Te ñi kájacha xaán-dé tu'un-ya ñii ñúu yúan.

Ñin cháa ñi'ín

³² Te nuu ní kenda-de kája'an-de, te ñi chakoyo ñayivi jín ñin cháa ñi'ín tá'an-de tachí kini. ³³ Te ñi kiñi'in-ya tachí kini-ún kua'an. Te cháa ñi'ín-ún, ñi naka'an-de. Te ñayivi kuá'a-ún, ñi kakee nuu-í kándé'é-i. Te ñi kaka'an-i: Ní tú kájiní kuti-yo súan iní ñuu Israel, áchí-i. ³⁴ Ko cháa fariseo, ñi kaka'an-de: Jín tachí kini ñá'nu kiñi'in-de tachí kini kája'an, áchí-de.

Cuenta cháa ka'nu trigo-ya

³⁵ Te ñi jika kuu Jesús taká ñuu jín taká rancho. Te suni iní ve'e sinagoga ñi stá'an-ya tú'un nuu-í. Te ñi jani-ya tú'un va'a ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñi nasáva'a-ya ñayivi káku'u ñani kue'e. ³⁶ Te ñi jini-ya núu ñayivi-ún. Te ñi kundá'ú iní-ya-í. Chí ñi kajicha nuu-í, te kákuxí iní-i nátu'un rií, kiti tú jito'ó-ti. ³⁷ Yúan-na te ñi ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-ya: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a ío, ko cháa ka'nu, yaku-ni-de ío. ³⁸ Kakan ta'u-ro núu máá Táta, l'a xim trigo núsáá, nává'a ná táji-ya cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. Achí Jesús.

10

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jín-ya

¹ Yúan-na te ñi kana-ya xiní ndí'uxí uu cháa káskuá'a jín-ya. Te ñi ja'a-ya fuerza iní-de ja kundéé-de jín tachí kini, nává'a kiñi'in-de ki'ín fuera, te nasáva'a-de ñayivi káku'u taká nuu kué'e. ² Te ndí'uxí uu cháa apóstol súan káinání-de: Chaa ñin kúu Simón (cháa-ún, suni nání-de Pedro) jín ñani-de Andrés, te sava-ga-de: Jacobo, se'e Zebedeo, jín ñani-de Juan, ³ Felipe, jín Bartolomé; Tomás jín Mateo, cháa xiní; Jacobo se'e Alfeo, jín Lebeo, cháa ja suni nání-de Tadeo; ⁴ Te suni Simón ñuu Caná, jín Judas Iscariote, cháa ñi nastúu-ya.

Ja ní táji-ya-de kája'an-de

⁵ Te ni táji Jesús uxí uḡ cháa yá'a kája'an-de. Te ni tá'ú-yá tiñu nuḡ-dé: Mā kíngoyo-ró íchi ñáyivi sáin nación, ni mā kivi koyo-ró iní ñuu Samaria. ⁶ Xna'an-ga kí'in-ro iní ve'e Israel, nuḡ riḡ, kiti ní kánaa. ⁷ Te ni kua'an-ro te kani-ró tú'un: A yani koo ñuu nátu'un andíví, achí-ro. ⁸ Te nasáva'a-ró ñáyivi káku'u. Te sándoo-ró já káte'yú. Naschakú-ro ndíyi. Kíñi'in-ró tachí kini kí'in. Chi ni ni'in sáni-ró, te suni súan kuá'a sáni-ró. ⁹ Mā kúndiso-ró xú'un iní bolsa-ro, ni oro, ni plata, ni xu'un kuáchí. ¹⁰ Ni ñunu já kúu íchi, ni uḡ su'nu já kú'un-ro, ni ndiján-ro, ni vara. Chi cháa sátiñu, yúan ni'in-dé kee-dé. ¹¹ Te ñani ñuu xí rancho nú ni kivi koyo-ró, te yúan ndúkú-ró ñin cháa va'a iní-de iní ñuu-ún. Te kendqo-ró yúan onde kenda-ró kí'in-ro. ¹² Te nuḡ kivi-ró vé'e-ún, te ka'an-ro ná sándéé iní ñáyivi-ún. ¹³ Te nú va'a iní ñáyivi-ún, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-i. Ko nú tú va'a iní-i, te tu'un ndéé-ún ná nájaa nuḡ-ro. ¹⁴ Te nú ío ñáyivi tú játá'ú róó, ni tú jini ná'in tú'un ká'an-ro, ná kenda koyo-ró vé'e-ún xí ñuu-ún, te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro. ¹⁵ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra kivi kí juicio, vása siki ñuu-ún.

Tundó'o jito cháa jáni tu'un

¹⁶ Kuni so'o chí táji-rí róó kí'in-ro nátu'un riḡ ma'ñú yí'i. Núsáa te koo ndichí-ró nátu'un koo, te koo vítá iní-ro nátu'un paloma. ¹⁷ Te koto va'a-ró máa-ró nuḡ ñáyivi chí nastúu-i róó nuḡ junta. Te iní ve'e sinagoga-i xndó'o-i róó. ¹⁸ Te onde nuḡ gobernador jín nuḡ rey kinchaka-i róó ja siki rúu, náva'a kani ndaa-ro tú'un nuḡ-dé jín nuḡ cháa sáin nación. ¹⁹ Ko nú ni nastúu-i róó, mā nákani xaan iní-ro ndasa ka'an-ro. Chí suni máa hora-ún te kuá'a-ya tú'un nuḡ-ro ndasa ka'an-ro. ²⁰ Chí nasu máa-ró kákuu ja ká'an, chí Espiritu máa Táa-ro kúu ja ká'an jín yú'u-ro. ²¹ Te ñani jín ñani nastúu tá'an ja kúu, te táa nastúu se'e. Te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ²² Te ndivii-i, koto u'u-i róó ja siki rúu. Ko cháa kundij ni'in onde kivi jinu, cháa-ún kaku-de. ²³ Ko nú káchindikín-i róó iní ñuu yá'a, te kunu-ró kí'in-ro ingá ñuu. Chí jandáa ká'an-ri jín-ró, ja má kúyachi-ro káka kuu-ró taká ñuu Israel, onde ja má máa Sé'e cháa. ²⁴ ñin cháa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vása maestro-de. Ni cháa játíñu, nasu ñá'nu-ga kúu-de vása jito'o-de. ²⁵ Cháa skuá'a, súan-ni koo-de, nátu'un maestro-de, te cháa sátiñu, nátu'un jito'o-de. Chí nú máa cháa kúu táa-ún ni kaskúnáni-i-de Beelzebú, naga ni kuu ja má skunáni-i se'e ja ío iní ve'e-de núsáa.

Ja ní ka'an-ya tú'un ndéé iní jín-de

²⁶ Núsáa te mā yú'ú-ro-í, chí tú ni ñin ñaún yindi'u, ja má kenda ndijín, ni tú ni ñin ja yísá'í, ja má kuni-ró nuḡ. ²⁷ Ja ní ka'an-ri jín-ró núñáa, kani ndijín-ro tú'un. Te ja ní jini tu'un-ró, onde xini vé'e kundij-ro te kani-ró tú'un. ²⁸ Te mā yú'ú-ro koto-ró ñáyivi já'ni yiki kúñu-yó, chí má kúu ka'ni-i añú-yo. Ko sua yu'ú-ro koto-ró já kúu xnáa ndúú añú-yo jín yiki kúñu-yó nuḡ infierno. ²⁹ Tú kúya'u uḡ tisaá ja ñin xu'un náún. Te ni ñin-ti tú júngava-ti nuḡ ñú'un, nú tú jini máa Táa-ro. ³⁰ Chí a ni ka'u-ya onde taká ixi xini-ro. ³¹ Núsáa te mā yú'ú-ro jíná'an-ró, chí kánúu-ga-ro vása kuá'a tisaá. ³² Ko nú ndé cháa jáni ndaa-de tu'un-ri nuḡ ñáyivi, suni súan nakani ndaa-ri tu'un-de nuḡ máa Táa-ri kánchaa-ya ándíví. ³³ Te nú ndé cháa ské'ichi-de ruḡ nuḡ ñáyivi, te suni súan ské'ichi-ri-de nuḡ máa Táa-ri kánchaa-ya ándíví. ³⁴ Mā kani iní-ro jíná'an-ró já vai-ri ja kóo ná'ín-ni iní ñuyivi yá'a. Tú vai-ri ja kóo súan, chí sua yuchí koo. ³⁵ Chí vai-ri ja skuátá'an-ri taká cháa jín táa-de, te sesí'í jín náa-i, te sejanú jín náchisó-ña. ³⁶ Te ja koto u'u cháa kúu ja kóo iní ve'e-de. ³⁷ Nú ñin cháa maní-gá-de jín táa-de xí jín náa-de vása jín-ri, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikín-de ruḡ. Te nú ñin cháa maní-gá-de jín se'e yí-de, xí jín sesí'í-de, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikín-de ruḡ. ³⁸ Te cháa tú kánda-de jín tundó'o kii siki-dé, te kundikín-de ruḡ kii-de, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikín-de ruḡ. ³⁹ Te cháa jítú iní-de kaku-de chí tundó'o kii siki-dé, te naa-dé. Ko nú kuu ñin cháa ja siki rúu, te kuchaku-de. ⁴⁰ Te ñáyivi kuátá'ú róó jíná'an-ró, ruḡ kuátá'ú-i. Te ñáyivi kuátá'ú rúu, kuátá'ú-i I'a ni táji rúu vai-ri. ⁴¹ Nú ndé ñáyivi kuátá'ú ñin cháa jáni tu'un Dios, chí cháa jáni tu'un Dios kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u cháa jáni tu'un Dios. Te nú ndé ñáyivi kuátá'ú cháa ndaa, chí cháa ndaa kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u cháa ndaa. ⁴² Te nú ndé cháa kuá'a-de ñin yajin ndúcha víjin ko'o ñin suchí yá'a, chí suchí skuá'a kúu-i, jandáa ká'an-ri jín-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

11

¹ Te súan ni jinu ni tá'ú Jesús tiñu nuḡ uxí uḡ cháa káskuá'a jín-yá. Te ni kenda-ya yúan kua'an-ya já stá'an-ya, te kani-ya tú'un iní ñuu máa-de jíná'an-de.

Uḡ cháa ni táji Juan nuḡ-ya

² Te kánde Juan iní vekaa. Te ni jini tu'un-de káka'an-i taká tiñu sá'a Jesús. Te ni táji-de uḡ tá'an cháa káskuá'a jín-de ja kaká tu'un-de-ya: ³ Máa-ni kúu cháa kii-ún, xí kúndatu-yo ingá-de ndaún, áchí-de. ⁴ Te ni ka'an Jesús. Kuá'an te kastu-jín-ró nuḡ Juan taká tu'un kájini

so'o-ró jíin tíñu kájinj-ro. ⁵ Chaa kuáá, kádundijin nuu-dé. Te chaa rengo, kánakaka-de. Chaa té'yu ndi'yi, kándundoo-de. Te chaa só'ó, kánakaku so'o-de. Te chaa ní jí'i, kánachaku-de sá'a-rí. Te suni jáni-rí tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ⁶ Te xáán ndatu kúu chaa ja tú náyu'ú-de jíto-de ruu, áchí-ya jíin-de. ⁷ Te káno'on chaa-ún. Te ní kejá'a Jesús ká'an-ya tú'un Juan nuu ñáyivi-ún: Naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro onde nuu ñú'un té'é. Ja ndé'é-ró ichá ja kandá sá'a tachi náún. ⁸ Ko naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Nde'é, chaa káñu'un sa'ma ndúchá, máni iní ve'e rey káxiukú-de. ⁹ Ko naún ndé'é-ró ní kákenda-ró. Ñin chaa jáni tu'un Dios náún. Suni ká'an-rí jíin-ró, kúñá-nu-ga Juan vasa ñin chaa jáni tu'un Dios. ¹⁰ Chaa yá'a kúu chaa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chí táji-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de jaq-de. Te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vasa jáa-ro. Achí. ¹¹ Jandaa ká'an-rí jíin-ró, ja iní ñuyiví yá'a tú ío ní ñin chaa jáni tu'un Dios ja kúñá-nu-ga máa-de vasa Juan chaa skuánducha. Ko chaa lúli-ga iní ñuu nátu'un andívi, chaa-ún kúñá-nu-ga-de vasa Juan. ¹² Onda kiví ní kenda Juan chaa skuánducha, te onde vina, te chaa ñi'in nda'a, fuerza kákuñi-de kiví-de iní ñuu nátu'un andívi, te tá'ú máa-de tíñu yúan kákuñi-de. ¹³ Chí máa ley jíin táka chaa ní kajani tu'un Dios, ní kajani-de tu'un yá'a onde kiví ní chaa Juan. ¹⁴ Te ní kákuñi-ro kuatá'ú-ró tú'un, máa-de kúu Elías chaa kii-ún. ¹⁵ Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁶ Naún tu'un yátá skétá'an-rí jíin ñáyivi yá'a. Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú nuyá'u ja súan kákana kó'ó-i xiní tá'an-i. ¹⁷ Ní kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní káji ja'á-ró. Ní kanda'i-ri nuu-ro te tú ní kánduku'a iní-ro, áchí-i. ¹⁸ Chi ní kii Juan tú ní yé-de tú ní jíi-de. Te káka'an-ro: Tá'an-de tachi kii. ¹⁹ Ko máa Sé'e chaa yé-ya jíi-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin chaa yáji téyí te jí'i xaan-dé vino; chaa jíni tá'an jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi kúu-de, áchí-ro. Ko ñin chaa ndíchi, máni tíñu ndíchi sá'a-de, te súan kuni-ro jándaa ndíchi-de. Achí-ya.

Ja ní kana jíin-ya nuu sava ñuu

²⁰ Yúan-na te ní kejá'a-ya kána jíin-ya nuu táka ñuu nuu ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu, chí tú ní nákani iní-i jíná'an-i. Te ní ka'an-ya: ²¹ Naka ndá'ú kuu róó ñuu Corazín. Naka ndá'ú kuu róó ñuu Betsaida. Chí nú iní ñuu Tiro jíin iní ñuu Sidón ní sá'a-rí tíñu ñá'nu ja ní sá'a-rí nuu máa-ró núu, inga kiví te a ní kanakani iní ñáyivi-ún. Te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-i yaa núu-í núu. ²² Ko ká'an-rí jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi sikí ñuu Tiro jíin ñuu Sidón kiví kii juicio vasa sikí róó jíná'an-ró. ²³ Te róó ñuu Capernaum, a ní kuñá'nu xaan-ro náún. Ko onde infierno najinu-ro, chí nú iní ñuu Sodoma ní sá'a-rí tíñu ñá'nu ja ní sá'a-rí nuu-ro yá'a núu, te a ní kendo ñuu yúan onde vina núu. ²⁴ Ko ká'an-rí jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi sikí ñáyivi ñuu Sodoma kiví kii juicio vasa sikí-ro. ²⁵ Te suni kiví-ún ní ka'an Jesús: Táa, Jito'o andívi jíin ñuyiví kúu máa-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchi jíin núu cháa kájujú'un iní, te ní stá'an ndijín-ní nuu cháa súchí iní jíná'an-de. ²⁶ Chí súan ní jata'an iní-ní, Táa, áchí-ya. ²⁷ Taká ndatíñu ní ja'a Táa-rí nuu-rí. Te tú ní ñin-i jini-i nuu máa Sé'e, chí máni máa Táa jini-ya. Ní tú jini ní ñin-i nuu máa Táa, chí máa Sé'e jini-ya, jíin núu cháa ja kuni máa Sé'e te stá'an ndijín-ya núu-dé. ²⁸ Taká róó ja kásatíñu-ró te kándiso-ró já véé, ñá'an nuu-rí jíná'an-ró te xndétatú-rí róó. ²⁹ Kundiso-ró yugo-rí jíná'an-ró, te skuá'a-ró tú'un ká'an-rí jíin-ró, chí I'a ndá'ú jíin I'a vítá iní añú kúu-rí. Te ní'in-ro núu ndétatú añú-ro jíná'an-ró. ³⁰ Chí ñama-ní yugo-rí te tú véé carga-rí ja kúndiso-ró, áchí-ya.

12

Ja ní kákachi-de yoko trigo kiví ndétatú

¹ Te ñin kiví ndétatú ní ja'a Jesús kua'an-ya ñin nuu kaa trigo. Te chaa káskuá'a jíin-ya, káji'i-de soko. Te ní kakejá'a-de kákachi-de yoko káyee-dé. ² Te ní kajini chaa fariseo. Te ní kaka'an-de jíin-ya: Naún kúu jian, chí chaa káskuá'a jíin-ró kásá'a-de súan kiví ndétatú, te tú ío ley, áchí-de. ³ Te máa-ya, ní ka'an-ya jíin-de: Tú ní káka'u-ró tutú ndasa ní sá'a David náún. Chí máa-de jíin cháa ní kaxiukú jíin-de, ní kaji'i-de soko ñin kiví. ⁴ Te ní kiví-de iní ve'e Dios. Te ní yee-dé statilá káxiukú ndijín, ja tú ío ley kee-dé, ní chaa ká'jin jíin-de, chí máa-ní sutu káyee núu. ⁵ Xí té ka'u-ga-ro núu tutú ley ndasa kásá'a sutu iní ve'e íi kiví ndétatú, chí tú káskiku máa-de ley-ún. ⁶ Chí a ká'an-rí jíin-ró ja ñá'nu-ga kúu ñin chaa ká'jin yá'a vasa já kúu máa vé'e íi. ⁷ Ko nú a ní kajuju'un iní-ro tú'un yá'a: Kuni-ga-rí ja ná kúndá'ú iní tá'an-ro, nasu já sokó-ro kiti núu-rí, áchí, yúan-na te ma ndóna-ró sikí cháa tú ká'io kuachi núu. ⁸ Núsáá te máa Sé'e chaa, suni Jito'o kiví ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

Ñin chaa ní ichi nda'a-dé

⁹ Te ní kenda-ya yúan. Te ní jaq-ya iní ve'e sinagoga-de jíná'an-de. ¹⁰ Te yúan ní io ñin chaa ní ichi kájan ñin nda'a-dé. Te ní kajika tu'un-de Jesús ja ndúkú-de kuachi sikí-ya kákuñi-de, te ní kaka'an-de: Á kuu sá'a-yó taná kiví ndétatú, xí túu, áchí-de. ¹¹ Te máa-ya, ní ka'an-ya

jíin-de: Ndé róo ñáva'a-ró ñin rií, te nú kiti-ún jungava-tí iní ñin tunchi kivi ndétatú, te tú tiin-ró-tí te natava-ro-tí náún. ¹² Te xaan-gá ya'u ncháá ñin cháa vása ñin rií. Núsáá te ío va'a ja vá'a sá'a-yó kivi ndétatú, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te ñi ka'an-ya jíin cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te ñi skáa-de nda'a-dé. Te ñi nduva'a íi-ní nátu'un káa inga. ¹⁴ Ko cháa fariseo, ñi kenda-de kája'an-de. Te ñi kandatú'ún-de ndasa ka'ni-dé-ya.

Tu'un máa-yá ñi ka'an Isaías onde sáá

¹⁵ Ko ñi jini Jesús ja súan kájani iní-de. Te ñi kuxio-ya yúan kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya. Te ñi nasáva'a-ya ndívii-í. ¹⁶ Te máa-yá, ñi ka'an xaan-yá jíin ñáyivi-ún ja ná tú stá'an ndiijin-i-ya. ¹⁷ Náva'a ná skíkuu tu'un ñi ka'an Isaías, cháa ñi jani tu'un Dios: ¹⁸ Yá'a ío mozo-rí ja ñi nakaji-rí, áchí Dios, áchí Isaías, te maní-rí jíin-í. Te kúsiñ iní-rí jíin-í. Te kua'a-rí Espiritu-rí siki-í. Te kastu'ún-i nuu ñáyivi sñin naciòn ja kii juicio siki máá jíná'an. ¹⁹ Ma kutixín se'e-rí, ni ma nákata-i. Te ni ñin ma kúni tu'un ja kána jíin-í iní ichi. ²⁰ Ma ká'ny-i ñin nukúá ní taxin, ni ma ndá'va-i ñin mecha kayú ñu'má, chí onde ná kúni'in tu'un ndaa sá'a-i. ²¹ Te kuñukuu iní ñáyivi sñin naciòn tiñu sá'a Se'e-rí. Achí.

Íin cháa kuáá ñi'in tá'an tachí kini

²² Yúan-na te nuu-yá ñi kakinchaka-i ñin cháa tá'an tachí kini, ja kuáá-de te ñi'in-de. Te ñi nasáva'a-ya-dé. Te cháa kuáá ñi'in-ún, ñi naka'an-de te ñi nakuni-de. ²³ Te ñi kánaa iní taká ñáyivi-ún kándé-é-i. Te ñi kaka'an-i: Á se'e David kúu cháa yá'a náún, áchí-i. ²⁴ Ko cháa fariseo, ñi kajini so'o-de ja súan ñi kaka'an-i. Te ñi kaka'an-de: Cháa yá'a, nú tú ndújín-de jíin Beelzebú, te má kúu kiñi'in-de tachí kini ki'in núú, chí ja kúñá'nu nuu tachí kúu-ún, áchí-de. ²⁵ Ko Jesús, ñi jini-ya ja súan kájani iní-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Taká naciòn ja sásñin máá te kánakuatá'an máá, naa. Te taká ñuu xí ve'e ja sásñin máá, te kánakuatá'an máá, ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás sásñin máá, te kiñi'in máá já'an, ndasa kuni'in ñuu nuu tá'ú tiñu máá núsáá. ²⁷ Te nú ndújín Beelzebub jíin-rí ja kiñi'in-rí tachí kini. Núsáá te se'e-ró, ndé jíin kákiñi'in máá-i tachí-ún. Ja yúan, máa-i, ná nákuñdii-í siki-ro. ²⁸ Ko nú jíin Espiritu Dios kiñi'in-rí tachí kini kája'an, jandáa kúu ja nuu-ro ní cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu núsáá. ²⁹ Chí ndasa kuu kivi ñin ñáyivi iní ve'e cháa kándáján, te saku'ná-i ndatiñu-de, te nú tú xna'an-ga ku'ni-i-de. Yúan-na te kuu saku'ná-i ndatiñu-de. ³⁰ Nú ndé cháa tú ndújín-de jíin-rí, te jito u'ú-de ruu. Te cháa tú nástútú jíin-rí, máni jachá-de.

Tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo

³¹ Súan ká'an-rí jíin-ró: Siki taká kuaachi jíin taká tu'un ndiva'a, sá'a-ya túká'nu iní. Ko tu'un ká'an ndiva'a siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá túká'nu iní. ³² Te nú ndé ñin cháa ka'an-de siki máá Se'e cháa, sá'a-ya túká'nu iní nuu-dé. Ko nú ndé ñin cháa ka'an-de siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá túká'nu iní nuu-dé, ni kuia yá'a, ni kuia cháa. ³³ Kuu-ró yúnu vá'a ja vá'a nde'e, xí kúu-ró yúnu káñáá, ja ñáá nde'e. Chí jíin ndé'e te jini-yo naún yunu kúu. ³⁴ Se'e koo kákuu-ró. Ndasá kuu ka'an-ro tú'un va'a, te nú ñáyivi ñáá kákuu-ró. Chí tu'un ñu'un iní añú cháa, máni tu'un-ún ká'an-de. ³⁵ Cháa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chí ío va'a iní-de. Te cháa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chí káñáá iní-de. ³⁶ Ko ruu, ká'an-rí jíin-ró, ja taká tu'un sáni káka'an cháa, nakua'a-de cuenta tu'un-ún kivi cháa juicio. ³⁷ Chí siki tú'un ká'an-ro, te kendo va'a-ró. Te suni siki tú'un ká'an-ro, te ta'nu ndatu-ro, áchí-ya.

Ja ní kajikan-i ñin tuni

³⁸ Yúan-na te yakú cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, ñi kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kákuñi-ná ja sá'a-ní ñin tuni nde'é-ná, áchí-de. ³⁹ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Ñáyivi ñáá ja káisiñi ncháa-i Dios, kájukan-i tuni. Ko ma kuá'a-rí nuu-í, chí tuni Jonás, cháa ñi jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-rí nuu-í. ⁴⁰ Chí nátu'un ñi kande Jonás chíi tiyáká ká'nu uní ndúú uní ñúú, suni súan kundee Se'e cháa chíi ñu'un uní ndúú uní ñúú. ⁴¹ Taká cháa ñuu Nínive, nachaku-de jíin ñáyivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndii-de siki-í. Chí máa-de, ñi kánakani iní-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'i-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vása Jonás. ⁴² Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jíin ñáyivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndii-ña siki-í. Chí onde jíká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchi ní ka'an Salomón. Te vina ví'i-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vása Salomón. ⁴³ Nú ñi kenda tachí kini iní ñin cháa. Te jika kuu nuu ñu'un té'é ndúkú núu júngoo. Te tú ní'in. ⁴⁴ Yúan-na te ká'an tachí-ún: Ná nó'on-rí ve'e nuu ní kenda-rí, áchí. Te nú ñi najaa, te jini ja ñin ve'e sáni kúu. Te ñi nduluu ve'e-ún ja ní nastáa iní. ⁴⁵ Yúan-na te ki'in tachí-ún, te kuaka tá'an jíin usiá-ga tachí ñáá-ga vása máá. Te kivi koyo te káxiukú yúan. Núsáá te ví'i-gá tá'an cháa yúan onde sandi'í-ná vása já xnáñúú núú. Te suni súan ta'an ñáyivi ñáá yá'a. Achí-ya.

Naa-ya jíin ñani-ya

⁴⁶ Te nini súan ká'an-ya jíin ñáyivi-ún, te nì jaá náa-ya jíin ñaní-ya ká'jin-ña ichi yatá vé'e, kákuní-ña ká'an-ña jíin-yá. ⁴⁷ Te nì kachi ìin cháa jíin-yá: Yúan ndé'é-ní, nì cháa náa-ní jíin ñaní-ní ká'jin-ña yatá vé'e, te kákuní-ña ká'an-ña jíin-ní, áchí-de. ⁴⁸ Te nì ka'an-ya jíin cháa nì ka'an súan jíin-yá: Ndéja kúu náa-rì, te ndéja kákuu ñani-rì. Achí-ya. ⁴⁹ Te nì skáa-ya ndá'a-yá onde nuu káxiukú cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì ka'an-ya: Yá'a ndé'é-ró núu náa-rì jíin núu ñaní-rì. ⁵⁰ Chi ñáyivi skíkuu tiñu kuni máá Táa-rì kánchaa-ya onde andívi, jian kúu kuá'a-rì kúu náa-rì. Achí-ya.

13

Tu'un yátá síkí cháa sáka trigo

¹ Te kivi-ún nì kenda Jesús ve'e-ún te kua'an-ya. Te nì jaa-ya ní jungoo-ya yú'u mar. ² Te nì kataka kua'a xaán ñáyivi núu-ya. Te nì kivi-ya ìni ìin barco. Te nì jungoo-ya. Te taká ñáyivi-ún nì kakendoo-i yu'u mar. ³ Te nì ka'an-ya kuá'a tú'un yátá jíin-i: Kuni so'o te kuni-ro. Ìin cháa sáka trigo, nì kenda-de sáka-dé. ⁴ Te sáka-dé kua'an-de. Te ìin nunj-ún, nì jungava yu'ichi. Te nì cháa tisaá te nì kákókó-tí. ⁵ Te inga nì jungava nuu ñú'un yúu núu tú ío kua'a ñú'un. Te nì kana yachi-ni chí tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te nì kasun-ni. Te nì ichi, chí tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga nì jungava ma'ñú ìñu. Te nì ja'nu ìñu-ún. Te nì jasú nuu. ⁸ Te sava nì kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nì kuun nunj, ìin ja ìin ciento, inga ja uní xiko, te inga ja okó uxí. ⁹ Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. Achí-ya. ¹⁰ Yúan-na te nì chakoyo cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Naja ká'an-ní tu'un yátá jíin ñáyivi yá'a, áchí-de. ¹¹ Te nì ka'an-ya jíin-de: Róo, chí a kuajuku'un ìni-ro tú'un yísá'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nátu'un andívi. Ko máá ñáyivi yá'a, ma júku'un ìni-i. ¹² Chi cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé sá'a-ya. Te kuñava'a-de kua'a xaán-gá. Ko cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio kí'ín. ¹³ Ja yúan ká'an-rì tu'un yátá jíin-i. Chi vasa kánde'é-i, ko tú kájin-i. Te vasa kájin-i so'o-i, ko tú kájin-i ná'ín-i ní tú kájuku'un ìni-i. ¹⁴ Ñáyivi yá'a káskíkuu-i tu'un ní ka'an Isaiás: Vasa kájin-i ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un ìni-ro. Te vasa kánde'é ndí-i-ró, ko ma kuni-ro. ¹⁵ Chí xaán ní kákuní'ín ìni ñáyivi yá'a. Te xaán ú'u kájin-i so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuni-i jíin nduchi-í, te ma kúni ná'ín-i jíin só'o-i, te ma júku'un ìni-i, te ma nájió káva ìni-i, te ma násáva'a-rì-i. Achí. ¹⁶ Ko xaán ndatu máa-ró jíiná'an-ró, chí kánde'é-ró jíin nduchi-ro, te kájin-i ná'ín-ró jíin só'o-ró. ¹⁷ Chi jandáa ká'an-rì jíin-ró já tiní cháa kájin-i tu'un Dios jíin tiní cháa va'a, nì kakuní-de ndé'é-de nuu já kánde'é máa-ró, ko tú ní kájin-i-de. Te suni nì kakuní-de kuni so'o-de ja kájin-i so'o máa-ró, ko tú ní kájin-i so'o-de. Achí-ya. ¹⁸ Kuni ná'ín jíiná'an-ró tú'un yátá cháa sáka núsáa. ¹⁹ Nú ìin cháa jíin so'o-de tu'un ñuu Dios, te nú tú júku'un ìni-de, yúan-na te cháa kuñava'a te kuancháa-ní tu'un ní saká ìni añú-de-ún. Chaa yúan kúu nunj ní jungava yu'ichi. ²⁰ Te nunj ní saká núu ñú'un yúu, yúan kúu cháa jíin so'o-de tu'un, te kúsi-ní ìni-de jíin. ²¹ Ko tú nuu káka yo'o ìni-de, te yaku-ní kivi kánda. Te nú nì ndonda tundó'o síkí-dé, xí nú nì sándiva'a-i jíin-de síkí tú'un-ún, te náyu'ú-ni-de. ²² Te nunj ní saká má'ñú ñu, yúan kúu cháa jíin so'o-de tu'un. Ko kútéñu-de jíin ndátíñu-de. Te kuni-de kuu kúká-de. Te xndá'ú-de máa-de jíin. Ndi'í yá'a jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nunj. ²³ Ko nunj ní saká núu ñú'un vá'a, yúan kúu cháa jíin so'o-de tu'un te júku'un ìni-de. Te bueno já'a-de nunj, ìn-de ciento, inga-de unj xiko, te inga-de okó uxí, súan kája'a-de nunj. Achí-ya.

Tu'un ndikin lazo

²⁴ Ío inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de; Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ìin cháa nì chí'i itú va'a nuu ñú'un-dé. ²⁵ Ko nini kixi-de, te nì jaá cháa jito u'u tá'an jíin-de. Te nì chí'i tuku ndikin lazo nuu trigo-de, te kua'a. ²⁶ Ko nuu ní kana yuku itú-ún, te kúun nunj, yúan-na te suni nì kana lazo. ²⁷ Te nì jakoyo mozo máá táa, cháa xíin. Te nì kaka'an-i jíin-de: Táta, á tú ní chí'i-ní nunj vá'a nuu ñú'un-ní yá'a. Te ndénu ní ñ'in-ní lazo yá'a núsáa. Achí-i. ²⁸ Te nì ka'an-de jíin mozo-de: Ìn cháa jito u'u ruu nì sá'a yá'a, áchí-de. Te nì kaka'an mozo-ún jíin-de: Núsáa te kuni-ní ja ná kítu'un-ná náún, áchí-i. ²⁹ Te máa-de nì ka'an-de: Túu, chí nání tú'un-ró lazo-ún te sanaa te tu'un-ró trigo jíin. ³⁰ Ná kuá'nu máá jíiná'an onde kivi tá'ñu. Te kivi-ún te tá'ú-rí tiñu nuu cháa ka'ñu: Stútú xna'an-ga lazo jian, te sá'a-ró nú'ñi náva'a ka'mu-yó. Ko trigo yá'a, nastútú-ró ná kivi ìni yaka-rì. Achí-de, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³¹ Ío inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ndikin yuá mostaza, ja ní kí'in ìn cháa te nì chaa-de nuu ñú'un-dé. ³² Te jandáa ìn ndikin lúli-ga kúu vasá taká-ga tátá. Ko nó nì ja'nu, te kúu ka'nu-ga vasá taká-ga yua. Te kuu ìn yunu ká'nu. Te cháa tisaá andívi, te vatu-ni sá'a-tí taká-tí chí nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yujan ía

³³ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un yujan íá já ní ki'in iin ña'an. Te nì chisa'í-ña chíi unì tìyíi yúchi onde nì ndí'i nì kuu íá ní sá'a. Achí-ya. ³⁴ Taká tu'un yá'a nì ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún. Te nú túu tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i, ³⁵ Náva'a ná skíkuu tu'un nì ka'an cháa nì jani tu'un Dios: Ka'an-ri tu'un yátá, te kachí-ri tu'un yísa'í onde kivi ní jungoo ñuyívi, áchi.

Ja ní ka'an káji-yá tu'un ndákin lazo

³⁶ Yúan-na te nì nakuatá'ú Jesús nuu ñáyivi-ún. Te nì ndívi-ya iní ve'e. Te nì jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Kani káji-ní tu'un yátá lazo nuu-ná, áchi-de. ³⁷ Te nì ka'an-ya jíin-de: Ja sáka tatá va'a-ún kúu máá Sé'e cháa. ³⁸ Te ñu'un-ún kúu ñuyívi. Te tatá va'a-ún kákuu se'e Dios. Te lazo-ún kákuu se'e kui'na. ³⁹ Te cháa u'u ja ní chí'i lazo-ún kúu kui'na. Te kivi tá'nu-ún kúu kivi jínu ñuyívi. Te cháa ka'nu-ún kákuu ndajá'a Dios. ⁴⁰ Te nátu'un kutútú lazo, te kayu nuu ñú'un, súan kuu kivi jínu ñuyívi. ⁴¹ Te máá Sé'e cháa, táji-yá ndajá'a-yá ki'in. Te nastútú-yá taká ñáyivi kásá'a kuáchi jíin ñáyivi kásá'a tínu náá. ⁴² Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-i ñii yú'u-í jíiná'an-i. ⁴³ Yúan-na te ñáyivi vá'a-ún, ndii ncháa-i nátu'un ndikandii, kuxiukú-i jíin máá Táa-i iní ñuu nuu tá'u-yá tínu. Cháa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de.

Tu'un janu xú'un, jíin tú'un perla, jíin tú'un ñunu

⁴⁴ Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un iin janu xú'un já yísa'í chíi iin ñu'un, te nì ndenda nì sá'a iin cháa, te jasú tuku-de sikí, te kúsíi iní-de jíin, te kua'an-de, te xíkó ndí'i-de naún ñáva'a-de, te jáan-de ñu'un-ún. ⁴⁵ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un iin cháa jáan-de te xíkó-de ja ndúkú-de perla luu. ⁴⁶ Te nì jiní-de iin perla ja xáan yá'u. Te nì kee-de kua'an-de. Te nì xíkó ndí'i-de taká ndatínu-de. Te nì jaan-de perla-ún. ⁴⁷ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un iin ñunu já júkujta ka'nu iní mar. Te tiiñ nuu tiyáká. ⁴⁸ Te nuu ní chíitú ñunu-ún, te nì kanatava-dé yundúcha. Te nì kajungoo-de. Te nì kakaji-de kiti vá'a-ún kivi-ti iní jika. Te nì kaskána-de kiti náá-ún kua'an. ⁴⁹ Suni súan koo kivi jínu ñuyívi. Chí kenda koyo ndajá'a-yá. Te kaji-ya ñáyivi náá ma'ñú ñáyivi vá'a. ⁵⁰ Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-i ñii yú'u-í. Achí-ya. ⁵¹ Te nì kachí Jesús jíin-de: Nì kajuku'un iní-ro taká tu'un yá'a náún, áchi-ya. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Jaan Táa, áchi-de. ⁵² Te nì kachí-ya jíin-de: Ja yúan ío cháa káchaa tutu jiní-de sa'an ñuu nátu'un andívi, te máa-de kúu nátu'un iin cháa xíin ve'e, te onde iní yaka-de táva-dé ndatínu jáá jíin ndatínu aná'an, áchi-ya. ⁵³ Te súan nì jínu nì ka'an Jesús tu'un yátá yá'a. Te nì kenda-ya yúan kua'an-ya.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

⁵⁴ Te nì najaa-ya ñúu-ya. Te nì stá'an-ya núu-dé iní ve'e sinagoga máa-de jíiná'an-de. Te nì kanaa iní-de nì kande'e-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de: Ndénu ní n'ín cháa yá'a tu'un ndichí yá'a jíin tínu ná'nu sá'a-de yá'a. ⁵⁵ Nasu sé'e cháa carpintero kúu yá'a náún. Á nasu María nání náa-de. Te taká ñani-de káináni Jacobo, José, Simón, jíin Judas. ⁵⁶ Te tú ká'jin kuá'a-de jíin-yó yá'a náún. Te ndénu ní n'ín-dé taká tu'un yá'a núsáa. Achí-de. ⁵⁷ Te súan nì kakujá'a iní-i jíin-yá. Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-i: Cháa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin iní ve'e-de kúu já tú kaka'an tu'un jíin-ún jíin-de, áchi-ya. ⁵⁸ Te tú ní sá'a-ya kuá'a tínu ná'nu yúan, chí tú ní kákandíja-i.

14

Ja ní jíi Juan, cháa skuánducha

¹ Te suu kivi-ún te Herodes cháa tá'u tínu, nì jini tu'un-de tu'un Jesús. ² Te nì kachí-de jíin mozo-de: Cháa yá'a kúu Juan ja skuánducha. Nì nachaku-de ja ní jíi-de, te ja yúan sá'a-de tínu ná'nu yá'a. Achí-de. ³ Chí Herodes, nì tiiñ-de Juan. Te nì ju'ni-de. Te nì chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías ñasí'í Felipe ñani máá Herodes. ⁴ Te Juan, a nì kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró-ña, áchi-de. ⁵ Te Herodes, nì kuñi-de ka'ní-dé Juan. Ko nì yu'ú-de nì jito-de ñáyivi, chí káani ndaa iní-i ja iin cháa jáni tu'un Dios kúu Juan. ⁶ Te iin kivi ní sá'a Herodes iin viko kivi ní kaku-de. Te sesí'í Herodías nì jita já'á-i nuu ñáyivi. Te nì kusíi iní Herodes jíin-i. ⁷ Te nì jatú-un téyí-de ja kuá'a-de taká naún kakan-i nuu-dé. ⁸ Te náa-i, a nì jani íchí-ña-í, te nì ka'an-i: Kua'a-ní xiní Juan, cháa skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu iin ko'o, áchi-i. ⁹ Yúan-na te máá rey-ún, nì kuxíi iní-de. Ko sikí já ní jatú-un téyí-de jíin sikí já ní kajini so'o cháa káyee stáa jíin-de-ún, te nì tá'u-de tínu ná kuá'a soldado nuu-í. ¹⁰ Te nì táji-de soldado nì ja'an. Te nì xiti xiní Juan iní vekaa. ¹¹ Te nì cháa xiní-dé kánde nuu iin ko'o. Te nì ja'a soldado nuu súchí sí'í-ún. Te máa-i, nì jancháka-i nuu náa-i. ¹² Yúan-na te nì

jakoyo chaa kaskua'a jiin-de. Te ni kandañaa-de yiki kũñu Juan. Te ni kachinduji-de. Te ni kee-de kaja'an-de. Te ni kakaŕtu'un-de nuu Jesús.

Ja ni skée-yá u'un mil ñayivi

¹³ Te ni jini tu'un Jesús. Te ni kuxio-ya kuá'an-ya yúan iní ñn barco onde nuu ñu'un té'é kándeé sñn-ya. Te ni kajini tu'un ñayivi jíná'an-i. Te onde taká ñuu ni kandikñn-i-ya kájika já'a-i jiin-yá. ¹⁴ Te ni kenda Jesús kua'an-ya. Te ni jini-ya núu ñayivi kuá'a xáan. Te ni ndukui'a iní-ya jiin-i. Te ni sá'a-ya taná taká ñayivi kaku'u. ¹⁵ Te nuu ni iní te ni chakoyo chaa kaskua'a jiin-yá nuu-yá. Te ni kaka'an-de: Yá'a chí máá ñu'un té'é kúu, te a ni kee ndikandii. Táji-ní-i ná kinglyo-i taká ñuu. Te ná kuáan máá-i staa kée-i, áchi-de jiin-yá. ¹⁶ Te ni kachí Jesús jiin-de: Tú ñni kí'in-i jíná'an-i: Kuá'a máá-ró já ná kée-i, áchi-ya. ¹⁷ Te máá-de, ni kaka'an-de jiin-yá: Tú ñaún kañava'a-ná chí u'un-ni statilá jiin úu-ni tñyáká, áchi-de. ¹⁸ Te máá-yá, ni kachí-ya jiin-de: Kuá'a ná kii nuu-rí yá'a, áchi-ya. ¹⁹ Te ni tá'u-yá tiñu nuu ñayivi-ún ni kajungoo taká-i nuu ichá. Te ni kí'in-ya ndí'u'un statilá jiin úu tñyáká-ún. Te ni ndakoto-ya ichi ándivi. Te ni jikñn ta'u-yá ja'a statilá. Te ni sakuu'atí-lá. Te ni ja'a-ya núu chaa kaskua'a jiin-yá. Te chaa-ún, ni kajani-de nuu ñayivi-ún. ²⁰ Te ndivii-i ni kayee. Te ni kanda'a chí-i. Te ni kanastútú-de uxí uu jika staa kuachi-ún ja ni ndendoso. ²¹ Te jinu u'un mil chaa ni kayee-ún, te sñn-ga kúu ñasí'í jiin súchi lúli.

Ja ni jika já'a-yá nuu mar

²² Yúan-na te ni skandá-ni Jesús chaa kaskua'a jiin-yá, ni kivi koyo-de iní ñn barco. Te ná kúxnúú-de kinglyo-de inga lado yu'u mar sá'a-ya, chí kuéé jachá-ya ñayivi kuá'a-ún. ²³ Te ni jacha-ya ñayivi-ún kaja'an-i. Te ni kaa sñn-ya kuá'an-ya yúku, kuákakan ta'u-yá. Te ni iní, te kándeé máá ñn-ni-ya yúan. ²⁴ Te barko-ún, a kándeé ma'ñú mar. Te ká'ú xañ ní ndonda su'ma ndúcha síkí-dé, chí sua ni nana nuu tachí. ²⁵ Te tíkuáan-na kúu. Te ni jaá Jesús nuu-dé, jáka já'a-yá nuu mar. ²⁶ Te chaa kaskua'a-ún, ja ní kajini-de-ya, já jka-ya núu mar, te ni kayu'ú-de. Te kaka'an-de: Añú kúu, áchi-de. Te kákana kó'ó-de ja káyu'ú-de. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ni-ya jiin-de: Sándéé iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yu'ú-ro, áchi-ya. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Pedro jiin-yá: Táta, te nú máá-ní kúu, te tá'ú-ní tiñu ná kaka-ná nuu mar yá'a jaá-ná nuu-ní, áchi-de. ²⁹ Te ni ka'an-ya: Ña'an, áchi-ya. Te ni nuu Pedro iní barco. Te ni jika-de nuu ndúcha-ún kua'an-de nuu Jesús. ³⁰ Ko nuu ní jini-de ja xáan kée tachí, te ni yu'ú-de. Te ni kejá'a-de sá'u-de chí nducha. Te ni kana kó'ó-de: Táta, nama-ní náá, áchi-de. ³¹ Te ni skáa-ni Jesús nda'a-yá. Te ni tiin-ya-dé. Te ni kachí-ya jiin-de: Chaa tú kándija va'a kúu-ró. Naja jáni síkí iní-ro. Achí-ya. ³² Te ni ndívi-ya iní barko-ún jiin-de. Te ni kuná'in-ni tachí xáan-ún. ³³ Yúan-na te chaa ká'jin iní barko-ún, ni chakoyo-de nuu-yá. Te ni kachiñú'ún-de-ya. Te kaka'an-de: Jandáa ndija máá-ní kúu Se'e Dios, áchi-de.

Ñayivi kaku'u iní ñuu Genesaret

³⁴ Te ni kaja'a-ya kuá'an-ya ingá lado. Te ni chakoyo-ya ñu'un íchi ñuu Genesaret. ³⁵ Te chaa ñuu-ún, ni kanakuni-de-ya. Te ni katáji-de tu'un ní ñuu-ún. Te ni kakinchaka-de ñayivi kaku'u nuu-yá. ³⁶ Te ni kaka'an nda'ú-i jiin-yá ja ná ké'é-i vasté yúsá'ma-yá. Te taká ñayivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, ni kanduva'a-i.

15

Ndasu kuchá'an ñayivi

¹ Yúan-na te yakú chaa fariseo jiin chaa kachaa tutu iní ñuu Jerusalem, ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jiin-yá: ² Chaa kaskua'a jiin-ró, naja kaské'ichi-de taninu chaa aná'an. Chí tú kánaná'a-de te káyee-dé staa. Achí-de. ³ Te máá-yá, ni ka'an-ya jiin-de: Te máá-ró, suni naja kaské'ichi-ro tiñu ni tá'ú Dios nuu-ro núsáá, chí ja síkí taninu máá-ró. ⁴ Chí ni ka'an Dios: Kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, te ndéja ká'an ndiva'a nuu táa nuu náa, ná kúu ní kuu, áchi. ⁵ Ko máá-ró kaka'an-ro: Nú íó ndatíñu ja xíin ñn chaa, te a kuu ni'n tiñu ja kuni táa-de xí náa-de, te nú xna'an-ga ka'an-de: A ni soko-rí ndatíñu-ún nuu Dios, achí-de. ⁶ Yúan-na te tuká kánúú skíkuu-de kua'a-de nuu táa-de nuu náa-de, áchi-ro. Te súan kástívi-ró tú'un Dios jiin taninu ni kajakñn-ro. ⁷ Chaa uu xini kakuu-ró. Bueno ni jani Isaías tu'un síkí-ro súan: ⁸ Ñayivi yá'a, jiin yu'ú-i kachiñú'ún-i ruu, ko jiin añú-i chí jiká-ni kúu iní-i jito-i ruu. ⁹ Te kachiñú'ún sání-i ruu, chí kástá'an-i tu'un jáni iní ñn chaa, áchi Isaías. Achí-ya. ¹⁰ Te ni kana-ya xini ñayivi-ún. Te ni ka'an-ya jiin-i: Kuni sq'o jíná'an-ró, Te chu'un iní-ro tú'un ká'an-rí: ¹¹ Nasu já kivi iní yu'ú chaa kuchá'an-de sá'a, chí ja kenda iní yu'ú-dé, yúan kúu ja kúchú'an-de sá'a, áchi-ya. ¹² Yúan-na te chaa kaskua'a jiin-yá, ni chakoyo-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de: Á jini-ní ja ní kakiti iní chaa fariseo ja ní kajini sq'o-de tu'un yá'a, xí túu, áchi-de.

¹³ Ko máá-yá, ñi ka'an-ya: Taká yunu já tú ní náchu'un máá Táa-rj andívi, te tu'un-rj kí'in. ¹⁴ Síja jíná'an-ró ná kí'in-de. Chaa kuáá kástá'an ichi núu sáva-ga chaa kuáá kákuu-de. Chj nú ñin chaa kuáá stá'an-de ichi núu ingá chaa kuáá, te ndendúu-de jungoyo-de inj xa'va. Achí-ya. ¹⁵ Te ñi ka'an Pedro jín-yá: Kastu'un káji-ni tu'un yátá yá'a nuu-ná jíná'an-ná, áchí-de. ¹⁶ Te ñi kachj Jesús: Te suni onde róó tú kájuku'un inj-ro náun. ¹⁷ Á tú kájuku'un inj-ro já taká ja kée-í kivi kua'an chji-i, te ndénda-ni kua'an. ¹⁸ Ko ja kéndá yu'u-í, chj onde inj añú-í vai, te yúan kúu ja kúchá'an-í sá'a. ¹⁹ Chj onde ichi ini añú-í kéndá ja jáni ñáá inj, ja já'ni ndíyi, ja ísíki ncháa tá'an, ja kuáxán ini, ja saku'ná, ja ká'an tu'un tú'ún, ja ká'an ndiva'a. ²⁰ Taká tu'un yá'a kúu ja kúchá'an-í sá'a. Ko nú tú nánda'á-i te kee-í staa, tú kúchá'an-í sá'a. Achí-ya.

Tu'un sesí'í ña'an ñúu Caná

²¹ Te ñi kenda Jesús yúan kua'an-ya ichi ndáñúu Tiro jín Sidón. ²² Te ñin ña'an ñúu Caná, ñi kenda-ña ndáñúu yúan. Te ñi kana kó'ó-ña: Táta, Se'e David, kundá'ú inj-ni náá, chj sesí'í-ná ká'ú xa'an tá'an-í ñin tachj káni, áchí-ña jín-yá. ²³ Ko máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá jín-ña. Yúan-na te ñi jakoyo chaa káskuá'a jín-yá. Te ñi kaka'an ndá'ú-de jín-yá: Ka'an-ni jín-ña ná kí'in-ña, chj kána kó'ó-ña vai-ña ichi yatá-yo, áchí-de. ²⁴ Te ñi ka'an-ya: Máni nuu rií, kiti ní kánaa, ká'jin se'e Israel, ñi táji-yá ruu vai-rj, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te ñi chaa-ña núu-yá. Te ñi chinú'ún-ña-yá. Te ñi ka'an-ña: Táta, chindéé chítuu-ni náá, áchí-ña. ²⁶ Te ñi ka'an máá-yá: Tú ío va'a ja kuánchaa-yo stáa sé'e-yó te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁷ Te ñi ka'an-ña: Jandáa ká'an-ni, Táta, ko lúsu-ún, ichi chíi mesa náchii-ti staa kuachí kóyo yu'u jito'o-ti yáji-tí, áchí-ña jín-yá. ²⁸ Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Nána, xa'an vá'a ñi kandija-ni, ná sá'a-ná jín-ni nátu'un kuni-ni, áchí-ya. Te máá hora jian ní nduva'a-ni sesí'í-ña.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kú'u

²⁹ Te ñi ja'a Jesús kua'an-ya yúan. Te ñi jaa-ya yú'u mar ñuu Galilea. Te ñi kaa-ya kuá'a-an-ya yúku-ún. Te yúan ñi jungoo-ya. ³⁰ Te ñi jakoyo kua'a ñáyivi núu-yá jín ñáyivi rengo, ja kuáá, ja ñí'in, ja tikú'lu, jín sáva-ga-i ja káku'u. Te ñi kajakin-i-ún núu já'a Jesús. Te ñi nasáva'a-ya-í jíná'an-í. ³¹ Te ñi kakee nuu ñáyivi-ún kánde'é-í ja súan ñi kajinj-i náka'an ñáyivi ñí'in, ndúva'a ñáyivi tikú'lu, nákaa ñáyivi rengo, ndúndijj nuu ñáyivi kuáá. Te ñi kanakana jaa-i Dios ñáyivi Israel.

Ja ní skée-yá kuun mil ñáyivi

³² Te ñi kana Jesús xinj cháa káskuá'a jín-yá. Te ñi ka'an-ya jín-de: Kúnda'ú inj-rj ñáyivi yá'a, chj a ñi kuu unj kivi káxiukú-i jín-rí, te tú naún káji-i. Te tú kuni-rj natáji-rí-i no'on ndicha-í, chj nú súan te sava ichi te kujtá ij-í. Achí-ya. ³³ Yúan-na te chaa káskuá'a jín-yá ñi kaka'an-de jín-yá: Te ndénu ní'on stáa kuá'a kée ndá'a chji ñáyivi kuá'a yá'a, chj máni ñu'un té'é kúu yá'a, áchí-de. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jín-de: Násaa staa kándiso-ró, áchí-ya. Te ñi kaka'an-de: Usiá-ni, te yaku tiyáká lúli, áchí-de. ³⁵ Yúan-na te ñi tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ñi kajungoo-i nuu ní'un. ³⁶ Te ñi kí'in-ya ndí'usiá staa jín cháká-ún, te ñi jikan ta'u-yá, te ñi sakuáchi-yá, te ñi ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-yá, te ñi kajani-de nuu-í. ³⁷ Te ñi kayee taká-í. Te ñi kanda'a chji-i. Te ñi kanastútú-de ja ní kendoo kuáchi-ún, usiá ndo'o chítú ndí. ³⁸ Te ñáyivi ní kayee-ún, jínu onde kuun mil chaa, te siin-ga kúu ñasi'í jín taká suchí lúli. ³⁹ Yúan-na te ñi jacha-ya ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te ñi ndívi-ya ini barco. Te ñi jaa-ya ndáñúu Magdala.

16

Ja kájikán-i tunj nuu-ya

¹ Te ñi jakoyo chaa fariseo jín cháa saduceo nuu-yá, chj koto nchaa-de-ya kákuñi-de. Te ñi kajikan-de tunj ichi ándívi núu-yá te kuni-de. ² Ko máá-yá ñi ka'an-ya jín-de: Nú ñi ini, te káka'an-ro: nandii ndáxín, chj ío viko kuá'a ándívi, áchí-ro. ³ Te jañá'an káka'an-ro: Vina te kuun say, chj ñin náá viko kuá'a ándívi, áchí-ro. Chaa uu xinj kákuu-ró. A kájinj-ro naún kuni ka'an viko ándívi, ko tú kájuku'un inj-ro tunj kivi yá'a. ⁴ Ñáyivi ñáá yá'a ja káisiiki ncháa-i Dios, kájikán-i tunj nuu-rí. Ko ma kuá'a-rj ñi ñin nuu-í, chj máni tunj Jonás, chaa ñi jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-rj. Achí-ya. Te ñi skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te kua'an-ya.

Cuenta yujan ía cháa fariseo

⁵ Te ñi jakoyo chaa káskuá'a-ún inga lado mar. Te ñi kánaa ini-de kundiso-de staa. ⁶ Te ñi kachj Jesús jín-de: Koto va'a-ró máá-ró núu yujan ía cháa fariseo jín cháa saduceo, áchí-ya. ⁷ Te kádatu'ún máa-de: Sikj já tú kándiso-yó stáa ká'an-ya núsáa, áchí-de. ⁸ Te ñi jinj Jesús ja súan kádatu'ún-de. Te ñi ka'an-ya: Chaa káandija yaku-ni kákuu-ró. Naún kádatu'ún-ró. Já tú ní kándiso-ró stáa náun. ⁹ Onde vina tú kájuku'un inj-ro náun. Á tú kánuku'un inj-ro já ní

kuu jín ú'un staa jín ú'un mil cháa, te nasaa jika ní kanastútú-ró-sa. ¹⁰ Ni ja ní kuu jín usiá staa-ún jín kúun mil cháa, te nasaa ndo'o ní kanastútú-ró. ¹¹ Te naja tú kajuku'un iní-ro, chí tú ní ká'an-rí tu'un statilá jín-ró, chí sua ja kóto va'a-ró máa-ró núu yújan ía cháa fariseo jín cháa saduceo. Achí-ya jín-de. ¹² Yúan-na te ní kajuku'un iní-de ja tú ní ká'an-ya jín-de ja kóto-de máa-de nuu yújan ía statilá, chí sua ja má kándjja-de sa'an kástá'an cháa fariseo jín cháa saduceo.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

¹³ Te ní jaá Jesús ichi ndáúú Cesarea de Filipino. Te ní jika tu'un-ya cháa káskuá'a jín-ya: Naún cháa kúu máá Sé'e cháa káka'an ñayivi jíná'an-i, áchí-ya. ¹⁴ Te máa-de ní kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an sava-i. Te sava-ga-i, Elías, te sava-ga-i, Jeremías, xí ñin cháa ní jani tu'un Dios onde sáá, áchí-i. Achí-de. ¹⁵ Te máa-ya ní ka'an-ya jín-de: Te róó, na cháa kúu-rí káka'an-ro, áchí-ya. ¹⁶ Te ní ka'an Simón Pedro: Máa-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te ní kachí Jesús: Xáan ndatu-ro, Simón se'e Jonás, chí nasu ñin cháa ní kástu'ún tú'un yá'a nuu-ro, chí sua máá Táa-rí I'a kánchaa andívi ní stá'an-ya nuu-ro. ¹⁸ Ko ruu, suni ká'an-rí jín-ró ja máa-ró kúu Pedro, te sikí káva yá'a kundij tiku ní kándjja-i nuu-rí sá'a-rí. Te ja kándeé infierno ma kúndéé jín-i. ¹⁹ Te nuu-ro kuá'a-rí ndakáa máá ñúu nátu'un andívi. Te taká ja kú'ni-ro iní ñuyivi yá'a, kunu'ni iní andívi. Te taká ja ndáji-ró iní ñuyivi yá'a, ndaji iní andívi. Achí-ya. ²⁰ Yúan-na te ní ka'an xa'an-ya jín cháa káskuá'a jín-ya, ja tú ní ñin nuu kachí-de ja máa-ya kúu Jesucristo.

Jín kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

²¹ Te máa hora jian ní kejá'a Jesús ní kastu'ún ndaa-ya núu cháa káskuá'a jín-ya ja jínu ñú'ún k'i'in-ya ñúu Jerusalem te ndo'o xa'an-ya. Te cháa ní kayii jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya te ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²² Yúan-na te Pedro, ní kiñi'in sün-de-ya. Te ní kejá'a-de ká'an xa'an-dé jín-ya: Ma kúu Táta, tú kuti na modo ja tá'an-ní tundó'o yá'a, áchí-de. ²³ Yúan-na te ní jó káva Jesús nuu Pedro. Te ní kachí-ya jín-de: Satanás, kuxio k'i'in-ro, chí cháa sáká núu kúu-ró nuu-rí. Chí tú ká'an-ro tú'un Dios, chí sa tu'un cháa ká'an-ro. Achí-ya.

Tu'un ndo'o cháa káandjja

²⁴ Yúan-na te ní ka'an Jesús jín cháa káskuá'a jín-ya: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, ma kúndá'ú iní-de máa-de, te ná kuándéé iní-de jín tundó'o kii sikí-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁵ Chí cháa jítú iní-de kaku-de chí tundó'o kii sikí-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cháa ja sikí ruu, ko kuchaku-de. Achí-ya. ²⁶ Chí naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ní ñuyivi, te nú xnáa-dé añú-de. Xí na jín chúnáa cháa añú-de. ²⁷ Chí máá Sé'e cháa, ndii-ya jín taká ndajá'a-ya. Te nduñá'nu-ya sá'a Táa-ya. Yúan-na te chá'u-ya ñin ñin ñayivi nú ndasa káa tiñu ní kasá'a máa-i. ²⁸ Jandáa ká'an-rí jín-ró: Ió sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de nuu máá Sé'e cháa ndii-ya ñúu-ya.

17

Sikí ja túku ni nduu-ya

¹ Yúan-na te nuu iní kivi te ní jaka-ya Pedro jín Jacobo jín ñani-de Juan, kua'an sün-ya jín-de ñin yuku súkún. ² Te yúan, tuku ní nduu-ya núu-dé. Te ní nandii ncháa nuu-ya nátu'un ndikandii. Te sa'ma-ya ní kandukiyi nátu'un ndua luz ja nandii ndáxín. ³ Te yúan ní kandenda Moisés jín Elías, kádatu'ún-de jín-ya, ní kajini-de. ⁴ Te ní ka'an Pedro: Táta, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Nú kuni-ní te sá'a-ná uní ve'e kuii. ñin kuu máa-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jín Jesús. ⁵ Te nini ká'an-de, te ní cháa ñin viko nu'ún. Te ní jasú ní núu-dé. Te ní kenda luz chíi. Te ní kenda ñin tu'un ja ní ka'an: Yá'a kúu Se'e-rí, ja kúndá'ú iní-rí-i. Te kúsi iní-rí jín-i. Ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-i núsáá. Achí Dios. ⁶ Te tu'un yá'a ní kajini so'o cháa káskuá'a-ún. Te ní kandaq ndee-ni-de, chí ní kayu'ú xa'an-dé. ⁷ Yúan-na te ní jaá Jesús. Te ní skandá-ya-dé. Te ní ka'an-ya: Nduko, ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ⁸ Te ní káandakoto-de. Te tuká ní ñin naún ní kajini-de, chí máá ñin-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún. Te Jesús ní ka'an xa'an-ya jín-de: Ma kachí-ro núu ní ñin ja súan ní kajini-ro, chí onde ná náchaku máá Sé'e cháa ma'ñú ndiyi, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te cháa káskuá'a jín-ya, ní kajika tu'un-de-ya: Te cháa káchaa tutu, naja káka'an-de ja kánúú ndii Elías xná'an-ga, áchí-de. ¹¹ Te ní ka'an Jesús jín-de: Jandáa kuu ja ndii Elías xná'an-ga, te nasajáa-de taká ndatiñu. ¹² Ko ká'an-rí jín-ró, ja á ní ndii Elías, te tú ní kánakuni-i-de. Te ní kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jín-de. Te suni súan xndó'o-i máá Sé'e cháa. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te cháa káskuá'a-ún, ní kajuku'un iní-de ja tú'un Juan, cháa ní skuánducha, kúu ja ní ka'an-ya jín-de.

Siki súchí jí'iyí'

¹⁴ Te nì najakoyo-ya núu ñáyivi kuá'a-ún. Te nì chaa ìn chaa nuu Jesús. Te nì jukuiñi jí'te-de nuu-yá. ¹⁵ Te nì ka'an-de: Táta, kundá'ú ìn-ní se'e-ná, chí jí'iyí'-í, te ndó'o xa'an-í. Te tìnjí jínu nduá-i nuu ñú'un, te tìnjí jínu nduá-i nuu ndúcha. ¹⁶ Te nì kinchaka-ná-i nuu cháa káskuá'a jíin-ní, te tú kákuu sá'a-de tana-í, áchí-de. ¹⁷ Te nì ka'an Jesús: Ñáyivi xáan ní'in ìn kákuu-ró já tú kákandíja-ró. Násaa-ga kivi kúnchaa-rí jíin-ró. Te násaa-ga kivi ndó'o-rí jíin-ró. Kuá'a-i ná kí-i, áchí-ya. ¹⁸ Te Jesús, nì ka'an xa'an-yá nuu tachí káni-ún, te nì kenda kua'an ìní súchí-ún. Te nì nduva'a-ni-i máa hora-ún. ¹⁹ Yúan-na te nì jakoyo síin cháa káskuá'a-ún nuu Jesús, te nì kaka'an-de: Naja tú ní kákuu kiñi'in-ná kí'in, áchí-de. ²⁰ Te nì kachí Jesús jíin-de: Siki já tú kákandíja va'a-ró ní kuu yuán. Chí ká'an ndaa-rí jíin-ró, ja nú kákandíja-ró, vasté ìn tí'li nátu'un ìn ndikin yuá mostaza, te kachí-ro kúni yuku yá'a: Kuxio yá'a te kuá'an onde yúan, achí-ro, te kí'in. Te kuu sá'a-ró táka tíñu súan. ²¹ Ko ìn tá'an yuán ní ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha ìn-yo. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

²² Te nini ká'in-ya ìní ñuu Galilea, te nì kachí Jesús jíin-de: Máa Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a sáva-ga cháa. ²³ Te ka'ní-de-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. Te máa-de, nì kandukuí'a xa'an ìn-de.

Siki xú'un póniná

²⁴ Te nì jakoyo-ya ñuu Capernaum. Te cháa kájian poniná, nì chakoyo-de nuu Pedro. Te nì kaka'an-de: Te Maestro máa-ró, tú kuá'a-de poniná náun, áchí-de. ²⁵ Te Pedro: Kuu, áchí-de. Te nì ndívi-de ìn ve'e. Te nì ka'an Jesús xna'an-ga jíin-de: Naún kachí-ro. Táka cháa rey ìn ñuyívi yá'a, ndéñ kájian-de poniná. Á nuu sé'e-de xí núu cháa síin ve'e, áchí-ya. ²⁶ Te nì kachí Pedro jíin-yá: Nuú cháa síin ve'e kájian-de, áchí-de. Te nì kachí Jesús jíin-de: Te se'e-de ká'io libre-i núsáa. ²⁷ Ko náv'a tú skítí ìn-yo-dé, te kuá'an onde yu'u mar, te skívi-ró gando, te katiin-ró tíyáka kenda xna'an-ga. Te ndika-ro yú'u-tí. Te yúan ní'in-ro ìn peso. Te kuá'a-ró núu-dé ja kúu ruu jíin róo. Achí-ya.

18

Ndéja kúñá'nu-ga ìní ñuu nátu'un andívi

¹ Te suni kivi-ún nì chakoyo cháa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Ndé cháa kúñá'nu-ga ìní ñuu nátu'un andívi, áchí-de. ² Te nì kana Jesús xiní ìn súchí lúli. Te nì jani-ya-í ma'ñú-de. ³ Te nì kachí-ya: Jandáa ká'an-rí jíin-ró, ja nú tú naxió káva ìn-ro te nduu-ró nátu'un ìn súchí lúli, ma kivi kuti-ro ìní ñuu nátu'un andívi. ⁴ Chí nú ndé cháa sásúchí-de máa-de nátu'un súchí lúli yá'a, cháa-ún kúñá'nu-ga ìní ñuu nátu'un andívi. ⁵ Te cháa ja jíin sí'ví-rí játa'ú-de ìn súchí lúli nátu'un súchí yá'a, te ruu játa'ú-de. ⁶ Te nú ìn súchí lúli yá'a kándíja-i ruu, te kivi-i kuachi sá'a ìn cháa, te va'a-ga nú ní nú'ñ ìn yosó ká'nu sukun cháa-ún, te kee-de kí'in-de xuú ndúcha mar núú. ⁷ Naká ndá'ú ñáyivi ìní ñuyívi, chí kábito nchaa-de-i kásá'a-i kuachi, te jínu ñú'un já kóo kivi-ún. Ko naká ndá'ú cháa ja skívi-de-i ìn kuachi. ⁸ Núsáa te nú nda'a-ro xí já'a-ro kúni skívi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kóo rengo-ro xí kóo tíkú'lu-ró kúchaku-ro ní káni, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro xí ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu ñú'un ní káni. ⁹ Te nú nduchi-ro kúni skívi róo núu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku-ro jíin ìn-ní nduchi-ro nuu, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu ñú'un ìnfierno. ¹⁰ Koto-ró máa-ró jíná'an-ró. Ma sá'á'a ìn-ro núu ìn súchí lúli yá'a. Chí a ká'an-rí jíin-ró já ndáj'a-í ká'io andívi, nene kájiní-ya núu máa Táa-rí ja kánchaa-ya onde andívi.

Siki ríi kiti ní sana

¹¹ Chí máa Sé'e cháa, nì kii-ya já náma-ya táka ñáyivi já á nì naa. ¹² Ndasá kájaní ìn-ro. Nú ìn cháa ñáva'a-de ìn ciento ríi, te skuita-de ìn-tí. Á tú xndóo-de kuun xiko xia'un kuun-gá-tí, te kí'in-de onde yuku kínandúkú-de kiti ní sana-ún. ¹³ Te nú nì nani'in-dé-tí, jandáa ká'an-rí jíin-ró ja kúsi-gá ìn-de jíin kiti-ún vase jíin kúun xiko xia'un kuun-gá kiti tú nì kásana-ún. ¹⁴ Te súan máa Táa-ro I'a kánchaa onde andívi, tú játa'an ìn-ya já náa ní ìn tá'an súchí lúli yá'a.

Ndasá kuu ñani sá'a kuachi

¹⁵ Núsáa te nú ñani-ro ní sá'a-de kuachi siki-ro, te kuá'an, te kastú'un sá'i-ro núu-dé naún kuachi nì sá'a-de. Te nú nì chu'un ìn-de tu'un ká'an-ro jíin-de, yúan-na te a nì ndumaní-dé jíin-ró sá'a-ró. ¹⁶ Ko nú tú ní chú'un ìn-de tu'un ká'an-ro, te kuaka uu xí uní-ga ñáyivi kí'in

jíin-ró, nává'a jíin tú'un ká'an uu xí uní testigo te kundaꝯ taká tu'un. ¹⁷ Te nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an tiku'nj-ún, te kastu'ún-ró núu tíku'nj kándija. Te nú suni tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an tiku'nj-ún, te síꝯ-ro-dé ná kúu-de nátu'un in cháꝯ sín nacióon xí in cháꝯ xíní. ¹⁸ Jandáꝯ ká'an-ri jíin-ró, taká ja kú'ni-ro iní ñuyívi yá'a, kunu'nj iní andívi. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyívi yá'a, ndaji iní andívi. ¹⁹ Inga tu'un ká'an-ri jíin-ró, ja nú uu tá'an-ro iní ñuyívi yá'a, koo conforme-ro síkí in tu'un ja kájikan ta'u-ro, te máá Táꝯ-ri onde andívi skíkuu-ya tú'un-ún jíin-ró. ²⁰ Chí nú nǵ kanatakꝯ uu xí uní ñayivi káchifú'ún-i ruu jíin sí'ví-rí, te yúan kánchaꝯ-ri ma'ñú-i, áchí-ya.

Sikí tú'un sá'a tuká'nu iní

²¹ Yúan-na te nǵ jaꝯ Pedro nuu-ya. Te nǵ ka'an-de jíin-ya: Táta, ñasaa jínu sá'a-ná tuká'nu iní nuu ñani-ná ja sá'a-de kuꝯchi nuu-ná. Onda usiꝯ jínu náún, áchí-de. ²² Te nǵ kachí Jesús: Tú ká'an-ri jíin-ró já onde usiꝯ jínu, chí onde kuun ciento kuun xíko uxí jínu. ²³ Ja yúan máá ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un in cháꝯ kúu rey, ja ní kuní-de sándaꝯ-de cuenta jíin mozo-de. ²⁴ Te nǵ kejá'a-de násá'a-de cuenta. Te yúan nǵ jaꝯ in cháꝯ taú in millón peso nuu-de. ²⁵ Te tú ní kúu chunáa cháa yúan. Te nǵ tá'ú tínu jito'o-de ja ná kúya'u-de jíin sé'e-de jíin ñási'i-de jíin taká ndatínu ñáv'a-a-de te nakunáa xú'ún taú-de. ²⁶ Yúan-na te nǵ jukuíñí jíti mozo-ún. Te nǵ ka'an ndá'ú-de jíin rey-ún: Táta, kundatu-ní, te vása ná chúnáa ndí'i-ná xu'ún-ní, áchí-de. ²⁷ Te máá jito'o-ún, nǵ kundá'ú iní-de mozo-de. Te nǵ síꝯ-de kua'an. Te nǵ sá'a-de tuká'nu iní ja taú mozo-de-ún. ²⁸ Ko mozo-ún nuu ní kenda-de kua'an-de, te nǵ ketá'an-de jíin in tá'an mozo-de ja taú uxí peso nuu-de. Te nǵ katiin cháꝯ-ún. Te nǵ kiti-dé sukun cháꝯ-ún. Te nǵ ka'an-de: Chunáa ndí'i ja taú-ro núu-ri, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te tá'an mozo-de-ún, nǵ jukuíñí jíti núu-dé. Te nǵ ka'an ndá'ú jíin-de: Kundatu te vása ná chúnáa ndí'i-ri xu'ún-ró, áchí mozo-ún. ³⁰ Ko máá-de, tú ní kuní-de, chí nǵ chindee-de cháꝯ-ún vekꝯa onde kívi ní nakunáa já taú cháꝯ-ún nuu-dé. ³¹ Te nǵ kajinǵ tá'an mozo-de-ún ja ní ta'an-de. Te nǵ kakuxí xáan iní-de. Te nǵ chakoyo-de. Te nǵ kanakani ndí'i-de tu'un nuu jito'o-de ja ní ta'an cháꝯ-ún. ³² Yúan-na te jito'o-ún, nǵ kana-de xini mozo ñáá-ún nǵ jaꝯ. Te nǵ ka'an-de: Mozo ndiva'a kúu-ró, chí taká ja taú-ro-ún nǵ sá'a-ri tuká'nu iní nuu-ro, chí nǵ ka'an ndá'ú-ro jíin-ri. ³³ Te nátu'un nǵ kundá'ú iní-ri róó, suni súan ní kundá'ú iní-ro tá'an mozo-ro núu, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te nǵ kiti iní jito'o-ún nuu-dé. Te nǵ chí'i-de cháꝯ nda'a justicia, onde nǵ nachunáa-dé taká ja taú-de. ³⁵ Suni súan sá'a máá Táꝯ-ri andívi jíin-ró te nú tú sá'a-ró tuká'nu iní-ro núu taká ñani-ro, onde jíin iní jíin añú-ro nú ñaún kuꝯchi sá'a-de jíin-ró, áchí-ya jíin-de.

19

Ja ní kandikín kua'q-i-ya

¹ Te nǵ ndí'i nǵ ka'an Jesús taká tu'un yá'a. Te nǵ kenda-ya iní ñuu Galilea kua'an-ya. Te nǵ jaꝯ-ya yúñúu Judea, inga lado yucha Jordán. ² Te kua'a ñayívi, nǵ kandikín-i-ya kuá'an-i jíin-ya. Te yúan nǵ nasáva'a-ya-í jíná'an-i.

Sikí tú'un tú xndóo tá'an

³ Yúan-na te nǵ jakoyo yaku cháꝯ fariseo nuu-ya, ja kóto nchaꝯ-de-ya kákuñi-de. Te nǵ kaka'an-de: Vatu-ní kuu xndóo in cháꝯ ñási'i-de ja síkí ñani kuꝯchi kúu, xí túu, áchí-de. ⁴ Ko máá-ya, nǵ ka'an-ya: Á tú ní kaka'u-ró tutú ndasa nǵ sá'a Dios cháꝯ onde xnáñúu, chí ja yíi jíin já sí'i ní sá'a-ya. Achí. ⁵ Yúan-na te nǵ ka'an Dios: Ja yúan xndóo cháꝯ táꝯ-de náꝯ-de, te ketá'an-de jíin ñási'i-de. Te in-ñꝯ ñayivi kúu ndenduú-de. Achí Dios. ⁶ Súan kúu ja ná tuká kúu uu, chí in-ñꝯ kúu. Núsáꝯ te ma sásin in cháꝯ ja á nǵ skétá'an Dios, áchí-ya. ⁷ Te nǵ kakachí-de jíin-ya: Te Moisés, naja ní tá'ú-de tínu ja kúva'a akta ndusin, te ndoꝯ-ña núsáꝯ, áchí-de. ⁸ Te nǵ ka'an-gꝯ-ya jíin-de: Sikí já ní'in iní añú-ro jíná'an-ró, yúan ní jatú'un Moisés ja xndóo-ró ñási'i-ro. Ko onde xnáñúu, tú súan ní kúu. ⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, nú ndé cháꝯ xndóo-de ñási'i-de, nasu já tiní iní-ña, te tánda'a-dé jíin ingá-ña, ísiki ncháꝯ-de ñási'i-de. Te cháꝯ tánda'a jíin ñá'an ní ndoꝯ, suni ísiki ncháꝯ-de-ña, áchí-ya. ¹⁰ Te nǵ kaka'an cháꝯ kákuá'a jíin-ya: Nú súan ío tínu taká cháꝯ jíin ñási'i-de, va'a-gꝯ ma tánda'a-dé núsáꝯ, áchí-de. ¹¹ Yúan-na te nǵ ka'an-ya jíin-de: Nasu taká cháꝯ juku'un iní-de tu'un yá'a, chí cháꝯ nǵ ja'a-ri tu'un nuu-dé, cháꝯ yúan kájuku'un iní-de. ¹² Ío cháꝯ kákuu eunuco onde kívi ní kaku-de chíi náꝯ-de, te ío cháꝯ kákuu eunuco nǵ sá'a inga cháꝯ jíin-de, te ío cháꝯ kákuu eunuco nǵ kasá'a máá-de ja síkí ñuu nátu'un andívi. Cháꝯ ja kúu juku'un iní-de, ná juku'un iní-de núsáꝯ. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Yúan-na te nì chakoyó ñáyivi jíin súchí lúli-i, ja ná cháa-ya ndá'a-yá xiní-i, te ná kakán tá'u-yá ja'a-í. Te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kaka'an xaan-dé jíin ñáyivi-ún. ¹⁴ Te nì ka'an Jesús: Síá ná kikoyó súchí lúli nùu-rí, te ma kasú-ro íchi-i, chí nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi ini ñuu nátu'un andívi, áchí-ya. ¹⁵ Te nì chaa-ya ndá'a-yá xiní-i jíná'an-i. Te nì kuxio-ni-ya yúan kua'an-ya.

Chaa kúka

¹⁶ Te yúan nì ja'a ñin cháa súchí nùu-yá, nì ka'an-de jíin-yá: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún tiñu sá'a-ná te nì'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁷ Te nì kachí-ya jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñin cháa va'a ío, chí máa ñin-ni Dios. Nú kuní-ro kúchaku-ro, te skíkuu-ró tiñu nì tá'ú-yá. Achí-ya. ¹⁸ Te nì kachí-de jíin-yá: Ndéja kúu núsáa, áchí-de. Te Jesús, nì ka'an-ya: Ma ká'ni-ro ndiyi, ma kúsíki ncháa tá'an-ro, ma sákuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ¹⁹ Kuandatu nuu táa-ro nuu náa-ro, te kundá'u iní-ro tá'an-ró nátu'un kundá'u iní-ro máa-ró, áchí-ya. ²⁰ Te nì kachí cháa súchí jíin-yá: Taká tiñu yá'a, a nì skíkuu-ná onde ná lúli-ná. Naún sá'a-ga-ná núsáa. Achí-de. ²¹ Te nì kachí Jesús jíin-de: Nú kuní-ro kéndoo va'a-ró, kuá'an, te xikó-ró ja ñáva'a-ró, te kua'a-ró nùu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kú-ro kúndikin-ro rúu kí'on, áchí-ya. ²² Te cháa súchí-ún ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, te kua'an-de kúxí iní-de, chí kua'a xaán ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te nì kachí Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Jandáa ká'an-rí jíin-ró, ja xaán u'ú kivi ñin cháa kúka iní ñuu nátu'un andívi. ²⁴ Ko ruu ká'an-rí jíin-ró, ja yachí-ga ja'a ñin camello yau yiki tíkuí, vasa ñin cháa kúka kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁵ Ko cháa káskuá'a jíin-yá, súan nì kajini so'o-de tu'un yá'a, te nì kayu'ú xaán-dé. Te nì kaka'an-de: Ndé cháa kaku núsáa, áchí-de. ²⁶ Te nì ndakoto Jesús nuu-dé. Te nì ka'an-ya jíin-de: Jíin cháa ma kúu kuti, ko taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te nì ka'an Pedro jíin-yá: Náa, nì kaskéndoo-ná taká ndatíñu-ná, te káindikín-ná ní vai-yó. Naún ní'in-ná núsáa, áchí-de. ²⁸ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an máa Sé'e cháa jíin-ró jíná'an-ró, ja kivi kúnchaa-rí mesa-rí te nduñá'nu-rí iní ñuyivi jáa, kivi-ún te kunchaa-ro nùu uxí uú silla. Te sánda-a-ro tiñu ndí'uxí uú tata cháa Israel, chí kándikin-ro rúu. ²⁹ Te cháa skéndoo ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí sé'e-de, xí ñú'un-dé ja sikí rúu, te nani'in-dé ñin ciento vuelta. Te suni nì'in tá'u-dé kuchaku-de ní káni. ³⁰ Te kua'a cháa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Te cháa sandí'i-na, ndunúu-de.

20

Chaa kásatíñu nuu itú

¹ Chí ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin cháa kúu jito'o ve'e, ja ní kenda-de ñin jañá'an, ndúkú-de cháa sátiñu nuu itú-de. ² Te nì sánda-de jíin cháa kásatíñu-ún ja chá'u-de ñin peso ja kivi. Te nì táji-de cháa-ún kuangoyo-de nuu itú-de. ³ Te suni nì kenda-de nátu'un ka'ñin. Te nì jini-de nuu sáva-ga cháa ká'ñin sáni-de nuyá'u. ⁴ Te nì kachí-de jíin cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-rí, chí chá'u va'a-rí róo, áchí-de. Te máa cháa-ún kuangoyo-de. ⁵ Te nì kenda tuku-de nátu'un ka'uxí uú jíin ká'umí. Te suni súan nì sá'a-de. ⁶ Te a yani ka'u'un nì kenda tuku-de. Te nì ketá'an-de jíin yakú-ga cháa ká'ñin sáni. Te nì kachí-de jíin cháa-ún: Naja ká'ñin kúxí-ró yá'a ní ncháka ncháa, áchí-de. ⁷ Te nì kakachí cháa-ún jíin-de: Kuachí ja tú naún ká'an jíin-ná ja sátiñu-ná. Te nì kachí-de jíin máa cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-rí, chí chá'u va'a-rí róo, áchí-de. ⁸ Te nuu ní iní kivi-ún, te nì kachí jito'o itú-ún jíin mandador: Kana xiní cháa ká'ñin nuu tiñu te chá'u-ró-de, onde cháa nì cháa sandí'i-na te onde cháa nì cháa núu, áchí-de. ⁹ Te nì cháa cháa nì jakoyo onde ka'u'un aini-ún. Te nì káki'in-de peso peso ya'u-de ja ñin ñin-de. ¹⁰ Te nì cháa cháa nì jakoyo núu yúan. Te káani iní-de ja ví'i-ga kí'in ya'u-de. Ko suni ñin peso nì káki'in ñin ñin-de jíná'an-de. ¹¹ Te nì káki'in-de ya'u-de-ún. Te nì kandonda va-a-de káka'an-de sikí jito'o ve'e-ún. ¹² Chaa sandí'i-na yá'a ñin hora-ni nì kásatíñu-de, te ñin núu-ni nì chá'u-ní-de jíin-ná ja xaán ní'ni te nì'in nì kásatíñu-ná ncháka ncháa, áchí-de. ¹³ Te máa jito'o nì kachí-de jíin ñin-de: Amigo, tú sá'a ndíva'a-rí jíin-ró. Nasu nì sánda-a-yo ja ñin peso kí'in-ró náún. ¹⁴ Kí'in ya'u-ró te no'on-ro, chí ruu kuní-rí chá'u-rí cháa sandí'i-na yá'a nátu'un nì chá'u-rí róo. ¹⁵ Tú kuu sá'a-rí ja kuní-rí jíin ja xín máa-rí náún, xí kúkuásún iní-ro ja vá'a nì chá'u-rí-de. ¹⁶ Súan kúu ja taká cháa núu, nduu-de sandí'i-na. Te cháa sandí'i-na-ún, nduu núu-de. Chí kána-ya xiní kuá'a ñáyivi, ko yaku-ni-i káji-ya. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

¹⁷ Te nì kaa Jesús kua'an-ya íchi ñúu Jerusalén. Te nì jaka síin-ya ndí'uxí uú cháa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ya te nì ka'an-ya jíin-de: ¹⁸ Ná kuní-ro, chí kaa-yó kí'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan natuu máa Sé'e cháa nuu taká sutu ñá'nu jíin núu cháa káchaa tutu, te

ka'ni-dé-ya. ¹⁹ Te nachi'i-de-ya ndá'a ñáyivi sijn naci6n, náv'a sákátá-i nuu-ya. Te kuá'a-i ta'u-ya. Te ka'ni-i-ya jiká cruz. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya.

Favor jikán ñn nág ja'a sé'e-ña

²⁰ Yúan-na te ni jaá nág sé'e Zebedeo nuu-ya jín sé'e-ña. Te ni chiñú'un-ña-ya, jikán-ña ñn favor nuu-ya. ²¹ Te máá-ya, ni ka'an-ya jín-ña: Naún kuni-ro, achí-ya. Te ni kachi-ña jín-ya: Kuá'a-ni xiin-ni kuxiukú ndéndúú sé'e-ná yá'a jín-ní, ñn-i ichi ndává'a-ní, te inga-i ichi ndávésé-ní, kivi tá'ú-ní tiñu iní ñnu-ní, achí-ña. ²² Yúan-na te ni ka'an Jesús: Tú kájiní-ro naún kúu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jín-rí jín túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ni janducha-rí. Achí-ya. Te máá-de ni kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, achí-de. ²³ Te ni ka'an-ya jín-de: Jandáa ja ndó'o ta'an-ro jín-rí jín túndó'o kii sikí-rí, te nuu ni janducha-rí, kuanducha-ro. Ko ja kúxiukú-ró ichi ndává'a-rí jín ichi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-rí nuu-ro, chi máá Táa-rí jini ndé cháa ni'in, chi a ni sátu'a-ya ja kúxiukú cháa-ún. Achí-ya. ²⁴ Te uxí-ga cháa-ún, ni kájiní so'o-de tu'un yá'a. Te ni kakití iní-de nuu úu ñani-ún. ²⁵ Yúan-na te Jesús, ni kana-ya xini-dé. Te ni kachi-ya jín-de: Kájiní-ro ja cháa kakuñá'nu nuu ñáyivi sijn naci6n, tá'ú téyí-de tiñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu sikí máá-de, suni kátjin ni'in so'o-de. ²⁶ Ko sikí róó jíná'an-ró, na tú súan koo. Chi nú ndé róó kuni kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róó kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ndé róó kuni kunúú, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ²⁸ Natú'un máá Sé'e cháa, chi tú vai-ya ja kuátíñu ñáyivi nuu-ya, chi sua játíñu-ya núu ñáyivi, te kataña-ya máá-ya kuu-ya ja nákuuaan-ya kuá'a ñáyivi, achí-ya.

Sikí úu cháa kuáá

²⁹ Yúan-na te ni kenda koyo-ya iní ñnuu Jericó. Te kua'a xáan ñáyivi, ni kandikín-i Jesús. ³⁰ Te yúan káxiukú úu cháa kuáá yú'ichi-ún. Te ni kájiní so'o-de ja ni ja'a Jesús kua'an-ya, te ni kákana kó'o-de: Táta Sé'e David, kundá'ú iní-ní náá, achí-de. ³¹ Te ñáyivi-ún, ni kaka'an xaan-í jín-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá ni kákana jaa-de: Táta Sé'e David, kundá'ú iní-ní náá, achí-de. ³² Te ni jukuiñ Jesús. Te ni kana-ya xini-dé. Te ká'an-ya jín-de: Naún sá'a-rí jín-ró kákuni-ro, achí-ya. ³³ Te ni kaka'an-de jín-ya: Táta, ja ná ndundijin nduchi-ná kákuni-ya, achí-de. ³⁴ Yúan-na te Jesús ni kundá'ú iní-ya-dé. Te ni ké'é-ya nduchi-dé. Te ni káundijjin-ni nduchi-dé. Te ni kandikín-de-ya kuá'an-de jín-ya.

21

Ja ní kivi Jesús ñnuu Jerusalén

¹ Te nuu ní kákuyani-ya ñnuu Jerusalén, ni jakoyo-ya ñnuu Betfagé chi yuku Olivos. Yúan-na te ni táji Jesús uu cháa káskuá'a jín-ya kua'an-de. ² Te ká'an-ya jín-de: Kua'an ondé ñnuu kánchaa nuu-ro jián, te ni'in-ro ñn burro nú'ni-ti jín ñn burro yíkin jín-tí. Te ndáji-ró-tí, te kunchaka-ró-tí kii-ró jín-tí nuu-rí yá'a. ³ Te nú ndé cháa ka'an jín-ró, te kachi-ro kuni-de: máá Jito'o-yo jínu ñú'un-yá-tí, achí-ro. Yúan-na te sía-ni-de-tí, achí-ya. ⁴ Te súan ni kuu taká yuán náv'a a skíkuu tu'un ni ka'an cháa ni jani tu'un Dios: ⁵ Kachi nuu sé'sí ñnuu Sion: Yá'a ndé'é-ró chi Rey máá-ró vai-ya núu-ro. Vitá iní-ya. Te yóso-ya ñn burro yíkin sé'e kiti ndíso, achí. ⁶ Te cháa káskuá'a-ún kája'an-de. Te ni kásá'a-de natú'un ni tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. ⁷ Te káinchaka-de burro jín burro yíkin-ún ni najaa-de nuu-ya. Te ni kachúkú-de tikachi-de sikí-tí. Te ni jukoso-ya-tí. ⁸ Te ñáyivi kuá'a-ún, ni kajakín-i tikachí-i iní ichi. Te sava-ga-i ni kaja'nu-i nda'a yúnu. Te ni kajakín-i iní ichi-ún. ⁹ Te ñáyivi kája'an ichi nuu-ya jín ñáyivi kándikín ichi yatá-ya, ni kaka'an jaa-i: Xáan va'a Sé'e David. Ná nákana jaa-yó-ya, chi ndíso-ya tiñu máá Táta. Xáan va'a I'a kúu-ya ondé andívi. Achí-i. ¹⁰ Te ni kivi-ya iní ñnuu Jerusalem. Te ni kuvaá taká ñáyivi ñnuu-ún. Ndé cháa kúu cháa yá'a, achí-i. ¹¹ Te ni kaka'an ñáyivi-ún: Cháa yá'a kúu Jesús cháa jani tu'un Dios. Te ondé ñnuu Nazaret ndañúu Galilea vai-de. Achí-i.

Ja ní sándo-ya vé'e ij

¹² Te ni kivi Jesús iní ve'e ij Dios. Te ni kiñi'in-ya ñáyivi kájan, káxikó, ñn iní ve'e ij-ún, kája'an. Te ni skuíó káni-ya mesa cháa káxndáji xu'ún, jín silla cháa káxikó paloma. ¹³ Te ni ka'an-ya jín-i: A yóso núu tutú: Ve'e-rí, chi ve'e nuu kájan ta'u-í nání, achí tutú. Ko máá-ró, a ni kanasá'a-ró yaú kava ñaku'ná. Achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñáyivi kuáá jín ñáyivi rengo, ni jakoyo-i nuu-ya iní ve'e ij. Te ni nasáva'a-ya-í. ¹⁵ Ko sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ni kájiní-de taká tiñu ñá'nu sá'a-ya, jín núu súchí lúli kákana jaa-i iní ve'e ij-ún: Xáan va'a Sé'e David, achí-i. Te ni kakití iní-de. ¹⁶ Te ni kaka'an-de jín-ya. Á tú jini so'o-ró ja káka'an súchí yá'a, achí-de. Te ni ka'an Jesús jín-de: Á té ka'u-ga-ro tutú ndasa ká'an: Súchí lúli jín súchí kájaxin, va'a kánkana jaa-i níí, sá'a-ní, achí. ¹⁷ Te ni xndóo-ya-dé. Te ni kenda-ya ñnuu kua'an-ya ondé ñnuu Betania. Te yúan ni kendo-ya ákuáa-ún.

Tu'un mérxexé

¹⁸ Te jañá'an kivi xian-ún kuano'on-yá onde ñuu, te ji'i-ya sóko. ¹⁹ Te ni jini-ya núu ñin mérxexé kándij yu'ichi-ún. Te ni jaa-ya núu mérxexé-ún. Te tú kuti naún ní ni'in-yá, chí máá núma-ní ío. Te ni ka'an-ya jín: Ma kúun kuti-gá nde'e xini-ro, áchi-ya. Te ni ichi káján-ni mérxexé-ún. ²⁰ Te cháa káskuá'a jín-yá, ni kánaa ini-de ja ní kajini-de tiñu yá'a. Te ni kaka'an-de: Ndasa ní sá'a-ya já ní ichi káján-ni mérxexé-ún, áchi-de. ²¹ Te ni ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ní kákandija-ró te tú jáni siki ini-ro, nasu máá ñin tiñu mérxexé yá'a kuu sá'a-ró, chí suni kuu ní ka'an-ro jín yúku yá'a: Kuxio te jungo-ro onde nuu mar kundee-ró, te kuu súan. ²² Te taká ja kakán ta'u-ro, te ní kákandija-ró, te ni'in-ro. Achi-ya.

Siki tiñu ndiso Jesús

²³ Te ni najaa-ya ini ve'e ij. Te nini stá'an-ya tu'un, te sutu ñá'nu jín cháa ni kayii ini ñuu, ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kajika tu'un-de-ya: Na jín tu'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jín-ró sá'a-ró súan. Achi-de. ²⁴ Te ni ka'an Jesús: Suni ná kaká tu'un-rí róo ñin tu'un. Te ní kuu xndíó káni-ró, yúan-na te kachí-ri nuu-ro na jín tu'un sá'a-ri tiñu yá'a. ²⁵ Ja ní skuánducha Juan sáa, ndé onde ni kii tu'un-ún. Onde andívi xí onde cháa, áchi-ya jín-de. Yúan-na te ni kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo já onde andívi, te kachí-de kuni-yó: Naja tú ní kákandija-ró núu-dé núsáa. ²⁶ Te ní ka'an-yo já onde cháa, te káyu'ú-yo ñáyivi, chí ndivii-í kájani ini-í ja cháa ni jani tu'un Dios ni kuu Juan. Achi-de jín tá'an-de. ²⁷ Te ni kaka'an-de: Tú kájin-ri, áchi-de jín Jesús. Te suni ni ka'an-ya jín-de: Ni ruu, tú kachí-ri nuu-ro na jín tu'un sá'a-ri taká tiñu yá'a.

Siki úu se'e yíi

²⁸ Ko ndasa kájani ini-ro. ñin cháa ni jo uu se'e yíi-de, te ni jaa-de nuu ñin-i. Te ni kachí-de jín-i: Hijo, kuá'an te sátiñu-ró núu itú vina, áchi-de. ²⁹ Te ni ka'an-i: Ma kí'in-ná, áchi-í. Ko ni kunúu, te ni nakani ini-í te kua'an-i. ³⁰ Te táa-ún, ni jaa-de nuu ingá-í. Te suni súan ni ka'an-de jín-i. Te ni ka'an-i: Bueno, ná kí'in-ná táta, áchi-í. Ko tú ní ja'an-í. ³¹ Ja ndéndúú-í, ndé ñin-i ni skikuu tiñu kuni táa-í, áchi-ya. Te ni kaka'an-de: Suchi ñin, áchi-de. Te ni ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró ja cháa xini jín ñá'an téné, xna'an-ga-ún kivi ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu vása róo jíná'an-ró. ³² Chí ni kii Juan, ni stá'an-de ichi ndáa nuu-ro, te tú ní kákandija-ró tu'un ká'an-de. Ko cháa xini jín ñá'an téné, ni kákandija-ún tu'un ni ka'an-de. Te máa-ró, vasa ndé'é-ró tiñu yá'a, te tú ní kánakani kuti ini-ro náv'a kándija-ró núu-dé.

Siki cháa kásatiñu nuu itú uva

³³ Kuni so'o inga tu'un yátá jíná'an-ró. Ni jo ñin cháa, táa ini ve'e kúu-de. Te ni nachu'un-de ñin itú uva. Te ni jasú-de jakú, te ni jacha-de ñin yau nuu kaxín-de. Te ni ndukani-de ñin torre, te ni xndóo-de nuu cháa kásatiñu jín. Te ni kee-de kua'an jiká-de. ³⁴ Te ni cháa kivi ndútutú ndé'e uva. Te jito'o itú uva, ni táji-de mozo-de kája'an nuu cháa kásatiñu ja náki'in nde'e uva. ³⁵ Ko cháa kásatiñu, ni kákatíin-ún mozo-de. ñin-de ni kastuji, inga-de ni kaja'ni, te inga-de ni kaja'ni yuu xini-dé. ³⁶ Te máá jito'o, ni natáji tuku-de yaku-ga mozo-de kája'an, kua'a-gá vása já xnáñúú. Te suni súan ni kasá'a-ún jín mozo-de. ³⁷ Te onde sandí'i-na, te ni táji-de se'e yíi-de kua'an. Ná koo ja jín'ún núu se'e-ri, áchi-de. ³⁸ Ko ja kásatiñu-ún, ja ní kajini nuu se'e máá jito'o, te ni kaka'an: Cháa yá'a xini tá'u. Ná chó'o, te ná ká'ni-yo-dé. Te ná ndoo ta'u-dé kuu-yó, áchi. ³⁹ Te ni kákatiin-ún máá se'e. Te ni kákiñi'in-ún-de yata itú uva. Te ni kaja'ni-ún-de. ⁴⁰ Te ní cháa jito'o itú uva. Te ndasa sá'a-de jín cháa kásatiñu-ún, áchi-ya jín-de. ⁴¹ Te ni kaka'an-de jín-yá: Xnáa íj-dé cháa ñáá-ún. Te kua'a-de itú uva-de-ún nuu ingá cháa kásatiñu. Te kivi kúun nde'e, te nakua'a mozo-de nde'e-ún nuu-dé. Achi-de. ⁴² Te ni ka'an Jesús jín-de: Té ka'u-ga-ro tutú ij yá'a náun. Yuu já ní kaské'ichi cháa kácutá'an, yúan kúu máá yúu ndiso fuerza jiki. Máá Tatá Dios ni sá'a-ya súan. Te kánaa ini-yo ndé'é-yó tiñu yá'a. ⁴³ Núsáa te ká'an-ri jín-ró, ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kuxio nuu-ro jíná'an-ró. Te kua'a-ya tá'u-ún nuu ingá ñáyivi, náv'a a kua'a-i nde'e vá'a. ⁴⁴ Cháa ndua siki yúu-ún, ta'nu-de. Te ní ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchi sá'a. Achi-ya. ⁴⁵ Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo ni kajini so'o-de tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Te ni kajuku'un ini-de ja siki máa-de ni ka'an-ya. ⁴⁶ Te ni kándúkú-de modo ñin-de-ya. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñáyivi, chí kájani ini-í ja ñin cháa jáni tu'un Dios kúu-ya.

22*Tu'un viko tánda'a*

¹ Te ni ka'an Jesús inga tu'un yátá jín-de jíná'an-de: ² Nuú natu'un andívi kúu natu'un ñin rey ja ní sá'a-de ñin viko tánda'a já kúu se'e-de. ³ Te ni táji-de mozo-de kuakana xini taká ñáyivi ní kastu'ún-de nuu, ná kii-í. Ko ñáyivi-ún, tú ní kákuñi-í kii-í. ⁴ Te ni táji tuku-de yaku-ga mozo-de kája'an. Te ni ka'an-de: Kachí nuu ñáyivi ní kana-ri xini-ún: A ní sá'u-a-ri

ja kúxini-yó. Nj ja ni-ri xndikí-ri jín kiti xá'án, te ndi'i a íó tu'a. Ña'an viko tánda'a jíná'an-ró. Achí-ro. ⁵ Ko ñayivi-ún, tú ní kájítu iní-i. Te kája'an-i tíñu máá-i, ñin-i ichi rancho-i, te inga-i nuu ndátíñu-i. ⁶ Te sava-ga-i, nj kákatíñ-i mozo-de, te nj kaja'a-i tuka nuu-dé, te nj kaja'ni-i-de. ⁷ Te nj jini tu'un rey. Te nj kití iní-de. Te nj táji-de soldado-de kája'an. Te nj xnáa-dé ñayivi ní kaja'ni ndíyi-ún. Te nj ja'mu-de ñuu-i. ⁸ Yúan-na te nj ka'an rey jín mozo-de: Jandáa, ja víko tánda'a, a íó tu'a. Ko ñayivi ní kana-rj xiní-ún, tú va'a ñayivi kákuu-i. ⁹ Núsáa te kuá'an jíná'an-ró onde nuu náketá'an ichi yatá ñuu. Te kana-ró xiní nasaa ñayivi ní'in-ro, ná kí-i nuu víko tánda'a yá'a. Achí-de. ¹⁰ Te nj kenda koyo mozo-de kája'an taká-ni ichi. Te nj stútú-de nasaa ñayivi ní kani'in-dé: ñin jínu-ni ñayivi va'a jín ñayivi ú'u. Te viko tánda'a-ún nj chítú ndí jín ñayivi. ¹¹ Te nj kivi rey iní ve'e ja ndé'e-de nuu ñayivi ní kataka. Te nj jini-de nuu ñin cháa ja tú ñu'un-de sa'ma víko tánda'a. ¹² Te nj kachi-de jín cháa-ún: Amigo, ndasa nj kivi-ró yá'a ja ná tú ñu'un-ró sa'ma víko tánda'a, achí-de. Te máa cháa-ún, tú ní ká'an kuti-dé. ¹³ Yúan-na te nj ka'an rey jín cháa kájatíñu-ún: Tíñ-ró te ku'ní-ro ndá'a-dé ja'a-dé, te kíñi'in-ró-de ná kí'in-de nuu ñaa yatá ké'e. Yúan nde'e-de te nakaji-dé ñii yú'u-dé. ¹⁴ Chi nj kana-rj xiní kuá'a-i, ko yaku-ni-i nj kaji-rj, achí-ya.

Sikí xú'un yóo

¹⁵ Yúan-na te kája'an cháa fariseo. Te nj kandatu'un máa-de nú ndasa tíñ yatá-de-ya jín tu'un ká'an-ya. ¹⁶ Te nj katáji-de cháa kákuá'a jín máa-de jín cháa herodiano kája'an nuu-ya. Te nj kaka'an-de jín-ya: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ni te stá'an ndaa-ni ichi Dios. Te tú yú'u-ni jito-ni ní ñin cháa, chí tú ndé'e-ni ndasa jito taká cháa. ¹⁷ Núsáa te kachi-ni nuu-ná jíná'an-ná: Ndasa kachi-ni, á kuu kua'a-yó xú'un yóo nuu César xí túu, achí-de. ¹⁸ Ko Jesús, nj juku'un iní-ya já xndá'u-de-ya kákuu-de. Te nj ka'an-ya jín-de: Cháa uu xiní kákuu-ró. Naja kábito nchaa-ro rúu. ¹⁹ Stá'an xú'un yóo jián ná ndé'e-rí. Achí-ya jín-de. Te nj kastá'an-de ñin peso máa-de nuu-ya. ²⁰ Yúan-na te nj kachi-ya jín-de: Ndé cháa kuu cháa ncháa nuu yá'a, jín tu'un yóso yá'a, achí-ya. ²¹ Te nj kaka'an-de jín-ya: César kuu, achí-de. Yúan-na te nj ka'an-ya jín-de: Kua'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios núsáa, achí-ya. ²² Te nuu ní kájiní so'o-de tu'un yá'a, te nj kanaa iní-de, te nj kaxndóo-de-ya, te kája'an-de.

Sikí já náchaku ndíyi

²³ Te suni kivi-ún nj jakoyo cháa saduceo nuu-ya. Cháa-ún káka'an-de ja tú nachaku kuti ndíyi. Te nj kájika tu'un-de-ya: ²⁴ Maestro, Moisés nj ka'an-de: Nú ñin cháa kuu-de, te nú tú se'e-de ní íó. Te ñani-de, ná nátanda'a jín ñási'i-de, te ndukani-de tata ñan-j-de. ²⁵ Te jín-ná nj ka'jo usiá ñani. Te cháa núu nj tanda'a-dé. Te nj jii-de. Te tú se'e-de ní íó. Te nj xndóo-de ñási'i-de nuu ñani-de, ²⁶ Te suni súan nj ta'an cháa uu, te suni súan cháa uní, onde ndí usiá-de. ²⁷ Te nuu ní káji'i ndí usiá-de, te suni nj jii' máa ñá'an-ún. ²⁸ Núsáa te kivi náchaku taká ndíyi, te ja ndí usiá-de ndé ñin-de kuu-ña ñási'i-de. Chí ndí'i-de nj kanchaka-de-ña, achí-de jín-ya. ²⁹ Yúan-na te nj ka'an Jesús: Mání kastívi-ró tu'un, chí tú kájuku'un iní-ro jín tutú ii, ní jín fuerza Dios. ³⁰ Chí kivi náchaku-de ma'ñú ndíyi, ni cháa tú tanda'a-dé jín ñási'i, ni ña'an tú koo yii-ña. Chí nduu-de nátu'un ndajá'a Dios andívi. ³¹ Te sikí ndíyi ja náchaku, á tú ní káka'u-ró tutú ja ní ka'an Dios jín-ró: ³² Máa-rí kuu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, achí-ya. Ko nasu Dios cháa nj káji'i kuu-ya, chí sua Dios cháa káichaku kuu-ya, achí Jesús jín-de. ³³ Te ñayivi-ún, nj kanaa iní-i nj kájiní so'o-i tu'un stá'an-ya.

Tu'un tá'u tíñu kánúu xáan-gá

³⁴ Yúan-na te cháa fariseo, nj kájiní so'o-de ja ní kundéé-ya jín cháa saduceo, te nj kandutútú-de. ³⁵ Te ñin máa-de, ja kuu-de maestro ley, nj jika tu'un-de-ya náva'a koto nchaa-de-ya kuni-de: ³⁶ Maestro, ndéja kuu tu'un tá'u tíñu kánúu xáan-gá nuu tutú ley, achí-de. ³⁷ Te nj kachi Jesús jín-de: Kumaní-ro jín máa Tatá-ro Dios onde jín iní jín añu-ro, jín ñii núu jini tuni-ro, achí. ³⁸ Ya'a kuu tu'un tá'u tíñu kánúu xáan-gá. ³⁹ Te tu'un uu kuu suni nátu'un inga-ún: Kundá'u iní-ro tá'an-ró nátu'un kundá'u iní-ro máa-ró, achí. ⁴⁰ Te chí ndendúu tu'un yá'a kándeé taká tutú ley, jín taká tutú cháa nj kájiní tu'un Dios, achí-ya.

Sikí Sé'e David

⁴¹ Te nini ká'jín tutú cháa fariseo yúan, te Jesús nj jika tu'un-ya-de: ⁴² Ndasa kájiní iní-ro já kuu Cristo. Ndé Sé'e kuu-ya, achí-ya. Te nj kakachi-de jín-ya: Sé'e David kuu-ya, achí-de. ⁴³ Te nj ka'an-ya jín-de: Te naja ní sá'a Espíritu ja David skunání-de-ya Jito'o-de núsáa. Chí nj ka'an-de: ⁴⁴ Máa Tatá Dios, nj ka'an-ya jín Jito'o-rj: Nungoo-ró ichi ndává'a-rj nini ná chúkú-rí cháa kábito u'u róo kuu-de teyy kuxndí ja'a-ro, achí. ⁴⁵ Te nú Jito'o nj ka'an David jín-ya, te ndasa kuu máa-ya se'e-de núsáa, achí-ya. ⁴⁶ Te ni ñin-de tú ní kuu xndío káni kuti-dé tu'un nuu-ya. Te ni tuká ní chundéé iní ní ñin-de kaka tu'un-de-ya onde kivi-ún.

23

Sikí já ní kana jín-yá nuu-í

¹ Yúan-na te nì ka'an Jesús jín ñáyivi jín cháa káskuá'a jín-yá: ² Chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, nì kajungoo-de nuu silla Moisés. ³ Núsáa te taká naún tá'ú-de tiñu nuu-roy, yuán kuándatu-roy te sá'a-ró. Ko ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máa-de. Chì ká'an-de, ko tú káskíkuu-de. ⁴ Chì káju'nì-de carga vee ja yí kúndiso-i, te káchaa-de sikí-í. Ko máa-de jíná'an-de, tú kákuyí-de ké'é-de carga-ún ni jín ñin nda'a lúfí-de. ⁵ Chì kásá'a-de taká tiñu-de nává'a kunj ñáyivi núu-dé. Chì kánaskáa-de nuu yóso tú'un tutu-de, te suni súan jín yú'a nuu tákachí-de. ⁶ Te xaan kákusiñ iní-de jín silla jínú'un onde xinj mesa nuu ío xini, jín silla onde xinj mesa iní ve'e sinagoga. ⁷ Suni ja ká'an sá'an-yo jín-de nuyá'u, te ja ká'an ñáyivi: Maestro, Maestro, jín-de, kákusiñ iní-de jín. ⁸ Ko máa-ró jíná'an-ró, ma kúnání-ró Maestro, chì ñin máa tú'un-ni kúu Maestro máa-ró, kúu Cristo. Te taká róo, ñanj kákúu-ró. ⁹ Te ma ká'an-roy já ní ñin chaa iní ñuyívi yá'a kúu Táa-roy. Chì ío ñin Táa-roy jíná'an-ró, te kánchaa-ya onde andívi. ¹⁰ Ni ma kúnání-ró jito'ó. Chì ío ñin jito'ó-roy jíná'an-ró, te Cristo kúu-ya. ¹¹ Te chaa kúná'nu-ga nuu-roy, ná ndúu-de mozo nuu-roy jíná'an-ró. ¹² Chì chaa sañá'nu máa-de, ndusúchí-de. Te chaa sásúchí máa-de, nduñá'nu-de. ¹³ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uú xinj kákúu-ró, chì kájasu-roy ñúu nátu'un andívi núu ñáyivi. Chì tú kivi koyo máa-ró, ni tú kája'a-ró tú'un ja kivi koyo ñáyivi kándúkú kivi. ¹⁴ Naká ndá'ú kuu róo, chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uú xinj kákúu-ró, chì kákókó-ró vé'e ña'an kákendoo ndá'ú. Te kásá'a-ró já túu kuachi-ró, yuán kájikán ta'u ná'an-ró. Ja yuán ví'í-gá ta'nu ndatu-roy. ¹⁵ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uú xinj kákúu-ró, chì káxndékava-ró mar jín ñú'un íchí ja skándjia-ró ñin chaa. Te nú a nì kandjía-de, te ví'í-gá uú jínu nduu-de ñin se'e infierno kásá'a-ró vasa máa-ró. ¹⁶ Naká ndá'ú kuu róo chaa kuáa ja káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chì káka'an-roy: Nú ndé chaa játu'un téyí-de sikí vé'e ij, te tú ní'ín tiñu, ko nú ñin chaa játu'un téyí-de sikí oro iní ve'e ij-ún, yuán te fuerza ná skíkuu-de, áchí-roy. ¹⁷ Chaa ñáá jín cháa kuáa kákúu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, oro xí máa vé'e ij ja sándoo oro-ún. ¹⁸ Te: Nú ndé chaa játu'un téyí-de sikí altar, tú ní'ín tiñu. Ko nú ñin chaa játu'un téyí-de sikí ndatíñu nì kachúkú-i nuu altar, yuán te fuerza ná skíkuu-de. Achí-roy. ¹⁹ Chaa xinj ñáá jín cháa kuáa kákúu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, ndatíñu nì soko-í, xí máa altar ja sándoo ndatíñu-ún. ²⁰ Núsáa te chaa játu'un téyí sikí altar, sikí máa altar játu'un téyí-de jín sikí taká ndatíñu káxiukú nuu-ún. ²¹ Te chaa játu'un téyí sikí vé'e ij, sikí máa vé'e ij-ún játu'un teyí-de jín sikí I'á ncháa iní-ún. ²² Te chaa játu'un teyí sikí andívi, játu'un teyí-de sikí silla nuu tá'ú Dios tiñu jín sikí I'á kánchaa nuu-ún. ²³ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, chaa uú xinj kákúu-ró. Chì kája'a-ró ñin sikí uxí décimo ita mñnú jín ita xñín jín comino nuu Dios, te káxndóo-ró tú'un kánúú xaan-gá nuu ley, ndasa kii juicio, jín ndasa kundá'ú iní-ya yóo, jín ndasa kándjia-yó. Taká ya'á kánúú sá'a-ró núu, te suni ma xndóo-ró ingá-ún núu. ²⁴ Chaa kuáa kákúu-ró já káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chì máni kátava-roy tiyúkún te kákókón-ró camello. ²⁵ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uú xinj kákúu-ró. Chì kánakacha-ró íchi yatá vaso jín íchi yatá kó'ó. Ko íchi iní ñú'un chítú tú'un kuí'ná jín tú'un káñáá. ²⁶ Chaa kuáa kákúu-ró, fariseo. Nakacha xna'an-ga íchi iní vaso jín íchi iní kó'ó, nává'a suni súan ná ndúndoo íchi yatá-ún. ²⁷ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uú xinj kákúu-ró, chì nátu'un ve'e añú ja kándayaa kándaa-ró. Te jandáa ja lúu káa íchi yatá, ko íchi iní ñú'un chítú yiki añú jín taká ja te'yú. ²⁸ Suni súan máa-ró jíná'an-ró, chì íchi fuera, jandáa kásá'a-ró já cháa ndaa kákúu-ró núu ñáyivi. Ko íchi iní-roy ñú'un chítú-ró tú'un yóso yú'u jín tú'un káñáá. ²⁹ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uú xinj kákúu-ró, chì káskuá'nu-ró vé'e añú chaa nì kajani tu'un Dios. Te kásá'a luu-ró vé'e añú taká chaa ndaa. ³⁰ Te káka'an-roy: Nú ní ká'io-yó kivi ní ká'io ndiyi táa-yo, te ma kivi nduu-yo jín-de ja ká'ni-yo cháa nì kajani tu'un Dios núu, áchí-roy. ³¹ Te súan kájani ndaa-roy tú'un sikí máa-ró, chì táa-roy nì kaja'ni-dé chaa nì kajani tu'un-ya. Te máa-ró kákúu ndjia se'e-de. ³² Núsáa te ná náskútú-ró kú'a ndiyi táa-roy. ³³ Koq jín se'e koq kákúu-ró. Ndasa káku-ró já tá'nu ndatu-roy núu infierno núsáa. ³⁴ Ja yuán táji-rí chaa kani tu'un Dios nuu-roy jín cháa ndíchí jín cháa chaa tutu. Te sava-de, ka'ni-ro-dé, te kata kaa-ró-de jiká cruz. Te sava-ga-de, kua'a-ró yúnu xí-de iní ve'e sinagoga máa-ró, te chindikín-roy-dé ndita'an ñuu. ³⁵ Nává'a ko kuachi sikí máa-ró já ní jati niñi ñáyivi ndaa nuu nú'un yá'a, onde niñi cháa ndaa Abel, te onde niñi Zacarias, se'e Berequias, chì nì kaja'ni-ro-dé sava ma'ñú altar jín vé'e ij. ³⁶ Jandáa ká'an-rí jín-ró: Taká tñndó'ó ya'a kii sikí ñáyivi yá'a. ³⁷ Jerusalén, Jerusalén, nì kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios. Te nì kaja'a-ró yúu cháa nì táji-yá vai nuu-roy. Ío kua'a vuelta nì kunj-rí nastútú-rí se'e-ró nátu'un chukí ja mástútú-tí tirí-tí chí ndijin-tí, ko tú ní kákuni-roy. ³⁸ Vina te nì kendoo

víchí vé'e-ró núsáá. ³⁹ Chì ká'an-rì jín-ró ja má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró, onde jaá ìn kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá, chì ndíso-ya tíñu máá Tatá, achí-ro. Achí-ya.

24

Tunì nuu kúyani nchaq Jesús

¹ Te nì kenda Jesús inì ve'e ì kua'an-ya. Te chaq káskuá'a jín-yá-ún, nì jakoyo-de nuu-yá ja stá'an-de taká ve'e ja ncháá tá'an jín ve'e ì-ún nuu-yá. ² Te nì ka'an-ya: Á kánde'é-ró núu ve'e yá'a. Jandáa ká'an-rì jín-ró ja má kútá'an-ga ni ìn yuu. Chì ìn kivi te ndí'i stúncháa-i. Achí-ya jín-de. ³ Te nì jungoo-ya onde yuku Olivos. Te nì jakoyo chaq káskuá'a-ún nuu-yá. Te nì kajiká tu'un sún-de-ya: Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kivi kóo taká tundó'o yá'a. Te naún tunì koo nuu kúyani nchaq-ní jín kivi jínu ñuyívi, áchí-de. ⁴ Te nì ka'an Jesús: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a tú xndá'ú ni ìn-de róó. ⁵ Chì kikoyo kua'a cháa ki'ín núu sí'ví-rí. Te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achí-de, te xndá'ú-de kua'a xáan ñáyívi. ⁶ Te kuni tu'un-ró káka'an ja ío guerra, jín ja kóo guerra. Ko ma yú'ú-ro, chì níni kóo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁷ Chì ndonda nación sikì nación, te ñuu sikì ñuu. Te koo kue'e xaan jín tamá. Te yá'a yúan taan. ⁸ Te taká yúan kákuu tundó'o kéjá'á núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñáyívi káandjía

⁹ Yúan-na te nastúu-de róó jíná'an-ró, ja kóto-ró túndó'o. Te ka'ni-dé róó. Te taká ñáyívi, koto u'u-i róó ja sikì rúu. ¹⁰ Yúan-na te naya'ú kua'a-í, te nastúu tá'an-i, te koto u'u tá'an-i. ¹¹ Te jukuñi kua'a cháa kani tu'un tú'ún. Te xndá'ú-de kua'a ñáyívi. ¹² Te ndea tíñu ñáá, te yúan kuá'a-í má kóo manj-gá-i. ¹³ Ko chaq kúndij nì in onde kivi jínu, chaq-ún kaku. ¹⁴ Te tu'un va'a yá'a cuenta ñuu nuu tá'ú-yá tíñu, kuicha inì ní ñuyívi náva'a kunì ndaq taká ñáyívi, yúan-na te jinu. ¹⁵ Núsáá te nú nì kajinì-ro ja káchá'an te nì tuchá taká ndatíñu inì lugar ì natu'un nì ka'an Daniel, chaq ní jani tu'un Dios onde sáa, (chaq ká'u, ná júku'un inì-de), ¹⁶ Yúan-na te ñáyívi káxiukú inì ñuu Judea, kunu-i kinglyo-i onde yuku. ¹⁷ Te chaq kándeé-xinì vé'e, ma núu-de kiñi'in-de ndatíñu inì ve'e-de. ¹⁸ Te chaq kándeé onde rancho, ma náxió káva yátá-de naki'in-de tikachí-de. ¹⁹ Ko kivi-ún naka ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e, jín ná'an káskáxin. ²⁰ Núsáá, te kakan ta'u-ro náva'a tú kunu-ró víko víjin ni kivi ndetátú k'jín-ro. ²¹ Chì kivi-ún koo tundó'o xaan, ja ná té koo-ga onde kivi ní jungoo ñuyívi, te onde vina, te ni ma kóo-ga. ²² Te nú tú ní ndúkúti kivi-ún núu, te ni ìn ñáyívi má káku kuti-í núu. Ko ja sikì ñáyívi ní nakaji-ya-ún, yúan ndúkúti kivi-ún sá'a-ya.

Tunì máá kivi sándí'í-naq

²³ Núsáá te nú ndé chaq ká'an jín-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaq Cristo, xí yúan nde'é-ró kánchaq-ya, ma kándjía-ró ja ká'an-de. ²⁴ Chì kenda Cristo xndá'ú jín cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tunì jín tíñu ñá'nu, náva'a xndá'ú-de onde ñáyívi ní nakaji-ya nú ná kúu sá'a-de. ²⁵ Vina a nì kastu'ún-rí nuu-ro onde jín kivi. ²⁶ Núsáá te nú ka'an ñáyívi jín-ró: Yúan nde'é-ró, onde nuu ñu'un té'e kánchaq-ya, achí-i, te ma kenda-ró. Xí: Jian nde'é-ró, ichi iní ve'e kánchaq-ya, achí-i, te ma kándjía-ró jíná'an-ró. ²⁷ Chì natu'un ndii ncháa ja nandeyu ichi núu kána ndikandii te jáa onde ichi núu kée ndikandii, suni súan kii máá Sé'e chaq. ²⁸ Chì nú ndénu kútúu ndíyi, yúan taká tijí. ²⁹ Yúan-na te nú nì ndí'i taká tundó'o kivi-ún, te kutúun-ni ndikandii, te tuká nandii yóo. Te jungoyo tíñu xíní ichi ándívi. Te taká fuerza ándívi ndí'i ka'ya. ³⁰ Yúan-na te ichi ándívi kenda tunì máá Sé'e chaq. Te nde'e taká ñáyívi ío inì ñuyívi yá'a. Te kuni-í nuu máá Sé'e chaq kii-ya jín víko ío ándívi, jín kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ³¹ Te táji-ya ndajá'a-ya kinglyo. Te nde'e jaa clarín. Te ndestútu-ya ñáyívi ní nakaji-ya ndíkúun lado ñuyívi, onde ìn lado ándívi te onde inga lado. ³² Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a mékexé. Nú a nì nduyúcha núma, te nì najaa nda'a, te a kájinì-ro já á nì kuyani viko sáú. ³³ Suni súan róó, nú a nì kajinì-ro taká tíñu yá'a, te kuni-ró já á yani jaa kivi-ún. ³⁴ Jandáa ká'an-rì jín-ró, ja má náa ñáyívi yá'a, onde ná skíkuu taká tíñu yá'a. ³⁵ Ándívi jín ñuyívi chì naa, ko tu'un ká'an-rì chì ma náa. ³⁶ Ko kivi kóo-ún, jín hora, tú ni ìn chaq jini, ni ndajá'a ká'io ándívi, tú ni ìn naún jini, ni máá Sé'e-ya. Chì máá ìn-ni máá Táa-rì jini-ya. ³⁷ Chì natu'un nì jo kivi ní kii Noé, suni súan koo kivi kii máá Sé'e chaq. ³⁸ Chì kivi-ún ja ná té chá'an-ga kuun sau xáan, káyee-í, káji'i-í, kátanda'a cháa, te kátanda'a ñá'an. Te nì jaa kivi já ní kivi Noé inì barco ká'nu. ³⁹ Te tú ní kájinì kuti-í onde nì chaq sau xáan, te ìn-xnáa ndí'i-cha-í. Te suni súan kii máá Sé'e chaq. ⁴⁰ Kivi-ún te kiiñi uu chaq onde rancho. Te ìn-de naki'in-ya, te inga-de ndoo. ⁴¹ Te uu ñasí'í ndiko-ña ìn-ni yosó. Te ìn-ña náki'in-ya, te inga-ña ndóo.

⁴² Núsáá te kundito-ró, chí tú kájiní-ro ña kivi ncháa Jito'o-ro. ⁴³ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jini-de ña hora kuu ja kú ñaku'ná, te kundito-de núú. Te ma kuá'a-de tu'un ja sáku'ná vé'e-de núú. ⁴⁴ Núsáá te suni koo tu'a máa-ró chí máa kivi já tú ñaún kájaní iní-ro, te ncháa-ni máa Sé'e cháa. ⁴⁵ Ndéja kúu ñn mozo ndíchi já játiñu va'a. Chí máa jito'o, kani-de mozo-ún ná koto-i se'e-de, náv'a skée-i suchi-ún hora ja ío va'a. ⁴⁶ Xáán ndatu kuu mozo-ún. Te nú ní ncháa jito'o-i, te nani'in-dé mozo-ún sá'a-i súan. ⁴⁷ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja káni-de mozo-ún ja koto-i taká ndatiñu-de. ⁴⁸ Ko nú mozo káñáá kúu-i te jáni iní-i: Kúkuéé-ga te ncháa jito'o-ri, achí-i. ⁴⁹ Te nú kejá'á-i stuji'í tá'an mozo-i. Te kee-i ko'o-i jín cháa kánajini. ⁵⁰ Yúan-na te ncháa jito'o mozo-ún kivi já tú ndatu-i jín hora ja tú jini-i. ⁵¹ Te xiti sáva-de-i. Te skétá'an-de-i jín cháa uu xini jíná'an. Te yúan kundee-i nde'e-i te nakaji-i ñii yú'u-i.

25

Sikí uxí ña'an jáá

¹ Yúan-na te ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un uxí ña'an jáá, ja ní káki'in-ña linterna káindá'á-ña. Te ñi kenda koyo-ña kuáta'an-ña ñn yii víko tánda'a. ² Te u'un-ña ká'io ndito xini-ña, te u'un-ña káñáá xini-ña. ³ Te ña'an káñáá xini-ún, kándá'á-ña linterna-ña. Ko tú káindá'á-ña petróleo ku'un iní. ⁴ Ko ña'an ndito xini-ún, káindá'á-ña botella ñú'un petróleo ñn ká'nu-ni jín taká kúkuéé yii-ún ja cháa-de, te ñi káixi-ni-ña. ⁶ Te nuu ní kuu sava ñúú, te ñi kajini so'o-ña ñn tu'un kána jaa: Yá'a nde'é-ró, a vai yii. Kenda koyo kita'an-ro-dé, áchi. ⁷ Yúan-na te taká ña'an jáá-ún, ñi kándukoo-ña. Te ñi kasátu'a-ña linterna-ña. ⁸ Te ña'an káñáá xini-ún, ñi kaka'an-ña jín ña'an ká'io ndito xini-ún: Kuá'a ñn tá'u petróleo nuu-ri, chí kuanda'va linterna-ri, áchi-ña. ⁹ Ko ña'an ká'io ndito xini-ún, ñi kaka'an-ña: Ma kúu, chí sanaa te ma kánda ja kúu-ri jín já kúu-ró. Va'a-ga ki'in-ro nuu cháa xikó te kuaan-ró já kúu máa-ró. Achí-ña. ¹⁰ Te nini kája'an-ña kákuuan-ña, te ñi chaq-ni yii-ún. Te ña'an ká'io tu'a-ún, ñi kivi koyo-ña jín-de iní ve'e víko tánda'a. Te ñi nakasú-de yuxé'é. ¹¹ Yúan-na te ñi kúntú. Te ñi chaqoyo tuku sava-ga ña'an jáá-ún. Te ñi kaka'an-ña: Táta, Táta, kuña-ni ve'e, ná kivi koyo-ná, áchi-ña. ¹² Ko máa-de ñi ka'an-de: Jandáa, ká'an-ri jín-ró, tú jini-ri róó, áchi-de. ¹³ Kundito núsáá, chí tú kájiní-ro ña kivi, ni ña hora ncháa máa Sé'e cháa.

Chaa ñi teta'an ndatiñu

¹⁴ Chí ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn cháa ja kenda jiká-de inga ñuu ki'in-de. Te ñi kana-de xini mozo-de. Te ñi teta'an-de ndatiñu-de nuu mozo-de-ún jíná'an. ¹⁵ Te nuu ñn-i, ñi ja'a-de u'un mil peso. Te nuu ingá-i, uu mil peso. Te nuu ingá-i, ñn-ni mil peso. Súan ñi teta'an-de nuu ñn ñn mozo-de ndasa xini máa-i jíná'an-i. Te ñi kee-ni-de kua'an jiká-de. ¹⁶ Te mozo ñi ki'in u'un mil peso-ún, ñi kee-i kua'an-i jín. Te ñi sátiñu-i jín. Te ñi ñi'in-i u'un-ga mil peso sikí. ¹⁷ Suni súan ñi sá'a mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún. Te ñi ñi'in túku-i uu-ga mil peso sikí. ¹⁸ Ko mozo ja ní ki'in ñn mil peso, ñi kee-i kua'an-i. Te ñi jacha-i chí ñu'un. Te ñi chisá'i-i xu'ún jito'o-i. ¹⁹ Te ñi kuu kua'a kivi. Te ñi ncháa jito'o mozo-ún. Te ñi nasánda-de cuenta jín-i. ²⁰ Te ñi ja mozo ja ní ki'in u'un mil peso-ún, ñi jastá'an-i u'un-ga mil peso. Te ñi ka'an-i: Táta, ñi ja'a-ni u'un mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ni, u'un-ga mil peso ñi ñi'in-ná sikí. Achí-i. ²¹ Te jito'o-i, ñi ka'an-de jín-i: Ío va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ñi skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatiñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu sikí-ro. Ná júngoo-yó, chí kúsi'í iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²² Te ñi ja mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún, te ñi ka'an-i: Táta, ñi ja'a-ni uu mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ni, uu-ga mil peso ñi ñi'in-ná sikí. Achí-i. ²³ Te jito'o-i, ñi ka'an-de jín-i: Ío va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ñi skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatiñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu sikí-ro. Ná júngoo-yó, chí kúsi'í iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te ñi ja mozo ja ní ki'in ñn mil peso-ún, te ñi ka'an-i: Táta, a jini-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ni. Te ja'nu-ni nuu tú jachá-ni, te nástútú-ni nuu tú sáka-ni. ²⁵ Te ñi yu'ú-ná. Te ñi ja'an-ná. Ñi chisá'i-ná xu'ún-ni chí ñu'un. Te vina ná náku'a-a-ná xu'ún-ni nuu-ni. Achí-i. ²⁶ Te jito'o-i, ñi ka'an-de jín-i: Mozo ñáá, mozo kúxi kúu-ró. Ñi jini-ro ja já'nu-ri nuu tú jachá-ri, te nástútú-ri nuu tú sáka-ri. ²⁷ Ní ja'a-ró xu'ún-ri nuu banco núú. Te nuu ncháa-ri, te naki'in-ri xu'ún-ri onde jín sé'e xu'ún núú. Achí-de jín-i. ²⁸ Yúan-na te ñi kachi-de jín ingá mozo-de: Núsáá te kuanchaa-ro mil peso ján nuu-i. Te kua'a-ró nuu mozo ja ñáva'a uxí mil peso-ún. ²⁹ Chí ñayivi já á ñáva'a, te kii-ga nuu-i, te ví'i-gá kuñava'a-i. Ko ñayivi já ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-i-ún, te kuxio ki'in. ³⁰ Te mozo ja tú játiñu va'a-ún, kiñ'in-i ná kundee-i ñuñáa yatá vé'e. Te yúan nde'e-i, te nakaji-i ñii yú'u-i. Achí-de.

Sikí já kóo juicio taká nación

³¹ Te kivi kí máá Sé'e cháa ja ndúñá'nu-ya, te kikoyo ndi'i ndajá'a ndóo-ya jíin-yá. Yúan-na te jungoo-ya in nuu silla tá'ú tíñu, chí ñá'nu kuu-ya kúnchaa-ya. ³² Te ndutúú táká ñayivi núu-yá. Te sásin-ya-í ná in ná in-í jiná'an-í, nátu'un ndusiin ri jíin ndixí'ú sá'a cháa ndito-ti. ³³ Te kani-ya ri-ún ichi ndává'a-ya, te ndixí'ú-ún ichi ndávésé-yá. ³⁴ Yúan-na te máá Rey, kachí-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndává'a-ya: Ichi yá'a kikoyo-ró, chí kúsi iní Taa-ri jíin-ró. Kivi koyo-ró ñuu nuu tá'ú-ró tíñu, chí a ni sátu'a-ya onde kivi ni jungoo ñuyivi. ³⁵ Chi ni jíi-ri soko, te ni kaja'a-ró ja ni yee-ri. Ni jichí-ri nducha, te ni kaja'a-ró ja ni jíi-ri. Ni jika tatú-ri, te ni kaja'a-ró vé'e-ró ni kanchaa núu-ri. ³⁶ Vichí líi-ri, te ni kanachisúkun-ro rúu. Ni ku'u-ri, te ni kajande'é-ró rúu. Ni kandee-ri vekaa, te ni jakoyo-ró núu-ri. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te ka'an ñayivi vá'a-ún jíin-yá: Táta, ndé kivi ni kajini-ná ní ja ni jíi-ní soko, te ni kaja'a-ná ja ni yee-ní, xí ja ni jichí-ní, te ni kaja'a-ná ja ni jíi-ní vii. ³⁸ Te ndé kivi ni kajini-ná ní ja ni jika tatú-ní, te ni kaja'a núu-ná ve'e-ná nuu-ní, xí ja vichí líi-ní, te ni kanachisúkun-ná ní. ³⁹ Te ndé kivi ni kajini-ná ní ja ni ku'u-ní, xí ja ni kandee-ní vekaa, te ni kajande'é-ná ní, achí-i. ⁴⁰ Yúan-na te kachí máá Rey-ún kuni-i: Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja ná ni kasá'a-ró súan jíin in ñani lúli-ri yá'a, te nuu rúu ni kasá'a-ró. ⁴¹ Yúan-na te suni kachí-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndávésé-yá-ún: Ñayivi tá'nu ndatu kakuu-ró. Kuxio kungoyo-ró núu kayú-ro ní káni, nuu ío tu'a ja kúndee ku'na jíin táká ndajá'a máá. ⁴² Chi ni jíi-ri soko te tú ni kaja'a-ró ja kée-ri. Ni jichí-ri nducha te tú ni kaja'a-ró ja kó'o-ri. ⁴³ Ni jika tatú-ri te tú ni kaja'a-ró vé'e-ró kúnchaa núu-ri. Vichí líi-ri, te tú ni kanachisúkun-ro rúu. Ni ku'u-ri, ni kandee-ri vekaa, te tú ni kajande'é-ró rúu. Achí-ya. ⁴⁴ Yúan-na te máá ñayivi-ún, suni ka'an-í jíin-yá: Táta, ndé kivi ni kajini-ná ní ja ni jíi-ní soko, xí ja ni jichí-ní nducha, xí ja ni jika tatú-ní, xí ja vichí líi-ní, xí ja ni ku'u-ní, xí ja ni kandee-ní vekaa, te tú ni kajatíñu-ná súan ní vii. Achí-i. ⁴⁵ Yúan-na te kachí máá Rey jíin-i: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja tú ni kasá'a-ró súan jíin in ñani lúli-ri yá'a, te ni nuu rúu tú ni kasá'a-ró, achí-ya. ⁴⁶ Te kungoyo ñayivi yá'a nuu ndó'o-í ní káni. Ko ñayivi ndaa-ún, kivi koyo-i nuu kúchaku-i ní káni, achí-de. Achí Jesús.

26

Ja ni kanatin tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te nuu ni ndi'i ni ka'an Jesús taká tu'un yá'a, yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ² A kajini-ro ja úu-na kivi te koo viko Pascua, te máá Sé'e cháa natuu-ya ja kuu-ya jiká cruz, achí-ya. ³ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa ni kayi iní ñuu, ni kandutúú-de yu'u palacio máá sutu ñá'nu-ga ja nani Caifás. ⁴ Te ni kandatú'ún-de ndasa xndá'ú-de Jesús, te katíin-de-ya, te ka'ni-dé-ya. ⁵ Te ni kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máá kivi víko, chí núu súan te ndonda vaá ñayivi, achí-de.

Jesús jíin ná'an ndiso perfume iní ñuu Betania

⁶ Te kandee Jesús ñuu Betania kánchaa-ya iní ve'e Simón cháa té'yu ndi'yi. ⁷ Te ni cháa in ña'an núu-yá kándá'a-ña in tiya'a ñu'un perfume ja yá'u xaán ncháa. Te ni chí-i-ña xiní-yá nini yé-e-ya staa. ⁸ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni kajini-de yuán. Te ni kakiti iní-de. Te ni kaka'an-de: Naja náa sáni perfume jian. ⁹ Chí jian kúu kuya'u ya'u xaán, te kuá'a-yó núu ñayivi ndá'ú núu. Achí-de. ¹⁰ Te ni jini-ni Jesús ja súan ío. Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja kástá'an-ro ñá'an yá'a. In tíñu va'a sá'a-ña jíin-ri. ¹¹ Chí nene kaxiukú ñayivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, ná tu nene kánchaa-ri jíin-ró. ¹² Chí ni chí-i-ña perfume yá'a yiki kúñu-ri, náva'a sátu'a-ña rúu ja yuji-ri. ¹³ Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ní ñuyivi nú ná kuichá tu'un va'a yá'a, te tíñu ni sá'a-ña vina, suni koo tu'un náva'a ná núku'un iní-i-ña, achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te in tá'an ja uxí uu-de, nani-de Judas Iscariote, ni ja'an-de nuu sutu ñá'nu jíná'an. ¹⁵ Te ni ka'an-de jíin: Naún kuá'a-ní nuu-ná, te ná nástúu-ná-de nuu-ní, achí-de. Te ni kaja'a oko uxí peso nuu-dé. ¹⁶ Yúan-na te onde kivi-ún, ni kejá'a-de ndúkú-de modo ndasa nástúu-de-ya núu sutú-ún.

Viko lélu Pascua

¹⁷ Te máá kivi kejá'a víko koo statilá tú yí'i yujan ía jíin, ni jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Ndenu kuni-ní ná kásatú'a-ná nuu kée-ní lélu Pascua, achí-de. ¹⁸ Te ni ka'an-ya: Kuá'an onde ñuu, nuu in cháa yúan. Te kachí-ro kúni-de: Achí máá Maestro, a ni kuyani kivi-ri. Vina te kee-ri lélu Pascua iní ve'e-ró jíin cháa káskuá'a jíin-ri. Achí-ya. Achí-ro. ¹⁹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni skíuu-de tíñu ní tá'ú Jesús nuu-dé. Te ni kasátú'a-de viko Pascua. ²⁰ Te nuu ni iní, te káyee-yá staa jíin uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. ²¹ Te nini káyee-yá staa jíin-de te ni ka'an-ya: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja in róo nástúu ruu vina, achí-ya. ²² Te ni kakuku'á xaán iní-de. Te ná in ná in-de ni kaka'an-de jíin-yá: Táta, náa kúu náun, achí-de. ²³ Yúan-na te ni ka'an-ya: Chaa ja chíxí'ú núu kó'o jíin-ri, cháa-ún nástúu-de ruu. ²⁴ Chí jandaa máá Sé'e cháa kí'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka

ndá'ú kuu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní káku cháa-ún núú, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te nì ka'an Judas ja ní nastúu-ya-ún: Maestro, náá kúu náún, áchí-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ²⁶ Te nini káyeé-dé, te nì ki'in Jesús staa, te nì jikan ta'u-ya. Te nì ja'ncha sava-ya. Te nì ja'a-ya núú cháa káskuá'a jíin-ya. Te nì ka'an-ya: Ki'in te kee-ro, chí ya'á kúu yiki kúñu-rí, áchí-ya. ²⁷ Te suni nì ki'in-ya ñin taza. Te nì jikan ta'u-ya. Te nì ja'a-ya núú-dé jíiná'an-de. Te nì ka'an-ya: Ko'o taká-ro jíiná'an-ró. ²⁸ Chí ya'á kúu niñí-rí ja sá'a contrato jáá. Te játi ja siki kúa'a ñáyivi náva'a koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. ²⁹ Te ká'an-rí jíin-ró, ja ondé vina ma kó'o-ga-rí nducha ndé'e uva yá'a onde kiví náko'o-rí ja jáá jíin-ró iní ñuu nuu tá'ú Táa-rí tiñu. Achí-ya. ³⁰ Te nì kajita-ya ñin yaa ij. Te nì kenda-ya kája'an-ya onde yuku Olivos. ³¹ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Ndivii-ro náyu'ú-ro ja siki rúu akuáa vina. Chí a yóso núú tutú: Stují-rí cháa ndító ri, te tiku'ní ri-ún, kuicha-ti, áchí. ³² Ko nuu náchaku-rí, te xna'an-ga ruu ki'in-rí ñuu Galilea vasa róó, áchí-ya. ³³ Te nì ka'an Pedro: Vasa ndi'i-de ná náyu'ú-de, ko náá, chí ma náyu'ú kuti-ná, áchí-de jíin-ya. ³⁴ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Jandaa ká'an-rí jíin-ró, ja ákuáa vina, onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jíin, áchí-ya. ³⁵ Te nì ka'an Pedro jíin-ya: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu níí, áchí-de. Te suni súan nì kaka'an sava-ga cháa káskuá'a jíin-ya.

Jesús iní Jardín Getsemaní

³⁶ Yúan-na te nì jaá Jesús jíin-de ndañúu nání Getsemaní. Te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Yá'a-ní jungoo-ró nini ná ki'in-rí onde yúan kakan ta'u-rí, áchí-ya. ³⁷ Te nì jaka-ya Pedro jíin ndéndúú se'e Zebedeo kua'an-de jíin-ya. Te nì kejá'á-ya kuxí iní-ya, te ndúku'á xaan iní-ya. ³⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Xaan ndúku'á iní-rí, chí nátú'un a jíi-rí, yá'a kundatu-ró te kunditoo-ró jíin-rí. ³⁹ Te nì kanduu-ya ñin tí'í-na. Te nì jukuñí jíití-ya. Te nì jikan ta'u-ya: Táa máá-ná, nú kuu te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná ki'in, ko nasu ja kuni máá-ná kúu, chí ja kuni máá-ní, áchí-ya. ⁴⁰ Te nì nchaq-ya núú cháa káskuá'a jíin-ya. Te nì jíin-ya ja káxixi-de. Te nì ka'an-ya jíin Pedro: Tú kánda-ro kunditoo-ró jíin-rí vasté ñin hora náún. ⁴¹ Kunditoo, te kakan ta'u-ro, náva'a ma koto nchaq-ún róó. Chí kuni ndija añu-ro, ko yiki kúñu-ró chí túu, áchí-ya. ⁴² Te nì ja'an tuku-ya vuelta uu, te nì jikan ta'u-ya: Táa máá-ná, te nú ma kúu kuxio tundó'o-ná yá'a, ja má kundéé-ná jíin, te ná kúu ja kuni máá-ní núsáá, áchí-ya. ⁴³ Te nì nchaq-ya ingá jíin. Te nì jíin-ya ja káxixi tuku-de, chí xaan káji'i-de numá'ná. ⁴⁴ Te nì xndóo-ya-dé jíiná'an-de. Te nì kee tuku-ya kuá'an-ya. Te nì jikan ta'u-ya ja vuelta uní. Te suni ñin-ni tu'un nì ka'an-ya. ⁴⁵ Yúan-na te nì nchaq tuku-ya núú cháa káskuá'a jíin-ya. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. Vina te nì jaá hora ja máá Sé'e cháa natúu-ya núú ndá'a cháa ká'ío kuachi. ⁴⁶ Nduko ná chó'ó, chí cháa nastúu ruu, a nì kuyani-de vai-de, áchí-ya.

Ja ní kakatiin-de Jesús

⁴⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te nì cháa Judas, ñin tá'an ja uxí uu-ún. Te jíin-de nì jakoyo kua'a xaan ñáyivi jíin machete jíin yúnu. Chí sutu ñá'nu jíin cháa nì kayii iní ñuu-ún, nì katáji ñáyivi-ún. ⁴⁸ Te cháa nì nastúu-ya-ún, nì ja'a-de ñin tuní. Te nì ka'an-de: Chaa tiyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Katiin jíiná'an-ró. Achí-de. ⁴⁹ Te nì cháa-ni-de nuu Jesús. Te nì ka'an-de jíin-ya: Tarsioo, Maestro, áchí-de. Te nì tiyú'ú-de-ya. ⁵⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Amigo, na siki vái-ró, áchí-ya. Yúan-na te nì jakoyo ñáyivi-ún. Te nì kakatiin-ni-i Jesús, kája'an-i jíin-ya. ⁵¹ Te ñin cháa kándij yúan jíin Jesús, nì skáa-de nda'a-dé. Te nì tava-dé machete-de. Te nì stují-dé ñin mozo sutu ñá'nu-ún, nì kachi-ní-de so'o. ⁵² Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Nachindee machete-ro, chí taká ja staa machete, jíin machete kuu. ⁵³ Xí jáni iní-ro ja má kúu kakan ta'u-rí nuu Táa-rí vina, te máá-ya táji-ya ví'í-gá uxí uu mil ndaja'a ándívi kíkoyo nuu-rí náún. ⁵⁴ Ko nú súan, te ndasa skíkuu tu'un ká'an tutu ij ja kánúú kóo súan, áchí-ya. ⁵⁵ Te suni hora-ún nì ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún: Natú'un siki ñin cháa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu katiin-ró rúu náún. Ndi'ta'an kiví ní kanchaa-rí jíin-ró ní stá'an-rí tu'un nuu-ro iní ve'e ij, te tú ní kakatiin-ró rúu. ⁵⁶ Te súan kásá'a-ró náva'a skíkuu tutu ij cháa nì kajani tu'un Dios, áchí-ya. Yúan-na te taká cháa káskuá'a jíin-ya, nì kaxndóo-de-ya. Te nì kajinu-de kája'an-de.

Ja ní kandij Jesús nuu sutu ñá'nu-ga

⁵⁷ Te cháa nì kakatiin Jesús, nì jaka-de-ya kuá'an-de jíin-ya onde ve'e Caifas, cháa kúu sutu ñá'nu. Te yúan ká'jin tutú cháa káchaa tutu jíin taká cháa nì kayii. ⁵⁸ Ko Pedro, jíká-ní ndikín-de-ya onde nì jaá-de yuxé'é sutu ñá'nu-ún. Te nì kivi-de ichi iní ní jungoo-de jíin cháa kájatíñu yúan, náva'a kuni-de ndasa koo. ⁵⁹ Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa nì kayii jíin taká cháa junta, nì kandúkú-de tu'un tú'ún siki Jesús náva'a ka'ni-dé-ya. ⁶⁰ Ko tú ní káni'in-dé modo, vasa nì chakoyo kua'a testigo falso. Ko onde sandí'í-ná nì chakoyo uu-ga, ⁶¹ Te nì kaka'an: Chaa yá'a nì ka'an-de: Kuu stunchaa-rí ve'e ij Dios, te nuu uní-ni kiví te nachutá'an-rí, áchí. ⁶² Te nì ndukuifí máá sutu ñá'nu. Te nì jiká tu'un-de-ya: Tú ka'an kuti-ro

náun. Ndasá káka'an cháa yá'a siki-ro. Achí. ⁶³ Ko tú ní ká'an kuti Jesús. Te nì ká'an máá sutú ñá'nu: Ondé jíin Dios I'a chakú, ká'an nì'in-rì jíin-ró. Kastu'ún te nú máá-ró kúu Cristo, Se'e Dios xí túu, áchí jíin-yá. ⁶⁴ Te nì ká'an Jesús jíin-de: Ká'an ndaa-ro. Te ná kástu'ún-rí nuu-ro, ja ingá kivi te kuni-ro núu máá Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndáv'a I'a ndiso fuerza. Te ndii-ya jíin vikó andívi. Achí-ya. ⁶⁵ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga, nì ndátá-de sa'ma-dé. Te nì ká'an-de: Aaj, ká'an ndiv'a-a-de. Naún nini kúni so'o-yó ká'an inga testigo núsáá. Vina a nì kajani so'o-ró já ká'an ndiv'a-a-de. ⁶⁶ Ndasá kájani inì-ro, áchí-de. Te nì kaka'an sava-ga: Ió va'a ja kúu-de, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te nì kativi s'i'ví-de nuu-yá. Te nì kaja'a-de jiki núu-yá. Te sava-de, nì kakatu-dé yiki núu-yá. ⁶⁸ Te nì kaka'an-de: Róo Cristo, kastu'ún ndé cháa nì stují róo, áchí-de.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁹ Te kánchaa Pedro yatá vé'e-ún. Te ñn ña'an játíñu, nì jaq-ña núu-dé. Te nì ká'an-ña: Te róo, jíin Jesús ñuu Galilea jika-ró vii, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un-de jíto nuu taká ñayivi: Tú jini-ná naún tu'un ká'an-ní, áchí-de. ⁷¹ Te nì kenda-de yuxé'é-ún kua'an-de. Te nì jíin inga-ña núu-dé. Te nì ká'an-ña jíin ñayivi ká'jin yúan: Chaa yá a suni jika kuu-de jíin Jesús ñuu Nazaret, áchí-ña. ⁷² Te inga jíin tú ní játu'un-de. Sa máá-de nì ndun'ín yu'u-dé: Tú jini-rí cháa jian, áchí-de. ⁷³ Te nì kunúu. Te ñayivi ká'jin yúan nì jakoyo-i nuu-dé. Te nì kaka'an-i jíin Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chi tu'un ká'an-ro nástuu róo, áchí-i. ⁷⁴ Yúan-na te nì kejá'a ní'in ká'an ndiv'a-a-de: Tú jini-rí cháa jian, áchí-de. Te nì kana-ni lí'li. ⁷⁵ Te nì nuku'ún inì Pedro tu'un Jesús, ja ní ká'an-ya jíin-de: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu unì jinu. Te nì kenda-de kua'an-de. Te nì nde'e xaan-dé.

27

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te nì kundijin. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa nì kayii, nì kaskétá'an-de tu'un ja ká'ni-dé Jesús. ² Te nì kaju'nì-de-ya. Te kua'an-de jíin-yá nuu Poncio Pilato, cháa kúu gobernador. ³ Yúan-na te Judas, cháa nì nastúu-ya-ún, nì jini-de ja nì kuni'in siki-yá. Te nì nakani inì-de. Te náku'a-a-de okó uxí peso-ún nuu sutú ñá'nu jíin núu cháa nì kayii-ún núu. ⁴ Te nì ká'an-de: Ní sá'a-ná kuachi. Nì nastúu-ná ñn cháa ja tú ío ní ñn kuachi siki-dé, áchí-de. Ko máá sutú-ún nì kaka'an-de: Naún jíitú inì-rí. Siki máá-ró kúu. Achí-de. ⁵ Te nì sungoyo Judas okó uxí peso-ún inì ve'e íi. Te nì kee-de kua'an-de. Te nì skuá'ñá-de máá-de. ⁶ Te sutu ñá'nu-ún, nì kanastútú-de xu'ún-ún. Te nì kaka'an-de: Ma kúu chú'un-yó xú'ún yá'a inì janu núu kásoq-i, chi xu'ún yá'u niñi kúu, áchí-de. ⁷ Ko nì kandatu'ún-de. Te nì kajaan-de ñn ndu'á ñu'un kixín jíin xú'ún-ún, náv'a yúan yuji taká ñayivi jiká. ⁸ Ja yúan nání nú'un-ún onde vina: Nu'un niñi. ⁹ Yúan-na te nì sikúu tu'un nì ká'an Jeremías cháa nì jani tu'un Dios: Ní káki'in-i ndí'okó uxí peso-ún, ya'u I'a nì kundaq ya'u-ya, chí yakú cháa Israel, nì kasándaq-de ja kúya'u-ya. ¹⁰ Te nì kaja'a-i xu'ún-ún ja siki'ín ndu'á ñu'un kixín, nátu'un nì tá'ú máá Tatá Dios tíñu nuu-rí, áchí. ¹¹ Te Jesús, kándichi-ya núu gobernador. Te gobernador-ún nì jiká tu'un-de-ya: Máá-ró kúu rey cháa judío náun, áchí-de. Te nì ká'an Jesús jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ¹² Te taká sutu ñá'nu, nì kajikan-de kuachi siki-yá. Ko tú ní ndió káni-ya ní ñn tu'un. ¹³ Yúan-na te nì ká'an Pilato jíin-yá: Te tú jini so'o-ró nasaa kuachi kájikán cháa yá'a siki-ro náun, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní ká'an kuti-yá ní ñn tu'un jíin-de. Te nì naa inì gobernador ndé'é-de nuu-yá. ¹⁵ Te ío costumbre gobernador ja kivi vikó yúan síá-de ñn preso, nú ndéja kájata'an inì máá ñayivi ñúu-ún síá-de. ¹⁶ Te suu kivi-ún ío ñn cháa kándeé preso nání-de Barrabás, te nì jicha tu'un-de. ¹⁷ Te nì kandutútu ñayivi te nì ká'an Pilato jíin-i: Ndé cháa kákuñ-ro já síá-rí vina, á Barrabás xí Jesús, cháa ja nání Cristo, áchí-de. ¹⁸ Chí a nì juku'un inì-de ja ní kakukuásún inì sutu ñá'nu, te yúan ní kanastúu-de Jesús. ¹⁹ Te nini kánchaa Pilato inì ve'e tíñu, te nì táji ñásí'i-de tu'un nuu-dé: Ma sá'a-ró cuenta ja kúu siki cháa va'a jian, chí kuni, xaan ní siyú'tú jani ruu ja siki-dé, áchí-ña. ²⁰ Ko sutu ñá'nu jíin cháa nì kayii-ún, nì kaská'an-de ñayivi já ná kakán-i Barrabás kaku-de, te Jesús ná kúu-ya. ²¹ Te gobernador, nì jiká tu'un-de-i: Ja úu tá'an-de, te ndé ñn-de kuni-ro síá-rí, áchí-de. Te nì kaka'an-i: Síá-ní Barrabás, áchí-i. ²² Te nì ká'an Pilato jíin-de: Núsáá te ndasa sá'a-rí jíin Jesús, cháa nání Cristo, áchí-de. Te nì kaka'an ndí'i-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. ²³ Te gobernador, nì ká'an-de jíin-i: Naún kuachi nì sá'a-de núsáá, áchí-de. Ko máá ñayivi-ún, ví'l-gá nì kaka'an jaa-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. ²⁴ Te nì jini Pilato ja tú kúndéé-de jíin ñayivi, chí sasua kándonda vaq-ga-i. Te nì kí'in-de nducha. Te nì nandá'a-de jíto nuu ñayivi kuá'a-ún. Te nì ká'an-de: Tú ná kuachi máá-rí ío ja kúnchaa niñi cháa va'a yá'a siki-rí. Siki máá-ró ná kúu. Achí-de. ²⁵ Te nì kaka'an taká ñayivi: Ma yú'ú-ní, chí siki máá-ná jíin siki sé'e-ná ná kúnchaa

kuachi niñi-dé, áchí-i. ²⁶ Yúan-na te ni sía-de Barrabás kua'an. Te ni xndó'o-de Jesús. Te ni naku'a-a-de-ya já kúu-ya jiká cruz.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

²⁷ Te soldado gobernador, ni kajaka-de Jesús kua'an-de jíin-ya ini ve'e palacio. Te ni kakana-de xiní tá'an-de ni kandutútú-de. ²⁸ Te ni kasávichí-de-ya. Te ni kachu'un-de-ya iin sa'ma kuá'á tindi'i. ²⁹ Te ni katíin-de iin corona iñu. Te ni kachu'un-de xiní-ya. Te ni kachi'i-de yunu ndává'a-ya. Te ni kajukuiñi jíti-de nuu-ya, ni kasákátá-de nuu-ya: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ³⁰ Te ni kativí sí'vi-de nuu-ya. Te ni kakiñi'in-de yunu-ún ndá'a-ya. Te ni kastují-dé xiní-ya jíin. ³¹ Te nuu ni ndi'i ni kasákátá-de nuu-ya, te ni kanakuanchaa-de sa'ma ñú'un-ya-ún. Te ni kanachu'un-de-ya sa'ma máa-ya. Te ni kakeñi'in-de-ya kuíta kaa-ya jiká cruz.

Ja ní kajata kaa-de-ya

³² Te nuu ni kakenda-de, te ni kaketa'an-de jíin iin chaa ñuu Cirene nání-de Simón. Te ni katetiñu-de chaa-ún ki'in-de jíin-ya, kundiso-de cruz-ya. ³³ Te ni jakoyo-de iin tinduu nání Gólgota, ja kuni ka'an: Yiki xiní. ³⁴ Te ni kaja'a-de vino jíin súsia ua ja kó'o-ya. Ko nuu ni jito nchaa-ya, te tú ni kuni-ya kó'o-ya. ³⁵ Te nuu ni ndi'i ni kajata kaa-de-ya jiká cruz, te ni kasaka-dé sa'ma-ya nuu tá'an-de, te ni kasá'a-de iin apuesto siki. Te ni skíkuu tu'un ka'an chaa ni jani tu'un Dios: Ni kandátá-i sa'ma-rí, te siki sú'nu-rí ni kasá'a-i iin apuesto, áchí. ³⁶ Yúan-na te ni kajungoo-de yúan, ni kande'é-de nuu-ya. ³⁷ Te ni kachaa-de iin tu'un xiní cruz-ya já kuu kuachi-ya: Yá'á kuu Jesús Rey ñayivi judío, áchí. ³⁸ Te ni kajata kaa-de uu ñaku'i'ná jíin-ya. Iin ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-ya. ³⁹ Te ñayivi kaja'a yúan, ni kaskuíkó-i xiní-i. Te ni kaka'an ndiva'a-i jíin-ya. ⁴⁰ Róo ka'an-ro já stuncháa-ro vé'e ij te nuu uní kivi te ndukani-ró núu, nú Se'e Dios kuu-ró, núsáá te nama-ró máa-ró, te nuu-ró jiká cruz vii, áchí-i. ⁴¹ Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo jíin cháa ni kayii, suni súan ni kasákátá-de nuu-ya. Te ni kaka'an-de: ⁴² Sava ñayivi, ni nama-de-i, ko ma kuu nama-de máa-de. Nú rey ñayivi Israel kuu-de, te ná nú-de jiká cruz vina. Yúan-na te ná kándija-yó-de. ⁴³ Kándija-de nuu Dios, te ná nama máa-ya-de vina te nú kuni máa-ya, chí ni ka'an-de: Máa-rí kuu Se'e Dios, áchí-de. Achí. ⁴⁴ Te ñaku'i'ná kándita kaa jíin-ya jiká cruz, suni iin-ni tu'un ni kaka'an ndiva'a jíin-ya. ⁴⁵ Te nuu ni kuu ka'uxi uu te ni kuxki'vi ní núu ñú'un onde ka'uní. ⁴⁶ Te a yani ka'uní aini, ni ka'an jaa Jesús: Elí, Elí, lama sabactani, áchí-ya. Yá'á kuni ka'an: Dios máa-ná, Dios máa-ná, naja ni xndóo-ní náá. ⁴⁷ Te sava ñayivi ká'jin yúan, ni kajini so'o-i tu'un-ún. Te ni kaka'an-i: Kána chaa yá'a xiní Elías, áchí-i. ⁴⁸ Te jínu iin chaa ni jaa-de. Te ni ki'in-de kachi, ni chindaji-de nuu vinagre. Te ni chaa-de xiní iin yunu. Te ni ja'a-de nuu-ya já kó'o-ya. ⁴⁹ Te ni kaka'an sava-ga-i: Sía, nándéó nú chaa Elías nama-de chaa xí túu, áchí-i. ⁵⁰ Ko máa Jesús, ni ka'an jaa-ya ingá jínu. Te ni jí'i-ni-ya. ⁵¹ Yúan-na te sa'ma ndita kaa onde ini ve'e ij, ni te'nde uu onde nuu xiní, te onde nuu já'a. Te ni taan ñuyivi. Te toto, ni kandata. ⁵² Te suni ni kananuña ve'e añú. Te kua'a ndiya chaa ndoo, ja á ni kají'i-de, ni kanachaku-de. ⁵³ Te nuu á ni nachaku-ya, te ni kandenda koyo-de ini ve'e añú. Te ni ndivi koyo-de ini ñuu ij. Te ni kandenda ndijin-de nuu kuá'a ñayivi. ⁵⁴ Te chaa capitán, jíin cháa kándito Jesús jíin-de, ni kajini-de ja ní taan, jíin táká tínu ni kuu. Te ni kayu'ú téyí-de. Te ni kaka'an-de: Jándaja Sé'e Dios kuu chaa yá'a núu, áchí-de. ⁵⁵ Te ká'jin kua'a ñá'sí'i yúan kándé'é jiká-ni-ña. Te suu ña'an-ún, ni kandikin-ña Jesús onde ñuu Galilea vai-ña kajatíñu-ña núu-ya. ⁵⁶ Te jíin ñá'an yúan ká'jin María ñuu Magdala, jíin María náa Jacobo jíin José, jíin náa se'e Zebedeo.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁷ Te ni ini kivi-ún. Te ni jaa iin chaa kúka ñúu Arimatea, nání-de José, chí suni iin chaa ni skuá'a jíin Jesús kuu-de. ⁵⁸ Chaa yá'a, ni jaa-de nuu Pilato. Te ni jikan-de yiki kúñu Jesús. Te ni tá'ú tínu Pilato ja ná kuá'a-i yiki kúñu Jesús nuu-dé. ⁵⁹ Te ni ki'in José ndiyi-ún. Te ni chisúkun-dé-ya jíin iin sa'ma kuitá ndóo. ⁶⁰ Te ni chindee-de-ya ini ve'e añú jáá ñává'a-de, ja ní jacha jiká iin kava. Te ni stúu-dé iin yuu ká'nu, ni jasu-de yuxé'é añú-ún. Te kua'an-de. ⁶¹ Te María ñuu Magdala jíin ingá María, kaxiukú-ña yúan ichi núu vé'e añú-ún. ⁶² Te ni kuu kivi xian. Te iku-ún ni kuu kivi ní kasátu'a-i máa-i. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, ni kandutútú-de nuu Pilato. ⁶³ Te ni kaka'an-de: Táta, kánuku'un ini-ná ja cháa xndá'ú ñá'an-ún, onde ná chakú-ga-de núu, te ni ka'an-de: Nuu uní kivi te nachaku-rí. ⁶⁴ Núsáá, te tá'ú tínu-ní ná kúkútu yúyaú-ún onde jínu nuu uní kivi. Chí nú túu te sanaa kí chaa ni kasakuá'a jíin-de-ún akuáa, te nasáku'ná-de ndiyi-ún ki'in-de jíin. Yúan-na te kachi-de kuni ñayivi: Ni nachaku-ya já ní jí'i-ya, achí-de. Te ká'ú-ga kuu tu'un xndá'ú yúan vása já xnáñúu, áchí-de. ⁶⁵ Te ni ka'an Pilato jíin-de: Yá'a ká'io soldado. Kuá'an jíin-de, te sákútu máa-ró

yúyaú-ún nú ndasa kájiní-ro. Achí-de. ⁶⁶ Te kája'an-de. Te nì kásákútu-dé ve'e añú. Te jíin sello nì kajasú va'a-de sikí yúú já ndí'ú yuyau-ún. Te ká'jin soldado jíin-de.

28

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te nì ja'a kiví ndétatú-ún. Te nì kundijin kiví iin semana. Te María ñuu Magdala jíin ingá Maria-un, nì kajandé'é-ña vé'e añú-ya. ² Te iin ndajá'a máa Tatá Dios, nì kuun-ya ichi ándívi ní chaa-ya. Chi nì òan xaàn ní sá'a-ya. Te nì stúu-ya yuu-ún kua'an. Te nì jungoo-ya sikí. ³ Te ndíi ncháa núu-ya. Te su'ny ñú'un-ya káa nátu'un yu'a volcán. ⁴ Te soldado kándito yúan, nì kayu'ú-de, te kákisi-i-de nì sá'a-ya. Te nì kakundi-yí-de. ⁵ Te nì ka'an ndajá'a jíin ñá'an-ún: Ma yú'ú-ro, chí a jiní-rí ja kánandúkú-ró Jesús, I'a nì jì'j jiká cruz. ⁶ Túu-ya yá'a, chí a nì nachaku-ya nátu'un nì ka'an-ya. Ña'an te ndé'é-ró núu ní katúu máa Jító'o-ro. ⁷ Kuángoyo yachí te kachí-ro núu cháa nì kaskuá'a jíin-ya, ja á nì nachaku-ya má'ñú ndívi. Te jandáa xna'an-ga kí'in-ya ñúu Galilea vásá kí'in-ro. Te yúan kuní-ro núu-ya. Achí-ro kúni-de. Kástu'ún ndíja-rí nuu-ro, áchí-ya. ⁸ Te máa-ña káyu'ú-ña te kákusi iní-ña. Te nì kandenda-ña iní ve'e añú-ún. Te nì kajinu-ña kuákastu'ún-ña núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te nini kája'an-ña núu-dé, ⁹ Te nì kenda-ni Jesús nì ketá'an-ya jíin-ña. Te nì ka'an-ya jíin-ña: Taá ndii, áchí-ya. Te nì kanuu-ña sukún já'a-yá, te nì kachiñú'ún-ña-ya. ¹⁰ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-ña: Ma yú'ú-ro jiná'an-ró. Kuá'an te kastu'ún-ró núu ñani-rí ja ná kíngoyo-de onde ñuu Galilea. Te yúan kuní-de nuu-rí. Achí-ya. ¹¹ Te nini kája'an-ña, te sava soldado kándito ve'e añú-ún, káno'on-de onde ñuu. Te nì kakastu'ún-de nuu sutú ñá'nu taká tiñu ja súan nì jo. ¹² Te nì ndutútú-de jíin cháa nì kayii. Te nì kandatú'ún-de. Te nì kaja'a-de kua'a xú'ún núu soldado jiná'an. ¹³ Te nì kaka'an-de: Súan ka'an-ro jiná'an-ró: Chaa káskuá'a jíin máa-de, nì kikoyo akuáa, te nì kanasákuí'ná ndívi-ún nini kákixi-ná, achí-ro. ¹⁴ Te nú tu'un yá'a ná kúni so'o gobernador, te máa-rí, kiská'an-rí-de, náv'a ma koo kuachi sikí máa-ró. Achí-de. ¹⁵ Te soldado, nì káki'in-de xu'ún. Te nì kásá'a-de nátu'un nì ta'ú tiñu nuu-dé. Te tu'un yá'a nì jichá kua'an ní ñúu ñayivi judío onde vina.

Ja ní nastá'an-ya máa-ya nuu-i

¹⁶ Te ndí'uxí iin chaa káskuá'a-ún, nì kee-de kája'an-de onde ñuu Galilea, onde yuku núu ní tá'ú tiñu Jesús nuu-dé ja kí'in-de. ¹⁷ Te nì kajiní-de nuu-ya, te nì kachiñú'ún-de-ya. Ko sava-de tú ní kákandíja-de. ¹⁸ Te nì chaa Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Sikí-rí, a nì chaa Dios taká fuerza ja ío iní andívi jíin iní ñuyivi. ¹⁹ Núsáa te kuá'an jiná'an-ró. Te stá'an-ro tú'un nuu taká ñayivi, ná chú'un iní-i. Te skuánducha-ro-í onde jíin sí'ví máa Táa-yo jíin sí'ví máa Sé'e, jíin sí'ví máa Espíritu Santo. ²⁰ Te stá'an-ro núu-í ná kuándatu-i taká tiñu nì tá'ú-rí nuu-ro. Te máa-rí kaka ndíja-rí jíin-ró ní káni onde kiví ndí'í ñuyivi. Achí-ya. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS TU'UN VA'A NI CHAA SAN MARCOS

Juan, chaqa skuánducha

¹ Yá'a kejá'á tú'un va'a máa Jesucristo, Se'e Dios. ² Te súan n̄i chaa Isaías tutu, chi chaqa jáni tú'un Dios n̄i kuu-de saá: Kuni so'o-ró, ch̄i táji-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de jaq-de sátu'a-de ichi-ro. ³ Te ndajá'a-ún, kana jaa-de onde nuu n̄i'un té'é: Sátu'a-ró ichi máa Jíto'o-yo te sándóó-ró ichi-yá, ach̄i-de, ach̄i Isaías. ⁴ Te Juan, n̄i skuánducha-dé onde nuu n̄i'un té'é. Te n̄i jani-de tú'un jánducha jíin tú'un nakani in̄i, náv'a a sá'a Dios tuká'nu in̄i nuu kuáchi. ⁵ Te n̄i chakoyo taká ñayivi ndañúu Judea, jíin taká ñayivi n̄i'un Jerusalén. Te n̄i skuánducha-dé-i in̄i yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuáchi-i yúan. ⁶ Te sa'ma ní ñu'un Juan n̄i kuu ixi camello, jíin ñin sánchji ñii n̄i'n̄i ch̄i-de. Te n̄i yee-dé ndikuá'yú jíin ndúxi yoko yuku. ⁷ Te n̄i jani-de tú'un: Ichi yatá-rí vai ñin I'a kúná'nu-ga vásá rúu, ja tú' kúná'nu-r̄i jukuja ndee-r̄i te ndajá-rí ñii yí'i ndiján-yá, ach̄i-de. ⁸ Te ruu, ch̄i jíin ndúcha skuánducha-rí róó jíná'an-ró, ko I'a-ún, ch̄i jíin Espiritu Santo skuánducha-yá róó, ach̄i Juan.

Ja ní janducha Jesús ní sá'a Juan

⁹ Te n̄i kuu kivi. Te Jesús, n̄i kenda-ya n̄i'un Nazaret ndañúu Galilea. Te n̄i janducha-yá ní sá'a Juan in̄i yucha Jordán. ¹⁰ Te n̄i nana-ni-ya in̄i nducha-ún. Te n̄i jin̄i-ya já ní nuña andívi. Te Espiritu n̄i jungava sik̄i-yá natu'un paloma. ¹¹ Te ichi andívi ní kenda ñin tú'un n̄i ka'an: Máá-ró kúu Se'e-r̄i, te kúnda'ú in̄i-r̄i róó. Te kúsi in̄i-r̄i jíin-ró. Ach̄i.

Sik̄i já ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá

¹² Yúan-na te máa Espiritu, n̄i chundá'a-ni-ya kuá'an-ya onde ñu'un té'é. ¹³ Te n̄i kan-chaq-ya núu n̄i'un té'é yúan uu xiko kivi, te vásá ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá. Te n̄i kande-ya jíin kíti xaán. Te máni ndajá'a andívi ní kajatíñu nuu-yá.

Ndasa ní kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁴ Yúan-na te onde n̄i kivi Juan vekaa, te n̄i jaa Jesús ndañúu Galilea, jáni-ya tú'un va'a Dios. ¹⁵ Te n̄i kach̄i-ya: A n̄i jin̄i kivi, te a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Nakani in̄i jíná'an-ró, te kandjá-ró tú'un va'a-ya.

Ja ní kana-ya xin̄i kúun tá'an chaq

¹⁶ Te n̄i ja'a-ya x̄in mar Galilea kua'an-ya. Te n̄i jin̄i-ya núu Simón jíin ñani-de Andrés, káskuita ka'nu-de ñunu-dé in̄i mar, ch̄i chaqa katiin t̄iyáká kákuu-de. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kundik̄in ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-r̄i róó chaqa tiñ ñayivi. Ach̄i-ya. ¹⁸ Yúan-na te n̄i kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te n̄i kandik̄in-de-ya. ¹⁹ Te n̄i jika-ya ñin t̄il'í-ga. Te n̄i jin̄i-ya núu Jacobo jíin ñani-de Juan. Se'e Zebedeo kákuu chaa-ún. Suni ká'jin chaa-ún in̄i barco, kánaku'ñi-de ñunu-dé. ²⁰ Te n̄i kana-ni-ya xin̄i-dé. Te n̄i kaskéndo-de táa-de Zebedeo in̄i barco-ún jíin mozo-de, te kuangoyo-de yata-yá.

Ja ní keñi'in-ya tach̄i k̄ini

²¹ Te n̄i kivi koyo-de in̄i ñuu Capernaum. Te taká kivi ndetátú n̄i kivi-ni Jesús in̄i ve'e sinagoga, te n̄i stá'an-ya tú'un. ²² Te n̄i kánaa ini-i kájin̄i so'o-i tú'un stá'an-ya, ch̄i n̄i stá'an-ya natu'un chaq ndiso tiñu, nasu natu'un chaq káchaa tutu. ²³ Te in̄i ve'e sinagoga-ún kánde ñin chaq tá'an tach̄i k̄ini. Te chaq-ún, n̄i kana kó'ó-de: ²⁴ Naún kun̄i-ní jíin-ná jíná'an-ná, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náa náún. A jin̄i-ná na ní kúu, chaq ío ndoo nuu Dios, ach̄i. ²⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xaqa-yá jíin: Kasu yu'u-ro, te kenda-ró-de, ach̄i-ya. ²⁶ Te máa tach̄i k̄ini-ún, xaqa ní ja'ni yí'í cháa-ún. Te n̄i kana jikó'ó. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. ²⁷ Te ndivii-í n̄i kánaa ini-i kánde'é-i. Te kánda'tu'ún máa-i: Naún kúu ya'á. Tu'un jáá kúu náún, ch̄i tá'ú n̄i'in-de tiñu nuu tach̄i k̄ini, te káandatu nuu-dé, ach̄i-i. ²⁸ Te n̄i jich̄a nuu-ni tú'un-ya kuá'an n̄i taká ndañúu ja ní jikó ndúu yuñúu Galilea. ²⁹ Te n̄i kandenda-ni-ya in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i chakoyo-ya jíin Jacobo jíin Juan onde ve'e Simón jíin Andrés. ³⁰ Te nách̄isó Simón, kátúu-ñá yí'í k̄iji-ña. Te n̄i kaka'an-ni-de jíin-yá ndasa kuu máa-ña. ³¹ Yúan-na te n̄i jaq-ya. Te n̄i tiñ-ya ndá'a-ña. Te n̄i ndukani-ya-ña. Te n̄i kee-ni k̄iji-ún-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñayivi káku'u

³² Te nuu ní ini, n̄i kee ndikandii, te n̄i chakoyo chaq kándiso ñayivi káku'u, jíin ñayivi tá'an tach̄i k̄ini. ³³ Te taká ñayivi ñuu-ún, n̄i kakutútú-i yux'é yúan. ³⁴ Te n̄i nasáva'a-ya kuá'a ñayivi káku'u tin̄i nuu ku'é. Te n̄i kiñi'in-ya kuá'a tach̄i k̄ini kája'an. Te tú ní ja'a-ya tú'un ka'an tach̄i k̄ini-ún, ch̄i a kájin̄i-ún-yá.

Ja ní jikan ta'u-yá nuu n̄i'un té'é

³⁵ Te ña'an xaḡn ní ndukoo-ya, onde ná íña-a-gá. Te nì kenda-ya te kua'an-ya ñn lugar ñu'un té'é. Te yúan nì jikan ta'u-ya. ³⁶ Te Simón jín cháa káxiukú jín-de, nì kandikín-de-ya. ³⁷ Te nì kanani'in-dé-ya. Te káka'an-de jín-ya: Taká ñayivi, kánandúkú-i níí, áchí-de. ³⁸ Te nì kachì-ya jín-de: Ná kí'on sáva-ga ñuu káxiukú yáni, náva'a kani-rì tu'un yúan, chí ja yúan ní chaa-rì. Achì-ya. ³⁹ Te kua'an-ya. Te nì jani-ya tú'un inì taká ve'e sinagoga ní ndáñú Galilea. Te nì kiñi'in-ya tachì kini kája'an.

Ja ní nasáva'a-ya ñn chaa té'yu ndi'yi

⁴⁰ Te ñn chaa té'yu ndi'yi, nì chaa-de nuu-ya. Te nì jukuiñi jítì-de nuu-ya, ká'an ndá'ú-de jín-ya: Nú kuni-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ⁴¹ Te Jesús, nì kundá'ú inì-ya-dé. Te nì skáa-ya ndá'a-yá. Te nì ké'é-yá-de. Te nì ka'an-ya jín-de: Kuni-rì. Ná ndúndoo-ró. Achì-ya. ⁴² Te máá súan-ni nì ka'an-ya, te ndi'yi té'yu chaa-ún, kua'an-ni. Te nì ndundoo-ni-de. ⁴³ Yúan-na te nì ka'an xaḡn-ya jín-de. Te táji-ni-ya-dé kí'in-de. ⁴⁴ Te ká'an-ya jín-de: Koto-ró, ma ká'an kuti-ro jín ní ñn-i, chí kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sítú. Te kundá'a-ró ndátí'yu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un nì tá'ú Moisés tíñu sáá, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, nì kenda-de kua'an-de. Te nì kejá'a-de nì jachḡ xaḡn-dé tu'un. Te nì kachì-de ná nì ta'an-de. Te tuká-ni ní kuu kivi ndijin Jesús onde inì ñuu, ko nì kanchaa sün-ya ñn lugar ñu'un té'é. Te yúan nì kikoyo ñayivi ták lado nuu-ya.

2

Chaa ní kuyúnú

¹ Te nì kuu yakú kivi. Te nì kivi tuku-ya ñú Capernaum. Te nì kenda tu'un ja vé'e kánchaa-ya. ² Te nì kaikutútu kuá'a xaḡn ñayivi núu-ya. Te tuká ní kánda kuti yúxé'é kuñi-i. Te nì jani-ya tú'un nuu-í. ³ Yúan-na te nì chaa yakú chaa nuu-ya jín ñn chaa nì kuyúnú, ja kún tá'an-de kándiso-de chaa-ún. ⁴ Te ja kuá'a ñayivi-ún, te tú ní kuu kivi-de nuu-ya jín cháa-ún. Te nì kajuña-de xiní vé'e nuu kánde-ya-ún. Te nuu ní kakaan-de ya-ún, nì kaskúun-de jito yuu núu kátú cháa nì kuyúnú-ún. ⁵ Te nì jini Jesús ja káandija máá-de. Te nì ka'an-ya jín cháa nì kuyúnú-ún: Hijo, a ío tuká'nu inì nuu táka kuachi-ró, áchí-ya. ⁶ Te yúan káxiukú yakú chaa káchaa tutu. Te yúan, nì kajani inì: ⁷ Naja ká'an chaa yá'a súan. Núsáá te tu'un ndiva'a ká'an-de. Ndéja kuu sá'a tuká'nu inì nuu kuachi, chí ñn ní máá Dios, áchí. ⁸ Te nì juku'un-ni inì Jesús ja súan kájani inì. Te nì ka'an-ya jín: Naja kájani inì-ro súan. ⁹ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-rì jín cháa nì kuyúnú yá'a: A ío tuká'nu inì nuu táka kuachi-ró; xí ká'an-rì jín-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te kí'in-ro jín, achì-rì náún. ¹⁰ Ko náva'a ná kuni-ro ja máá Sé'e chaa, ndiso-ya tíñu inì ñuyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu inì nuu kuachi, te ná ká'an-rì inga tu'un jín cháa nì kuyúnú yá'a núsáá: ¹¹ Jín-ro ká'an-rì: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jín-de. ¹² Te máá cháa-ún, nì ndukoo-ni-de. Te nì naki'in-de jito yuu-dé. Te nì ndenda-de kua'an-de nuu ñayivi kuá'a-ún. Te ndivi-i, nì kakee nuu-í kánde'é-i. Te nì kanakana jaa-i Dios: Na tú kájinì kuti-yo súan nátu'un ya'á, áchí-i.

Ja ní kana-ya xiní Leví

¹³ Te nì kenda tuku Jesús kua'an-ya onde yu'u mar. Te taká ñayivi, nì jakoyo-i nuu-ya. Te nì stá'an-ya tú'un nuu-í. ¹⁴ Te nì ja'a-ya kuá'an-ya. Te nì jini-ya núu Leví, se'e Alfeo, kanchaa-de nuu kútútu xú'ún ñúu. Te nì ka'an-ya jín-de: Kundikín-ro rúu, áchí-ya. Te nì ndukuiñi-de. Te nì ndikín-de-ya. ¹⁵ Te Jesús, nì yee-yá staa inì ve'e-de. Te suni kua'a cháa xiní jín cháa ká'jo kuachi, káye-de staa jín Jesús jín cháa káskuá'a jín-ya, chí ío kua'a-dé kándikín-de-ya. ¹⁶ Te chaa káchaa tutu, jín cháa fariseo, kánde'é-de ja yé-yá staa jín cháa xiní jín cháa ká'jo kuachi. Te nì kaka'an-de jín cháa káskuá'a jín-ya: Naja yé-yá jí'i-ya jín cháa xiní jín cháa ká'jo kuachi, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te nì jini so'o Jesús. Te nì ka'an-ya jín-de: Chaa ká'jo ndájan, tú kánandí-de chaa táná, chí chaa káku'u kuu ja kájinu ñú'ún. Na tú vai-rì kana-rì xiní cháa ndaa, chí chaa ká'jo kuachi kána-rì xiní, áchí-ya.

Sikì ja kóndichá inì

¹⁸ Te chaa káskuá'a jín Juan, jín ja káskuá'a jín cháa fariseo, ká'jo ndichá inì-de. Te nì chakoyo chaa-ún. Te nì kaka'an-de jín-ya: Chaa káskuá'a jín Juan jín ja káskuá'a jín cháa fariseo, naja ká'jo ndichá inì-de, te chaa káskuá'a jín-ní, tú ká'jo ndichá inì-de, áchí-de. ¹⁹ Te Jesús, nì ka'an-ya jín-de: Á kuu kondichá inì ñayivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yíi jín-i. Chí nú nini kánchaa yíi jín-i, ma kuu kondichá inì-i. ²⁰ Ko chaa ñn kivi ja yí-ún, kuxio-de nuu-í. Te kivi-ún, kuu kondichá inì-i. ²¹ Tú ní ñn nachu'un sa'ma jáá núu sù'nyu tu'ú. Chí nú súan, te suni máá já ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún, te ja te'ndé-ún ví'i-gá te'nde. ²² Te tú ní ñn chu'un vino jáá inì ñi tu'ú. Chí nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñi-ún, te kati vino-ún, te ñi-ún naa-ní. Ko ñi jáá jín vino jáá, kuu ja kuu ku'un, áchí-ya.

Jā ní kākachi-de yoko trigo kivi ndétatú

²³ Te ìn kivi ndétatú nì ja'a Jesús kua'an-ya ìn nuu káa trigo. Te cháa káskuá'a jín-yá, kájika-de kua'an-de. Te kākachi-de yoko. ²⁴ Yúan-na te cháa fariseo, nì kaka'an-de jín-yá: Nàún kúu jìan. Naja kásá'a-de súan kivi ndétatú, chì tó ío ley. Achí-de. ²⁵ Te máá-yá, nì kua'an-yá jín-de: Á tó nì káka'u kuti-ro tutú nàún nì sá'a David, kivi ní kii tundó'o nuu-dé. Te nì jìi-de soko, ondé jín cháa nì kaxiukú jín-de. ²⁶ Te nì kivi-de inì ve'e Dios. Te Abiatar nì kuu máá sutú ñá'nu-ga. Te nì yee-dé statilá ì káxiukú ndjín, ja tó ío ley kee nì ìn cháa, chì máni sutú káyee nuú. Te suni nì ja'a-de nuu cháa káxiukú jín-de, áchí-ya. ²⁷ Te suni nì kua'an-yá jín-de: Kivi ndétatú nì jungoo ja siki cháa; nasu cháa ja siki kivi ndétatú. ²⁸ Núsáa te máá Sé'e cháa, suni jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

3

Ìn cháa nì ichi nda'a

¹ Te inga jínu nì ndivi Jesús inì ve'e sinagoga. Te yúan nì jo ìn cháa nì ichi káján ìn nda'a-dé. ² Te kándé'é-de nú nasáva'a-ya-dé kivi ndétatú, nává'a kakan-de kuachi siki-ya. ³ Yúan-na te nì kua'an-ya jín cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ichi má'ñú yá'a jukuiñi-ro, áchí-ya. ⁴ Te nì kua'an-ya jín-de jíná'an-de: Ndé ley ío siki kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ìn cháa a yani kuu, xí ká'ni-yo ìn ndivi, áchí-ya. Te máá-de, tó nì káka'an kuti-dé. ⁵ Te ndé'é-yá nuu-dé ja ká'jín-de xiin-yá. Te nì kití inì-ya. Te nì kukuí'a inì-ya já ndáva iní añú-de jíná'an-de. Te nì kua'an-ya jín cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te nì skáa-de nda'a-dé. Te nda'a-dé-ún, nì nduva'a ì-ní. ⁶ Yúan-na te nì kenda koyo cháa fariseo. Te nì kandatú'ún-ni-de jín cháa herodiano siki-ya, ndasa ka'ni-dé-ya.

Kua'a ñáyivi ní kandikín-i-ya

⁷ Te Jesús, nì kusiñ-ni-ya kuá'an-ya ondé yu'u mar jín cháa káskuá'a jín-yá. Te ñáyivi kuá'a xáan ndáñú Galilea jín ndáñú Judea, nì kandikín-i-ya. ⁸ Te suni ondé ñuu Jerusalén jín Idumea, jín ingá lado yucha Jordán, jín ndáñú Tiro jín Sidón. Kua'a xáan ñáyivi, nì kajini tu'un-i ná ñá'nu tiñu nì sá'a-ya. Te nì chakoyo-i nuu-ya. ⁹ Te nì kua'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá ja ná kótú'a ìn barco lúli kivi-ya, nává'a tú kaxín-i-ya. Chì kua'a xáan ñáyivi-ún ío. ¹⁰ Chì nì nasáva'a-ya ñáyivi kuá'a. Te taká ñáyivi káku'u kue'e, nì káandita-i nuu-yá, ja ké'é-i-ya kákuñ-i. ¹¹ Te tachì kini nú nì kajini nuu-yá, te kájukiñi jiti núu-yá. Te kákana ndí'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí jíná'an. ¹² Ko máá-yá, nì kua'an xaan-yá jín já ná tó stá'an ndjín-ún-yá.

Jā ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jín-yá

¹³ Te nì kaa-ya kuá'an-ya ondé yuku. Te nì kana-ya xiní ndé cháa játa'an inì máá-yá. Te nì jakoyo-de nuu-yá. ¹⁴ Te nì jani-ya uxí uu tá'an cháa, kuiñi-de jín-yá. Te táji-yá-de kóngoyo-de kani-de tu'un. ¹⁵ Te kundiso-de tiñu ja násáva'a-de ñáyivi kú'u. Te kiñi'in-de tachì kini kóngoyo. ¹⁶ Te Simón, nì naskúnáni-yá-de Pedro. ¹⁷ Te Jacobo, se'e Zebedeo, jín Juan ñani Jacobo, nì naskúnáni-yá ndendúú-de Boanerges, ja kuní kua'an: Cháa nátu'un taja. ¹⁸ Te sava-ga-de nání-de Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo se'e Alfeo, Tadeo, Simón ñuu Caná, ¹⁹ ondé jín Judas Iscariote, ja ní nastúu-de-ya. Yúan-na te nì kivi koyo-de ìn ve'e jín-yá. ²⁰ Te nì ndutútu tuku kua'a ñáyivi. Te ní tuká ní kúu kee-yá staa jín-de. ²¹ Te nì kajini tu'un tá'an-ya. Te nì káenda-de vai-de ja tñn-de-ya. Chì nì kaka'an-de: Káku'u-de, áchí-de.

Tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo

²² Te ja káchaa tutu, nì kikoyo ondé ñuu Jerusalén, nì kaka'an: Yí'i-de Beelzebú. Te jín tachì kini ñá'nu kiñi'in-de tachì kini kája'an, áchí. ²³ Te nì kana-ya xiní jíná'an. Te nì kua'an-ya tu'un yátá jín: Ndasa kuu kiñi'in Satanás-ún Satanás k'ín, áchí-ya. ²⁴ Te nù ìn ñuu sásín máá te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. ²⁵ Te nù ìn ve'e sásín máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás kánakuatá'an máá te sásín máá, ma kúni'in, chì sasua naa, áchí-ya. ²⁷ Tú nì ìn cháa kuu kivi-de inì ve'e cháa kándáján te sákuí'ná-de ndatiñu, te nú tú xna'an-ga ku'ni-de cháa ndáján-ún. Yúan-na te kuu sákuí'ná-de ndatiñu cháa-ún. ²⁸ Jandáa ká'an-rí jín-ró já koo tuká'nu inì nuu táka kuachi kásá'a cháa, te suni nuu tu'un ndiva'a nú ñani kua'an-de jíná'an-de. ²⁹ Ko nú ìn cháa ká'an-de tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo, ma koo kuti tuká'nu inì-ya nuu-dé, chì sua kundiso-de kuachi ní káni, áchí-ya. ³⁰ Chì nì kaka'an-de: Tá'an-de tachì kini, áchí-de.

Náa-ya jín ñani-ya

³¹ Te nì cháa náa-ya jín ñani-ya, te ká'jín-ña yátá ké'e. Te nì katáji-ña tu'un kua'an kákana-ña xiní-yá. ³² Te ñáyivi kuá'a káxiukú ní nuu-yá-ún, nì kaka'an-i jín-yá: Kuándé'é-ní,

chi n̄i chaḡ náa-ní jín ñani-ní ká'jin-ña yatá ké'e kánandúkú-ña ní, áchí-i. ³³ Te máa-yá, n̄i ka'an-ya: Ndeja kúu náa-r̄i te ndeja kákuu ñani-r̄i, áchí-ya. ³⁴ Te ndé'é-yá nuu ñayivi káxiukú ní núu-yá-ún, te n̄i ka'an-ya jín-i: Kuni s̄o'o-ró, chi ya'á kúu náa-r̄i jín ñani-r̄i. ³⁵ Chi ñayivi skíkúu tiñu kuni Dios, j̄an kúu ñani-r̄i, kúu ku'a-a-r̄i, kúu náa-r̄i, áchí-ya.

4

Tu'un yátá síkí cháa sáka trigo

¹ Te yu'u mar n̄i kejá'á tuku-ya ní stá'an-ya tú'un. Te n̄i kándutútú kuá'a xaḡn ñayivi núu-yá. Te ja yuán ní kivi-ya ní jungoo-ya iní ñn barco nuu mar. Te taká ñayivi-ún, n̄i kákendoo-i káxiukú-i nuu ñú'un. ² Te n̄i stá'an-ya kuá'a tú'un yátá núu-í. Te n̄i ka'an-ya jín-i: ³ Kuni s̄o'o te kuni-ro: ñn cháa sáka trigo, n̄i kenda-de sáka-dé. ⁴ Te n̄i kuu ja ní kenda-de sáka-dé, te ñn nuni-ún, n̄i jungava yu'íchi. Te n̄i chaḡ tisaa. Te n̄i kakókó-tí. ⁵ Te inga, n̄i jungava nuu ñú'un yúu, nuu tú ío kua'a ñú'un. Te n̄i kana yachí-ni, chí tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te n̄i kasun-ni. Te n̄i ichi, chí tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga, n̄i jungava ma'ñú ñu. Te n̄i ja'nu iñu-ún. Te n̄i jasú nuu. Te tú ní kúun nuni. ⁸ Te sava, n̄i kajungava nuu ñú'un vá'a. Te n̄i kaja'nu. Te n̄i nakoko. Te n̄i kuun nuni. ñn ja okó uxí, inga ja uní xiko, te inga ja ñn ciento, áchí-ya. ⁹ Yuán-na te n̄i ka'an-ya jín-de: Chaa ío s̄o'o kuni ná'ín, te ná kúni s̄o'o-de. ¹⁰ Te nuu ní ndoo máa-na-ya, te cháa ká'jin yani nuu-yá jín ndí'uxí uu cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kajika tu'ún-de-ya síkí tú'un yátá-ún. ¹¹ Te n̄i ka'an-ya jín-de: A kuajuku'un in̄i-ro tú'un yisa'í yá'a, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko jín ja s̄in síkí ká'jin, chí máni jín tú'un yátá ká'an-r̄i taká tu'un. ¹² Náva'a vasa kánde'é, ná ndé'é ko ma chú'un in̄i. Te vasa kájni s̄o'o, ná kúni s̄o'o ko ma júku'un in̄i. Náva'a ma ná jíó káva in̄i, te koo tuká'nu in̄i nuu taká kuachi, áchí-ya. ¹³ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Tú kájuku'un in̄i-ro tú'un yátá yá'a náún. Ndasa júku'un in̄i-ro sáva-ga tu'un yátá núsáá. ¹⁴ Chaa sáka trigo kúu cháa sáka tú'un. ¹⁵ Te nuni ní kajungava yu'íchi kákuu cháa n̄i saká tú'un in̄i-de. Ko nú ní kajini s̄o'o-de, te cháa-ni Satanás te jánchaa-ni tu'un n̄i saká in̄i añú-de-ún ku'a'an jín. ¹⁶ Te nuni ní saká núu ñú'un yúu, kákuu cháa kájni s̄o'o tu'un, te kúsi in̄i-de jín. ¹⁷ Ko túu nuu káka yo'o in̄i-de. Te yaku-ni kivi kánda. Te nú n̄i ndonda tundó'o síkí-dé, xí nú ní sándiva'a-i jín-de síkí tú'un-ún, te kányu'í-ni-de. ¹⁸ Te nuni ní saká má'ñú iñu kákuu cháa kájni s̄o'o tu'un. ¹⁹ Ko kácutéñu-de jín ndatíñu-de. Te kákuu-de kukúka-de, te káxndá'ú-de máa-de jín. Te kácutóo in̄i-de síkí sáva-ga ndatíñu. Ndi'í ya'á sátéñu-de te jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuni. ²⁰ Te nuni ní saká núu ñú'un vá'a kákuu cháa kájni s̄o'o tu'un. Te kájatá'ú-de te kája'a-de nuni. ñn-de okó uxí, inga-de un̄i xiko, te inga-de ñn ciento, áchí-ya.

Tu'un yiti

²¹ Te suni n̄i ka'an-ya jín-de: Á júkuñi yiti já kúndii sa'í chí nundóo, xí chí jito. Á tú kundii nuu candelero. ²² Chí tú ío ní ñn tiñu yisa'í sáni, chí taká-ni stá'an ndijin-ya. Ni tú ío ní ñn tu'un yisa'í sáni, chí taká-ni vaj ndijin sá'a-ya. ²³ Chaa ío s̄o'o kuni ná'ín, te ná kúni s̄o'o-de, áchí-ya. ²⁴ Te suni n̄i ka'an-ya jín-de: Ná kúni s̄o'o va'a-ró. Chí jín kú'a ja káchikua'á-ro, suni nakukua'á-ro. Te ndaa-ga síkí máa-ró já kájni s̄o'o-ró. ²⁵ Chí cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé. Te cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún te kuxio ki'ín, áchí-ya.

Tu'un tata n̄i ja'nu

²⁶ Te n̄i ka'an-ga-ya: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kúu nátu'un ñn cháa n̄i chí-i-de tata nuu ñú'un. ²⁷ Te kixí-de ñúu te ndúko-de ndúu. Te tata-ún a kána te já'nu. Te máa-de, tú jiní-de ndasa sá'a. ²⁸ Chí máa ñú'un kúu ja já'a nuni. Xna'an-ga v̄u, te vása kána yoko. Yuán-na te nuni ndoo chí yoko-ún. ²⁹ Te nú n̄i kuaan nuni-ún, te skívi-ni-de jóso, chí a n̄i jaj kivi tá'nu, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³⁰ Te n̄i ka'an-ya: Na jín ká'an-yo já ndasa kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Xí na tu'un yátá skétá'an-yo jín. ³¹ Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja nú n̄i jicha nuu ñú'un, te yuán kúu ñn tata lúli-ga vása taká tata ío nuu ñú'un-ún yá'a. ³² Ko nú a n̄i jicha. Te kana, te já'nu xaḡn-ga vása taká-ga yua. Te kúná'nu nda'a. Te tisaa ío andívi vatu-ni sá'a-tí taká-tí chí kati-ún, áchí-ya. ³³ Te kua'a tú'un yátá súan n̄i ka'an-ya jín ñayivi, ndasa n̄i kákaanda máa-i kuni s̄o'o-i. ³⁴ Te nú tú tu'un yátá te tú ká'an-ya jín-i. Chí máni máa-ni nuu cháa káskuá'a jín-yá ní kachí kaji-yá taká tu'un.

Ja ní júkuñi tachi xaḡn ní sá'a-ya

³⁵ Te n̄i in̄i kivi-ún. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Ná kija'a-yo íchi lado-ún, áchí-ya. ³⁶ Te n̄i kaxndoo-de ñayivi kuá'a-ún. Te súan-ni n̄i kajaka-de-ya in̄i ñn barco. Te suni kua'an yaku-ga barco lúli jín-yá. ³⁷ Te n̄i ndonda ñn tachi xaḡn. Te suni n̄i ndonda su'ma mar, n̄i kivi in̄i barco-ún. Te barco-ún kuni chítú ndúcha in̄i núu. ³⁸ Te máa-yá, kánde-ya ondé yata

barco-ún, kixi-ya siki'ín sa'ma yí'i xinjí. Te nǐ kaxndúkoo-de-ya. Te káka'an-de jíin-yá: Maestro, á tú nákaní inǐ-ní ja náa-yo, áchí-de. ³⁹Te nǐ ndukoo-ya. Te nǐ ka'an-ya nuu tachí-ún. Te nǐ ka'an-ya jíin mar-ún: Ná'in-ni koo-ró, jukuiñí, áchí-ya. Te nǐ jukuiñí tachí-ún, te ná'in yúu'ú-ní nǐ kuu. ⁴⁰Te nǐ ka'an-ya jíin-de: Najá káyu'ú-ro. Najá tú kákandija-ró, áchí-ya. ⁴¹Te nǐ kayu'ú xaan-dé. Te nǐ kaka'an-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a núsáa, ja ondé tachí jíin mar kájandatú nuu-dé, áchí-de.

5

Chaa tá'an tachí kǐni ndañúu Gadara

¹Te nǐ jakoyo-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. ²Te nǐ kenda-ya inǐ barco-ún. Te onde ve'e añú nǐ kenda in chaa tá'an tachí kǐni, te nǐ ketá'an-ni-de jíin-ya. ³Te ncháá-de ma'ñú ve'e añú. Te tú nǐ in kúndéé kú'ni-de jíin cadena. ⁴Chí kua'a xáan jínu nǐ nu'ni-de jíin manea jíin cadena. Ko cadena-ún, ndi'i-ni nǐ ja'nu sava-de. Te manea-ún, ndi'i-ni nǐ kukuáchí ní sá'a-de. Te tú nǐ in kúndéé jíin-de ka'nu-de. ⁵Te taká kivi ndúu'ú-ni jika-de yuku jíin má'ñú ve'e añú. Te kána jíin-de, te stují-dé máá-de jíin yúu. ⁶Te nǐ jiní-de ja á jiká-ga vai Jesús. Te nǐ chaa-de corre kua'an-de nuu-ya. Te nǐ jukuiñí jíití-de nuu-ya. ⁷Te nǐ kana kó'ó-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaan. Ká'an ndá'ú-ná jíin-ní onde jíin Dios, ma xndó'o-ní náa, áchí-de. ⁸Chí nǐ ka'an-ya: Tachí kǐni, kenda kǐ'in-ro inǐ cháa yá'a, áchí-ya. ⁹Te nǐ jiká tu'ún-ya-de: Naún nání-ró. Te máá-de, nǐ ka'an-de: Chaa kua'a xáan nání-ná, chí kua'a-ná ío, áchí-de. ¹⁰Te nǐ ka'an ndá'ú-de jíin-ya ja má kǐni'in-ya-dé nuu-ún kǐ'in-de. ¹¹Te yani yuku yúan ío in tiku'nǐ ká'nu kǐni kájitú-tí. ¹²Te tachí kǐni-ún, nǐ kaka'an ndá'ú jíin-yá: Táji-ní náa ná kǐngoyo-ná kǐvi-ná inǐ kǐni yúan, áchí. ¹³Te Jesús, nǐ ja'a-ya tú'un. Te nǐ kenda tachí kǐni-ún ká'ja'an. Te nǐ kǐvi koyo inǐ kǐni. Te tiku'nǐ kǐni-ún, nǐ kajungoyo-tí in yukáva onde inǐ mar. Te kǐni-ún ío nátu'un uy mil-tí. Te nuu mar nǐ kají-tí. ¹⁴Te cháa kándito-tí yúan, nǐ kajinu-de. Te nǐ kakastu'ún-de nuu'ú jíin núu rancho. Te nǐ chakoyo ñayivi-ún kándé'é-i naún ní kuu. ¹⁵Te nǐ chakoyo-i nuu Jesús. Te nǐ kajini-i nuu cháa nǐ ndo'o jíin tachí kǐni-ún. Te kánchaá-de, ñú'un-de sa'ma, te a nǐ nduva'a xinjí-dé. Te nǐ kayu'ú-i. ¹⁶Te cháa nǐ kajini-ún, nǐ kakastu'ún-de nuu ñayivi vái koyo ndasa nǐ ta'an cháa nǐ yí'i tachí kǐni-ún, te ndasa nǐ kuu jíin kǐni-ún. ¹⁷Te nǐ kakejá'a-de nǐ kaka'an-de jíin-ya ja ná kenda-ya ñúu-de kǐ'in-ya. ¹⁸Te nǐ kǐvi-ya inǐ barco. Te cháa nǐ ta'an tachí kǐni-ún ká'an ndá'ú-de jíin-ya, ja kúndee-de jíin-ya kúni-de. ¹⁹Ko Jesús, tú ní ja'a-ya tú'un, chí nǐ ka'an-ya jíin-de: Kuáno'on ve'e-ró núu tá'an-ró. Te kani-ró tú'un ná íá'nu xaan tínu nǐ sá'a máá Jito'o-ro jíin-ró, te ndasa nǐ kundá'ú inǐ-ya róo, áchí-ya. ²⁰Te nǐ kee-de kua'an-de. Te nǐ kejá'a-de nǐ jacha-de tu'un inǐ ñuu Decápolis ná íá'nu xaan tínu nǐ sá'a Jesús jíin-de. Te ndivii ñayivi yúan, nǐ kánaa inǐ-i kájiní tu'un-i.

Tu'un sesí'i Jairo

²¹Te nǐ ja'a tuku Jesús kua'an-ya jíin barco ingá lado. Te nǐ kándututú kuá'a xáan ñayivi núu-ya. Te máá-ya, kándij-ya yú'u mar. ²²Te nǐ cháa in cháa nání-de Jairo kúñá'nu-de inǐ ve'e sinagoga. Te nǐ jiní-de nuu-ya. Te nǐ jukuiñí jíití-de nuu-ya. ²³Te nǐ ka'an ndá'ú téyíi-de jíin-ya: Sesí'i-ná a yani kuu-i. Kǐ'in-yo te xndéé-ní nda'a-ní siki'í nává'a ná káku-i, te nachaku-i, áchí-de. ²⁴Te nǐ kee-ya kuá'an-ya jíin-de. Te nǐ kandikǐn kua'a ñayivi ká'ja'an-i jíin-ya. Te nǐ kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya in ña'an kú'u kue'e ñiñi

²⁵Te yúan ío in ña'an ní káku uxí nuu kúia ndó'o-ña kué'e játi ñiñi-ña. ²⁶Te xaan ní ndo'o-ña jíin ñátaná. Te nǐ janu-ña taká ja nává'a-ña jíin. Te tú kuti ní kúu tana, chí sasua ví'i-gá nǐ sá'a. ²⁷Te nǐ jiní tu'un-ña tú'un Jesús. Te nǐ jaa-ña íchi yatá-ya ma'ñú ñayivi kuá'a-ún. Te nǐ ké'é-ña sá'ma-ya. ²⁸Chí nǐ ka'an-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-ya, te kaku-rí. Achí-ña. ²⁹Te onde nuu kána ñiñi-ña-ún, nǐ ichí-ni. Te nǐ jiní-ña ja onde inǐ yiki kúñu-ña ní nduva'a tundó'o tá'an-ña-ún. ³⁰Te Jesús, nǐ jiní-ni inǐ máá-ya ja ní kenda fuerza-ya kuá'an. Te nǐ jíó káva-ya núu ñayivi kuá'a. Te nǐ ka'an-ya: Ndéja ní ké'é sá'ma-rí, áchí-ya. ³¹Te cháa káskuá'a jíin-ya, nǐ kaka'an-de: Ndé'é-ní ja ñayivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te áchí-ni: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ³²Te máá-ya, yá'a yúan ndé'é-ya nává'a kuní-ya ndéja ní sá'a. ³³Yúan-na te ña'an-ún, yú'ú-ña te kisi-i-ña, chí a jiní-ña ndasa nǐ ta'an-ña. Te nǐ chaa-ña. Te nǐ jukuiñí jíití-ña núu-ya. Te nǐ kachí ndaa-ña taká tu'un. ³⁴Te máá-ya, nǐ ka'an-ya jíin-ña: Hija, nǐ kándija-ró te yúan ní kaku-ró. Ma yú'ú-ro, chí nǐ nduva'a-ró túndó'o tá'an-ro, áchí-ya.

Ja ní nachaku sesí'i Jairo

³⁵Te sá súan ká'an-ya, te nǐ chakoyo ñayivi ká'jin ve'e cháa kúñá'nu inǐ ve'e sinagoga, te nǐ kaka'an-i jíin-de: A nǐ jíi sesí'i-ní. Najá stá'an-ga-ní Maestro, áchí-i. ³⁶Te Jesús, nǐ jini so'o-ya tú'un yá'a ja súan nǐ kaka'an-i jíin cháa kúñá'nu inǐ ve'e sinagoga. Te nǐ ka'an-ya jíin-de:

Mā yú'ú-ro. Kandija te nī kuu-ni, áchí-ya. ³⁷ Te tú ní já'a-ya tú'un kundikín ni ñn yata-yá, chí máá-ni Pedro jín Jacobo jín ñani-de Juan. ³⁸ Te nī chakoyo-ya vé'e cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te nī jiní-ya já kúvaá, kánde'e, kákana jík'ó'ó xáan kákuu. ³⁹ Te nī kivi-ya. Te nī ka'an-ya: Naja kákuvaá-ro kánde'e-ro. Te suchí sí'í yá'a, tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. ⁴⁰ Te nī kasákátá ñayivi-ún nuu-ya. Ko máá-ya, nī kiñi'in ndi'i-ya-í kája'an-i yata ké'e. Te nī ki'in-ya máá-ni táa náa suchí sí'í-ún, jín cháa ká'jin jín-ya, te nī kivi-ya núu kátúu suchí sí'í-ún kua'an-ya. ⁴¹ Te nī ñin-ya ndá'a suchí sí'í-ún. Te nī ka'an-ya jín-i: Talita cumi, ja kuní ka'an: Súchi, jín-ro ká'an-rj, ndukoo, áchí-ya. ⁴² Te nī ndukoo-ni suchí sí'í-ún. Te nī jika-i, chí a ío-i uxí uu kua. Te nī kánaa iní-de kánde'é-de, te xaán káyú'ú-de. ⁴³ Te Jesús, nī ka'an xaán-ya jín-de ja tú ni ñn kuni tu'un. Te nī ka'an-ya jín-de ja ná kuá'a-de ja ké-e.

6

Ja ní kaské'ichi-i-ya ñúu Nazaret

¹ Te nī kenda-ya yúan. Te nī najaa-ya ñúu-ya. Te cháa kákuá'a jín-ya, nī kandikín-de-ya kája'an-de. ² Te máá kivi ndétatú ní stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga. Te kua'a ñayivi, nī kánaa iní-i kájiní ná'in-i. Te káka'an-i: Ndé nī ní'in cháa yá'a tu'un yá'a. Te naún kuní ka'an tu'un ndíchi ní ní'in-dé-ún. Te naún sikí kúu tiñu ñá'nu ja sá'a-de jín ndá'a-dé-ún. ³ Nasu yá'a kúu cháa tújí yúu. Te nasu sé'e María, ñani Jacobo jín José jín Judas jín Simón kúu-de náún. Á tú ká'jin kua'a-de jín-yó yá'a, áchí-i. Te súan nī kakujá'a iní-i jín-ya. ⁴ Te Jesús, nī ka'an-ya jín-i: Chaa jáni tu'un Dios, máni ñúu-de jín tá'an-de jín iní ve'e-de kúu ja tú káka'an tu'un jín'ú'ún jín-de, áchí-ya. ⁵ Te tú ní kúu sá'a-ya ní ñn tiñu ñá'nu yúan. Chí yakú-ni ñayivi káku'u nī nasáva'a-ya, já ní xndée-ya ndá'a-ya sikí-i. ⁶ Te náa iní-ya ndé'é-ya ja tú káandija máá-i. Te nī jíkó núu-ya ñú ñúu yani. Te nī stá'an-ya tú'un.

Ja ní táji-ya ndí'uxí uu-de kája'an-de

⁷ Te nī kana-ya xiní uxí uu cháa kákuá'a jín-ya. Te táji-ya ndí'úu ndí'úu-de kingoyo-de. Te nī ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndé-de jín tachi káni. ⁸ Te nī tá'ú-ya tiñu nuu-dé ja tú kuti naún kúndiso-de kuu-de ichi. Ni ñunu, ni statilá, ni xu'un kúnu'ní sánchij-de. Chí máá vara-ni kundá'a-de. ⁹ Ko ki'vi-de ndijan. Te tú ku'un-de uu su'nu, áchí-ya. ¹⁰ Te suni nī ka'an-ya jín-de: Nani ve'e kúu nú nī kivi-ró, te kendo-ro iní ve'e-ún onde nú nī kenda-ró yúan kua'an-ro. ¹¹ Te taká ñuu tú kájatá'ú róo yúan, ní tú káchu'un iní tu'un ká'an-ro, onde nú nī kenda-ró yúan te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro, te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í. Jandaa ká'an-rj jín-ro ja vítá-ga koo kuáchi sikí ñúu Sodoma jín ñúu Gomorra kivi kí juicio, vásá sikí ñúu-ún, áchí-ya. ¹² Te nī kenda koyo-de. Te nī kajani-de tu'un ja taká ñayivi ná nákan iní-i. ¹³ Te suni kua'a tachi káni nī kákiñi'in-de kája'an. Te jín aceite nī kachi-i-de ñayivi káku'u, te nī kanasáva'a-de-i.

Ja ní jí'i Juan, cháa skuánducha

¹⁴ Te rey Herodes, nī jini tu'un-de tu'un Jesús, chí sí'ví-ya ní jicha nuu ndijin kua'an. Te nī ka'an-de: Jan jaan, Juan ja ní skuánducha-ún, nī nachaku ma'ñú ndíyi. Ja yúan sátiñu tiñu ñá'nu xaán iní núsáá, áchí-de. ¹⁵ Ko sava-i nī kaka'an-i: Elías kúu-de. Te sava-ga-i nī kaka'an tuku-i: ñn cháa jáni tu'un Dios kúu-de, nátu'un cháa nī kajani tu'un-ya onde sáá, áchí-i. ¹⁶ Te nī jini tu'un Herodes. Te nī ka'an-de: Yuán kúu Juan ja ní janchaa-rj xiní, te nī nachaku núsáá, áchí-de. ¹⁷ Chí suni máá Herodes, a nī táji-de cháa nī jatijn Juan. Te nī ju'ní-de cháa. Te nī chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías, ñási'í Felipe ñani máá Herodes. Chí nī janchaa-de-ña kúu tuku-ñá ñási'í-de. ¹⁸ Te Juan, a nī kana jín-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró ñási'í ñani-ro, áchí-de. ¹⁹ Ko ña'an, Herodías-ún, nī jito yu'u-ñá Juan, chí ka'ni-ñá-de kuní-ña núu. Ko tú ní kúu sá'a-ña. ²⁰ Chí Herodes, nī yu'ú-de nī jito-de Juan, chí jiní Herodes ja cháa ndaa cháa ndoo kúu Juan. Te nī ndjto va'a-de cháa. Te jini ná'in-de ja ká'an Juan, te náa iní-de ndé'é-de. Te nī jo iní nī jo añú-de nī jini ná'in-de tu'un ká'an Juan. ²¹ Te ñn kivi ní kusij iní Herodes. Te nī sá'a-de ñn viko kivi ní kaku-de. Te nī sá'a-de ñn ja kúxini cháa kákuñá'nu jín-de, jín cháa kákuu general, jín cháa kákuñá'nu ñuu Galilea. ²² Te nī kivi sesí'í máá Herodías jita já'a-i. Te Herodes jín taká cháa káyee stáa jín-de, nī kákusij iní-de nī sá'a-i. Te rey-ún, nī ka'an-de jín suchí sí'í-ún: Kakan naún kuní-ro núu-rí te ná kuá'a-rj nuu-ro, áchí-de. ²³ Te nī jatú'un téyí-de: Taká naún kuní-ro kakán-ro núu-rí te ná kuá'a-rj nuu-ro, vaasa onde sava ñuu ja ñin-rj, áchí-de. ²⁴ Te nī kenda-i kua'an-i. Te nī ka'an-i jín náa-i: Naún kakán-ná nuu-dé, áchí-i. Te nī ka'an-ña jín-i: Xiní Juan ja skuánducha-ún kakan-ro, áchí-ña. ²⁵ Yúan-na te máá-i, nī ndivi-ni-i nuu rey. Te nī jikan-i: Vina nchaa te kuní-ná kuá'a-ní xiní Juan ja skuánducha-ún nuu-ná kúndee nuu ñn ko'o, áchí-i jín-de. ²⁶ Te rey-ún, nī kuxij xáan

iní-de. Ko sikí já ní jatú'un téyíí-de, jíín sikí já ní kajini so' o cháa káyee stáa jíín-de, te tú ní kuní-de sásá'án-de kuá'a-de nuu-í. ²⁷ Te rey-ún, ní tájí-ní-de iin soldado ndíto yuxé'é-ún kua'an kuakí'in xiní Juan. ²⁸ Te soldado-ún, ní ja'an. Te ní janchaa xiní Juan iní vekaa. Te ní chaa jíín xiní-ún kánde nuu iin ko' o. Te ní ja'a nuu súchí sí'í-ún. Te súchí-ún, ní ja'a-i nuu náa-í. ²⁹ Te ní kajini tu'un cháa káskuá'a jíín Juan. Te ní jakoyo-de, ní kandaña-de yiki kúñu-ún. Te ní kachindee-de iní ve'e añú.

Já ní kándutúú cháa apóstol nuu-yá

³⁰ Te cháa apóstol, ní kándutúú-de nuu Jesús. Te ní kanakani-de tu'un taká tiñu ní kasá'a-de, jíín tu'un ní kastá'an-de. ³¹ Te máa-yá, ní ka'an-ya jíín-de: Ña'an síin iin lugar ñu'un té'é, te ndetátú-ro iin tí'lí, áchí-ya. Chí kua'an vai kua'a ñáyivi kákuu-í. Te ní tú ní kánuña-ya já kée-yá staa. ³² Te kája'an-ya iní iin barco onde nuu ío sín ñu'un té'é. ³³ Te ní kajini ñáyivi já kája'an-ya. Te ní kanakuní-i-ya. Te onde taká ñuu ní kajinu-í ní kaktutúú-í yúan. Te ní jakoyo-i xna'an-ga vasa máa-yá. Te ní kaktutúú-í nuu-yá. ³⁴ Te ní kenda Jesús. Te ní jini-ya ñáyivi kuá'a xáan-ún. Te ní kundá'ú iní-ya-í, chí nátu'un ríj tú jito' o súan ká'jin-í. Te ní stá'an-ya kuá'a tú'un nuu-í.

Já ní skée-yá u'un mil ñáyivi

³⁵ Te sáa chí a kua'ini, te cháa káskuá'a jíín-yá, ní jaq-de nuu-yá. Te ní kaka'an-de: Yá'a chí máa ñu'un té'é kúu, te a kuá'ini. ³⁶ Núsáa te tájí-ní-í ná kíngoyo-í taká rancho jíín taká ñuu yani yá'a, te ná kuáan máa-í staa kée-í, chí tú naún kée-í, áchí-de. ³⁷ Te máa-yá, ní ka'an-ya: Kua'a máa-ró já kée-í, áchí-ya jíín-de. Te ní kaka'an-de jíín-yá: Kíngoyo-ná te kuaan-ná uu ciento peso staa te kuá'a-ná kee-í náún, áchí-de. ³⁸ Te ní ka'an-ya jíín-de: Nasaa staa kándjiso-ro. Kuándé'é, áchí-ya. Te nuu ní kajini-de, te ní kaka'an-de: U'un statilá-de te uu tiyáká ío, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te ní tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ja ná júngoo sín iin nuu iin nuu-í sikí ichá kuí. ⁴⁰ Te ní kajungoo yukun-í, iin ciento, iin ciento-í, jíín uu xiko uxí, uu xiko uxí-í. ⁴¹ Te ní kí'in-ya ndí'ú'un statilá-ún jíín uu tiyáká-ún. Te ní ndakoto-ya ichi ándé'í. Te ní jikan ta'u-yá ja'a statilá. Te ní sakuáchi-yá statilá-ún. Te ní ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíín-yá ní kajani-de nuu-í. Te ní saka-yá ndí'úu tiyáká-ún nuu taká-í. ⁴² Te ndivii ñáyivi-ún, ní kayee-í. Te ní kanda'a chí-í. ⁴³ Te ní kanastúú-de ja ní kendo kuáchi, onde uxí uu jika chítú ndí kúu, onde jíín tiyáká. ⁴⁴ Te cháa ní kayee-ún jinu onde u'un mil-de.

Já ní jiká'á-yá nuu mar

⁴⁵ Yúan-na te ní skandá-ni Jesús cháa káskuá'a jíín-yá, ní kivi koyo-de iní barco. Te ná kúnúú-de nuu-yá kíngoyo-de ingá lado yu'u mar nuu ñuu Betsaida. Chí kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ⁴⁶ Te ní nakuatá'ú-yá nuu ñáyivi-ún kuangoyo-í. Te ní kee-ya kuá'an-ya onde yuu kuákakān ta'u-yá. ⁴⁷ Te ní iní, te barco-ún a kánde onde ma'ñú mar. Te máa iin-na-ya ní ndoo-ya núu nú'íchi. ⁴⁸ Te ní jini-ya já ní kakuítá-de káskáka-de barco-ún, chí sua ní nana nuu tachí. Te tikuáan-na kúu, te ní chaa-ya núu-dé jika já'á-yá nuu mar. Te a ja'a-ya núu-dé kí'in-ya núu. ⁴⁹ Te ní kajini-de-ya já jika-ya núu mar. Te ní kajani iní-de ja añú kúu. Te ní kákana kó'ó-de. ⁵⁰ Chí ndí'í-de, ní kajini-de nuu-yá. Te ní kayu'ú-de. Yúan-na te ní ka'an-ni-ya jíín-de: Ndéé sá'a-ró iní-ro. Máa-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ⁵¹ Te ní kaa-ya ní kivi-ya jíín-de iní barco-ún. Te ní jukuiñi tachí. Te máa-de, ní kánaa xáan iní-de kánde'é-de nuu-yá. ⁵² Chí ní tú ní kájuku'un iní-de ja ní kuu jíín statilá-ún, chí ndava iní añú-de.

Ñáyivi káku'u ñuu Genesaret

⁵³ Te ní kaja'a-ya vai-ya ingá lado. Te ní chakoyo-ya nú'íchi ñuu Genesaret. Te yundúcha-ún ní kajukuiñi-ya. ⁵⁴ Te nuu ní kenda koyo-ya iní barco, te ñáyivi yúan, ní kanakuní-ni-í Jesús. ⁵⁵ Te ní kajicha nuu-í taká ndañú yúan. Te ní kakej'á-í ní kaskuindíso-í ñáyivi káku'u jíín jito yuu, onde nuu ní kajini tu'un-í kánde-ya. ⁵⁶ Te ndéni ní kuu nú ní kivi-ya, á ñuu lú'í, á ñuu ká'nu, á rancho, te kajani-í ñáyivi káku'u-ún iní ichi. Te káka'an ndá'ú-í jíín-yá vasté yúsá'ma-yá ná ké'é-í. Te taká ñáyivi ní káké'é sá'ma-ya-ún, ní kanduvá'a-í.

7

Sikí ndása kuchá'án ñáyivi

¹ Te cháa fariseo jíín yakú cháa káchaa tutu, ní kikoyo-de ichi ñuu Jerusalén. Te ní kaktutúú-de nuu Jesús. ² Te cháa-ún, ní kajini-de ja sáva cháa káskuá'a jíín-ya káyee-dé staa jíín ndá'a chá'án-de, kuáchi ja tú ní kanandá'a-de. Te ní kandonda sikí-dé. ³ (Chí cháa fariseo jíín taká cháa judío, nú tú nandá'a ná'án-de, tú káyee-dé staa. Chí káñava'a-de tanínu aná'án. ⁴ Te nú ní kanajió káva-de ja ní kaja'an-de nuyá'u, te nú tú nasándoo-de máa-de, tú káyee-dé. Te ío kua'a-gá tanínu káñava'a-de te káchiñú-ún-de, nátu'un ndúndoo vaso, tindo'o, ko' o káa, jíín jito.) ⁵ te cháa fariseo jíín cháa káchaa tutu, ní kajika tu'ún-de-ya. Te cháa káskuá'a jíín-ro,

naja tú káchiñú'ún-de tanjnu cháa aná'án. Naja káyee-dé staa jíin ndá'a chá'án-de, áchí-de. ⁶ Te nì ka'an-ya jíin-de: Chaa uu xinj kákuu-ró. Bueno nì jani Isaias tu'un sikì-ro, chj súan nì chaa máa-de tu'un sáa: Ñáyivi yá'a jíin yú'u-i káchiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i chj jíká-ni kákuu inì-i jito-i ruu. ⁷ Te káchiñú'ún sání-i ruu, chj kástá'an-i tu'un jani inì in chaa, áchí Isaias. ⁸ Chì nì káslá-ro tínu nì tá'ú Dios nuu-ro, te káchiñú'ún-ró tánjnu nì kajakin cháa, ja ndúndoo tindo'o jíin vaso. Te káñava'a-ró kuá'a-gá tanjnu súan, áchí-ya. ⁹ Te suni nì ka'an-ya: Bueno-ni kástívi-ró tú'un tá'ú tínu Dios náva'a chiñú'ún-ró tánjnu nì kajakin máa-ró. ¹⁰ Chì Moisés, nì ka'an-de: Kuandatu-ro núu táa-ro núu náa-ro. Chì nú ndéja ká'an ndíva'a jíin táa jíin náa, ná kúu nú kuu. Achí-de. ¹¹ Ko máa-ró káka'an-ro: Nú ío ndatínu ja xín in chaa. Te a kuu nì'in tínu ja kuni táa-de xí náa-de, ko nú xna'an-ga ka'an-de ja Corbán kúu (ja kuni ka'an, a nì soko-rí nuu Dios), ¹² yúan-na te tuká jinu ñú'ún kúti sá'a-de ja kuni táa-de xí ja kuni náa-de, áchí-ro. ¹³ Te súan kástívi-ró tú'un Dios jíin tánjnu nì kajakin-ro. Te kua'a-gá tínu súan kásá'a-ró, áchí-ya. ¹⁴ Te nì kana tuku-ya xini ñáyivi kuá'a-ún. Te nì ka'an-ya jíin-i: Ndí'i-ró ná kúni so'o-ró tú'un ká'an-rí, te chu'un inì-ro. ¹⁵ Taká ndatínu ío ichi fuera cháa, nú nì kivi inì yu'u-dé, ma kúchá'an-de sá'a. Chì ja kenda inì yu'u-dé, yúan kúu ja kúchá'an-de sá'a. ¹⁶ Chaa ío so'o kuni ná'an, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ¹⁷ Te nuu nì kusíin-ya núu ñáyivi kuá'a-ún, te nì ndívi-ya inì ve'e. Te cháa káskuá'a jíin-ya, nì kajika tu'ún-de-ya sikì tú'un yátá-ún. ¹⁸ Te nì ka'an-ya jíin-de: Suni tú kájuku'un inì máa-ró náún. Á tú kájin-ro ja taká ja kivi inì cháa, ma kúu kúchá'an-de sá'a, ¹⁹ chì tú kivi inì añú-de, chì toko-dé kivi, te ndénda-ni kua'an, áchí-ya. Súan nì stá'an-ya ja ío ndoo taká ndeyu. ²⁰ Te nì ka'an-ga-ya: Ja kenda ichi inì ñáyivi, yúan kúu ja kúchá'an-i sá'a. ²¹ Chì onde ichi inì añú kenda ja jani ñáa inì, ja ísikì ncháa tá'an, ja kuáxán inì, ja já'ní ndívi, ²² ja sákuu'ná, ja too inì, ja ñáa, ja xndá'ú ñá'an, ja tuká kúka nuu, ja ndakoto xaán, ja ká'an sikì tá'an, ja sáxivi máa, ja xini ñáa. ²³ Taká tú'un ñáa á'a, máni ichi inì añú kenda te kúchá'an-i sá'a, áchí-ya. ²⁴ Te nì ndukuñi-ya yúan. Te kua'an-ya onde raya ñuu Tiro jíin ñuu Sidón. Te nì kivi-ya inì ve'e. Te kuni-ya ja tú ni in kuni tu'un. Ko tú ni kúu kundee sá'i-ya yúan.

Ña'an sirofenicia

²⁵ Chì in ña'an ío in sesí'i-ña tá'an-i tachì kini. Te nì jini tu'un-ña tú'un-ya. Te nì cháa-ni-ña. Te nì jukuñi jítí-ña núu-ya. ²⁶ Te ña'an-ún, ña'an griega kúu-ña. Te onde ñuu Sirofenicia vai tata-ña. Te nì ka'an ndá'ú-ña jíin-ya ja ná kini'in-ya tachì kini tá'an sesí'i-ña-ún k'i'in. ²⁷ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-ña: Sía, ná ndá'a xna'an-ga chj taká suchí yá'a, chì tú ío va'a ja kuánchaa-yo stáa-i te skána-yo núu lúsu, áchí-ya. ²⁸ Te nì ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní Táta, ko lúsu-ún ichi chí mesa náchi-tí staa kuachí kóyo yu'u-i yáji-tí, áchí-ña. ²⁹ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-ña: Kuá'an núsáa, chì tu'un va'a kúu ja ní ka'an-ro yá'a. Te tachì kini-ún, a nì kenda kua'an inì sesí'i-ro, áchí-ya. ³⁰ Te nì kee-ña kuáno'on-ña ve'e-ña. Te nì jini-ña ja kátuu sesí'i-ña núu jito. Te a nì kenda tachì kini-ún kua'an.

Chaa só'ó kásteté

³¹ Te nì kenda tuku-ya onde raya ñuu Tiro, nì kii-ya ichi Sidón. Te nì jaa-ya mar Galilea. Te nì ja'nchaa sava-ya raya ñuu Decápolis vai-ya. ³² Te nì kákinchaka-i in chaa só'ó kásteté núu-ya. Te nì kaka'an ndá'ú-i jíin-ya ja ná xndée-ya ndá'a-yá sikì-dé. ³³ Te nì kiñi'in síin-ya-dé nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te nì chindee-ya ndá'a-yá so'o-de. Te nì tiví s'ívi-ya. Te nì ké'é-ya yáa-dé. ³⁴ Te nì ndakoto-ya ichi ándivi. Te nì jaja nuu inì-ya. Te nì ka'an-ya jíin-de: Efata, áchí-ya. Ja kuni ka'an: Nanuña. ³⁵ Te nì nanuña so'o-de. Te nì nduvitá yáa-dé. Te nì kuu-ni nì naka'an káji-de. ³⁶ Te nì ka'an xaán-ya jíin ñáyivi-ún ja tú ni in nuu kachí-i. Te vasa nì'in nì ka'an xaán-ya jíin-i, ko ví'i-gá nì kajacha-i tu'un-ya. ³⁷ Te nì kánaa xaán inì-i kándé'é-i. Te nì kaka'an-i: Bueno sá'a-ya taká tínu; chì cháa só'ó nákuu so'o-de, te cháa ñi'ín náka'an-de sá'a-ya, áchí-i.

8

Ja ní skée-ya kuun mil ñáyivi

¹ Te kivi-ún, nì jo kua'a xáan ñáyivi, te tú nún káji-i. Te nì kana Jesús xinj cháa káskuá'a jíin-ya. Te nì ka'an-ya jíin-de: ² Kúndá'ú inì-rí ñáyivi kuá'a yá'a, chì a nì kuu unì kivi káxiukú-i jíin-rí, te tú naún káji-i. ³ Te nú natáji-rí-i no'on ndicha-i ve'e-i, te sava ichi te kuítá ñ-i, chì ío sava-i jíká vai koyo-i, áchí-ya. ⁴ Te cháa káskuá'a jíin-ya, nì kaka'an-de jíin-ya: Te ndéchi kí staa kée ndá'a chj ñáyivi yá'a, chì máni ñu'un té'é kúu yá'a. Achí-de. ⁵ Te nì jika tu'ún-ya-de: Násaa staa kándiso-ró. Achí-ya. Te nì kaka'an-de: Usia-ni statilá, áchí-de. ⁶ Yúan-na te nì tá'ú-ya tínu nuu ñáyivi kuá'a-ún ja ná júngoo-i nuu ñú'un. Te nì ki'in-ya ndí'usiá statilá-ún.

Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchi-yá. Te ni ja'a-yá nuu cháa káskuá'a jín-yá, ja ná káni-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ni kajani-de nuu-í. ⁷ Te suni kándiso-de yaku t'yáká lúli. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-tí. Te ni tá'ú-yá tiñu ja súni ná káni-de nuu-í. ⁸ Te ni kayee-í. Te ni kanda'a chii-i. Te ni kendo-ga. Te ni kanastútú-de usiá ndo'o ja ní kendo kuáchi. ⁹ Te ñáyivi ní kayee-ún ío nátu'un kuun mil-i. Te ni jacha-ya-í kua'an-í. ¹⁰ Yúan-na te ni kivi-ni-ya iní barco jín cháa káskuá'a jín-yá. Te ni chaq-ya ndañú Dalmanuta.

Tu'un yujan ía cháa fariseo

¹¹ Te yúan ni chakoyo chaq fariseo. Te ni kakejá'a-de káxdichí-de-ya kájukan-de tuni ichi ándívi núu-yá chí koto nchaq-de-ya kákuni-de. ¹² Te ni jaka nuu iní-ya. Te ni ka'an-ya: Naja kájukan ñáyivi yá'a tuni nuu-rí. Jandáa ká'an-rí jín-ró ma kuá'a-rí ni in tuni nuu ñáyivi yá'a. ¹³ Te ni skéndo-ya-dé jiná'an-de. Te ni ndívi tuku-ya iní barco, te kua'an-ya ingá lado. ¹⁴ Te chaq káskuá'a jín-yá, ni kanaa iní-de kundiso-de staa. Chí in-ni státilá kándiso-de iní barco. ¹⁵ Te ni ka'an xa'an-yá jín-de: Koto va'a-ró máa-ró nuu yujan ía cháa fariseo jín nuu yujan ía Herodes, áchi-ya. ¹⁶ Te kádatu'un máa-de: Sikí ja tú kándiso-yó staa núsaa, áchi-de. ¹⁷ Te ni jini Jesús. Te ni ka'an-ya jín-de: Naja kádatu'un-ró. Ja tú kándiso-ró staa náun. Á tú kájiní-ro. Á cha'an-ga juku'un iní-ro. Sáni ndava iní añú-ro náun. ¹⁸ Ká'io so'o-ró, te á tú kájiní so'o-ró. Ká'io nduchi-ro, te á tú kánde'é-ro, te á tú kánuku'un iní-ro. ¹⁹ Te ñasaa jika chítu ndí státilá ni kendo kuáchi ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchi-rí u'un státilá ni kayee u'un mil chaq, áchi-ya. Te ni kaka'an-de: Uxi u'u-ni, áchi-de. ²⁰ Te ni ka'an tuku-ya: Te ñasaa ndo'o chítu ndí státilá ni kendo kuáchi ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchi-rí usiá státilá ni kayee kúun mil ñáyivi, áchi-ya. Te ni kaka'an-de: Usiá-ni, áchi-de. ²¹ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-de: Te onde vina tú kájuku'un iní-ro náun, áchi-ya.

Ja ní nasava'a-ya cháa kuáa ñúu Betsaida

²² Te ni jaq-ya ñúu Betsaida. Te ni kákinchaka-i in chaq kuáa núu-yá. Te ni kaka'an nda'ú-i jín-yá ja ná ké'é-yá-de. ²³ Yúan-na te ni tin-ya ndá'a cháa kuáa-ún. Te ni kiñ'ín-ya-dé ñuu-ún. Te ni tiví s'i'v'-yá nduchi-dé. Te ni xndée-ya ndá'a-yá sikí-dé. Te ni jiká tu'un-yá-de: Á jini-ro yakú, áchi-ya. ²⁴ Te máa-de, ni ndakoto-de. Te ni ka'an-de: Jini-ná taká chaq. Ko nátu'un yunu jini-ná-de kájika-de, áchi-de. ²⁵ Yúan-na te ni chaq tuku-ya ndá'a-yá sikí ndúchi-dé. Te ni ndakoto va'a-de. Te ni nduva'a i'-de. Te onde jiká te ni jini káji-de ndívi. ²⁶ Te ni natáji-yá-de kuño'on-dé ve'e-de. Te ni ka'an-ya: Ma kivi-ró iní ñuu. Te ni in nuu cháa ñuu-ún ma kachí-ro, áchi-ya.

Tu'un ni ka'an ndaq Pedro

²⁷ Te ni kenda Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá kua'an-ya jín-de ichi taká ñuu ndañú Cesarea de Filipo. Te ichi-ún ni jiká tu'un-yá-de: Te ruu, na chaq kúu-rí káka'an ñáyivi, áchi-ya jín cháa káskuá'a jín-yá. ²⁸ Te ni kakastu'un-de nuu-yá: Juan ja skuánducha, káka'an-í. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: in chaq ni jani tu'un Dios onde saá, áchi-de. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-de: Te róo, na chaq kúu-rí káka'an máa-ró, áchi-ya. Te ni ka'an Pedro: Máa-ní kúu Cristo, áchi-de jín-yá. ³⁰ Te ni ka'an xa'an-yá jín-de jiná'an-de ja tú ni in nuu kachí-de tu'un-ya.

Jín kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

³¹ Te ni keja'a-yá ni stá'an-ya nuu-dé ja jinu ñú'un ndó'o xa'an máa Sé'e chaq. Te chaq ni kayi jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu ma kuátú'un-de-ya, chí ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchi-ya. ³² Te káji ní ka'an-ya tu'un yá'a. Yúan-na te Pedro, ni tin-de-ya. Te ni keja'a-de ká'an xa'an-dé nuu-yá. ³³ Te máa-yá, ni jío káva-ya. Te ni ndakoto-ya nuu cháa káskuá'a jín-yá. Te ni ka'an xa'an-yá nuu Pedro: Satanás, kuxio ki'in-ro, chí tú júku'un iní-ro tú'un Dios, chí sa tu'un chaq júku'un iní-ro, áchi-ya. ³⁴ Te ni kana-ya xini ñáyivi kuá'a-ún jín cháa káskuá'a jín-yá. Te ni ka'an-ya jín-de: Nani chaq nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'un-de máa-de, te ná kuándé iní-de jín túndó'o kii sikí-dé, te ná kúndikín-de ruu kii-de. ³⁵ Chí chaq jítu iní-de kaku-de chí túndó'o kii sikí-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu in chaq ja sikí rúu jín sikí tu'un va'a-rí, ko kaku-de. ³⁶ Chí ñáun ní'in cháa vasa ná kúndé-de ní'in-dé ní ñáyivi, te nú xnáa-dé añú-de. ³⁷ Xí ñáun chúnáa cháa añú-de. ³⁸ Chí nú ndé chaq kúka nuu iní-de nuu-rí jín nuu tu'un ká'an-rí ma'nú ñáyivi yá'a ja káisi ní ncháa-i Dios jín má'nú cháa kás'a a kuáchi, te suni súan kuka nuu iní máa Sé'e chaq nuu-dé, kivi ndí-ya jín taká ndaja'a ndóo-ya. Te kivi-ún ndúñá'nu-ya sá'a Táa-ya, áchi-ya.

9

¹ Te suni ni ka'an-ya jín-de jiná'an-de: Jandáa ká'an-rí jín-ró: Ío sava chaq kájin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ndasa kii jín fuerza, áchi-ya.

Siki já tuku ni nduu-ya

² Yúan-na te nuu iñú kivi te ni jaka Jesús Pedro jín Jacobo jín Juan, te máni máá-ni-de ni kiñi'in sán-ya-dé kua'an-ya jín-de in yuku súkún. Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. ³ Te sa'ma-yá ni kanandii ncháa, kiyi xaán, nátu'un yu'a volcán. Te tú ío ni in ja súan kuu nakacha kiyi iní ñuyivi yá'a. ⁴ Te ni kãndenda Elías jín Moisés ni kajini-de. Te ni kãdatu'un cháa-ún jín Jesús. ⁵ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Maestro, va'a-ga ná kãndoo-yó yá'a, te sa'a-ná uní ve'e kuii. In kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jín Jesús. ⁶ Chì tú ní jini-de ndasa ka'an-de, chì káyu'ú xáan-dé. ⁷ Te ni cháa in viko nu'un. Te ni jasú níí núu-dé. Te nuu vikó nu'un-ún ni kenda in tu'un ja ní ka'an: Yá'a kúu Se'e-ri ja kúnda'ú iní-ri, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya. Achí. ⁸ Te ni kãndakoto-ni-de. Te tuká ni in naún ní kajini-de, chì máá in-na Jesús. ⁹ Te kãnuu-de yuku-ún, te ni ka'an xaán-ya jín-de ja tú ni in nuu kachí-de ja súan ni kajini-de-ún, chì ondé ná náchaku máá Sé'e cháa ma'ñú ndíyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ni kañu'un iní máá-de tu'un-ún. Te kajika tu'un tá'an-de naún tu'un kúu: Ja náchaku ma'ñú ndíyi. ¹¹ Te ni kajika tu'un-de-ya: Te cháa káchaa tutu naja káka'an-de ja kánúú ndí Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹² Te ni ka'an-ya jín-de: Jandáa kúu ja ndí Elías xna'an-ga, te nasajáá-de taká ndatiñu. Te suni yóso tú'un nuu tutú ja ndó'o xaán máá Sé'e cháa te sájá'a iní-i nuu-yá. ¹³ A ká'an-ri jín-ró ja Elías, a ní ki-de. Te ni kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jín-de, nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú, áchí-ya.

Suchi ñi'in

¹⁴ Te ni ncháa-ya núu sáva-ga cháa káskuá'a jín-yá. Te ni jini-ya ñayivi kuá'a xáan, ni kajikó nduu-i níí núu-dé. Te cháa káchaa tutu kástátá'an jín-de. ¹⁵ Yúan-na te taká ñayivi-ún, ni kajini-ni nuu-yá. Te ni kãnaa iní-i kãndé'é-i nuu-yá. Te ni katau-i kua'an-i nuu-yá. Te ni kaka'an-i jín-yá. ¹⁶ Te ni jika tu'un-yá-i: Na siki kástátá'an-ró jín-de jíná'an-de, áchí-ya. ¹⁷ Yúan-na te ni ka'an in cháa ma'ñú ñayivi kuá'a-ún: Maestro, va'i nchaka-ná se'e-ná nuu-ní, chì tá'an-i in tachí ñi'in. ¹⁸ Te tachí-ún, ndéni kúu te nú ni tiin-ni, te ja ní yí'i-ni. Te sjáa-ni ti'iñu yu'u-í. Te skí'ñi nu'un-i. Te kuá'ichí-i sá'a. Te ni ka'an-ná jín cháa káskuá'a jín-ní ja ná kiñi'in-de ki'in. Te tú ní kakuu sá'a-de, áchí-de. ¹⁹ Te ni ka'an-ya jín-i: Ñayivi xáan ni'in iní kákuu-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jín-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jín-ró. Kua'a-i ná kii-i nuu-ri núsáá, áchí-ya. ²⁰ Te ni kaja'a-de-i nuu-yá. Te ni jini-i-ya. Te tachí-ún, ni ja ni yí'í xáan-ni-í. Te ni ndua-i nuu ñú'un. Te ni tuu-í. Te ni jaa ti'iñu yu'u-í. ²¹ Te Jesús, ni jika tu'un-yá táa-i: Nasaa kivi ní kuu tá'an-i tachí yá'a, áchí-ya. Te ni ka'an-de: Ondé lúli-í. ²² Te tondó tiní jinu ni kuu chindee-i nuu ñú'un jín nuu ndúcha, ja ká'ni-í kuni. Ko nú kuu sá'a-ní, kundá'ú iní-ní náá. Te chindéé chítuu-ní náá, áchí-de. ²³ Te ni ka'an Jesús jín-de: Te nú kãndíja-ró, chì cháa kãndíja te kuu taká ja kuni-de, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te máá táa suchí-ún, ni ka'an jaa-ni-de: Kãndíja-ná, ko chindéé chítuu-ní náá chì tú kãndíja va'a va'a-ná, áchí-de. ²⁵ Te ni jini Jesús ja ní katau ñayivi kuá'a-ún kua'an-i nuu-yá. Te ni ka'an xaán-ya jín tachí kini-ún: Tachí ñi'in só'ó, ruu tá'u-rí tiñu nuu-ro. Kenda-ró iní-i, te ma ndívi-ga-ro iní-i, áchí-ya jín. ²⁶ Yúan-na te tachí-ún, ni kana kó'ó. Te tiní jinu ni ja ni yí'í xáan-gá-i. Te ni kenda kua'an. Te máá suchí-ún, ni kundíyi-ni-í. Te ni kaka'an tiní ñayivi: A ni j'i-í, áchí. ²⁷ Te Jesús, ni tiin-ya ndá'a-í, te ni ndukani-ya-í. Te ni ndukuiñí-í. ²⁸ Te nuu ní kivi Jesús iní ve'e, te cháa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'un sán-de-ya: Naja tú ní kakuu kiñi'in-ná tachí-ún ki'in, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: In tá'an yuán, ni ma kenda kuti ki'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha iní-yo, áchí-ya.

Ja ni ka'an tuku-ya ja kuu-ya

³⁰ Te ni kãkenda-ya yúan. Te ni kaja'a-ya kuá'an-ya íchi ndáñú Galilea. Te tú ní kuni-ya ja kuni tu'un ni in. ³¹ Te ni stá'an-ya núu cháa káskuá'a jín-yá: Ñayivi yá'a nastúu-i máá Sé'e cháa nuu ndá'a sáva-ga cháa. Te cháa-ún, ka'ni-dé-ya. Ko nú ni j'i-í-ya, te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya jín-de. ³² Te máá-de, tú ní kãjuku'un iní-de tu'un yá'a. Te ni kayu'ú-de kaka tu'un-de-ya.

Ja ni kãstátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

³³ Te ni jaa-ya ñúu Capernaum. Te nuu ní kivi-ya iní ve'e, te ni jika tu'un-yá-de: Naún tu'un ni kãdatu'un-ró íchi-ún, áchí-ya. ³⁴ Te máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. Chì ichi-ún ni kãstátá'an-de ndé cháa kuu ñá'nu-ga. ³⁵ Yúan-na te ni jungoo-ya. Te ni kana-ya xiní ndí'uxí uu-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Nú ndé cháa kuni-de kunúú-de, te nduu-de sandí'i-na nuu taká tá'an-de. Te kuatiñu-de nuu tá'an-de. ³⁶ Te ni tiin-ya in suchí lúli. Te ni jani-ya-í ma'ñú-de. Te ni junu ncháa-ya-í. Te ni ka'an-ya jín-de: ³⁷ Cháa ja jín sí'ví-rí kuatá'ú-de in suchí lúli nátu'un suchí yá'a, te ruu kuatá'ú-de. Te cháa kuatá'ú rúu, nasu rúu, chì l'a ni táji rúu vai-ri kuatá'ú-de, áchí-ya. ³⁸ Te ni ka'an Juan jín-yá: Maestro, ni kajini-ná in cháa ja jín sí'ví-ní

nj kiñi'in-de tachj kını kája'an. Te tú ndikín-de yóó. Te nj kajasy-ná nuu-dé. Chj tú ndikín-de yóó, áchí-de. ³⁹ Te Jesús, nj ka'an-ya jín-de: Mə kasú-ro nuu-dé, chj in chaa ja jín sí'ví-rí sá'a-de tiñu ñá'nu, mə kúu naka'an-de siki-rí. ⁴⁰ Chj chaa tú ká'an siki-yo, ndújín-de jín-yó. ⁴¹ Te nú ndé chaa ku'a-a-de in yajin ndúcha kó'o-ró jín sí'ví-rí, te nú súan ná sá'a-de chj kándujín-ró jín Cristo, jandáa ká'an-rj jín-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

Siki já skívi yóó nuu kuáchi

⁴² Te nú in suchi lúli yá'a kándija-i ruu te kivi-i kuáchi sá'a in chaa, te va'a-ga nú ní nú'ni in yosó ká'nu sukun-dé, te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar núú. ⁴³ Te nú nda'a-ro kunj skívi róó nuu íó kuáchi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tiku'lu-ró, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁴ Te yúan, ni tündákú-de mə kúu-tj. Te ni ñu'un-ún mə ndá'va kuti. ⁴⁵ Te nú ja'a-ro kunj skívi róó nuu íó kuáchi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tiku'lu-ró, nasu já kóo ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁶ Te yúan, ni tündákú-de mə kúu-tj. Te ni ñu'un-ún mə ndá'va kuti. ⁴⁷ Te nú nduchi-ro kunj skívi róó nuu íó kuáchi, tava ná kí'in. Va'a-ga kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu jín in-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu infierno. ⁴⁸ Te yúan, ni tündákú-de mə kúu-tj. Te ni ñu'un-ún mə ndá'va kuti. ⁴⁹ Chj taká chaa kuu u'a-de sá'a ñu'un. Te taká kuñu nj soko, kuu u'a sá'a ñij. ⁵⁰ Va'a íó ñij. Ko nú ñij-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu u'a sá'a-ró núsáa. Ná kúñava'a-ró ñij iní máa-ró. Te mə kánaa-ro jín tá'an-ró, áchí-ya jín-de.

10

Siki tú'un tú xndóo tá'an

¹ Te nj kenda-ya yúan, te nj chaa-ya onde raya ñuu Judea jín ingá lado yatə yúcha Jordán. Te nj kutútú tuku ñayivi kuá'a núu-ya. Te nj stá'an tuku-ya tú'un nuu-í, nátú'un sá'a-ya. ² Te nj jakoyo chaa fariseo nuu-ya ja kóto nchaa-de-ya. Te nj kajika tú'un-de-ya: Á íó ley ja skéndo in chaa ñasí'í-de, xí túu, áchí-de. ³ Te máa-ya, nj ka'an-ya jín-de: Nañ tiñu nj tá'ú Moisés nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te nj kaka'an-de: Moisés, nj jatú'un-de ja kúva'a acta ndusín, te ndoo-ña, áchí-de. ⁵ Te Jesús, nj ka'an-ya jín-de: Siki já ní'in inj añú-ro jíná'an-ró, yúan súan nj tá'ú-de tiñu yá'a nuu-ro. ⁶ Ko onde xnáñúú kivi ní jungoo ñuyivi, chj ja yí jín já sí'í ní sá'a Dios. ⁷ Ja yúan kúu ja skéndo chaa táa-de náa-de, te ketá'an-de jín ñasí'í-de. ⁸ Te ja ní kuu uu tá'an, in-na kúu. Na tuká kúu uu, chj in-na kúu. ⁹ Núsáa te ja á nj skétá'an Dios, mə ndúsin kuti sá'a in ñayivi, áchí-ya. ¹⁰ Te onde ve'e te chaa káskuá'a jín-ya, nj kajika tú'un tuku-de-ya siki tú'un-ún. ¹¹ Te nj ka'an-ya jín-de: Nú ndé chaa skéndo-de ñasí'í-de te tanda'a-dé jín ingá ña'an, te ísiki ncháa-de ñasí'í-de nú súan. ¹² Te nú máa ñasí'í-ún xndóo-ña yí-ña te tanda'a-ña jín ingá-de, te tú'un ísiki ncháa sá'a-ña. Achí-ya.

Jesús jín suchi lúli

¹³ Te nj chakoyo sava ñayivi núu-ya jín suchi lúli ja ké'é-ya-i. Te chaa káskuá'a jín-ya, nj kaka'an xaan-dé nuu ñayivi vái koyo jín-i. ¹⁴ Te nj inj Jesús. Te nj kitj in-ya. Te nj ka'an-ya jín-de: Sía, ná kíkoyo suchi lúli núu-rí, te mə kasú-ro íchi-í, chj tá'an súan kákuu ja xín ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁵ Jandáa ká'an-rj jín-ró: Nú in chaa tú jatú'un-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátú'un jatú'un in suchi lúli, mə kivi kuti-dé yúan, áchí-ya. ¹⁶ Te nj junu nchaa-ya-í. Te nj xndé-ya ndá'a-ya xinj-í jíná'an-i. Te nj jikan ta'u-ya ja'a-í.

Chaa kúka

¹⁷ Yúan-na te nj ki'in-ya íchi kuá'an-ya. Te jínu in chaa suchi nj chaa-de. Te nj jukuñj jiti-de nuu-ya. Te nj jika tú'un-de-ya: Chaa va'a kúu-ni Maestro. Ndasa sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kúchaku-ná ní káni, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, nj ka'an-ya jín-de: Najá ká'an-ro cháa va'a jín-rí. Tú ni in chaa va'a íó chj máa in-ni Dios. ¹⁹ A jini-ro tú'un nj tá'ú tiñu-ya núu-ro: Mə kúsiki ncháa tá'an-ró, mə ká'ni-ro ndíyi, mə saku'ná-ró, mə ká'an-ro tú'un tú'ún, mə kuánchaa-ro ndátíñu tá'an-ró; kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, áchí-ya. ²⁰ Te máa-de, nj ka'an-de jín-ya: Taká tiñu yá'a a nj skikuu-ná onde ná lúli-ná, Maestro, áchí-de. ²¹ Yúan-na te nj ndakoto Jesús nuu-dé. Te nj kuman-ya jín-de. Te nj ka'an-ya jín-de: In-na tiñu kúmani sá'a-ró núsáa. Kuá'an, te xikó ndí-i-ró já ñáva'a-ró, te ku'a-a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró, kundikín-ro rúu ki'on, te kuandéé ini-ro jín tündó'o kii siki-ro, áchí-ya. ²² Te máa cháa suchi-ún, nj kuxí ini-de ja stian nj ka'an-ya. Te nj kee-de kua'an-de. Te ndúku'á in-ya. Chj kua'a xaan ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te Jesús, nj ndakoto-ya ní xín-ya. Te nj ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-ya: Xaan u'ú kivi in chaa kúka iní ñuu nuu

tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-ya, kánaa iní-de kájini so'o-de tu'un nî ka'an-ya-ún. Ko nî ka'an tuku Jesús jíin-de: Hijo, cháa ja xaán káchiñú'ún-de xu'ún, xaán ú'u kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachî-ga ja'a in camello yaú yiki tíkuí, vása in cháa kuka kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te máa-de, ví'i-gá kánaa iní-de, kájini iní-de: Ndé cháa kaku núsáa. ²⁷ Yúan-na te Jesús, nî ndakoto-ya núu-dé. Te nî ka'an-ya: Jíin cháa ma kuu kuti, ko tú súan kuu jíin Dios. Chi taká-ni tiñu ndí'i-ni kuu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te Pedro, nî ka'an-de jíin-ya: Náa, nî kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná. Te nî kandikín-ná ní vai-yó, áchí-de. ²⁹ Te nî ka'an Jesús: Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Nú in cháa nî skéndo-de ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí ñási'í-de, xí sé'e-de, xí tá'u-dé, ja siki rúu jíin siki tú'un va'a ká'an-rí, ³⁰ te nani'ín-de in ciento vuelta vina kuu ve'e, kuu ñani, kuu kuá'a, kuu náa, kuu sé'e, kuu ta'u. Ko chindikín-i-de. Ko onde inga vida cháa, yúan-na te kuchaku-de ní káni. ³¹ Te kua'a cháa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Te cháa sandí'i-na, ndunúu-de, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kuu-ya

³² Te ká'jin-de ichi ní kakaa-de kaja'an-de ñuu Jerusalén. Te Jesús, yóxnúu-ya nuu-dé. Te nî kánaa iní-de kájini so'o-de. Te ñayivi káindikín-ya-ún káyu'ú-i. Yúan-na te nî kana sîn tuku-ya xini ndí'uxí uú cháa-ún. Te nî kastu'ún-ya nuu-dé taká tu'un kii siki-ya: ³³ Ná kuni-ro: Kaa-yó kí'in-yó ñuu Jerusalén. Te yúan natuu máa Sé'e cháa nuu taká sutu'ú'nu, jíin núu cháa káchaa tutu. Te ndonda-de siki-ya kuu-ya. Te nachí'i-de-ya ndá'a cháa sîn nación. ³⁴ Te cháa-ún, sákátá-de nuu-ya. Te kua'a-de ta'u-ya. Te tiví si'ví-de nuu-ya. Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya.

Favor jikán Jacobo jíin Juan nuu-ya

³⁵ Yúan-na te Jacobo jíin Juan, se'e Zebedeo, nî jakoyo-de nuu-ya. Te nî kaka'an-de jíin-ya: Maestro, kákuñ-ná ja sá'a-ni in ja kakán-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Te máa-ya, nî ka'an-ya jíin-de: Ndasa kákuñ-ro ja sá'a-rí jíin-ró, áchí-ya. ³⁷ Te nî kaka'an-de jíin-ya: Kuá'a-ní xiiñ-ni kuxiukú-ná jíin-ní, in-ná ichi ndává'a-ní, te inga-ná ichi ndávésé-ní, kivi ndúñá'nu-ní, áchí-de. ³⁸ Yúan-na te Jesús, nî ka'an-ya jíin-de: Tú kájini-ro ñaún kuu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii siki-rí, xí kuu kuanducha-ro núu ní janducha-rí, áchí-ya. ³⁹ Te máa-de, nî kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. Te Jesús, nî ka'an-ya jíin-de: Jandáa, ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii siki-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro, ⁴⁰ ko ja kuxiukú-ró ichi ndává'a-rí jíin ichi ndávésé-rí, nasu máa-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-rí nuu-ro, chí ío tu'a ja kuu in cháa, te cháa-ún ní'in, áchí-ya. ⁴¹ Te uxí-ga cháa-ún, nî kájini so'o-de tu'un ya'a. Te nî kakti iní-de nuu Jacobo jíin núu Juan. ⁴² Te Jesús, nî kana-ya xini-dé. Te nî ka'an-ya jíin-de: Kájini-ro já taká cháa kájito-de natu'un cháa kakuñá'nu nuu ñayivi, te kátá'ú téyí-de tiñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu siki máa-de, sání kátin nî'in so'o-de. ⁴³ Ko siki róo jíná'an-ró, ña tú súan koo: Chí nú ndé róo kuni kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róo kuu ja kuatíñu nuu tá'an-ró. ⁴⁴ Te nú ndé róo kuni kúnúu, yuán ndúu mozo nuu taká-ro. ⁴⁵ Chí máa Sé'e cháa ña tú vai-ya ja kuatíñu ñayivi núu-ya, chí sua jatíñu-ya núu ñayivi te kuá'a-ya máa-ya kuu-ya já nákuuaan-ya kuá'a ñayivi, áchí-ya.

Bartimeo, cháa kuáa

⁴⁶ Yúan-na te nî jakoyo-ya ñuu Jericó. Te yúan nî ndenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya jíin ñayivi kuá'a xaán. Te Bartimeo cháa kuáa, se'e Timeo, káncháa-de yu'ichi, jikán-de caridad. ⁴⁷ Te nî jini tu'un-de ja Jesús ñuu Nazaret kuu-ya. Te nî keja'á-de kána kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú iní-ní náa, áchí-de. ⁴⁸ Te kua'a-í, nî kaka'an xaán-í nuu-dé, ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máa-de, ví'i-gá nî kana kó'ó-de: Táa Se'e David, kundá'ú iní-ní náa vij, áchí-de. ⁴⁹ Yúan-na te Jesús, nî jukuñi-ya. Te nî ka'an-ya: Kana xini-dé ná kí-de, áchí-ya. Te nî kákana-í cháa kuáa-ún: Ma ndúkuá'í iní-ro. Ndukuñi ná chó'o, chí kána-ya róo, áchí-í jíin cháa-ún. ⁵⁰ Yúan-na te máa cháa-ún, nî skána-de tikáchi-de. Te nî ndukuñi-de. Te nî jaa-de nuu Jesús. ⁵¹ Te Jesús, nî ka'an-ya jíin-de: Ñaún sá'a-rí jíin-ró kuni-ro, áchí-ya. Te cháa kuáa-ún, nî ka'an-de jíin-ya: Maestro, ja ná ndúndijin nduchi-ná kuni-ná, áchí-de. ⁵² Te Jesús, nî ka'an-ya jíin-de: Kuá'an núsáa. Ja kándija-ró ní nama róo, áchí-ya. Te nî ndundijin-ni nduchi-dé. Te nî ndikín-de Jesús kua'an-de ichi-ún jíin-ya.

11

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nî kakuyani-ya ñuu Jerusalén, ñuu Betfagé, jíin ñuu Betania, chíi yuku Olivos. Te nî táji-ya uú cháa káskuá'a jíin-ya kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kuá'an ñuu káncháa nuu-ro jián. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro in burro nú'ni-ti, ja ní in cháa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ro-tí, te ki-ro jíin-tí. ³ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Naja sá'a-ró súan, achí-de. Te

kachj-ro kúni-de: Máá Jító'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, achj-ro. Yúan-na te táji-ni-de-ti kúni-ro jíin-tí, áchi-yá jíin-de. ⁴ Te ñi kaja'an-de. Te ñi kani'in-dé burro-ún nú'ni-ti yúxé'é ichi yatá ké'e, nuu náketá'an uu ichi. Te ñi kándáji-de-ti. ⁵ Te sava ja ká'jin yúan, ñi kaka'an jíin-de: Naún kásá'a-ró sá burro jian kándáji-ró, áchi. ⁶ Yúan-na te máá-de, ñi kaka'an-de jíin-ún, nátu'un ñi tá'ú Jesús tíñu nuu-dé. Te vása ní kasía-ún-de vai-de. ⁷ Te ñi chaq-de jíin burro-ún nuu Jesús. Te ñi kaxndé-de tikachí-de siki-tí. Te ñi jukoso-yá-ti. ⁸ Te kua'a-dé, ñi kajakin-de tikachí-de iní ichi, te sava-ga-de, ñi kaja'nu-de numa yúnu. Te ñi kajakin-de iní ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kája'an ichi núu-yá, jíin ñayivi kándikjin ichi yatá-yá, kaka'an jaa-i: Xáán va'a l'a kúu-yá. Ná nákana jaa-yó-yá, chj ndiso-ya tíñu máá Tatá Dios. ¹⁰ Te kákusij iní-yo, chj táa-yo David, a yani tá'ú-de tíñu nuu-yo. Xáán va'a l'a kúu-yá ondé andívi, áchi-i. ¹¹ Te ñi kivi Jesús iní ñuu Jerusalén, jíin iní ve'e ij. Te ñi ndakoto-ya núu táká ndatíñu íin ní yúan. Te nuu ní ini, te ñi kenda-ya kuá'an-ya núu Betania jíin máá uxí uu-de.

Tu'un mérxexé

¹² Te kivi xián-ún, ñi kakenda-ya kuá'an-ya iní ñuu Betania. Te ñi chaq soko chj-ya. ¹³ Te onde jiká ní jiní-ya íin mérxexé ja ío numa ndá'a. Te ñi kandita-ya kuá'an-ya, jáni iní-ya já ní'in-yá ja kée-ya núu. Te nuu ní jaq-ya núu mérxexé-ún, tú kuti naún ní ní'in-yá, chj máá núma-ní ío. Chj nasu kivi kúun nde'e kúu. ¹⁴ Yúan-na te Jesús, ñi ka'an-ya: Ni íin tuká naún kée kúti ndé'e xini-ro ní káni, áchi-ya jíin mérxexé-ún. Te chaq káskuá'a jíin-yá, ñi kajini so'o-de ja súan ñi ka'an-ya.

Ja ní sándoo-ya ve'e ij

¹⁵ Te ñi jakoyo-ya ñuu Jerusalén. Te ñi kivi Jesús iní ve'e ij. Te ñi kiñi'in-ya ñayivi kájaan káxikó íin-i iní ve'e ij-ún kája'an-i. Te ñi skuíó káni-ya mesa chaq káxndái xu'un, jíin silla chaq káxikó paloma. ¹⁶ Te tú ní já'a-ya tú'un ja'a ní íin-í jíin kivi iní ve'e ij-ún. ¹⁷ Te ñi stá'an-ya tú'un nuu-í: Á tú yóso núu tutú ja ve'e-rj, ve'e nuu kájikán ta'ú táká ñayivi nání. Ko máá-ró, a ñi kanasá'a-ro yá kava ñáku'i'ná, áchi-ya. ¹⁸ Te chaq káchaa tutú jíin sutú ñá'nu, ñi kajini so'o-de tu'un-ún. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. Ko káyu'ú-de-ya, chj táká ñayivi kánaa iní-í kájiní so'o-i tu'un stá'an-ya. ¹⁹ Te nuu kuá'ini, te ñi kenda Jesús iní ñuu-ún, kua'an-ya.

Ja ní ichi mérxexé

²⁰ Te jañá'an inga kivi, ñi kanaja'a-ya kuá'an-ya. Te ñi kajini-ya mérxexé-ún ja á ñi ichi onde yo'o. ²¹ Yúan-na te ñi nuku'un iní Pedro. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Maestro, nde'é-ní mérxexé-ún ja ní ka'an ndíva'a-ní jíin. Te vina a ñi ichi ij, áchi-de. ²² Te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Kandíja nuu Dios, ²³ chj jandáa ká'an-rj jíin-ró: Nú ndé chaq ka'an-de jíin yúku yá'a: Kuxio, te jungoo-ró onde nuu mar, te nú tú kani siki iní-de, chj sua kándíja-de ja súan kuu ja ní ka'an-de-ún, te ja ní jikan-de-ún, ní'in-dé. ²⁴ Ja yúan ká'an-rj jíin-ró: Táka ja jikán-ro, te kakan ta'ú-ro jíin, te ná kándíja-ro já ní'in-ro, te ní'in-ro. ²⁵ Te nú kájikán ta'ú-ro, te kuña ká'nu iní-ro núu ndé íin chaq jíto u'u róó, náva'a máá Táa-ro kánchaq-ya onde andívi, suni kuña ká'nu iní-ya núu kuáchi-ró. ²⁶ Chj nú tú kuña ká'nu iní-ro, suni súan máá Táa-ro kánchaq-ya onde andívi, ma kuña ká'nu iní-ya núu kuáchi-ró, áchi-ya.

Siki tíñu ndíso Jesús

²⁷ Te ñi najakoyo tuku-ya ñuu Jerusalén. Te jika kuu-ya iní ve'e ij. Te sutu ñá'nu, jíin cháa káchaa tutú, jíin cháa ñi kayii, ñi chaqoyo-de nuu-yá. ²⁸ Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró tíñu yá'a, áchi-de. ²⁹ Te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Ná kaká tu'un-rí róó íin tu'un, te kachj-ro núu-rí. Yúan-na te ná kachí-rj nuu-ro na jíin tú'un sá'a-rj tíñu yá'a. ³⁰ Ja ní skuánducha Juan sáá, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa ñi tá'ú tíñu. Kastu'ún, áchi-ya. ³¹ Yúan-na te ñi kanda'tu'ún máá-de: Nú ka'an-yo: Ja onde andívi. Te kachj-de kuni-yó: Naja tú ní káandíja-ró núu-dé núsáa. ³² Te nú ka'an-yo já cháa ñi tá'ú tíñu. Te káyu'ú-yo ñayivi, chj ndivii-í kájaní ndaa iní-i ja cháa ñi jani tu'un Dios ñi kuu Juan, áchi-de jíin tá'an-de. ³³ Ja yúan ní kaka'an-de: Tú kajini-rj, áchi-de jíin Jesús. Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Suni ruu, tú kachj-rj nuu-ro na jíin tú'un sá'a-rj tíñu yá'a núsáa, áchi-ya jíin-de.

12

Chaq kásatíñu nuu itú uva

¹ Te ñi kejá'a-yá ñi ka'an-ya tú'un yatá jíin-de jíin'an-de: Íin chaq, ñi nachu-un-de íin itú uva. Te ñi jasú-de jakú. Te ñi jacha-de íin yaq nuu kaxín-de. Te ñi ndukani-de íin torre. Te ñi xndóo-de nuu cháa kásatíñu jíin. Te ñi kee-de kua'an jiká-de. ² Te íin kivi te ñi táji-de íin mozo-de vai nuu já kásatíñu jíin uva-ún, ja vái naki'in-de nde'e itú uva nuu já ní kásatíñu-ún. ³ Ko máá-ún, ñi kakatíin-ún mozo-de. Te ñi kastují-dé. Te ñi kákiñi'in-ún-de. kuano'on

sáni-ni-de. ⁴ Te máá jító'ò, nì natájí tuku-de inga mozo-de vai nuu já kásatiñu-ún. Te nì kastuji-ún xini mozo-de. Te nì kasákátá nuu-dé. Te nì kakañi'in-ún-de kuano'on-dé. ⁵ Te máá jító'ò uva, nì natájí tuku-de inga cháa vai. Te nì kaja'ni-ún-de jíin kuá'a-gá-de. Te sava-de nì kastuji. Te sava-de nì kaja'ni. ⁶ Ko máá jító'ò, ío ìn se'e-de ja kúndá'ú inì-de. Te onde sandi'í-na nì táji-de se'e-de vai nuu cháa kásatiñu. Te nì ka'an-de: Ná kóo jíin'ún yúan núu sé'e-ri, áchi-de. ⁷ Ko máá já kásatiñu-ún, nì kandaṭu'ún: Chaa ya'a xiiñ tá'u. Ná chó'ò, ná ká'ni-yo-dé, te ná ndóo ta'u-dé kuu-yò, áchi. ⁸ Te nì kakatiin-ún sé'e-de. Te nì kaja'ni-ún-í. Te nì kaskána ndiyi-ún yatá itú uva. ⁹ Ndasa sá'a jító'ò itú uva-ún núsáá. Chaa-de, te xnáa-dé ja nì kásatiñu-ún. Te kuá'a-de itú uva-ún nuu sava-ga cháa, áchi-ya. ¹⁰ Ni tutu ìi ya'a té ka'u-ga-ro náun. Yuu já nì kaské'ichi cháa kácutá'an, ya'a kúu máá yúu ndiso fuerza jikí. ¹¹ Máá Tatá Dios, nì sá'a-ya súan. Te kánaa ini-yo ndé'é-yò tíñu ya'a, áchi-ya jíin-de. ¹² Te kándúkú-de modo tiin-de-ya. Chi nì kajuku'un inì-de ja sikí máá-de kúu tu'un yatá ní ka'an-ya-ún. Ko nì kayu'ú-de nì kajito-de ñayivi. Te nì kaxndóo-de-ya, te kaja'an-de.

Sikí xú'ún yóo

¹³ Te nì katáji-de sava cháa fariseo jíin cháa herodiano kaja'an-de nuu-ya, náva'a tiin yatá-de-ya jíin yakú tu'un. ¹⁴ Te nì chakoyo-de. Te nì kaka'an-de jíin-ya: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní. Te tú yú'u-ní jito-ní ní ìn cháa, chí tú ndé'é-ní ndasa jító taká cháa, chí sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. Á kuu kuá'a-yò xú'ún yóo nuu César, xí túu. Á kuá'a-yò, xí má kuá'a-yò, áchi-de jíin-ya. ¹⁵ Yúan-na te máá-ya, a nì juku'un inì-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja kájito nchaa-ro rúu. Kuá'a xu'ún jíin ná kú ndé'é-rí, áchi-ya. ¹⁶ Te máá-de, nì kaja'a-de xu'ún-ún nuu-ya. Te nì ka'an-ya jíin-de: Ndé cháa kúu cháa ncháa nuu ya'a, jíin tú'un yóso ya'a, áchi-ya. Te nì kaka'an-de jíin-ya: César kúu, áchi-de. ¹⁷ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xiiñ César nuu César, te ja xiiñ Dios nuu Dios, áchi-ya. Te nì kánaa xáan ini-de nì kajini so'o-de tu'un nì ka'an-ya.

Sikí já náchaku ndiyi

¹⁸ Yúan-na te nì chakoyo cháa saduceo nuu-ya. Te cháa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuni ndiyi. Te nì kajika tu'un-de-ya: ¹⁹ Maestro. Moisés, nì chaa-de tutu nì ndoo jíin-yò, nú ñani ìn cháa kuu-de, te ndoo ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío, te ñani-de naki'in ñasí'í-de, te nandakín-de tata ñani-de, áchi tutu-ún. ²⁰ Te nì ka'jo usiá ñani. Te cháa núu, nì tãnda'a-dé. Yúan-na te ní jì'í-de. Te tú ní xndóo-de tata-de. ²¹ Te cháa uu, nì naki'in-de-ña. Te nì jì'í-de. Te nì cháa-ún, tú ní xndóo-de tata-de. Te cháa unì, suni súan. ²² Te ndé'usiá-de, nì kanchaka-de-ña. Te tú ní ìn-de ní xndóo-de tata. Te onde sandi'í-na te nì jì'í máá ñá'an-ún. ²³ Núsáá te kiví náchaku taká ndiyi, ja náchaku máá ñani jíná'an-de, te ndé ìn-de kuu-ña ñasí'í-de, chí ndé'usiá-de, nì kanchaka-de-ña, áchi-de jíin-ya. ²⁴ Yúan-na te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Tú kájuku'un inì-ro jíin tutú ìi, ní jíin fuerza Dios. Yúan ní kastíví-ró tú'un. ²⁵ Chí kiví náchaku-de ma'ñú ndiyi, ní tuká tãnda'a kúti-dé, ní ma nátãnda'a máá-ña. Chí nduu-de nátu'un ndaja'a ká'jo andiví. ²⁶ Te sikí ndiyi ja náchaku, á té ka'u-ga-ro tutú Moisés, ndasa nì ka'an Dios jíin-de ma'ñú yukú: Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchi-ya jíin Moisés. ²⁷ Ko nasu Dios cháa nì kajij' kúu-ya, chí sua Dios cháa káichaku kúu-ya. Xáan kastíví-ró tú'un núsáá, áchi-ya jíin-de.

Tu'un tá'ú tíñu kánúu xáan-gá

²⁸ Te ìn cháa cháa tutu ní jini so'o-de kástátá'an-de, nì jaq-de. Te nì jini-de ja vá'a nì nachísó-ya tu'un nuu-dé. Te nì jika tu'un-de-ya: Ndé tu'un kánúu xáan-gá nuu taká tu'un nì tá'ú-ya tíñu sáá, áchi-de. ²⁹ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Ya'a kúu tu'un kánúu xáan-gá nuu taká-ga: Kuni so'o Israel, máá Tatá-yo Dios, máá ìn-ni-ya ío. ³⁰ Núsáá te kumanj-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin inì jíin añu-ro, jíin ní núu jíin tuni-ro, jíin ní fuerza-ro. Ya'a kúu tu'un tá'ú tíñu kánúu xáan-gá. ³¹ Te tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú inì-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú inì-ro máá-ró. Tuká inga tu'un tá'ú tíñu kánúu-ga ío, chí ya'a-na, áchi-ya jíin-de. ³² Yúan-na te cháa cháa tutu, nì ka'an-de jíin-ya: Jandáa Maestro, va'a ká'an-ní, chí Dios ìn-ni-ya ío, te tuká inga Dios ío. ³³ Te kumanj-yo jíin-ya onde jíin inì jíin añu-yo, jíin ní núu jíin tuni-yo, jíin ní fuerza-yo, te kundá'ú inì-yo tá'an-yo nátu'un kúndá'ú inì-yo máá-yò, kánúu xáan-gá ya'a vása já ká'mu-yò kiti jíin taká kiti ká'ni-yo núu-ya, áchi-de jíin-ya. ³⁴ Yúan-na te nì jini Jesús ja vá'a xáan ní xndió káni-de tu'un. Te nì ka'an-ya jíin-de: A yani kuu kiví-ró núu nuu tá'ú Dios tíñu, áchi-ya. Te nì ìn-de, tuká ní chundéé inì-de kaka tu'un-de-ya:

Sikí Sé'e David

³⁵ Te nì stá'an Jesús inì ve'e ìi. Te nì ka'an-ya: Naja káka'an cháa káchaa tutu ja Cristo kúu Sé'e David. ³⁶ Chí suni máá David, nì ka'an-de nì sá'a Espíritu Santo jíin-de: Máá Tatá Dios

nj ka'an-ya jín Jító'o-ri: Nungoo-ró ichi ndává'a-ri, te ná chúkú-rí cháa kájito u'ú róó, kuu-de teyu kuxndí ja'a-ro, áchí Dios. Achí David. ³⁷ Chí suni máá David, Jító'o, nj ka'an-de jín-yá. Te ndasa kuu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. Te taká ñayivi ndá'ú, nj ka'io inji nj ka'io añú-i nj kajini ná'in-i ja ka'an-ya.

Sikí já ní kana jín-yá nuu-í

³⁸ Te nj stá'an-ya tú'un. Te nj ka'an-ya jín-i: Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu. Chí kákuni-de kaka-de jín sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jín-de nuyá'u. ³⁹ Te silla onde xiní mesa inji ve'e sinagoga, jín silla xiní mesa nuu ío xíní kákuni-de. ⁴⁰ Te cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú, te kásá'a-de ja túu kuachi-de, yuán kájikan ta'ú ná'an-de. Cháa yá'a ví'i-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

Ja ní soko ñá'an viuda xu'ún

⁴¹ Te kánchaa Jesús ichi núu janú nuu kásoko-í xu'ún. Te ndé'é-yá ndasa káchu'un kua'a ñáyivi xu'ún inji janu-ún. Te kua'a cháa kúka, nj káchu'un téyí-de. ⁴² Te nj cháa ña'an ní kéndoo ndá'ú. Te nj chindee-ña úu xu'ún yíkí náa, ja kúu ña'an centavo. ⁴³ Yúan-na te nj kana-ya xiní cháa kákuá'a jín-yá. Te nj ka'an-ya jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ñá'an ní kéndoo ndá'ú yá'a, nj chu'un-ga-ña vásá taká ñayivi ní káchu'un inji janu-ún. ⁴⁴ Chí taká-i, nj káchu'un-i ja ní ndendoso sikí-í. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña, ko nj chu'un ndi-ña ja ñáva'a-ña, onde jín taká ja kúchaku-ña, áchí-ya jín-de.

13

Tuní nuu kúyani nchaa Jesús

¹ Te nj ndenda-ya inji ve'e í. Te ña'an cháa skuá'a jín-yá, nj ka'an-de jín-yá: Maestro, ndé'é-ní ná xañ lúu yuu te luu ve'e ío, áchí-de. ² Te Jesús, nj ka'an-ya jín-de: Á ndé'é-ró núu taká ve'e ná'nu yá'a. Ma kútá'an-ga ní ña'an yuu, chí ña'an kivi te ndi'í ndua, áchí-ya. ³ Te nj jungoo-ya onde yuku Olivos, ichi núu ve'e í. Te Pedro, Jacobo, Juan, jín Andrés, nj kajika tú'un sán-de-ya. ⁴ Kastú'un-ní nuu-ná. Ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te ña'an tuní koo nuu kúyani cháa taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁵ Te Jesús, nj kejá'a-yá ká'an-ya jín-de: Koto-ró máá-ró jín'an-ró, náva'a tú xndá'ú ní ña'an-de róó. ⁶ Chí kikoyo kua'a cháa ki'in núu-de sí'ví-rí, te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, áchí-de. Te xndá'ú-de kua'a xáan ñáyivi. ⁷ Te nú nj kajini tú'un-ró káka'an ja ío guerra xí ja koo guerra, te ma yú'ú-ro. Chí kánúú koo súan. Ko té jínu-ga kivi. ⁸ Chí ndonda nación sikí nación, te ñuu sikí ñuu. Te yá'a yúan taan, te ña'an, te koo tama, te ña'an ñáyivi. Yá'a kákuu tundó'o kejá'a núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi káandíja

⁹ Te koto-ró máá-ró, chí nastúu-de róó nuu junta. Te inji ve'e sinagoga xndó'o-de róó. Te onde nuu gobernador jín núu rey kana-de xiní-ro ja sikí rúu. Te kani ndaa-ro tú'un nuu-dé. ¹⁰ Te jínu nú'ún ja xná'an-ga kuicha tu'un va'a-ri nuu taká ñayivi. ¹¹ Te nú kinchaka-de róó, ja nastúu-de róó, ma nákaní tu'a inji-ro ndasa ka'an-ro jín-de. Chí ja kuá'a-ya núu-ro hora jian, yuán ká'an-ro. Chí nasu máá-ró ká'an, chí Espíritu Santo ka'an, áchí-ya. ¹² Te ña'an jín ña'an nastúu tá'an ja ná kúu. Te táa jín sé'e, te se'e-ún ndonda sikí táa, te ka'ni tá'an. ¹³ Te taká ñayivi, koto u'ú-í róó ja sikí rúu. Ko cháa kundí nj'in onde kivi jínu, cháa-ún kaku, áchí-ya. ¹⁴ Ko nú nj kajini-ro ja káchá'an te nj tucha taká ndatíñu nuu má kúu kuti koo súan núu, nátu'un nj ka'an Daniel cháa nj jani tu'un Dios (cháa ká'u, ná júku'un inji-de), yuán-na te ñayivi káxiukú inji ñuu Judea, ná kúnu-i kinyoyo-i onde yuku. ¹⁵ Te cháa kándeé xiní ve'e, ma núu-de ndí'í-de inji ve'e ki'in-de ndatíñu-de. ¹⁶ Te cháa kándeé onde rancho, ma náxió káva yátá-de náki'in-de tikachi-de ichi yátá-dé. ¹⁷ Ko kivi-ún naká ndá'ú kuu ja káñu'un se'e, jín ja káskáxin-i. ¹⁸ Ná kakán ta'ú-ro núsáá, náva'a tú kúnu-ró máá viko vjin ki'in-ro. ¹⁹ Chí kivi-ún koo tundó'o, ja té tuká koo onde kivi ní sá'a Dios ñayivi, te onde vina, te ni ma koo-ga. ²⁰ Te nú máá Tatá Dios, tú ní náxndíyi-ya kivi-ún núu, ni ña'an cháa ma káku kuti-dé núu. Ko ja sikí cháa nj nakaji-ya, yuán ní ñaxndíyi-ya kivi-ún.

Tuní máá kivi sándí'i-ña

²¹ Núsáá te nú ndé cháa ká'an jín-ró: Yá'a ndé'é-ró kánchaa Cristo, xí: Yúan ndé'é-ró kánchaa-ya, ma kándíja-ró ja ká'an-de. ²² Chí kenda Cristo xndá'ú, jín cháa kani tu'un tú'un. Te sá'a-de tuní tiñu ñá'nu xañ, náva'a xndá'ú-de onde cháa nj nakaji-ya, te nú ná kúu sá'a-de. ²³ Koto-ró máá-ró, chí a nj káchi ndi'í-ri nuu-ro, áchí-ya. ²⁴ Te kivi ndí'i koo tundó'o-ún, kutúun ndikandii, te yoó ma ndí-gá. ²⁵ Te tiñuú xíní, jungoyo-ti ichi ándívi kí-ti. Te taká fuerza ándívi, ndí'i ka'ya. ²⁶ Yúan-na te kuní ñayivi núu máá Sé'e cháa kii-ya ichi ándívi núu víkó nu'ún jín kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ²⁷ Yúan-na te táji-yá ndajá'a-yá

kingoyo. Te nastútú-yá ñáyivi ní nakaji-ya ndíkúun lado ñuyívi, onde nuu ndí'i ñu'un, te onde nuu ndí'i andívi. ²⁸ Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a yunu mérxexe. Nú a ñi nduyúcha núma, te ñi najaa nda'a, te a kájiní-ro já á ñi kuyani viko sáú. ²⁹ Suni súan róó, nú a ñi kájiní-ro kuákuu taká tiñu yá'a, te kuní-ro já á yani jaa kivi-ún. ³⁰ Jandáa ká'an-rí jín-ró já má náa ñáyivi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³¹ Andívi jín ñuyivi chí naa, ko tu'un ká'an-rí chí ma náa.

Siki já kúndito-i

³² Ko kivi kóo-ún, jín hora, tú ni ñi chaa jini, ni ndaja'a ká'jo andívi, ni máa Sé'e-ya, chí máa ñi-ni máa Táa-yo Dios jini-ya. ³³ Koto-ró máa-ró, te kundito-ró, te kakan ta'u-ro. Chí tú kájiní-ro ña kivi kóo. ³⁴ Chí nátú'un ñi chaa kua'an jíká-de. Te ñi xndó-de ve'e-de. Te ñi já'a-de tu'un nuu mozo-de, ná tiñu sá'a ñi ñi-de. Te chaa ndito yuxé'é, ñi ta'u tiñu nuu-dé, ná kúndito-de. ³⁵ Núsáa te kundito-ró, chí tú kájiní-ro ña hora nchaa jito'o ve'e-ún, á aini, á ñúú, á kána lí'li, á jañá'an. ³⁶ Chí sánaa ini-ro te nchaa-ñi-ya. Te ñi'ñ-yá róó kákixi-ro. ³⁷ Te taká tu'un ká'an-rí jín-ró yá'a, suni ká'an-rí jín ndívii-í jíná'an-i. Kundito jíná'an-ró, áchí-ya.

14

Ja ní kanatñ tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te uu-ga kivi te vásá ní kuu Pascua jín viko kóo státilá tú yí'i yujan íá. Te sutú ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ñi kandúkú-de modo ndasa xndá'ú-de-ya te ñi-de-ya. Te ka'ni-dé-ya kákuní-de. ² Te ñi kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máa kivi viko, chí nú súan te ndonda vaá ñáyivi, áchí-de.

Jesús jín ñá'an ndiso perfume

³ Te kánde-ya ñúu Betania, kánchaa-ya núu mesa ve'e Simón chaa té'yu ndí'yi. Te ñi chaa ñi ña'an, kándá'a-ña ñi tiya'a ñú'un perfume máa ñi'an ita nardo kúu. Te ncháa ya'u téyí. Te ñi tá'ú-ña tiya'a-ún. Te ñi chu'un-ña xini-yá. ⁴ Te sava, ñi kakití ini. Te ñi kaka'an: Naja náa perfume ján. ⁵ Chí kuu kuya'u ví'i-gá uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núú, áchí. Te ñi kaka'an vaá siki-ñá. ⁶ Ko Jesús, ñi ka'an-ya: Sía-ña. Naja kástá'an-ro-ñá. Tiñu va'a sá'a-ña jín-rí, áchí-ya. ⁷ Chí nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jín-ró. Te nú kákuní-ro te kuu sá'a va'a-ró jín-i. Ko ruu, ña tú nene kánchaa-rí jín-ró. ⁸ Ya'a-ni ñi kuu ñi sá'a-ña. Chí a ñi chí'i tu'a-ña perfume yiki kúñu-rí kivi yúji-rí. ⁹ Jandáa ká'an-rí jín-ró, ja ñi ñuyivi nú ná kujcha tu'un va'a yá'a, te tiñu ñi sá'a-ña yá'a, suni koo tu'un náva'a ná núku'un ini-i-ña, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Judas Iscariote, ñi ja uxí uu yúan, kua'an-de nuu sutú ñá'nu ja nastúu-de-ya. ¹¹ Te súan ñi kájiní so'o sutú-ún. Te ñi kákusi ini. Te ñi kakeyu'u já kuá'a xu'ún núu-dé. Te ná ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya.

Viko lélú Pascua

¹² Te máa kivi kéj'á viko kóo státilá tú yí'i yujan íá, suni máa kivi kásokó-de lélú Pascua, te chaa káskuá'a-ún, ñi kaka'an-de jín-yá: Ndenu kuni-ni ná kásátú'a-ná nuu kée-ni lélú Pascua, áchí-de. ¹³ Te ñi táji-yá uu chaa káskuá'a jín-yá kua'an-de. Te ñi ka'an-ya jín-de: Kuá'an onde ñu. Te yúan ketá'an-ró jín ñi chaa ndiso ñi kivi nducha. Te kundikín-ro-dé ki'ín-ro jín-de. ¹⁴ Te nuu ndívi-de, yúan ka'an-ro jín máa jito'o ve'e-ún: Achí máa Maestro: Ndenu ío ñi ve'e kua'a núu-ni nuu kée-ná lélú Pascua jín cháa káskuá'a jín-ná, achí-ro. ¹⁵ Te máa-de, ná stá'an-de ñi cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, yúan a ío tu'a. Te yúan sátú'a-ró ndasa kuu-yó, áchí-ya jín-de. ¹⁶ Te kája'an chaa káskuá'a jín-yá. Te ñi jakoyo-de ñu-ún. Te ñi kani'ñ-de nátú'un ní ká'an-ya jín-de. Te ñi kásátú'a-de ndasa kuxíni-de lélú Pascua. ¹⁷ Te ñi ini. Te kua'an-ya jín máa uxí uu chaa-ún. ¹⁸ Te káxiukú-de nuu mesa káyee-dé staa. Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-rí jín-ró, ja ñi róó, ja yé jín-rí, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ¹⁹ Yúan-na te ñi kákuxí ini-de. Te ñi kajika tu'un ná ñi ná ñi-de-ya: Ja náa náún, ja náa náún, ká'an ñi-de, ká'an inga-de. ²⁰ Te ñi ka'an-ya jín-de: ñi ja uxí uu ja chíxí'ú núu kó'o jín-rí kúu, áchí-ya. ²¹ Chí jandáa máa Sé'e chaa ki'ín-ya nátú'un yóso tu'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kúu chaa nastúu máa Sé'e chaa. Va'a-ga nú tú ní káku chaa-ún núú, áchí-ya. ²² Te káyee-dé. Te ñi ki'ín Jesús staa. Te ñi jikan ta'u-yá. Te ñi sákuáchí-ya. Te ñi ja'a-ya núu-dé. Te ñi ka'an-ya: Kee jíná'an-ró. Ya'a kúu yiki kúñu-rí, áchí-ya. ²³ Te ñi ki'ín-ya ñi taza. Te ñi jikan ta'u-yá. Te ñi ja'a-ya núu-dé. Te ndí'i-de, ñi kaji'i-de. ²⁴ Te ñi ka'an-ya jín-de: Ya'a kúu ñiñi-rí ja sá'a contrato jáa. Te ja siki ñáyivi kuá'a te ñi jati. ²⁵ Te jandáa ká'an-rí jín-ró: Ma kó'o-ga-rí nducha ndé'e uva, onde kivi náko'o-rí ja jáa ini ñu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te ñi kajita-ya ñi yaa ñi. Te ñi kenda-ya kája'an-ya onde yuku Olivos. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ñi ka'an-ya jín-de: Ndívii-ro, nayú'ú-ro já siki rúu akuáa vína. Chí a yóso núu tutú: Stují-rí chaa ndito ri, te máa ri-ún, kuicha-ti, áchí. ²⁸ Ko nuu náchaku-rí, te xna'an-ga ruu ki'ín-rí ñu Galilea vásá róó, áchí-ya. ²⁹ Ko Pedro, ñi ka'an-de jín-yá: Vasa ndívii-dé ná náyu'ú-de,

ko náá chĩ túu, áchí-de. ³⁰ Te Jesús, nĩ ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, chĩ róó, akuaá vína, ondé ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu unĩ jínu, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, téyíí ní ka'an-de: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu ní, áchí-de. Te suni súan nĩ kaka'an ndi'i-de.

Jesús inĩ Jardín Getsemaní

³² Te nĩ jakoyo-ya ñin nuu nání Getsemaní. Te nĩ ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kakán ta'u-ri, áchí-ya. ³³ Te nĩ jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin Juan kája'an-de jíin-yá. Te nĩ kejá'a-yá yú'u-ya, te ndúkuí'a inĩ-ya. ³⁴ Te nĩ ka'an-ya jíin-de: Xaãñ ndúkuí'a inĩ-ri, chĩ a yani kuu-ri. Yá'a kundatu-ró, te kundito-ró, áchí-ya. ³⁵ Te nĩ kanduu-ya ñin tí'lí. Te nĩ jukuñĩ jíití-yá nuu ñú'un. Te nĩ jikan ta'u-yá, te nú kuu kaku-ya hora-ún. ³⁶ Te nĩ ka'an-ya: Abba, Táa. Taká tiñu kúu sá'a máá-ní. Chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in. Ko nasu já kuni máá-ná, chĩ ja kuni máá-ní ná kúu, áchí-ya. ³⁷ Te nĩ ncha-ya. Te nĩ jiní-ya já kákixi-de. Te nĩ ka'an-ya jíin Pedro: Simón, kixi-ró náún. Á tú kánda-ró kundito-ró vasté ñin hora. ³⁸ Kundito, te kakan ta'u-ró, náva'a ma kóto ncha-ún róó. Chĩ kuni ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chĩ túu, áchí-ya. ³⁹ Te kua'an tuku-ya. Te nĩ jikan ta'u-yá. Suni ñin-ni tu'un nĩ ka'an-ya. ⁴⁰ Te nĩ ncha-ya. Te nĩ jiní tuku-ya-dé kákixi-de, chĩ xaãñ káji'i-de numá'ná. Te tú kútuni ndasa xndíó káni-de tu'un nuu-yá. ⁴¹ Te nĩ ncha-ya vuelta unĩ. Te nĩ ka'an-ya jíin-de: Kusy te ndetátú-ro-ná. A nĩ kuu. Vina te nĩ jaã hora ja máá Sé'e chaa natuu-ya nuu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴² Nduko, ná chó'ó. Chĩ ja nástúu ruu, a nĩ kuyani vai, áchí-ya.

Ja ní kakatiin-de Jesús

⁴³ Te súan ká'an-ya, te nĩ chaa-ni Judas, ñin ja uxí uu-ún. Te ñin nuu já káchindéé tá'an jíin-de, jíin machete jíin yúnu vái koyo jíin-de. Chĩ sutú ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa nĩ kayii, nĩ katáji cháa-ún. ⁴⁴ Te chaa nĩ nastúu-ya-ún, nĩ ja'a-de ñin tuni, te nĩ ka'an-de: Chaa tíyú'u-ri-ún, yuãñ kúu. Katiin jiná'an-ró, te kunchaka-ró kí'in-ro jíin, áchí-de. ⁴⁵ Yúan-na te nĩ chaa-de. Te nĩ kandita-ni-de nuu-yá. Te nĩ ka'an-de jíin-yá: Maestro, Maestro, áchí-de. Te nĩ tíyú'u-de-ya. ⁴⁶ Te chaa vai koyo jíin Judas-ún, nĩ kakatiin-de-ya. ⁴⁷ Te ñin chaa kándij yúan, nĩ stáa-de machete-de. Te nĩ kachi-de so'o mozo máá sutú ñá'nu-ga. ⁴⁸ Te nĩ ka'an Jesús jíin-de jiná'an-de: Nátu'un siki ñin chaa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kátiin-ró rúu náún. ⁴⁹ Ndita'an kivi ní kandee-ri jíin-ró iní ve'e ñi, nĩ stá'an-ri tu'un, te tú ní kakatiin-ró rúu. Ko súan kásá'a-ró náva'a ná skíkuu tutu ñi, áchí-ya. ⁵⁰ Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, nĩ kaskéndoo-de-ya. Te nĩ kajinu ndi'i-de kája'an-de. ⁵¹ Te ñin suchí, ndikin-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te ndi-i ñin sa'ma kuitá, chĩ vichí líi-í. Te nĩ kakatiin-de-i. ⁵² Ko máá-i, nĩ xndóo-i sa'ma kuitá-ún. Te nĩ jinu vichí líi-í kuá'an-i.

Ja ní kándij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵³ Te nĩ kákinchaka-de Jesús nuu máá sutú ñá'nu-ga. Te taká sutú ñá'nu jíin cháa nĩ kayii jíin cháa káchaa tutu, nĩ kandutútú-de. ⁵⁴ Te Pedro, jíká ndikin-de-ya ondé inĩ yuxé'é máá sutú ñá'nu-ga-ún. Te nĩ jungoo-de jíin cháa kájatíñu-ún, ndúvixi-de ñu'un. ⁵⁵ Te taká sutú ñá'nu jíin taká chaa junta, nĩ kandúkú-de ñin tu'un siki Jesús, ja ká'ni-dé-ya kákuñi-de. Ko tú ní káni'in-dé. ⁵⁶ Chĩ kua'a-dé, nĩ kasátú'ún-de siki-yá. Ko tu'un nĩ kaka'an-de-ún, tú ní kété'an. ⁵⁷ Yúan-na te nĩ kandukuñĩ sava-de, nĩ kasátú'ún-de siki-yá: ⁵⁸ Máá-ná, nĩ kajini-ná ká'an-de: Ruu, stúunchaa-ri ve'e ñi yá'a ja ní kasáva'a nda'a. Te nuu unĩ kivi te ndukani-ri inga ja tú ní ní jíin ndá'a, áchí-de, áchí jiná'an. ⁵⁹ Ko ní súan tú ní kété'an tu'un nĩ kaka'an. ⁶⁰ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, nĩ ndukuñi-de kándij-de ma'ñú. Te nĩ jika tu'ún-de Jesús: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasa káka'an chaa yá'a siki-ro, áchí-de jíin-yá. ⁶¹ Te máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá. Te máá sutú ñá'nu-ga-ún, nĩ jika tu'ún tuku-de-ya: Máá-ró kúu Cristo, Sé'e máá l'a ñi náún, áchí-de jíin-yá. ⁶² Te Jesús, nĩ ka'an-ya jíin-de: Máá-ri kúu. Te kunj-ro máá Sé'e chaa kunchaa-ya íchi ndáva'a Dios nuu íó fuerza-ya. Te ndii-ya íchi ándiví jíin vikó nú'un, áchí-ya. ⁶³ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, nĩ ndátá-ni-de sa'ma-dé. Te nĩ ka'an-de: Nañ nini kúni so'o-yó ká'an inga-de núsáa. ⁶⁴ Nĩ kajini-ro ná ndáva'a ká'an-de. Ndasa káani inĩ-ro. Achí sutú ñá'nu-ga-ún. Te taká chaa-ún, nĩ kanakuxndii-de-ya ná kuu-ya. ⁶⁵ Te sava-de, nĩ katiiví sí'ví-de nuu-yá. Te nĩ kajasu-de nuu-yá. Te nĩ kaja'a-de jíkí núu-yá. Te káka'an-de jíin-yá: Kani tu'un, áchí-de. Te chaa kájatíñu-ún, nĩ kastují-dé-ya jíin jíkí.

Ja tú ní jatú'un Pedro

⁶⁶ Te ichi chí yuxé'é yúan kándij Pedro. Te ñin ña'an játíñu nuu máá sutú ñá'nu-ga-ún, nĩ chaa-ña. ⁶⁷ Te nĩ jiní-ña nuu Pedro kándij-de ndúvixi-de. Te nĩ ndakoto-ña nuu-dé. Te nĩ ka'an-ña: Te róó, jíin Jesús ñuu Nazaret jíká-ró vii, áchí-ña. ⁶⁸ Ko máá-de, tú ní jatú'un-de. Tú jiní-ná, ní tú júku'un inĩ-ná nañ ká'an-ní, áchí-de jíin-ña. Te nĩ kenda-de yuxé'é yatá vé'e-ún. Te nĩ kana-ni lí'li. ⁶⁹ Te ña'an játíñu-ún, nĩ jiní-ña nuu-dé inga jinu. Te nĩ ka'an-ña jíin

cháa ká'jin yúan. Chaa yá'a suni tá'an-de, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un tuku-de. Te nì kunúu tuku. Te chaa ká'jin-ún, nì kaka'an tuku-de jín Pedro: Jandáa ja sùni tá'an-de kúu-ró, chí chaa galileo kúu-ró. Te tu'un ká'an-ro súan kuní koo, áchí-de. ⁷¹ Ko máá-de, nì'in nì ka'an ndiva'a-de: Tú jini-rì chaa yá'a ja kaka'an-ro tú'un-de, áchí-de. ⁷² Yúan-na te nì kana-ni lí'li vuelta uú. Te Pedro, nì nuku'un ini-de taká tu'un nì ka'an Jesús jín-de núú: Ondé ná té kana-ga lí'li uú jínu, te má kuátu'un-ró rúu unì jínu, áchí-ya sáá. Te nì nakani ini-de siki tú'un-ún. Te nì nde'e-de.

15

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Te jaña'an-ún, te taká sutu ñá'nu, jín cháa nì kayii, jín cháa káchaa tutu, jín ndívii cháa junta, nì kaskétá'an-ni-de tu'un. Te nì kaju'ni-de Jesús kua'an-de jín-ya. Te nì kaja'a-de-ya núu Pilato. ² Te Pilato, nì jiká tu'un-de-ya: Máá-ró kúu Rey chaa judío náún, áchí-de. Te nì ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya jín-de. ³ Te sutu ñá'nu-ún, nì'in nì kajikan-de kuachi siki-ya. ⁴ Te Pilato, nì jiká tu'un tuku-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Nde'é, ná kua'a-kuachi kájikán-de siki-ro, áchí-de jín-ya. ⁵ Ko Jesús, tuká ní ká'an kuti-ya. Te nì naa iní Pilato ndé'é-de nuu-ya. ⁶ Te ío costumbre Pilato ja kivi víko-ún síá-de in chaa yí'li vekaa, nani chaa kákuu inì ñayivi. ⁷ Te nì io in chaa nani-de Barrabás, kánde-de vekaa jín tá'an-de ja ní kánda-de, nì kaja'ni-dé ndyí. ⁸ Te nì chakoyo kua'a ñayivi. ⁹ Te nì kaka'an-í jín Pilato ná sá'a-de nátu'un ío costumbre-de. ¹⁰ Te nì ka'an Pilato jín-i: Kákuni-ro ja síá-rì Rey chaa judío náún, áchí-de. ¹¹ Chì sutu ñá'nu-ún, nì kaská'an-de ñayivi kuá'a-ún ja Pilato va'a-ga ná síá-de Barrabás kí'ni. ¹² Te nì ka'an tuku Pilato: Ndaa kákuni-ro ja sá'a-rì jín cháa káskúnáni-ró Rey judío núsáá, áchí-de jín-i. ¹³ Te máá-i, nì kákana jaa tuku-i: Kata kaa-ní chaa jian jiká cruz, áchí-i. ¹⁴ Ko Pilato, nì ka'an-de jín-i: Naún kuachi nì sá'a-de, áchí-de. Te máá-i, ví'í-gá nì kákana jaa-i: Kata kaa-ní-de ná kúu-de, áchí-i. ¹⁵ Te Pilato, kuní-de ja ná kúu inì ñayivi-ún. Te nì síá-de Barrabás kua'an. Yúan-na te nì xndó'o-de-ya. Te nì ja'a-de-ya kuíta kaa-ya ja ná kúu-ya.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

¹⁶ Yúan-na te soldado, nì káki'in-de-ya kuá'an-de jín-ya inì ve'e palacio. Te nì kákana xini tá'an-de ní kándutútu-de. ¹⁷ Te nì kachu'un-de-ya in sa'ma kuá'a tindi'í. Te nì kat'in-de in corona iñu. Te nì kachu'un-de-xini-ya. ¹⁸ Yúan-na te nì kaka'an-de jín-ya: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ¹⁹ Te nì kakuun-de yunu xini-ya. Te nì kativi sí'ví-de nuu-ya. Te nì kajukuinì jiti-de nuu-ya, te nì kachiñú'ún-de-ya. ²⁰ Te nuu ní ndi'í nì kasákátá-de nuu-ya, te nì katava-dé sa'ma kuá'a tindi'í núu-un-ya-ún. Te nì kanachu'un-de-ya sa'ma máá-ya, te nì kakeni'in-de-ya káta kaa-de-ya. ²¹ Te in chaa nani-de Simón ñuu Cirene (taá Alejandro jín Rufo kúu-de), nì ja'a-de vai-de ichi rancho. Te nì katetiñu-de chaa-ún kí'in-de jín-de kundiso-de cruz-ya. ²² Te kaja'an-de jín-ya onde nuu nani Gólgota, ja kuní ka'an: yiki xini. ²³ Te nì kasáká núu-de vino jín súsia uá. Te nì kaja'a-de nuu-ya ko'o-ya. Ko máá-ya, tú ní játa'ú-ya ko'o-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²⁴ Te nì kajata kaa-de-ya jiká cruz. Te nì kasaka-dé sa'ma-ya nuu tá'an-de. Te nì kasá'a-de apuesto siki, ndasa n'in, in in-de. ²⁵ Te ka'in nì kajata kaa-de-ya. ²⁶ Te nuu tutu kuachi siki-ya yóso: Ya'a kúu Rey chaa judío, áchí. ²⁷ Te nì kajata kaa-de uú ñaku'ná jín-ya, in ichi ndáv'a-ya, te inga ichi ndávésé-ya. ²⁸ Te nì skikuu tu'un ká'an tutu ii: Ondé jín cháa kánda'áa nì kaskétá'an-de-ya, áchí. ²⁹ Te ñayivi kaja'a yúan, nì kaskuikó-i xini-í. Te nì kaka'an ndiva'a-í jín-ya: Jan jaan. Róo, ká'an-ro ja stúncháa-ro vé'e ii Dios, te nuu uní kivi te ndukani-ró núú. ³⁰ Vina te nama-ro máá-ró, te nuu-ró jiká cruz núsáá vii, áchí-i. ³¹ Te suni súan nì kasákátá sutu ñá'nu-ún nuu-ya. Te kánda'tu'ún jín cháa káchaa tutu: Sava ñayivi á nì kuu nì nama-de, ko ma kúu nama-de máá-de. ³² Cristo, Rey chaa Israel, ná núu-de jiká cruz vina, te ná kuní-yo, te ná kándija-yó, áchí. Te chaa kándita kaa jín-ya-ún, suni súan nì kaka'an ndiva'a-de jín-ya. ³³ Te nuu ní kuu kaxiuu, te nì kuxkí'vi ní núu ñu'un onde ka'unì. ³⁴ Te nuu ní kuu ka'unì, te nì ka'an jaa Jesús: Eloi, Eloi, lama sabactani, áchí-ya. Ja kuní ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. ³⁵ Te sava chaa ká'jin yúan, nì kajini sq'o-de. Te nì kaka'an-de: Nde'é, chí kána-de xini Elías, áchí-de. ³⁶ Te jínu in chaa nì jaa-de, te nì chindáji-de kachi núu vinagre. Te nì chaa-de xini in yunu. Te nì ja'a-de nuu-ya ja kó'o-ya. Te nì ka'an-de: Ná ndé'ó nú chaa Elías xnúu-de chaa, áchí-de. ³⁷ Ko máá Jesús, nì ka'an jaa-ya. Te nì jii-ya. ³⁸ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa inì ve'e ii, nì te'nde uú onde nuu xini te onde nuu ja'a. ³⁹ Te in chaa capitán kándi-de nuu-ya. Te nì jini-de ja ní kana jaa-ya ní jii-ya. Te nì ka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu chaa yá'a núú, áchí-de. ⁴⁰ Te suni ká'jin sava ñasí'í kánde'é jiká-ña. Te yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín Salomé, jín María ndá José

jín Jacobo súchí. ⁴¹ Chì onde ná kándeey-ya ñúu Galilea, te ña'an-ún, ñi kandikìn-ña-yá. Te ñi kajatiñu-ña núu-yá. Te suni ío kua'a-gá-ña, ñi kaja'an-ña jín-yá ñuu Jerusalén. ⁴² Te ñi ini kivi-ún. Te kásatú'a-de, chì yuchaan kúu kivi ndétatú. ⁴³ Te José ñuu Arimatea, chaá kúñá'nu nuu junta kúu-de, te suni ñúkuu iní-de ja kúu ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ñi chaá-de. Te ñi chundéé iní-de ñi kivi-de nuu Pilato. Te ñi jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁴⁴ Te Pilato, tú kándija-de ja á ñi jì'í-ya. Te ñi kana-de xiní capitán. Te ñi jiká tu'ún-de chaá-ún nú a ñi jì'í-ya. ⁴⁵ Yúan-na te ñi kundaa iní-de ja ní ka'an capitán-ún jín-de. Te ñi ja'a-de yiki kúñu-ya núu José. ⁴⁶ Te José, ñi jaan-de ñi sa'ma kuitá. Te ñi xnúu-de-ya. Te ñi chisukun-dé-ya sá'ma-ún. Te ñi chindee-de-ya iní ve'e añú ja ní jacha chii ñi kava. Te ñi stúu-dé ñi yuu ní jasú-de yuvé'e añú-ún. ⁴⁷ Te María ñuu Magdala, jín María náa José, ñi kajini-ña núu ñi jakin-de-ya.

16

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te ñi ini kivi ndétatú-ún. Te María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo, jín Salomé, ñi kajaan-ña jí'o vixi kichí'i-ña-yá. ² Te jañá'an kivi ñi semana, ja á ñi kana ndikandii, ñi jakoyo-ña núu vé'e añú. ³ Te káka'an máa-ña: Ndénu ní'in-yo ñi chaá chaxio yuu yuvé'e añú, áchí-ña. ⁴ Te ñi kándakoto-ña. Te ñi kajini-ña ja á ñi nukxio yuu-ún kua'an. Te ká'nu xaan. ⁵ Te ñi kivi koyo-ña iní ve'e añú-ún. Te ñi kajini-ña ñi chaá súchí, ñú'un káni-dé ñi sa'ma kuijín, káncha-de ichi ndává'a. Te ñi kayu'ú-ña. ⁶ Te chaá-ún, ñi ka'an-de jín-ña: Ma yú'ú-ro. Kánandúkú-ró Jesús ñuu Nazaret I'a ñi jì'í jiká cruz. Túu-ya yá'a, chì a ñi nachaku-ya. Yá'a nde'é-ró nú ní kajakin-de-ya. ⁷ Kuángoyo núsáá, te kachí-ro núu cháa káskuá'a jín-yá, jín núu Pedro, ja xná'an-ga-ya kí'in ñuu Galilea vásá kí'in-ro. Yúan kuní-ro núu-yá, nátu'un ñi ka'an-ya jín-ró sáá, áchí-de jín-ña. ⁸ Te máa-ña, kájinu-ña ní ndenda-ña vé'e añú. Chì káyu'ú-ña, te kákisi-i-ña. Te tú ni ñi nuu ní kákachi-ña, chì káyu'ú-ña. ⁹ Te Jesús, a ñi nachaku-ya máa jañá'an kivi ñi semana. Te xnáñúú-gá ñi ndenda ndijin-ya núu María ñuu Magdala. Ña'an-ún, ñi yi'í usiá tachí káni-ña. Te ñi kiñi'in-ya kuá'an. ¹⁰ Te ñi kee-ña kuá'an-ña. Te ñi kachi-ña núu cháa ñi kajika jín-yá, chì kánduku'a iní-de te kánde'e-de. ¹¹ Te súan ñi kajini tu'un-de ja chakú-ya ní jiní ña'an-ún nuu-yá. Ko tú ní kákandija-de tu'un ká'an-ña. ¹² Te ñi kuee-ga. Te inga modo ñi nastá'an ndijin-ya máa-yá nuu úu-de kájika-de kua'an-de ichi rancho-de. ¹³ Te chaá-ún, ñi kaja'an-de. Te ñi kastu'ún-de nuu sáva-ga. Ko ní tú ní kákandija ja káka'an-de.

Ja kuáno'on-yá andívi

¹⁴ Yúan-na te vásá ní nastá'an ndijin-ya máa-yá nuu máa uxí ñi iní-de, káxiukú-de káyee-dé staa. Te ñi kana jín-yá nuu-dé, chì ndava iní añú-de, te tú ní kákandija-de tu'un ñi kaka'an ja ní kajini nuu-yá ja ní nachaku-ya. ¹⁵ Te ñi ka'an-ya jín-de: Kuá'an jín'an-ró ní ñúyivi, te kani-ró tú'un va'a-ri nuu táka ñáyivi. ¹⁶ Chaá kándija te kuanducha-dé, kaku-de. Ko chaá tú kándija, ta'nu ndatu-de. ¹⁷ Te chaá kákandija, sá'a-de tunj yá'a: Jín sí'ví-rí kiñi'in-de tachí káni kóngoyo. Te ka'an-de inga yu'u jaá. ¹⁸ Kuanchaa-de koo, te nú ñi jì'í-de veneno, te ma sá'a daño jín-de. Te xndée-de nda'a-dé siki ñáyivi kú'u, te nduva'a-i, áchí-ya jín-de. ¹⁹ Yúan-na te nuu ní ndí'í ñi ka'an máa Jito'o-yo jín-de jín'an-de, te ñi ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te ñi nungoo-ya ichi ndává'a Dios. ²⁰ Te máa-de, kája'an-de. Te ñi kajani-de tu'un-ya táka lado. Te máa Jito'o-yo, ñi chindéé ní chituu-ya-dé. Te jín tuní ñi kasá'a-de-ún ñi stá'an-ya ja ío ndaa taká tu'un yá'a. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS TU'UN VA'A NI CHAA SAN LUCAS

Siki tú'un ni chaa San Lucas

¹ Kua'a cháa ni kachaa-de tu'un ná taká tíñu ni sá'a Jesús ni kajini-yo. ² Te chaa ni kajini nuu-yá ná onde kivi ní kejá'á-yá, ni kajani-de tu'un-ya. Te ni kakastu'ún-de nuu-yo. ³ Te náá, a ni nandúkú víi-ná taká tu'un-ya, ná onde kivi ní kejá'á. Te jáni iní-ná ja súni ío va'a chaa káji-ná tu'un yá'a nuu-ní, Teófilo máni, ⁴ náva'a ná kuní-ní ja ío ndaa taká tu'un ni skuá'a-ní.

Ja ni ka'an ndajá'a Dios jín Zacarías

⁵ Te kivi ní kuu Herodes rey ñuu Judea, ni ío iní sutu nání-de Zacarías ja ní chindéé tá'an-de jín Abías. Te ñasí'í-de nání-ña Elisabet. Te onde chíi Aarón vai tata-ña. ⁶ Te chaa ndaa ni kakuu ndendúú-de nuu Dios. Te ñúkuún ní kaskíkuu-de taká tu'un jín tíñu tá'ú-yá nuu-yo. ⁷ Te tú se'e-de ní ío, chíi Elisabet, ña'an numá kúu-ña, te vina, a ni kayii-de. ⁸ Yúan-na te ni jaá kivi ní kateta'an-i nuu Zacarías jiku-de jín tíñu ja kúu-de sutu nuu Dios, ⁹ nátu'un ni kasá'a máá sutú. Te ja yúan ni kivi-de iní ve'e íi máá Jito'o-yo. Te ní ja'mu-de susia kutú. ¹⁰ Te nini já'mu-de susia kutú, te ichi yatá ve'e íi, kájiikan ta'u ñáyivi kuá'a. ¹¹ Te ni kenda iní ndajá'a máá Jito'o-yo núu-dé, kándi-yá íchi ndává'a altar nuu já'mu-de susia kutú. ¹² Te ni jini Zacarías nuu-yá, te ni yu'ú-de, te ni kisi-i-de. ¹³ Ko máá ndajá'a-ún, ni ka'an-ya jín-de: Zacarías, ma yú'ú-ro, chi ja ní jikan ta'u-ro a ni jini so'o Dios. Te ñasí'í-ro Elisabet, skáku-ña iní se'e yíi, te skúnání-ró-i Juan. ¹⁴ Te kusii xáan iní-ro. Te kusii iní kua'a ñáyivi jín-i kivi káku-i. ¹⁵ Te kuu-i iní chaa kuñá'nu nuu Dios. Te ma kó'o-i vino, ni ndixi. Te kukutú Espiritu Santo iní-i, vasa ní'un-ga-i chíi náa-i. ¹⁶ Te kua'a cháa Israel ndíó káva iní-de nuu Dios sá'a-i. ¹⁷ Te kuxnúú-i jín modo jín fuerza Elías nuu I'a kii. Te taká táa, ndundá'ú iní-de se'e-de, te chaa ni'in iní, nakuandatu-de tu'un ndíchi ká'an chaa ndaa, sá'a-i. Te sátu'a-i ñáyivi koo tu'a ja cháa máá Jito'o-yo. Achí-ya jín-de. ¹⁸ Te ni ka'an Zacarías jín ndajá'a-ún: Ndasa kuní-ná te nú jandaa kúu, chi chaa ni yii kúu-ná, te ñasí'í-ná, suni a ni yii-ña, achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá: Máá-rí kúu Gabriel, ja kándi-rí nuu Dios. Te ni táji-yá ruu, vai ka'an-rí jín-ró, te kachí-rí tu'un va'a yá'a nuu-ro. ²⁰ Vina te kuñí'in-ro, te ma kúu ka'an-ro onde kivi skíkuu tu'un yá'a, chíi tú ní kándi-á-ró tú'un ni ka'an-rí, te tu'un skíkuu ná'in kúu, ná jaá kivi, achí-ya jín-de. ²¹ Te ñáyivi-ún, káindatu-i Zacarías. Te káani iní-i naún tá'an-de ja ní kuná'an kánde-de iní ve'e íi. ²² Yúan-na te ni ndenda-de, te tuká ní kúu ka'an-de jín-i. Te ni kajuku'un iní-i ja iní ve'e íi-ún ni jini-de iní ja Dios ni skóto-ya-dé. Te máá seña-na ni sá'a-de nuu-i, chíi a ni kuñí'in-de. ²³ Te nuu ni jinu tíñu ndíso-de, te kuano'on-dé ve'e-de. ²⁴ Yúan-na te ni kuu yakú kivi. Te ñasí'í-de Elisabet, ni ni'in sé'e-ña. Te ni chisa'í-ña máá-ña ú'un yoó. Te ni ka'an-ña: ²⁵ Súan ni sá'a máá Jito'o-yo jín-rí ja ní jini-yá núu-rí. Te vina tuká kúka nuu-rí nuu taká ñáyivi. Achí-ña.

Ja ni ka'an Gabriel jín María

²⁶ Te nuu iní yoó, te ni táji Dios ndajá'a Gabriel, ni ja'an-ya iní ñuu nání Nazaret, ndañúu Galilea. ²⁷ Ni ja'an-ya núu iní ña'an jáá, já á yani tãnda'a-ña jín iní chaa nání José. Te onde chíi David vai tata-de. Te ña'an jáá-ún nání-ña María. ²⁸ Te ni jaá ndajá'a-yá nuu kanchaa-ña yúan. Te ni ka'an-ya jín-ña: Taá ndii, ta'u-ro kúu, chíi máá Jito'o-yo jika-ya jín-ró. Te xáan ndatu kéndoo-ró vasa taká ña'an. Achí-ya. ²⁹ Te máá-ña, ni jini-ña núu-yá. Te ni kuñáá iní-ña ja súan ni ka'an-ya. Te jáni iní-ña naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya-ún. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá jín-ña: María, ma yú'ú-ro, chíi ni kusii iní Dios jín-ró. ³¹ Vina te juku'un se'e-ró, te skáku-ró iní se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. ³² Kuñá'nu suchí-ún. Te kunání-i Se'e I'a kuñá'nu xaan. Te máá Tatá Dios kua'a-ya mesa táa-i David nuu-i. ³³ Te tá'ú-i tíñu iní ve'e Jacob ní káni. Te kivi tá'ú-i tíñu-ún, ma ndí'i kuti. Achí-ya. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an María jín ndajá'a-yá: Ndasa koo Táta, chíi tú yii-ná ío, achí-ña. ³⁵ Te ni kachí ndajá'a-yá jín-ña: Máá Espiritu Santo kii sikí-ro, te fuerza máá I'a kuñá'nu xaan sá'a kati sikí-ro. Yúan máá súchí íi káku-ún, kunání-i Se'e Dios. ³⁶ Te kástu'ún-rí nuu-ro, já tá'an-ró Elisabet, suni a ni ni'in sé'e-ña vina vasa a ni yii-ña. Te vina ío iní yoó ja tuká nání-ña ñá'an numá. ³⁷ Chi taká ja kuní Dios, te kuu sá'a-ya, achí ndajá'a-yá ³⁸ yúan-na te ni ka'an María: Kuu, chíi jatíñu-ná nuu máá Tatá Dios, te súan ná koo nátu'un ni ka'an-ní núsáá, achí-ña. Te máá ndajá'a-ún, kua'an-ya.

Ja ni jaá María nuu Elisabet

³⁹ Te ni kuu kivi. Te ni ndukuiñi María, ni kaa-ña iní yuku kuá'an-ña, ni jaá-ña iní ñuu nání Judá. ⁴⁰ Te ni kivi-ña iní ve'e Zacarías. Te ni ka'an-ña jín Elisabet. ⁴¹ Te nuu ní jini so'o Elisabet tu'un ni ka'an María jín-ña, te suchí lúli-ún ni tuñu-ni-i chíi-ña. Te ni chítú ndí Elisabet jín Espiritu Santo. ⁴² Te ni ka'an jaá-ña: Xáan ndatu kúu-ró núu taká ña'an. Te suni

xáan ndatu kúu suchí ñú'un chji-ró. ⁴³ Te ñáun ña'an kúu ruu ja ní chaq náa máa Jito'o-ri nuu-ri. ⁴⁴ Chi ja ní jini so'o-ri tu'un ni ka'an-ro jíin-ri, te suchí ñú'un chji-ri yá'a, ni tuñu-ni-i ja kúsi iní-i. ⁴⁵ Xáan ndatu kúu ña'an ní kandja-ún, chi taká tu'un ni keyu'u máa Tatá Dios, skíkuu ná'in jíin-ña, áchi Elisabet. ⁴⁶ Yúan-na te ni ka'an María: Kúu iní-ri ja ná ndúñá'nu máa Tatá Dios. ⁴⁷ Te kúsi iní-ri jíin Dios ja náma-ya ruu. ⁴⁸ Chi ni jini-ya ja kúka nuu iní ña'an játíñu nuu-ya núu. Ko onde vina te ka'an taká ñayivi jíin-ri ja xáan ndatu-ri. ⁴⁹ Chi I'a tñn ndí'i fuerza, ni sá'a-ya tññu ñá'nu jíin-ri, te sí'vi í'í ñáva'a-ya. ⁵⁰ Te ní káni kundá'ú iní-ya taká ñayivi kájandatu nuu-ya. ⁵¹ Ni sá'a-ya tññu ñá'nu jíin ndá'a-yá. Te ni skúnu-ya cháa vixi kaja'an-de, onde jíin taká ja kájani sáni iní-de. ⁵² Te ni chaxio-ya cháa kakuñá'nu nuu mesa-de. Ko chaq kákundá'ú, ni nasáñá'nu-ya-dé. ⁵³ Te nuu cháa káji'i soko, ni ja'a-ya ja kée vá'a-de. Ko chaq kúka, ni kiñi'in sáni-ya-dé kaja'an-de. ⁵⁴ Te ni chindéé ní chituu-ya mozo-ya ñayivi Israel, chi núku'un iní-ya ja ní kundá'ú iní-ya-í. ⁵⁵ Chi ni ka'an-ya jíin ndíyi táa-yo jíná'an-de, ja ní káni kundá'ú iní-ya Abraham jíin taká tata-de, áchi María. ⁵⁶ Te ni kanchaa María jíin-ña natu'un uní yoo. Yúan-na te kuano'on-ña ve'e-ña.

Kivi ní kaku Juan, chaq skuánducha

⁵⁷ Te Elisabet ni jaa kivi skáku-ña sé'e-ña. Te ni skáku-ña in se'e yíi. ⁵⁸ Te ni kajini tu'un tá'an-ña jíin ñayivi káxiuku yáni, ja Dios xañ ní kundá'ú iní-ya-ña. Te kákusi iní-i jíin-ña. ⁵⁹ Yúan-na te nuu uná kivi, te ni chakoyo-de ja xití ndúu suchí yikín-ún. Te skunání-de-i sí'vi táa-i Zacarias núu. ⁶⁰ Ko ni ka'an náa-i: Ma kúu, chi Juan kunání-i, áchi-ña. ⁶¹ Te ni kaka'an-de jíin-ña: Naja. Te tú ni in tá'an-ró nání súan, áchi-de. ⁶² Yúan-na te jíin seña kájika tu'un-de táa-i ndasa kuní-de kunání-i. ⁶³ Te ni jikan máa-de in tutu. Te yúan ni chaa-de: Juan kunání-i, áchi. Te taká ñayivi-ún ni kánaa iní kándé-é-i. ⁶⁴ Te ni nanuñá-ni yu'u-dé. Te ni nduvitá-ni yaa-dé. Te ni naka'an-ní-de ni nakana jaa-de Dios. ⁶⁵ Te taká ñayivi kákuu tá'an-de, ni kayu'ú-i. Te ni jichá taká tu'un yá'a kua'an ní yúku ndañúu Judea. ⁶⁶ Te taká ja ní kajini so'o tu'un-ún, ni kañu'un-ni iní máa. Te kaka'an: Ndasá koo suchí yá'a núsáa, chi máa Tatá Dios ndito-ya-í, áchi. ⁶⁷ Yúan-na te táa-i Zacarias, ni chitú ndí-de jíin Espiritu Santo. Te ni jani-de tu'un: ⁶⁸ Ná nakana jaa-yó máa Tatá Dios ñayivi Israel, chi ni kindé-é-ya ñayivi-yó. Te ni nama-ya-í. ⁶⁹ Te onde iní ve'e mozo-ya David, ni jani-ya in chaa kúñá'nu nama yóo. ⁷⁰ Natu'un ni kaka'an chaq ndoo ni kajani tu'un-ya ni kikoyo-de onde xnáñúu, ⁷¹ ja náma-ya yóo iní nda'a cháa kájito u'u yóo jíin núu ja kákiti iní kájito yóo. ⁷² Chi kundá'ú iní-ya táa-yo. Te núku'un iní-ya tú'un iní ní keyu'u-ya. ⁷³ Tu'un-ún ni chíso tú'un téyí-ya nuu Abraham, ja kua'a-ya núu-yo. ⁷⁴ Ja náma-ya yóo nuu cháa kájito u'u yóo. Te ma yu'ú-ga-yo, kua'tíñu-yó núu-ya. ⁷⁵ Jíin tññu ndoo jíin tññu ndaa taká kivi kúchaku-yo. ⁷⁶ Te róo suchí lúli, kunání-ró cháa jani tu'un I'a kúñá'nu xañ, chi kuxnúu-ró kí'in-ro íchi núu máa Jito'o-yo náva'a sátu'a-ró íchi-yá. ⁷⁷ Te kastu'un-ró núu ñayivi máa-ya ja náma-ya-í, jíin ja koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-í. ⁷⁸ Chi xañ kundá'ú iní Dios yóo. Ja yúan kundijin nuu-yo sá'a I'a ñá'nu. ⁷⁹ Náva'a kundijin nuu ja ká'jin ñuñáa jíin núu ja kakuñi naa. Yúan-na te kuu kaka-yó íchi vá'a, jíin íchi túu tundó'o, sá'a-ya, áchi-de. ⁸⁰ Te suchí lúli-ún, ni ja'nu ndéé-í, te ni yija iní-i. Te ni kanchaa-i onde nuu ñú'un té'é onde kivi ní stá'an ndijin-i máa-i nuu ñayivi Israel.

2

Kivi ní kaku Jesucristo

¹ Te ni kuu yakú kivi. Te Augusto César, ni jacha-de tu'un ja taká ñayivi ndútútu xini-í jíná'an-í. ² Yá'a kúu ja ní ndutútu núu xini-í. Te Cirenio ni kuu-de gobernador ñuu Siria. ³ Te taká ñayivi-ún, kaja'an-i ndita'an ñuu-i ja náku'a-a-i xini-í. ⁴ Te ja yúan ní kenda José iní ñuu Nazaret, ndañúu Galilea. Te ni kaa-de kua'an-de ñuu Judea. Te ni kivi-de ñuu David ja nání Belén. Chi tá'an iní ve'e David kúu-de. ⁵ Náva'a nakua'a-de xini-dé jíin ñási-í-de María, chá a yani tñnda'a-ña jíin-de, te ñú'un se'e-ña. ⁶ Te nini ká'jin-de yúan, te ni jinu kivi skáku-ña-í. ⁷ Te ni skáku-ña sé'e yíi núu-ña. Te ni chískun-ña-í, te ni jakin-ña-í iní nundóo kiti, chi tuká núña mesón. ⁸ Te suni ñuu yúan ío chaq kándito núu-de ri-de. ⁹ Te yúan ni kii in ndaja'a máa Tatá Dios nuu-dé. Te káyu'ú xañ-dé. ¹⁰ Te ni ka'an máa ndájá'a-yá jíin-de: Ma yú'u-ro jíná'an-ró, chi vai-ri kástu'un-ri in tu'un va'a nuu-ro, te kusí iní taká ñayivi sá'a. ¹¹ Chi vina onde iní ñuu David ni kaku in I'a nama róo. Cristo máa Jito'o-yo kúu-ya. ¹² Te kuni-ro ja súan ío, chi nani'in-ro suchí yikín-ún yisúkum-í sa'ma te kátuu-í iní in nundóo kiti. Achí-ya. ¹³ Te sanaa-ní te ni kenda in tiku'ni andívi, ká'jin kua'a-ya jíin ndájá'a-yá-ún, kánakana jaa-ya Dios, te kaka'an-ya: ¹⁴ Ná nakana jaa-yó Dios onde andívi. Te ná ndúndéé iní taká ñayivi iní ñuyivi yá'a, sá'a Dios ja kúsi iní-ya jíin-í, áchi. ¹⁵ Yúan-na te ndaja'a-ya-ún, ni xndóo-ya-dé te káno'on-ya andívi. Te máa cháa ndito-ti, kaka'an-de: Ná kí'on onde Belén te kuni-yo ñáun

ní kuu. Chì súan nì kastu'ún máá Tatá Dios nuu-yo. Achí-de. ¹⁶ Te yachì kája'an-de. Te nì kajini-de nuu María jín José, jín núu súchí yíkin-ún kátuu-i inì nundóó kiti. ¹⁷ Te súan nì kajini-de nuu-i. Te nì kajacha-de tu'un ndasa nì kajini-de síchí súchí yíkin-ún. ¹⁸ Te nì kánaa iní taká ñayivi ní kajini so'o-i tu'un káka'an cháa kándito rií. ¹⁹ Ko María nì chivá'a-ña taká tu'un yá'a. Te náxndá-ña tú'un-ún inì añú-ña. ²⁰ Te nì kanaxió káva cháa kándito rií, káno'on-de, kánakana jaa-de Dios. Chì nì kajini-de ja ío ndaa taká tu'un nì kajini so'o-de, nátu'un nì ka'an ndajá'a-yá jín-de.

Ja ní stá'an-de-i nuu máá Dios inì ve'e ij

²¹ Te nì kuu uná kivi. Te nì xitì ndúu súchí yíkin-ún. Te nì kaskúnáni-de-i Jesús, chì sí'ví-ún nì ka'an ndajá'a-yá ná té júku'un-ga-i núu. ²² Yúan-na te nì jinu kivi ndúndoo-ña, nátu'un ká'an ley Moisés. Te nì kajanchaka-de-i ñuu Jerusalén nává'a stá'an-de-i nuu máá Tatá Dios. ²³ Chì yoso núu tutú máá Tatá Dios: Taká súchí yí káku núu, súchí-ún, ná kúña ij-i nuu máá Tatá Dios, áchí. ²⁴ Te suni soko-dé uu lí'vi, xí uu paloma, nátu'un ká'an ley máá Tatá Dios. ²⁵ Te yúan ío ñn cháa ñuu Jerusalén, nání-de Simeón. Te cháa ndaa, cháa ndoo kúu-de, te ñúkuu inì-de cháa I'a ka'an tu'un ndéé jín ñayivi Israel. Te Espiritu Santo jíka-ya jín-de. ²⁶ Chì a nì kastu'ún Espiritu Santo nuu-dé ja má kúu kuti-dé te nú tú kunj-de nuu Cristo máá Tatá Dios xna'an-ga. ²⁷ Te nì cháa-de inì ve'e ij, nì sa'a Espiritu Santo. Yúan-na te táa súchí lúli Jesús, nì kaskivi-de-i inì ve'e ij, ja sá'a-de jín-i nátu'un ká'an ley. ²⁸ Te Simeón, nì junu ncháa-de-i. Te nì nakana jaa-de Dios. Te nì ka'an-de: ²⁹ Aí Tátá, síá-ní mozo-ní ná kí'in-de, nátu'un nì ka'an-ní, chì nì kuvá'a inì-ná vina. ³⁰ Chì nì jini jín núu-ná ja náma-ní yóó. ³¹ Chì yuán ní sátu'a-ní jito nuu taká ñayivi, ³² nává'a ná kúndijin nuu ñayivi sñn nación, te nduñá'nu ñayivi máa-ní Israel, sá'a-ní. Achí-de. ³³ Te José jín náa-i, kánaa iní-de kajini so'o-de tu'un-i ndasa ká'an cháa-ún. ³⁴ Te nì jikan ta'u Simeón ja'a-dé jiná'an-de. Te nì ka'an-de jín náa-i María: Súchí yá'a vai-i ja nduá te ndonda kua'a ñayivi Israel sá'a-i. Te státá'an ñayivi já síkí-í. ³⁵ Nává'a ná kéndá ndijin ndasa kájani inì kua'a ñayivi. Te ñn yuchì kujso inì añú-ro. Achí-de. ³⁶ Te suni kándeé Ana yúan, ña'an jáni tu'un Dios kúu-ña, se'e Fanuel tatá Aser kúu-ña. Te a nì yíi-ña chì onde ná jáá-ña te nì kanchaa-ña jín yíi-ña usia kuia. ³⁷ Te nì kendoo ndá'u-ña onde nì jinu-ña kúun xiko kuun kuiá-ña. Te tú kúxio-ña inì ve'e ij, chì sua játiñu-ña ndúu ñúu. Te ndicha inì-ña. Te jikán ta'u-ña. ³⁸ Te suni hora-ún nì cháa-ña, nì nakana jaa-ña Dios. Te nì ka'an-ña tu'un súchí yíkin-ún nuu taká ñayivi káñukuu inì-i kenda ñn cháa nama-de ñuu Jerusalén. ³⁹ Te nì kuu nì skikuu-de taká tíñu ká'an ley máá Tatá Dios. Te káno'on-de ñuu-nda Nazaret ndañúu Galilea. ⁴⁰ Te súchí lúli-ún, nì ja'nu ndéé-i, te nì yija-i, te nì kundichí xáan-í, te nì kusí iní Dios jín-i.

Ja ní kivi ndúu Súchí Jesús inì ñuu Jerusalén

⁴¹ Te ndita'an kuia kája'an taa-i ñuu Jerusalén, ja ndé'é-de viko Pascua yúan. ⁴² Te nuu ní kuu uxí uu kuia-i, te nì kákaa taa-i kája'an-de ñuu Jerusalén, nátu'un kásá'a máa-de kivi víko-ún. ⁴³ Te nì jinu kivi víko-ún, te káno'on-de. Te súchí lúli Jesús ní kendoo-i inì ñuu Jerusalén, ní tú ní kájiní taa-i náa-i. ⁴⁴ Te kájani inì-de ja ndé kándeé nduu-i ma'ñú ñayivi káno'on ichi-ún. Te nì kajika-de ñn kivi ncháka, te vasa ní kanandúkú-de-i ma'ñú taká tá'an-de. ⁴⁵ Ko tú ní kánani'in-dé-i, te nì kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén, kuñandúkú-de-i. ⁴⁶ Te onde nuu ní kivi te vasa ní kánani'in-dé-i inì ve'e ij, kánchaa-i ma'ñú cháa kákuu maestro, jini ná'in-i, te xndichí-i-de. ⁴⁷ Te taká ja kájini so'o tu'un ká'an-i-ún, nì kánaa iní kánde'é núu-í ja bueno ndito xiní-í, te va'a xndió káni-i tu'un. ⁴⁸ Te nuu ní kajini-de nuu-í, te nì kánaa iní-de kánde'é-de. Te nì ka'an náa-i jín-i: Hijo, naja sa'a-ro súan jín-rí, chì taa-ro jín rúu, kánandúkú xáan-rí róo te kándukuí'a inì-rí, áchí-ña. ⁴⁹ Yúan-na te nì kachí-i jín-ña: Naún ní kuu, náa. Naja kánandúkú-ní náá. Tú kájiní-ní ja jinu ñú'ún kúkuu-ná jín tíñu Taa-ná náún. Achí-i. ⁵⁰ Ko máa-ña, tú ní kájuku'un inì-ña tú'un nì ka'an-i jín-ña. ⁵¹ Te nì nuu-i kuano'on-i jín-de jiná'an-de. Te nì najaa-i ñuu Nazaret, jádatu-i nuu-dé. Te náa-i nì chivá'a va'a-ña taká tu'un yá'a inì añú-ña. ⁵² Te Jesús, nì ja'nu-ga-i, te nì kundichí-ga-i. Te Dios jín taká ñayivi, nì kákusí-gá inì jín-i.

3

Juan, cháa skuánducha

¹ Te nuu xiá'un kuia ja tá'u tíñu cháa Tiberio César, te Poncio Pilato kúu-de gobernador ñuu Judea. Te Herodes tá'u-de tíñu ñuu Galilea. Te ñani-de Felipe tá'u tíñu ñuu Iturea ndañúu Traconite. Te Lisaniás tá'u tíñu-de ñuu Abilinia. ² Te sutu ñá'nu kákuu Anás jín Caifás, te nì cháa tu'un máá Tatá Dios nuu Juan, se'e Zacarías kánchaa-de nuu ñú'un té'é. ³ Te nì kii-de nì jíkó núu-de ñí ñuu Jordán. Te jáni-de tu'un jánducha, jín tú'un nakani inì nává'a sa'a Dios tuká'nu inì nuu kuáchi. ⁴ Te súan nì cháa Isaías tutu, chì cháa jáni tu'un Dios nì kuu-de sáa:

hin ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátú'a-ró ichi máá Jito'o-yo, te sándóó-ró ichi-yá.
⁵ Taká yí'ndi nachítú. Te nuu taká yuku jín tíndu. Te ndundóó ichi yákuá. Te ichi ndái ndulii. ⁶ Te taká ñayivi, kuni-i ja Dios nama-ya-í. Achí. ⁷ Te ní kenda koyo kua'a ñayivi núu-dé ja skuánducha-dé-i. Te ni ka'an-de jín-i: Se'e koq kákuu-ró. Ndéja ní kastú'un núu-ro ja kúnu-ró kóto-ró juicio chaa. ⁸ Núsáá te sá'a-ró tíñu sikí ja á ni nakani iní-ro-ún. Te ma kejá'a-ró káni iní-ro: Abraham kúu táa-rí, achí-ro. Chí ká'an-rí jín-ro ja kúu-ní sá'a Dios ja taká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ⁹ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xiti yúnu onde yo'o. Te taká yunu ja tú kúun nde'e vá'a xini, xiti te kivi nuu ñú'un. Achí-de. ¹⁰ Te ñayivi kuá'a-ún, ni kajika tu'ún-de: Te ndasa sá'a-ná núsáá, achí-i. ¹¹ Te ni ka'an-de: Ja ñáva'a uu su'ny, ná kuá'a nuu ja tú ñáva'a kuti. Te ja ñáva'a ja kée, suni súan ná sá'a, achí-de jín-i. ¹² Te suni ni chakoyo yaku chaa xini ja kuánducha-dé. Te ni kaka'an-de jín Juan: Maestro, te náá, naún sá'a-ná, achí-de. ¹³ Te ni ka'an-de jín: Mā skáa-ró kakán-ro ndasa ni ta'u tíñu nuu-ro, achí-de. ¹⁴ Te suni yaku soldado, ni kajika tu'ún yúan-de: Te náá, ndasa sá'a-ná jín'an-ná, achí. Te ni ka'an-de jín: Mā kuánchaa-ro ndátíñu tá'an-ró, ni mā sátú'ún-ró, te koo si-ñi iní-ro jín yá'u-ró. ¹⁵ Te káani iní taká chaa sikí Juan ja sánaa te kúu-de Cristo jí túu, chí ñayivi-ún, káindatu-i chaa-ya. ¹⁶ Te ni ka'an Juan: Ruu, chí jín ndúcha skuánducha ndíja-rí róó. Ko vai in I'a kúñá'nu-ga vása ruu, ja tú kúñá'nu-rí ndájí-rí ñi yí'i ndijan-yá. Máá-yá, chí jín Espíritu Santo skuánducha-yá róó jín ñú'un. ¹⁷ Te tén-ya pala chíxí'ú trigo. Te nasándoo va'a-ya era-ya. Te nastútú-yá trigo ndívi iní yaka-yá. Te ka'mu-ya paja nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá. ¹⁸ Te kua'a-gá tu'un ni ka'an xaán-dé nuu ñayivi-ún. Chí súan ni jani-de tu'un va'a-ya núu-í. ¹⁹ Te suni ni ka'an xaán-dé nuu Herodes, chaa tá'ú tíñu-ún. Chí chaa-ún, ni jaka-de Herodías, ñasí'í ñani-de Felipe. Te kua'a-gá tíñu ñáá súan ni sá'a Herodes. ²⁰ Te ja ví'i-gá ni sá'a-de kúu ja ní chindee-de Juan vekaa.

Ja ni janducha Jesús ni sá'a Juan

²¹ Te nuu ní ndí'i ní kajanducha ñayivi, te suni ni janducha Jesús. Te nini jilkán ta'u-yá, te ni nuña-ni andívi. ²² Te nátu'un forma paloma ni jungava Espíritu Santo sikí-yá. Te ichi andívi ní kenda in tu'un ni ka'an: Máá-ró kúu Se'e-rí te kúndá'ú iní-rí róó. Te kúsi iní-rí jín-ró. Achí.

Lista ndasa vai tata Jesucristo

²³ Te ná ni kejá'a Jesús stá'an-ya tú'un, ío-ya okó uxi kuia. Te káani iní ñayivi ja sé'e José kúu-ya. Te táa José ni kuu Elí, ²⁴ ja kúu se'e Matat, se'e Leví, se'e Melqui, se'e Jana, se'e José, ²⁵ ja kúu se'e Matatías, se'e Amós, se'e Nahum, se'e Esli, se'e Nagai, ²⁶ ja kúu se'e Maat, se'e Matatías, se'e Semei, se'e José, se'e Judá, ²⁷ ja kúu se'e Joana, se'e Resa, se'e Zorobabel, se'e Salatiel, se'e Neri, ²⁸ ja kúu se'e Melqui, se'e Adi, se'e Cosam, se'e Elmodam, se'e Er, ²⁹ ja kúu se'e Josué, se'e Eliezer, se'e Jorim, se'e Matat, ³⁰ ja kúu se'e Leví, se'e Simeón, se'e Judá, se'e José, se'e Jonán, se'e Eliaquim, ³¹ ja kúu se'e Melea, se'e Mainán, se'e Matata, se'e Natán, ³² ja kúu se'e David, se'e Isai, se'e Obed, se'e Booz, se'e Salmón, se'e Naasón, ³³ ja kúu se'e Aminadab, se'e Aram, se'e Esrom, se'e Fares, se'e Judá, ³⁴ ja kúu se'e Jacob, se'e Isaac, se'e Abraham, se'e Taré, se'e Nacor, ³⁵ ja kúu se'e Serug, se'e Ragau, se'e Peleg, se'e Heber, se'e Sala, ³⁶ ja kúu se'e Cainán, se'e Arfaxad, se'e Sem, se'e Noé, se'e Lamec, ³⁷ ja kúu se'e Matusalén, se'e Enoc, se'e Jared, se'e Mahalaleel, se'e Cainán, ³⁸ ja kúu se'e Enós, se'e Set, se'e Adán, se'e Dios.

4

Sikí ja ní jito nchaa tá'an kui'na jín-ya

¹ Te Jesús, ni chítú ndíi-ya jín Espíritu Santo. Te ni ndenda-ya yúcha Jordán kua'an-ya. Te ni jaa-ya onde nuu ñú'un té'é ní sá'a Espíritu Santo. ² Te yúan ni kanchaa-ya úy xiko kivi. Te ni jito nchaa tá'an kui'na jín-ya. Te taká kivi-ún, tú ní yéa kúti-yá, chí onde ni ja'a kivi, te vása ni jí'i-ya sóko. ³ Yúan-na te ni kachí kui'na-ún jín-ya: Nú Se'e Dios kúu-ró, ka'an jín yúu yá'a ná nduu staa, achí. ⁴ Te Jesús ni ka'an-ya jín: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chí sua jín tú'un Dios, achí-ya. ⁵ Te ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jín-ya xini in yuku súkún. Te in núnúu-ni te ni stá'an-ni taká ñuu ní ñúyivi núu-yá. ⁶ Te ni kachí kui'na-ún jín-ya: Kua'a-rí taká ñuu luu yá'a nuu-ro te tá'ú tíñu-ró núu. Chí máá-rí tén ndí'i, te ndé nuu kuni-rí, te kuu kua'a-rí. ⁷ Núsáá te nú chiñú'ún-ró rúu, te kua'a-rí taká ñuu yá'a nuu-ro. Achí. ⁸ Te ni ka'an Jesús: Satanás, kuxio kuá'an, chí yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máá-ró, te nuu máá in-ni-ya kuátíñu-ró, achí. Achí-ya. ⁹ Te kua'an tuku jín-ya ñuu Jerusalén. Te yúan ni kaa jín-ya xini torre ve'e ij. Te ni ka'an jín-ya: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te sún-gava-ró máá-ró yá'a te onde nuu ñú'un, ¹⁰ chí yóso núu tutú: Tájí-ya ndajá'a-ya kii te koto-ya róó. ¹¹ Kunu nchaa-ya róó náva'a tú stují-ro ja'a-ro núu yúu, achí. Achí kui'na. ¹² Te

nj ka'an Jesús: A yóso núu tutú: Mā kóto nchaq-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya jíin kuí'na-ún.
 13 Te nj ndí'i nj jito nchaq kuí'na-ún-ya. Te nj kuxio núu-ni kua'an.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

14 Te jíin fuerza Espíritu kuuzo'on Jesús ñuu Galilea. Te nj jichá tu'un-ya ní ndáñúu yani yúan. 15 Te nj stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga ñayivi yúan. Te nj kanakana jaa ndí'i-i-ya. 16 Te nj jaa-ya ñuu Nazaret, nuu ní ja'nu-ya. Te nj kivi-ya iní ve'e sinagoga nátu'un sá'a-ya taká kivi ndétatú. Te nj ndukuñi-ya ní ka'u-ya in tutú. 17 Te yúan ío tutú Isaías chaq nj jani tu'un Dios onde sáá. Te nj kaja'a-de nuu Jesús. Te nj janu-ya tutú-ún. Te nj jini-ya in nuu yóso, te nj ka'u-ya: 18 Espíritu máá Tatá Dios jika-ya jíin-rí, chí nj teta'an-ya rúu nává'a kani-rj tu'un va'a nuu ñayivi ndá'ú. Te nj táji-yá ruu vai-rj nává'a sá'a-rj taná ñayivi kákuku'á iní, te kastú'un-rí nuu ñayivi káindasu koo libre-i. Te taká ñayivi kuáá, ndundijin nuu-í, te nama-rj ñayivi ní katujj. 19 Te nává'a kani-rj tu'un siki kuíá jata'an iní máá Tatá Dios, áchí-ya. 20 Te nj natuu-yá tutú-ún. Te nj nakuá'a-ya núu cháa játíñu. Te nj nungoo-ya. Te taká chaq ká'jin iní ve'e sinagoga, kánde'é vá'a-de nuu-yá. 21 Yúan-na te nj ka'an-ya jíin-de: Vina a nj kajini so'o-ró já ní skíkuu tu'un ká'an tutú ij yá'a, áchí-ya. 22 Te ndivii-dé nj kaka'an va'a-de tu'un-ya. Te kánaa iní-de kánde'é-de nuu-yá ja lúu ká'an-ya. Te nj kaka'an-de: Á nasu sé'e José kúu chaq yá'a. Achí-de. 23 Te nj ka'an-ya jíin-de: Jáni iní-rj ja sánaa te ka'an-ro tú'un yátá yá'a jíin-rí: Chaq táná, sá'a taná máá-ró, te taká tíñu nj kajini tu'un-rj nj sá'a-ró ñuu Capernaum, suni súan ná sá'a-ró ñuu-ro yá'a vij, achí-ro. 24 Te nj ka'an-ga-ya: Jandáa ká'an-rj jíin-ró, ja ñayivi máá ñuu chaq jáni tu'un Dios, máá-i kúu ja tú kájatá'ú-i-de. 25 Jandáa ká'an-rj jíin-ró, ja ní jo kua'a'á ná ní kendoo ndá'ú ñuu Israel kivi ní chaku Elías, te kivi-ún nj ndasu andíví uní kuáa íñu yoo. Te nj jo in taná xa'an ní-ni ñuu-ún. 26 Ko tú ní táji-yá Elías ká'jin-de nuu ní in ña'an-ún, chí máá-ni onde ñuu Sarepta nda'ñúu Sidón nj ja'an-de nuu in ña'an ní kendoo ndá'ú. 27 Te iní ñuu Israel, suni nj jo kua'a' cháa nj kate'yu ndí'yi, kivi ní chaku Eliseo, chaq nj jani tu'un Dios. Ko tú ní in chaq-ún ní ndúndoo, chí máá-ni Naamán, chaq ñuu Siria. Achí-ya. 28 Yúan-na te taká chaq ká'jin iní ve'e sinagoga, nj kakití iní-de ja ní kajini so'o-de tu'un ká'an-ya. 29 Te nj kánda-de siki-yá nj kákiñi'in-de-ya yátá ñuu-ún, te kua'an-de jíin-yá xiní yúku núu kándij ñuu-de. Te yúan súngava-de-ya kákuñi-de. 30 Ko máá-yá, nj ja'a-ya má'nú-de, te kua'an-ya.

Ja ní kiñi'in-ya tachí káni

31 Te nj najinu-ya ñuu Capernaum, nda'ñúu Galilea. Te nj stá'an-ya tú'un nuu-dé jíná'an-de ndita'an kivi ndétatú. 32 Te nj kánaa iní-de ká'jin so'o-de tu'un stá'an-ya, chí nj stá'an-ya nátu'un in chaq ndiso tíñu. 33 Te iní ve'e sinagoga kánde'e in chaq tá'an tachí káni. Te chaq-ún, nj kana kó'ó-de: 34 Kuxio-ní Táta, chí tú káyitá'an-ná jíin-ní, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jíin-ná na ní kúu, chaq ndoo nuu Dios. Achí. 35 Te Jesús, nj ka'an xa'an-yá jíin: Kasu yu'u-ro te kenda-ró-de, áchí-ya. Yúan-na te nj ndua-ni chaq-ún ma'ñú ñayivi, nj sá'a tachí káni-ún. Te nj kenda kua'an iní-de. Te tú naún ní sá'a jíin-de. 36 Te ndivii-í, nj kayu'ú-i. Te kádatu'ún-i: Naún tu'un kúu yá'a. Chí ndiso tíñu-de ja tá'ú n'i-in-de tíñu nuu tachí káni te kenda koyo, káka'an-i. 37 Te tu'un-ya ní jichá nuu kua'an taká lado nda'ñúu yúan.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro jíin sáva-ga-i

38 Yúan-na te nj ndukuñi Jesús, nj kenda-ya iní ve'e sinagoga. Te nj kivi-ya vé'e Simón. Te náchisó Simón, yí'i xa'an kiji-ña. Te nj kaka'an ndá'ú-de jíin-yá ndasa kuu-ña. 39 Te nj kandita-ya núu-ña, te nj ka'an xa'an-yá nuu kiji-ún. Te nj kee-ni kiji-ún-ña. Te nj ndukoo-ni-ña. Te nj jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. 40 Te kuakee ndikandii, te taká ja kánavá'a ñayivi kaku'u tiní nuu ku'e, nj kákinchaka-i nuu-yá. Te nj xndée-ya ndá'a-yá siki in iní-i te nj nasáva'a-ya-í. 41 Te suni iní kua'a' ñayivi ní kakenda tachí káni. Te nj kákana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí. Ko nj ka'an xa'an-yá jíin. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an. Chí a ká'jin ja máá-yá kúu Cristo. 42 Te nj kundijin. Te nj kenda-ya kuá'an-ya in nuu nú'un té'é. Te ñayivi kánandúkú-i-ya, nj jakoyo-i nuu-yá. Te kásténdatu-i-ya nává'a tú kuxio-ya núu-í núu. 43 Ko máá-yá nj ka'an-ya jíin-i: Jínu nú'un já súni nuu sáva-ga ñuu kani-rj tu'un va'a sinagoga ñuu Dios tíñu. Chí yúan ní táji-yá ruu vai-rj. Achí-ya. 44 Te jáni-ya tú'un iní ve'e sinagoga ñuu Galilea.

5

Ja ní kana-ya xiní cháa tñ tijáká

1 Te nj kuu ja kánde'e Jesús yu'u mar Genesaret. Te ñayivi, nj kajaxin-i-ya já ndúkú-i kuni so'o-i tu'un Dios. 2 Te nj jini-ya úu barco ká'jin yani yu'u mar. Te chaq ká'tin tijáká, a nj kákenda-de iní barco. Te kanakacha-de ñunu-dé. 3 Te nj kivi-ya iní barco Simón. Te nj ka'an-ya jíin-de ja ná skáka-de in tí'li kuxio nuu ñú'un. Te nj jungoo-ya. Te onde iní barco

nj stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi. ⁴Te nuu ní jinu nj ka'an-ya, te nj kachj-ya jín Simón: Ná chó'ó núu kúnú ndúcha, te skuíta ka'nu-ró ñunu-ro, te tñn-ró t'yáká, áchí-ya. ⁵Te nj ka'an Simón: Maestro, ní niñú nj kasátñu-ná, ko tú ni ñn ní káñn kuti-ná. Ko ja ká'an máá-ní kúu, te ná skuíta ka'nu-ná ñunu-ná, áchí-de. ⁶Te nj sá'a-de súan. Te nj jasú-de t'yáká kuá'a xaán iní ñunu-dé. Te ñunu-dé ndúkú té'nde núu. ⁷Te nj kasá'a-de seña nuu tá'an-de, ká'jin iní inga barco, ná kí chindéé tá'an jín-de. Te nj çakoyo-de. Te nj kaçhítú ndí-dé-tí iní ndendúú barco ja kuní keje barco-ún çhí nducha núu. ⁸Te Simón Pedro, nj jíní-de ja súan nj kuu. Te nj jukuññi jítí-de nuu Jesús, te nj ka'an-de: Kuxio-ní Tátá, çhi çhaa ío kuaçhi kúu-ná, áchí-de. ⁹Çhí máá-de jín táká ja ní kaçhindéé tá'an jín-de-ún, nj kaanaa iní-de kánde'é-de ja ní kaññi-de t'yáká-ún, ¹⁰te suni súan Jacobo jín Juan, ndendúú se'e Zebedeo, çhi çhaa kaçhindéé tá'an jín Simón kákuu-de. Te nj kachj Jesús jín Simón: Ma yú'ú-ro. Ondé vina te tñn-ró çhaa. Achí-ya. ¹¹Yúan-na te nuu ní kañdenda barco nuu ñú'un íchí, te nj kañndóo ndí'i-de ndatñu-de. Te nj kandikñ-de-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn çhaa té'yu ndí'yi

¹²Te Jesús, kánde-ya ñn nuu. Te nj jaá ñn çhaa nuu-yá, té'yu ndí'yi-de. Te çhaa-ún, nj jíní-de nuu Jesús. Te nj jukuññi jítí-de. Te nj ka'an nda'ú-de jín-yá: Tátá, nú kuní-ní te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ¹³Yúan-na te nj skáa-ya ndá'a-yá. Te nj ké'é-ya-de. Te nj ka'an-ya: Kuní-rj, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndí'yi té'yu-ún, nj kuxio-ni kua'an. ¹⁴Te nj ka'an xaan-yá jín-de: Ma kachí kuti-ro núu ní ñn. Çhí kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'a-ró ndatñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuñi-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un nj tá'ú Moisés tññ saá. Achí-ya. ¹⁵Ko tu'un-ya-ún, nj jichá-ga kua'an. Te nj kataka kua'a xaán ñáyivi ja kúni ná'ín-i, te nduva'a-i taká kue'e káta'an-i kákuñ-i. ¹⁶Te máá-yá, nj kusñ-ya kuá'an-ya ondé ñu'un té'é. Te yúan nj jikan ta'u-ya.

Çhaa nj kuyúnú

¹⁷Te ñn kiví kánde Jesús stá'an-ya tú'un. Te çhaa fariseo jín maestro ley, káxiukú-de yúan. Te çhaa-ún, nj kikoyo-de ichí táká ñuu Galilea ndañúú Judea jín ñuu Jerusalén. Te fuerza máá Tatá Dios kánde jín-yá náva'a nasáva'a-ya ñáyivi kú'u. ¹⁸Te nj çhaa yakú çhaa, te nuu ñn jito yuu káñño-de ñn çhaa nj kuyúnú. Te kándúkú-de skívi-de çhaa-ún nuu kánde-ya, te kani-de çhaa-ún nuu-yá. ¹⁹Te ja kuá'a ñáyivi, te tú ní káññi-de ndénu skívi-de çhaa-ún. Yúan-na te nj kaçhaa-de xiní vé'e. Te yúan nj kañndóna-de teja, te nj kaçhí-ún-de çhaa-ún nuu Jesús sava ma ñú jín jito yuu. ²⁰Te nj jíní-ya ja káññi-ya çhaa-ún. Te nj ka'an-ya jín çhaa nj kuyúnú-ún: Súchi, a ío tuká'nu iní nuu táká kuaçhi-ró, áchí-ya. ²¹Yúan-na te çhaa káçhaa tutu jín çhaa fariseo, nj kejá'a-de káññi-ya: Nde çhaa kúu ya'a ja ká'an tu'un ndiva'a. Ndeja kúu sá'a tuká'nu iní nuu kuáchi, çhí ñn-ni máá Dios, áchí-de. ²²Yúan-na te Jesús, a nj jíní-ya ja súan káññi-ya. Te nj ka'an-ya jín-de: Naún káññi-ya. ²³Ja úu tu'un ya'a ndéja yí-ga káa. Á ka'an-rj: A ío tuká'nu iní nuu táká kuaçhi-ró, xí ká'an-rj: Nduko, te kaka-ró. ²⁴Ko náva'a ná kuní-ró ja máá Sé'e çhaa ndíso-ya tññ nuu ñáyivi ya'a ja sá'a-ya tuká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-rj inga tu'un jín çhaa nj kuyúnú ya'a núsáa: Jín-ró ká'an-rj, nduko, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró. Achí-ya. ²⁵Te nj nduko-ni çhaa-ún jito nuu ñáyivi-ún. Te nj naki'in-de jito nuu ní kaçhí-ún-de. Te nuu kaçhí-ún-de vé'e-de, nákana jaa-de Dios. ²⁶Te taká ñáyivi-ún, nj kaanaa iní-i kánde'é-i. Te nj kayú'u xaan-í. Te nj kaçhí-ya jaa-i Dios: Vina te nj kaçhí-ya tññ ñá'nu xaan ya'a, áchí-i.

Ja ní kana-ya xiní Levi

²⁷Yúan-na, te nj kenda Jesús kua'an-ya. Te nj jíní-ya núu ñn çhaa xíní, nání-de Leví, kánçhaa-de nuu kútútú xú'ún ñuu. Te nj ka'an-ya jín-de: Kundikñ-ro rúu, áchí-ya. ²⁸Te nj xndóo-de taká ndatñu-de. Te nj ndukññi-de. Te nj ndikñ-de-ya. ²⁹Te nj sá'a Leví ñn gasto ká'nu iní vé'e-de, te nj ío kua'a tá'an-de, çhaa xíní jín sáva-ga-de. Te çhaa-ún, káyee-dé staa jín-yá. ³⁰Te çhaa káçhaa tutu jín çhaa fariseo, nj kaka'an-de sikí çhaa káskuá'a jín-yá: Naja káyee-ro káññi-ró jín çhaa xíní jín çhaa ká'io kuáchi, áchí-de. ³¹Te nj ka'an Jesús, çhaa ká'io ndáñ, tú káññi-ya çhaa táná, çhi çhaa káku'u kúu ja káññi-ya. ³²Na tú vai-rj kana-rj xiní çhaa ndaa. Çhi çhaa ká'io kuáchi, kána-rj xiní ná nákani iní-de, áchí-ya jín-de.

Sikí tú'un kondichá iní

³³Yúan-na te nj kaka'an-de jín-yá: Çhaa káskuá'a jín Juan, tññ jínú ká'io ndichá iní-de te káññi-ya ta'u-dé. Te suni súan kásá'a çhaa káskuá'a jín çhaa fariseo. Ko çhaa káskuá'a jín máá-ní, naja máni káyee-dé káññi-ya. Achí-de. ³⁴Te nj ka'an-ya jín-de: Á kuu sá'a-ró ja káññi-ya iní ñáyivi ká'jin viko tándaa, te nú kánçhaa yí jín-i. ³⁵Ko çhaa ñn kiví ja kuxio yí núu-í. Te kiví-ún, kuu kondichá iní-i. Achí-ya. ³⁶Te nj ka'an-ya ñn tu'un yátá jín-de: Tú ní ñn náchu'un sa'ma jaá núu s'u'ny tu'ú. Te nú súan, suni máá ja jáá-ún ka'nçha-ga, çhí nuu

sú'nyu tu'ú ma kúu nuku'un sa'ma jáá. ³⁷ Te tú ni #n chu'un vino jáá iní ñii tú'ú, chi nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te vino-ún kati, te ñii-ún naa. ³⁸ Ko vino jáá jín ñii jáá, kúu ja kúu ku'un iní. Te kendo va'a ndendúú. ³⁹ Te tú ni #n-i íó, ja á ni j'i-i-ja tu'ú, te kuní tuku-i ko'o-i ja jáá, chi: Ja nì kutú'ú kúu ja vá'a-ga, áchi-i. Achí-ya.

6

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te kivi ndétatú nuu semana uní, te nì ja'a Jesús kua'an-ya #n nuu káa trigo. Te chaá káskuá'a jín-ya nì kakachi-de yoko trigo, nì kakachin-dé iní nda'a-dé, te káyee-dé. ² Te sava chaá fariseo nì kaka'an-de jín-ya: Naja kásá'a-ró jián, chi tú íó ley sá'a-ró súan kivi ndétatú, áchi-de. ³ Te nì ka'an Jesús: Á tú ní káka'u kuti-ro tutú naún ní sá'a David. Chi máá-de jín cháa nì kaxiukú jín-de, nì kají-i-de sóko #n kivi. ⁴ Te nì kivi-de iní ve'e Dios, te nì ki'in-de statilá kaxiukú ndjijn, nì yee-dé. Te suni nì ja'a-de nuu cháa kaxiukú jín-de-ún nì kayee. Te tú íó ley kee ní #n chaá statilá-ún, chi máni sutu káyee núú. Achí-ya jín-de. ⁵ Te nì ka'an-ga-ya jín-de: Máá Sé'e chaá, suni jito'ó kivi ndétatú kúu-ya, áchi-ya.

in chaq nì ichi nda'a vá'a

⁶ Te inga kivi ndétatú, suni nì kivi-ya iní ve'e sinagoga, te nì stá'an-ya tú'un. Te yúan kánde #n chaq nì ichi kájan ndá'a vá'a-de. ⁷ Te chaá fariseo jín cháa kácha tutu, kájito yu'u-dé Jesús nú sá'a-ya taná kivi ndétatú, náva'a kakan-de kuachi sikí-ya kuní-de. ⁸ Ko máá-ya, a nì jini-ya tú'un kájani iní-de. Te nì ka'an-ya jín cháa kát'í'ichi nda'a-ún: Ndukuiñi, te ichi má'ñú yá'a kundij-ro, áchi-ya. Te máá cháa-ún, nì ndukuiñi-de, te nì jukuñi-de. ⁹ Yúan-na te nì ka'an Jesús jín-de jíná'an-de: Ná kaká tu'ún-rí róó #n tu'un. Ndé ley íó sikí kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó #n chaá ndúkú kúu, xí ká'ni-yo #n ndiyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ndé'é-ya nuu táka ja kaxiukú xíin-ya-ún. Te nì ka'an-ya jín cháa kú'u: Skáa nda'a-ro, áchi-ya. Te nì sá'a-de súan. Te nda'a-dé-ún, nì nduva'a i-i-ní. ¹¹ Te máá-ún, nì kakití xaən iní, te kádatu'ún ndasa sá'a jín Jesús. ¹² Te nì kuu kivi. Te nì kenda Jesús kuakakan ta'u-ya onde yuku. Te ñá niñú nì jikan ta'u-ya nuu Dios.

Ja ní kaji-ya uxí uu chaq skuá'a jín-ya

¹³ Te nuu ní kundijijn, te nì kana-ya xiní cháa káskuá'a jín-ya. Te nì nakaji-ya uxí uu tá'an-de. Te chaá-ún, nì skúnáni-yá-de apóstol. ¹⁴ Te Simón, nì naskúnáni-yá-de Pedro, jín ñani-de, Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé. ¹⁵ Mateo jín Tomás, Jacobo se'e Alfeo, jín Simón chaá nání Zelote, ¹⁶ Judas ñani Jacobo, jín Judas Iscariote ja ní nastúu-de Jesús.

Tu'un nì stá'an-ya núu-í

¹⁷ Te nì nuu-ya jín-de jíná'an-de. Te nì jukuñi-ya #n ndu'a. Te kua'a xaən cháa káskuá'a jín-ya jín kuá'a ñayivi ñúu Judea jín ñayivi ñúu Jerusalén, jín ñayivi yú'u mar ñuu Tiro jín ñúu Sidón, nì kikoyo-i ja kúni ná'in-i tu'un ka'an-ya, te suni ja ná nduva'a-i kue'e káta'an-i kuní-i. ¹⁸ Te táka ñayivi kánde'o jín tachí káni, nì kanduva'a ndi'i-i nì sá'a-ya. ¹⁹ Te ndivii ñayivi kuá'a-ún, nì kandúkú ndé-e-i ké'e-i-ya. Chi íó fuerza iní-ya. Te nì nasáva-a-ya taká-i. ²⁰ Te nì ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jín-ya. Te nì ka'an-ya: Xáan ndatu róó, chaá káta'an ndá'ú, chi kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Xáan ndatu róó ja káji-i-ro sóko vina, chi nda'a chi-ró. Xáan ndatu róó ja kánde'e-ro vina, chi kuaku-ro. ²² Xáan ndatu róó jíná'an-ró nú kakití iní chaá kájito-de róó, jín nú kákuxio-de nuu-ro kí'in-de, jín nú káka'an tási-de sikí-ro, jín nú káské'ichi-de róó natu'un chaá ñáá, ja sikí máá Sé'e chaá. ²³ Siñ ná kóo iní-ro kivi-ún, te kusij xaən iní-ro, chi ká'nu xaən kóo ta'u-ro onde andíví. Chi súan nì kasá'a táa-de jín cháa nì kajani tu'un Dios onde sáá. ²⁴ Ko naka ndá'ú kúu róó, chaá kúká, chi vina-ni ká'jo siñ iní-ro. ²⁵ Naka ndá'ú kúu róó ja ká'jin ti chi-ró vina, chi kuu-ro sóko. Naka ndá'ú kúu róó ja vina kájaku-ro, chi ndukuí'a iní-ro te nde'e-ro. ²⁶ Naka ndá'ú kúu róó nú vina ká'an jín'ún taká chaá jín-ró. Chi súan nì kasá'a táa-de jín cháa nì kajani tu'un xnda'ú onde sáá. ²⁷ Ko ká'an-rí jín róó ja kájini so'ó: Kundá'ú iní-ro cháa kájito u'u róó, te sá'a va'a-ró jín cháa kakití iní nuu-ro. ²⁸ Te ka'an va'a-ró jín cháa káka'an ndiva'a jín-ró. Te kakan ta'u-ro já'a cháa kásá'a tu'un tú'ún sikí-ro. ²⁹ Te nú ndé chaá stují #n yiki núu-ro, suni kuá'a-ró tú'un ná stují-dé inga. Te nú ndé chaá jánchaá-de tikachi-ró, ni su'nu-ro ma sásá'an-ró ná kí'in-de jín. ³⁰ Nani chaá jikan nuu-ro, te kuá'a-ró núu-dé. Te chaá kí'in ndatiñu-ro, ma nándakan-ro. ³¹ Te natu'un kuni-ro sá'a ñayivi jín-ró, suni súan sá'a máá-ró jín-i. ³² Chi nú maní-ro jín cháa maní jín máá-ró, ndé chaá nakuatá'ú nuu-ro núsáá. Chi chaá ká'jo kuachi, suni maní-dé jín cháa maní jín máá-de. ³³ Te nú sá'a va'a-ró jín cháa kásá'a va'a jín máá-ró, ndé chaá nakuatá'ú nuu-ro, chi chaá ká'jo kuachi, suni súan kásá'a-de. ³⁴ Chi nú kuá'a núu-ró núu cháa ja ñúkuu iní-ro kuá'a-de nuu-ro, ndé chaá nakuatá'ú nuu-ro, chi chaá

ká'io kuachi, suni já'a núu-de nuu sáva-ga chaa ká'io kuachi, náva'a nani'in-gá-de. ³⁵ Núsáá te kundá'ú iní-ro cháa kájito u'ú róo, te sá'a va'a-ró jín-de. Te kua'a núu-ró núu-dé. Te ma kúñukuu iní-ro naún kuá'a-de nuu-ro. Te ká'nu koo ta'u-ro, te kuu-ró sé'e Dios andívi. Chí máa-yá, va'a iní-ya jín cháa já'a iní jín cháa ndiva'a. ³⁶ Núsáá te kundá'ú iní-ro ñáyivi nátu'un máa Táa-ro já suni kundá'ú iní-ya-í. ³⁷ Ma ndóna-ró siki ñáyivi, náva'a ma ndóna-i siki máa-ró. Ma nákuñdú-ró siki-í, náva'a ma nákuñdú-i siki máa-ró. Sá'a tuká'nu iní-ro núu-í, náva'a ná sá'a-i tuká'nu iní-i nuu máa-ró. ³⁸ Kua'a nuu-í te suni súan kua'a-i nuu-ro. Chikua'a va'a-i, sání'in-í, kaja-í, te onde jichá chu'un-í kuá'a-i nuu-ro. Chí suni jín kú'a ní chikua'a-ro-ún, suni nakukua'a-ro. Achí-ya. ³⁹ Te ní ka'an-ya iní tu'un yátá jín-i: Chaa kuáá á kuu stá'an-de ichi núu ingá chaa kuáá. Á tú jungava ndendúú-de iní xa'va. ⁴⁰ In chaa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vása maestro-de. Ko taká chaa káskuá'a, nú a ní kutu'a va'a-de, te koo-de nátu'un maestro-de. ⁴¹ Naja ndé'é-ró já kánde m'ín ndúchi ñani-ro, te tú nákani iní-ro já iní vitu kánde nduchi máa-ró náún. ⁴² Naja ká'an-ro jín ñani-ro: Ñáñi, kundatu ná táva-rí m'ín kánde nduchi-ro, te tú nákani iní-ro já kánde iní vitu ndúchi-ro náún. Chaa uu xiní, xna'an-ga tava-ro vitu kánde nduchi máa-ró. Yúan-na te kuu ndé'é va'a-ró já táva-ro m'ín kánde nduchi ñani-ro. ⁴³ Chí xiní yúnu va'a tú kúun nde'e káñáá. Te ní xiní yúnu káñáá tú kúun nde'e va'a. ⁴⁴ Chí ndita'an yunu, jín ndé'e te jini-yo naún yunu kúu, chí tú táxín-yó mékexé xiní nú ñú, ní tú táxín-yó uva xiní zarza. ⁴⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chí ío va'a iní-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chí káñáá iní-de. Chí tu'un ñú'un iní anú chaa, tu'un-ún ká'an-de. ⁴⁶ Naja káka'an-ro jín-rí: Táta, Táta, te tú káskuu-ró tiñu ká'an-rí jín-ró núsáá. ⁴⁷ Taká ñáyivi vái nuu-rí, te jini so'ó tu'un ká'an-rí, te skíkuu, ná stá'an-rí nuu-ro ná jín kétá'an. ⁴⁸ Kúu nátu'un in chaa já jáni-de ve'e-de, te ní jacha kúnú-de. Te ní jani-de ja'a siki káva. Te nuu ní chaa in nducha ñú'un xáan, te yucha-ún ní kuní stúcháa ve'e-ún núu. Ko tú ní kandá kuti, chí siki káva kandí. ⁴⁹ Ko ñáyivi jini so'ó, te tú skíkuu, yúan kúu nátu'un in chaa ní jani-de ve'e-de nuu ñú'un, te tú yínduji ja'a. Te in nducha ñú'un ní kani ve'e-ún, te ní stúcháa-ni. Te ní naa íi-ní ve'e-ún. Achí-ya.

7

Ja ní nasáva-a-ya mozo capitán

¹ Te ní jinu ní ka'an-ya ní kajini ná'in ñáyivi-ún. Yúan-na te ní kivi-ya kuá'an-ya ñúu Capernaum. ² Te in chaa kúu capitán, ío in mozo-de ja maní-dé jín. Te mozo-ún, kú'u-í te a yani kuu-í. ³ Te chaa capitán yúan, ní jini-de tu'un Jesús. Te ní táji-de yaku chaa judío ñá'nu, kua'an nuu-ya, ka'an ndá'ú jín-ya ja ná kú-ya te nama-ya mozo-de. ⁴ Te ní jakoyo chaa-ún nuu Jesús. Te ní kaka'an ndá'ú-de jín-ya: Kánúú sá-a-ní ja ká'an-de, ⁵ chí maní-dé jín ñúu-ná. Te ní jani-de in ve'e sinagoga kuu-ná jín'an-ná. Achí-de. ⁶ Te kua'an Jesús jín-de. Te nuu ní kakuyani-ya ve'e-ún, te ní táji capitán yaku amigo-de, kua'an nuu-ya. Te ní ka'an-de jín-ya: Táta, tú kuni-ná sáteñu-ná ní ja kivi-ní iní ve'e-ná. ⁷ Ja yúan tú ní kuni-ná kii-ná nuu-ní núu, ko máni ka'an-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁸ Chí máa-ná, suni chaa ndíso tiñu kúu-ná. Te tá'ú-ná tiñu nuu soldado-ná. Te ká'an-ná jín in-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jín ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jín mozo-ná: Sá'a ya'a, te sá'a-i. Achí-de. ⁹ Tu'un ya'a ní jini so'ó Jesús. Te ní naa iní-ya ní ndé'é-ya nuu-dé. Te ní xío káva-ya. Te ní ka'an-ya jín ñáyivi kuá'a kándikín yata-yá: Ndaa ká'an-rí jín-ró, ja ní iní ñúu Israel tú súan ní jini-rí chaa kándíja, achí-ya. ¹⁰ Te chaa ní táji-de nuu-ya núu, ní najakoyo-de ve'e. Te ní jini-de ja á ní nduva'a mozo-ún.

Ja ní nachaku se'e yí ña'an viuda

¹¹ Yúan-na te ní kuu kivi. Te ní kivi Jesús kua'an-ya ñúu Naín. Te kua'a cháa skuá'a jín-ya, jín ñáyivi kuá'a, kaja'an-í jín-ya. ¹² Te ní kuyani-ya yúñú-ún. Te kákíñi'in ñáyivi-ún in suchí yí ní j'i-í, ja máa in-í nuu náa-í núu. Te ña'an viuda kúu-ña. Te suni kua'a ñáyivi ñúu-ún ká'jín jín-ña. ¹³ Te ní jini máa Jito'o-yo núu-ñá. Te ní kundá'ú iní-ya-ñá. Te ní kachí-ya jín-ña: Ma ndé'e-ro, achí-ya. ¹⁴ Te ní kandita-ya. Te ní tñn-ya camilla ndíyi-ún. Te ní kajukuíñ chaa kándiso-ún. Te ní ka'an-ya: Súchi, jín-ró ká'an-rí, nduko, achí-ya. ¹⁵ Yúan-na te ní nduko suchí já á ní j'i-í-ún. Te ní kejá'a-í náka'an-í. Te Jesús, ní naku'a-ya-í nuu náa-í. ¹⁶ Te ndivii ñáyivi, ní kayu'ú-í. Te kánakana jaa-í Dios. Te sava-í káka'an-í: Ní chaa in chaa jáni tu'un Dios nuu-yo, te kúñá'nu-de. Te sava-ga-í káka'an-í: Máa Dios, ní chaa-ya nuu-yo. Achí-í. ¹⁷ Te tu'un-ya-ún ní jichá kua'an ní ñúu Judea jín ní ñúu yani yúan.

Uu chaa ní táji Juan nuu-ya

¹⁸ Te chaa káskuá'a jín Juan, ní kakastu'ún núu-dé ndasa ío taká tiñu. Yúan-na te ní kana Juan xiní uu chaa káskuá'a jín-de. ¹⁹ Te ní táji-de kua'an nuu Jesús, náva'a kaka tu'un-de-ya: Máa-ní kúu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, achí-de. ²⁰ Te ní jakoyo chaa-ún nuu-ya.

Te ni kaka'an-de jiiin-ya: Juan, cha'a skuanducha, ni taji-de naa vai koyo-na nuu-ni vai kaka tu'un-na nu: A maa-ni kuu cha'a kii-un xi kundatu-yo inga-de naun, achi-de. ²¹ Te suni maa hora-un ni nasava'a-ya ku'a' a nanyi kaku'u, jiiin ja kate'yu, jiiin ja kata'an tach'i kini. Te suni kua'a' chaa kuaa, ni ndundijin nuu-de ni sa'a-ya. ²² Te ni ka'an Jesus: Ku'a'an, te kastu'un-ro nuu Juan nanun ni kajinj-ro, jiiin tu'un ni kajini so'o-ro. Chaa kuaa, kandundijin nuu-de. Te chaa rengo kánakaka-de. Te chaa te'yu ndi'yi kandundoo-de. Te chaa so'o kánakuni so'o-de. Te chaa ni ji'i kánachaku-de sa'a-ri. Te suni jani-ri tu'un va'a Dios nuu nanyi nda'u. ²³ Te xaan ndatu koo chaa ja ma nanyu'u-de koto-de ruu. Achi-ro. ²⁴ Te chaa ni taji Juan ni kenda-de kano'on-de. Te Jesus, ni keja'a-ya ka'an-ya tu'un Juan jiiin nanyi: Naja ni kenda-ro kaja'an-ro onde nu'un te'e. Ja nde'e-ro in icha ja kanda sa'a tach'i naun. ²⁵ Ko naja ni kenda-ro kaja'an-ro. Ja nde'e-ro nuu in chaa nu'un sa'ma nducha naun. Ko na kastu'un-ri, chaa kanu'un sa'ma luu te nchaa va'a-de ja kakusij in-de, mani inj ve'e rey kaxiuku-de. ²⁶ Ko naja ni kenda-ro kaja'an-ro. Ja nde'e-ro nuu in chaa jani tu'un Dios naun. Te suni ka'an-ri jiiin-ro: Kufi'nu xaan-ga-de vasa in chaa jani tu'un Dios. ²⁷ Chaa ya'a kuu chaa yoso tu'un-de nuu tutu: Kuni so'o-ro chi taji-ri ndaja'a-ri kuxnuu-de ja-de, te chaa-un satu'a-de ichi-ro vasa ja-ro, achi. ²⁸ Chi a ka'an-ri jiiin-ro ja in nanyi ya'a tu'io ni in chaa jani tu'un Dios ja kufi'nu-ga maa-de vasa Juan cha'a skuanducha. Ko maa chaa luli-ga in nuu natu'un andivi, chaa-un kufi'nu-ga-de vasa Juan. Achi-ya. ²⁹ Te chaa xini jiiin taka nanyi-un, kajini so'o tu'un ka'an-ya, te ni kajata'u-i tu'un Dios. Te ni kajanducha-i nuu Juan. ³⁰ Ko chaa fariseo jiiin chaa maestro ley, ni kaské'ichi-de tu'un kuni Dios ja sa'a-de, kuachi ja tu'ni kajúnducha-de nuu Juan. ³¹ Te ni kachi maa Jito'o-yo: Naun tu'un yata sketa'an-ri jiiin nanyi ya'a nusaá, te nanun ni kandaku-i. ³² Kakuu-i natu'un suchi luli kaxiuku nuya'u, ja kákana kó'o-i xini ta'an-i: Ni kaxndé'e-ri xkuuli nuu-ro, te tu'ni kájita ja'a-ro: Ni kanda'i-ri nuu-ro, te tu'ni kánde'e-ro, achi-i. ³³ Chi ni kii Juan cha'a skuanducha. Tu'ni yee-de staq, tu'ni ji'i-ro de vino, te kaka'an-ro: Ta'an-de tach'i kini. ³⁴ Ko maa Sé'e chaa yee-ya, ji'i-ya. Te kaka'an-ro: Ya'io in chaa yaji teyiu, te ji'i xaan-de vino, chaa jini ta'an jiiin chaa xini jiiin chaa ka'io kuachi kuu-de. Achi-ro. ³⁵ Ko in chaa ndich'i, mani tiinu ndich'i sa'a-de. Te suni kuni-ro jandaa ndich'i-de. Achi-ya.

Jesús jiiin na'an ndiso perfume

³⁶ Te in chaa fariseo, ni ka'an nda'u-de jiiin Jesus kee-ya staa jiiin-de. Te ni kivi-ya in ve'e-de, te ni jungoo-ya ja kee-ya. ³⁷ Te in na'an io kuachi, kanchaa-na nuu yuan. Te ni jiiin-na ja kanchaa Jesus ve'e in chaa fariseo. Te ni chaa-na jiiin in tiya'a perfume. ³⁸ Te kanchaa-na nuu ja'a-ya ichi yata-ya. Te nde'e-na, te ni xndaji-na ja'a-ya jiiin nducha nuu-na. Te ni nashi'ichi-na ja'a-ya jiiin ixi xini-na. Te ni tiyu'u-na ja'a-ya, te ni ji'i-na perfume ja'a-ya. ³⁹ Te fariseo, chaa ni kana xini-ya-un, sunu ni jiiin-de, te ni jani in maa-de: Nu chaa jani tu'un Dios kuu chaa ya'a, te kuni-de nde' in an kuu na'an ya'a nuu. Chi na'an ya'a, ja ke'e-na-de, na'an io kuachi kuu-na, achi-de. ⁴⁰ Yuan-na te ni ka'an Jesus: Simón, ka'an-ri in tu'un jiiin-ro kuni-ri, achi-ya jiiin-de. Te maa-de, ni ka'an-de: Ka'an-ni, Maestro, achi-de. ⁴¹ Te ni ka'an Jesus: In chaa ja'a nuu xu'un, ni jo uu chaa tau nuu-de. In chaa, ni tau u'un ciento peso. Te inga chaa ni tau uu xiko uxi peso nuu-de. ⁴² Te tu'ni jiiin kánava'a chaa-un ja náknáa. Te ni sa'a-de tuká'nu in nuu ndéduu chaa-un. Ka'an, nde in chaa-un kumanj-ga jiiin-de nusaá. Achi-ya. ⁴³ Te ni ka'an Simón: Jani in-na ja chaa ni sa'a-ga-de tuká'nu in nuu-un, achi-de. Te ni ka'an-ya jiiin-de: Jandaa ka'an-ro, achi-ya. ⁴⁴ Te ni xio koto-ya ichi nuu na'an-un. Te ni ka'an-ya jiiin Simón: Jini-ro na'an ya'a naun. Ni kivi-ri in ve'e-ro, te tu'ni ja'a-ro nducha ja ndúndoo ja'a-ri. Ko na'an ya'a, ni xndaji-na ja'a-ri jiiin nducha nuu-na. Te ni nashi'ichi-na jiiin ixi xini-na. ⁴⁵ Tu'ni tiyu'u-ro ruu. Ko na'an ya'a, onde ni kivi-ri in ve'e-ro, tu'ni jukui'ni-na ja tiyu'u-na ja'a-ri. ⁴⁶ Tu'ni ji'i-ro aceite xini-ri. Ko na'an ya'a ni ji'i-na perfume ja'a-ri. ⁴⁷ Nusaá te ka'an-ri jiiin-ro, ja a ni sa'a-ri tuká'nu in nuu taka kuachi-na vasa io kua'a, chi ni kumanj xaan-na jiiin-ri. Ko nu sa'a-ri tuká'nu in nuu in chaa io yaku-ni kuachi-de, te yaku-ni kumanj-de jiiin-ri, achi-ya. ⁴⁸ Te ni ka'an-ya jiiin-na: A ni sa'a-ri tuká'nu in nuu taka kuachi-ro, achi-ya. ⁴⁹ Te chaa káye staa jiiin-ya, ni kakeja'a-de kajani in maa-de: Nde chaa kuu chaa ya'a, ja sa'a-de tuká'nu in nuu kuachi, achi-de. ⁵⁰ Te ni ka'an-ya jiiin na'an-un: Ni kandija-ro, te yuan ni nama-ri roo. Ku'a'an, te ma yu'u-ga-ro, achi-ya.

8

Tu'un na'an ni kajati'nu nuu-ya

¹ Yuan-na te kukué-ga, te ni jika kuu-ya taka nuu jiiin rancho. Te jani-ya tu'un va'a te kastu'un-ya ndasa koo maa nuu nuu ta'u Dios tiinu. Te maa uxi uu apóstol, kaja'an-de jiiin-ya. ² Te suni io yaku na'an ja a ni kata'an-na tach'i kini jiiin ku'e, ja a ni nasava'a-ya-na. Te na'an-un, suni kaja'an-na jiiin-ya. Te in-na kuu María nuu Magdala. Te in na'an yuan ni

kiñi'in-ya usiá tachí káni kája'an onde sáa. ³ Te sava-ga-ña káinaní-ña Juana, ñasi'í chaá nání Chuzá, chaá ndiso tiñu Herodes, jín Susana, jín kuá'a-gá ña'an. Te kájatíñu-ña núu-yá jín'an-ya.

Tu'un yátá siki cháa sáka trigo

⁴ Te nì kákututú kuá'a xaán ñayivi. Te ñayivi káxiukú táka ñuu-ún, nì jakoyo-i nuu-yá. Te nì ka'an-ya ñin tu'un yátá jín-i: ⁵ ñin chaá sáka trigo, nì kenda-de sáka-dé trigo-de. Te jachá-de, te ñin nunj ní jungava yu'íchi te nì jañu-i siki. Te tisaá andívi ní kákokó-tí. ⁶ Te inga nì jungava siki yúu. Te nì kana. Ko nì ichi, chí tú kajin. ⁷ Te inga nì jungava ma'ñú ñu. Te ñin núu-ni nì kákana ñu jín. Te nì kajas nuu. ⁸ Te sava nì kajungava nuu ñu'un vá'a. Te nuu ní kákana, te ja ñin, te nì ja'a ciento nunj. Achí-ya. Yúan-na te ká'an jaa-ya: Chaá ío so'o, kuni ná'in-de, te ná kuni so'o-de, achí-ya. ⁹ Te chaá káskuá'a jín-yá, nì kajika tu'un-de-ya ñaun kuni ka'an tu'un yátá-ún. ¹⁰ Te nì ka'an-ya: Róo, chí a kuajuku'un iní-ro tú'un yisa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko ká'an-rí tu'un yátá jín sava-ga-i náva'a vasa ndé'é-i, ko ma kuni-i, te vasa jini so'o-i, ko ma júku'un iní-i. ¹¹ Tu'un yátá yá'a kuni ka'an: Tata-ún kuu tu'un Dios. ¹² Tata nì kajungava yu'íchi-ún kákuu chaá kájiní so'o tu'un. Te cháa-ni kui'ña te jánchaá tu'un-ún iní añu-de náva'a tú kandíja-de te kaku-de. ¹³ Te ja ní kajungava siki yúu-ún kákuu chaá kájiní so'o-de tu'un. Te kúsij iní-de jín. Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kákandíja-de. Te nú ndóna tundó'o siki-dé te kána yú-de. ¹⁴ Te ja ní kajungava ma'ñú ñu kákuu chaá kájiní so'o-de. Ko nú kua'an-de, te kácutéñu-de jín ndátíñu-de, chí kákuu-de kukúká-de náva'a koo sij iní-de. Yuán náa tú'un iní-de. Te tú yíja vá'a nuni-dé. ¹⁵ Ko ja ní kajungava nuu ñu'un vá'a kákuu chaá kánde añu vá'a añu ndaa iní-de. Te tu'un nì kájiní so'o-de-ún, ñu'un nì iní-de. Te kája'a-de nunj táka kivi.

Tu'un yiti

¹⁶ Tú ní ñin ñayivi chí'i-i ñu'un xiní yiti te jasú-i kisi siki, ní tú jáni-i chí jito. Chí sua kundij nuu ñin candelero, náva'a tuun ndua ñu'un nuu ñayivi kivi koyo. ¹⁷ Chí tú ío ní ñin tiñu yisa'í sáni, chí stá'an ndijin-ya taká-ni. Ní tú ío ní ñin tu'un yisa'í sáni, chí vai ndijin taká-ni sá'a-ya, te kuni-yo núu. ¹⁸ Núsáa te ná kuni so'o vá'a-ró, chí chaá ñáva'a, te ki-ga nuu-dé, te chaá tú ñáva'a, vasa jáni iní-de ja á náva'a-de te kuxio kí'ñ, achí-ya.

Náa-ya jín ñani-ya

¹⁹ Yúan-na te nì jaa náa-ya jín ñani-ya núu-yá. Te tú ní kuu kivi koyo-ña núu-yá siki já kuá'a ñayivi. ²⁰ Te nì kákastu'un ñayivi-ún nuu-yá: Náa-ní jín ñani-ní ká'jin-ña yatá ve'e, te ká'an-ña jín-ní kákuní-ña, achí-i. ²¹ Yúan-na te nì ka'an-ya te nì ká'an-ya jín jín kákuu ñayivi kájiní so'o tu'un Dios, te káskíkuu-i, achí-ya jín-i.

Ja ní jukuñi tachí xaán ní sá'a-ya

²² Te ñin kivi, nì kivi-ya iní ñin barco jín cháa káskuá'a jín-yá. Te nì ka'an-ya jín-de: Ná kija'a-yó ingá lado mar. Te nì káskáka-ya barco kája'an-ya. ²³ Ko nini káskáka-de barco, te nì kixi-ya. Te nì ndonda ñin tachí xaán núu mar. Te ndúkú chítú ndúcha iní barco, te a yani koo tundó'o núu. ²⁴ Te nì jakoyo-de nuu-yá. Te nì kaxndúko-de-ya. Maestro, Maestro, vina te naa-yo, achí-de. Te nì nata'u núu-yá. Te nì ka'an xaán-yá nuu tachí-ún jín núu mar. Te nì kuná'n-ni. Te ná'in yúu íi-ní nì kuu. ²⁵ Te nì ka'an-ya jín-de: Naja tú kákandíja-ró. Te káyu-ú-de, te kánaa iní-de kánde'é-de. Te káka'an jín tá'an máa-de: Ndé chaá kuu chaá yá'a, ja ondé nuu tachí jín núu ndúcha tá'ú-de tiñu te kájanatú nuu-dé, achí-de.

Chaá tá'an tachí káni onde ndañu Gadara

²⁶ Te nì jakoyo-de nuu Gadara, ja kánchaá ichi núu ñuu Galilea. ²⁷ Te nuu ní jaa-ya núu ñu'un ichi, te ñin chaá ñuu-ún nì kíta'an-de-ya. Te tá'an-de kuá'a tachí káni. Te nì kuu kuá'a kuíá ja tú ñu'un kuti-dé sa'ma, ní tú ncháa-de ñin ve'e, chí ma'ñú ve'e añu ncháa-de. ²⁸ Te chaá-ún, nì jiní-de nuu Jesús. Te nì jukuñi jiti-de nuu-yá. Te nì kana jaa-de: Naún sá'a-ní jín-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaán. Ká'an ndá'ú-ná jín-ní ma xndó'o-ní náa, achí-de. ²⁹ Te nì tá'ú-yá tiñu nuu tachí káni-ún ná kenda kí'ñ iní chaá-ún, chí nì kuu kuá'a kuíá xndó'o chaá-ún. Te nì kaju'ní-i chaá-ún jín cadena jín manea káa. Ko ndí'í nì kukuáchi sá'a-de. Te kenda-de já'an-ni-de onde ñu'un té'é sá'a tachí káni-ún. ³⁰ Te Jesús, nì jika tu'un-yá-de: Naún nání-ró, achí-ya. Te nì ka'an-de jín-yá: Ja kuá'a xaán nání-ná, achí, chí yí'í kua'a xaán tachí káni iní-de. ³¹ Te nì kaka'an ndá'ú tachí-ún jín-yá ja ná tú táji-yá kí'ñ iní tunchi kúnú. ³² Te yuku yúan ío ñin tiku'ní kini kájitú-ti. Te yúan nì kaka'an ndá'ú jín-yá ja ná kuá'a-ya tú'un kivi koyo iní-ti. Te nì ja'a-ya tú'un té'é sá'a kája'an. ³³ Te nì kenda tachí káni-ún iní chaá-ún kája'an. Te nì kivi koyo iní kini. Te tiku'ní kini-ún nì kajungoyo-ti yúkava-ún onde iní mar. Te nuu mar nì kaji-ti. ³⁴ Te chaá kándito-ti, nì kájiní-de ja súan nì kuu. Te nì kájinu-de kája'an-de. Te nì kákastu'un-de nuu ñayivi ñuu-ún jín táka rancho. ³⁵ Te nì kenda koyo ñayivi-ún ja ndé'é-i naún ní kuu. Te nì jakoyo-i nuu Jesús. Te nì kájiní-i nuu cháa nì kenda tachí

kíni-ún, kánchaa-de nuu já'a Jesús, ñú'un-de sa'ma, te a nì nduva'a xinì-dé. Te nì kayu'ú-i.
³⁶ Te chaa nì kajinì, nì kajani-de tu'un nuu ñáyivi-ún, ndasa nì nduva'a chaa nì ta'an tachi
 kíni. ³⁷ Yúan-na te taká ñáyivi ñúu Gadara, nì kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya,
 chì xaàn káyu'ú-i. Te máá-yá, nì ndívi-ya iní barco. Te nì naxió káva-ya kuá'an-ya. ³⁸ Te
 chaa nì kàkenda tachi-ún, nì ka'an nda'ú-de ja kuéni kí'in-de jíin-yá. Ko Jesús, nì táji-yá-de
 kua'an-de: ³⁹ Kuáno'on vé'e-ró, te kani-ró tìu'un ná ñá'nu xaàn tíñu nì sá'a Dios jíin-ró, áchí-ya
 jíin-de. Te máá cháa-ún nì kee-de kua'an-de. Te nì jani-de tu'un ní ñúu yúan ná ñá'nu xaàn
 tíñu nì sá'a Jesús jíin-de. ⁴⁰ Yúan-na te nì najaa-ya. Te ñáyivi-ún nì kaka'an va'a-i jíin-yá, chì
 ndivii-i káindatu-i-ya.

Tu'un sesí'í Jairo

⁴¹ Te ñin chaa kúñá'nu inì ve'e sinagoga nání-de Jairo, nì chaa-de. Te nì jukuifñi jíití-de nuu
 já'a Jesús. Te nì ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná kivi-ya iní ve'e-de. ⁴² Chì ío ñin sesí'í-de ja máá
 ñin-i nuu-dé, nátu'un uxí uú kuia-i. Te suchí-ún ndúkú-i kuu-i. Te nì kee Jesús kua'an-ya. Te
 kua'a ñáyivi ní kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e ñiñi

⁴³ Te ñin nasí'í nì kuu uxí uú kuia jíití ñiñi-ña. Te ña'an-ún nì janu-ña taká ndatíñu-ña ní
 kuu chaa táná. Te tú ní ndúva'a-ña sá'a ní ñin-de. ⁴⁴ Te nì jaa-ña íchi yatá-yá. Te nì ké'é-ña
 yú'u sá'ma-yá. Te nì ichi-ni nuu jíití ñiñi-ña-ún. ⁴⁵ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Ndéja ní ké'é
 rúu, áchí-ya. Te ndivii-dé tú ní kája'a-de tu'un. Te Pedro jíin cháa ká'in jíin-de yúan, nì
 kaka'an-de: Maestro, ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te a ká'an-ni: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de.
⁴⁶ Ko nì ka'an Jesús: Ndaa ja ñin ñáyivi ní ké'é rúu, chì nì jinì-rì ja ní kenda fuerza inì-rì,
 áchí-ya. ⁴⁷ Yúan-na te ña'an-ún, nì jinì-ña ja tú ní kúu chisa'í-ña máá-ña, te nì chaa-ña kisi-i-ña.
 Te nì jukuifñi jíití-ña nuu Jesús, te jíto nuu taká ñáyivi, nì jani ndaa-ña tu'un najá ní ké'é-ña-yá,
 te ndasa nì nduva'a-ni-ña ní sá'a-ya. ⁴⁸ Te máá-yá nì ka'an-ya jíin-ña: Nì kandíja-ró, te yúan
 ní kaku-ro. Kuá'an, te ma yú'ú-ro. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

⁴⁹ Te nini ká'an-ya súan, te nì chaa ñin mozo chaa kúñá'nu inì ve'e sinagoga-ún, nì kachì
 nuu-dé: A nì jíití sesí'í-ro. Ma sátéñu-ga-ro Maestro, áchí. ⁵⁰ Te nì jini so'o Jesús ja ní ka'an
 mozo-ún. Te nì kachì-ya jíin cháa-ún: Ma yú'ú-ro: Kandíja-ni, te ná kaku sesí'í-ro. ⁵¹ Te nì
 kivi-ya iní ve'e. Te tú ní já'a-ya tú'un kivi ní ñin jíin-yá, chì máá-ni Pedro jíin Jacobo, jíin Juan,
 jíin táa náa suchí sí'í-ún. ⁵² Te kánde'e ndivii ñáyivi te kánduku'a inì-i. Te nì kachì-ya: Ma
 ndé'e-ro jíin'an-ró. Tú ní jí'i-i, chì kixi-ni-i, áchí-ya. ⁵³ Te nì kasákátá-i nuu-yá, chì ní kajinì-i
 ja á nì jíití suchí-ún. ⁵⁴ Ko máá-yá, nì ñin-ya ndá'a-i. Te nì ka'an jaa-ya: Súchi, ndukoo, áchí-ya.
⁵⁵ Yúan-na te nì nachaku-i. Te nì ndukoo-ni-i. Te nì tá'ú-yá tíñu ja ná kuá'a-de staa kéé-í. ⁵⁶ Te
 táa-i náa-i, nì kakee nuu-dé kánde'e-de. Ko nì tá'ú-yá tíñu nuu-dé ja tú ní ñin nuu kachì-de ja
 súan nì kuu.

9

Ja ní táji Jesús uxí uú-de kája'an-de

¹ Te nì nastútú-yá ndí'uxí uú chaa-ún. Te nì ja'a-ya fuerza inì-de ja kúndéé-de jíin taká tachi
 kíni jíin ja kuánchaa-de taká kue'e. ² Te nì táji-yá-de kája'an-de ja ná káni-de tu'un ndasa koo
 ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, te ná násáva'a-de ñáyivi kaku'u. ³ Te nì ka'an-ya jíin-de: Ma kúndiso
 kuti-ro ja kúu ichi, ní vara, ní ñunu, ní staa, ní xu'ún, ní ma kúndiso-ró úu su'nu. ⁴ Te ñani
 ve'e kuu nú nì kivi-ró, te kendoo-ró yúan. Te yúan kenda-ró kí'in-ro. ⁵ Te nú ndé nuu tú
 kákuñi-i kuatá'ú-i róo, te nú nì kenda-ró ñúu yúan, te sókoo-ró tákachá iní ja'a-ro. Te súan
 kani ndaa-ro tú'un nuu-í jíin'an-i, áchí-ya. ⁶ Te nì kenda-de kája'an-de, nì kajikó ndúu-de
 taká ñuu, nì kajani-de tu'un. Te taká lado nì kanasáva'a-de ñáyivi kaku'u.

Ja ní kuñáa inì Herodes

⁷ Te Herodes, chaa tá'ú tíñu, nì jini tu'un-de taká tíñu nì sá'a-ya, te kúñáa inì-de, chì káka'an
 sava-i: Juan, chaa nì jíití, nì nachaku-de. ⁸ Te sava tuku-i: Nì ndenda Elías. Te sava-ga tuku-i:
 ñin chaa nì jani tu'un Dios onde sá'a nì nachaku-de. Achí-i. ⁹ Te nì kachì Herodes: Nì
 janchaa-rì xinì Juan. Te ndé chaa kúu chaa yá'a núsáa, chì jíini tu'un-rì ja sá'a-de tíñu yá'a,
 áchí-de. Te nì kunì-de ndé'e-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

¹⁰ Te nì nchaa chaa káskuá'a-ún. Te nì kanakani-de tu'un nuu-yá taká tíñu nì kasá'a-de. Te
 nì kí'in-ya-dé, te kua'an sán-ya jíin-de ñin nuu ñú'un té'é, ñúu nání Betsaida. ¹¹ Te nì kajinì
 ñáyivi-ún. Te nì kandikín-i-ya, kája'an-i jíin-yá. Te nì jatá'ú-yá-i, te nì jani-ya tú'un ndasa koo

ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te nì nasáva'a-ya táká ñayivi káku'ú. ¹² Te a kuá'ini. Te nì nchakoyo ndí'uxi uu-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Táji-ní ñayivi kuá'a yá'a ná kíngoyo-i taká ñuu jíin taká rancho yani yá'a, te ndúkú-i ndénu ndoo-i te nì'in-i staa kée-í, chí yá'a nuu ñú'un té'é ká'jin-yó, áchí-de. ¹³ Te nì kachí-ya jíin-de: Kuá'a máá-ró já ná kée-í, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Tú naún káñava'a-ná, chí u'un-ni statilá jíin úu-ni tiyáká. Te nì tú uú kikuana-ná staa kée taká ñayivi yá'a, te ma kánda, áchí-de. ¹⁴ Chí ío nátu'un u'un mí chaa. Yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Ka'an jíin ñayivi ná júngoo ñin nuu ñin nuu-í nátu'un uu xiko uxj, uu xiko uxj já ñin ñin, áchí-ya. ¹⁵ Te súan nì kasá'a-de, nì kasúngoo ndí'i-de-i. ¹⁶ Te nì ki'in-ya ndí'ú'un statilá jíin úu tiyáká-ún. Te nì ndakoto-ya íchi ándiví te nì jikan ta'u-yá ja'a statilá. Te nì sákuáchí-yá statilá-ún. Te nì ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá nì kajani-de nuu-í. ¹⁷ Te ndivii-í nì kayee-í. Te nì kanda'a chí-i. Te nì kanastútú-de uxj uu jika staa kuáchí já ní ndendoso.

Tu'un nì ka'an ndaa Pedro

¹⁸ Te ñin kivi jikán ta'ú máá ñin-ni Jesús, chí máá-ni cháa káskuá'a-ún ká'jin-de jíin-yá. Te nì jika tu'un-yá-de: Te ruu, nà cháa kúu-rj, káka'an ñayivi, áchí-ya. ¹⁹ Te nì kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an-í. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñin cháa nì jani tu'un Dios ondé aná'an, nì nachaku-de, áchí-de. ²⁰ Te nì ka'an-ya jíin-de: Te róó, nà cháa kúu-rj káka'an máá-ró, áchí-ya. Yúan-na te Simón Pedro, nì ka'an-de: Máá-ní kúu Cristo Se'e Dios, áchí-de. ²¹ Yúan-na te nì ka'an xaan-yá jíin-de, te nì tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ní ñin nuu kachí-de tu'un yá'a.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

²² Te nì ka'an-ya: Jínu ñú'un ndó'o xaan máá Sé'e cháa, te cháa nì kayii jíin taká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya, chí ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²³ Te nì ká'an-ya jíin ndí'i-de: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de te ná kuandéé ini-de jíin túndó'o kii sikí-dé taká kivi, te ná kúndikín-de ruu kii-de. ²⁴ Chí cháa jítú ini-de kaku-de chíi túndó'o kii sikí-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cháa ja sikí rúu, ko kaku-de. ²⁵ Chí naún nì'in cháa, vasa ná kúndéé-de nì'in-dé níi ñúyivi, te nú xnáa-dé máá-de, xí síjita-de añú-de. ²⁶ Chí nú ndé cháa kúka nuu ini-de nuu-rí jíin nuu tú'un ká'an-rj, suni súan kuka nuu ini máá Sé'e cháa nuu cháa-ún kivi ndii-ya. Te kivi-ún ñá'nu koto luu-ya jíin Táa-ya, te suni jíin taká ndajá'a ndóo-ya. ²⁷ Te jandáa ká'an-rj jíin-ró, ja ío sava cháa ká'jin yá'a ja má kúu kuti-dé ondé nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya.

Sikí já túku nì nduu-ya

²⁸ Yúan-na te nátu'un nuu uná kivi já ní ka'an-ya tú'un yá'a, te nì jaka-ya Pedro, jíin Juan, jíin Jacobo, nì kaa-ya kuá'an-ya jíin-de ñin yuku, kuákakan ta'u-yá. ²⁹ Te nini jikán ta'u-yá, te nuu-yá, tuku ní nduu. Te sa'ma-yá ní nduu kivi xaan. Te nì kanandii ncháa. ³⁰ Te yúan ní kandatu'ún uu cháa jíin-yá. Te cháa-ún kákuu Moisés jíin Elías. ³¹ Te kándii ncháa cháa-ún. Te nì kaka'an-de tu'un ja á yani skíkuu-ya tiñu-ya te kuu-ya ñúu Jerusalén. ³² Te Pedro jíin cháa ká'jin jíin-de-ún ká'ji xaan-dé numá'ná te káki-xi-de. Te nuu ní kanata'u núu-dé, te nì kajinj-de ja ndii ncháa Jesús, jíin uu cháa ká'jin jíin-yá-ún. ³³ Te nuu ní kákuuxio cháa-ún nuu Jesús, te nì ka'an Pedro jíin-yá: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Te ná sá'a-ná unj ve'e kuii, ñin kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de. Te tú jini-de naún tu'un nì ka'an-de. ³⁴ Te nini ká'an-de, Te nì cháa ñin viko nu'un ní jasú ñii núu-dé jíin'an-de. Te nì kayu'ú xaan-dé ja ní kivi koyo-de chíi viko nu'un-ún. ³⁵ Te chíi viko nu'un yúan, nì kenda ñin tu'un ja ní ka'an: Yá'a kúu Se'e-rj, ja kúndá'ú ini-rj-i, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, áchí. ³⁶ Yúan-na te nì jukuiñi tu'un-ún. Te máá ñin-ná Jesús kándii-ya núu-dé. Te máá-de tú ní káka'an kuti-dé. Te ní-ni kivi-ún tú ní ñin nuu ní káka-chí-de ja súan nì kajinj-de.

Sikí súchí tá'an tachí kini

³⁷ Te inga kivi xián-ún, nì kanuu-ya yúku-ún. Te ñin ñayivi kuá'a, nì kenda-i nì kajata'an-i Jesús. ³⁸ Te nuu ñayivi kuá'a-ún nì kenda ñin cháa nì kana jaa-de: Maestro, jikán ta'u-ná nuu-ní ja ndé'é-ní se'e-ná, chí máá ñin-i ñáva'a-ná. ³⁹ Chí ñin tachí kini ñin-ni-i. Te sanaa-ní te kána kó'ó-i sá'a, te já'ni yí'í-ni-i. Te sjáa-ní tí'ñu yu'u-í. Te xaan stují-í. Te xaan ú'ú kenda. ⁴⁰ Te nì ka'an nda'ú-ná jíin cháa káskuá'a jíin-ní yá'a ja ná kíni'in-de kí'in. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de jíin Jesús. ⁴¹ Te nì ka'an Jesús: Ñayivi xaán nì'in ñin kákuu-ró já tú káandíja-ró. Nasaan-ga kivi kúnchaa-rj jíin-ró te ndo'o-rj jíin-ró. Kuá'a se'e-ró ná kí-i, áchí-ya. ⁴² Te nini nì kandita-i nuu-yá, te tachí kini ní stúncháa-ni-i. Te nì ja'ni yí'í xaán-ni-i. Ko máá Jesús nì ka'an xaan-yá nuu tachí kini-ún. Te nì nasáva'a-ya súchí-ún. Te nì nakuá'a-ya-í nuu táa-i.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

⁴³ Te ndivii ñáyivi ní kánaa iní-i kándé'-é-i ndasa ñá'nu káa Dios. Te nì kakee nuu-i kándé'-é-i taká tiñu nì sá'a Jesús. Te nì ka'an Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá: ⁴⁴ Chu'un tu'un yá'a inì-ro jíná'an-ró. Chì máá Sé'e cháa natuu-ya iní nda'a cháa ká'io kuachi, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, tú nì káju'kun inì-de tu'un yá'a. Chì nì ka'an sa'í-ya tú'un yá'a náva'a ma júku'un inì-de. Te nì kayu'ú-de kaka tu'un-de-ya siki tú'un-ún.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kuñá'nu-ga

⁴⁶ Yúan-na te nì kastátá'an-de nú ndé cháa kuñá'nu-ga. ⁴⁷ Ko Jesús, nì jini-ya já súan kájani inì-de. Te nì ki'in-ya ñin suchí lúli. Te nì jani-ya-i xiin-yá. ⁴⁸ Te nì ka'an-ya jín-de: Cháa já jín sí'ví-rí játá'ú-de suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. Te cháa játá'ú ruu, játá'ú-de i'a nì táji ruu vai-ri. Te cháa suchí-ga ma'ñú róo jíná'an-ró, cháa-ún kuñá'nu-de, áchí-ya. ⁴⁹ Yúan-na te nì ka'an Juan: Maestro, nì kajini-ná ñin cháa já jín sí'ví-ni kíni'in-de tachì kini ká'a'an, te nì kajasu-ná nuu-dé, chí tú ndikin-de yóo, áchí-de. ⁵⁰ Ko nì ka'an Jesús jín-de: Ma kasú-ro nuu-dé jíná'an-ró, chi cháa tú jito u'u yóo, jín yóo ndújín-de.

Ñayivi ñuu Samaria nì kaské'ichi-i-ya

⁵¹ Te nì kuyani jaá kivi nó'on máá-yá onde andívi. Te nì cháa téyí iní-ya já kí'in-ya ñuu Jerusalén. ⁵² Te nì táji-yá cháa kua'an jín tú'un káyoxnúu-de nuu-ya. Te cháa-ún ká'a'an-de. Te nì kivi-de ñin ñuu Samaria náva'a sátu'a-de te vasa jáa-ya. ⁵³ Ko ñayivi yúan tú ní káatá'ú-i-ya, chí nì kajini-i ja íchi ñuu Jerusalén kí'in-ya núu. ⁵⁴ Te Jacobo jín Juan, cháa káskuá'a jín-yá, nì kajini-de yúan. Te nì kaka'an-de: Táta, á tú kuni-ní ná tá'ú tíñu-yóo kí ñu'un íchi andívi te ná xndí'i ñayivi yá'a, nátu'un nì sá'a Elías. Achí-de. ⁵⁵ Yúan-na te nì jíó káva Jesús nuu-dé. Te nì ka'an xa'an-yá jín-de: Tú kájinì-ro ndasa káa inì-ro, ⁵⁶ chí máá Sé'e cháa, tú vai-ya já xnáa-yá añu ñayivi, chí sua nama-ya-i, áchí-ya. Te ká'a'an-ya ingá ñuu.

Uy cháa ndúkú-de kundikin-de-ya

⁵⁷ Te kájika-ya kuá'an-ya. Te ñin cháa nì ka'an-de jín-yá ichi-ún: Táta, kundikin-ná ní vasa ndé onde kí'in-ní, áchí-de. ⁵⁸ Te nì kachì Jesús jín-de: Taká ñukuii, ká'io yaa káyi'i-ti, te suni tisaá andívi ká'io taka-ti. Ko máá Sé'e cháa, tú nuu kusú-ya, áchí-ya. ⁵⁹ Te nì ka'an-ya jín ingá-de: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya. Te máá cháa-ún nì kachí-de: Táta, kua'a-ní tu'un ná kíchinují-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ⁶⁰ Te nì ka'an Jesús jín-de: Skéndo taká ndiyi-ún ná chindují tá'an ndiyi jíná'an. Te róo kuá'an te kani-ró tú'un taká lado, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. ⁶¹ Yúan-na te suni nì ka'an ingá-de: Táta, kundikin-ná ní, ko kua'a-ní tu'un ná kika'an-ná xna'an-ga jín já ká'io ve'e-ná, áchí-de. ⁶² Te Jesús, nì ka'an-ya jín-de: ñin cháa nú jitu-de jín latú-de, te ndé'-é-de ichi yatá-dé, tú va'a cháa kúu-de já kivi-de inì ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya.

10

Ja ní táji-yá unì xiko uxí-de kua'an-de

¹ Yúan-na te onde nì kuu taká tíñu yá'a, te máá Jító'o-yo ní jani-ya unì xiko uxí-ga-de. Te cháa-ún, nì táji-yá uu uu-de káyoxnúu-de nuu-ya kua'an-de taká ñuu jín lugar nuu á jáni inì máá-yá já kí'in-ya. ² Te nì ka'an-ya jín-de: Trigo ta'nu, jandáa kuu já kuá'a, ko cháa ka'nu yaku-ni-de ío. Núsáa, te kakan ta'u-ro núu máá Tatá xín trigo, ná táji-yá cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. ³ Kuá'an jíná'an-ró. Ná kástu'ún-rí nuu-ro, chí táji-rí róo kí'in-ro nátu'un lélu má'ñú yí'i. ⁴ Te ma kúndiso-ró bolsa, ní ñunu, ní ndijan-ro. Te nú ndéja ní ketá'an-ró jín ichi, te ma ndátu'ún-ró jín. ⁵ Te ñani ve'e nú kivi-ro, te xna'an-ga ka'an-ro: Ná sándéé iní ve'e yá'a, áchí-ro. ⁶ Te nú inì ve'e yúan ío ñin cháa va'a inì, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-dé. Te nú tú kánchaa ñin cháa va'a inì, te tu'un ndéé-ún najaa-ni nuu-ro. ⁷ Te suni ve'e yúan kendo-ro, te kee-ro, ko'o-ró naún ká'a-a-i nuu-ro. Chì cháa sátiñu, nì'in-dé kee-dé. Ma káka-ró ndíta'an ve'e. ⁸ Te ñani ñuu nú nì kivi koyo-ro, te nú kuatá'ú-i róo, yúan te kaji-ro jíná'an-ró naún kájani-i nuu-ro. ⁹ Te nasáva'a-ró ñayivi káku'u káxiukú-i ñuu yúan. Te kachí-ro kúni-i: Nuu-ro jíná'an-ró, a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ro. ¹⁰ Ko ñani ñuu nú nì kivi koyo-ro, te nú tú ní káatá'ú-i róo, te kenda koyo-ró iní ichi-i yúan, te ka'an-ro: ¹¹ Onde tikacha ñu'un ío ñuu-ro yá'a ní tiin inì ja'a-rí jíná'an-rí, ná náskoyo-ri já kúu siki máá-ró. Te kuni-ro, já á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ¹² Te ká'an-rí jín-ró, kivi-ún te koo-ga tuká'nu inì ya núu ñayivi ñuu Sodoma, vasa núu ñuu-ún. ¹³ Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín, te naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. Chì nú inì ñuu Tiro jín iní ñuu Sidón ní sá'a-rí tíñu ñá'nu ja ní sá'a-rí nuu máá-ró yá'a núu, te inga kivi te a nì kanakani inì ñayivi-ún núu, te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núu. ¹⁴ Núsáa te kivi kí juicio te koo-ga tuká'nu inì-ya núu ñuu Tiro jín núu ñuu Sidón vasa núu máá-ró. ¹⁵ Te róo, ñuu Capernaum, a nì kuñá'nu xa'an-ro jini-ro naún, ko onde infierno najinu-ro. ¹⁶ Cháa jini so'o tu'un ká'a'an máá-ró, nuu-rí jini so'o-de. Te cháa sá'a inì nuu-ro, nuu-rí sá'a inì-de. Te

chaa sá'á'a inji nuu-rí, sá'á'a inji-de nuu I'a ni táji rúu vai-ri. Achí-ya. ¹⁷ Te ni najakoyo unj xiko uxí chaa-ún kákusiñ iní-de, te káka'an-de: Táta, onde tachí kini kábandatu nuu-ná ja jíin sí'ví-ni viddáa, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Ni jini-ri nuu Satanás ni jungava ichi andívi, nátu'un in taja. ¹⁹ Vina te kuá'a-ri fuerza nuu-ro náv'a kuañu-ro siki kóo jíin siki kúrsiuku, jíin siki táka fuerza máa já jito u'u yóo. Te tú nañun sá'a kuti jíin-ró. ²⁰ Ko ma kúsiñ iní-ro jíin tíñu yá'a ja kábandatu tachí nuu-ro, chí sua ná kúsiñ iní-ro já á káyošo sí'ví-ró onde andívi. Achí-ya. ²¹ Te suni hora-ún ni kusij iní Jesús, onde jíin Espiritu Santo, te ni ka'an-ya: Ná kúta'u-ná nuu-ní Táa, Jito'o andívi jíin ñuyivi kúu máa-ní, ja ní jasuy-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndichí jíin núu cháa kájuku'un inji. Te ni stá'an ndijin-ní nuu cháa súchí iní jíná'an-de. Chí súan ni jata'an inji-ní Táa. ²² Taká ndatíñu ni ja'a Táa-ri inji nda'a-rí. Te tú ni in jini nuu máa Sé'e, chí máni máa Táa jini-ya. Ni tú jini ni in nuu máa Táa, chí máa Sé'e jini, jíin nani chaa ja kuni máa Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. Achí-ya. ²³ Te sin ni jíó káva máa Jesús nuu cháa káskuá'a jíin-ya. Te ni ka'an-ya: Xáan ndatu chaa kuni tíñu ja ní kajini máa-ró. ²⁴ Chí ká'an-ri jíin-ró ja kuá'a cháa káani tu'un Dios jíin cháa kákuu rey, ni kakuni-de nde'é-de nuu já kánde'é máa-ró, ko tú ní kájiní-de, te kuni so'o-de ja ní kájiní so'o-ró kuni-de núu, ko tú ní kájiní so'o-de, áchí-ya.

Chaa va'a nuu Samaria

²⁵ Te yúan kánchaa in maestro ley, te ni ndukuiñi-de chí koto nchaa-de-ya kuni-de: Maestro, nañun sá'a-ná náv'a ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni, áchí-de. ²⁶ Te ni ka'an máa Jesús jíin-de: Ndasa yóšo núu tutú ley. Ndasa ká'an ká'u-ró. Achí-ya. ²⁷ Te máa cháa-ún ni ka'an-de: Kumani-ro jíin máa Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añu-ro jíin ní fuerza-ro jíin ní núu jini tuni-ro, te kundá'u inji-ro tá'an-ró nátu'un kundá'u inji-ro máa-ró, áchí-de. ²⁸ Te ni kachí Jesús jíin-de: Va'a ni ka'an-ro. Sá'a súan, te ni'in tá'u-ro kuchaku-ro núsáa, áchí-ya. ²⁹ Ko máa cháa-ún, kuni-de ja kee ndaa-de jíin tú'un ká'an-de, te ni jika tu'ún-de Jesús: Te ndéja kúu tá'an-ná, áchí-de. ³⁰ Te máa Jesús ni ka'an-ya: in chaa ni kenda-de nuu Jerusalén. Te ni kuun-de kua'an-de nuu Jericó. Te ichi-ún ni kenda ñakui'ná núu-dé, te ni kajanchaa ndatíñu-de, te ni kastuji-dé. Te ni kee kája'an, ni ndoo chaa-ún kátuu-dé. Te a yani kuu-de núu. ³¹ Te ni kuu ja ichi-ún ni kuun in sutu vai-de. Te ni jini-de nuu cháa-ún. Te ni sío-ni-de kua'an-de. ³² Suni súan in chaa levita, ni kuyani-de lugar yúan. Te ni jini-de nuu cháa-ún. Te ni sío-ni-de kua'an-de. ³³ Ko in chaa nuu Samaria, jika-de kua'an-de ichi-ún, ni kuyani-de nuu kátuu cháa-ún. Te ni jini-de. Te ni kundá'u inji-de chaa-ún. ³⁴ Te ni jaq-de. Te ni chu'un-de aceite jíin alcohol nuu ni tuji cháa-ún. Te ni ju'ni-de nuu. Te ni skama-de chaa-ún siki caballo-de. Te kua'an-de jíin-de onde mesón. Te ni jito-de chaa. ³⁵ Te inga kivi xían-ún ni kenda-de kua'an-de. Te ni tava-dé u'u peso ni ja'a-de nuu cháa xín mesón. Te ni ka'an-de: Koto-ní-de. Jíin táka-ga ja kanú-ní jíin-de, te nuu ncháa-ná, te nachunáa-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Núsáa te ja uní tá'an chaa-ún, te ndé in-de ni kuu tá'an chaa ni kenda ñakui'ná nuu-ún, jáni inji-ro, áchí-ya jíin-de. ³⁷ Te ni ka'an máa cháa-ún: Chaa ni kundá'u inji-de-ún, áchí-de. Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Kuá'an núsáa, te suni súan sá'a máa-ró, áchí-ya.

Ja ní jaq-ya nuu María jíin Marta

³⁸ Te jika-ya kuá'an-ya ichi. Te ni kivi-ya in nuu. Te in ñasí'i, nání-ña Marta, ni kana-ña xiní-yá ni kivi-ya iní ve'e-ña. ³⁹ Te ña'an yá'a, ío in ku'u-ña nání María. Te María-ún, ni jungoo-ña núu já'a Jesús, jini ná'in-ña tú'un ká'an-ya. ⁴⁰ Ko Marta kutéñu-ña já tini tíñu sá'a-ña. Te ni jaq-ña nuu-yá, te ni kachí-ña: Táta, tú ndé'é-ní ja kú'u-ná ni xndóo-i náa játíñu máa in-ná. Núsáa te ka'an-ní jíin-i ná chindéé tá'an-i jíin-ná. Achí-ña. ⁴¹ Ko ni ka'an Jesús: Marta, Marta, xañ jítu iní-ro sátiñu-ró, te ja kuá'a tíñu sá'a-ró, te ni ndukui'a inji-ro jíin. ⁴² Ko ío in-ni tíñu kánúú xáan. Te María, ni nakaji-i tíñu kánúú-ún. Te ni in, ma kúu kuanchaa nuu-i. Achí-ya.

11

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

¹ Te ni kuu ja jikán ta'u-yá kánchaa-ya in lugar. Te nuu ní ndí'i ni ka'an-ya, te in chaa káskuá'a jíin-yá, ni ka'an-de jíin-yá: Táta, stá'an-ní nuu-ná ndasa káan ta'u-ná jíná'an-ná, nátu'un ni stá'an Juan nuu cháa káskuá'a jíin-de, áchí-de. ² Te ni kachí-ya jíin-de: Nú kájinan ta'u-ro, te sua ka'an-ro: Táa máa-ná ja kánchaa-ní onde andívi, ná nákana jaa-ná ní jíin sí'ví-ní. Te ná kóo nuu nuu tá'u-ní tíñu. Te ná kóo taká tíñu jata'an inji máa-ní, nátu'un ío inji andívi suni súan ná kóo iní ñuyivi yá'a. ³ Staá káye-e-ná taká kivi kuá'a-ní nuu-ná vina. ⁴ Te sá'a-ní tuká'nu inji-ní nuu táka kuachi-ná, chí suni máa-ná kásá'a-ná tuká'nu inji-ná nuu ñáyivi kásá'a-i falta nuu-ná. Te ma skívi-ní náa koto nchaa-i náa chí sua naka-ní náa nuu

kini nuu ku'a. Achí-ya. ⁵ Te ni ka'an-ga-ya jín-de: Ndé róó íó ñin amigo-ro te nú ki'in-ro nuu-dé sava ñúú te kachí-ro kúni-de: Amigo, ku'a nú uní staa núu-rí, ⁶ chí ñin amigo-rí ni chaá-de ve'e-rí ja jka-de viaje. Te tú naún kuá'a-rí nuu-dé kee-dé. Achí-ro. ⁷ Te chaá kándeé ichi ini ve'e ka'an-de: Ma stá'an-ro rúu, chí a ndasú yuxé'é-rí, te se'e-rí kákixi-jín-rí. Te ma kúu ndukoo-rí te kuá'a-rí nuu-ro. Achí-de. ⁸ Ká'an-rí jín-ro, vasa ma ndúko-de kuá'a-de nuu-ro ja kúu-de amigo-ro, ko ja xáan stá'an-ro-dé te yúan ndúko-de te kuá'a-de taká ja jínu ñú'un-ró. ⁹ Te ká'an-rí jín-ro jíná'an-ró: Kakan, te kuá'a-ya nuu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ¹⁰ Chí chaá jikán, te kii nuu-dé. Te chaá ndúkú, te ni'in-dé. Te chaá ká'an, te núña ve'e kivi-de. ¹¹ Te ndé ñin róó ñin táa ini ve'e kúu-ró. Te nú se'e-ró jikán-i staa nuu-ro, te kuá'a-ró ñin yuu núu-i náún. Xí nú jikán-i ñin tiyáká, te lugar ja kuá'a-ró tiyáká, te kuá'a-ró ñin kog nuu-i náún. ¹² Xí nú jikán-i ñin ndivi nuu-ro, te kuá'a-ró ñin kúrsiuku nuu-i náún. ¹³ Te nú róó vasa chaá ñáá kákuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndátíñu va'a nuu sé'e-ró, naga ni kuu máá Táa-ro I'á kánchaá andívi já má kuá'a-ya Espíritu Santo nuu cháa jikán núsáa. Achí-ya.

Sikí tú'un Beelzebú káka'an-i jín-ya

¹⁴ Te kiñi'in-ya ñin tachí ñi'in. Te nuu ní kenda tachí-ún kua'an, te chaá ñi'in-ún ni naka'an-de. Te taká ñayivi ká'jin yúan ni ka'kee nuu-i kánde'é-i. ¹⁵ Ko sava ñayivi-ún ni kaka'an-i: Jín Beelzebú, chaá kúñá'nu nuu taká tachí, kiñi'in-de tachí ká'ja'an, áchí-i. ¹⁶ Te sava-ga-i kájito nchaá-i-ya. Te ni kajikan-i ñin tuni ichi andívi nuu-ya. ¹⁷ Ko máá Jesús ni jini-ya já súan kájani ini-i. Te ni ka'an-ya jín-i: Te nú ñin ñuu sásiin máá, te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. Te nú ñin ve'e sásiin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. ¹⁸ Te nú Satanás suni sásiin máá, ndasa kuní'in ñuu nuu tá'ú tíñu máá núsáa. Chí káka'an máa-ró ja jín Beelzebú kiñi'in-rí tachí-ún ká'ja'an. ¹⁹ Te nú ndújín Beelzebú jín-rí ja kiñi'in-rí tachí kini. Núsáa te se'e-ró, ndé jín kákíñi'in máa-i tachí-ún. Ja yúan máa-i, ná nákuundí-i sikí-ro. ²⁰ Ko nú jín xini ndá'a Dios kiñi'in-rí tachí kini ká'ja'an, jandáa kúu ja núu-ro ní chaá ñuu nuu tá'ú Dios tíñu núsáa. ²¹ Nú ñin chaá kándaján, te jín machete ndito-de yujé'é-de, yúan-na te ká'jin va'a taká ndatíñu-de. ²² Ko nú jaa inga chaá ni'in-ga vasa máa-de, yúan-na te kundéé cháa-ún jín-de, te kuanchaá ndi'i-ni machete-de nuu-dé ja ndito-de jín. Te kiñi'in ndi'i ndatíñu-de. ²³ Nú ndé chaá tú ndújín-de jín-rí, núsáa te jito u'u-de ruu. Te chaá tú nástútú jín-rí, jachá-de. ²⁴ Nú ni kenda ñin tachí kini ini ñin chaá te jka kuu nuu ñú'un té'é, ndúkú nú júngoo te tú ni'in, yúan-na te ka'an: Ná nó'on-rí ve'e nuu ni kenda-rí, achí. ²⁵ Te nú ni nchaá te jini ja ve'e luu kúu, chí ni ndundoo, ²⁶ yúan-na te ki'in tachí-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachí ñáa-ga káa vasa máá. Te kivi koyo, te kuxiukú yúan. Núsáa te ví'i-gá tá'an chaá yúan onde sandí'i-na vasa já xnáñúú núú, áchí-ya. ²⁷ Te ni kuu ja ká'an-ya tú'un yá'a. Te ñin ña'an kándeé ma'ñú ñayivi kuá'a-ún, ni kana jaa-ña xini-ya: Xáán ndatu ña'an ní skáku ní, te ni skáxin-ña ní, áchí-ña. ²⁸ Te ni ka'an-ya: Sua ndatu-ga kúu ñayivi ká'jini so'o tú'un Dios, te káchu'un ini-i, áchí-ya.

Ja ká'jikan-i ñin tuni

²⁹ Te ni kataká ñayivi nuu-ya, te ni ka'an-ya: ñayivi ñáá yá'a, ká'jikan-i tuni, ko ma kuá'a-rí nuu-i, chí tuni Jonás kúu ja kii nuu-i. ³⁰ Chí nátu'un Jonás, ni kuu-de ñin tuni nuu cháa ñuu Nínive, suni súan máá Sé'e chaá kuu-ya ñin tuni nuu ñayivi yá'a jíná'an-i. ³¹ Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñayivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndí-ña sikí-i. Chí onde jíká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchi ní ka'an Salomón. Te vina ví'i-gá kúñá'nu I'á kándij yá'a vasa Salomón. ³² Taká chaá ñuu Nínive nachaku-de jín ñayivi yá'a kivi kii juicio, te nakuxndí-de sikí-i. Chí máa-de ni kanakani ini-de kivi ní jani Jonás tú'un nuu-dé. Te vina ví'i-gá kúñá'nu I'á kándij yá'a vasa Jonás.

Tu'un yiti

³³ Tú ni ñin chaá, nu ni chí'i-de ñu'un xini yiti, te chisa'i-de yiti-ún chíi nundóó. Chí sua kani-de nuu candelero, náva'a ná kuní ñayivi kivi koyo ini ve'e, nuu máá luz. ³⁴ Lámpara yiki kúñu kúu nduchi-yo. Te nú nduchi-ro ío va'a, ñi-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. Ko nú nduchi-ro káñáa, te ñi-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. ³⁵ Koto ñúkúún-ró máa-ró núsáa, chí luz kándeé ini-ro sanaa te ñu'un tuún kúu. ³⁶ Nú ñi yiki kúñu-ró ndíi ncháa, ni tú ío ñin tí'i nuu túún, ñi nándii ncháa núsáa, nátu'un ñin lámpara ja xu'un kayú. Achí-ya.

Ja ni kana jín-ya nuu cháa fariseo

³⁷ Te nini ká'an-ya, te ni ka'an ndá'u-ni ñin chaá fariseo jín-ya ja kée-ya staa jín-de. Te ni kivi Jesús ini ve'e chaá-ún. Te ni júngoo-ya kée-ya staa jín-de. ³⁸ Te chaá-ún, ni jini-de nuu-ya. Te ni naa ini-de ndé'é-de ja tú ní nánda'a-ya te ye-e-ya staa. ³⁹ Te máá Jito'o-yo ní

ka'an-ya jín-de: Jandáa kúu, chí róo, cháa fariseo, kánakacha-ró íchi yatá tindo'o jíin íchi yatá kó'o. Ko ichi iní-ro, chí nì kachítu ndi-ro jíin tú'un kui'ná jíin tú'un ñáa. ⁴⁰ Cháa kánáa jíin'an-ró. I'a nì sá'a íchi yatá, á tú suni ní sá'a-ya íchi iní. ⁴¹ Ko taká ja kéndoo sobra nuu-ro, te kájá'a-ró kúu caridad, te kájani iní-ro já taká tiñu kásá'a-ró ío ndoo ja súan. ⁴² Naká ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chí kájá'a-ró in siki uxí ita minú jíin ruda jíin taká yua, nuu Dios, te tú kásá'a kuti-ro tiñu ndaa, nì tú maní-ro jíin-yá. Ní kásá'a-ró ndéndúu tiñu yá'a te ma xndoo-ró ingá tiñu-ún núu. ⁴³ Naká ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chí xaan kákuni-ro silla onde xiní mesa iní ve'e sinagoga. Te ka'an sa'an ñayivi jíin-ró núyá'u kákuni-ro. ⁴⁴ Naká ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, chí cháa uu xiní kákuu-ró. Nátu'un ve'e añú ja tú ndijin kánde, súan ká'io-ró, te cháa kájika kuu, tú jini-de ja jañú-de siki, áchi-ya jíin-de. ⁴⁵ Te in cháa kúu maestro ley, nì ka'an-de: Maestro, nuu ní ka'an-ní tú'un yá'a, suni nì ka'an-ní siki máa-ná jíin'an-ná, áchi-de jíin-yá. ⁴⁶ Te nì ka'an-ya: Naká ndá'ú kuu róo cháa maestro ley jíin'an-ró, chí káchaa-ró carga ve'e siki taká cháa ja tú kákuu kundiso-de. Ko máa-ró, nì tú káké'é-ró carga-ún vasté jíin in nda'a lúli-ró. ⁴⁷ Naká ndá'ú kuu róo jíin'an-ró. Chí kásá'a-ró vé'e añú cháa nì kajani tú'un Dios. Te nì kaja'ni táa-ro-dé jíin'an-de. ⁴⁸ Súan kúu ja káka'an ndaa-ro já kájata'an iní-ro tiñu nì kásá'a táa-ro. Chí jandáa kúu ja nì kájani-de cháa-ún. Te máa-ró, nì kásá'a-ró vé'e añú ndiyi-ún. ⁴⁹ Ja yúan suni nì ka'an Dios in tú'un ndíchi: Tájí-ri cháa kani tú'un-ri jíin cháa apóstol ki'in nuu-i jíin'an-i. Te sava-de ka'ni-í te sava-ga-de chindikín-i, áchi Dios, ⁵⁰ nává'a siki ñayivi yá'a ná kóo kuachi cuenta ja nì jati niñi taká cháa nì kajani tú'un-ri onde kivi ní jungoo ñuyivi, ⁵¹ onde niñi Abel, te onde niñi Zacarias, cháa nì j'i sava ma'ñú altar jíin vé'e ij. Súan ká'an-ri jíin-ró, ja siki ñayivi yá'a kuu kuachi-ún. ⁵² Naká ndá'ú kuu róo maestro ley, chí nì kajanchaa-ro ndákáa kivi-i iní tú'un ndíchi núu, te nì kajasu-ro núu cháa kákuni skuá'a. Ko ní máa-ró suni tú ní káskuá'a-ró, áchi-ya. ⁵³ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a, te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, nì katau xaandé nuu-yá. Te nì kastátá'an-de jíin-ya ja ná ká'an-ga-ya kuá'a tú'un. ⁵⁴ Chí kájito yu'u-dé-ya, ja sánaa te ni'jn-dé yaku tú'un ká'an-ya, nává'a kakān-de kuachi siki-yá.

12

Cuenta yujan ía cháa fariseo

¹ Nini súan kúu, te nì kaktutú kua'a xaan ñayivi, ja kájañu tá'an-i. Te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo, chí yuán kúu tú'un yóso yú'u. ² Chí tú ní in naún yindi'u ja má kenda ndijin. Ni tú ní in ja yisá'í ja má kuni-yo núu. ³ Núsáa, taká tú'un nì ka'an-ro ñúñáa, onde nuu ío ndijin ná kuni so'o-i. Te tú'un nì ka'an-ya-ro ní kajini so'o-i ká'jin-i iní ve'e, te onde xiní vé'e ná kóo jaa tú'un.

Ndeja yú'u-yo koto-yo

⁴ Ko amigo, ká'an-ri jíin-ró jíin'an-ró: Ma yú'u-ro koto-ró ñayivi já'ni yiki kúñu-yo, chí nú nì ndí' nì kaja'ni-í, te tuká inga naún kúu sá'a-ga-í. ⁵ Ko ná stá'an-ri nuu-ro ndé ja yú'u-ro koto-ró. Ío in ja nú a nì ja'ni-í róo te ío poder yuán chindee róo nuu infierno. Yuán yú'u-ro koto-ró núsáa. Yuán kástu'un-ri nuu-ro. ⁶ Tú kuya'u u'un tisaq ja úu xu'un naún. Te tú ní in-tj náa iní Dios. ⁷ Chí a nì ka-u-ya onde taká íxi xiní-ro. Núsáa te ma yú'u-ro jíin'an-ró, chí kánúu-ga-ro vásá kuá'a tisaq. ⁸ Te ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé cháa kani ndaa-de tú'un-ri nuu ñayivi, suni súan máa Sé'e cháa nakani ndaa-ya tú'un-de nuu ndájá'a Dios. ⁹ Ko nú ndé cháa ské'ichi-de ruu nuu ñayivi, suni súan ské'ichi-ri-de nuu taká ndájá'a Dios. ¹⁰ Te nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de siki máa Sé'e cháa, koo tuká'nu iní-ya núu-dé. Ko nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de siki Espíritu Santo, ma kóo tuká'nu iní nuu-dé. ¹¹ Te nú nì kajanchaka-i róo iní ve'e sinagoga nuu cháa kákuñá'nu jíin núu cháa tá'ú tiñu, ma nakani xaan iní-ro ndasa xndío káni-ró tú'un, xí ndasa ka'an-ro. ¹² Chí máa Espíritu Santo stá'an-ya núu-ro ndasa kanúu tú'un ka'an-ro hora-ún, áchi-ya.

Siki já kútóo iní

¹³ Yúan-na te in cháa kánde-de nuu ñayivi kuá'a-ún, nì ka'an-de jíin-yá: Maestro, ka'an-ní jíin ñani-ná ná ká'ncha sava-de ta'u-ná jíin-ná, áchi-de. ¹⁴ Ko máa-yá nì ka'an-ya jíin-de: Utale, ndéja ní jani ruu ja kúu-ri cháa sándaá xí cháa ka'ncha sava ta'u ja kuu róo jíin'an-ró. Achí-ya. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jíin-de: Koto va'a-ró máa-ró, te ma kútóo iní-ro, chí vasa kua'a xaan ndátíñu ñáva'a in cháa, ko nasu ja jíin yuán te kuchaku jíin'ún-de, áchi-ya. ¹⁶ Yúan-na te nì ka'an-ya in tú'un yatá jíin-i: Ní jo in cháa kúka. Te nì ndea xaan nuni-dé. ¹⁷ Te cháa-ún, nakani iní-de: Ndasa sá'a-ri, chí tuká núña yaka-ri nataan-gá-ri niñi-ri, áchi-de. ¹⁸ Te nì kachí-de: Sua ná sá'a-ri. Ná kanu-ri yaka-ri. Te nakani-ri ja ká'nu-ga. Te yuán nataan ndí-ri niñi-ri jíin taká-ga ndatíñu-ri. ¹⁹ Yúan-na te kachí-ri jíin iní jíin añu-ri: Vina te kua'a xaan ndátíñu ñáva'a-ró já kánda kua'a kuá'i. Ná ndétañu-ro te kaji-ro kó'o-ró, te ná kúsi iní-ro

núsáá, áchí-de jíín máá-de. ²⁰ Ko nî kachî Dios jíín-de: Chaa ñáá kúu-ró. Akuáa vîna te kuu-ro. Te ndatînu nî sâtu'a-ró-ún, ndé chaa kuu. Achî Dios. ²¹ Súan íó sikî cháa ja sákúká-de máá-de, ko tú kúká-de nuu Dios.

Mā nākani inî-yo sikî já kúchakū-yo

²² Te nî ka'an-ya jíín cháa káskuá'a jíín-yá: Núsáá te ká'an-rî jíín-ró, mā nākani inî-ro sikî já kúchakū-ro, nú ndasa kee-ro, ni sikî yîki kúñu-ró, nú ndasa kundîi kunamá-ro. ²³ Á tú kánúú-gá vida-ro vása já kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. ²⁴ Nde'é-ró tikáká, tú jítu-tî, ni tú nâstútú-tî, ni tú náchiva'a-tî inî yaka-tî, chî máá Dios skée-yá-tî. Á tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. ²⁵ Ko ndé róó ja súan nākani inî-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró ñn yîki. ²⁶ Te nú mā kúu sá'a-ró vasté ñn tíñu lúli-ga súan, te naja kánakani inî-ro jíín sáva-ga-ún núsáá. ²⁷ Nde'é ndasa kája'nu itá yuku. Tú sâtiñu, ni tú táú. Ko ká'an-rî jíín-ró ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaān-dé ni tú ní kúu ku'un-de sa'ma súan nátu'un itá-ún. ²⁸ Te Dios, nú súan skúnámá-ya itá yuku-ún ja ío vîna te yuchaān kayu nuu ñu'un, naga nî kuu ja má skúnámá-ya róó. Te naja tú kákandíja va'a-ró. ²⁹ Te mā kuítú inî-ro ndasa kee-ro, xî ndasa ko'o-ró ni mā nākani xaān inî-ro núsáá. ³⁰ Chî táká ndatînu yá'a kájítú inî ñayivi ñuyívi jíín. Ko máá Táa-ro a jíni-ya já kánandí'i-ró táká ndatînu yá'a. ³¹ Ko kuítú inî-ro kivi-ró inî ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Yúan-na te kuá'a-ga-ya táká ndatînu-ún nuu-ro. ³² Mā yú'ú-ro jíín'an-ró, chî vasa tiku'nî lúli kákuu-ró, ko máá Táa-ro ándívi, a nî kusî inî-ya já nú-ro kuá'a-ya ñuu nuu tá'ú-yá tíñu. ³³ Xíkó táká ndatînu-ró, te sá'a-ró caridad. Ndúkú-ró bolsa ja má kútú'ú kuatînu-ró. Te suni taan-ro yaji-ro ondé andívi nuu tú naa. Chî yúan mā kúu kivi ñaku'íná, ni mā kúu chaa tikixin te stívi-tí. ³⁴ Chî nuu kándeé yaji-ro, yúan kúu nuu kuítú inî-ro jíín. ³⁵ Ku'nî nî'in chîi-ró jíín'an-ró, te lámpara máá-ró, ná kóo tu'a-ni ñu'un inî.

Ja ní káindatu mozo jito'o-i

³⁶ Te máá-ró jíín'an-ró ná kóo tu'a-ró nátu'un mozo káindatu-i jito'o-i ja ncháa-de kua'an-de viko tánda'a, nává'a nú nî ncháa-de te ka'an-de, te kuña-ni-i ve'e jíín'an-i. ³⁷ Xáān ndatu kuu mozo-ún te nú nî ncháa jito'o-i nuu-í, te jíni-de ja kándito-i. Jándáa ká'an-rî jíín-ró ja kú'ni-de chîi-de, te nuu mesa sūngoo-de mozo-de te kani-de ko'o-í jíín'an-i. ³⁸ Te vasa ná cháa-de ñúú, xî vasa ná ncháa-de ja'a ñuu, te nú suni súan kuni-de sá'a mozo-ún ja kándito-i, ndatu xaān kéndoo mozo-ún jíín'an-i. ³⁹ Ko ná júku'un inî-ro tú'un yá'a. Táa inî ve'e, nú ní jíni-de ná hora kúu ja kúí ñaku'íná te kundito-de núú, te mā kuá'a-de tu'un sáku'ná ve'e-de núú. ⁴⁰ Te róó suni súan koo tu'a-ró, chî máá kivi já tú naún kájani inî-ro, te ncháa-ní máá Sé'e chaa, áchí-ya jíín-de. ⁴¹ Yúan-na te Pedro, nî jiká tu'un-de-ya: Táta, máá-ni nuu náá jíín'an-ná ká'an-ni tu'un yá'a náún, xî suni ká'an-ni nuu táká-ga chaa yá'a, áchí-de. ⁴² Te nî ka'an máá Jíto'o-yo: Ndeja kúu ñn mozo ndito xinî já skíkuu va'a, chî máá jito'o, kani-de mozo-ún ná koto-i se'e-de nává'a skée-í suchí-ún máá hora ja xím tíñu. ⁴³ Xáān ndatu kuu mozo-ún, te nú nî ncháa jito'o-i te nani'in-dé-i sá'a-i súan. ⁴⁴ Jándáa ká'an-rî, ja káni-de mozo-ún ja koto-i táká ndatînu-de. ⁴⁵ Ko nú mozo-ún jáni inî-i: Kúkuéé-ga te ncháa jito'o-rî, achî máá-i. Te kejá'a-i stují-i mozo máá-i jíín ñá'a kájatíñu nuu-í. Te kee-i te ko'o-i, te najjini-i. ⁴⁶ Te mozo-ún, nú nî ncháa jito'o-i kivi já tú ndátú-i jíín hora ja tú jíni-í, te xndó'o-de-í, te kiñi'in-de-í onde jíín cháa tú káskíkuu va'a. ⁴⁷ Chî nú ndé mozo a jíni-í tíñu ndasa játa'an inî jito'o-i, te nú tú ní sâtu'a-i, ni tú ní skíkuu-i tíñu kuni máá-de, ndo'o xaān-í yunu xí. ⁴⁸ Ko nú ndé mozo tú jíni-í tíñu ndasa játa'an inî jito'o-i, te nú sá'a-i tíñu ñáá ja xndó'o-de-í núú, yúan-na te yaku-ni yunu xí ndo'o-i. Chî nú kua'a-ya kuá'a ndatîñu nuu ñn chaa, te nandakan kua'a-yá nuu-dé. Te suni súan nú kua'a ndatîñu kátatu-i ñn chaa, ví'í-gá nandakan-i nuu-dé.

Sikî tú'un sásin máá jíín'an

⁴⁹ Nî kii-rî ja chindee-rî ñu'un inî ñuyívi yá'a. Te xaān kuni-rî ja ná kóo. ⁵⁰ Te ío ñn tündó'o ja kuánducha-rí jíín, ko xaān nduku'á inî-rî onde ná skíkuu-rî. ⁵¹ Kájani inî-ro já ní chaa-rî ja kóo ná'ín-ni inî ñuyívi náún. Ká'an-rî jíín-ró ja ná túu, chî sua ndonda sikî tá'an. ⁵² Chî ñn-ni ve'e koo u'un ñayivi, te sásin máá jíín'an. Unî ndonda sikî úu, te uu ndonda sikî uní. ⁵³ Chî ndonda sikî tá'an, táa sikî se'e-de, te se'e sikî táa-i. Náa sikî sésí'í-ña, te sésí'í sikî náa-i. Náchisó sikî séjanú-ña, te sejanú sikî náchisó-í. Achí-ya.

Sikî tuni skuá'a-yó

⁵⁴ Te suni nî ka'an-ya jíín ñayivi kuá'a-ún: Nú nî kajini-ro nána viko íchi nú kée ndikandii, te káka'an-ro: Kuun sau, áchí-ro, te kúu súan. ⁵⁵ Te nú nî nana nuu tachî, te káka'an-ro: Nandii, áchí-ro, te súan kúu. ⁵⁶ Chaa uu xinî kákuu-ró. A kájini-ro naún kuni ka'an tuni inî ñuyívi jíín ándívi, te naja tú kánakuni-ro kivi yá'a núsáá. ⁵⁷ Te naja tú kátava máá-ró cuenta ndé ja kúu tíñu va'a núsáá. ⁵⁸ Ko nú kua'an-ro núu juez jíín cháa jíto u'o'ú, te yachî ná ndátú'ún vá'a-ró

jíin-de nini ká'jín-ró íchi jíin-de. Chì nù túu, te ku'a-a-de róó nuu juez, te juez ku'a-a-de róó nuu policia, te policia chindee-de róó vekaa. ⁵⁹ Te ká'an-rí jíin-ró, ja má kenda kuti-ro yúan onde nù tú chunáa-ro táká centavo, áchí-ya jíin-de.

13

Kánúú nákani inji-yo

¹ Te suni kivi-ún ká'jín yaku cháa jíin-ya yúan. Te nì kajani-de tu'un nuu-ya ndasa nì kata'an cháa ñuu Galilea. Chì Pilato, nì sáká núu-de ñiñi cháa-ún jíin ñiñi kiti já kásoko-í nuu Dios. ² Te nì ka'an Jesús: Cháa ñuu Galilea yúan, ja súan kándo'o-de tundó'o-ún, te á nì jo xaán kuáchi-de vása táká-ga cháa ñuu Galilea, kájani inji-ro náún. ³ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu, chì suni súan naa-ro jíná'an-ró nù tú nakani inji-ro. ⁴ Te suni xia'un unì cháa ja sikí máa-de nì ndua torre ñuu Siloé te nì kají-de, á nì kasá'a-de kuáchi xaán-ga vása táká-ga cháa káxiukú ñuu Jerusalén, kájani inji-ro náún. ⁵ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu. Chì suni súan naa-ro jíná'an-ró nù tú nakani inji-ro. Achí-ya.

Tu'un mérkexé

⁶ Te nì ka'an-ya tú'un yátá yá'a: ñin cháa ñáva'a-de ñin mérkexé ja ní nachu'un-de ma'ñú itú uva-de. Te nì jaá-de ndúkú-de nde'e xiní. Te tú ní nì'in kúti-dé. ⁷ Te nì kachí-de jíin mozo ndito itú uva-ún: Vina te a ío unì kuia kándúkú-rí nde'e xiní mérkexé yá'a, te tú ní'n kúti-rí. Xiti ná kí'in. Naja kándij satéñu nuu ñú'un yá'a. Achí-de. ⁸ Yúan-na te nì ka'an máa mozo: Táta, skéndo-ní, ná kándij vasté ingá kuia yá'a, onde ná sáyúchí-ná ja'a te chu'un-ná ja'an te nándéó. ⁹ Te nù nì ja'a nde'e, te ío va'a. Te nù túu, te vása xiti-ní áchí-i. Achí-ya.

Tu'un ña'an jíka tíí

¹⁰ Te ñin kivi'ndétatú nì stá'an-ya tú'un inji ñin ve'e sinagoga. ¹¹ Te nì kenda ñin ña'an tá'an-ña ñin tachí kini ja ní kuu xia'un unì kuia kú'u-ña. Te nì kaí-ña, jíka tí'í-ña, chì tú kuu kuti ndúko tuun-ña. ¹² Te nì jini Jesús nuu-ña. Te nì kana-ya xiní-ña. Te nì kachí-ya jíin-ña: Nana, vina te a nì nduva'a-ní ja kú'u-ní, áchí-ya. ¹³ Te nì cháa-ya ndá'a-ya sikí-ña. Te nì ndúko tuun-ni-ña, te nì ñakana jaa-ña Dios. ¹⁴ Te cháa kúña'nu inji ve'e sinagoga, nì kuti inji-de nuu Jesús ja ní nasáva'a-ya-ña kivi'ndétatú. Te nì ka'an-de jíin ñáyivi kuá'a-ún: Ñuu kivi'ndéatú-ró, te kivi-ún chakoyo-ró kuu tana-ro. Ko kivi'ndétatú yá'a, chí má kuu, áchí-de. ¹⁵ Yúan-na te nì ka'an máa Jito'o-yo jíin-de; Cháa uu xiní kákuu-ró. Ja kuu kivi'ndétatú te tú kándají-ró xndiki-ro xí burro-ró nùu káye-ti-ún, te tú káskó'o-ró-ti nducha náún. ¹⁶ Te sesí'í Abraham yá'a, nù'ñi-ña xiá'un unì kuia nì sá'a kui'ña. Te tú ío va'a ndájí-rí-ña kivi'ndétatú náún, áchí-ya. ¹⁷ Te súan nì ka'an-ya tú'un yá'a. Te nì kákuu nuu táká cháa kájito u'u-ya-ún. Ko taká ñayivi, nì kákusii iní-í jíin táká tiñu ñá'nu nì sá'a-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

¹⁸ Te nì ka'an-ya: Ndasa kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ña jíin skétá'an-rí. ¹⁹ Kuu nátu'un ndikin yuá mostaza ja ní kí'in ñin cháa te nì cháa-de nuu itú-de. Te nì ja'nu. Te nì kuu ñin yunu ká'nu. Te tisaá andívi nì kasá'a-tí taká-tí chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yátá yújan íá

²⁰ Te nì ka'an tuku-ya: Naún tu'un yátá skétá'an-rí jíin ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Kuu nátu'un yujan íá já ní kí'in ñin ña'an. Te nì chisá'í-ña chíi unì tiiyi yúchi onde nì ndí'í nì kuu íá ní sá'a. Achí-ya.

Sikí íchi yúxé'é túu

²² Te nini kua'an-ya íchi ñuu Jerusalén, te nì jika kuu-ya táká ñuu jíin táká rancho, nì stá'an-ya tú'un. ²³ Te nì ka'an ñin cháa jíin-ya: Táta, yaku-ni cháa kaku-de náún, áchí-de. Te nì kachí-ya jíin-de: ²⁴ Ndúkú ndéé téyí-ró kivi koyo-ró íchi yúxé'é túu, chì ká'an-rí jíin-ró ja kuá'á ñáyivi ndúkú ndéé-í kivi-í, ko ma kuu kivi koyo-í. ²⁵ Chì táá inji ve'e, ndukuñi-de, te kasu-de yuxé'é. Te ichi yátá vé'e kuñi-ró. Te skáján-ró vitú yúxé'é te ka'an-ro: Táta, táta, kuña-ni ve'e, ná kivi koyo-ná, achí-ro. Te kachí-de kuni-ró: Aa, tú jini-rí ná ñuu vaikoyo-ró, achí-de. ²⁶ Yúan-na te kejá'a-ró ká'an-ro jíin-de: Nì káye-ná staá jíin-ní, te inji ya'ya ñuu-ná nì stá'an-ní tu'un nuu-ná, achí-ro. ²⁷ Te máa-de kachí-de kuni-ró: Achí-rí jíin-ró ja tú jini-rí róó ndé ñuu vaikoyo-ró. Kuxio jíná'an-ró chí ñáyivi kásá'a tiñu ñáá kákuu-ró. Achí-de. ²⁸ Te yúan nde'e-ro, te nakaji-ro ñi yú'u-ro kuñi-ró. Te kuni-ro nùu Abraham jíin nùu Isaac jíin nùu Jacob jíin nùu táká-ga cháa nì kajani tu'un Dios kuñi-de inji ve'e Dios. Te róó kuxio-ró sásin-ya róó. ²⁹ Te kikoyo-í ichi nùu kána ndikandii jíin íchi nùu kée ndikandii, ichi norte jíin íchi sur, te jungoo-í inji ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³⁰ Kuni so'o va'a-ró: Sava cháa sandí'í-ña, ndunúu-de. Te sava cháa kúnúu, nduu-de sandí'í-ña. Achí-ya.

Tu'un Herodes

³¹ Te kivi-ún ni jakoyo yaku tá'an chaa fariseo, te ká'an-de jín-yá: Kuxio-ni yá'a te kenda-ni ki'in-ni, chi chaa Herodes ka'ni-dé ní kuní-de, áchí-de. ³² Te ni kachí-ya jín-de: Kuá'an, te kastu'un-ró núu máá ñúkuu jjan: Vina chi kíñi'in-rí tachi káni ká'a'an. Te sá'a-rí tana vina jín yúchaan. Te onde nuu uní kivi te síjñu-rí tiñu-rí. ³³ Ko kánúú xáan já vina jín yúchaan jín ísá te kaka-rí ki'in-rí, chi ma kúu ja in chaa jáni tu'un kenda-de yatá ñúu Jerusalén, te kuu-de. Achí-ro.

Sikí já ní kukuí'a iní-ya jín ñúu Jerusalén

³⁴ Jerusalén, Jerusalén, ni kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios, te ni kaja'a-ró yúu xini cháa ni táji-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ni kuní-rí nastútú-rí se'e-ró, natu'un chuki ja nastútú-tí tirí-tí chí ndijin-tí, ko tú ní kákuni-ro. ³⁵ Vina te kéndoo víchí ve'e-ró núsáa. Ko ká'an-rí jín-ró já má kuní kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró onde jaa in kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá chí ndiso-ya tiñu máá Tatá Dios, achí-ro. Achí-ya.

14

Ja ní nasáva'a-ya in chaa kú'u kivi ndétatú

¹ Te in kivi ndétatú ni kivi-ya iní ve'e in chaa kúñá'nu nuu cháa fariseo jíná'an-de ja kée-ya staa jín-de. Te kábito yu'u-dé-ya. ² Te ni kenda in chaa kú'u-de kue'e kuniñi, kándi-de nuu-ya. ³ Te ni ka'an Jesús jín cháa kákuu maestro ley jín cháa fariseo: Á kuu sá'a-rí tana kivi ndétatú xí túu, áchí-ya. ⁴ Ko máa-de, tú ní káka'an kuti-dé. Yúan-na te ni ki'in-ya cháa ñú'un kuiñi-ún. Te ni nasáva'a-ya-dé. Te ni natáji-yá-de kuano'on-dé. ⁵ Te ni ka'an-ya jín-ún: Te nú burro máa-ró xí xndikí-ro júngava-tí iní in sóko, te tú natava-ro-tí vasa kivi ndétatú kúu náun. Achí-ya. ⁶ Te tú ní kákuu xndío káni-de ni in tu'un nuu-ya já súan ni ka'an-ya jín-de.

Sikí ñáyivi sáñá'nu-i máa-i

⁷ Te ni jini-ya já kándúkú-de jungoo jínú'ún-de silla xini mesa. Te ni ka'an-ya in tu'un yatá jín cháa ni kataka yúan. ⁸ Nú ni kana in chaa xini-ro já kí'in-ro in viko tánda'a, te ma júngoo jínú'ún-ró silla xini mesa. Chi nú súan, sanaa te a ni kana-de xini in chaa kúñá'nu-ga vásá róo. ⁹ Te chaa chaa ni kana xini-ro-ún jín-de. Te ka'an-de jín-ró: Kuxio, ná kúnchaa chaa yá'a jjan. Yúan-na te kúka nuu-ro kí'in-ro onde sandí'i-na kunchaa-ro. ¹⁰ Ko nú ni kana in chaa xini-ro, kuá'an te jungoo-ró onde sandí'i-na. Chi nú jaa chaa ni kana róo yúan te kachí-de kuni-ró: Amigo, nuu silla jínú'ún yá'a jungoo-ró, achí-de. Yúan-na te nduñá'nu-ró jito nuu cháa káxiukú ká'nu jín-ró. ¹¹ Chi taká chaa sáñá'nu-de máa-de, ndusúchí-de. Te taká chaa sásúchí-de máa-de, nduñá'nu-de. Achí-ya. ¹² Te suni ni ka'an-ya jín cháa ni kana xini-yá-ún: Nú sá'a-ró sámá xí xini, ma kána-ró xini cháa kákuu amigo-ro, ni xini ñani-ro, ni xini tá'an-ró, ni xini cháa kúka. Chi nú súan te suni máa-de nakana-de xini-ro. Te ni kuu ja ní nani'in-ro tá'u-ro. ¹³ Ko nú sá'a-ró gasto, te kana-ró xini cháa ndá'ú, chaa tikú'lu, chaa tá'nú, jín xini cháa kuáa. ¹⁴ Te xáan ndatu kéndoo-ró nú súan, chi tú ñaun náku'a-a-de nuu-ro. Ko ni'in-ro yá'u-ró kivi náchaku taká chaa ndaa, áchí-ya.

In xini ká'nu

¹⁵ Te in chaa yée staa jín-yá, ni jini so'o-de tu'un yá'a. Te ni kachí-de jín-yá: Xáan ndatu kuu chaa ja kée-de staa onde iní ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni kachí-ya jín-de: in chaa ni sá'a-de in xini ká'nu, te ni kana-de xini kuá'a ñáyivi. ¹⁷ Te nuu ni jaa hora ja kúxini-de-ún, te ni táji-de mozo-de kuakachí nuu já kée staa xini-ún: Ña'an-ni jíná'an-ni. Chi a ni ndi'í ío tu'a. Achí. ¹⁸ Te in-ni ni kasájá'a iní ndi'í-de. Te chaa in ni kachí-de jín mozo. Ni jaan-rí in ñu'un te kánúú kínde'é-rí. Te ná kúña ká'nu iní-de nuu-rí, chi ma jáa-rí. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an inga-de: Ni jaan-rí u'un yunta xndikí te kikoto nchaa-rí-tí. Ná kúña ká'nu iní-de nuu-rí, chi ma jáa-rí. Achí-de. ²⁰ Te ni ka'an tuku inga-de: Sáa ní tanda'a-rí. Te ja yúan má kúu jaá-rí. Achí-de. ²¹ Te kuano'on mozo-ún ni kastu'un-de nuu jito'o-de. Yúan-na te máa táa iní ve'e-ún, ni kití iní-de. Te ni kachí-de jín mozo-de: Kuá'an yachí ní nuyá'u jín taká ya'ya, te kana-ró xini cháa ndá'ú, chaa tikú'lu, chaa tá'nú, jín cháa kuáa, ná kíkoyo-de. Achí-de. ²² Te ni kachí mozo-ún: Táta, a ni kuu natu'un ká'an-ni ko núña-ga lugar. Achí-i. ²³ Te jito'o-ún ni ka'an-de jín mozo-de: Kuá'an taká ichi jín taká rancho te stétuu-ró ñáyivi-ún ná kí-i yá'a, náva'a ná chítu iní ve'e-rí. ²⁴ Chi ká'an-rí jín-ró já ní in chaa ni jakana-ró-ún, ma kúxini kuti-dé ve'e-rí, áchí-de. Achí-ya.

Sikí cháa kuni-de kundikín-de-ya

²⁵ Te kája'an kua'a xáan ñáyivi jín Jesús. Te ni ka'an-ya jín-i: ²⁶ Nú ndé chaa kii-de nuu-rí, te nú chifnú'ún-de táa-de, náa-de, ñasí'i-de, se'e-de, ñani-de, ku'a-a-de, xí onde jín máa-de, ma

kúu kuu-de cháa skuá'a jíin-rí. ²⁷ Te cháa tú ndóyo-de jíin túndó'o kii siki-dé, te kundikjin-de ruu kii-de, ma kúu kuu-de cháa skuá'a jíin-rí. ²⁸ Chì nú ndé róo kuni-ro káni-ró ìn ve'e, á tú xna'an-ga jungoo-ró te tava-ro cuenta naasa kuu gasto, te kuni-ro nú vatu-ni kanda-ró jinu xí túu. ²⁹ Chì nú túu, te nú a nì jani-ró já'a, te ma kánda xu'un-ró síjnu-ró. Yúan-na te taká ñayivi kájinì nuu vé'e tikú'lu-ró-ún, sákátá-i nuu-ro. ³⁰ Te ka'an-i: Chaa yá'a, nì kejá'a-de jáni-de ìn ve'e, te tú ní kánda-de síjnu-de, achì-i. ³¹ Xí nú ndé rey kuni-de ki'in-de kuatá'an-de jíin ingá rey, á tú xna'an-ga jungoo-de te nakani inì-de te nú vatu-ni kuu jíin uxí mil soldado kuatá'an-de jíin ingá rey já vái siki-dé jíin okó mil soldado. ³² Chì nú túu, te nini jíká-ga vai ingá rey, te táji-de ìn cháa ki'in ka'an nda'ú jíin-de ja ná júkuiñi. ³³ Te suni súan nú ndé róo tú síjta-ró taká ndatíñu ñáva'a-ró, ma kúu kuu-ró cháa skuá'a jíin-rí núsáá.

Tu'un yátá siki ñi

³⁴ Va'a ío ñi, ko nú onde ñi-ún ná náa xikó, te ndasa ndu'u'a núsáá. ³⁵ Ma kuatíñu kuti, ni ja kúu nuu ñi'un já ndúu ja'an, chì kacha-de ki'in. Chaa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de. Achì-ya.

15

Siki rí, kiti ní sana

¹ Te taká cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, nì jakoyo-de nuu Jesús nává'a kuni so'o-de tu'un ká'an-ya. ² Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, nì kaka'an-de: Chaa yá'a, játá'ú-de cháa ká'io kuachi te yé-de staa jíin cháa-ún, achì-de. ³ Te máá Jesús, nì ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin-de: ⁴ Ndé ìn róo nú ñáva'a-ró ìn ciento rí, te skuíta-ró ìn-ti, á tú skéndo-ró kúun xíko xia'un kuun-gá-ti onde nuu ñi'un té'é, te kinandúkú-ró kiti ní naa-ún onde nani'in-ro-tí xí tuu. ⁵ Te nú nì nani'in-ro-tí, kúsiñ iní-ro xndée-ró-tí nuu chó'o-ro. ⁶ Te nú nì najaa-ro vé'e te nastútú-ró cháa kákuu amigoo-ro jíin tá'an-ró, te kachì-ro kúni cháa-ún: Ná kúsiñ iní-yo chì ní nani'in-rí rí-rí kiti á nì naa núu. Achì-ro. ⁷ Ká'an-rí jíin-ró, ja súan kusí-gá inì-ya onde andívi jíin ìn cháa ío kuachi nú nakani inì-de, vása jíin kúun xíko xia'un kuun-gá cháa va'a ja tú kájinu ñi'un-de tu'un nakani inì.

Tu'un ña'an ní skuíta-ña ìn peso

⁸ Xí nú ìn ñasí'i ñáva'a-ña uxí peso, te skuíta-ña ìn peso, á tú ch'i-ña yíti te nastáa-ña vé'e, te nandúkú víi-ña onde nani'in-ña. ⁹ Te nú nì nani'in-ña, te kána-ña xini tá'an-ña jíin amiga-ña, te kachì-ña kúni-i: Ná kúsiñ iní-yo, chì ní nani'in-rí peso-rí ja ní skuíta-rí-ún núu. Achì-ña. ¹⁰ Ká'an-rí jíin-ró, ja súan kusí-gá inì taká ndajá'a Dios jíin ìn cháa ío kuachi nú nakani inì-de.

Tu'un suchí ní naa, te nì ndenda-i

¹¹ Te nì ka'an-ga-ya: ìn cháa nì ío uu se'e yí-de. ¹² Te suchí suchí-ún nì ka'an-i jíin táa-i: Táa, kuá'a-ní sava ñu'un núu-ná ja kúu ta'u-ná, achì-i. Te nì teta'an-de ta'u-i nuu ndéndúu-i. ¹³ Te nì kuu yakú kiví, te suchí suchí-ún nì stútú ndí'i-ndatíñu-i. Te nì kee-i kua'an jíká-i ingá ñuu. Te yúan nì xnáa-i ta'u-i, chì ní janu ndíva'a-i. ¹⁴ Súan nì ndí'i nì janu sání-i, te vása ní chaa ìn tamá xáan iní ñuu-ún, te nì kejá'a nándi'i-i. ¹⁵ Te nì kee-i kua'an-i, te nì ja-a-i nuu ìn cháa ñuu-ún. Te cháa-ún nì táji-de-i kua'an-i onde rancho-de ja yúan koto-i kinì-de. ¹⁶ Te kuni-i taan tí-i chii-i jíin tíxiko káyee kiní-ún. Chì tú kuti ní ìn ñaún ní já'a nuu-i. ¹⁷ Yúan-na te nì jíin máa-i. Te nì ka'an-i: Taká mozo ío inì ve'e táa-rí, ío kua'a staa káyee-dé. Te ruu jí'i-rí sokko yá'a. ¹⁸ Ná ndúkuiñi-rí te ná n'ón-rí nuu táa-rí. Te kachì-rí kuni-de: Táa, a nì sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jíin núu máa-ní. ¹⁹ Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Ko kuá'a-ní tu'un kuu-ná natu'un ìn mozo-ní. Achì-rí. ²⁰ Te nì ndukuiñi-i, te nì kee-i kuano'on-i nuu táa-i. Te nini jíká-gá vai-i, te nì jíin táa-i nuu-i. Te nì kundá'ú inì-de-i. Te jínu-de nì ja-a-de. Te nì nuu-de sukun-i, te nì titú-de-i. ²¹ Yúan-na te nì ka'an-i jíin-de: Táa, a nì sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jíin núu máa-ní. Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Achì-i. ²² Ko máa táa-i, nì ka'an-de jíin mozo-de: Kuák'i'n ìn su'nu vá'a-ga te chu'un-ró-i. Te chu'un-ró ìn xe'e ndá'a-i. Te ch'i-ró ndíjan já'a-i. ²³ Te suni kiki'in-ró chélu xá'an. Te ka'ni-ro-tí ná kée-yo. Chì sá'a-yo víko. ²⁴ Chì se'e yí-rí yá'a a nì jí'i-i núu, te nì nachaku-i. A nì naa-í núu, te nì ndenda-i, achì-de. Te nì kakejá'a-de sá'a-de víko. ²⁵ Te se'e yí ñá'mu-de, kánde-i onde rancho. Suchí-ún vai ndii-i. Te nì nduyani-i yata vé'e. Te nì jini so'o-i tiví música te kájita já'a ñayivi. ²⁶ Te nì kana-i xini ìn mozo. Te nì jiká tu'un-i mozo-ún nú ñaún víko ío. ²⁷ Te nì kachì mozo-ún nuu-i: Nì nchaa ñani-ro te táa-ro, nì ja'ni-dé chelu xá'an, chì ní ndenda va'a se'e yí-de, achì mozo. ²⁸ Yúan-na te nì kiti inì-i, te tú ní kuni-i ndívi-i, ko nì kenda táa-i. Te nì ka'an nda'ú-de jíin-i ná ndívi-i. ²⁹ Ko máa-i nì ka'an-i: Ío kua'a kuía játíñu-ná nuu-ní, ní tú sání'in kuti iní-ná

tiñu tá'ú-ní. Te tu ní já'a-ní vasté ñin lítu núy-ná kee síi-ná jíin amigo-na, áchí-i. ³⁰ Ko nî nchaá se'e-ní yá'a. Te vasa nî xnáa ndí'i-í ndatíñu-ní jíin ñá'an téné, te nî ja'ni-ní chelu xa'an kée-í, áchí-i jíin táa-i. ³¹ Yúan-na te nî kachî-de jíin-i: Hijo, róo chî nene ncháá-ro jíin-rí. Te taká ndatíñu máá-rí suni ndatíñu máá-ró kúu. ³² Ko jínu ñú'ún sá'a-yó víko te kusî iní-yo. Chî ñani-ro yá'a, a nî jí'i-í núu, te nî nachakú-i. A nî naa-i núu, te nî ndenda-i, áchí-de. Achí-ya.

16

Tu'un mandador xndá'ú

¹ Te suni nî ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya: ñin cháa kúka, nî ñava'a-de ñin mandador. Te cháa kúka-ún nî jini tu'un-de ja stíví mandador ndatíñu-de. ² Te nî kana-de xinî cháa-ún. Te nî ka'an-de jíin-de: Naún tu'un kúu ja jini tu'un-rí sikî-ro. Nakua'a cuenta tiñu ndiso-ró, chí ma kúu-ga-ro mandador nuu-rí. Achí-de. ³ Yúan-na te cháa mandador, nî ka'an máa-de: Ndasá sá'a-rí. Chî jito'ó-rí jánchaá-de tiñu mandador nuu-rí. Nú kacha-rí ñu'un, ma kánda-rí. Nú kakan-rí caridad, xaán kúka nuu-rí. ⁴ A jini-rí ndasa sá'a-rí nává'a kiví kuánchaá-de tiñu ndiso-rí, te koo ñayivi maní jíin-rí, te kuu kiví-rí iní ve'e-i. ⁵ Te nî kana-de xinî ná ñin cháa káitaú nuu jito'ó-de. Te nî kachî-de jíin cháa-ún: Nasaa taú-ro núu jito'ó-rí, áchí-de. ⁶ Te máa cháa-ún, nî kachî-de: Uní mil litro aceite, áchí-de. Te nî kachî mandador jíin-de: Kí'in lista-ro. Te jungoo yachî-ro. Te cháa-ró úu mil-na. Achí-de. ⁷ Yúan-na te nî ka'an-de jíin ingá cháa: Te róo, nasaa taú-ro, áchí-de. Te cháa-ún, nî kachî-de: ñin ciento ve'e trigo, áchí-de. Te máa-de nî kachî-de jíin cháa-ún: Kí'in lista-ro, te nachaa-ró kúun xiko-ní, áchí-de. ⁸ Te jito'ó-ún, nî ka'an-de jíin cháa mandador xndá'ú ja bueno ndíchí ní sá'a-de. Chî taká se'e kuia yá'a, ndíchí-ga máa-i nuu ñayivi ío vina, vasa taká se'e luz. ⁹ Te máa-rí, ká'an-rí jíin-ró: Jíin xú'ún xndá'ú, ná sá'a-ró amigo-ro nává'a nú nî ndí'i xú'ún-ró, te naki'in-í róo kunchaa-ro iní ve'e-i ní káni. ¹⁰ Chî cháa skíkúu va'a ñin tiñu vasa lúli-ní, suni skíkúu va'a-de jíin tiñu ándéé. Te cháa ja xndá'ú-de jíin ñin tiñu vasa lúli-ní, suni xndá'ú-de jíin tiñu ándéé. ¹¹ Chî nú sikî xú'ún xndá'ú tú ní káskíkúu va'a-ró, ndé cháa kuá'a tiñu ndaa nuu-ro núsáa. ¹² Te nú tú ní káskíkúu va'a-ró jíin ndatíñu sava-ga cháa, ndéja kuá'a ndatíñu máa-ró núy-ro núsáa. ¹³ Ní ñin mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'ó. Chî kití iní-de nuu ñin, te kumaní-de jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñin te sání'in iní-de nuu inga. Ma kúu kuatíñu-ró núu Dios jíin núu xú'ún, áchí-ya. ¹⁴ Te cháa fariseo ká'jin-de yúan, cháa too iní kákuu-de. Te nî kajini so'ó-de taká tu'un ká'an-ya. Te nî kasákátá-de nuu-ya. ¹⁵ Te nî ka'an-ya jíin-de: Jíin-de: Máa-ró kákuni-ro ja ná káni iní ñayivi ja cháa ndaa kákuu-ró. Ko Dios, a jini-ya ndasa káa ichi iní añu-ro. Chî tiñu kájani iní ñayivi ja tiñu ñá'nu kúu-ún, te nuu Dios tiñu chá'an kúu. ¹⁶ Máa ley jíin cháa kájani tu'un Dios, nî kuu-ga onde kiví ní kii Juan. Yúan-na te nî keja'á ándí'ún va'a ñuú nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñayivi, jíin fuerza kivi koyoi-yúan. ¹⁷ Ko yachî-ga naa ándí'ún jíin ñúyivi, vasa ja náa ñin punto nuu tutú ley. ¹⁸ Nú ndé cháa skéndo-de ñasí'i-de te tanda'a-dé jíin ingá ña'an, yúan ísiki ncháa-de-ña. Te cháa tánda'a jíin ñá'an ní ndo-ún, suni ísiki ncháa-de tá'an-de.

Chaa kúka jíin Lázaro

¹⁹ Nî jo ñin cháa kúka, nî ñu'un-de sa'ma kuá'a tándí'í jíin sá'ma tándú'á vá'a. Te ndita'an kiví ní sá'a-de ndeyu ní kayee vá'a-de. ²⁰ Te suni nî jo ñin cháa ndá'ú nání-de Lázaro, nî jikán-de caridad. Kátúu-dé yuxé'é cháa kúka-ún. Te ñi-de nî kana ndí'yi. ²¹ Te kuní-de kee ndá'a chîi-de jíin yúxi stáa kóyo chîi mesa cháa kúka-ún. Te jakoyo tí'ina te kána yuu-tí núu ndí'yi-de. ²² Te nî jí'i cháa jikán caridad-ún. Te ndaja'á ándí'ví, nî jaka-ya-dé kuano'on-ya jíin-de nuu Abraham. Te suni nî jí'i cháa kúka-ún, te nî yuji-de. ²³ Te cháa kúka-ún, ndó'o xaán-dé kánde-de inferno. Te nî ndakoto-de. Te onde jíká ní jini-de nuu Abraham, te kánchaá Lázaro jíin-de. ²⁴ Yúan-na te máa cháa-ún, nî kana kó'ó-de: Tátá Abraham, kundá'ú iní-ní náa, te táji-ní Lázaro ná kichíndaji-de xiní ndá'a-dé nuu ndúcha, te ná xndáji-de yáa-nú. Chî xaán jatú-ná kayú-ná nuu yáá ñú'ún yá'a. Achí-de. ²⁵ Te nî kachî Abraham jíin-de: Hijo, a núku'un iní-ro ja ní jo kúka-ró ná nî chaku-ro, te Lázaro, sua ndá'ú ní ta'an-de, ko vina, a nî ndundéé iní-de yá'a, te róo ndó'o-ró jíin. ²⁶ Te suni nî sá'a Dios ñin xa'va kúnú xaán, kánde ma ñuú róo jíin rúu. Te cháa ká'jin yá'a, vasa kákuni-de ja'a-de jaa-de jian, ko ma kúu, ni ma kúu ja'a máa-ró kí-ró yá'a. Achí Abraham. ²⁷ Yúan-na te nî ka'an, cháa kúka-ún: Taa, jikán ta'u-ná nuu-ní, táji-ní-de ká'jin-de ve'e táa-ná núsáa. ²⁸ Chî ío u'un-ga ñani-ná, te ná káni ndaa-de tu'un nuu-í, nává'a ma kíkoyo-i nuu ndó'o-ná yá'a, áchí-de. ²⁹ Te nî kachî Abraham jíin-de: A káñava'a-i tutu ní chaa Moisés jíin tutu nî kachaa cháa ní jani tu'un Dios onde sáa. Yúan ná kúni so'ó-i, áchí Abraham. ³⁰ Yúan-na te máa-de nî kachî-de: Túu, tátá Abraham, chî nú ñin cháa nî jí'i kí'in nuu-í, yúan-na te nakani iní-i jíin'an-í, áchí-de. ³¹ Ko nî kachî Abraham jíin-de: Nú tú chú'un iní-i tu'un nî jani Moisés jíin cháa nî kájani tu'un Dios, suni ma kándíja kuti-í nú nachakú ñin ndíyi kí'in nuu-í, áchí-de.

17

Siki ñáyivi skívi tá'an nuu kuáchi

¹ Te ñi kachí-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Tú modo te nú tú koto nchaá-i ñáyivi. Ko naká ndá'ú kuu cháa skívi ñáyivi-ún nuu kuáchi. ² Va'a-ga nú ní nú'ñi ñi yosó sukún-dé te kenda-de kí'jn-de nuu ndúcha mar, nasu já skívi-de ñi suchi lúli yá'a nuu kuáchi.

Siki tú'un sá'a tuká'nu iní

³ Koto va'a-ró máá-ró: Nú ñani-ro sá'a-de kuáchi siki-ro, kana jíin núu-dé. Te nú ñi nakani iní-de, te sá'a-ró tüká'nu iní-ro núu-dé. ⁴ Te nú usia jínu ja ñi kivi ní sá'a-de kuáchi siki-ro, te nú usia jínu nakani iní-de te ka'an-de jíin-ró: Sá'a tuká'nu iní-ro núu-rí, achí-de, yúan-na te ná sá'a-ró tüká'nu iní-ro núu-dé. Achí-ya. ⁵ Te ñi kaka'an cháa kákuu apóstol jíin máá Jító'o-yo: Sá'a-ní ja va'a-ga ná kándija-ná núsáá, áchí-de. ⁶ Te ñi kachí máá Jító'o-yo jíin-de: Nú káandija-ró vasté ñi t'l'í nátu'un ñi ndikin yuá mostaza núu, te ka'an-ro jíin núu'ndú yá'a: Tu'un máá-ró onde jíin yó'o-ro, te nachu'un-ró máá-ró onde nuu mar, achí-ro. Te kuandatu nuu-ro.

Tu'un yátá mozo játíñu

⁷ Ndé ñi roó, ñáva'a-ró ñi mozo jitu-de jíin xndikí xí skáji-dé ñi. Te najaa-de ve'e ja ní ja'an-de yuku. Te kachí-ni-ró kúni-de: Ña'an te nungoo-ró. ⁸ Á tú xna'an-ga ka'an-ro jíin-de: Sá'a ndeyu ná kúxíni-ri. Naku'ñi va'a chji-ró, te kani-ró kó'o-rí. Te onde nú ñi ndí'ñi yee-rí staa, yúan-na te vásá kée máá-ró kó'o-ró, achí-ro xí túu. ⁹ Te á nakuatá'ú-ró núu mozo-ún ja ní skikuu-i tiñu ñi tá'ú-ró núu-i. Jáni iní-ri ja túu. ¹⁰ Suni súan máá-ró jíná'an-ró, nú ñi kaskikuu-ró tiñu ñi tá'ú-yá nuu-ro, te ka'an-ro: Tú va'a mozo kákuu-ná, chj máni tiñu ja taú-ná sá'a-ná, kúu ja á ñi kasá'a-ná, achí-ro. Achí-ya.

Uxi cháa té'yu ndí'yi

¹¹ Te jika Jesús kua'an-ya ñuú Jerusalén. Te ichi iní ñuú Samaria jíin iní ñuú Galilea ñi ja'a-ya kuá'an-ya. ¹² Te nuu ní kivi-ya iní ñi ñuú yúan, te uxi cháa té'yu ndí'yi ñi kaketa'an-de jíin-yá. Te cháa-ún onde jíká ní kajukuiñi-de. ¹³ Te ñi kakana jaa-de: Maestro, Jesús, kundá'ú iní-ní náá víi, áchí-de. ¹⁴ Te ñi jini Jesús nuu-dé, te ñi kachí-ya jíin-de: Kuá'an jíná'an-ró te stá'an-ro máá-ró núu sutú, áchí-ya. Te ñi kája'an-de, te ñi káundoo-ni-de. ¹⁵ Yúan-na te ñi-de, ñi jini-de ja ní nduva'a-de. Te ñi ñaxió káva-de kua'an-de. Te nákana jaa-de Dios. ¹⁶ Te ñi jukuiñi jítí-de nuu já'a Jesús. Te ñi nakuatá'ú-de nuu-yá. Te cháa-ún, cháa ñuú Samaria kúu-de. ¹⁷ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Nasu uxi tá'an-ro ní káundoo náún. Te ñi-ga-de, ndénu ká'jin-de núsáá. ¹⁸ Tú ío inga-de ja cháa-de te nakana jaa-de Dios, xí sá cháa ñuú yá'a náún. Achí-ya. ¹⁹ Te ñi kachí tuku-ya jíin-de: Ndukuiñi, te no'on-ro vé'e-ró. Ñi kándija-ró te yúan ní nduva'a-ró, áchí-ya.

Siki ñuú nuu tá'ú Dios tiñu

²⁰ Te cháa fariseo, ñi kajika tú'un-de-ya: Ndé kivi cháa ñuú nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. Te ñi kachí-ya jíin-de: Ñuú nuu tá'ú Dios tiñu, ma cháa ndijin, ²¹ ní ma kúu ka'an-i: Nde'é yá'a, ñi cháa, xí ndé'é yúan, ñi jaa, chj ñuú nuu tá'ú Dios tiñu, a ío ma'ñu máá-ró jíná'an-ró. Achí-ya. ²² Yúan-na te ñi ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Chaa tiempo ja kákuu-ro ndé'é-ró ñi kivi kenda máá Sé'e cháa, ko ma kuni-ro jíná'an-ró. ²³ Te kachí-i kuni-ró: Nde'é yá'a kánchaa-ya, xí ndé'é yúan kánchaa-ya, achí-i. Te ma kí'jn-ro jíin-i, ní ma kúndikin-ro-i. ²⁴ Chj nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu onde ñi lado andívi te jaa onde inga lado andívi, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e cháa. ²⁵ Ko jínu ñu'un ja xna'an-ga ndo'o xaan-yá, te ñáyivi yá'a ské'ichi-i-ya. ²⁶ Chj nátu'un ñi kuu kivi ní kii Noé, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e cháa. ²⁷ Káyee-i, káji'i-i, kátanda'a cháa, kátanda'a ñá'an, te ñi jaa kivi já ní kivi Noé iní barco ká'nu-de. Te ñi cháa sau áaan. Te ñi xnaa ndí'i-cha-i jíná'an-i. ²⁸ Suni súan ñi kuu kivi Lot. Káyee-i káji'i-i, kájaan-i káxikó-i, káchi-i-i ity, kájan-i ve'e, ²⁹ onde ñi jaa kivi ní kenda Lot iní ñuú Sodoma kua'an-de. Te ñi kuun ñu'un jíin azufre ichi andívi. Te ñi naa ndí'i ñáyivi-ún. ³⁰ Suni súan kuu kivi kii máá Sé'e cháa kistá'an ndijin-ya máá-yá. ³¹ Te kivi-ún, te cháa kándeé xiní vé'e-de, ma núu-de naki'in-de ndatíñu-de ja ní ndoo iní ve'e. Te cháa kándeé onde rancho, ma náxió káva-de no'on-de. ³² Ma náa iní-ro ndasa ñi ta'an ñasí'i Lot. ³³ Chi cháa jítu iní-de káku-de chj tündó'o kii siki-dé, naa-dé. Ko cháa kuu ja siki rúu, káku-de. ³⁴ A ká'an-ri jíin-ró ja ákuáa-ún kundaa uu-i nuu jito. Te ñi-ni naki'in-ya, te ndoo inga-i. ³⁵ Uu ñasí'i ndiko ká'nu-ña. Te ñi-ña náki'in-ya, te ndoo inga-ña. ³⁶ Uu cháa kuiñi-de rancho. Te ñi-de naki'in-ya, te inga-de xndoo-ya. ³⁷ Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kúu Táta, áchí-de. Te ñi kachí-ya jíin-de: Nuú kútúu ndívi, yúan taká tijji, áchí-ya.

18

Tu'un yátá sikí juez jín ñá'an viuda

¹ Te ñi ka'an-ya ñin tu'un yátá jín-de ja nené kakan ta'u-dé te ma kuitá-de jín. ² Te ñi kachi-ya: Ñi jo ñin juez ñin ñuu. Te ni tú ní yú'ú-de nuu Dios, ni tú ní jito-de nuu ní ñin chaá. ³ Te suni ñi jo ñin ñá'an ní kendqo ndá'ú-ña ñuu yúan. Te ñá'an-ún, ñi ja'an ñi ja'an-ña núu-dé. Te ñi ka'an-ña jín-de: Sá'a-ní justicia ja ní sá'a ñayivi jín-ná jito u'u-i náá. Achí-ña. ⁴ Ko máá juez-ún, kua'á kivi tú ní kuni-de sá'a-de. Yúan-na te ñi nakani iní máá-de: Vasa tú yú'ú-rí jito-rí Dios ni tú jito-rí nuu ní ñin chaá, ⁵ ko ja ñá'an viuda yá'a, xaan stá'an-ña rúu. Te yuán ná sá'a-rí justicia jín-ña. Chi nú tú, te kuníni íi iní-rí sá'a-ña. ⁶ Te ñi kachi máá Jito'o-yo: Kuni ná'in-ró jíná'an-ró ndasa ñi ka'an juez kañáá-ún. ⁷ Te Dios tú sá'a-ya justicia jín ñayivi ní nakaji-ya náun, ja ndúú ñúú-ni kaka'an ndá'ú-i jín-ya, vasa kuéé sánda-ya ja'a-í. ⁸ A ká'an-rí jín-ró ja yachi nama-ya-í jíná'an-i. Ko kivi cháa máá Sé'e chaá, á ní'in-ya ñayivi kákandja nuu-ya iní ñuyivi yá'a xí túu, áchí-ya.

Tu'un yátá cháa fariseo jín cháa xini

⁹ Te suni ñi ka'an-ya tú'un yátá yá'a jín yakú chaá ká'in yúan, chi kájani iní-de ja cháa ndaa kákuu máá-de te kásá'á'a iní-de nuu sáva-ga ñayivi. ¹⁰ Uu tá'an chaá ñi kaka-de ká'a'an-de ve'e íi, ja kakán ta'u-dé. ñin-de kúu chaá fariseo, te inga-de kúu chaá xini. ¹¹ Te chaá fariseo, ñi kandij-de, te ñi jikan ta'u-dé tu'un yá'a: Táta Dios, ná kúta'u-ná nuu-ní chi tú káa-ná nátu'un káa sava-ga chaá, chaá kú'í'ná, chaá ñáá, chaá ísiki ncháa tá'an kákuu-de, ni tú káa-ná nátu'un káa chaá xini yá'a. ¹² Uu jínu ja semana ío ndicha iní-ná. Te ja'a-ná ñin ja uxí sikí taká ndatíu ñáva'a-ná nuu-ní, áchí-de. ¹³ Ko chaá xini-ún, ñi kandij jiká-ni-de, ni tú ní kuni-de ndukani-de nuu-dé, chi ñi kani-de jikí jiká-dé ja kúku'a iní-de. Te ñi ka'an-de: Táta Dios, kundá'ú iní-ní náá, chi cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ¹⁴ Ká'an-rí jín-ró ja cháa ndá'ú yá'a, ñi nuu-de kuano'on-de ve'e-de, te ñi janchaa-ya kuáchi-de, ko ingá chaá-ún, chi túu. Chi taká chaá sá'á'nu-de máá-de ndusúchi-de. Te taká chaá sásúchi-de máá-de, nduñá'nu-de. Achí-ya.

Jesús jín suchí lúli

¹⁵ Te ñi chakoyo ñayivi jín sé'e lúli-ní nuu Jesús ja ná ké'é-yá-i. Te chaá kákuá'a jín-ya, ñi kajini-de ja súan ío, te ñi kaka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. ¹⁶ Ko máá Jesús, ñi kana-ya xini-dé. Te ñi ka'an-ya: Siá ná kikoyo suchí lúli núu-rí. Te ma kasú-ró ichi-í, chi nátu'un suchí yá'a kákuu ja kúu kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁷ Jandáa ká'an-rí jín-ró: Nú ñin chaá tú jatú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un jatú'ún ñin suchí lúli, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya.

Chaa kúka

¹⁸ Te ñin chaá kúñá'nu, ñi jiká tu'ún-de-ya: Chaá va'a kúu-ní Maestro. Naun sá'a-ná te ñin tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁹ Te ñi ka'an Jesús jín-de: Najá ká'an-ro cháa va'a jín-rí. Tú ñi ñin chaá va'a ío, chi máá ñin-ni Dios. ²⁰ A jini-ro tú'un ñi tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma sáku'í'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, kuandatu nuu táa-ro, nuu náa-ro, áchí-ya. ²¹ Te máá-de ñi kachi-de: Taká tiñu yá'a a ñi skikuu-ná onde ná lúli-ná, áchí-de. ²² Te Jesús, ñi jini so'o-ya tú'un yá'a. Te ñi kachi-ya jín-de: ñin-ña tiñu kúmaní sá'a-ró. Xikó ndí'i ja ñáva'a-ró, te kua'a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andívi koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikjin-ró rúu ki'on. Achí-ya. ²³ Yúan-na te máá cháa-ún, ñi jini so'o-de ja súan ñi ka'an-ya. Te ñi kuxíí xáan iní-de, chi kúka xáan-dé. ²⁴ Te ndé'é Jesús ja súan ñi kuxíí xáan iní-de, te ñi kachi-ya: Xaan ú'u kivi ñin chaá kúka iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga kivi ñin camello yaú yiki tíkuí vasa ñin chaá kúka kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ²⁶ Te ñayivi, ñi kajini so'o-i tu'un ñi ka'an-ya-ún, ñi kaka'an-i: Te ndé cháa kaku núsáá, áchí-i. ²⁷ Te ñi ka'an-ya jín-de: Ío tiñu ja má kúu sá'a ni ñin chaá. Ko Dios, chi kúu sá'a-ya taká-ní. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te ñi ka'an Pedro jín-ya: Náá, ñi kaskéndo-ná taká ndatíu-ná te káindikjin-ná ní vai-yó. Achí-de. ²⁹ Te máá-ya ñi kachi-ya jín-de: Jandáa ká'an-rí jín-ró, nú ñin chaá ñi skéndo-de ve'e-de, xí táa-de, xí ñani-de, xí ñá'sí-de, xí sé'e-de ja sikí ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ³⁰ te nani'in kuá'a-gá-de vina. Te onde inga vida chaá, te kuchaku-de ní káni. Achí-ya.

Jín kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

³¹ Te Jesús, ñi ki'in-ya ndí'uxí uu-de, te ñi ka'an-ya jín-de: Vina chi kaa-yó kí'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan skikuu taká tu'un ñi chaá chaá ñi kajani tu'un Dios onde sáá sikí máá Sé'e chaá. ³² Chi natuyu-ya núu ñayivi ñin nación. Te sákátá-i nuu-ya. Te sá'a ndiva'a-i jín-ya. Te tiví sí'ví-i nuu-ya. ³³ Yúan-na te nú ñi ndí'i ñi kaxndó'o-i-ya, te ka'ni-i-ya. Ko nuu uní kivi

te nachaku-ya. Achí-ya. ³⁴ Ko máá-de, tú ní kájuku'un kuti ini-de tu'un yá'a. Te tu'un-ún nǐ ka'an sa'í-ya. Yuán tú ní kájuku'un ini-de ja nǐ ka'an-ya jǐn-de.

Ja ní ndundijin nduchi cháa kuáá

³⁵ Te nǐ kuyani-ya kuá'an-ya ñúu Jericó. Te ñn cháa kuáá, kánchaa-de yu'íchi jǐkán-de caridad. ³⁶ Te cháa kuáá-ún, nǐ jǐni so'o-de kája'a ñayivi kája'an-i. Te nǐ jǐka tu'un-de ñaún kúu yuán. ³⁷ Te nǐ kakachi-i nuu-dé ja Jesús, ñúu Nazaret, nǐ ja'a-ya kuá'an-ya. ³⁸ Yuán-na te nǐ kana kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú ini-ní náá, áchí-de. ³⁹ Te ñayivi kája'an ichi núu-yá, nǐ kaka'an-i jǐn-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de ví'í-gá nǐ kana kó'ó-de: Se'e David, kundá'ú ini-ní náá víi, áchí-de. ⁴⁰ Yuán-na te nǐ jukuiñi Jesús. Te nǐ tá'ú-yá tiñu ná kǐi-de nuu-yá. Te nǐ jaa-de. Te nǐ jǐka tu'un-yá-de: ⁴¹ Naún sá'a-rǐ jǐn-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa-ún nǐ ka'an-de: Táta, ja ná ndundijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁴² Te nǐ kachi Jesús jǐn-de: Kuá'an, chi nǐ kandija-ró te yuán ní nduva'a-ró, áchí-ya. ⁴³ Te nǐ ndundijin-ni nduchi-dé. Te nǐ ndikǐn-de-ya, nákana jaa-de Dios. Te taká ñayivi-ún, nǐ kajini-i nuu-dé. Te nǐ kanakana jaa-i Dios.

19

Tu'un Zaqueo

¹ Te nǐ kǐvi Jesús ini ñúu Jericó, nǐ ja'a-ni-ya kuá'an-ya núu. ² Te yuán nǐ kenda-ni ñn cháa kúka, nání-de Zaqueo. Te cháa-ún kúñá'nu-de nuu taká cháa xini. ³ Te ndúkú ndéé-de ndé'é-de nuu Jesús nú ndé cháa kúu-ya. Ko tú ní kúu, chí kua'a ñayivi ní kajasu-í-ya, te vina liki-ni-de. ⁴ Te jǐnu-de nǐ jakuxnúu-de. Te nǐ kaa-de xini ñn nuu'ndú náva'a kuní-de nuu-yá. Chí yuán ja'a-ya kǐ'in-ya. ⁵ Te nǐ jaa Jesús yuán. Te nǐ ndakoto-ya núu-dé. Te nǐ ka'an-ya jǐn-de: Zaqueo, yachi nuu-ró chí vina jǐnu ñú'ún ja kéndoo-rǐ ve'e-ró. Achí-ya. ⁶ Yuán-na te yachi nǐ nuu-de. Te kúsi xáan ini-de nǐ jaka-de-ya. ⁷ Te ñayivi-ún, nǐ kajini-í ja súan kuu. Te nǐ kaka'an sóo-i: A kua'an-tu-ya kéndoo-ya jǐn ñn cháa ío kuachi, áchí-i. ⁸ Yuán-na te Zaqueo nǐ jukuiñi-de. Te nǐ kachi-de jǐn máá Jító'o-yo: Táta, sava ndatíñu-ná, ná kuá'a-ná nuu ñayivi ndá'ú. Te nú nuu ñn cháa nǐ janchaa-ná ndatíñu-de, te ná náku'a-ná kuun ja súan nuu-dé. Achí-de. ⁹ Te nǐ kachi Jesús jǐn-de: Vina te ini ve'e yá'a nǐ kaku ñn cháa núsáá, chí máá, suni se'e Abraham kúu. ¹⁰ Chí máá Sé'e cháa vai nándúkú-yá te nama-ya ja á nǐ naa. Achí-ya.

Tu'un yátá uxí mozo jǐn xú'ún

¹¹ Te nǐ kajini so'o ñayivi-ún taká tu'un yá'a. Te Jesús nǐ ka'an-ga-ya ñn tu'un yátá, chí a nǐ kuyani-ya ñúu Jerusalén, te kájani ini-í ja vitan ñú'ni koo ndijin ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Ja yuán ní ka'an-ya: ñn cháa kúñá'nu, nǐ kenda-de kua'an jǐká-de inga ñúu náva'a ní'in-dé fuerza ja tǐn-de ñúu, te cháa-de. ¹³ Te nǐ kana-de xini uxí tá'an mozo-de, te nǐ ja'a-de ciento ciento peso nuu ñn ñn-i. Te nǐ ka'an-de jǐn-i: Satiñu jíná'an-ró nini kǐ'in-rǐ te nchaa-rǐ, áchí-de. ¹⁴ Ko kájito u'u ñayivi ñúu-ún-de, te nǐ katáji ñn comisióon kuakasú nuu-dé: Tú jata'an ini-yo ja tá'ú cháa yuán tiñu nuu-yo. Achí. ¹⁵ Te nǐ kuu ja ní ni'jn-dé fuerza ja tǐn-de ñúu, te nǐ nchaa-de. Te nǐ tá'ú-de tiñu ná kǐi mozo ja ní ja'a-de xu'ún núu-ún, náva'a ná kuní-de ndasa nǐ kasatiñu ñn ñn-i. ¹⁶ Te mozo ñn nǐ jaa nuu-dé. Te nǐ ka'an-i: Táta, nǐ ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te nǐ ni'jn-ná mil peso siki, áchí-i. ¹⁷ Te máá-de nǐ kachi-de jǐn mozo: Ío va'a chí mozo va'a kúu-ró. Nǐ skíkuu va'a-ró jǐn yakú ndatíñu-rǐ. Vina te tá'ú-ró tiñu nuu uxí ñúu tǐn-rǐ, áchí-de. ¹⁸ Te nǐ cháa inga mozo te nǐ ka'an: Táta, nǐ ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te nǐ ni'jn-ná u'un ciento peso siki, áchí-i. ¹⁹ Te suni nǐ ka'an-de jǐn mozo-ún: Róo, suni tá'ú-ró tiñu nuu u'un ñúu tǐn-rǐ, áchí-de. ²⁰ Te nǐ cháa inga mozo. Te nǐ ka'an: Táta, yá'a ío ciento peso-ní, chí nǐ chiva'a-ná ini ñn pañito. ²¹ Chí nǐ yu'ú-ná nǐ jito-ná ní ja cháa xaán ini kúu-ní, te náki'in-ní ja tú jaitúu-ní, te ja'ny-ní ja tú jachá-ní, áchí-i. ²² Yuán-na te nǐ kachi-de jǐn-i: Mozo kánáá kúu-ró, te jǐn tú'un nǐ kenda yu'u-ro jían, náku'ndí-rǐ siki-ro. Chí a jini-ro ja cháa xaán ini kúu-rǐ, ja náki'in-rǐ ja tú jaitúu-rǐ, te ja'ny-rǐ ja tú jachá-rǐ. ²³ Núsáá, naja tú ní ja'a-ró xu'ún-rí no'on banco núu. Te nuu ncháa-rǐ te nandakan-rǐ xu'ún-rí onde jǐn sé'e xu'ún-rí núu. Achí-de. ²⁴ Yuán-na te nǐ kachi-de jǐn sava-ga ñayivi ká'jǐn yani nuu-dé: Kuanchaa ciento peso jian núu-í, te kuá'a-ró núu mozo náva'a mil peso, áchí-de. ²⁵ Te máá ñayivi, nǐ kaka'an jǐn-de: Táta, a náva'a-i mil peso xaán, áchí. ²⁶ Te nǐ ka'an tuku máá cháa kúñá'nu: A ká'an-rǐ jǐn-ró, cháa ja á náva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa ja tú náva'a, va'a ja á náva'a-de-ún, te kuxio kǐ'in. ²⁷ Te suni cháa kájito u'u ruu, ja tú ní kákuni-de ja tá'ú-rí tiñu nuu-dé, kuákǐ'in-de ná kíkoyo-de nuu-rí yá'a. Te ka'ni-ro-dé jíná'an-de. Achí-de.

Ja ní kǐvi Jesús ini ñúu Jerusalén

²⁸ Te nî ndî'i nî ka'an-ya tú'un yá'a. Te nî jakuxnúú-yá kuakaa-ya núu Jerusalén. ²⁹ Te nuu ní kuyani-ya núu Betfagé jín núu Betania, nî jaa-ya ñn yuku nání yúku Olivos. Te nî táji-yá uu cháa káskuá'a jín-ya kája'an-de: ³⁰ Kuá'an rancho kándeé lado jian. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te nî jn-ro ñn burro nú'nî-tî, ja ní ñn cháa té koso-gá-de-tî. Te ndáji-ró-tí. Te kii-ró jín-tí. ³¹ Te nú ndé cháa ká'an jín-ró, naja kándáji-ró-tí, achí-de, te ka'an-ro jín-de: Máa Jíto'o-yo jínu ñú'un-yá-tî, achí-ro, achí-ya. ³² Te kája'an cháa nî táji-yá-ún te nî kani'in-dé-tî nátu'un nî ka'an-ya jín-de. ³³ Te nini kándáji-de burro-ún te nî kaka'an jito'o-tî jín-de: Naja kándáji-ró burro-rî, achí-de. ³⁴ Te máa-de, nî kaka'an-de: Chî máa Jíto'o-yo jínu ñú'un-yá-tî, achí-de. ³⁵ Te nî chakoyo-de jín-tí nuu Jesús. Te nî kaxndée-de tikachí-de sikî burro-ún. Te nî kaskáa-de Jesús sikî-tí yóso-yá-tî. ³⁶ Te nini jîka-ya kuá'an-ya, te nî kajakin-de tikachí-de inî ichi. ³⁷ Te nini kákuyani-ya núu Jerusalén ja kákuun-ya yúku Olivos, te taká cháa káskuá'a jín-ya, kánakana jaa-de Dios sikî taká tínu ñá'nu ja ní kajinî-de nî sá'a-ya. ³⁸ Te káka'an-de: Ná nákana jaa-yó Rey yá'a chî ndiso-ya tínu máa Tatá Dios. Chî vindaq vinené ío onde andívi, te suni lúu ñá'nu káa yúan. Achí. ³⁹ Yúan-na te sava cháa fariseo ká'jin ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, nî kaka'an-de jín-yá: Maestro, kana jín-ní nuu cháa káskuá'a jín-ní, ná kasú-de yu'u-dé, achí-de. ⁴⁰ Te máa Jesús nî ka'an-ya: A ká'an-rî jín-ró ja nú cháa yá'a ná kasú-de yu'u-dé, te súan kana kó'ó taká yuu, achí-ya. ⁴¹ Te nî kuyani-ya. Te nî jini-ya núu ñúu-ún. Te nî nde'é-ya sikî ñúu-ún. ⁴² Te nî ka'an-ya: Aa, xaán va'a nú ní jini máa-ró ndasa vai tu'un vindaq vinené núu. Ko vina chî a yísá'í te ma kuni-ro núu. ⁴³ Chî jaa kivî, ja cháa kábito u'u róo kuikó ndúu nini-dé róo. Te taká lado kasú-de róo. Te nataan ní'in-de róo. ⁴⁴ Te stuncháa-de róo nuu ñú'un onde jín sé'e-ró ja káxiukú-i inî-ro. Te ma skéndo-o-de yuu koso tá'an sikî yúu, chî tú ní jini-ro ja ní kii-ya núu-ro. Achí-ya. ⁴⁵ Te nî kivi Jesús inî ve'e ñi. Te nî keja'á-yá kifi'ni-ya ñáyivi kájan káxiukó ñn-i inî ve'e ñi-ún kája'an-i. ⁴⁶ Te nî ka'an-ya jín-i: Á tú yóso núu tutú: Ve'e-rî, chî ve'e nuu kájukan ta'u kúu, ko máa-ró, a nî kanasá'a-ró yáú kava ñáku'ná, achí-ya. ⁴⁷ Te ndita'an kivi stá'an-ya tú'un inî ve'e ñi. Ko sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu jín cháa kákuñá'nu inî ñuu-ún, nî kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ⁴⁸ Ko tú ní kákuu ndasa sá'a-de jín-ya, chî ndivii ñáyivi, nî kakee nuu-i ká'jin-i kájiní ná'ín-i tu'un ká'an-ya.

20

Sikî tínu ndiso Jesús

¹ Te ñn kivi jían stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi iní ve'e ñi, te jani-ya tú'un va'a. Te sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu jín cháa nî kayi, nî jakoyo-de nuu-ya. ² Te nî kájiqa tu'un-de-ya: Kastu'ún, na jín tú'un sá'a-ró tínu yá'a. Te ndéja ní ka'an jín-ró sá'a-ró súan, achí-de. ³ Yúan-na te nî ka'an Jesús jín-de: Suni ná kaká tu'un-rí róo ñn tu'un: Kastu'ún, ⁴ ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa nî tá'ú tínu, achí-ya. ⁵ Yúan-na te nî kanda'tu'ún máa-de: Nú ka'an-yo ja onde andívi, te kachî-de kuni-yó: Naja tú ní káandija-ró núu-dé núsáá. ⁶ Te nî ka'an-yo ja cháa ní tá'ú tínu, te ndivii ñáyivi kuá'a-i yuu xini-yo. Chî kájaní ndija inî-i ja cháa nî jani tu'un Dios nî kuu Juan, achí-de jín tá'an-de. ⁷ Te nî kaka'an-de ja tú kájinî-de ndénu ní kii tu'un-ún. ⁸ Yúan-na te nî ka'an Jesús jín-de: Suni ruu tú kachî-rî nuu-ro na jín tú'un sá'a-rî tínu yá'a, achí-ya.

Chaa kásatiñu nuu itú uva

⁹ Te nî keja'á-yá nî ka'an-ya tú'un yátá yá'a jín ñáyivi-ún: ñn cháa nî nachu'un-de ñn itu uva. Te nî xndóo-de nuu cháa kásatiñu jín. Te nî kee-de kua'an jiká-de ja ná'an xaán. ¹⁰ Te ñn kivi nî táji-de ñn mozo-de kua'an nuu cháa kásatiñu jín uva ja ná náku'a-de nde'e uva nuu mozo-ún núu. Ko cháa kásatiñu-ún, nî kastují-dé mozo. Te nî kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹¹ Te jito'o-ún, nî natáji tuku-de inga mozo-de. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni nî kastují-dé mozo-ún, te nî kasakátá-de jín-i te nî kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹² Te jito'o uva-ún nî natáji tuku-de mozo ñn-de kua'an. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni nî kastují-dé mozo-ún. Te nî kaskúnu-de-i. ¹³ Yúan-na te nî ka'an máa jíto'o itu uva: Ndasa sá'a-rî. Ná táji-rí se'e-rî ja kúndá'tú ñn-rî-i. Sanaa te koo ja jifú'ún-de nuu sé'e-rî. Achí-de. ¹⁴ Ko máa cháa kásatiñu-ún, nî kajinî-de nuu-i. Te nî kanda'tu'ún máa-de: Suchi yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-i náva'a ná ndóo ta'u-i kuu-yó, achí-de. ¹⁵ Te nî kákiñi'in-de-i ichi yátá itú uva. Te nî kaja'ni-dé-i. Te ndasa sá'a máa jíto'o itu uva jín-de núsáá. ¹⁶ Chaa-de, te xnáa-dé cháa kásatiñu-ún. Te kua'a-de itu uva nuu ingá cháa. Achí-ya. Te ñáyivi-ún ja ní kajinî so'o-i tu'un yá'a, te nî kaka'an-i: Ma kúu kuti súan, Táta. Achí-i. ¹⁷ Ko máa-yá nî nde'é-yá nuu-i te nî ka'an-ya: Núsáá te naún kuni ka'an tu'un yóso yá'a: Yuu ní kaské'ichî cháa kácutá'an, ya'á kúu máa yúu ndiso fuerza jiki. Achí. ¹⁸ Taká-i ja nduá sikî yúu-ún, te ta'nu. Ko nú ndé sikî júngava máa yúu-ún, te kukuachí-i sá'a. Achí-ya.

¹⁹ Yúan-na te sutu ñá'nu-ún jíin cháa káchaa tutu ñi kándúkú-de modo tiin-de-ya máa hora-ún. Chi ñi kajuku'un iní-de ja síkí máa-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko ñi kayu'ú-de ñi kajito-de ñayivi. ²⁰ Te ndé'é ndé'é-de ichi-ya. Te ñi katáji-de sava chaa ja koto yu'u-dé-ya. Te cháa-ún, káka'an-de ja cháa ndaa kákuu-de, náv'a'a tiin yátá-de-ya síkí tu'un ká'an-ya, te nastúu-de-ya núu fuerza gobernador, cháa tá'ú tiñu yúan, kákuu-de. ²¹ Te cháa-ún, ñi kajika tu'un-de-ya: Maestro, kájiní-ná ja ká'an va'a-ní te stá'an ndaa-ní tu'un. Te tú ndé'é-ní ndasa jito taká ñayivi, chi sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. ²² Á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchi-de. ²³ Ko máa-ya, ñi jiní-ya ja xndá'ú-de-ya kákuu-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Naja kajito nchaa-ro rúu. ²⁴ Stá'an xú'ún jián ná ndé'é-rí. Ndé cháa kúu cháa ncháa nuu yá'a, jíin tu'un yóso yá'a. Achí-ya. Te ñi kaka'an-de: César kúu, áchi-de. ²⁵ Yúan-na te ñi ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xíin César nuu César, te ja xíin Dios nuu Dios núsáa, áchi-ya. ²⁶ Te tú ní kákuu tiin yátá-de-ya jíin tu'un yá'a jito nuu ñayivi. Te ñi kanaa ini-de ñi kajini so'o-de tu'un ñi ka'an-ya jíin-de. Te tú ní káka'an kuti-gá-de.

Sikí ja náchaku ndíyi

²⁷ Yúan-na te ñi jakoyo yakú cháa saduceo. Te cháa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndíyi. Te ñi kajika tu'un-de-ya: ²⁸ Maestro, Moisés ñi chaa-de tutu ñi ndoo jíin-yó: Nú ñani iin cháa kuu-de, te ío ñasí'i-de, te nú tú se'e-de ní ío. Yúan-na te ñani-de ná náki'in ñasí'i-de, te nandakín-de tata ñani-de, áchi tutu-ún. ²⁹ Bueno, ñi ka'io usiá ñani. Te cháa núu, ñi tãnda'a-dé. Te ñi jíi-de. Te tú kuti se'e-de ní ío. ³⁰ Te cháa uu, ñi naki'in-de-ña. Te ñi jíi-de. Te tú kuti se'e-de ní ío. ³¹ Te cháa uní ñi naki'in-de-ña. Te ñi jíi tuku-de. Te ndí'usiá-de suni súan. Te ñi kajíi-de. Te tú kuti ní iin se'e ní káxdóo-de. ³² Te onde sandí'i-ña te suni ñi jíi máa ñá'an-ún. ³³ Te kivi náchaku taká ndíyi, ndé iin-de kuu-ña ñasí'i-de núsáa. Chi ndí'usiá-de ñi kanchaka-de-ña, áchi-de jíin-ya. ³⁴ Yúan-na te ñi kachj Jesús jíin-de: Se'e ñayivi yá'a, chi kátãnda'a-i jíiná'an-i. ³⁵ Ko ío ñayivi ja jani iní Dios ja ñayivi vá'a kúu-i. Te ñayivi-ún nachaku-i ma'ñú ndíyi, te kivi-i ingá vida. Te tú tãnda'a kúti-i jíiná'an-i yúan. ³⁶ Ni ma' kúu kuti-gá-i. Chi iin núu-ni kákuu-i jíin ndájá'a ándívi, te suni se'e Dios kákuu-i, chi a ñi nachaku-i. ³⁷ Te síkí ndíyi ja náchaku, suni iin-ni tu'un ñi stá'an Moisés nuu yóso tu'un cuenta yukú. Chi ñi skúnáni-de-ya Dios Abraham, Dios Isaac, jíin Dios Jacob. ³⁸ Chi Dios, nasu Dios ñayivi ní kajijí kúu-ya, chi sua Dios ñayivi káichaku kúu-ya. Chi nuu máa-ya káichaku taká ñayivi. Achí-ya. ³⁹ Te yakú cháa káchaa tutu, ñi kaka'an-de: Va'a-ni ñi ka'an-ni Maestro, áchi-de. ⁴⁰ Te tuká ní kátava ini-de ja kaká tu'un-de-ya.

Sikí Cristo, Se'e David

⁴¹ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Naja káka'an-de ja Cristo kúu Se'e David. ⁴² Chi máa David ñi ka'an-de nuu tutu Salmo: Máa Tatá Dios ñi ka'an-ya jíin Jíto'o-rí: Nungoo-ró ichi ndáv'a-a-rí, ⁴³ te ná chúkú-rí ñayivi kajito u'u róo kuu-i teyu kuxndii ja'a-ro, áchi. ⁴⁴ Te máa David: Jíto'o ñi ka'an-de jíin-ya: Te ndasa kúu-ya se'e-de núsáa, áchi-ya. ⁴⁵ Te kánchaa-ya má'ñú taká ñayivi. Te ñi ka'an-ya jíin cháa kákuá'a jíin-ya: ⁴⁶ Koto-ró máa-ró núu cháa káchaa tutu, chi kákuu-de kaka-de jíin sú'ñu káni. Te kákuu-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. Te silla jíin'ún ondé xiní mesa iní ve'e sinagoga, jíin silla xiní mesa nuu ío xini kákuu-de. ⁴⁷ Te suni cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú. Te kándúkú-de modo sáni, ja kajikan ta'u ná'an-de. Chaa yá'a, ví'i-gá ta'nu ndatu-de, áchi-ya.

21

Ja ní soko ñá'an viuda xú'ún

¹ Te ñi ndakoto-ya, te ñi jiní-ya núu ñayivi kúká káchu'un-i xú'ún iní janu. ² Te ñi jiní-ya núu iin ña'an viuda ja ní kendo ndá'ú íi-ña, te ñi chu'un-ña úu xú'ún yíkin náa iní janu-ún. ³ Te ñi ka'an-ya: Jandáa ká'an-rí jíin-ró, ja ñá'an ní kendo ndá'ú yá'a, ñi chu'un-ga-ña vásá taká-ga-i. ⁴ Chi taká-i, ñi káchu'un-i ja ní ndendoso síkí-i ñi kasokó-i nuu Dios. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña ko ñi chu'un ndí'i-ña ja kúchaku-ña jíin, áchi-ya.

Náun tuní koo kivi jínu ñayivi

⁵ Te sava-de káka'an-de tu'un ve'e ij, ndasa ñi nduluu jíin yúu lúu jíin ofrenda. Te ñi ka'an-ya: ⁶ Taká ndatíñu ja kándé'é-ró yá'a, chaa iin kivi ja má kútá'an-ga ñi iin yuu, chi ndí'i ndua sá'a-i, áchi-ya. ⁷ Yúan-na te ñi kajika tu'un-de-ya: Maestro, ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te náun tuní koo nuu kúyani chaa taká tiñu yá'a, áchi-de. ⁸ Yúan-na te ñi ka'an-ya jíin-de: Koto-ró máa-ró jíiná'an-ró náv'a'a tú xndá'ú ní iin-i róo. Chi kikoyo kua'a ñayivi kí'in núu sí'ví-rí, te ka'an-i: Máa-rí kúu I'a-ún. A ñi chaa kivi-ún, achí-i. Ko ma' kí'in-ro jíin-i. ⁹ Te nú ñi kajini tu'un-ró ja ío guerra te kájatá'an ñayivi, te ma' yú'ú-ro, chi kánúú ja xná'an-ga koo taká tiñu yá'a. Ko ma' ndí'i yachí. ¹⁰ Yúan-na te ñi ka'an-ya jíin-de: Ndonga nación síkí nación

te ñuu siki ñúu. ¹¹ Te taan xaan. Te yá'a yúan koo tamá jín kué'e xaan. Te koo tunj ñá'nu ichi ándívi, te yu'ú ñayivi jíná'an-i. ¹² Ko onde té chá'an-ga koo taká tiñu yá'a, te chindikín-i róo te katiin-i róo. Te nastúu-i róo inji ve'e sinagoga jín ini vekaa, kinchaka-i róo nuu rey jín núu gobernador ja siki rúu. ¹³ Te koo súan náv'a kani ndaa-ro tú'un. ¹⁴ Núsáá te ná kúndaq inji-ro ja má nákaní inji-ro ndasa xndió káni-ró tú'un nuu-í. ¹⁵ Chj ruu, ku'a-rj ñin yu'u jín tú'un ndíhí núu-ro, náv'a cháa kájito u'u róo, ma kuu ka'an-de siki-ro ni ma kuu kundé-de jín-ró. ¹⁶ Te suni táa-ro, ñani-ro, tá'an-ró, jín ñayivi kájinj tá'an-ró jín, nastúu-i róo. Te kuu sava-ró sá'a-i. ¹⁷ Te taká ñayivi, koto u'u-i róo ja siki rúu. ¹⁸ Ko ni ñin ixi xini-ro ma náa kúti. ¹⁹ Te nú kuandéé ini-ro te kuchaku añú-ro. ²⁰ Ko nú nj kajini-ro ja ní kajikó ndúu soldado yata ñúu Jerusalén, yúan-na te juku'un inji-ro ja á yani naa ñúu-ún. ²¹ Yúan-na te ñayivi káxiukú ini ñuu Judea, kunu-i kinglyo-i onde yuku. Te ñayivi ká'jin ma'ñú ñúu-ún, kuxio-i ki'jn-i. Te ñayivi ká'jin onde rancho, ma ndívi-i ini ñuu. ²² Chj kivi yúan kuu kivi náni'in tá'an Dios jín-i, náv'a náskíkuu taká tu'un yóso núu tutú. ²³ Ko kivi-ún, naka ndá'u kuu ña'an káñu'un se'e jín ñá'an káskáxin-í, chj kii tundó'o xaan siki ñúyivi. Te kitj inji Dios jín ñayivi yá'a. ²⁴ Te kuu-i jín machete. Te kinglyo-i preso onde taká nación. Te ñayivi ñin nación, kuañu-i siki ñúu Jerusalén onde jinu kivi ñayivi ñin nación. ²⁵ Yúan-na te koo tunj nuu ndikandii jín núu yóo jín núu tiñu xini. Te kii tundó'o siki taká ñayivi ñúyivi yá'a. Te yu'ú ñayivi ja ní'in mar jín sú'ma mar. ²⁶ Te kuu xáan sáva cháa ja káyu'ú-de, chj káindatu-de cháa tundó'o yá'a siki ñúyivi. Te taká fuerza ándívi, ndí'i ka'ya. ²⁷ Yúan-na te kuni-i nuu máá Sé'e cháa kii-ya núu ñin viko nu'ún, jín fuerza ja ndúña'nu xaan-ya. ²⁸ Te nú a nj keja'á taká tiñu yá'a, yúan-na te ndukani-ró xini-ro te ndakoto-ró, chj a yani nama-ya róo, áchi-ya jín-de. ²⁹ Te suni nj ka'an-ya ñin tu'un yáta jín-de: Nde'e yúnu mérkex, jín taká-ga yunu. ³⁰ Nú nj kajini-ro ja ní keja'á nájaa numa yunu-ún, yúan-na te kájuku'un inji-ro ja á yani ncháa viko sáú. ³¹ Suni súan máa-ró, nú nj kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, yúan-na te kuni-ro ja á yani koo ñuu nuu tá'u Dios tiñu. ³² Jandáa ká'an-rj jín-ró ja má náa ñayivi yá'a onde nú tú skíkuu taká tiñu. ³³ Ándívi jín ñúyivi chj naa, ko tu'un ká'an-rj chi ma náa. ³⁴ Koto-ró máa-ró náv'a ma kutéñu añú-ro jín ja kée ndási-ró xi ja koo nájini-ró. Te ma kutéñu-ró jín ndátíñu kuchaku-ro, chj sanaa te cháa-ni kivi-ún siki-ro. ³⁵ Chj natu'un ñin xeyu, súan jinu siki taká ñayivi káxiukú ñúyivi yá'a. ³⁶ Núsáá te kundito-ró taká kivi, te kakan ta'u-ro náv'a kuu kaku-ró núu taká tundó'o ja kii-ún, te kundij-ro núu máá Sé'e cháa. Áchi-ya. ³⁷ Te ndita'an kivi ní stá'an-ya tú'un inji ve'e ij. Te ndita'an akuáa ní kenda-ya kuá'an-ya onde yuku Olivos. Te yúan nj ndoqo-ya. ³⁸ Te taká ñayivi, ña'an chákoyo-i nuu-ya inji ve'e ij, náv'a kuni so'o-i tu'un ká'an-ya.

22

Ja ní kanatñin tu'un tá'an siki Jesús

¹ Yúan-na te nj kuyani viko koo statilá tú yí'i yujan ía, ja náni viko Pascua. ² Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa káchaa tutu, nj kándúkú sá'í-de modo ndasa ka'ni-dé-ya, chj nj kayu'ú-de nj kajito-de ñayivi. ³ Te nj kivi Satanás inji Judas, cháa náni Iscariote, ñin tá'an ja xó u'u-ún kuu-de. ⁴ Te cháa-ún, nj kee-de kua'an-de. Te nj ndatu'ún-de jín sutu ñá'nu jín cháa kákuu jefe nú ndasa nastúu-de Jesús. ⁵ Te máá cháa-ún nj kákusij ini-de. Te nj kakee yu'u-dé ja kuá'a-de xu'ún núu Judas. ⁶ Te nj jatú'un Judas. Te nj ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutu jíná'an náv'a a tú kuvañ ñayivi.

Viko lélu Pascua

⁷ Te nj jaq viko koo statilá tú yí'i yujan ía. Te máá kivi-ún jinu ñú'ún ká'ni-í lélu Pascua. ⁸ Te nj táji-ya Pedro jín Juan kua'an-de, te nj ka'an-ya jín-de: Kuá'an te sátu'a-ró núu kée-yo lélu Pascua, áchi-ya. ⁹ Te nj kaka'an-de jín-ya: Ndéñu kuni-ni sátu'a-ná, áchi-de. ¹⁰ Te nj kachi-ya jín-de: Kuni so'o, nú a nj jaq-ro inji ñuu-ún, te ketá'an-ró jín ñin cháa ndiso ñin kivi nducha. Kundikín-ro-dé ki'jn-ro jín-de onde inji ve'e nuu ndívi-de. ¹¹ Te ká'an-ro jín jito'o ve'e-ún: Achí máá Maestro jín-ni: Ndéñu ío ñin ve'e ku'a' a núu-ni nuu kée-ná lélu Pascua jín cháa káskuá'a jín-ná, áchi-ro. ¹² Yúan-na te jito'o-ún stá'an-de ñin cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, ja á núña. Te yúan sátu'a-ró. Áchi-ya. ¹³ Te kája'an-de. Te nj kani'jn-dé natu'un nj ka'an-ya jín-de. Te nj kasátu'a-de ndasa kuxini-de lélu Pascua. ¹⁴ Te nj jaq hora-ún, te nj jungoo-ya núu mesa. Te suni nj kajúngoo apóstol-ya jín-ya. ¹⁵ Te nj kachi-ya jín-de: Xaan kuu inji-rj kee-rj lélu Pascua yá'a jín-ró jíná'an-ró ja té ndo'o-ga-rj. ¹⁶ Chj kástu'ún-rj nuu-ro, ja má kée kúti-gá-rj Pascua yá'a, onde nú tú skíkuu máá ini ñuu nuu tá'u Dios tiñu. Áchi-ya. ¹⁷ Te nj ki'in-ya ñin taza. Te nj jikan ta'u-ya, te nj ka'an-ya: Ki'in ya'á. Te saka-ro núu tá'an-ró. ¹⁸ Chj ká'an-rj jín-ró ja onde vina ma kó'o kuti-gá-rj nducha ndé'e uva, onde nú tú koo ñuu

nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁹ Te ñi ki'in-ya stáa. Te ñi jikan ta'u-yá. Te ñi sakuáchi-yá. Te ñi ja'a-ya nuu-dé jiná'an-de. Te ñi ka'an-ya: Ya'á kúu yiki kúñu-ri ja ní jatañaar-ri ja sikí róo jiná'an-ró. Ya'á sá'a-ró ja núku'un in-ri róo. ²⁰ Suni súan ñi sá'a-ya jín taza, nuu ní ndí'í ñi kuxini-ya. Te ñi ka'an-ya: Taza yá'a kúu ñiñ-ri ja sá'a contrato jáa. Te ñi jati ja sikí róo jiná'an-ró. ²¹ Ko ndé'é-ró ja cháa nastúu ruu, kánchaa-de jín-ri nuu mesa yá'a. ²² Chi jandaa, máa Sé'e chaa ki'in-ya ichi ja ní sándaá Dios. Ko naka ndá'ú kuu chaa nastúu I'a-ún, áchi-ya. ²³ Yúan-na te chaa káskuá'a jín-ya, ñi kakejá'á-de kájká tu'ún tá'an máa-de, nú ndé ñn-de kúu chaa sá'a tiñu yá'a.

Ja ní kastátá'an-de ndé chaa kúñá'nu-ga

²⁴ Te ñi kakejá'á-de kástátá'an máa-de nú ndé ñn-de kúñá'nu-ga nuu tá'an-de. ²⁵ Yúan-na te máa-yá ñi ka'an-ya jín-de: Taká rey, chi nuu taká ñayivi kátá'ú téyí-de tiñu. Te chaa kákuñá'nu nuu máa-i, chaa kásá'a va'a káskúnáni-i-de. ²⁶ Ko sikí róo jiná'an-ró ña tú súan koo. Ndé róo ja kúñá'nu-ga, ná ndúu-ró nátu'un chaa súchi-ga. Te ndé róo ja kúñá'nu-ga-ro, ná ndúu-ró nátu'un chaa jatiñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te ndéja kúñá'nu-ga ío, á chaa yéé stáa núu mesa, xi cháa jatiñu. Nasu cháa ja yéé stáa núu mesa náun. Te ruu, nátu'un chaa jatiñu kúu-ri nuu-ro. ²⁸ Ko máa-ró jiná'an-ró, ñi ka'jín-ró jín-ri vaša kábito nchaa-i ruu. ²⁹ Te nátu'un ñi ja'a Táa-ri ñi ñuu ja tá'ú-ri tiñu nuu, suni súan kuá'a-ri nuu-ro. ³⁰ Náva'a kee-ro kó'o-ró núu mesa jín-ri ñi ñuu nuu tá'ú-ri tiñu. Te jungoo-ró núu silla. Te sándaar-ro tiñu ndí'uxi uu taja Israel.

Tu'un Pedro jín lí'li

³¹ Te suni ñi ka'an máa Jító'o-yo: Simón, Simón, kuni so'o-ró, chi ñi jikan Satanás róo jiná'an-ró ja sjin-ún róo nátu'un trigo. ³² Ko ñi jikan ta'u-ri ja kúu róo náva'a ma ñayú'ú-ro. Te máa-ró, nú a ñi naxió káva in-ri-ro, te ná siyíja-ró taká ñani-ro. Achí-ya. ³³ Te ñi ka'an-de jín-yá: Táta, a kándii tu'a-ná ja kí'in-ná jín-ni vasá veka te kuu-yo, áchi-de. ³⁴ Te ñi ka'an-ya: Pedro, áchi-ri jín-ro, ja ondé ná té kana-ga lí'li vina te un-ji nuu ka'an-ro ja tú jini kuti-ro ruu, áchi-ya. ³⁵ Yúan-na te ñi jiká tu'ún-yá-de: Ná ñi táji-ri róo ñi kaja'an-ro ja tú ní kándiso-ró ñunu, ni bolsa, ni tú ní káyi'i-ró ndiján, á ñi kuman-ri ñi ndatiñu nuu-ro náun, áchi-ya. Te ñi kaka'an-de: Tú ni ñi, áchi-de. ³⁶ Te ñi ka'an-ya jín-de: Ko vina, chaa ñáva'a ñunu, ná náki'in-de. Te suni súan jín bolsa. Te chaa ja tú ñaún ñáva'a-de, ná xikó-de tikachi-de te ná kuáan-de ñi machete. ³⁷ Chi ká'an-ri jín-ró, ja kánúú skikuu-ri tu'un yá'a ja yóso núu tutú: Te ondé jín cháa ñáá ñi skétá'an-de-ya, áchi. Chi taká tu'un-ri ja yóso ná skikuu ná'ín, áchi-ya. ³⁸ Yúan-na te ñi kaka'an-de: Táta, yá'a ío uu machete, áchi-de. Te ñi ka'an-ya jín-de: Suu jian-ni, áchi-ya.

Jesús in-ri Jardín Getsemani

³⁹ Te ñi kenda-ya. Te ñi kee-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos nátu'un sá'a sá'a-ya. Te chaa káskuá'a jín-ya, suni kája'an-de jín-ya. ⁴⁰ Te nuu ní ja-ya yúan, te ñi kachi-ya jín-de: Kakan ta'u jiná'an-ró náva'a tú koto nchaa-i róo, áchi-ya. ⁴¹ Te ñi kuxio-ya núu-dé kua'an-ya nátu'un ñi nuu skánda yuu. Te ñi jukuiñi jiti-yá. Te ñi jikan ta'u-yá. ⁴² Táa, nú jata'an in-ri-ni te chaxio-ni tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu ja kuni máa-ná, chi ja kuni máa-ni ná kúu, áchi-ya. ⁴³ Te ñi kenda ñi ndajá'a ándivi ní ja nuu-yá. Te ñi ka'an ñi tu'un ndéé in-ri jín-ya. ⁴⁴ Te ñi ndukuí'a xaan in-ri-ya. Te ñi ndúkú ndéé téyí-ga-ya ní jikan ta'u-yá. Te ñi kana tañi-ya ja ní too ondé nuu ñú'un nátu'un yúyú ná'nu ñiñ. ⁴⁵ Te nuu ní ndukuíñi-ya ja ní ndí'i ní jikan ta'u-yá, te ñi najaa-ya núu cháa káskuá'a jín-ya. Te ñi jini-ya ja káixi-de, chi kándukuí'a in-ri-de. ⁴⁶ Te ñi kachi-ya jín-de: Naja káixi-ro. Nduko, te kakan ta'u-ro náva'a tú koto nchaa-i róo, áchi-ya.

Ja ní kakatñn-de Jesús

⁴⁷ Te nini sásuan ká'an-ya, te ñi jakoyo kua'a ñayivi. Te ñi chaa nani Judas, ñi tá'an ja uxí uu-ún, yóxnúu-de nuu ñayivi-ún ñi ja-de. Te ñi kandita-de nuu Jesús ja tiyú'ú-de-ya. ⁴⁸ Yúan-na te ñi ka'an Jesús jín-de: Judas, tiyú'ú-ró ruu te súan nastúu-ró máa Sé'e chaa náun. Achí-ya. ⁴⁹ Te chaa ká'ín jín Jesús, ñi kajini-de ndasa kuakuu. Te ñi kaka'an-de jín-ya. Táta, stují-yo-dé jín machete xi túu, áchi-de. ⁵⁰ Te ñi máa cháa-ún, ñi stují-ni-de ñi mozo máa sutú ñá'nu-ga. Te ñi kachi-de so'o lado vá'a. ⁵¹ Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Sía, áchi-ya. Te ñi ké'é-yá so'o mozo-ún, te ñi nasáva'a-ya. ⁵² Te ñi ka'an Jesús jín sutú ñá'nu-ún jín cháa kákuu jefe in-ri ve'e ñi jín cháa ñi kayi, ja ní chakoyo-de siki-yá: Nátu'un sikí ñi chaa kuí'ná vái koyo-ró jín machete jín yúnu náun. ⁵³ Ndita'an kivi ní kandee-ri jín-ró in-ri ve'e ñi te tú ní kakatñn-ró ruu. Ko ya'á kúu hora máa-ró jín fuerza ñuñáa. Achí-ya.

Ja tú ní jatú'un Pedro

⁵⁴ Te nì kàkatiin-de-ya kuá'an-de jíin-yá. Te nì kaskívi-de-ya iní ve'e sutu ñá'nu-ga. Te Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya. ⁵⁵ Te sava ñayivi, nì kanastá'an-i ìin ñu'un yata vé'e-ún. Te nì kanakuikó ndúu-i káxiukú-i. Te Pedro, suni nì jungoo-de jíin ñayivi-ún. ⁵⁶ Te ñn ña'an játíñu iní ve'e-ún, nì jíin-ña núu-dé ja kánchaa-de yuñú'un yúan. Te nì nde'é vá'a-ña núu-dé. Te nì ka'an-ña: Te cháa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún vii, áchí-ña. ⁵⁷ Yúan-na te máa-de, tú ní játu'un-de: Nána, ná tú jíin-ná cháa-ún, áchí-de. ⁵⁸ Te nì kunúu ñn tí'li-ga. Te nì jíin tuku inga-de nuu Pedro te nì ka'an-de: Te róó, suni tá'an-de kúu-ró vii, áchí. Te nì ka'an Pedro: Hombre, nasuú kúu-rí, áchí-de. ⁵⁹ Te nátu'un ìin hora-ga te nì kachí inga-de: Jandáa ja cháa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún, chí cháa ñuu Galilea kúu-de, áchí. ⁶⁰ Te nì ka'an Pedro: Hombre, tú jíin kuti-rí ñaún tu'un ká'an-ro, áchí-de. Te níni súan ká'an-de, te nì kana-ní lí'li. ⁶¹ Yúan-na te nì xío kóto máá Jító'o-yo. Te nì nde'é-yá nuu Pedro. Te nì nuku'un iní-de tu'un nì ka'an máá Jító'o-yo jíin-de: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jíin, áchí-ya. ⁶² Te nì kenda Pedro kua'an-de. Te nì nde'e xaan-dé.

Ja ní kasákátá-de nuu-yá

⁶³ Te taká cháa kándito Jesús, nì kasákátá-de nuu-yá. Te nì kastují-dé-ya. ⁶⁴ Te nì kajasu-de nuu-yá. Te nì kastují-dé nuu-yá. Te nì kajíka tu'un-de-ya: Kastu'un, ndé cháa nì stují róó, áchí-de. ⁶⁵ Te ío kua'a-ga tu'un nì kaka'an-de sikí-yá ja ní kasá'a ndivá'a-de jíin-yá.

Ja ní kajanchaka-de-ya núu junta

⁶⁶ Te nuu ní kundijin, te nì kanataká cháa nì kayii, jíin sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, nì kajanchaka-de-ya núu junta máa-de. ⁶⁷ Te nì kaka'an-de: Máa-ró kúu máa Cristo, náún. Kachí nuu-rí, áchí-de. Te nì kachí-ya jíin-de: Vasa ná kachí-rí nuu-ro, te ní ma kándija kuti-ro. ⁶⁸ Te suni nú ruu xndichí-rí róó, te ma xndío káni-ró tú'un nuu-rí. Te ní ma sía-ro rúu. ⁶⁹ Ko onde vina te máa Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndává'a nuu ío fuerza Dios, áchí-ya. ⁷⁰ Te ndí'i-de, nì kajíka tu'un-de-ya: Núsáa te máa-ró kúu Se'e Dios náún, áchí-de. Te nì kachí-ya jíin-de: Máa-ró káka'an ja rúu kúu, áchí-ya. ⁷¹ Yúan-na te nì kaka'an-de: Ñaún níni kúni so'o-ga-yo ká'an inga cháa núsáa, chí jíin yú'u máa-de nì kajini so'o-yó vina, áchí-de.

23

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te nì kandonda ndí'i-de nì kajanchaka-de-ya núu Pilato. ² Te nì kejá'a-de kásátú'ún-de sikí-yá: Cháa yá'a nì kani'in-ná-de ja sáká núu-de xiní ñayivi ñúu-yo. Te tú já'a-de tu'un kua'a-yó xú'ún yóo núu César. Te ká'an-de ja máa-de kúu Cristo Rey, áchí. ³ Yúan-na te Pilato, nì jíká tu'un-de-ya: Máa-ró kúu Rey ñayivi judío náún, áchí-de. Te máa-yá nì ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ⁴ Te nì kachí Pilato jíin taká sutu ñá'nu jíin ñayivi kuá'a-ún: Tú ní ñn kuáchi ní'in-rí sikí cháa yá'a, áchí-de. ⁵ Ko máa cháa-ún, ví'i-gá nì kaka'an-de: Xaan kuvaa ñayivi sá'a-de jíin tú'un stá'an-de ñí ñúu Judea, nì kejá'a-de onde ñuu Galilea te nì kenda-de onde yá'a, áchí-de.

Ja kándij Jesús nuu Herodes

⁶ Yúan-na te Pilato, ja ní jini so'o-de ja Galilea káka'an, te nì jíká tu'un-de nú cháa ñuu Galilea kúu-ya. ⁷ Te nuu ní juku'un iní-de ja ndá'a Herodes yí'i ñuu-ya, te nì tájí-de-ya kuá'an-ya nuu Herodes chí kivi-ún suni kánde Herodes iní ñuu Jerusalén. ⁸ Te nuu ní jíin Herodes nuu Jesús, nì kusíi xaán iní-de, chí ío kua'a kivi kuni-de nde'é-de nuu-yá, chí nì jíin tu'un-de kua'a tu'un sikí-yá. Te ñúkuu iní-de ja sá'a-ya ñn tunj nuu-de. ⁹ Te xaán ní xndichí-de-ya. Ko tú ní ñn tu'un ní xndío káni-ya núu-dé. ¹⁰ Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa káchaa tutu, ká'in-de yúan, kásátú'ún téyíi-ga-de sikí-yá. ¹¹ Yúan-na te Herodes jíin soldado-de, nì kasándivá'a-de jíin-yá. Te nì kasákátá-de nuu-yá. Te nì chu'un-de-ya ñn sa'ma tándu'á. Te nì natáji tuku-de-ya kuáno'on-yá nuu Pilato. ¹² Te suni máa kivi-ún, nì kanakuní maní tá'an Herodes jíin Pilato, chí aná'an chí kájiito u'u tá'an-de núu. ¹³ Yúan-na te nì kana Pilato xiní taká sutu ñá'nu, jíin taká cháa kákuu jefe jíin taká ñayivi. Te nì kandutú'u-i. ¹⁴ Te nì ka'an-de jíin-i: Nì kákinchaka-ró cháa yá'a nuu-rí, ja sáká núu-de xiní ñayivi, áchí-ro. Te vina a nì xndichí-rí-de jíto nuu máa-ró. Te tú ní ñn kuáchi ní ní'in-rí sikí-dé nátu'un kásátú'ún-ró, ¹⁵ te nì Herodes, chí nì tájí-rí-de nì ja'an-de yúan. Te tú ní ñn kuáchi ní sá'a-de ja ká'ni-yo-dé.

Ja kuá'an tuku-ya núu Pilato

¹⁶ Núsáa te ná xndó'o-rí-de te sía-rí-de kí'in-de. Áchí-de. ¹⁷ Chí ndita'an viko-ún kánúu ja sía-de ñn preso. ¹⁸ Ko taká ñayivi kuá'a-ún, ñn núu-ni nì kákana jaa-i: Ka'ni-ní cháa yá'a. Te sía-ní Barrabás ná kí'in-de, áchí-i. ¹⁹ Te Barrabás, kánde-de veka kuáchi ja ní xndóna-de-i nì kanakuatá'a máa-i, te nì ja'ni-dé ñn ndíyi. ²⁰ Te nì ka'an tuku Pilato jíin-i, chí sía-de Jesús kuni-de núu. ²¹ Ko máa-i nì kakana jaa tuku-i: Ka'ni-ní-de jíká cruz, kata kaa-ní-de, áchí-i.

22 Te ni ka'an tuku-de jiin-i vuelta unj: Te naun kuachi ni sa'a chaa ya'a vii. Tu ni'in kútri-ni ni in kuachi siki-dé ja kúu-de. Núsáá te xndó'o-ri-de, te sia-ri-de ki'in-de. Achí Pilato.

Ja ni kajata kaa-de-ya

23 Ko in jinu-ni ni kakaná jaa ñayivi-ún, ni kajikan-i ja ná kúu-ya jiká cruz. Te máá-i jiin taká sutu ñá'nu, ni kakana jaa téyí-i. Te yúan ni kundéé-i jiin Pilato. 24 Yúan-na te Pilato, ni sándaá-de ja ná kúu ja ni kajikan-i. 25 Te ni sia Pilato chaa ni kandee vekaá siki já ni xndóna-de-i ni kanakuatá'an máá-i te ni ja'ni-dé ndiyi. Chi súan ni kajikan ñayivi-ún. Te ni nakuá'a-de Jesús nuu-i ja ná sa'a-i ndasa kákuu iní máá-i jiin-ya. 26 Te ni kákiñi'in-i-ya. Te ni kakatiin-i in chaa nání Simón nuu Cirene ja vái-de ichi rancho. Te ni kachaa-i cruz siki-dé. Te ndiso-de kua'an-de yata Jesús. 27 Te kua'a ñayivi jiin ñá'an, ni kandikin-i yata-ya. Te ña'an-ún, kánde'e-ña te kákana jikó'ó-ña ja'a-ya. 28 Ko máá Jesús, ni xío koto-ya núu-ña. Te ni ka'an-ya jiin-ña: Se'e nuu Jerusalén, ma ndé'e-ro ja'a-rí. Nde'e ja'a máá-ró jiin ja'a se'e-ró jiná'an-i. 29 Te kuni so'o-ró, chi chaa kivi já ká'an-i: Xáan ndatu ña'an numá, jiin já tú ni skáku se'e, jiin já tú ni skáxin-i, achi-i. 30 Yúan-na te ka'an ñayivi jiin taká yuku: Nduá siki-rí jiná'an-rí. Te suni jiin taká tinduu: Kasu siki-rí jiná'an-rí, achi-i. 31 Chi núu yúnu yí'i kásá'a-de tiñu ya'a, te ndasa sa'a-de jiin yúnu ichi núsáá, áchi-ya. 32 Te suni ni jo uú chaa ká'io kuachi kája'an-de jiin-ya ja kúu-de. 33 Te ni jakoyo-i jiin-ya tinduu nání yiki xiní, te yúan ni kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ni kajata kaa-i ndendúu chaa ká'io kuachi-ún, in-de ichi ndává'a-ya, te inga-de ichi ndávésé-ya. 34 Te ni ka'an Jesús: Táa, sa'a-ni tuká'nu iní-ni ndé'e, chi tú kájin-i naun kásá'a-i, áchi-ya. Te ni kandatá-i sa'ma-ya, ni kasá'a-i in apuesto siki. 35 Te ñayivi ká'jin yúan kánde'e-i nuu-ya. Te chaa kákuñá'nu, suni ni kasákátá-de nuu-ya. Te ni kaka'an-de: Sava ñayivi á ni kuu ni nama-de. Ná nama-de máá-de, te nú Cristo I'a ni kaji Dios kúu-de, áchi-de. 36 Te soldado, suni ni kasákátá-de nuu-ya. Te ni kakandita-de nuu-ya. Te kája'a-de vinagre ko'o-ya. 37 Te ni kaka'an-de jiin-ya: Nú máá-ró kúu rey ñayivi judío, te ná nama-ró máá-ró, áchi-de. 38 Te suni ni jo in tutu yoso siki-ya jiin yu'u griego, jiin latín, jiin hebreo: Yá'a kúu Rey ñayivi judío, áchi. 39 Te in máá cháa ío kuachi-ún ja ndita kaa-de, ni ka'an ndiva'a-de jiin-ya: Nú máá-ró kúu Cristo, te ná nama-ró máá-ró te suni nama-ró rúu jiná'an-rí núsáá, áchi-de. 40 Ko inga-de, ni ka'an xa'an-dé nuu tá'an-de: Tú ío ja jínú'ún-ró núu Dios náun, chi in núu-ni tá'nu ndatu-ro jiin-ya. 41 Chi máá-yó, jandáa vatu-ni ndó'o-yó ya'a, chi súan kúta'u-yo taká tiñu ni sa'a-yó, Ko I'a ya'a, tú ni in kuachi ni sa'a-ya, áchi-de. 42 Te ni ka'an-de jiin Jesús: Nuku'un iní-ni náá nú ni najaa-ni iní nuu nuu tá'ú-ni tiñu, áchi-de. 43 Yúan-na te ni ka'an Jesús jiin-de: Jandáa ká'an-rí jiin-ró, ja vína te kunchaa-ro jiin-rí nuu jardín andíví, áchi-ya. 44 Te nuu ni kuu nátu'un kaxiuu, te ni kuxkí'vi ní núu ñú'un onde ka'unj. 45 Te ni kutú'un ndikandii. Te sa'ma ndita kaa iní ve'e ij, ni ndatá sava sava. 46 Yúan-na te ni ka'an jaa Jesús: Táa, iní nda'a-ni nákuá'a-ná añu-ná, áchi-ya. Te súan ni ka'an-ya, te ni ji'i-ni-ya. 47 Te chaa capitán, nuu ni jiní-de ja súan ni kuu, te ni nakana jaa-de Dios: Ndaa ndija ja cháa ya'a in chaa ndaa ni kuu-de, áchi-de. 48 Te ndivii ñayivi ká'jin yúan, ni kájin-i ja súan ni kuu. Te ni kanaxió káva-i kákani-i jiki jiká-i kája'an-i. 49 Ko taká chaa kájin tá'an jiin-ya, jiin taká ña'an kándikin-ña-ya onde nuu Galilea, ká'jin jiká-ña kánde'e-ña taká tiñu ya'a.

Ja ni kachiyuji-de-ya

50 Te ni jo in chaa nání José, chaa vá'a chaa ndaa kúu-de. Te suni in chaa junta kúu-de. 51 Ko tú ni jata'an iní-de tu'un ni kandatu'ún junta-ún ni tiñu ni kasándaá-ún. Te nuu Arimatea iní nuu Judea ncháá-de. Te ñúkuu iní-de koo nuu nuu tá'ú Dios tiñu. 52 Chaa ya'a, ni jaá-de nuu Pilato. Te ni jikan-de yiki kúnu Jesús. 53 Te ni janchará-de-ya. Te ni chisúkun-dé-ya jiin in sa'ma kuftá. Te ni chindee-de-ya iní ve'e añu ja ni jacha jiká in kava nuu tú kunduji-ga ni in ndiyi. 54 Te kivi xí'an-ún koo viko Pascua. Te a yani kundijin kivi ndétatú. 55 Te ña'an ni kikoyo jiin-ya onde nuu Galilea, kándikin-ña José kua'an-ña jiin-de. Te ni kájin-ña yaú kava-ún nuu ni yuji yiki kúnu-ya. 56 Te ni kanaxió káva-ña káno'on-ña. Te ni kasátú'a-ña jí'o jiin perfume, te ni kandetátú-ña kivi ndétatú-ún, nátu'un ni tá'ú tiñu ley.

24

Ja ni nachaku Jesús

1 Te tíkuáan-ña kivi in semana ni jakoyo-ña yaú kava-ún, káindá'a-ña taká ji'o ni kasátú'a-ña. Te suni kája'an sava-ga ña'an jiin-ña. 2 Te ni kájin-ña já ni kuxio yuu ndí'u yu'u yaú kava-ún kua'an. 3 Te ni kivi koyo-ña. Te tú ni kájin-ña yiki kúnu máá jí'to'o-yo Jesús. 4 Te nini kákuñáá iní-ña já súan ni kájin-ña, te uú chaa káñu'un sa'ma kuíjin kándii ncháa, ni kajukuñi-ni-de xiin-ña. 5 Te ni kayu'ú-ña. Te ni kajaxin-ña núu-ña nuu ñú'un. Te ni kaka'an chaa-ún jiin-ña: Najá sa má'ñú ndíyi kánandúkú-ró I'a chakú. 6 Túu-ya ya'a, chi a ni nachaku-ya. Á tú ná'an-ró ndasa ni ka'an-ya jiin-ró ná ni kandee-ga-ya onde nuu Galilea núu. 7 Chi ni ka'an-ya: Jínu ñú'ún já máá Sé'e chaa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io

kuachi, te kuu-ya jiká cruz, te nachaku-ya kivi uní. Achí. ⁸ Yúan-na te ni kanuku'un iní-ña tú'un ni ká'an-ya jín-ña. ⁹ Te ni kenda-ña yaú kava-ún káno'on-ña. Te ni kakastu'un-ña tú'un yá'a nuu ndí'uxi in-de jín táká nuu sáva-ga-de. ¹⁰ Te ña'an kákastu'un tú'un yá'a nuu apóstol kákuu María ñuu Magdala, jín Juana, jín ingá María náa Jacobo, jín sáva-ga-ña. ¹¹ Ko máa apóstol, kájani iní-de ja tú'un tá'an tachí káka'an-ña. Te tú ni kákandja-de. ¹² Te ni ndukuñi-ni Pedro. Te ni jinu-de kaa'an-de onde yaú kava-ún. Te ni jukuíta ndee-de. Te ni jini-de ja sá'ma kuíta-ún kánda-a-ña máa. Te ni kee-de kuano'on-dé ve'e-de jani iní-de naún ni kuu.

Ja ní ketá'an-ya jín úu-de

¹³ Te suu kivi-ún, te kája'an uu-de ichi in ñuu nání Emaús ja ncháá nátu'un uxí kilómetro yósáva jín ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te kádatu'un máa-de taká tiñu yá'a ja ní kuu-ún. ¹⁵ Te nini kádatu'un-de te kájika tu'un tá'an máa-de. Te máa Jesús, ni jaa-ya yatá-dé. Te kájika tai-ya kuá'an-ya jín-de. ¹⁶ Ko nátu'un ndasú nduchi-dé nává'a ma nákuñi-de-ya. ¹⁷ Te ni ká'an-ya jín-de: Naún tu'un kádatu'un-ró yá'a nini kájika-ró. Te naja kándukuí'a iní-ro, áchi-ya. ¹⁸ Te in-de ja nání-de Cleofas, ni ká'an-de jín-ya: Á sá ní chaq-ní iní ñuu Jerusalén, te máa in-ni ní tú jini-ní taká tiñu ja ní kuu iní ñuu-ún kivi yá'a náún, áchi-de. ¹⁹ Te ni jiká tu'un-yá-de: Te naún ní jo, áchi-ya. Te máa-de ni kaka'an-de jín-ya: Aa, ja ní ta'an Jesús ñuu Nazaret, chaq ni jani tu'un Dios te ni sá'a-de tiñu ñá'nu. Te jín fuerza ni jani-de tu'un jito nuu Dios jín núu táká ñayivi. ²⁰ Te sutu ñá'nu jín cháa kákuñá'nu nuu-yo, ni kanastúu yuán-de. Te ni kanakuxndíi sikí-dé ja ná kúu-de. Te ni kaja'ni-ún-de jiká cruz. ²¹ Ko máa-ná jíná'an-ná, ni kañukuu iní-ná ja máa-de kuu chaq ja náma ñuu Israel núu. Te ni ndí' taká tiñu yá'a, te vina ní kuu uní kivi ja ní kuu taká tiñu-ún. ²² Ko sava ñasí'í jío jín-ná jíná'an-ná, suni ni kasíyú'ú-ña-ná, chí jañá'an xaan ní jangoyo-ña yaú kava-ún. ²³ Te tú ni kánani'in-ña yiki kúñu-de. Te ni chaqoyo-ña te áchi-ña ja ní kajini-ña ja ní kenda koyo ndajá'a ándívi núu-ña. Te ni kaka'an ndajá'a-ún jín-ña ja chakú-de. ²⁴ Te ni kaja'an sava tá'an-ná onde yaú kava-ún. Te ní kajini-de nátu'un ni kaka'an ña'an-ún. Ko tú ni kájini kuti-dé nuu máa cháa-ún. Achí-de. ²⁵ Yúan-na te ni ká'an-ya jín-de: Cha xini ñáá kákuu-ró. Xaan ún ni añu-ro ja kándja-ró táká tu'un ni kaka'an chaq ni kajani tu'un Dios. ²⁶ Á tú kánúú ja ndó'o Cristo tundó'o yá'a te vása ndívi-ya núu ndúñá'nu-ya náún. Achí-ya. ²⁷ Te ni kejá'a-yá onde tu'un Moisés jín tú'un chaq ni kajani tu'un Dios, te ni jani káji-yá taká tu'un tutu ij núu-dé ja ká'an tu'un máa-yá. ²⁸ Te ni kakyani-de rancho nuu kaja'an-de-ún. Te máa-yá ní sá'a-ya nátu'un kí'in jiká-ga-ya. ²⁹ Ko máa-de ni kastétuu-de-ya, ni kaka'an-de jín-ya: Kendoo-ní jín-ná, chí a kuá'ni te kuakuxkí'vi, áchi-de. Yúan-na te ni kivi-ya ja kéndoo-ya jín-de. ³⁰ Te nuu ní kajungoo-de ja kée-dé staa, te ni kí'in-ya staa-ún, te ni jikan ta'u-yá. Te ni ja'ncha sava-ya. Te ni ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. ³¹ Yúan-na te nátu'un ni kánuña nduchi-dé. Te ní kanakuni-de-ya. Ko ij-ní ni kuxio-ni-ya kuá'an-ya. ³² Yúan-na te ni kaka'an máa-de: Jandáa ja ní tá'u'u iní añu-yo ja ní jani-ya tú'un nuu-yo íchi-ún nuu ní juña-ya tutu ij núu-yo. ³³ Te suni hora-ún ni kándukuñi-de. Te kuano'on-dé ichi ñuu Jerusalén. Te yuán ni kanaketá'an-de jín uxí in-ga chaq-ún ká'jin tútu-de jín sáva-ga tá'an-de. ³⁴ Te ni kaka'an-de: Jandáa jakúti a ni nachaku máa Jito'o-yo. Te a ni ndenda ndijin-ya núu Simón. Achí-de. ³⁵ Yúan-na te ndendúu chaq-ún, ni káastu'un-de ndasa ni kaketá'an-de jín-ya ichi-ún. Te ndasa ni kanakuni-de nuu-ya nuu ní ja'ncha sava-ya staa. ³⁶ Te nini kádatu'un-de tu'un yá'a, te ni jukuñi-ni máa-yá sava ma'ñú-de. Te ni ká'an-ya jín-de: Ma kukuí'a iní-ro jíná'an-ró, áchi-ya. ³⁷ Ko máa-de, ni kayu'ú-de. Te ni kándakoto jo-de. Te kájani iní-de ja in añu kúu-ya. ³⁸ Ko máa-yá ni kachi-ya jín-de: Naja káyu'ú-ro. Naja súan kájani iní-ro. ³⁹ Nde'é ndá'a-rí jín ja'a-rí, te kuni-ro ja máa-rí kúu. Tiin ruu te kuni-ro, chí in añu tú nává'a kuñu ni yiki nátu'un kánde'é-ró ja nává'a máa-rí. Achí-ya. ⁴⁰ Te ni kuu ni ká'an-ya tú'un yá'a. Te ni stá'an-ya ndá'a-yá ja'a-yá nuu-dé jíná'an-de. ⁴¹ Te vasa kákusí'í xaan iní-de, ko tú ni kákandja va'a-de. Te yuán ni ká'an-ya jín-de: Jó ja kée-rí yá'a xí túu, áchi-ya. ⁴² Yúan-na te ni kaja'a-de in tuyáka táu nuu-ya, jín in yoko ja ñú'un nduxi. ⁴³ Te ni kí'in-ya ní yee-yá nuu-dé jíná'an-de. ⁴⁴ Te ni ká'an-ya jín-de: Yá'a kúu taká tu'un ni ká'an-rí jín-ró ná ni kanchaq-rí jín-ró sáa, ja kánúú skíkuu taká tu'un-rí ja yóso núu tutu ley Moisés, jín núu tutu chaq ni kajani tu'un Dios jín núu tutu Salmó. Achí-ya. ⁴⁵ Te ni juña-ya ja jini tuni-de jíná'an-de, nává'a kuu juku'un iní-de tu'un ká'an tutu ij. ⁴⁶ Te ni kachi-ya jín-de: Súan yóso núu tutu ja ndó'o Cristo, te nuu uní kivi te nachaku-ya má'ñú ndívi. ⁴⁷ Te jín sí'ví-yá ná kuichá tu'un nuu táká ñayivi ja ná nákani iní-i, nává'a koo tuká'nu iní-ya núu táká kuachi-i. Te kejá'a tú'un yá'a onde ñuu Jerusalén kí'in. ⁴⁸ Máa-ró kákuu chaq kani ndaa tu'un yá'a. ⁴⁹ Te vina táji-rí ja ní keyu'u Táa-rí. Te kii sikí-ro jíná'an-ró. Ko kendoo-ró iní ñuu Jerusalén onde ná kú'un-ró fuerza ja kíi onde andívi, áchi-ya.

Ja ní ndaa-ya kuá'an-ya ándívi

⁵⁰ Yúan-na te n̄i kiñi'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de onde ñuu Betania. Te yúan n̄i kañaa-ya ndá'a-yá. Te n̄i jikān ta'u-yá ja'a-dé jíná'an-de. ⁵¹ Te nini jikān ta'u-yá ja'a-dé, te n̄i kuxio-ni-ya núu-dé, n̄i ndaa-ni-ya kuá'an-ya onde andíví. ⁵² Te máá-de, n̄i kachiñú'ún-de-ya. Yúan-na te n̄i kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén kákusi xáan iní-de. ⁵³ Te nene n̄i ka'jin-de in̄i ve'e ī kájikān ta'u-dé te kánakana jaa-de Dios. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máa-yá kúu máa Tú'un

¹ Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, nì kanchaa-ya jíin Dios. Te máa Tú'un-ún nì kuu Dios. ² Máa-yá nì kanchaa-ya ondé xnáñúú jíin Dios. ³ Te ondé jíin máa-yá nì sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máa-yá, te ma kúva'a ní ñin ndatíñu yá'a núú. ⁴ Te inì máa-yá ñú'un vida te yuán kúu ñin luz ja stúun nuu taká ñayivi. ⁵ Te máa luz, xndí ncháa nuu ñúñáa. Te ñúñáa-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, chaq skuánducha

⁶ Te nì tájí Dios ñin chaq nání Juan. ⁷ Chaq yá'a, nì kii-de ja káni ndaa-de tu'un máa luz, náv'a kándija taká ñayivi sá'a-de. ⁸ Nasu máa-de ní kúu luz. Ko nì kii-de náv'a a kani ndaa-de tu'un máa luz. ⁹ Máa-yá kúu luz ndija ja stúun nuu taká ñayivi, te ondé sáá ní kii-ya inì ñuyivi. ¹⁰ Te nì ncháa-ya inì ñuyivi, ko vasa jíin máa-yá nì kuv'a ñuyivi, te tú ní nákuñ ñayivi núu-yá. ¹¹ Nì kii-ya núu ja xiin máa-yá, te ñayivi máa-yá-ún, tú ní kajatá'u-i-ya. ¹² Ko sava ñayivi, nì káandija-i-ya jíin sí'ví-yá, te nì kajatá'u-i-ya. Te nuu máa-i nì ja'a-ya tú'un ja ndúu i se'e Dios. ¹³ Te máa-i, tú ní kákaku-i cuenta ñiñi, te ní yiki kúñu, nì chaq, tú ní kásá'a, chí sua máa Dios nì sá'a. ¹⁴ Te máa tú'un-ún, nì nduu-ya ñin yiki kúñu. Te nì ncháa-ya jíin-yó. Te ñú'un chí-tú-yá jíin tú'un luu, jíin tú'un ndaa Dios. Te nì kajini-yo ja lúu nì nduñá'nu-ya. Chí nátu'un luu kúñá'nu máa tú'un-ni Se'e Táa-yo Dios, suni súan-ni káa máa-yá. ¹⁵ Juan, nì jani ndaa-de tu'un-ya: I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'a ja váji ichi yatá-rí ñá'nu-ga kúu-ya vasa rúu, chí ondé ná té kaku-ga-ri, te a ío-ya, áchí-de. ¹⁶ Te ja ñú'un chí-tú máa-yá, ondé yúan nì kani'in taká-yo, chí bueno nì ja'a-ya tú'un luu inì-ya núu-yo. ¹⁷ Moisés, nì ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, nì ja'a-ya tú'un luu inì-ya jíin tú'un ndaa nuu-yo. ¹⁸ Tú ní jiní kuti ní ñin ñayivi núu Dios. Ío ñin máa tú'un-ni Se'e-ya ja kánchaa jíin-yá, te máa Sé'e-ya-ún, nì jani-ya tú'un Dios nuu-yo. ¹⁹ Te judío, nì katáji-ún sutú jíin cháa levita nì kikoyo ichi ñúu Jerusalén. Te nì kajika tu'un-ún Juan: Te róo ndé chaq kúu-ró, áchí. Te ya'a kúu tu'un nì jani ndaa Juan, ²⁰ te tú ní jasú-de yu'u-dé. Chí nì ka'an ndaa-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de. ²¹ Te nì kajika tu'un-ún-de: Núsáa te Elías kúu-ró náún, áchí. Te nì ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te nì kajika tu'un tuku-ún-de: Máa cháa jani tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. Túu, áchí Juan. ²² Te nì kaka'an tuku jíin-de: Te ndé chaq kúu-ró núsáa. Ka'an náv'a a nakani-ri tu'un nuu cháa nì katáji rúu vai-ri. Ná ka'an máa-ró ndé chaq kúu-ró víi, áchí. ²³ Te nì ka'an Juan: Máa-ri kúu ñin ndajá'a kána jaa onde nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró íchi máa Jító'o-yo, nátu'un nì ka'an Isaias, chaq nì jani tu'un Dios onde sáa. ²⁴ Te ja ní kikoyo-ún, fariseo nì katáji-ún. ²⁵ Te nì kajika tu'un Juan: Te naja skuánducha-ro te nú nasu Cristo ní Elías ní máa cháa jani tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. ²⁶ Te nì ka'an Juan jíin: Ruu, chí jíin ndúcha skuánducha-ri. Ko ma'ñú máa-ró kánchaa ñin I'a ja tú kájin-ri. ²⁷ I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-ri ndáji-ri ñii y'i ndijan-yá, chí ñá'nu-ga kúu-ya vasa rúu. Achí-de. ²⁸ Súan nì jo inì ñuu Betábara, onde ingá lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan. ²⁹ Te kivi xian-ún nì jiní Juan nuu Jesús ja vai-ya núu-dé. Te nì ka'an-de: Yúan vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuachi ñayivi ñúyivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: Ichi yatá-rí vai ñin I'a ñá'nu-ga kúu vasa rúu. Chí onde ná té kaku-ga-ri te ío-ya. ³¹ Te tú ní nákuñ-ri-ya. Ko náv'a kenda ndiñin-ya núu ñayivi Israel, yúan ní kii-ri skuánducha-ri jíin ndúcha. Achí-de. ³² Te nì jani ndaa Juan tu'un: Nì jiní-ri Espíritu ja ní kuun ichi ándivi nátu'un paloma. Te nì jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákuñ-ri-ya, ko máa Dios, I'a nì tájí rúu vai-ri ja skuánducha-ri jíin ndúcha, máa-yá nì ka'an jíin-ri: Nú kuñi-ro ja kúun Espíritu siki ñin chaq te jungoo siki-dé, te máa cháa-ún kuu I'a skuánducha jíin Espíritu Santo, áchí Dios. ³⁴ Te a nì jiní-ri-ya. Te jani ndaa-ri tu'un ja I'a yá'a kúu máa Sé'e Dios, áchí-de.

Uy chaq kándikin-de Jesús

³⁵ Te kivi xian-ún kánchaa tuku Juan jíin úu chaq skuá'a jíin-de. ³⁶ Te nì jiní-de nuu Jesús ja jika kuu-ya yúan. Te nì ka'an-de: Yúan nde'é-ró máa Lélú Dios, áchí-de. ³⁷ Te ndendúu chaq skuá'a-ún, nì kajini so'o-de tu'un nì ka'an Juan. Te nì káindikin-de Jesús. ³⁸ Te nì xío kóto Jesús. Te nì jiní-ya ja káindikin-de yata-yá. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naún kánandúkú-ró, áchí-ya. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Rabí (ja kuni ka'an: Maestro), ndénu ncháa-ní, áchí-de. ³⁹ Te nì ka'an-ya jíin-de: Ña'an te kuni-ro, áchí-ya. Te nì jakoyo-de te nì kajini-de nuu ncháa-ya. Te nì kakendoo-de jíin-yá kivi-ún, chí a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúu chaq-ún, nì kajini so'o-de tu'un nì ka'an Juan. Te nì káindikin-de-ya. Te ñin-de kúu Andrés, ñani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Chaq yá'a, nì nani'in-ni-de ñani-de Simón. Te nì ka'an-de jíin: Nì

kaĸetá'an-rj jín Mesías (ja kuní ka'an: Cristo), áchí-de. ⁴² Te ncháka-de ĸaa nĵ ĸaa-de jín núu Jesús. Te nĵ nde'é Jesús nuu-dé. Te nĵ ka'an-ya: Máá-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunání-ró Cefas (ja kuní ka'an: in kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xini Felipe jín Natanael

⁴³ Te inga kivi xian-ún kuní Jesús ki'in-ya núu Galilea. Te nĵ ni'in tá'an-ya jín Felipe. Te nĵ ka'an-ya jín-de: Kundikĵn-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu ĸaa núu Betsaida, núu Andrés jín Pedro. ⁴⁵ Te nĵ ni'in tá'an Felipe jín Natanael. Te nĵ ka'an-de jín: A nĵ kaĸetá'an-rj jín Jesús núu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máá-ya kúu I'a yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jín núu tutú nĵ kaĸaa ĸaa nĵ kajani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ⁴⁶ Te nĵ ka'an Natanael jín-de: Á íó ja vá'a onde inĵ núu Nazaret, áchí-de. Te nĵ ka'an Felipe jín-de: Ña'an te kunĵ-ro, áchí-de. ⁴⁷ Te nĵ jini Jesús ja vái Natanael. Te nĵ ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai in ĸaa Israel ndaa, ĸĵ tú xndá'ú kuti-dé, áchí-ya. ⁴⁸ Te nĵ ka'an Natanael jín-ya: Ndasá jini-ní náá, áchí-de. Te nĵ ka'an Jesús: Nĵ jini-rj róó onde ná té kana-ga Felipe xini-ro, ná nĵ kándeé-ró ĸĵi yunu mékexe, áchí-ya jín-de. ⁴⁹ Te nĵ ka'an Natanael: Maestro, máá-ní kúu Se'e Dios, máá-ní kúu Rey nuu ñáyivi Israel, áchí-de jín-ya. ⁵⁰ Te nĵ ka'an Jesús: Nĵ ka'an-rj jín-ró ja ní jini-rj róó ĸĵi yunu mékexe. Ja yúan kándĵa-ró náún. Tiñu ñá'nu-ga kunĵ-ro vasa yá'a, áchí-ya jín-de. ⁵¹ Te nĵ ka'an-ga-ya jín-de: Jandáa ká'an-rj jín-ró: Vina te kunĵ-ro ja núña andívi, te ndajá'a Dios, kándaá kánuu sikĵi máá Sé'e ĸaa, áchí-ya.

2

Viko tánda'a núu Caná

¹ Te kivi unĵ nĵ kuu in viko tánda'a inĵ núu Caná ndañúu Galilea. Te yúan kánĸaa náa Jesús. ² Te suni nĵ kaĸana-i xini Jesús jín cháa káskuá'a jín-ya, nĵ kaja'an-ya viko-ún. ³ Te a nĵ ndí'i vino. Te náa Jesús nĵ ka'an-ña jín-ya: Tú kuti-gá vino káña'ava'a-i, áchí-ña. ⁴ Te nĵ ka'an Jesús jín-ña: Nána, naja stétuu-ní-ná, ĸĵ té ja-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te nĵ ka'an ná-ya jín súĸi káĵatíu-ún: Sá'a ndéja ká'an-ya jín-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan íó inĵ tinaja yuu. Te kuu k'un'uu xí unĵ kĵi ja in in. ĸĵi ĸaa judío, súan ndoo inĵ-de. ⁷ Te nĵ ka'an Jesús jín-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te nĵ káskútú-i onde yu'u. ⁸ Te nĵ ka'an-ya jín-i: Vina te tava-ro te kinĸaa-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te nĵ kaĸanĸaa-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, nĵ jito nĸaa-de nducha ja ní nduu vino, te tú ní jini-de ndénu ní kii. Ko mozo nĵ kaĸava ndúcha-ún a káĵini-i. Yúan-na te nĵ kana-de xini máá yí. ¹⁰ Te nĵ ka'an-de jín: Taká ĸaa kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a nĵ kaĵi'i vatú máá-i, yúan-na te ja'a-de ja tú íó va'a. Ko máá-ró nĵ ĸĵi'á-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Yá'a kúu tunĵ xnáñúú ní sá'a Jesús inĵ núu Caná ndañúu Galilea. Te nĵ kaĵini-i ja lúu ñá'nu-ya. Te ĸaa káskuá'a jín-ya, nĵ kaĸandĵa-de. ¹² Te kuu yúan. Te máá-ya jín ná-ya jín ñani-ya jín cháa káskuá'a jín-ya, nĵ kaĸuu-ya núu Capernaum. Te nĵ kaĸi'ukú-ya yúan yakú-ni kivi.

Ja ní sándoo-ya ve'e ĵi

¹³ Te nĵ kuyani viko Pascua ñáyivi judío. Te nĵ kaa Jesús kua'an-ya núu Jerusalén. ¹⁴ Te nĵ jini-ya ñáyivi káxĵkó xndikĵi jín rĵi jín paloma, jín ñáyivi káxndáji xu'ún, káxi'ukú-i inĵ ve'e ĵi. ¹⁵ Te nĵ sá'a-ya in cuarta ñii. Te nĵ skúnu-ya taká-i inĵ ve'e ĵi onde jín rĵi jín xndikĵi-i. Te nĵ jaĸaa-ya xu'ún ñáyivi káxndáji. Te nĵ skuíó káni-ya taká mesa-i. ¹⁶ Te nĵ ka'an-ya jín ñáyivi káxĵkó paloma: Chaxio kiti yá'a. Ve'e Táa-rj, ma nása'a-ró nuyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te ĸaa káskuá'a jín-ya, nĵ kaĸuku'un inĵ-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuitú xaan inĵ-rj ve'e-ró, onde kuĵtá-rj jín, áchí. ¹⁸ Te nĵ kaka'an ĸaa judío: Na tunĵ stá'an-ro núu-rj ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jín-ya. ¹⁹ Te nĵ ka'an Jesús: Stúnĸaa-ro ve'e ĵi yá'a, te nuu unĵ-ni kivi te ndukani-rj, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te nĵ kaka'an ĸaa judío: Nuú úu xiko inĵ kuaĵ te nĵ jinu ve'e ĵi yá'a. Te róó nuu unĵ-ni kivi te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máá-ya, ĸĵi kunĵ ka'an-ya ja yiki kúñu-ya kúu nátu'un ve'e ĵi. ²² Ja yúan, nuu ní nachaku-ya ja ní jĵi-ya, te ĸaa káskuá'a jín-ya, nĵ kaĸuku'un inĵ-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te nĵ kaĸandĵa-de tutu ĵi jín tú'un ní ka'an Jesús. ²³ Te máá kivi viko Pascua kánĸaa-ya núu Jerusalén. Te kua'a ñáyivi ní kaĸandĵa-i-ya, ĸĵi nĵ kaĵini-i taká tunĵ nĵ sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní jatú'un-ya-i, ĸĵi a jini-ya taká-i. ²⁵ Te tú ní jinu ñú'un-ya ja ká'an ní in ĸaa tu'un ñáyivi jín-ya, ĸĵi a jini-ya ndasa káa inĵ-i jín'an-i.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te nĵ ĵo in tá'an ĸaa fariseo nání-de Nicodemo. Te kúñá'nu-de nuu ñáyivi judío. ² ĸaa yá'a nĵ ĸaa-de nuu Jesús in akuáa. Te nĵ ka'an-de jín-ya: Maestro, a káĵini-ná ja in maestro kúu-ni te vai-ni onde nuu Dios, ĸĵi nú tú ĸĵi'á'á ĸĵi'uu Dios in ĸaa, te ma kúu sá'a-de taká tunĵ ja sá'a máá-ni núú, áchí-de. ³ Te nĵ ka'an Jesús: Jandáa ká'an-rj jín-ró ja nú tú nakaku jáá

in chaa, te ma kuu kunj-de nuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jín-de. ⁴ Te ni ka'an Nicodemo jín-ya: Ndasu kuu nakaku in chaa nú a ni yii-de. Á kuu ndivi-de chíi náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te ni ka'an tuku Jesús: Jandaa ka'an-ri jín-ró, nú tú kaku in chaa jín ndúcha jín Espiritu, te ma kuu kivi-de inji nuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kuu. Te ja ní kaku cuenta Espiritu, se'e Espiritu kuu. ⁷ Ma nánaa ini-ri tú'un ka'an-ri jín-ró: Jínu nú'ún já náaku jáa-ró. ⁸ Kée tachj ndénu kuní máa, te jini so'o-ró já káyu, ko tú jini-ró ndénu vái ní ndénu kí'in. Súan kuu taká ñayivi já kaku cuenta Espiritu, áchí-ya. ⁹ Te ni ka'an Nicodemo: Ndasu kuu yuán núsáa, áchí-de jín-ya. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús: Máa-ró kuu in maestro Israel te tú júku'un inji-ri jín tú'un yá'a náun. ¹¹ Jandaa ka'an-ri jín-ró: Ka'an-ri tú'un ja júku'un inji-ri. Te jáni ndaa-ri tú'un tiñu ni jini-ri. Ko tú játu'ún-ró nú'un ndaa ka'an-ri. ¹² A ni ka'an-ri tú'un ñuyivi jín-ró te tú kándja-ró. Ndasu kándja-ró nú ka'an-ri tú'un andivi jín-ró núsáa. ¹³ Máa Sé'e chaa kanchaa-ya ándivi. Te ni kuun-ya íchi ándivi. Te máa in-ni-ya ní ndaa-ya ándivi, tuká inga chaa ní sá'a. ¹⁴ Chí nátu'un ni jata kaa Moisés ko núu nú'un té'é, jínu nú'ún já súni suan kuíta kaa máa Sé'e chaa. ¹⁵ Náva'a ma náa taká ñayivi kándja-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni, áchí-ya jín-de. ¹⁶ Chí Dios, xaan ní kundá'ú inji-ya ñayivi ñuyivi. Ja yuán ní táji-ya Se'e-ya ní kii-i, vasa máa tú'ún-ni-i ni jo, náva'a ma náa taká ñayivi kándja-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Chí tú ní táji Dios Se'e-ya núu ñuyivi já tá'nu ndatu ñayivi, chí sua ja ná kaku ñayivi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándja in ñayivi núu-ya, te ma tá'nu ndatu-i. Ko ñayivi tú kándja, ta'nu ndatu ná'in-i, kuachi ja tú kándja-i nuu máa in-ni Se'e Dios. ¹⁹ A ni chaa máa luz inji ñuyivi. Ko ñayivi-ún, ni kákuani-gá-i jín nú'úna vasa jín luz, chí tiñu kásá'a-i kaku tiñu náa. Ja yuán te ta'nu ndatu ná'in-i. ²⁰ Chí taká ñayivi já sá'a tiñu náa, jito u'u-i nuu ío luz. Te tú kii-i nuu ío luz, náva'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a. ²¹ Ko ñayivi já sátiñu ndaa, vai-i nuu ío luz, náva'a kenda ndijin ja jín Dios ni sá'a-i tiñu máa-i.

Tu'un ndaa ni ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jín chaa káskuá'a jín-ya, kája'an-ya núu Judea. Te yuán ni kanchaa-ya jín-de. Te ni skuánducha-ya. ²³ Te suni ni skuánducha Juan inji nuu Enón yani nuu Salim, chí ni jo kua'a ndúcha yuán. Te ni kikoyo ñayivi núu-dé, te ni skuánducha-dé-i. ²⁴ Chí té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te chaa káskuá'a jín Juan, ni kastátá'an-de jín chaa judío sikí modo ndoo inji. ²⁶ Te ni chakoyo-de nuu Juan. Te ni kaka'an-de: Maestro, chaa ni kanchaa jín-ni inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ni tú'un-de, vina te skuánducha máa-de, te ndivii ñayivi kája'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te ni ka'an Juan: Ni in chaa ma ní'in kúti-dé ni in modo, te nú tú kii onde ándivi. ²⁸ Máa-ró ni kajini ndaa-ri já ní ka'an-ri: Nasu rúu kuu Cristo, chí sua ní táji-ya ruu yóknúú-rú nuu-ya vai-ri. ²⁹ Chaa nchaka ñasi'í kuu yii. Te amigo yii-ún ká'in xiin-dé te kajini so'o tú'un ká'an-de. Te káku'ij xaan ini-i, nú a ni kajini so'o-i ká'an yii-ún. Súan kuu ja kúsi'ij xaan ini-ri vina. ³⁰ Jínu nú'ún já ndúñá'nu-ga máa-ya te ndúsúchí-ga máa-ri, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ná'nu-ga kuu-ya vasa taká-i. Te chaa ni kaku inji ñuyivi yá'a, se'e ñuyivi kuu-de. Te tú'un ñuyivi ká'an-de. I'a vai ichi ándivi, ná'nu-ga kuu-ya vasa taká chaa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jini-ya jín já ní jini so'o-ya. Ko ni in ñayivi tú játu'ú-i tú'un ká'an-ya. ³³ Ko ñayivi játu'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máa-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tú'un ká'an Dios. ³⁴ Chí I'a ni táji Dios vai, tú'un Dios ká'an-ya. Chí Dios, tú ku'a-ni já'a-ya Espiritu-ya. ³⁵ Máa Táa, kundá'ú inji-ya Sé'e-ya, te ni ja'a-ya taká ndatiñu nda'a Sé'e-ya. ³⁶ Ñayivi já kándja nuu máa Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ñayivi já tú kándja nuu Sé'e-ya, ma kúchaku-i chí sua ví'i-gá kitj inji Dios nuu-í.

4

Jesús jín ná'an núu Samaria

¹ Te chaa fariseo, ni kajini tú'un-de tú'un Jesús, ja ío kua'a-gá chaa káskuá'a jín máa-ya vasa jín Juan jín já skuánducha-ya kua'a-gá ñayivi vasa Juan. Te ni jini Jesús tú'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chí sua chaa káskuá'a jín-ya, káskuánducha máa-de. ³ Te ní kenda-ya núu Judea. Te kua'an tuku-ya núu Galilea. ⁴ Te jínu nú'ún já já'a-ya kí'in-ya núu Samaria. ⁵ Yuán-na te ni ja-ya in nuu nání Sicar inji nuu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yuán ío sóko Jacob. Te Jesús, ni jungoo-ya xiin sóko-ún, chí ni kuíta-ya íchi kuá'an-ya. Te nátu'un kaxiuu kuu. ⁷ Te ni chaa in ña'an nuu Samaria, vai tava-ña nducha. Te ni ka'an Jesús jín-ña: Kua'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chí chaa káskuá'a jín-ya, a kája'an-de onde nuu kuakuagan-de ja kée-dé. ⁹ Te ña'an núu Samaria, ni ka'an-ña jín-ya: Najá jlkán-ni nducha núu-ná ko'o-ní, chí chaa judío kuu-ní, te ña'an núu Samaria kuu-ná, áchí-ña. Chí ñayivi judío, tú kivi nduu-i jín ñayivi núu Samaria. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús: Nú ní jini-ni naún kuu ja kuá'a Dios nuu-ní, te jín I'a ja ká'an jín-ni: Kua'a-ni nducha ná

kó'o-ná, yúan-na te kakan-ní nuu-yá te kuá'a-ya ndúcha chakú ko'o-ní núú, áchí-ya. ¹¹ Te nì ka'an ña'an-ún jín-yá: Táta, xaan kúnú sókó yá'a te tú nà jín táva-ní nducha. Núsáa te ndénú ní'in-ní nducha chakú. ¹² Chì sókó yá'a nì ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a nì jìi máá-de nducha, jín sé'e-de, jín kiti-dé. Te ñá'nu-ga máá-ní vasa máá-de náún. Achí-ña. ¹³ Te nì ka'an Jesús: Nú ndé chaá ko'o nducha yá'a, kuchì tuku-de. ¹⁴ Ko chaá ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-de, ma kuchì kuti-gá-de, chí nducha já kuá'a-ná-ún, koo ìn sókó iní-de ja kána nducha kúchaku-de ñí káni sá'a, áchí-ya jín-ña. ¹⁵ Te nì ka'an ña'an-ún jín-yá: Táta, kuá'a-ní nducha-ún ko'o-ná, nává'a tuká kuchì kuti-ná, ni tuká kitava-ná-cha yá'a, áchí-ña. ¹⁶ Te nì ka'an Jesús jín-ña: Kuákana-ní xinì yí-ní te chaá-ní, áchí-ya. ¹⁷ Te nì ka'an ña'an-ún: Tú yii-ná ío, áchí-ña. Te nì ka'an Jesús jín-ña: Vá'a-ní ká'an-ní, tú yii-ná ío, ¹⁸ chí nì jo u'un yii-ní. Te chaá ncháka-ní vina, nasu yíi máá-ní kúu-de. Yá'a kúu ja ní ka'an ndaa-ní, áchí-ya. ¹⁹ Te nì ka'an ña'an-ún jín-yá: Táta, ìn chaá jáni tu'un Dios kúu-ní jáni iní-ná. ²⁰ Ndiyí táa-yo, yuku yá'a nì kachiñú'un-de Dios. Te máá-ní káka'an-ní ja ñúú Jerusalén kúu nuu kánúú chíñú'un-yo, áchí-ña. ²¹ Te nì ka'an Jesús jín-ña: Nána, ná kándja-ní tu'un ká'an-ná chí chaá ìn kivi, ja ní yuku yá'a, ni ñúú Jerusalén, tú chíñú'un-ní máá Táa-yo Dios súan. ²² Níí, tú kájiní-ní naún kúu ja kachiñú'un-ní. Ko máá-ná, kájiní-ná I'a kachiñú'un-ná. Chì onde nuu ñáyivi judío vai tu'un nama yóo. ²³ Te chaá ìn kivi já ñáyivi kachiñú'un ndáa, chíñú'un ndja-i Táa-yo Dios jín iní jín añú-i. Chì Táa-yo, ndúkú-yá ñáyivi já súan chíñú'un-i-ya kuní-ya. Te a nì chaá kivi-ún. ²⁴ Dios kúu Espiritu. Te ñáyivi kuní chíñú'un, kánúú já chíñú'un ndja-i-ya jín iní jín añú-i, áchí-ya. ²⁵ Te nì ka'an ña'an-ún jín-yá: Jini-ná ja kí Mesías, ja nání Cristo. Te nú nì chaá máá-yá, te stá'an-ya táka tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te nì ka'an Jesús jín-ña: Máá-ná kúu I'a-ún ja ká'an-ná jín-ní, áchí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te nì chakoyo chaá káskuá'a jín-yá. Te nì kánaa iní-de kándé'é-de ja ndátú-un-yá jín ìn ña'an. Ko tú nì ìn-de ní ka'an: Naún jiká tu'un-ní-ña, xí: Naún tu'un ndátú-un-ní jín-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, nì skéndoo-ña kíyi-ña te kua'an-ña onde ñúú. Te nì ka'an-ña jín ñáyivi yúan: ²⁹ Ña'an jíná'an-ró te kunj-roy ìn chaá. Chaá-ún nì kachi-de nuu-rí taká naún tiñu nì sá'a-rí. Sánaa te máá-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te nì kenda koyo-i ñúu-ún. Te nì chakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te chaá káskuá'a jín-yá, nì kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staa, áchí-de. ³² Te nì ka'an-ya jín-de: Ío ndeyu kée-rí ja tú kájiní-roy, áchí-ya. ³³ Yúan-na te chaá káskuá'a jín-yá, nì kajiká tu'un tá'an-de: Ìn chaá nì kinchaka ja ní yee-yá náún, áchí-de. ³⁴ Te nì ka'an Jesús jín-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-rí tiñu kuní I'a nì tájì rúu vai-rí jín já skíkuu-rí tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-roy: Ío kunj yóo onde kivi tá'nyu trigo. Vina te ká'an-rí jín-roy: Ndukani nuu-roy te ndé'é-ró ñí ndú'a-ún, cha a nì kua'an-ya tá'nyu. ³⁶ Te chaá já'nyu, a kí'in-de kusí u-u-de te nástútú-de nunj já kúchaku ñí káni, nává'a chaá sáka jín cháa já'nyu, ìn ká'nu-ni kusí iní-de. ³⁷ Chì súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: Ìn chaá sáka, te inga-de já'nyu, áchí. ³⁸ Te a nì tájì-rí róo kika'nyu-roy núú tú ní kásatiñu-ró. Sava-ga chaá nì kásatiñu, te máá-ró, a nì kivi koyo-ró núú tiñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñáyivi núú Samaria iní ñúu yúan, nì kájiní so'o-i tu'un nì ka'an ña'an-ún. Te kua'a-i, nì kakandja-i-ya. Chì nì ka'an ndaa-ña: Nj kachi-de nuu-rí taká naún tiñu nì sá'a-rí, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te nì chakoyo ñáyivi núú Samaria nuu-yá. Te nì kaka'an ndá'u-i jín-yá ja ná kéndoo-ya yúan. Te nì kendo-ya yúan uú kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i nì kakandja-i-ya sikí tu'un ká'an-ya. ⁴² Te nì kaka'an-i jín ña'an-ún: Tuká nini tu'un máá-ró te kandja-ri-ya, chí a nì kájiní so'o máá-rí tu'un ká'an-ya. Te kájiní-ri ja I'a yá'a kúu ndija I'a nama ñuyivi, chí Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya sé'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún nì kenda-ya yúan te kua'an-ya ñúú Galilea. ⁴⁴ Chì máá Jesús, nì ka'an ndaa-ya já ìn chaá jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíñú'un ñáyivi ñúú máá-de jín-de. ⁴⁵ Te nì ja-ya ñúú Galilea. Te ñáyivi Galilea, nì kajatá'u-i-ya, chí nì kájiní-i taká tiñu nì sá'a-ya onde ñúú Jerusalén kivi ní jo viko yúan. Chì máá-i, suni nì kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te nì kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jinu onde ñúú Caná ndañúú Galilea nuu rey ní jo nducha já ní nduu vino nì sá'a-ya. Te iní ñúú Capernaum nì jo ìn chaá játiñu nuu rey te kú'y se'e-de. ⁴⁷ Chaá yúan, nì jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñúú Judea vai-ya ñúú Galilea. Te nì ja'an-de nuu-yá. Te nì ka'an ndá'u-de jín-yá ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya sé'e-de, chí a yani kuú-i. ⁴⁸ Te nì ka'an Jesús jín-de: Aa, te nú tú kunj-roy tuní jín tiñu ñá'nu, ma kándja kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te chaá játiñu nuu rey, nì ka'an-de jín-yá: Táta, nuu-ní kí'on vina chí nú ná kúkuéé-ní te kuú-i, áchí-de. ⁵⁰ Te nì ka'an Jesús jín-de: Kuá'an, chí chakú se'e-ró, áchí-ya. Te chaá-ún, nì kándja-de tu'un nì ka'an Jesús. Te nì kee-de kua'an-de. ⁵¹ Te nini núu-de kuano'on-dé, te nì kenda koyo mozo-de, nì kajanata'an-de, te nì kakastú'un núu-dé: Nj nduva'a se'e-ní, áchí jín-de. ⁵² Te máá-de nì jiká tu'un-de nà hora nì kejá'a ndúva'a-i. Te nì kaka'an jín-de: Iku ká'ìn nì kee kiji-i, áchí. ⁵³ Te máá táa-i, nì juku'un iní-de ja hora-ún kúu hora nì ka'an Jesús

jíin-de: Chakú se'e-ró. Te nî kandîja-de jíin ní vé'e-de. ⁵⁴ Yá'a kúu tunî uy ja ní sá'a Jesús ná nî ndii-ya ñúu Judea onde ñúu Galilea.

5

Ja ní nasáva'a-ya ñáyivi kú'u

¹ Yuán-na te nî jo viko ñáyivi judío. Te nî kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ² Te ñúu Jerusalén ío ñin pila nducha máa yata yúxe'é rîi. Te nuu yú'u hebreo nani Betesda. Te sókó-ún ñáva'a u'un portal. ³ Te nî portal yúan kánda kua'a ñáyivi kaku'u, ja kuáa, ja rengo, ja tí'ichi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. ⁴ Chî ío kivi já núu ñn ndajá'a-yá inî pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te chaá kivi xnáñúú inî pila, nú a nî skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de ñani kue'e tá'an-de. ⁵ Te yúan kátúu ñn chaá ja ní kuu oko xia'un unî kuia kú'u-de. ⁶ Te nî jinî Jesús ja kátúu cháa yá'a. Te nî juku'un inî-ya já ní kuu kua'a kuia kú'u-de. Te nî ka'an-ya jíin-de: Kuni-ro ndúva'a-ró náún, áchí-ya. ⁷ Te nî ka'an chaá kú'u-ún jíin-yá: Táa, tú ní'in-ná ní ñn chaá skivi náá inî pila, nú a nî kanda nducha. Chî nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vasa cháa-ná. Achí-de. ⁸ Te nî ka'an Jesús jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. ⁹ Te chaá-ún nî nduva'a-ni-de. Te nî ki'in-de jito yuu-dé te kua'an-ro. Te máa kivi ndétatú kúu kivi-ún. ¹⁰ Yúan-na te nî kaka'an chaá judío jíin cháa ñn nduva'a-ún: Kivi ndétatú kúu. Tú ío ley ja kúndiso-ró jito yuu-ro, áchí. ¹¹ Te nî ka'an-de jíin cháa judío: Chaá nî nasáva'a ruu, máa-de nî ka'an-de jíin-rí: Kí'in jito yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. ¹² Yuán-na te nî kajika tu'ún-ún-de: Nde chaá nî ka'an jíin-ró: Kí'in jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí. ¹³ Te chaá nî nduva'a-ún, tú ní jiní-de ndé chaá kúu. Chî Jesús, a nî kuxio-ni-ya kuá'a-an-ya núu ñáyivi ká'jin yúan. ¹⁴ Kúkuéé-ga, te nî ketá'an Jesús jíin-de inî ve'e-ii. Te nî ka'an-ya jíin-de: Vina te nî nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Chî nú túu, te kii ñn tundó'o xaan-gá siki-ro. Achí-ya. ¹⁵ Te máa-de kua'an-de. Te nî kastu'ún-de nuu táka ñáyivi judío ja Jesús kúu I'a nî nasáva'a-ya-dé. ¹⁶ Te nî sá'a Jesús tiñu yá'a kivi ndétatú. Te chaá judío, ja yúan ní kachindikín-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ¹⁷ Te nî ka'an Jesús jíin-de: Máa Táa-rî sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-rî, áchí-ya. ¹⁸ Ja yúan cháa judío, ví'i-gá nî kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Chî nasu máa ñn kivi ndétatú ní stívi-yá, chî suni nî ka'an-ya já Táa-ya kúu Dios. Te ñn núu-ni sá'a-ya máa-yá jíin Dios. ¹⁹ Te nî ka'an Jesús: Jandáa ká'an-rî jíin-ró jiná'an-ró: Máa Sé'e, ma kúu sá'a kuti-ya ja máa-yá, chî máni ja ní jiní-ya sá'a Táa-ya. Chî taká ja sá'a máa-yá, suni súan sá'a máa Sé'e-ya ñn núu-ni jíin-yá. ²⁰ Chî máa Táa, kúndá'u inî-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká tiñu sá'a-ya. Te ñá'nu-ga tiñu stá'an-ya vasa yá'a, náva'a naa inî-ro ndé'é-ró jiná'an-ró. ²¹ Chî natu'un máa Táa, ndúkani-ya ndíyi te náschakú-ya-í, suni súan máa Sé'e, náschakú-ya ndéja kuni máa-yá. ²² Chî máa Táa, tú nákuñndí-ya siki ní ñn ñáyivi, chî nî ja'a-ya tú'un ja nákuñndí máa Sé'e-ya siki táka ñáyivi. ²³ Náva'a kuandatu ndívii ñáyivi núu Sé'e natu'un káandatu-i nuu máa Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máa Táa ja ní táji-yá Sé'e-ya vái. ²⁴ Jandáa ká'an-rî jíin-ró: Nú ñn ñáyivi chu'un inî-i tu'un ká'an-rî, te kandîja-i nuu I'a nî táji rúu vai-rî, ñáyivi-ún kuchakú-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kúu-i, chî sua kuchakú-i ní káni. ²⁵ Jandáa ká'an-rî jíin-ró: Chaá hora, te vina a kúu, ja táka ndíyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máa Sé'e Dios. Te ja kúni so'o, nachaku jiná'an. ²⁶ Chî natu'un máa Táa ñú'un vida inî máa-yá, suni súan nî ja'a-ya núu Sé'e-ya já ñú'un vida inî máa-i. ²⁷ Te suni nî ja'a Dios tu'un ja nákuñndí Sé'e siki ñáyivi, chî suni Sé'e chaá kúu-i.

Siki já náchakú ndíyi

²⁸ Ma náa inî-ro já ká'an-rî tu'un yá'a jíin-ró. Chî chaá ñn kivi já táka ndíyi ká'jin inî ve'e añú, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñáyivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchakú-i ní káni. Te ñáyivi ní kasá'a tiñu náá, suni nachakú-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Ma kúu kuti sá'a máa-rí ja máa-rí. Natu'un jini so'o-rî, súan sánda-rî. Te modo ndaa sánda-rî, chî tú sá'a-rî ja kuni máa-rí, chî ja kuni máa Táa-rî I'a nî táji rúu vai-rî sá'a-rî. ³¹ Te nú ruu ká'an-rî tu'un máa-rí, te tú ío ndaa tu'un ká'an-rî. ³² Inga kúu ja jáni ndaa tu'un-rî. Te jiní-rî ja tú'un ndaa kúu ja ká'an-ya tú'un-rî.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máa-ró nî katáji-ró cháa nî kaja'an nuu Juan. Te máa-de nî jani ndaa-de máa tú'un ndaa. ³⁴ Vasa tú játá'ú-rí tu'un-rî ká'an ní ñn chaá, ko tu'un yá'a ká'an-rî náva'a kaku-ró jiná'an-ró. ³⁵ Máa-de nî kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máa-ró, yaku-ni kivi ní kajata'an inî-ro núu luz máa-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jáni ndaa tu'un-rî vasa já ní ka'an Juan. Chî Táa-rî, nî ja'a-ya tiñu nuu-rí ja ná sá'a-rî. Te suu tiñu sá'a-rî-ún kúu ja káani ndaa tu'un ja Táa-rî, nî táji-yá ruu vai-rî. ³⁷ Te máa Táa-rî ja ní táji-yá ruu vai-rî, máa-yá nî ka'an ndaa-ya tú'un-rî. Te tú ní káini so'o kuti-ro tú'un ká'an-ya, ní tú ní káini-ro ndasa kaa-ya. ³⁸ Te ní tú ncháa n'in tu'un-ya inî-ro. Chî tú káandíja-ró I'a ní táji-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú ii, chî káani

inĩ-ro já tú'un yóso yúan kúu já kúchaku-ro ní káni sá'a, ko máá tutú-ún kúu já ká'an ndaa tu'un máá-rí. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kíkoyo-ro núu máá-rí náva'a kuchaku-ro jíná'an-ró. ⁴¹ Tú játá'ú-rí ja sáñá'nu ñáyivi rúu. ⁴² Te a jini-rí róó já tú kúmani-ro jíin Dios onde jíin iní jíin añú-ro. ⁴³ Ruu vai-rí jíin sí'ví Táa-rí, te tú kájatá'ú-ró rúu. Te nú inga chaa chaa-de jíin sí'ví máá-de, sa chaa-ún yachĩ kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndasa kuu kandija-ró, chí kásáñá'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró já ndúñá'nu-ró sá'a Dios, ja máá ñin-ni-ya íó. ⁴⁵ Ma nákani inĩ-ro já kakán-rí kuachĩ siki-ro núu Táa-rí. A káñukuu inĩ-ro núu Moisés. Te máá-de, jikán-de kuachĩ siki-ro jíná'an-ró. ⁴⁶ Chí nú ní kákandija-ró núu Moisés, suni ní kándija-ró rúu núu, chí tu'un máá-rí nĩ chaa-de. ⁴⁷ Te nú tú kákandija-ró tutú nĩ chaa-de-ún, te ndasa kandija-ró tú'un ká'an-rí núsáá. Achí-ya jíin-de.

6

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

¹ Te nĩ kuu taká tiñu yá'a. Te nĩ kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xáan ñáyivi ní kandikín-i-ya, chí nĩ kajini-i taká tunj nĩ sá'a-ya jíin ñáyivi káku'u. ³ Te nĩ kaa Jesús ñin yuku. Te nĩ jungoo-ya yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ⁴ Te a nĩ kuyani viko Pascua, viko ñáyivi judío. ⁵ Te nĩ ndakoto Jesús. Te nĩ jini-ya já vái koyo kua'a xáan ñáyivi. Te nĩ kua'an-ya jíin Felipe: Ndénu kuáan-yó stáa kée ñáyivi yá'a, achí-ya. ⁶ Ko súan nĩ kua'an-ya já jíto nchaa-ya-dé, chí a nĩ jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te nĩ kua'an Felipe jíin-yá: Ma kanda uu ciento peso staa náva'a kee-í tí'li tí'li jíná'an-i, achí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, ñin chaa skuá'a jíin-yá, nĩ kua'an-de: ⁹ Íó ñin suchi yá'a te ndíso-i u'un statilá cebada jíin uu t'yáká lúli. Ko ñasaa-na kúu-ún, chí kua'a xáan ñáyivi, achí-de. ¹⁰ Yúan-na te nĩ kua'an Jesús: Súngoo-ró ñáyivi, achí-ya. Te yúan íó kua'a íchá. Te natú'un u'un mil chaa nĩ kajungoo-de. ¹¹ Te ní kí'in Jesús statilá-ún. Te nĩ jikan ta'u yá. Te nĩ saka-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá. Te máá-de nĩ ja'a-de nuu ñáyivi káxiukú-ún. Suni súan nĩ kaja'a-de t'yáká-ún. Te nĩ kayee-í ñasaa kákuu inĩ máá-i. ¹² Te nuu ní kanda'a chí-i, te nĩ kua'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró taká pedazo ja ní ndendoso, náva'a tú naa kúti, achí-ya. ¹³ Te ja á nĩ kayee ñáyivi-ún, te nĩ kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso siki ndí'ú'un statilá cebada-ún. Te ní kúti-ni uxí uu jika. ¹⁴ Te ñáyivi-ún ní kajini-i tunj nĩ sá'a Jesús, te nĩ kaka'an-i: Jandáa ndija ja cháa yá'a kúu I'a kani tú'un Dios ja kí inĩ ñuyivi. Achí-i. ¹⁵ Te nĩ jini Jesús ja vái koyo-i ja kátiin-i-ya, kuu-ya rey máá-i. Te nĩ kuxio tuku máá ñin-ni-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'a-yá nuu mar

¹⁶ Te nuu ní iní, te chaa káskuá'a jíin-yá, nĩ kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te nĩ kivi koyo-de iní ñin barco. Te kaja'an-de inga lado mar onde ñuu Capernaum. Te nĩ kuña. Te té nchaa-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te nĩ kee ñin tachí xáan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te ní kajika-de jíin barco natú'un u'un xí iní kilómetro. Te nĩ kajini-de Jesús ja jika-ya núu mar. Te nĩ kuyani-ya núu barco-ún. Te nĩ kayu'ú-de. ²⁰ Te máá-yá nĩ kua'an-ya jíin-de: Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, achí-ya. ²¹ Te kákusi iní-de ja ná kivi-ya iní barco. Yúan-na te nĩ ja-ñi barco nuu ñú'un núu kuángoyo-de-ún.

Máá Stáa chakú kúu Jesús

²² Te kivi xían-ún, te ká'jin taká ñáyivi ingá lado mar. Te nĩ kajini-i ja máá ñin-ni barco íó yúan. Te suni ní kajini-i ja tú ní kivi Jesús iní barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá, chí sua máni máá-ni cháa káskuá'a-ún, nĩ kaja'an máá-ni-de. ²³ Ko sava-ga barco lúli, onde ñuu Tiberias nĩ jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'u máá jíto'o-yo núu. ²⁴ Te nĩ kajini ñáyivi já Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, tú káxiukú-yá yúan. Te nĩ kivi koyo máá-i iní barco lúli-ún, te kaja'an-i ñuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. ²⁵ Te nĩ kanani'in-i-ya onde inga lado mar. Te nĩ kaka'an-i jíin-yá: Maestro, na hora nĩ chaa-ni yá'a, achí-i. ²⁶ Te nĩ kua'an Jesús: Jandáa ká'an-rí jíin-ró, ja kánandúkú-ró rúu, nasu já ní kajini-ro taká tunj nĩ sá'a-rí, chí sua ja ní kayee-ro staa te nĩ kanda'a chí-i-ró. ²⁷ Ma sátiñu-ró já ní'in-ro ndéyu já náa, chí sua ja ná kúchaku-ro ní káni sá'a. Máá Sé'e chaa kua'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, chí nĩ jatú'un Táa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jíin-i. ²⁸ Te ní kaka'an-i jíin-yá: Ndasa sá'a-ná náva'a sá'a-ná tiñu kuní Dios, achí-i. ²⁹ Te nĩ kua'an Jesús: Tiñu kuní Dios kúu ja kándija-ró núu I'a nĩ táji-yá vai, achí-ya jíin-i. ³⁰ Yúan-na te nĩ kaka'an-i: Núsáá te ñaún tunj sá'a-ní náva'a kuní-ná te kandija-ná ní. Ñaún tiñu sá'a-ní. ³¹ Ndíyi táa-yo, nĩ kayee-dé staa andívi onde nuu ñú'un té'é natú'un yóso núu tutú: Onda andívi ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, achí-i jíin-yá. ³² Te nĩ kua'an Jesús: Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Nasu Moisés ní já'a staa onde andívi núu-ro jíná'an-ró. Ko Táa-rí, chí onde andívi já'a ndija-ya Staa núu-ro. ³³ Chí Staa Dios kúu I'a nĩ kuun ichi

ándívi. Te já'a-ya já kúchaku ñayivi ñúyívi. Achí-ya jíin-i. ³⁴ Te nì kaka'an-i jíin-ya: Táta, nene kua'a-ni staa jían kée-ná, áchí-i. ³⁵ Te nì ka'an Jesús: Máá-rí kúu máá Staa já kúchaku-ro sá'a. Ndéja kí nuu-rí, ma kúu kuti sóko. Te ndéja kándíja ruu, ma kuchí kuti ndúcha. ³⁶ Ko a nì ka'an-rí jíin-ró, ja tú kákandíja-ró ruu, vasa nì kajini-ro nuu-rí. ³⁷ Taká ja já'a máá Taa-rí nuu-rí, chaá nuu-rí. Te ndéja cháa nuu-rí ma kíñi'in kuti-rí kí'in. ³⁸ Nì kuun-rí ichi ándívi náva'a sá'a-rí ja kuni I'a nì táji ruu vai-rí, nasu ja sá'a-rí ja kuni máá-rí. ³⁹ Te máá Taa-rí kúu I'a nì táji ruu vai-rí. Te tú kuni-ya ja náa ní ñn ñayivi ní ja'a-ya núu-rí, chí sua ja ná naschakú-rí-i kivi jínu ñuyívi. ⁴⁰ Te ya'a kúu ja kuni I'a nì táji ruu vai-rí. Taká ñayivi já jiní nuu Sé'e-ya te kandíja-i nuu-ya, kuchaku-i ní káni. Te máá-rí naschakú-rí-i kivi jínu ñuyívi. Achí-ya jíin-i. ⁴¹ Yúan-na te nì kaka'an chaá judío siki-ya. Chí nì ka'an-ya: Máá-rí kúu Staa ní kuun ichi ándívi. ⁴² Te nì kaka'an-de: A nasu cháa ya'a kúu Jesús, se'e José. Te a kajini-yo táa-de jíin náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi ándívi ní kuun-rí, áchí-de. ⁴³ Te nì ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíin'an-ró. ⁴⁴ Máá Taa-rí, nì táji-ya ruu vai-rí. Te ma kúu kí ñn ñayivi núu-rí ní tú kinchaka máa-ya-i. Yúan-na te naschakú-rí-i kivi jínu ñuyívi. ⁴⁵ Yóso núu tutú chaá nì kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutú'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jíni so'o tu'un ká'an máá Taa-rí, te tu'a-i jíin, ñayivi-ún kí-i nuu-rí. ⁴⁶ Nì ñn ñayivi, tú ní jiní kuti núu máá Taa-rí. Máá I'a vai onde nuu Dios, máá ñn-ny-ya kúu ja á nì jiní-ya núu máá Taa-ya. ⁴⁷ Jandaa ká'an-rí jíin-ró jíin'an-ró: Nú ñn ñayivi kándíja-i ruu, kuchaku-i ní káni. ⁴⁸ Máá-rí kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. ⁴⁹ Ndiyi táa-ro, nì kayee-dé staa ándívi onde nuu ñú'un té'é te a nì kají'i-de. ⁵⁰ Ko ya'a kúu Staa já vái ichi ándívi náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. ⁵¹ Máá-rí kúu Staa chakú ja vái ichi ándívi. Te nú ndé ñayivi kée Staa ya'a, kuchaku-i ní káni. Te Staa já kuá'a-rí-ún, kúu kuñu-rí. Te kua'a-rí kuñu-rí náva'a kuchaku ñuyívi. Achí-ya. ⁵² Yúan-na te chaá judío, nì kastátá'an máa-de: Chaá ya'a, ndasa kuu kuá'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. ⁵³ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Jandaa ká'an-rí jíin-ró, nú tú kee-ro kúu máá Sé'e chaá, te nú tú ko'o-ro níñi-ya, te ma kúchaku-ro jíin'an-ró. ⁵⁴ Chí chaá kee kúñu-rí te ko'o níñi-rí, kuchaku-de ní káni. Te máá-rí naschakú-rí-de kivi jínu ñuyívi. ⁵⁵ Chí kuñu-rí kúu ndija ndeyu. Te níñi-rí kúu ndija nducha. ⁵⁶ Chaá yé kúñu-rí te jí'i níñi-rí, nene kunchaa-de jíin-rí, te ruu jíin máá-de. ⁵⁷ Máá Taa-rí chakú-ya. Te nì táji-ya ruu vai-rí. Te máá-rí chakú-rí sá'a Taa-rí. Suni súan nú ndé chaá kee ruu, suni kuchaku-de sá'a-rí. ⁵⁸ Ya'a kúu Staa vái ichi ándívi. Ndiyi táa-ro sún staa ándívi ní kayee-dé, te a nì kají'i-de. Ko nú ndé chaá kee Staa ya'a, kuchaku-de ní káni, áchí-ya jíin-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan nì ka'an Jesús iní ve'e sinagoga, nini stá'an-ya iní núu Capernaum. ⁶⁰ Te kua'a cháa káskuá'a jíin-ya, nì kajini so'o-de. Te nì kaka'an-de: Xaan yí kaa tu'un ya'a. Ndé chaá kúu juku'un iní, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús nì jiní-ny-ya já súan nì kaka'an chaá káskuá'a jíin-ya. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kánayu'u-ro sá'a tu'un ya'a náun. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuni-ro máá Sé'e chaá, ndaa-ya núu ní kanchaa núu-ya. ⁶³ Jíin máá Espiritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kúñu tú kuti ní'in tíñu. Tu'un nì ka'an-rí jíin-ró jíin'an-ró kákuu cuenta Espiritu jíin já kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ro, tú kákandíja-ró, áchí-ya. Chí Jesús, onde xnáñúú ní jiní-ya ndéja kúu ja tú kandíja, te ndéja kúu ja nástúu-ya. ⁶⁵ Te nì ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-rí jíin-ró ja ní ñn ñayivi ma kúu kí-i nuu-rí, nú tú ní játu'un máá Taa-rí, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a cháa káskuá'a jíin-ya, nì kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jíin-ya.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te nì ka'an Jesús jíin máá ndí'uxí uú chaá-ún: Te róo suni kóngoyo-ró kákuni-ro náun, áchí-ya. ⁶⁸ Te nì ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kóngoyo-ná, chí máá-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ní káni. ⁶⁹ Te kajini-ná te kákandíja-ná ja máá-ní kúu Cristo, Sé'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Tú ní káji-rí ndí'uxí uú-ro náun. Te ñn-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan nì ka'an-ya siki Judas Iscariote, se'e Simón. Chí chaá ya'a, nastúu-de-ya. Te ñn tá'an ja uxí uú-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te nì kuu taká tíñu ya'a. Te jíka kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuni-ya káka kuu-ya ñuu Judea, chí chaá judío kándúku-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a nì kuyani viko vé'e enramada, ja kúu ñn viko ñayivi judío. ³ Te nì kaka'an ñani-ya jíin-ya: Kenda-ró ya'a te kí'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náva'a cháa káskuá'a jíin-ró ná kuni-de ná tíñu sá'a-ro. ⁴ Nú kua ñn chaá ja kuichá tu'un-de, naja sá'a sa'i-de tíñu. Te nú tíñu ya'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máá-ró núu ñayivi núsáa, áchí-de jíin-ya. ⁵ Chí ní ñani-ya, tú kájatú'ún-de-ya. ⁶ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga jaá kivi-rí. Ko kivi máá-ró, chí a nì chaá. ⁷ Ma kúu koto u'u ñayivi róo, ko jíto u'u-i ruu, chí ká'an-rí tu'un ndaa máá ñayivi ja máni tíñu ñáá kásá'a-i. ⁸ Kaa máá-ró kuángoyo-ro

viko-ún. Máá-rí chí mǎ kí'in-rí viko-ún vina, chí té jaa-gǎ kivi-rí. Achí-ya. ⁹ Te nǐ ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te nǐ kendo-ni-ya núu Galilea. ¹⁰ Te nǐ kaa ñani-ya kǎja'an. Yúan-na te suni nǐ kaa máá-yá kuá'an-ya viko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máá-yá, chí sa'í-ni nǐ ja'an-ya. ¹¹ Te cháa judío, kánandúkú-de-ya viko-ún. Te kǎka'an-de: Ndénu kándeé cháa-ún, áchí-de. ¹² Te xaǎn ní kuvaa tú'un-ya núu ñáyivi-ún, chí sava-i nǐ kaka'an-i: Cháa va' a kúu-de. Te sava-ga-i nǐ kaka'an-i: Túu, chí xndá'ú-de ñáyivi, áchí-i. ¹³ Ko ní ñin-i tú ní kǎka'an ndijin-i tú'un-ya, chí káyú'ú-i cháa judío. ¹⁴ Te sava viko, nǐ kaa Jesús kua'an-ya vé'e iǐ, te nǐ stá'an-ya tú'un. ¹⁵ Te nǐ kánaa iní cháa judío kánde'é-de: Ndasa jini cháa yá'a letra, chí tú ní skuá'a-de, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te nǐ ka'an Jesús: Tú'un stá'an-rí nasu máá-rí xáin, chí tú'un I'a nǐ táji rúu vai-rí kúu. ¹⁷ Ñin cháa, nú kuni-de sá'a-de tiñu kuni Dios, cháa-ún, juku'un inǐ-de tú'un stá'an-rí, nú onde nuu Dios vai, xǐ já ní kiñi'in máá-rí kúu, áchí-ya. ¹⁸ Cháa kǎ'an tú'un máá-de, ndúkú-de ja ndúñá'nu máá-de. Ko nú ñin cháa ndúkú-de ja ndúñá'nu cháa nǐ táji-de vai-de, cháa yá'a kúu cháa ndaa, te tú naún tú'un ñáá ío inǐ-de. ¹⁹ Moisés, nǐ ja'a-de ley nuu-ró jíná'an-ró xǐ túu. Ko tú ní ñin-ró káskíuu ley-ún. Naja kákuni-ró kǎni-ró rúu. Achí-ya jíin-de. ²⁰ Te nǐ kaka'an ñáyivi kuá'a-ún: Tá'an-ró tachí. Ndéja kuni ka'ni róo. Achí-i. ²¹ Te nǐ ka'an Jesús jíin-i: Nǐ sá'a-rí ñin tiñu, te ndivii-ro ní kánaa iní-ró kánde'é-ró. ²² Jandáa, Moisés nǐ ja'a-de ley xitǐ ndúu-ró jíná'an-ró. Ko nasu já ní kuu inǐ Moisés, chí ja ní kuu inǐ ndiyi táa-ró kúu. Te kivi ndétatú káxiti ndúu-ró. ²³ Te nú káxiti ndúu-ró máá kivi ndétatú, náva'a skíuu ley Moisés, te naja kákitǐ inǐ-ró núu-rǐ ja ní násáva'a iǐ-rí ñin cháa kivi ndétatú núsáa. ²⁴ Mǎ kóso nínu-ni tú'un ká'an-ro, chí sua ná nándúkú víi-ro tú'un ndaa. Achí-ya jíin-i. ²⁵ Yúan-na te nǐ kaka'an sava ñáyivi núu Jerusalén: Nasu cháa yá'a kúu ja kánandúkú-de ka'ni-dé naún. ²⁶ Te yá'a nde'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tú'un kǎka'an jíin-de. Sanaa te nǐ kundaǎ inǐ cháa kákuñá'nu ja cháa yá'a kúu Cristo. ²⁷ Ko cháa yá'a, a kájini-yo-dé, jíin ndé ñuu vai-de: Ko ja cháa Cristo, ní ñin-yó, mǎ kuni-yo ndéchi kíi-ya. Achí-i. ²⁸ Yúan-na te nǐ ka'an jaa Jesús inǐ vé'e iǐ, hora stá'an-ya tú'un: A kájini-ró rúu, te kájini-ró ndé ñuu vai-rí. Tú vai-rí ja síki máá-rí, ko ñin I'a ndaa nǐ táji rúu vai-rí. Te tú kájini-ró I'a-ún. ²⁹ Ko máá-rí, chí jini-rí-ya, te onde nuu máá-yá vai-rí, chí ní táji-yá ruu vai-rí, áchí-ya. ³⁰ Yúan-na te nǐ kándúkú ndeé-de ja kátiin-de-ya. Ko tú ní ñin-de ní kéndá'a-dé-ya, chí té jaa-gǎ hora-ya. ³¹ Te nǐ káandíja kua'a ñáyivi tú'un nǐ ka'an-ya. Te nǐ kaka'an-i: Nú ná cháa máá Cristo, te sá'a-ga-ya tuní vása já sá'a cháa yá'a naún, áchí-i. ³² Te cháa fariseo, nǐ kajini so'o-de ja ñáyivi kuá'a-ún súan kǎka'an-i tú'un-ya. Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, nǐ katáji-de policia ja kátiin-de-ya. ³³ Te nǐ ka'an Jesús: Yaku-nǎ kivi kúncháa-rí jíin-ró jíná'an-ró. Te no'on-rí nuu I'a nǐ táji rúu vai-rí. ³⁴ Te nándúkú-ró rúu. Te mǎ nani'in-ró rúu. Te mǎ kúu jaa koyo-ró núu kúncháa-rí. Achí-ya. ³⁵ Yúan-na te nǐ kaka'an cháa judío: Te ndénu kí'in cháa yá'a ja má nani'in-yo-dé. Xǐ kí'in-de nuu ñáyivi-yo já ní kájicha nuu inǐ ñuu Grecia, te stá'an-de tú'un nuu ñáyivi núu Grecia-ún naún. ³⁶ Naún tú'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nándúkú-ró rúu, te mǎ nani'in-ró rúu, te mǎ kúu jaa koyo-ró núu kúncháa-rí, áchí. ³⁷ Te kivi jinu viko-ún, ja kúu kivi kúka'nu viko, te nǐ ndukuñi Jesús. Te nǐ ka'an jaa-ya: Nú ndé ñin ñáyivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-rí te ko'o-i-cha. ³⁸ Nú ñin ñáyivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka inǐ-i, nátu'un ká'an tutu iǐ. Achí-ya. ³⁹ Súan nǐ ka'an-ya tú'un Espiritu ja ní'in ñáyivi káandíja-i-ya. Ko té cháa-ga Espiritu Santo. Chí té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Ja ní kusin-i siki-yá

⁴⁰ Te sava ñáyivi kuá'a-ún, nǐ kajini so'o-i tú'un yá'a. Te nǐ kaka'an-i: Jandáa ja máá cháa jáni tú'un Dios kúu cháa yá'a, áchí-i. ⁴¹ Te sava-ga-i nǐ kaka'an-i: Cháa yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i nǐ kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo naún. ⁴² Á tú ká'an tutu iǐ, ja kii Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní ncháa máá David, áchí-i. ⁴³ Yúan-na te nǐ kastátá'an ñáyivi ja síki-yá. ⁴⁴ Te sava-i, katiin-i-ya kákuni-i. Ko tú ní ñin-i ní kéndá'a-i-ya. ⁴⁵ Te policia-ún, káno'on nuu sutu ñá'nu jíin núu cháa fariseo. Te máá-ún, nǐ kaka'an jíin policia: Naja tú ní cháa-de jíin-ró, áchí. ⁴⁶ Te nǐ kaka'an policia-ún: Tú kuti ní ñin cháa ká'an nátu'un ká'an cháa yúan, áchí. ⁴⁷ Te nǐ ka'an cháa fariseo jíin-de: Te suni nǐ xndá'ú-de róo jíná'an-ró naún. ⁴⁸ A nǐ kándíja ñin cháa kuñá'nu xǐ ñin cháa fariseo nuu-dé naún. ⁴⁹ Aa, ñáyivi yúkú yá'a ja ná tú kájini kuti-i ley, ná táji-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, cháa nǐ kii nuu-yá akuáa-ún, suni ñin cháa fariseo kúu-de. Te nǐ ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndíi-yó síki ñin cháa, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jíin nú tú ndúkú víi-yo naún tiñu sá'a-de naún. Achí-de. ⁵² Te nǐ kaka'an: Te róo, suni onde ñuu Galilea vai-ró naún. Nándúkú vá'a te kuni-ró ja onde ñuu Galilea tú kéndá kuni ní ñin cháa jáni tú'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

¹ Te nī kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te nī chaa tuku-ya ve'e ij. Te ndivii ñáyivi ní chakoyo-i nuu-ya. Te nī jungoo-ya, te nī stá'an-ya tú'un nuu-i jíná'an-i. ³ Yúan-na te chaa fariseo jín chaa káchaa tutu, nī kakinchaka-de ñin ña'an ísiki ncháa tá'an. Te nī jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te nī kaka'an-de jín-ya: Maestro, nī kani'in-ná ña'an yá'a máá nuu tíñu ísiki ncháa-ña. ⁵ Te nuu ley nī tá'ú Moisés tíñu nuu-yo ja kuá'a-yó yúu xini ña'an kásá'a súan. Te máá-ní, ndasa kachí-ní, áchí-de. ⁶ Ko nī kaka'an-de tu'un yá'a ja kájiito ncháa-de-ya, náv'a kuu kakan-de kuachi sikí-ya. Ko Jesús, nī jaxin-ya máá-ya. Te nī chaa-ya nuu ñú'un jín xini ndá'a-ya. ⁷ Te kájika tu'un kájika tu'un-de-ya. Te nī ndukani-ya máá-ya. Te nī ka'an-ya jín-de: Te nú ndé ñin máá-ró tú ío kuachi, te róo kúu ja xná'an-ga kua'a yuu xini-ña núsáa, áchí-ya. ⁸ Te nī nakuaxin-ya máá-ya. Te nī chaa tuku-ya nuu ñú'un. ⁹ Te nī kajini so'o-de ja súan nī ka'an-ya. Te nī kanakani u'u ini-de. Te ñin-ni-de ñin-ni-de nī kenda koyode kája'an-de. Nī kejá'á ondé chaa ñá'nu-ga te onde nī ndi'i-na. Te nī kendoq máá ñin-na Jesús jín ña'an kándij ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, nī ndukani-ya máá-ya. Te tuká nī ñin-de ní jini-ya, chí máá-na ñasí'i-ún. Te nī ka'an-ya jín-ña: Súchi, ndéchi kája'an chaa kájiikan kuachi sikí-ro. Tuká nī ñin-de sání'in róo naún. Achí-ya. ¹¹ Te nī ka'an-ña: Ní ñin-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te nī ka'an Jesús jín-ña: Ní ruu, tú sání'in-rj kuachi-ró: Kuá'an, te ma' sá'a-ga-ro kuachi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun ini ñuyívi

¹² Te inga jinu nī ka'an tuku Jesús jín ñáyivi: Máá-rí kúu luz ja stúun ini ñuyívi. Ndé ñáyivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, chí sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te chaa fariseo nī kaka'an-de jín-ya. Róo ká'an-ro tú'un máá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te nī ka'an Jesús: Vasa ká'an-rj tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-rj, chí jini-rj ndénu vai-rj, te ndénu kí'in-rj. Ko róo, ní tú kajini-ro ndénu vai-rj, ní ndénu kí'in-rj. ¹⁵ Máá-ró, cuenta chaa jito ncháa-rj ndasa ío. Ko ruu, tú jito ncháa-rj ndasa káa ní ñin ñáyivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-rj, chí tú sá'a máá ñin-rj, chí onde jín máá Táa-rj, l'a nī táji rúu vai-rj. ¹⁷ Te yoso nuu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an u'u testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-rj tu'un-rj. Te suni máá Táa-rj, l'a nī táji rúu vai-rj, kúu inga testigo-rj. Achí-ya. ¹⁹ Te nī kaka'an-de jín-ya: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te nī ka'an Jesús: Tú kajini-ro rúu ní Táa-rj. Te nú ní kajini-ro rúu, suni kuni-ro Táa-rj núu, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a nī ka'an Jesús nuu kásoko-í xu'un nini sta'an-ya ini ve'e ij. Te tú ní ñin-i ní tñin-ya, chí té cha'an-ga jaq hora-ya. ²¹ Te nī ka'an tuku Jesús jín-de: Ruu, chí kí'in-rj. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ro kuachi-ró kúu-ro, te ma' kúu jaq koyo-ró núu kí'in-rj, áchí-ya. ²² Yúan-na te nī kaka'an chaa judío: Naja ká'an-de: Ma' kúu jaq koyo-ró núu kí'in-rj. A ka'ni-de máa-de ja súan. Achí-de. ²³ Te nī ka'an-ya jín-de: Máá-ró íchi véé vai koyo-ró, te ruu chí onde nuu súkún vai-rj. Máá-ró kákuu chaa ñuyívi yá'a, ko ruu nasu chaa ñuyívi yá'a kúu-rj. ²⁴ Ja yúan ní ka'an-rj jín-ró, ja ndíso-ro kuachi-ró kúu-ro. Chí nú tú kákandija-ró ja máá-rí kúu l'a, te kundiso ná'in-ró kuachi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te nī kaka'an-de jín-ya: Te róo, ndé chaa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te nī ka'an Jesús jín-de: Máá-rí kúu ja ní ka'an-rj jín-ró ondé xná'nú. ²⁶ Te sikí máá-ró ío kua'a-gá tu'un ka'an-rj, jín ja kána jín-rí nuu-ro. Ko l'a nī táji rúu vai-rj kúu l'a ndaa. Te tu'un ká'an-rj nuu ñuyívi yá'a kúu tu'un nī jini so'o-rj ní ka'an máá-ya. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuu'un ini-de ja ká'an-ya tú'un máá Táa-yo jín-de. ²⁸ Yúan-na te nī ka'an Jesús: Onde nú ní kajata kaa-ró máá Sé'e chaa, yúan-na te kuni-ro ja máá-rí kúu, te tú naún sá'a-rj ja máá-rí, chí ká'an-rj tu'un nī stá'an máá Táa-rj nuu-rí. ²⁹ Chí l'a nī táji rúu vai-rj kánchaa-ya jín-rí. Tú xndóo-ya rúu, chí sá'a ná'in-rí tíñu jata'an ini máá-ya. Achí-ya. ³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te kua'a xaa-dé nī kákandija-de-ya.

Se'e Dios jín sé'e kui'nn

³¹ Te nī ka'an Jesús jín chaa judío ja kákandija-ún: Te nú kendoq sé'in-ró jín tú'un-rj, te kuu-ró chaa skuá'a ndija jín-rí. ³² Te juku'un ini-ro jín tú'un ndaa, te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te nī kaka'an-de jín-ya: Tata Abraham kákuu-rj, te tú kájatíñu kuti-rí nuu ní ñin ñáyivi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchí-de. ³⁴ Te nī ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-rj jín-ró, ja táka chaa sá'a kuachi, máni mozo kuachi kúu-de. ³⁵ Te ñin mozo, tú kendoq-de ini ve'e ní káni, ko se'e, chí kendoq-i ini ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máá Sé'e, te a nī kákuu libre ndija-ró. ³⁷ A jini-rj ja ñin tata Abraham kákuu-ró, ko ka'ni-ro rúu kákuu-ró, chí tú káchu'un ini-ro tú'un ká'an-rj. ³⁸ Ruu ká'an-rj tu'un ní jini-rj nuu Táa-rj. Te suni máá-ró kásá'a-ró tíñu nī kajini so'o-ró núu táa máá-ró. Achí-ya. ³⁹ Te nī kaka'an-de: Táa-rj kúu Abraham, áchí-de. Te nī ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kákuu-ró núu, te tíñu nī sá'a Abraham suni sá'a máá-ró núu. ⁴⁰ Ní jini so'o-rj tu'un ndaa nuu Dios, te nī ka'an-rj tu'un-ún jín-ró. Ko máá-ró, kákuu-ró ká'ni-ro rúu. Ko nasu tíñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máá-ró kásá'a-ró tíñu máá táa-ro, áchí-ya jín-de. Yúan-na te nī kaka'an-de: Máá-rí, tú ní kákaku téné-rí. Ío ñin-ní táa-rj. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te nī ka'an Jesús: Te

nú tãa-ro kúu Dios, te kumanj ndija-ró jíin-rí núú. Chj onde nuu Dios nj kenda-ri. Na tú vai-ri ja máa-rí, chj máa-yá nj táji-yá ruu vai-ri. ⁴³ Naja tú kájuku'un iní-ro tú'un ká'an-ri núsáa. Kuachi ja tú kákanda-ro kúni sq'o-ró tú'un-ri. ⁴⁴ Máa-ró kákúu se'e tãa-ro kuí'na. Te skíkúu-ró tíñu kúni tãa-ro kákunj-ro. Máa-de, nj ja'ni-dé ndiyi onde xnañúú. Te tú ní kándij nj'in-de jíin tú'un ndaa, chj tú kuti ní ñin tú'un ndaa ñú'un iní-de. Te nú ká'an-de tú'un xndá'ú, tú'un máa-de ká'an-de, chj ja xndá'ú ñáá kúu-de. Te onde chji máa-de káku taká tú'un tú'un. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-ri tú'un ndaa. Te ja yúán tú kákandija-ró rúu. ⁴⁶ Ndé ñin róó ndini'in kuachi sikj-ri núsáa. Te nú ká'an ndaa-ri, naja tú kákandija-ró rúu. ⁴⁷ Ñayivi kákúu se'e Dios, káchu'un iní-i tú'un Dios. Ja yúán tú káchu'un iní máa-ró, chj nasu se'e Dios kákúu-ró, áchi-ya jíin-de. ⁴⁸ Yúan-na te nj kaka'an chaa judío: Ndaa káka'an-ri ja cháa ñuu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachi, áchi-de jíin-ya. ⁴⁹ Te nj ka'an Jesús: Tú tá'an-ri tachi, chj sua jándatu-ri nuu Tãa-ri. Te máa-ró tú káka'an jíin'ún-ro jíin-rí. ⁵⁰ Te tú ndúkú-ri ja nduñá'nu-ri. Dios kúu l'a sá'a, te ndé'é-yá ndasa káa. ⁵¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé ñayivi skíkúu tú'un ká'an-ri, ma kúu kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te chaa judío, nj kaka'an-de: Vina te nj kajinj-ri ja tá'an-ro tachi. Abraham jíin cháa káani tú'un Dios, nj kajij-de. Te róó áchi-ro: Ja skíkúu tú'un ká'an-ri, ma kúu kuti. ⁵³ Nj jíi tãa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ró vása máa-de náun. Te suni nj kajij chaa nj jani tú'un onde sáa, te ndé chaa sá'a-ró máa-ró núsáa. Achí-de jíin-ya. ⁵⁴ Te nj ka'an Jesús: Te nú ruu sáñá'nu-ri máa-rí, te nduñá'nu sáni-ri núú. Máa Tãa-ri kúu l'a sáñá'nu ruu. Te máa-ró káka'an-ro ja l'a-ún kúu Dios máa-ró. ⁵⁵ Te tú kájinj kuti-ro núu-ya. Ko ruu, chj jíin-ri nuu-ya. Nú ká'an-ri jíin-ró ja tú jíin-ri-ya, te kuu-ri chaa xndá'ú ñáá nátu'un máa-ró jíin'an-ró núú. Ko jíin ndija-ri-ya. Te skíkúu-ri tú'un ká'an-ya. ⁵⁶ Tãa-ro Abraham, nj kusij iní-de kuni-de kivi cháa-ri. Te a nj jíin-de. Te a nj kusij iní-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te nj kaka'an chaa judío jíin-ya: Aa, ní te koo-ga-ro úu xiko uxj kuia, te a nj jíin-ro núu Abraham náun, áchi-de. ⁵⁸ Te nj ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: A ío-ri onde ná té kaku-ga Abraham, áchi-ya. ⁵⁹ Yúan-na te nj káki'in-de yuu ja kuá'a-de-ya. Ko máa Jesús nj sa'i-ni-ya. Te nj kenda-ya iní ve'e ij. Te nj ja'a-ya sava ma ñú-de, te kua'an-ni-ya.

9

Chaa nj kaku kuáá

¹ Te nini kua'an-ya, te nj jini-ya núu ñin chaa kuáá onde kivi ní kaku-de. ² Te chaa kákuá'a jíin-ya, nj kajika tú'un-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáá cháa yá'a. Kuachi máa-de xí kuáchi tãa-de kúu náun, áchi-de. ³ Te nj ka'an Jesús: Nasu kuáchi máa-de, ni nasu kuáchi tãa-de kúu. Chj sua ja ná sátiñu ndijin Dios jíin-de. ⁴ Kánúú sá'a-ri tíñu l'a nj táji rúu vai-ri, nini ío ndúú. Chj nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. ⁵ Nini kánde-ri iní ñuyivi, te luz ñuyivi kúu-ri. Achí-ya. ⁶ Súan nj ka'an-ya. Te nj tiví sá'v-yá nuu ñú'un. Te nj sá'a-ya ndé'yu jíin tísi'v-yá-ún. Te nj jíi-yá ndé'yu-ún sikj nduchi cháa kuáá-ún. ⁷ Te nj ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, te nakiti nuu-ro iní pila Siloé (ja kúni ka'an, ndajá'a). Te nj kee-de kua'an-de. Te nj nakiti nuu-dé, te nj ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. ⁸ Yúan-na te taká tá'an-de, jíin taká ja á nj kajinj ja cháa kuáá kúu-de núú, nj kajika tú'un tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja ncháa-ni te jikán caridad núú, áchi. ⁹ Te sava nj kaka'an: Suu-de kúu, áchi. Te sava túu nj kaka'an: Súan jíto-de nátu'un chaa-ún, áchi. Ko máa-de nj ka'an-de: Máa-ri kúu, áchi-de. ¹⁰ Yúan-na te nj kajika tú'un-ún-de: Ndasá nj nanuñá nduchi-ro núsáa, áchi. ¹¹ Te nj ka'an-de: ñin chaa nání Jesús, nj sá'a-de ndé'yu. Te nj jíi-dé nduchi-ri. Te nj ka'an-de jíin-ri: Kuá'an nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, áchi-de. Te nj ja'an-ri, te nj nakiti nuu-ri, te nj ndundijin-ni nuu-ri, áchi-de. ¹² Yúan-na te nj kaka'an jíin-de: Ndéñu kánde chaa-ún, áchi. Te nj ka'an-de: Na kútuni, áchi-de. ¹³ Yúan-na te nj kajanchaka chaa nj kakuáá-ún nuu fariseo. ¹⁴ Te kivi ndétatú kúu kivi ní sá'a Jesús ndé'yu-ún ja ní nakuña-ya nduchi-dé. ¹⁵ Te fariseo, suni nj kajika tú'un ndasa ní ndundijin nuu-dé. Te nj ka'an-de jíin: Nj jíi-dé ndé'yu sikj nduchi-ri, te ní nakiti nuu-ri, te nj ndundijin-ni nuu-ri, áchi-de. ¹⁶ Yúan-na te sava fariseo nj kaka'an: Chaa-ún, nasu onde nuu Dios vai-de, chj tú chíñú'ún-de kivi ndétatú, áchi. Ko nj kaka'an sava-ga: Nú ñin chaa ío kuachi kúu-de, te ndasa kuu sá'a-de taká tunj yá'a, áchi. Te nj kastátá'an máa jíin'an. ¹⁷ Te nj kaka'an tuku jíin cháa kuáá-ún: Róó, ñaún kachi-ro sikj cháa nj nakuña nduchi-ro núsáa, áchi. Te máa-de nj ka'an-de: ñin chaa jani tú'un Dios kúu-de, áchi-de. ¹⁸ Ko tú ní kákandija judío ja á nj ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núú. Te nj kákana xinj tãa náa chaa ja ní ndundijin nuu. ¹⁹ Te nj kajika tú'un-ún-de: Yá'a kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá káka'an-ro náun. Núsáa te ndasa nj ndundijin nduchi-dé vina, áchi. ²⁰ Te nj kaka'an tãa-de: Kájinj-ri ja cháa yá'a kúu se'e-ri, ja ní kaku kuáá núú. ²¹ Ko tú kajinj-ri ndasa nj ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kájinj-ri ndé chaa nj nakuña nduchi-dé. Kaka tú'un máa-ró-de, chj chaa ñá'nu kúu-de, te ná kástu'ún máa-de ja máa-de. Achí-de. ²² Súan nj kaka'an tãa-de, chj káyu'ú-de kábito-de judío. Chj judío, a nj kasándaq ja nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja máa-yá kúu Cristo, te kiñi'in-i ki'in-i yatá ve'e sinagoga. ²³ Ja yúán ní kaka'an tãa-de: A ñá'nu-de,

kaka tu'un máa-ró-de, áchí-de. ²⁴ Yúan-na te inga jínu ni kakana xiní cháa ni kakuáá-ún. Te ni kaka'an jíin-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chí cháa yúan a kájiní-yo já cháa ío kuachi kúu-de, áchí. ²⁵ Yúan-na te máa-de ni ka'an-de: Nú ío kuachi-de xí naún, tú jiní-rí. Ko ío in ja jiní-rí. Chí cháa kuáá ní kuu-rí núú, te vina ni ndundijin nuu-rí. Achí-de. ²⁶ Te ni kajika tu'un tuku-de: Ndasa ni sá'a-de jíin-ró. Ndasa ni nakuña-de nduchi-ro núsáa vii. Achí. ²⁷ Te ni ka'an-de jíin: A ni kuu ni kastu'un-rí nuu-ro te tú kachu'un iní-ro. Naja kákuñí-ró kúni so'o-ró ingá jínu. Suni skuá'a-ró jíin-de kákuñí-ro náún. Achí-de. ²⁸ Te ni kakiti iní nuu-dé. Te ni kaka'an jíin-de: Máa-ró skuá'a-ró jíin-de. Ko ruu, chí káskuá'a-rí tu'un Moisés. ²⁹ Kájiní-rí ja ní ka'an Dios jíin Moisés. Ko cháa jian, tú kájiní-rí ndénu vái-de, áchí. ³⁰ Te ni ka'an máa cháa-un: Náa iní-rí ja súan káka'an-ro, chí vasa ni nakuña-de nduchi-rí te tú kájiní-ro ndénu vái-de. ³¹ Te a kájiní-ro já Dios tú jini so'o-ya ká'an ñayivi ío kuachi. Ko nú ndé in ñayivi chínú'un-i Dios te sá'a-i ja kuni-ya, nuu ñayivi-ún jini so'o-ya. ³² Ondé ní vái-yó na tú ní kájiní so'o kuti-yo já in cháa nakuña-de nduchi ingá cháa ni kaku kuáá. ³³ Te cháa yúan, nú tú vai-de ondé nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te ni kaka'an judío: Róó, chí ío kuachi-ró ondé kivi ní kaku-ró, te stá'an-ro tú'un nuu máa-rí náún, áchí jíin-de. Te ni kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te ni jini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te ni nani'in-yá-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áchí-ya. ³⁶ Te ni ka'an-de: Ndé cháa kúu-de náva'a kándija-ná-de vii, táta, áchí-de. ³⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-de: A ni jiní-ro núu-yá. Te cháa ká'an jíin-ró, máa-yá kúu, áchí-ya. ³⁸ Te ni ka'an-de: Kándija-ná Táta, áchí-de, te ni chínú'un-de-ya. ³⁹ Te ni ka'an Jesús: Vai-rí iní ñuyivi yá'a ja nákuñdí-rí siki ñayivi. Náva'a taká ja kakuáá, te ndundijin nuu, te taká ja ndijín nuu, te kukuáá. Achí-ya. ⁴⁰ Te kájin sava fariseo jíin-yá. Te ni kajini so'o tu'un yá'a. Te ni kaka'an jíin-yá: Suni cháa kuáá kakuu-rí náún, áchí. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús jíin: Nú cháa kuáá kakuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chí ni kaka'an-ro, kájiní-rí, áchí-ro, te ja yúan kéndoó kuachi-ró jíin-ró.

10

Tu'un máa-yá jíin ríi

¹ Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Nú ndé cháa tú kivi-de ichi yujákú ríi, chí sasua káa-de kivi-de inga lado, cháa-ún kúu natoó jíin ñákuñí'ná. ² Ko cháa kivi ichi yuxé'é, cháa-ún kúu cháa ndító ríi. ³ Te cháa ndító yuxé'é, júña-de yuxé'é já kivi cháa-ún. Te ríi-ún, kájiní so'o-tí já ká'an-de. Te kána-de xiní ríi máa-de jíin sí'ví-tí, te kiñi'in-de-tí. ⁴ Te nú ni kiñi'in-de taká ríi máa-de, te yóxnúú-de nuu-tí. Te máa ríi-ún káindikin-tí-dé, chí kánakuni-tí ká'an-de. ⁵ Ko ma kúndikin-tí yatá in cháa jíká, chí sua kuu-tí kóto-tí-dé, chí tú kájiní-tí modo ká'an cháa jíká-ún, áchí-ya. ⁶ Ni ka'an Jesús tu'un yatá yá'a jíin-de. Ko tú ní kájuku'un iní-de jíin tú'un ni ka'an-ya jíin-de. ⁷ Te ni ka'an tuku Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-rí jíin-ró jíná'an-ró: Máa-rí kúu náty'un yujákú ríi. ⁸ Taká cháa ni kikoyo xna'an-ga vasa ní cháa-rí, ñatoó jíin ñákuñí'ná kakuu-de, ko tú ní kájanatú ríi-ún modo ni kaka'an-de. ⁹ Máa-rí kúu náty'un máa yuxé'é. Nú ndé ñayivi kivi ichi-rí, kaku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-i icha kee-i. ¹⁰ In ñákuñí'ná, máni ja sákuñí'ná-de, te ka'ni-dé, te xnáa-dé vai-de. Ko ruu, chí vai-rí ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jíinú'un-i. ¹¹ Máa-rí kúu I'a ndító va'a ríi. Nú ndé cháa ndító va'a-de ríi, cháa-ún koto-de-tí vasa kuu-de jíin-tí. ¹² Ko in cháa kí'in ya'u, tú ndító va'a-de ríi, chí nasu ríi máa-de kakuu-tí. Te nú ni jiní-de ja vái yí'i, te xndóo-de ríi katiin-ún-tí, te skuní jo ríi. ¹³ Te cháa kí'in ya'u-ún, jíin-de, chí máni cháa kí'in ya'u kúu-de, te tú kúndá'ú iní-de ríi. ¹⁴ Máa-rí kúu I'a ndító va'a ríi. Te jiní-rí nuu taká ríi-rí. Te máa-tí, kájiní-tí rúu. ¹⁵ Náty'un máa Táa-rí jiní-ya rúu, te máa-rí jiní-rí nuu Táa-rí. Te cháa iní-rí kuu-rí ja ríi-rí. ¹⁶ Suni ñáva'a-rí yaku-ga ríi. Ko sín sín jakú ká'jin-tí. Te jínu nú'un já kiki'in-rí kiti-ún, te kuni so'o-tí tú'un ká'an-rí. Te koo in-ni tiku'ni-tí. Te in-ni ja kóto-tí. ¹⁷ Kúndá'ú iní Táa-rí ruu, chí cháa iní-rí kuu-rí náva'a naschakú-rí máa-rí. ¹⁸ Ni in ma kúu ka'ni rúu, chí máa-rí kúu ja já'a tu'un kuu-rí. Nú kuni-rí, te kuu kuu-rí, te nú kuni-rí, te kuu nachaku-rí, chí súan ío fuerza-rí. Tiñu yá'a ni tá'ú máa Táa-rí nuu-rí. Achí-ya. ¹⁹ Te judío ni kastátá'an tuku siki tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tachí kini, te kátachí-de. Naja kájiní so'o-ró tú'un ká'an-de, áchí. ²¹ Te sava-ga ni kaka'an: Nasu tú'un cháa kátachí ká'an-de. Kuu nakuña in tachí kini nduchi cháa kuáa náún. Achí.

Siki já kiti iní judío nuu Jesús

²² Te ni kuu kivi víko já ndúndoó ndatíñu iní ñuu Jerusalén. Te tiempo viko víjin kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya iní ve'e i, iní portal Salomón. ²⁴ Te cháa judío, ni kandutiyyú-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Nasaa kivi sténdatu-ró iní-rí. Te nú máa-ró kúu Cristo, kachí káji núu-rí jíná'an-rí, áchí-de. ²⁵ Te ni ka'an Jesús jíin-de: A ni kastu'un-rí nuu-ro te tú káandija-ró. Taká tiñu ja sá'a-rí jíin sí'ví Táa-rí, yuán kúu ja káka'an ndaa tu'un-rí. ²⁶ Tú

kákandíja-ró, chí nasu ríí máá-rí kákuu-ró, nátu'un nì ka'an-rí jíin-ró. ²⁷ Ríi-rí, chí kájangatu-tí tú'un ká'an-rí. Te máá-rí jíin-rí-tí jíiná'an-tí, te káindikín-tí rúu. ²⁸ Te kuchaku-tí ní káni sá'a-rí. Te ma náa kúti-tí. Te ní ìin ñáyivi ma kúu kuancha-a-i-tí ndá'a-rí. ²⁹ Máá Táa-rí ní ja'a-ya-tí nuu-rí. Te ñá'nu-ga kúu-ya vása táka ñáyivi. Te tú ní ìin ñáyivi kúu kuancha-a-i-tí ndá'a Táa-rí. ³⁰ Máá-rí jíin Táa-rí, ìin-ni kákuu-rí, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te chaq judío, nì kaki'in tuku-de yuu já kuá'a-de-ya. ³² Te nì ka'an Jesús jíin-de: Nì stá'an-rí kua'a tínu va'a nuu-ró cuenta Táa-rí. Kuachi ndé ìin tínu-ún kuu já kuá'a-ró yúu rúu núsáa. Achí-ya. ³³ Te nì kaka'an chaq judío: Nasu sikí tínu va'a kúu já kuá'a-yó yúu róó, chí kuachi já ká'an ndíva'a-ró. Chí róó, chaq kúu-ró. Te sá'a-ró já Dios kúu-ró. Achí-de jíin-ya. ³⁴ Te nì ka'an Jesús: Á nasu yóso tú'un núu ley máá-ró: Nì ka'an-rí ja súní Dios kákuu-ró, áchí. ³⁵ Chí nì tájí Dios tu'un-ya kuá'an nuu sáva chaq. Te nì skúnáni-ya-de Dios. Te ma kúu ské'ichi-yo tutú íj. ³⁶ Núsáa te naja káka'an máá-ró já tú'un ndíva'a kúu ja ní ka'an-rí ja Sé'e Dios kúu-rí. Chí máá Táa-rí ní teta'an ndoo-ya rúu, te nì tájí-ya ruu vai-rí. ³⁷ Te nú tú sá'a-rí tínu Táa-rí, ma kándíja-ró rúu. ³⁸ Ko nú sá'a-rí, vasa tú kándíja-ró rúu, ko ná kándíja-ró tínu-ún náv'a kuni-ro te kandíja-ró já máá Táa-rí káncha-a-ya jíin-rí, te máá-rí jíin máá Táa-rí, áchí-ya jíin-de. ³⁹ Yúan-na te ingá jínu kándúkú ndé-de katin-de-ya. Ko nì kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te nì naxió káva Jesús kua'an-ya ingá lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núu Juan. Te nì kanchaa-ya yúan. ⁴¹ Te nì kikoyo kua'a xáan ñáyivi núu-ya. Te nì kaka'an-i: Juan, jandáq tú ní sá'a-de ní ìin tuni. Ko ío ndaa taká tu'un nì ka'an-de cuenta chaq yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xáan-i nì kákandíja-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u ìin chaq nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jíin kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máá jíto'o-yo, te nì nasi'ichi-ña ja'a-ya jíin íxi xini-ña. Te chaq kú'u-ún kúu kuá'a-ña Lázaro. ³ Te kuá'a-de-ún, nì katájí-ña tú'un kua'an nuu-ya: Táta, kuni so'o-ní, chaq ja mani-ní jíin, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te nì jíin so'o Jesús. Te nì ka'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kue'e kuu-de kúu. Chí sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náv'a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máa kue'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kumani Jesús jíin Marta jíin kú'u-ña jíin Lázaro. ⁶ Te nuu ní jíin tu'un-ya já kú'u-de, te nì kendoo-ya yúan u yu kivi núu káncha-a-ya-un. ⁷ Yuán-na, te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Ná kí'on núu Judea ingá jínu, áchí-ya. ⁸ Te chaq káskuá'a-ún nì kaka'an-de jíin-ya: Maestro, vina a kándúkú ndéé cháa judío kuá'a-de yuu ní. Te ingá jínu kí'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te nì ka'an Jesús: Á tú ío uxí uo hora ìin ncháka. Chaq ja jíka ndúú, tú skáchi'i-de ja'a-dé, chí kúndíjin nuu-dé ñuyivi yá'a. ¹⁰ Ko chaq jíka akuáa, skáchi'i-de ja'a-dé, chí tú kúndíjin nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan nì ka'an-ya. Te vása ní ka'an tuku-ya jíin-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Kí'in-rí ja xndúko-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yúan-na te nì kaka'an chaq káskuá'a jíin-ya: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan nì ka'an Jesús ja á ní jí'i-de. Te máa-de nì kajani ìni-de ja kixí ndíja-de. ¹⁴ Yúan-na te nì ka'an kájí Jesús jíin-de: A nì jí'i Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsí ìni-rí ja róó jíiná'an-ró, ja tú ní káncha-a-ri yúan, náv'a a kandíja-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yúan-na te Tomás, chaq nání Dídimó, nì ka'an-de jíin tá'an-de, chaq káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náv'a a ná kúu ta'an-yo jíin-de, áchí-de. ¹⁷ Te nì chaq Jesús, te nì jíin-ya já ní kuu kuun kivi já á ní yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania káncha-a-ya ní jíin núu Jerusalén, nátu'un uní kilómetro suu súan-ni kúu. ¹⁹ Te kua'a ñáyivi judío, nì kikoyo-i nuu Marta jíin núu María, ja káka'an-i tu'un ndéé ìni jíin-ña já kuá'a-ña. ²⁰ Yúan-na te nì jíin tu'un Marta ja vái Jesús. Te nì kenda-ña kuá'a'an-ña-ya. Ko María, nì kendoo-ña ìni ve'e. ²¹ Te nì ka'an Marta jíin Jesús: Táta, nú ní káncha-a-ní yá'a te ma kúu kuá'a-ná núu. ²² Te suni vina jíin-ná ja táka ja jikán-ní nuu Dios, te kuá'a-ya núu-ní, áchí-ña. ²³ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Nachaku kua'a-ró, áchí-ya. ²⁴ Te nì ka'an Marta jíin-ya: A jíin-ná ja náchaku-de kivi náchaku taká ndíyi ondé ná jínu ñuyivi, áchí-ña. ²⁵ Te nì ka'an Jesús: Máá-rí kúu í'a sá'a ja náchaku jíin já kúchaku ní káni. Ja kándíja ruu, vasa a nì jí'i, ko nachaku. ²⁶ Te nú ndé ñáyivi chakú-i te kándíja-i ruu, ma kúu kuti-í. Á kándíja-ró tú'un yá'a xí túu. Achí-ya jíin-ña. ²⁷ Te nì ka'an-ña jíin-ya: Jaan Táta. A nì kándíja-ná ja máa-ní kúu Cristo, Se'e Dios, ja kí ìni ñuyivi, áchí-ña. ²⁸ Te súan nì ka'an-ña. Te nì kee-ña kuá'a'an-ña. Te nì kana sa'i-ña xini kú'u-ña María: Máá Maestro, a nì chaq-ya, te kána-ya xini-ro, áchí-ña. ²⁹ Te María, ja ní jíin so'o-ña, nì ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-ya. ³⁰ Ko Jesús, té ja-a-ga-ya ondé ñuu, chí ní ndoo-ni-ya káncha-a-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. ³¹ Te káxiukú ñáyivi judío ìni ve'e jíin María, káka'an-i tu'un ndéé ìni jíin-ña. Te nì kajini-í ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'a'an-ña. Te nì káindikín-i-ña, chí nì kaka'an-i: Ondé yuv'e'e añú kuánde-ña yúan. ³² Ko nì jaq María nuu káncha-a Jesús. Te nì jíin-ña núu-ya. Te nì jukuiñi jíi-ña núu já'a-ya. Te nì ka'an-ña jíin-ya: Táta, nú ní káncha-a-ní yá'a, te ma kúu kuá'a-ná núu, áchí-ña. ³³ Yúan-na te nì

jiní Jesús ja ndé'e-ña jíin já kánde'e ñayivi judío vai koyo jíin-ña. Te nì jaka nuu inì-ya. Te nì ndukuí'a inì-ya. ³⁴ Te nì ka'an-ya: Ndénu ní chindee-ró-de, áchì-ya. Te nì kaka'an-ña jíin-ya: Ñ'an-ní te kunì-ní, áchì-ña. ³⁵ Te nì nde'e Jesús. ³⁶ Yúan-na te nì kaka'an ñayivi judío: Nde'é ná xaán ní kundá'ú inì-de chaá-ún, áchì-i. ³⁷ Ko nì kaka'an sava-i: Bueno nì nakuña chaá yá'a nduchi chaá kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kúu Lázaro núú, áchì-i. ³⁸ Te nì ndukuí'a tuku inì Jesús. Te nì chaá-ya yúve'e añú-ún. Te ñin yaú kava kúu. Te jiká yú'u yaú-ún ndasú ñin yuu. ³⁹ Te nì ka'an Jesús: Chaxio yuu jíin jíin'á-an-ró, áchì-ya. Te Marta, kua'a chaá nì jíi'-ún, nì ka'an-ña jíin-ya: Táta, a já'an xiko-de, chí a nì kuu kuun kivi yínduji-de, áchì-ña. ⁴⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Nasu nì ka'an-rì jíin-ró ja nú kándija-ró te kunì-ro ja ndúná'nu Dios náun, áchì-ya. ⁴¹ Yúan-na te nì kachaxio-i yuu núú kánde'e ndíyi-ún. Te Jesús, nì ndakoto-ni-ya íchi ándívi. Te nì ka'an-ya: Táta, ná kúta-u-ná nuu-ní ja jíni so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jíni-ná ja jíni so'o ná'in-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'jin kua'a ñayivi yá'a. Ja yúan súan nì ka'an-ná náva'a ná kándija-i ja máá-ní nì táji-ní náa vai-ná, Achì-ya. ⁴³ Te súan nì ka'an-ya. Te nì ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tikenda, áchì-ya. ⁴⁴ Te chaá ja á nì jíi', nì kenda-de, te yísukun ndá'a-dé sí'in-de jíin sá'ma cinta. Te nuu-dé yísukun ñin sa'ma. Te nì ka'an Jesús jíin-i: Ndáji-de, te sía-ro-dé ná kí'in-de, áchì-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñayivi judío ja ní kíkoyo nuu María-ún, nì kákandija-i-ya. Chí nì kajinì-i tínu nì sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i nì kaja'an-i nuu cháa fariseo. Te nì kakaštú'ún-i ndasa nì sá'a Jesús.

Ja ní kanat'in tu'un tá'an sikí Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutú ñá'nu jíin cháa fariseo, nì kakutútú-de. Te nì kandatú'ún-de: Ndasá sá'a-yó, chí chaá yá'a xaán sá'a-de tuni. ⁴⁸ Chí nú sía-yo-dé, te ndívii ñayivi kándija-i. Te chakoyo chaá ñuu Roma, te xnáa-dé ñuu-yo onde jíin ñayivi-yo, áchì-de. ⁴⁹ Te ñin tá'an-dé nání-de Caifás, chaá-ún kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, nì ka'an-de jíin: Róo tú kájinì kuti-ro. ⁵⁰ Nì tú kájuku'un inì-ro ja kánúú kúu ñin chaá ja sikí ñayivi, nasu já náa ndívii ñayivi jíin'á-an-i, áchì-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de ja máá-de. Chí ja kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, te nì jani-de tu'un ja kúu Jesús ja sikí ñayivi. ⁵² Te nasu máá ñin ja ñayivi yúan, chí suni ja nastútú-yá se'e Dios ja ní kajichá nuu-i jíin'á-an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kivi-ún nì kandatú'ún-de ja ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jika ndíjin Jesús nuu cháa judío, chí nì kenda-ya yúan kua'an-ya ñin ñuu nání Efraín nuu ío yani ñu'un té'e. Te nì kendoo-ya yúan jíin cháa káskuá'a jíin-ya. ⁵⁵ Te a nì kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te kua'a-i nì kaka'a-i kua'an-i nuu Jerusalén, náva'a sándoo-i máa-i xna'an-ga vásá kejá'a víko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájiká tu'un tá'an-i inì ve'e ij: Ndasá jáni inì-ro. Chaá-de viko yá'a xí túu. Achì-i. ⁵⁷ Te sutú ñá'nu jíin cháa fariseo, nì katá'ú-de tínu ja nú ndé ñin-i jíin-i ndénu kánde'e-ya, ná kástú'ún-i náva'a tíin-de-ya.

12

Ja ní jí'i María ja'a Jesús jíin perfume

¹ Te ínu kivi já té kejá'a-ga víko Pascua, te nì chaá Jesús ñuu Betania nuu kánchaá Lázaro chaá nì jíi' te nì nachaku-de ja ní kuu-de ndíyi núú. ² Te nì kaja'a-de ndeyu ní kuxíni-ya yúan. Te Marta nì jani-ña kó'o. Te Lázaro kúu ñin chaá yée stáa jíin-ya. ³ Yúan-na te ní kivi'n María ñin libra perfume itá nardo ja ncháa ya'u. Te nì jíi'-ña ja'a Jesús, te nì nasi'íchi-ña já'a-ya jíin íxi-ña. Te ní iní ve'e-ún, nì jichá xiko perfume. ⁴ Te ñin chaá skuá'a jíin-ya, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de chaá nastúu-de-ya. Te nì ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kúya'u perfume yá'a ja uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñayivi ndá'ú núú. Achì-de. ⁶ Súan nì ka'an-de, nasu já kundá'ú inì-de ñayivi ndá'ú, chí sua chaá kui'ná ní kuu-de. Te nì kuu-de tesoroero, te jáncha-de ja kájinì-i-ún. ⁷ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Sía-ña, chí sikí kivi yúji-rì kúu ja chíva'a-ña yá'a. ⁸ Chí nene káxiukú ñayivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene káncha-rì jíin-ró. Achì-ya. ⁹ Yúan-na te kua'a ñayivi judío, nì kajinì tu'un-i ja káncha-ya yúan. Te nì chakoyo-i. Ko nasu máá ñin Jesús vai nde'é-i, chí suni nde'é-i nuu Lázaro kákuñ-i. Chí a nì jíi'-de te nì nachaku-de. ¹⁰ Ko sutú ñá'nu, nì kandatú'ún-de ja súni ka'ni-dé Lázaro. ¹¹ Chí kua'a ñayivi judío, nì kenda-i kaja'an-i, te kákandija-i nuu Jesús ja sikí Lázaro.

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹² Te inga kivi xian, nì chakoyo kua'a ñayivi víko-ún. Te nì kajinì tu'un-i ja vái Jesús ñuu Jerusalén. ¹³ Te nì káki'in-i numa yukú ñuu. Te nì kenda koyo-i kuata'an-i-ya. Te nì kákana jaa-i: Xáán va'a l'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-ya chí ndiso-ya tínu máá Tatá Dios. Máá Rey ñayivi Israel kúu-ya. Achì-i. ¹⁴ Te nì ní'in Jesús ñin burro jáa. Te nì jungoo-ya sikí-tí natú'un ká'an tutú: ¹⁵ Sesí'í ñuu Sion, ma yú'u-ro. Yá'a nde'é-ró vái Rey máa-ró, yoso-ya ñin burro jáa, áchì. ¹⁶ Onde xná'úú te tú ní kájuku'un inì chaá káskuá'a jíin-ya jíin tínu yá'a. Ko onde

na n̄i nduñá'nu Jesús, yúan-na te vása ní kanuk̄u'un in̄i-de tu'un yóso síkí máa-yá, jín ja ní kásá'a-de tiñu yá'a jín-yá. ¹⁷ Te ñayivi ká'jin jín-yá, n̄i kaka'an ndaa-i ndasa n̄i kana-ya xini Lázaro yuvé'e añú, te ndasa n̄i nachak̄u-de ja á n̄i jil'i-de. ¹⁸ Ja yúan ní kenda koyo kua'á-gá-i, n̄i kajata'an-ya. Chi n̄i kajini tu'un-i ja ní sá'a-ya tuni yá'a. ¹⁹ Ko cháa fariseo n̄i kaka'an máa-de: Vina te a kájin-yo ja má kúu kasu kuti-ro. Yúan nde'é-ró, ja ndívi ñayivi ká'ja'an-i yata-dé.

Ñayivi ñúu Grecia ndúkú-i Jesús

²⁰ Te suni yaku ñayivi ñúu Grecia n̄i kaka-i kuachiñú'un-i kivi víko-ún. ²¹ Ñayivi-ún, n̄i jakoyo-i nuu Felipe cháa ñúu Betsaida ndañúu Galilea. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jín-de: Táta, nde'é-ná nuu Jesús kákuni-ná, áchí-i. ²² Te n̄i ja'an Felipe, n̄i kastu'ún-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés jín Felipe ndendúu n̄i kakastu'ún-de nuu Jesús. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: A n̄i jaá hora ja nduñá'nu máa Sé'e cháa. ²⁴ Jandáa ká'an-r̄i jín-ró, ja ñin nuu trigo n̄i tú jungava nuu ñú'un te kuu, te máa ñin-ni kendoo. Ko nú kuu, te kua'á xáan nuni nánda. ²⁵ Nú ndé cháa kúndá'ú in̄i-de máa-de, te naa-dé. Ko nú ndé cháa tú chíñú'ún-de máa-de in̄i ñuyivi yá'a, te kuchak̄u-de ní káni. ²⁶ Nú ndé ñin cháa kuni kuatíñu nuu-rí, ná kúndik̄in-de ruu. Te nuu kúnchaa-r̄i yúan kúnchaa cháa játíñu nuu-rí-ún. Te nú ndé ñin-de játíñu-de nuu-rí, te koo ja jínú'ún Táa-r̄i nuu-dé. ²⁷ Te vina ndúkú'a in̄i-r̄i. Te á ka'an-r̄i: Táa, nama-ní náa nuu túndó'o hora yá'a, ach̄i-r̄i xí túu. Ma kúu, chi ja síkí hora yá'a kúu ja vái-r̄i. ²⁸ Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jín Dios. Yúan-na te ichi ándivi ní kenda ñin tu'un: A n̄i kanakana jaa-i ruu ní sá'a-r̄i. Te nakana jaa-i ruu inga jinu sá'a-r̄i, áchí. ²⁹ Te ñayivi ká'jin yúan, n̄i kajini so'o-i te n̄i kaka'an-i ja tája kúu. Te sava-ga-i, n̄i kaka'an-i: N̄i ka'an ñin ndaja'á Dios jín-de, áchí-i. ³⁰ Te n̄i ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja síkí rúu, chí sua ja máa-ró jíná'an-ró. ³¹ Vina kúu ja ndúni'in kuachi síkí ñuyivi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kuñá'nu in̄i ñuyivi yá'a ki'in. ³² Te ruu, nú a n̄i ndita kaa-r̄i in̄i ñuyivi te kana-r̄i xini ndívi ñayivi kíkoyo-i nuu-rí, áchí-ya. ³³ Tu'un yá'a n̄i ka'an-ya ja stá'an-ya ndasa kuu-ya. ³⁴ Te n̄i kaka'an ñayivi-ún jín-yá: Kájin-ná ja kéndoo Cristo ní káni, áchí tutu ley. Te naja ká'an-ní ja jinu ñú'un kuíta kaa máa Sé'e cháa núsáa. Te ndéja kúu máa Sé'e cháa-ún. Achí-i. ³⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Yaku-ná kivi kúnchaa máa luz jín-ró jíná'an-ró. Kaka nini ío ndijin náva'a tú kuñaa núu-ro. Chi cháa jka ñuñáa, n̄a tú jini-de ndenyú k'i'in-de.

Ja tú káandija cháa judío

³⁶ Kandija nuu máa luz nini kánchaa-ya jín-ró, náva'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchí-ya jín-i. Súan n̄i ka'an Jesús. Te n̄i kee-ya kuá'an-ya. Te n̄i sa'i-ni-ya núu-i jíná'an-i. ³⁷ Ko vasa n̄i sá'a-ya kuá'a tuni nuu-i, ko tú ní káandija-i-ya. ³⁸ Náva'a skíkuu tu'un n̄i kua'á Isaiás cháa n̄i jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáa: Táta, ndéja ní kandija tu'un n̄i ka'an-yo. Te ndéja ní jini nuu fuerza máa Jito'o-yo, áchí. ³⁹ Ja yúan tú ní kúu kandija-i jíná'an-i, chí n̄i ka'an tuku Isaiás: ⁴⁰ N̄i sakuáa-ya ndúchi-i, te n̄i kundava iní añú-i n̄i sá'a-ya, náva'a ma kuni-i jín ndúchi-i, ní ma júku'un iní añú-i, ní ma nájió káva in̄i-i, ja sá'a-r̄i tana-i, áchí. ⁴¹ Tu'un yá'a n̄i ka'an Isaiás, chí n̄i jini-de ndasa kúñá'nu luu-ya. Te n̄i ka'an-de tu'un-ya. ⁴² Ko vasa súan n̄i jo, te kua'á cháa tá'u tiñu, n̄i káandija-de nuu-yá. Ko ja káyu'ú-de fariseo te tú ní káastu'ún-de. Chi nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de in̄i ve'e sinagoga, jáni in̄i-de. ⁴³ Chi kúsii-gá in̄i-de ja nduñá'nu-de sá'a ñayivi vása ja nduñá'nu-de sá'a Dios. ⁴⁴ Te n̄i ka'an jaa Jesús: Ñayivi káandija ruu, nasu máa ñin ruu káandija-i, chí nuu I'a n̄i táji rúu vai-r̄i káandija-i. ⁴⁵ Te ñayivi ndé'é núu-rí, suni ndé'é-i nuu I'a n̄i táji rúu vai-r̄i. ⁴⁶ Vai-r̄i ja kúu-r̄i ñin luz in̄i ñuyivi, náva'a n̄i taká ñayivi káandija-i ruu, ma kúnchaa-i ñuñáa. ⁴⁷ Nú ñin ñayivi jini so'o-i tu'un ká'an-r̄i, te tú skíkuu-i, tú nakuxndí-r̄i síkí-i, chí tú vai-r̄i ja náku-xndí-r̄i síkí ñuyivi, chí sua ja náma-r̄i ñuyivi. ⁴⁸ Te ñayivi ské'ichi ruu, te tú játú'ún-i tu'un ká'an-r̄i, ío ja náku-xndí síkí-i. Tu'un n̄i ka'an-r̄i kúu ja náku-xndí síkí-i onde kivi jinu ñuyivi. ⁴⁹ Chi tú ká'an-r̄i ja máa-rí, chí Táa-r̄i I'a n̄i táji rúu vai-r̄i, máa-yá n̄i tá'ú-yá tiñu nuu-rí. Ndasa kach̄i-r̄i te ndasa ka'an-r̄i. ⁵⁰ Te a jini-r̄i ja tiñu tá'ú-yá kúu ja kúchak̄u-i ní káni sá'a. Núsáa te tu'un ká'an-r̄i, máni tu'un n̄i ka'an Táa-r̄i jín-rí kúu, áchí-ya.

13

Ja ní nakacha-ya já'a cháa káskuá'a

¹ Onde ná té koo-ga viko Pascua, te a n̄i jini Jesús ja ní jaá hora kenda-ya ñuyivi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú in̄i-ya ñayivi-yá ká'io in̄i ñuyivi, te onde sandi'i-n̄a n̄i kúndá'ú in̄i-ya-i. ² Te n̄i ndi'i n̄i kakuxini-ya. Te vina a n̄i ka'an kui'n̄a jín iní añú Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástúu-de-ya. ³ Te a jini Jesús ja máa Táa-ya, a n̄i ja'a-ya táka ndatíñu in̄i nda'a-yá, te suni jini-ya ja ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suni nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te

nj ndukuiñi-ya já ní kuxini-ya. Te nj chaxio-ya sá'ma-yá. Te nj ki'in-ya ñin sa'ma vítá. Te nj ju'ni-ya chí-ya. ⁵ Te nj chu'un-ya ndúcha iní ñin tija'an, te nj keja'á-yá náka-ya já'á cháa káskuá'a. Te nási'ichi-ya jíin sá'ma vítá já nú'ni chí-ya-ún. ⁶ Te nj jaq-ya núu Simón Pedro. Te nj ka'an Pedro jíin-yá: Táta, ní, nakacha-ní ja'a-ná náún, áchí-de. ⁷ Te nj ka'an Jesús: Tú júku'un iní-ro já sá'a-rj vina, ko kúkuéé-ga te júku'un iní-ro, áchí-ya jíin-de. ⁸ Te Pedro nj ka'an-de jíin-yá: Ma náka-ya kuti-ní ja'a-ná, áchí-de. Te nj ka'an Jesús jíin-de: Nú tú nakacha-rj ja'a-ro te ma kúu kundij-ro jíin-rí, áchí-ya. ⁹ Te nj ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, nasu máá ñin ja'a-ná, chí suni nda'a-ná jíin xini-ná núsáá, áchí-de. ¹⁰ Te nj ka'an Jesús jíin-de: Chaa ja á nj ndundoo, máni jinu ñú'ún já ndúndoo máá ja'a-ní-de, te a nj ndundoo ndí'i-ni-de. Te máá-ro, a nj kandundoo-ro ko nasu táká-ro. Achí-ya. ¹¹ Chí a nj jini-ya ndéja kúu ja nastúu-ya. Ja yúan ní ka'an-ya: Nasu táká-ro ká'jo ndoo. ¹² Te nj kuu ní nakacha-ya já'a-dé jíin'an-de, te nj naki'in-ya sá'ma-yá. Te nj nungoo tuku-ya. Te nj ka'an-ya: Á kájiní-ro já ní sá'a-rj jíin-ro. ¹³ Káka'an-ro já Maestro jíin Jito'o-ro kúu-rj, te káka'an ndaa-ro. Chí suu máá-rí kúu. ¹⁴ Te nú ruu, vasa jito'o-ro jíin Maestro kúu-rj, nú nakacha-rj ja'a-ro, suni súan kánúú náka-ya ja'a tá'an-ro. ¹⁵ Chí tiñu yá'a nj stá'an-rj nuu-ro náva'a suni sá'a máá-ro jíin tá'an-ro nátu'un nj sá'a-rj jíin-ro. ¹⁶ Jandáa ká'an-rj jíin-ro: ñin mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de, ní ñin apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de nuu cháa nj táji-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un iní-ro jíin tú'un yá'a, te xáan ndatu koo-ro nú sá'a-ro súan. ¹⁸ Na tú ká'an-rj sikí táká-ro. A jini-rj ndéja ní kaji-rj. Ko ná skíkuu tu'un ká'an tutu i: Chaa nj yee stáa jíin-rí, nj jañu-de ruu jíin xúsi'yi-dé, áchí tutu. ¹⁹ Ondé vina kástu'ún-rí taká tiñu nuu-ro ondé jíin tiempo, náva'a nú nj kuu, te kandíja-ro já máá-rí kúu l'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-rj jíin-ro: Nú ñin ñayivi kuátú'ún-i ñin chaa nj táji-rí kua'an, te játú'ún-i ruu. Te ñayivi játú'ún rúu, suni játú'ún-i l'a nj táji rúu vaj-rj, áchí-ya jíin-de jíin'an-de.

Ja ní kivi Satanás iní Judas

²¹ Te ja á nj ka'an Jesús tú'un yá'a, te nj ndukui'a iní-ya. Te nj ka'an ndaa-ya: Jandáa ká'an-rj jíin-ro jíin'an-ro já ñin róo, nastúu-ro rúu, áchí-ya. ²² Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, nj kandakoto-de nuu tá'an-de, kájani iní-de ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te ñin máá cháa káskuá'a-ún ja maní-yá jíin-de, ndituu-de jika Jesús. ²⁴ Te nj sá'a Simón Pedro ñin seña nuu cháa-ún, náva'a ná káka tu'ún-de-ya ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máá-de ja ndituu-de jika Jesús, nj ka'an-de jíin-yá: Táta, ndé chaa kúu, áchí-de. ²⁶ Te nj ka'an Jesús: Ná chindaji-rj staa te kua'a-rj nuu ñin chaa, te chaa-ún kúu, áchí-ya. Te nj chindaji-ya staa. Te nj ja'a-ya núu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te nj yee staa-ún. Te nj kivi-ni Satanás iní. Yúan-na te nj ka'an Jesús jíin: Tiñu sá'a-ro, ná sá'a yachi-ro, áchí-ya. ²⁸ Ko ní ñin chaa káyee staa jíin-yá-ún, tú ní kájuku'un iní-de ñaún tu'un kúu ja ní ka'an-ya. ²⁹ Chí sava-de, nj kájani iní-de ja ní ka'an Jesús jíin: Kuaan-ro ñaún kájinu ñú'ún-yó já kúu viko. Xí já kuá'a yakú na jíin núu cháa ndá'ú. Chí Judas ñin janú xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee staa-ún, te nj kenda-ni kua'an. Te a nj kuaa.

Tiñu jáá tá'ú-yá nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te nj ka'an Jesús: Vina te a nj nduñá'nu máá Sé'e chaa. Te suni nj nduñá'nu Dios nj sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máá-yá sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súchi, yakú-na kivi kúnchaq-rj jíin-ro. Te nandúkú-ro rúu, te nátu'un nj ka'an-rj jíin cháa judío, ondé nuu kí'in-rj, ma kúu jaq koyo-ro jíin'an-ro. ³⁴ Ñin tiñu jáá tá'ú-rí nuu-ro jíin'an-ro: Ja ná kúndá'ú iní-ro taká tá'an-ro. Nátu'un kúndá'ú iní-rj róo, suni súan kúndá'ú iní-ro tá'an-ro. ³⁵ Te nú kúndá'ú iní-ro taká tá'an-ro, yúan-na te kuní taká ñayivi já máá-ro kákuu chaa nj káskuá'a jíin-rí, áchí-ya.

Tu'un Pedro jíin lí'li

³⁶ Te nj ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, ndénu kí'in-ní, áchí-de. Te nj ka'an Jesús jíin-de: Nuú kí'in-rj-ún, ma kúu kundikín-ro rúu vina. Ko kúkuéé-ga te kundikín-ro rúu jaq-ro. ³⁷ Te nj ka'an Pedro jíin-yá: Táta, najá má kúu kundikín-ná ní vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja ní. Achí-de. ³⁸ Te nj ka'an Jesús jíin-de: Kuu-ro já rúu náún. Jandáa ká'an-rj jíin-ro: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ro rúu uní jinu.

14

Ja sátu'a-ya vé'e andívi kúu yóó

¹ Ma kúñáá iní añú-ro. A kákandíja-ro Dios, suni ná kándíja-ro rúu. ² Chí ío kua'a vé'e iní ve'e Táa-rj. Te nú tú súan ío, a nj kastu'ún-rí nuu-ro núu. Kí'in-rj kjsátu'a-rj ve'e kuxiukú-ro. ³ Te nú kua'an-rj sátu'a-rj ve'e kuxiukú-ro, te nchaq-rj kinastútú-rí róo kí'on. Náva'a nuu kúnchaq máá-rí-ún, suni yúan kuxiukú-ro. ⁴ Te a kájiní-ro ndénu kí'in-rj. Te kájiní-ro íchi, áchí-ya. ⁵ Te nj ka'an Tomás jíin-yá: Táta, tú kájiní-ná ndénu kí'in-ní. Te ndasa kuní-ná ichi

núsáa, áchí-de. ⁶ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Máa-rí kúu máa íchi, jíin tú'un ndaa, jíin tú'un kuchaa. Ma kúu jaa ni ñin-i nuu Táa-ri te nú túu ruu. ⁷ Te nú ni kájiní-ro rúu, te suni a nì kájiní-ro Táa-ri núu. Te onde vina a kájiní-ro-yá, te a nì kande'é-ro núu-yá, áchí-ya. ⁸ Te nì ka'an Felipe jíin-yá: Táa, stá'an-ní máa Táa-yo núu-ná, te ná kúva' a iní-ná jíná'an-ná, áchí-de. ⁹ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a kivi ní kuu jka-ri jíin-ró. Té chá'an-ga kuní-ro rúu náun. Chaa nì jiní ruu, nuu máa Táa-yo ní jiní-de. Naja ká'an-ro: Stá'an-ní máa Táa-ro núu-ná. ¹⁰ Á tú kándija-ró já máa-rí kánchaa-ri jíin máa Táa-yo, te máa Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-ri. Taká tu'un ká'an-ri jíin-ró, nasu já kúu iní máa-rí ká'an-ri. Chì máa Táa-yo kánchaa-ya jíin-ri, te máa-yá sá'a tíñu-ún. ¹¹ Kandija ruu já kánchaa-ri jíin máa Táa-yo, te máa Táa-yo jíin máa-rí: Te nú tú súan, te kandija ruu cuenta máa tíñu sá'a-ri. ¹² Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaa kándija ruu, tíñu ja sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tíñu sá'a máa-de vása yá'a, chì no'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. ¹³ Te taká naun ja kakán-ro núu máa Táa-yo jíin sí'ví-ri, yuán sá'a-ri, náva'a nduñá'nu máa Táa-yo já síkí máa Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú naun kakán-ro jíin sí'ví-ri, te skíkuu-ri.

Ja ní keyu'u-yá ja kí Espíritu Santo

¹⁵ Te nú maní-ro jíin-ri, te kuandatu-ro tíñu tá'ú-ri nuu-ro. ¹⁶ Te kakan ta'u-ri nuu máa Táa-yo Dios. Te ku'a-ya ingá I'a chindéé chítuu róó jíná'an-ró, náva'a kunchaa-ya jíin-ró ní káni. ¹⁷ Máa Espíritu ndaa kúu I'a-ún. Te ñayivi, ma kúu kuatá'ú-i-ya, chì tú kande'é-i nuu-yá ní tú kájiní-i-ya. Ko máa-ró, chì kájiní-ro-yá, chì ncháá-ya jíin-ró, te ku'un-ya iní-ro. ¹⁸ Ma skéndoo ndá'ú-ri róó, chì nchaa-ri nuu-ro jíná'an-ró. ¹⁹ ñn'í'li-ña te ma kuní-ga ñuyivi núu-ri. Ko máa-ró chì kuní-ro rúu, chì chakú-ri. Te ja yuán suni kuchaku máa-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuní-ro já kánchaa-ri jíin máa Táa-ri, te máa-ró jíin rúu, te máa-rí jíin máa-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé chaa ñú'un iní-de tíñu nì tá'ú-ri, te skíkuu-de, chaa-ún kúu ja maní jíin-ri. Te nú maní-dé jíin-ri, suni kumaní máa Táa-ri jíin-de. Te máa-rí, kumaní-ri jíin-de te stá'an ndijin-ri máa-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te nì ka'an Judas jíin-yá (ko nasuú Iscariote): Táa, naja stá'an ndijin-ní máa-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñayivi chì túu, áchí-de. ²³ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Nú ndé chaa maní-dé jíin-ri, te skíkuu-de tu'un ká'an-ri, yúan-na te kumaní máa Táa-ri jíin-de. Te chakoyu-ri nuu-dé. Te kuxiukú-ri jíin-de. ²⁴ Te chaa tú maní jíin-ri, tú skíkuu-de tu'un ká'an-ri. Te tu'un nì kájiní so'o-ró, nasu tú'un máa-rí kúu, chì tu'un máa Táa-yo I'a nì táji rúu vai-ri kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, nini kánchaa-ri jíin-ró. ²⁶ Ko máa Táa-yo Dios, táji-yá máa I'a chindéé chítuu róó kii-ya jíin sí'ví-ri. Te máa I'a-ún kúu Espíritu Santo. Máa-yá, stá'an-ya taká tu'un nuu-ro, te xndáku-ya núu-ro taká tu'un nì ká'an-ri jíin-ro. ²⁷ Skéndoo-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, tu'un ndéé iní máa-rí ku'a-ri nuu-ro. Nasu cuenta ñuyivi, chì máa-rí ku'a-ri nuu-ro. Ma kúku'a iní añu-ro, te ni ma yu'ú-ro. ²⁸ A nì kájiní so'o-ró já ní ká'an-ri jíin-ró: Kí'in-ri te nchaa-ri nuu-ro, áchí-ri. Nú nì kumaní-ro jíin-ri, te kusij ndija iní-ro núu, chì nì ká'an-ri jíin-ró já no'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. Chì ñá'nu-ga kúu máa Táa-yo vása rúu. ²⁹ Vina a nì kastu'ún-ri nuu-ro onde jíin tiempo, náva' a nú a nì kuu, te kandija-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an ku'a-gá-ri jíin-ró, chì vai ja kúñá'nu iní ñuyivi yá'a. Te tú ndújín jíin-ri. ³¹ Ko vai máa, náva' a kuní ñuyivi ja maní-ri jíin máa Táa-yo Dios, te nátu'un nì tá'ú máa Táa-yo Dios tíñu nuu-ri, suni súan sá'a-ri. Ndukiñi ná chó'o.

15

Máa'yó' o uva ndija

¹ Máa-rí kúu máa yó' o uva ndija. Te máa Táa-ri kúu I'a jítu ja'a. ² Taká nda'a já ndítin ruu te tú já'a nde'e, jánchaa-ya. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándo-o-ya náva' a ku'a-ga nde'e. ³ Te máa-ró a nì káandundoo-ró jíin tú'un nì ká'an-ri jíin-ró. ⁴ Ná kúxiukú-ró jíin-ri, te máa-rí jíin máa-ró. ñn nda'a uva, ma kúu ku'a' a máa ndé'e, te nú tú kutin jka máa yó' o. Te suni súan róó, te nú tú kuxiukú-ró jíin-ri. ⁵ Máa-rí kúu yo'o-ún, te máa-ró kákuu nda'a-ri. Chaa ja kánchaa jíin-ri, te máa-rí jíin máa-de, chaa-ún já'a ku'a' a ndé'e. Chì nú túu ruu, te ma kúu kuti sá'a ní ñin-ró jíná'an-ró. ⁶ Chaa ja tú kánchaa jíin-ri, kenda-de kí'in-de, sá'a-ya. Te ichí nátu'un ñn nda'a sáni, ja nástú'ú-ri, te taan-i nuu ñú'un, te kayu. ⁷ Nú kúxiukú-ró jíin-ri te tu'un ká'an-ri ñú'un iní-ro. Yúan-na te kakan naun kákuu-ri, te ku'a-ri nuu-ro. ⁸ Nú kája-a-ró ku'a' a ndé'e, yúan-na te nduñá'nu Táa-ri sá'a, te súan kuu-ró chaa kásku'a' a jíin-ri. ⁹ Nátu'un máa Táa-yo kúndá'ú iní-ya rúu, suni súan kúndá'ú iní-ri róó jíná'an-ró. Núsáa te kukuu-ga-ro jíin tú'un kúndá'ú iní-ri róó. ¹⁰ Nú skíkuu-ró tíñu nì tá'ú-ri nuu-ro, te nene kúndá'ú iní-ri róó. Nátu'un máa-rí nì skíkuu-ri tíñu nì tá'ú Táa-ri nuu-ri, te nene kúndá'ú iní-ya rúu. ¹¹ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, náva' a ná kúkútu-ro jíin tú'un kúsi iní máa-rí. ¹² Ya' a kúu tíñu tá'ú-ri: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ri róó jíná'an-ró. ¹³ Nú ñn chaa kuu-de ja'a amigo-de, tuká ingá modo ja kúndá'ú-ga iní-i-de nátu'un nì sá'a chaa-ún. ¹⁴ Máa-ró kákuu

amigo-ri nú skíkúu-ró taká tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁵ Tuká skúnání-rí róó mozo. Chì ìn mozo, tú jini-de naún sá'a jito'o-de. Chì sua skúnání-rí róó amigo-ri, chì a nì kastu'ún-ri nuu-ro taká tu'un nì jini so'o-ri onde nuu máá Táa-ri. ¹⁶ Tú ní kákaji-ró rúu. Chì sua nì kaji-ri róó, te nì jani-ri róó ja kinyoyó-ró te kuá'a-ró ndé'e. Te ma náa ndé'e-ro. Te taká ja kakán-ro núu máá Táa-yo Dios jín sí'ví-rí, kuá'a-ya núu-ro. ¹⁷ Tiñu yá'a tá'ú-rí nuu-ro: ja ná kúndá'ú inì-ro tá'an-ró.

Ja kachindikìn-i chaq kákandíja

¹⁸ Te nú kitì inì taká ñayivi núu-ro jíná'an-ró, te ma náa inì-ro já sùnì nì kitì inì-i nuu máá-rí xna'an-ga. ¹⁹ Te nú chaq ñuyívi ní kákuu-ró, te kumanì ñayivi jín róó nátu'un jín tá'an máá-i núu. Ko nasu cháa ñuyívi kákuu-ró, chì sua nì kaji-ri róó inì ñuyívi. Ja yúan kákitì inì ñayivi núu-ro. ²⁰ Ma náa inì-ro tú'un nì ka'an-ri jín-ró: ìn mozo, tú kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de. Nú nì kachindikìn-i ruu suni súan chindikìn-i róó. Nú nì skíkúu-i tu'un nì ka'an-ri, suni skíkúu-i tu'un ka'an-ro. ²¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a-de jín-ró ja síkí sí'ví-rí, chì tú kájinì-i l'a nì táji rúu vai-ri. ²² Nú tú ní kí-ri, ní nú tú ní ká'an-ri jín-i, ma kóo kuáchi-i núu. Ko vina ma kúu kaku-i nuu kuáchi-i. ²³ Ñayivi kájito u'u ruu, suni kájito u'u-i máá Táa-ri. ²⁴ Nú tú ní sá'a-ri tiñu nuu-i ja ní ìn chaq tú ní sá'a, te ma kóo kuáchi-i núu. Ko vina a nì kájinì-i tiñu-ún, te kájito u'u-i ruu jín máá Táa-ri. ²⁵ Ko súan kásá'a-i náva'a skíkúu tu'un yóso núu tutú ley máá-i: ja tú na kuáchi-ri, te nì kájito u'u-i ruu, áchí. ²⁶ Ko onde nuu máá Táa-yo táji-rí máá l'a chindéé chítuu róó. Máá Espíritu ndaa kúu-ya, te onde chì máá Táa-yo Dios kenda-ya. Te nú a nì chaq-ya, te kani ndaa-ya tú'un-ri. ²⁷ Te suni máá-ró kani ndaa-ro tú'un, chì ká'jin-ró jín-rí onde kivi ní kejá'á-rí.

16

¹ Tu'un yá'a nì ka'an-ri jín-ró náva'a tú nayu'ú-ro. ² Te ské'ichì-i róó inì ve'e sinagoga kinyoyó-ró. Te jaq hora ja nú ìn chaq ka'ni-dé róó, te kani inì-de ja bueno nì sá'a-de nuu Dios. ³ Te tiñu yá'a sá'a-i jín-ró, chì tú kájinì-i nuu máá Táa-yo Dios, te nì nuu máá-rí. ⁴ Ko nì ka'an-ri tu'un yá'a jín-ró náva'a nú a nì jaq hora, te nuku'un inì-ro já súan nì ka'an-ri jín-ró. Te tú ní ká'an-ri tu'un yá'a jín-ró onde kivi ní kejá'á-rí, chì jika-ri jín-ró jíná'an-ró. ⁵ Te vina, chì no'on-ri nuu l'a nì táji rúu vai-ri. Te nì ìn róó, na tú kaka tu'ún-ro rúu: Ndeñu kí'in-ní. ⁶ Te vina a nì kuxí inì-ro chì súan nì ka'an-ri jín-ró. ⁷ Ko ká'an ndaa-ri jín-ró: ja síkí róó kúu ja kánúu kí'in-ri. Chì nú tú kí'in-ri, te l'a chindéé chítuu róó, ma cháa-ya núu-ro jíná'an-ró. Nú kí'in-ri, te táji-ri-ya kí-ya núu-ro. ⁸ Te nú a nì chaq-ya te stá'an-ya núu-i ja ndíso máá-i kuáchi, jín ja kúu tiñu ndaa, jín ndasa náku-xndí-ya-í. ⁹ Máá kuáchi-ún kúu ja tú kákandíja-i ruu. ¹⁰ Te máá tiñu ndaa-ún kúu ja nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios, te ma kuni-ga-ro núu-ri. ¹¹ Te tu'un náku-xndí-ún kúu ja á nì jáku-xndí-ya síkí máá já kúñá'nu inì ñuyívi yá'a.

Tu'un máá Espíritu ndaa

¹² ló kua'a-gá tu'un ka'an-ri jín-ró, ko ma kánda-ró jín vina. ¹³ Te nú nì chaq máá Espíritu ndaa, máa-ya stá'an-ya taká tu'un ndaa nuu-ro. Chì tú ka'an-ya já kuni máa-yá, chì ka'an-ya taká ja jini so'o-ya. Te stá'an-ya taká tiñu chaq. ¹⁴ Te nduñá'nu-ri sá'a-ya, chì kí'in-ya tú'un xín máá-rí, te stá'an-ya núu-ro jíná'an-ró. ¹⁵ Taká ja xín máá Táa-yo, suni máá-rí xín. Ja yúan ní ka'an-ri ja kí'in-ya já xín máá-rí te stá'an-ya núu-ro. ¹⁶ ìn tí'lí-na, te ma kuni-ga-ro núu-ri. Te suni ìn tí'lí-ga, te nakunì tuku-ró núu-ri, chì nó'on-ri nuu máá Táa-yo. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te sava chaq káskuá'a jín-ya nì kaka'an-de jín tá'an-de: Naún kúu tu'un nì ka'an-ya jín-yo: ìn tí'lí-na te ma kuni-ga-ro núu-ri, te suni ìn tí'lí-ga, te nakunì tuku-ró núu-ri, chì nó'on-ri nuu Táa-ri. ¹⁸ Te nì kaka'an-ga-de: Naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jín-yo: ìn tí'lí-na. Tú kájuku'un inì-yo já ká'an-ya. Achí-de. ¹⁹ Te nì jini Jesús ja kaka tu'ún-de-ya kákuu-de. Te nì ka'an-ya jín-de: Á kájika tu'ún tá'an-ró já ní ka'an-ri tu'un yá'a jín-ró: ìn tí'lí-na, te ma kuni-ga-ro núu-ri, te suni ìn tí'lí-ga, te nakunì tuku-ró núu-ri. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nde'e-ro te ndukuí'a inì-ro, ko kusí inì ñayivi ñuyívi. Te kukuí'a inì-ro, ko vasa kákuu'á inì-ro, te ndusi inì-ro. ²¹ ìn ñasí'í, nú já'ncha chì-ña, te kúkuí'a inì-ña, chì kuakuyani skáku-ña. Te nú a nì skáku-ña ìn suchí lúli, tuká ná'an-ña túndó'o nì ta'an-ña, chì kusí inì-ña já ní kaku ìn chaq inì ñuyívi. ²² Suni súan máá-ró, kákuu'á ndija inì-ro vina. Ko inga kivi te nakunì-ri nuu-ro te kusí inì-ro. Te ma ndukuí'a-ga inì-ro jíná'an-ró sá'a ní ìn ñayivi. ²³ Te kivi-ún tú naún kaká tu'ún-ro rúu. Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú naún kakán-ro núu máá Táa-yo jín sí'ví-rí, te kuá'a-ya núu-ro. ²⁴ Onde vina te tú naún ní kájinan kuti-ro jín sí'ví-rí. Kakan, te nì'in-ro, náva'a kusí v'a a inì-ro. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an yátá-rí jín-ró. Ko ìn kivi te ma ká'an yátá-gá-ri jín-ró, chì sua kastu'ún káji-rí taká tu'un máá Táa-yo Dios. ²⁶ Te kivi-ún, kakan-ro jín sí'ví-rí. Te tú ká'an-ri jín-ró já kakán ta'u-ri nuu máá Táa-yo já síkí róó. ²⁷ Chì máá Táa-yo, kúndá'ú inì-ya róó. Chì máá-ró ní kákuu'á inì-ri, te nì kákandíja-ró já onde nuu Dios vai-ri.

²⁸ Nj kenda-ri onde nuu máá Táa-yo, te nj chaq-ri inji ñuyívi. Vina te kenda tuku-ri inji ñuyívi te no'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Achí-ya. ²⁹ Te nj kaka'an chaq káskuá'a jíin-yá: Vina te ká'an kájí-ní. Tú ká'an-ní ni ñn tu'un yátá. ³⁰ Vina te kájuku'un inji-ná ja jíin-ní taká tu'un, te tú jíin ñú'un-ní ja kaká tu'un-ní ní. Ja yúan kákandíja-ná ja ní kenda ndíja-ní onde nuu Dios vai-ní. Achí-de jíin-yá. ³¹ Te nj ka'an Jesús jíin-de: Vina te kákandíja-ró náún. ³² Kuni so'o-ró, chi vai ñn hora, te a nj chaq, ja kuichá nuu-ró kingoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-ro rúu máá ñn-ri. Ko ma kúnchaa máá ñn-ri, chj máá Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-ri. ³³ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró nává'a koo ndéé ini-ro sá'a-ri. Inj ñuyívi, chj koto-ró túndó'o. Ko kava téyíí-ró, chj a nj kundéé-ri jíin ñuyívi, áchí-ya.

17

Tu'un nj jikan ta'u Jesús ja'a yóó

¹ Tu'un yá'a nj ka'an Jesús. Te nj ndakoto-ya íchi ándíví. Te nj ka'an-ya: Táa, a nj chaq máá hora. Sáníá'nu-ní Se'e-ní, nává'a suni Se'e-ní sáníá'nu-ní ní. ² Chi nj ja'a-ní fuerza nuu máá Sé'e sikí taká chaq, nává'a nuu taká chaq nj ja'a-ní nuu-í, kua'a-i ja kúchaku-de ní káni. ³ Te tu'un kuchaku ní káni kúu ja ná kuni-de ní ja máá ñn ndíja-ni Dios kúu-ní onde jíin Jesucristo l'a nj tájí-ní vai. ⁴ Máá-ná, nj sáníá'nu-ná ní inji ñuyívi. A nj síjínu-ná tíñu nj tá'ú-ní nuu-ná. ⁵ Te vina Táa, sáníá'nu-ní náá, ná kuni jíin nuu máá-ní, ná tu'un nj kuñá'nu-ná jíin-ní onde ná té jungoo-ga ñuyívi. ⁶ Nj stá'an ndíjin-ná ní jíin sí'ví-ní nuu taká chaq nj ja'a-ní nuu-ná inji ñuyívi. Máá-ní nj xíin-dé núú. Te nj ja'a-ní-de nuu-ná. Te nj kaskíkuu-de tu'un-ní. ⁷ Vina te a kájini-de ja onde nuu máá-ní vai taká tu'un nj ja'a-ní nuu-ná. ⁸ Chi tu'un nj ja'a-ní nuu-ná, nj ja'a-ná nuu máá-de jíin'an-de. Te nj kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a nj kajini ndaa-de ja ní kenda-ná onde nuu-ní. Te nj kákandíja-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ⁹ Te jikán ta'u-ná ja'a máá-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chj sua jikán ta'u-ná ja'a cháa nj ja'a-ní nuu-ná, chj máá-ní xíin-dé. ¹⁰ Te taká ndatíñu-ná kúu ndatíñu máá-ní. Te taká ndatíñu máá-ní kúu ndatíñu máá-ná. Te nj nduñá'nu-ná nj sá'a ndatíñu-ún. ¹¹ Te tuká kánchaa-ná inji ñuyívi. Ko máá-de chj káxiuku-de inji ñuyívi, te máá-ná nájaa-ná nuu-ní. Táa, máá-ní kúu l'a ndoo, te jíin sí'ví-ní koto-ní taká chaq nj ja'a-ní nuu-ná, nává'a ñn-ní ná kúu-de ná tu'un kákuu máá-yó. ¹² Ná nj kánchaa-ná jíin-de inji ñuyívi, te nj ndíto-ná-de jíin sí'ví-ní ja nj ja'a-ní nuu-ná. Nj ndíto-ná-de te tú ní náa ní ñn-de, chj máá-ní se'e kui'na ní naa, nává'a skíkuu tutu jí. ¹³ Te vina najaa-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a inji ñuyívi nává'a ná kúsiñ va'a inji-de jíin tú'un kúsiñ ini máá-ná. ¹⁴ Nj kastu'ún-ná tu'un-ní nuu-dé. Te nj kakitj inji ñayívi núu-dé, chj nasu sé'e ñuyívi kákuu-de ná tu'un máá-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. ¹⁵ Na tú jikán ta'u-ná ja cháxiu-ní-de inji ñuyívi, chj sua koto-ní-de nuu káni nuu kui'a. ¹⁶ Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Ná tu'un máá-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. ¹⁷ Nasándoo-ní-de jíin tú'un ndaa. Tu'un máá-ní kúu máá tú'un ndaa. ¹⁸ Ná tu'un nj tájí-ní náá vai-ná inji ñuyívi, suni súan tájí-ná-de kí'in-de inji ñuyívi. ¹⁹ Te ja sikí máá-de kúu ja sándoo-ná máá-há, nává'a koo ndoo máá-de jíin tú'un ndaa. ²⁰ Tú jikán ta'u-ná ja'a máá ñn chaq yá'a jíin'an-de, chj suni ja'a taká ñayívi ja ná kándíja-i náá sá'a tu'un kani-de jíin'an-de. ²¹ Nává'a taká-i ná kúu-i ñn-ní, ná tu'un kánchaa-ní jíin-ná, Táa, te máá-ná jíin máá-ní. Te suni súan ná kúu-i ñn-ní jíin-yó kuni-ná, nává'a ná kándíja ñuyívi ja máá-ní nj tájí-ní náá vai-ná. ²² A nj sáníá'nu-ná máá-de ná tu'un nj sáníá'nu-ní náá, nává'a ñn-ní ná kúu-de ná tu'un ñn-ní kákuu-yó. ²³ Te ná tu'un máá-ná jíin máá-de, te máá-ní jíin máá-ná, suni súan kuni-ná ja ná síyíja-ní-de nává'a ñn-ní ná kúu-de, te nává'a kuni ñayívi ja ní tájí-ní náá vai-ná, jíin ja kúndá'ú inji-ní-de ná tu'un kúndá'ú inji-ní náá. ²⁴ Táa, taká chaq nj ja'a-ní nuu-ná-ún, kuni-ná ja núu kúnchaa máá-ná suni yúan ná kúxiuku máá-de jíin-ná, nává'a ná kuni-de ndasa ndúñá'nu-ná sá'a-ní. Chj kúndá'ú inji-ní náá onde ná té jukuíñ-ga ñuyívi. ²⁵ Táa, máá-ní kúu l'a ndaa, ko tú kájini taká ñayívi núu-ní. Ko máá-ná chj jíin-ná nuu-ní. Te chaq yá'a, kájini-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máá-ná, a nj stá'an-ná ní jíin sí'ví-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, nává'a ná kúndá'ú inji-de tá'an-de ná tu'un kúndá'ú inji-ní náá, te suni nává'a kúnchaa-ná jíin-de.

18

Ja ní kakatñn-de Jesús

¹ Te nj kuu, nj ka'an Jesús tu'un yá'a. Te nj kenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío ñn jardín. Te yúan nj kivi-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ² Te Judas ja ní nastúu-ya-ún, suni jíin-de lugar yúan, chj ío kua'a vuelta nj ketá'an Jesús yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ³ Te nj jaka Judas ñn nuu soldado jíin yakú ndajá'a sutú ñá'nu jíin cháa

fariseo, te ni jakoyo-de yúan jín linterna jín ñú'un yiti jín machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, ja á ni jini-ya táka tundó'o vai siki-ya, ni kenda-ya ichi núu-dé. Te ni ka'an-ya jín-de: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te ni kaka'an-de jín-ya: Jesús ñuu Nazaret kánandúkú-rí, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Máá-rí kúu, áchí-ya jín-de. Te Judas, cháa ni nastúu-ya-ún, suni kándij-de jín cháa-ún jíná'an-de. ⁶ Te ja súan ni ka'an-ya, máá-rí kúu, te ni kanakaka yátá-de. Te ni kandaq-ni-de nuu ñú'un. ⁷ Te ni jiká tu'un tuku-ya-dé: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te ni ka'an Jesús: A ni ka'an-ri jín-ró ja máá-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te sía cháa yá'a ná kinglyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan ni kuu náva'a ná skikuu tu'un ja ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná ni ñin cháa ni ja'a-ni nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, ja ñáva'a-de ñin machete, ni tava-dé. Te ni stují-ni-de mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te ni kachi-de so'ó lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te ni ka'an Jesús jín Pedro: Nachiva'a machete-ro ñi cubierta. Chi tundó'o yá'a ja ni ja'a Taa-ri nuu-ri, tú kánúú ja ndó'o-ri náún. Achí-ya.

Ja ní kándij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jín cháa kuñá'nu, jín ndájá'a cháa judío, ni kakatün-de Jesús, te ni kaju'ni-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga ni kajanchaka-de-ya núu Anás. Chi táchisó Caifás ni kuu-de. Te Caifás, ni kuu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máá cháa ni ja'a consejo nuu cháa judío, ja jín ñú'un ja kúu ñin cháa ja'a ñáyivi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikün-de Jesús kua'an-de jín-ya, jín ingá cháa skuá'a. Te cháa-ún, jini sutú ñá'nu nuu-dé. Te ni kivi-de ñi Palacio jín Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, ni kándij-ni-de ichi yúxé'é yata vé'e. Te máá cháa skuá'a ja jini sutú ñá'nu-ga nuu-dé, ni kenda-de, te ni ka'an-de jín ñá'an ndito yuxé'é. Te ni kivi-de Pedro ñi ve'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ñá'an ndito yuxé'é-ún, ni ka'an-ña jín Pedro: Te róó suni ñin cháa skuá'a jín cháa yá'a kúu-ró vii, áchí-ña. Te ni ka'an-de: Nasu náá kúu, áchí-de. ¹⁸ Te mozo-ún jín policia, ni kanastá'an-de ñu'un, chi sá'a vjín. Te ká'jin-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándij-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te sutú ñá'nu-ga, ni xndichí-de Jesús siki cháa káskuá'a jín-ya jín siki tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te ni ka'an Jesús: A ni ka'an ndijin-ri ñi ñuyivi. Nene ni stá'an-ri tu'un ñi ve'e sinagoga jín ñi ve'e ñi, nuu ndútútú ndí' ñáyivi judío, te tú ni ñi tu'un ní ká'an sa'i-ri. ²¹ Naja jiká tu'un-ró rúu. Kaka tu'un ñáyivi ní kajini so'ó tu'un ni ka'an-ri ní ñáun ní ka'an-ri, chi máá-i káiná'an-i tu'un ni ka'an-ri jín-i, áchí-ya jín-de. ²² Te ja súan ni ka'an Jesús, te ñin mozo kándij yúan, ni ja'a-ni ñin jiká núu Jesús. Te ni ka'an jín-ya: Súan ká'an-ro jín sutú ñá'nu náún, áchí. ²³ Te ni ka'an Jesús jín: Nú ni ka'an ndiva'a-ri, te kastú'ún ñáun kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a ni ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchí-ya. ²⁴ Te Anás ní tájé-de-ya ní-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máá sutú ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te ni kaka'an jín-de: Nasu cháa skuá'a jín-de kúu-ró náún, áchí. Te máá-de, tú ní jatú'un-de: Nasu rúu kúu, áchí-de. ²⁶ Te ñin mozo sutú ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'ó-ún, ni ka'an jín-de: Nasu ní jini-ri róó jín-de ñi jardín náún, áchí. ²⁷ Te Pedro, tú ní jatú'un tuku-de. Te ni kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te ni kánda-de jín Jesús ñi ve'e Caifás ká'a'an-de jín-ya onde ñi ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñáyivi judío, tú ní kivi koyo-i ñi ve'e palacio, chi tú kákuñ-i kuchá'an-i. Chi nú súan te ma kúu kee-i lélu Pascua. ²⁹ Yúan-na te ni kenda Pilato nuu ñáyivi ká'jin yata vé'e. Te ni ka'an-de: Ñáun kuachi kájukan-ro siki cháa yá'a, áchí-de. ³⁰ Te ni kaka'an-i: Cháa yá'a, nú tú kúu-de cháa ñáá, ma kínchaka-ná-de nuu-ni núu, áchí-i jín-de. ³¹ Te ni ka'an Pilato jín-i: Kí'ín máá-ró-de, te sándaq-ro siki-dé nátu'un ká'an ley máá-ró, áchí-de. Te ñáyivi judío ni kaka'an-i jín-de: Ja náá jíná'an-ná, tú íó ley ja ká'ni-ná ni ñin ñáyivi, áchí-i. ³² Súan ni kaka'an-i náva'a skikuu tu'un ni ka'an Jesús, ja ní kastú'ún-ya ñáun modo kuu-ya. ³³ Te ni ndívi Pilato ñi ve'e palacio. Te ni kana-de xini Jesús ni kivi-ya. Te ni ka'an-de jín-ya: Máá-ró kúu Rey ñáyivi judío náún, áchí-de. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jín-de: Á súan jáni ñi máá-ró, ní súan ni kastú'ún sáva-ga cháa nuu-ro, áchí-ya. ³⁵ Te ni ka'an Pilato: Cháa judío kúu-ri náún. Ñáyivi máá-ró jín sutú ñá'nu, ni kanakua'a róó nuu-ri. Ñáun ní sá'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te ni ka'an Jesús: Nasu ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-ri tiñu. Nú ñi ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-ri tiñu, yúan-na te cháa kájatíñu nuu-ri, kuatá'an-de ja'a-ri náva'a tú natu-ri nuu ñáyivi judío núu. Ko nasu ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-ri tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te ni ka'an Pilato jín-ya: Te ñin rey kúu-ro ja súan, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúú káni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri ñi ñuyivi. Táka ñáyivi ká'jin jín tu'un ndaa, ñáyivi-ún jini ná'ín-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te ni ka'an Pilato jín-ya: Ñáun kúu tu'un ndaa, áchí-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te ni kenda tuku-de nuu ñáyivi judío. Te ni ka'an-de jín-i: Tú kuti ní ñin kuachi ní'jn-ri siki-dé. ³⁹ Ko íó costumbre máá-ró ja víko Pascua te nuu-ro síá-ri ñin cháa índee vekaa. Te kákuñ-ro ja síá-ri rey ñáyivi

judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í nì kàkana jaa-i inga jínu: Mā sía-ní chaa yá'a, chí sua ná sía-ní Barrabás, áchí-i. Te chaa kuí'ná ní kuu Barrabás.

19

¹ Yúan-na te Pilato, nì ki'in-de Jesús. Te nì xndó'o-de-ya. ² Te soldado, nì katiiin-de ìn corona ìñu. Te nì kachu'un-de xinì-ya. Te nì kachu'un-de-ya ìn sa'ma kuá'á tindi'í. ³ Te nì kàkandita-de nuu-ya. Te nì kaka'an-de jíin-ya: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te ká'a'a-de jíikí núu-ya. ⁴ Yúan-na te nì kenda Pilato inga jínu. Te nì ka'an-de jíin ñayivi: Yá'a ndé'é-ró vai-rí jíin-de yata vé'e, náva'a ná kuni-ro já tú ní ìn kuachi ní'in-rí sikí-dé, áchí-de. ⁵ Te nì kenda Jesús yata vé'e, ñú'un-ya corona ìñu jíin sá'ma kuá'á tindi'í. Te nì ka'an Pilato jíin-í: Yá'a ndé'é-ró chaa yá'a, áchí-de. ⁶ Te sutu ñá'nu jíin chaa kájatíñu, nì kajini-de nuu-ya. Te nì kaka'an jaa-de: Kata kaa-ni-de jiká cruz, ná kuu-de, áchí-de. Te nì ka'an Pilato jíin-de: Katiin máá-ró-de te ka'ni-ro-dé, chí ruu, tú ní'in-rí ní ìn kuachi sikí-dé, áchí-de. ⁷ Te nì kaka'an judío: Máá-ná káñava'a-ná ley. Te sikí ley-ún kuu-de, chí áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. ⁸ Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'u-de. ⁹ Te nì ndivi tuku-de inga jínu ìñ ve'e palacio. Te nì jiká tu'un-de Jesús: Ndé onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-ya jíin-de. ¹⁰ Yúan-na te nì ka'an Pilato jíin-ya: Tú ka'an-ro jíin-rí náún. Á tú jini-ro já ndiso-rí tíñu ja ká'ni-rí róó jiká cruz, te suni ndiso-rí tíñu ja sía-rí róó k'i'in-ro. Achí-de. ¹¹ Te nì ka'an Jesús: Nú tú ní kii tu'un onde andíví, te ma kúu ndonda-ró sikí-rí. Ja yúan chaa nì naku'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndiso-de. Achí-ya. ¹² Te onde hora yúan ndúkú ndéé Pilato sía-de-ya. Ko ñayivi judío, nì kaka'an jaa-i: Nú sía-ní chaa yá'a, te nasu amigo César kúu-ní. Chí nú ìn chaa sá'a-de ja máá-de kúu rey, chaa-ún ká'an-de sikí César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, nì kiini'in-de Jesús yata vé'e. Te nì jungoo-de ìñ ve'e tíñu nuu nání pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nání Gabata.) ¹⁴ Te máá kivi sátu'a ja kóo viko Pascua kúu, nátu'un ka'íñu. Te nì ka'an-de jíin ñayivi judío: Yá'a ndé'é-ró núu rey máá-ró jíin'an-ró, áchí-de. ¹⁵ Te nì kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de, te ka'ni-ní-de jiká cruz, áchí-i. Te nì ka'an Pilato jíin-í: Ja ká'ni-rí rey máá-ró náún, áchí-de. Te nì kaka'an sutu ñá'nu: Tuká inga rey káñava'a-ná, chí máá-ní César, áchí. ¹⁶ Yúan-na te nì naku'a-de-ya núu-í ja ná kúu-ya jiká cruz. Te nì kàkatiin-i Jesús, te kua'an-i jíin-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

¹⁷ Te máá-ya, ndiso-ya cruz-ya. Te nì kenda-ya yúan, kua'an-ya ìn nuu nání yíki xiní. Te nuu yú'u hebreo nání Gólgota. ¹⁸ Yúan ní kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ní kajata kaa-i uu chaa jíin-ya, ìn ìn-de lado xinì-ya. Te máá Jesús ní ndita kaa-ya má'ñu. ¹⁹ Te suni ní chaa Pilato ìn tutu. Te nì chitiiin-de xinì cruz. Te súan nì ka'an: Jesús ñuu Nazaret, Rey ñayivi judío, áchí. ²⁰ Te kua'a ñayivi judío, nì kaka'u-i tu'un yá'a. Chí nuu ní ndita kaa Jesús, máá yáni yuñúu kúu. Te yóso tú'un-ún jíin yú'u hebreo, jíin yú'u griego, jíin yú'u latin. ²¹ Te sutu ñá'nu judío, nì kaka'an-de jíin Pilato: Mā cháa-ní: Rey ñayivi judío. Chí sua chaa-ní ja ní ka'an-de: Rey kúu-rí nuu ñayivi judío, achí-ní, áchí-de. ²² Te nì ka'an Pilato: Mā násama-rí ja á nì chaa-rí, áchí-de. ²³ Te soldado, nuu ní kajata kaa-de Jesús jiká cruz, te nì ká'ni-in-de sa'ma-ya. Te nì kándatá-de kuun pedazo, ìn ìn kuu soldado-ún. Te suni nì ká'ni-in-de tikáchí-ya. Ko tikáchí-ún tú ní kiku, chí nì kunu ní onde xinì te onde nuu já'a. ²⁴ Te nì kaka'an máá-de: Mā ndatá-yó, chí ná sá'a-yó ìn apuesto sikí. Te ná ndéó ndé ìn-yó ní'in, áchí-de. Súan nì kasá'a soldado, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ì: Nì kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, nì kakuu máá-de. Te sikí tikáchí-ná nì kasá'a-de apuesto. Achí. ²⁵ Te xiin cruz Jesús ká'íin náa-ya, jíin kú'u-ña María, ñasí'í Cleofas, jíin María ñuu Magdala. ²⁶ Te nì jini Jesús nuu náa-ya jíin núu chaa skuá'a ja maní-ya jíin-de. Te kándii yani-de. Te nì ka'an-ya jíin náa-ya: Náa, jian ndé'é-ní kándii se'e-ní, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin chaa skuá'a-ún: Jíin ndé'é-ró kándii náa-ro, áchí-ya. Te onde sáá-ní nì kana-de-ña kuá'an-ña jíin-de ve'e-de. ²⁸ Yúan-na te nì jini Jesús ja á nì jínu taká tíñu. Te nì ka'an-ya: Jichí-rí nducha, áchí-ya. Súan nì ka'an-ya náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ì. ²⁹ Te yúan nì io ìn tindo'o ñú'un chítu vinagre. Te nì chindaji-de kachí núu vinagre-ún. Te nì chaa-de xinì ìn yunu. Te nì kachaa-de yu'u-ya. ³⁰ Te Jesús nì jí-i-ya vinagre-ún. Te nì ka'an-ya: A nì jínu, áchí-ya. Te nì ká'ni-xinì-ya. Te nì jí-i-ni-ya. ³¹ Te kivi sátu'a kúu, te chaa judío, tú kákuni-de ja kuíta koyo ndiyi-ún jiká cruz kivi ndétatú. Chí vai kivi ndétatú, te ìn kivi kánúu xaan kúu. Te nì kajikan-de nuu Pilato ja ná tá'nu sí'in-i, te ná kúxio-i jiká cruz. ³² Te nì chakoyo soldado. Te nì kaja'nu-de sí'in chaa ìn, te suni súan inga chaa ja ndita kaa jíin-ya. ³³ Ko nuu ní chakoyo-de nuu Jesús, nì kajini-de ja á nì jí-i-ya. Te tú ní kaja'nu-de sí'in-ya. ³⁴ Ko ìn soldado, nì kaan-de xinì-ya jíin punta machete, te nì kenda-ni níñi jíin ndúcha. ³⁵ Te ìn chaa nì jini-ún, jáni-de tu'un. Te tu'un ká'an-de-ún, ío ndaa. Te máá-de, suni jini-de ja tu'un ndaa ká'an-de, náva'a kándija tuku máá-ró jíin'an-ró

sá'a-de. ³⁶ Chì súan nì kuu, nává'a skíkúu tų'un ká'an tutu ìì: Mă ká'nu-ro ní ìn yiki-yá, áchí. ³⁷ Te suni ingá tų'un ká'an tutu ìì: Nde'é-de nuu l'a nì kakaan-de, áchí.

Ja ní kachiyuji-de-ya

³⁸ Yúan-na, te ío ìn cháa nání José ñuu Arimatea, cháa-ún skuá'a sa'í-de jíin Jesús, chí yú'ú-de ñayivi judío. Te nì ka'an ndá'ú-de jíin Pilato nú kuu kuancháa-de yiki kúñu Jesús. Te Pilato nì jatų'un. Yúan-na te nì ja-a-de. Te nì xnúu-de yiki kúñu Jesús. ³⁹ Te Nicodemo, cháa nì ja'an nuu Jesús akuáa-ún núú, suni nì ja-a-de ndíso-de susia uá jíin jí'ó áloe, nátu'un kuun arroba. ⁴⁰ Te nì káki'in-de yiki kúñu Jesús. Te nì kachisúkun-de jíin sá'ma kuítá jíin jí'ó, nátu'un kásá'a máá ñayivi judío ja kachiyuji-i ańú. ⁴¹ Te nuu ní jí'i-ya jíká cruz, yúan nì ío ìn jardín. Te nuu jardín ío ìn ve'e ańú jáá núú té yuji-ga nì ìn ańú. ⁴² Yúan nì kachindee-de Jesús, chí ve'e ańú-ún káncháa yani. Te a yani kejá'á kivi sátu'a judío ja koo viko Pascua.

20

Ja ní nachaku-ya

¹ Te jańá'an kivi ìn semana-ún, nì ja-a María ñuu Magdala ve'e ańú-ún ja íñaa-gá. Te nì jini-ña já ní kuxio yuu já ndí'u yuv'e ańú-ún. ² Yúan-na te nì jinu-ña ní ja-a-ña núu Simón Pedro jíin núu ingá cháa skuá'a-ún ja ní kumaní Jesús jíin. Te nì ka'an-ña jíin-de: Nì katava-dé Jito'o-yo iní ve'e ańú. Te tú kájiní-yo ndénu ní jachindee-de-ya, áchí-ña. ³ Te nì kenda Pedro jíin ingá cháa skuá'a-ún, te nì jakoyo-de ve'e ańú. ⁴ Te nì kajinu táí ndendúu-de. Ko ingá cháa skuá'a-ún, nì jinu yachi-ga-de vasa Pedro. Te xna'an-ga-de nì ja-a ve'e ańú. ⁵ Te nì jito nuu-de. Te nì jini-de sa'ma kuítá kándaá máa-na iní kava. Ko tú ní kivi-de. ⁶ Te nì ja-a tuku Simón Pedro ja ndikín-de kua'an-de. Te nì kivi-de iní ve'e ańú-ún. Te nì jini-de sa'ma kuítá-ún kándaá máa-na. ⁷ Te pańito nì yisúkun xini Jesús, tú kátúu jíin sá'ma kuítá-ún chí nì nakaita'nu te kátúu sñin. ⁸ Yúan-na te suni ingá cháa skuá'a-ún, cháa nì ja-a xna'an-ga ve'e ańú, nì kivi-de. Te nì jini-de. Te nì kandíja-de. ⁹ Chì té chá'an-ga juku'un iní-de tų'un ka'an tutu ìì, ja jínu ñú'ún náchaku-ya nú a nì jí'i-ya. ¹⁰ Te cháa káskuá'a-ún, nì kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ní nakuní María Magdalena nuu-yá

¹¹ Ko María, kándi-ña ndé'e-ña yatá ve'e ańú-ún. Te nini ndé'e-ña, te nì jito nuu-ña ní nde'e-ña iní ve'e ańú. ¹² Te nì jini-ña já káxiukú úy ndajá'a ándivi, káñu'un-ya sá'ma kuíjín, ìn-ya íchi xini, te inga-ya íchi núu já'a núu ní katúu yiki kúñu Jesús. ¹³ Te nì kaka'an-ya jíin-ña: Nána, naja ndé'e-ni. Te nì ka'an-ña jíin-yá: Nì kajanchaa-de Jito'o-ná, te tú jini-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchí-ña. ¹⁴ Te súan nì ka'an-ña, te ní xió koto-ña. Te nì jini-ña núu Jesús kándi-ya yúan. Ko tú ní nakuní-ña já Jesús kúu-ya. ¹⁵ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Súchi, naja ndé'e-ro. Ndeja nándúkú-ró, áchí-ya. Te máa-ña, jáni iní-ña já cháa ndíto nuu itú kúu-ya. Te nì ka'an-ña jíin-yá: Táta, te nú máa-ní nì chaxio-ní-ya, te kastú'ún-ní ndé ní chindee-ní-ya, te ná kina'kí'in-ná-ya, áchí-ña. ¹⁶ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: María, áchí-ya. Te nì jini-ña koto-ña. Te nì ka'an-ña jíin-yá: Raboni, áchí-ña, ja kuní ka'an, Maestro. ¹⁷ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Mă ké'e-ró rúu, chí té ndaa-ga-ri nuu máá Táa-yo Dios. Kuá'an nuu ñani-ri, te kachi-ro núu-dé ja ndaa-ri no'on-ri nuu máá Táa-ri, máá Táa máa-ró, te nuu Dios máa-rí, Dios máa-ró, áchí-ya. ¹⁸ Te kua'an María ñuu Magdala, nì kastú'ún-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní jini-ña núu Jito'o-yo jíin já ní ka'an-ya tų'un yá'a jíin-ña.

Ja ní nakuní cháa káskuá'a nuu-yá

¹⁹ Te nì iní máá kivi ìn semana-ún, te ká'jín tútu cháa káskuá'a-ún iní ìn ve'e. Te ndí'u yux'é chí káyu'ú-de káji-to-de ñayivi judío. Te nì cháa Jesús nì jukuñi-ya má'ńú-de, te nì ka'an-ya jíin-de: Mă kúku'a iní-ro jíin-an-ró, áchí-ya. ²⁰ Te súan nì ka'an-ya. Te nì stá'an-ya ndá'a-yá jíin xini-yá. Te cháa káskuá'a-ún, nì kakusí iní-de ja ní kajiñi-de nuu máá Jito'o-yo. ²¹ Yúan-na te nì ka'an tuku Jesús: Mă kúku'a iní-ro. Nátu'un nì tájí máá Táa-yo Dios ruu va-ri, suni súan táji-ri róo kingoyoro. Achí-ya. ²² Tų'un yá'a nì ka'an-ya, te nì tiví tachí-yá nuu-dé jíin'an-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kí'in Espíritu Santo jíin'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró túká'nu iní nuu kuáchi ìn ñayivi, te koo tuká'nu iní nuu kuáchi-ri. Te nú kendoo kuáchi síki ìn ñayivi sá'a-ró, te kendoo. Achí-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimó, ìn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de, tú káncháa-de jíin cháa-ún jíin'an-de, ná nì cháa Jesús. ²⁵ Te sava-ga cháa káskuá'a, nì kaka'an-de jíin Tomás: Nì kajiñi-ri nuu máá Jito'o-yo, áchí-de. Te nì ka'an Tomás: Nú tú kuní-ri nuu ní túj ndá'a-yá nì sá'a nduyuu kaa, te nú tú chindee-ri xini ndá'a-ri nuu ní ndee nduyuu kaa, te nú tú chindee-ri nda'a-ri xiin-yá, te má kándíja kuti-ri, áchí-de. ²⁶ Te nì kuu ìn semana. Te inga jínu ká'jín tútu cháa káskuá'a-ún iní ve'e. Te kánde Tomás jíin-de. Te nì cháa tuku Jesús vasa ndí'u yux'é. Te nì jukuñi-ya má'ńú-de. Te nì ka'an-ya: Mă kúku'a iní-ro jíin'an-ró. ²⁷ Te nì ka'an-ni-ya jíin Tomás: Chindee xini ndá'a-ro yá'a, te kuní-ro ndá'a-rí. Te

skáa nda'a-ro, te chindee-ró xín-rí. Te ma káni siki iní-ro, chi sua ná kándija-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Tomás jín-ya: Aí Táta, Jito'o máá-ná, te Dios máá-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an Jesús jín-de: Ni jini-ro rúu, Tomás, te yuán ní kandija-ró: Xáán ndatu ñayivi já káandija vasa tú ní kájiní-ní nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni ni sá'a Jesús kua'a-gá tuni nuu cháa káskuá'a jín-ya, ja tú yóso núu tutú yá'a. ³¹ Ko tuni yá'a yóso náv'a kandija-ró já Jesús kúu Cristo máá Sé'e Dios. Chi nú kandija-ró-ya, te kuchaku-ro ní káni jín sí'vi-ya.

21

Ja ní nastá'an-ya máá-ya iní ñuu Galilea

¹ Te kukuéé-ga te Jesús, ni nastá'an ndijin tuku-ya máá-ya nuu cháa káskuá'a jín-ya ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a ni stá'an ndijin-ya máá-ya. ² Ká'jin tutú Simón Pedro, jín Tomás, ja nání Didimo, jín Natanael, cháa ñuu Caná ndañúu Galilea, jín táka se'e Zebedeo, jín úu-ga cháa káskuá'a jín-ya. ³ Te ni ka'an Simón jín-de: Ná kí'in-ri tiyáká, áchí-de. Te ni kaka'an-de jín-de. Suni ná kíngoyo-ri jín-ró, áchí-de. Te kuangoyo-de, te ni kivi koyo-de in barco. Ko tú ní ká'jin kuti-dé-ti ákuáa-ún. ⁴ Te ja kuá'undijin, te ni jukuñi Jesús yu'u mar. Ko cháa káskuá'a-ún, tú ní kánakuni-de ja Jesús kúu-ya. ⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Súchi, á kánavá'a-ró in tiyáká kée-rí, áchí-ya. Te ni kaka'an-de jín-ya: Tú kuti, áchí-de. ⁶ Te ni ka'an-ya jín-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro ichi lado vá'a barco, te ni'in-ro-tí, áchí-ya. Yúan-na te ni kaskuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nátava-dé ñunu, ja kuá'a xáan cháká ní ni'in-dé. ⁷ Yúan-na te cháa skuá'a ja maní Jesús jín, ni ka'an-de jín Pedro: Máá Jito'o-yo kúu, áchí-de. Te ja ní jini so'o-de ja máá Jito'o-yo kúu, te ni nachu'un-de sa'ma-dé, chi víchí líi-dé núu. Te ni ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. ⁸ Te sava-ga cháa káskuá'a-ún, vai koyo-de jín barco jín ñunu nú'un chítu tiyáká. Chi tú jiká ká'jin-de jín ñú'un ichi, chi yani nátu'un uu ciento yikí. ⁹ Te ja ní kanuu-de nuu ñú'un, te ni kajini-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndée in cháká núu ñú'un-ún, jín stáa. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús jín-de jín'an-de: Kuá'jin tiyáká já ní ká'jin-ró vína ná kí, áchí-ya. ¹¹ Te ni kivi Simón Pedro iní barco. Te ni stáa-de ñunu cháká ní cháa-de jín yu'u mar. Te ñú'un chítu cháká ná'nu, in ciento uu xiko uxí uní. Te vasa súan kua'a-tí ni ñu'un, ko tú ní té'nde ñunu-ún. ¹² Te ni ka'an Jesús jín-de: Ña'an jín'an-ró te kasí iní-ro, áchí-ya. Te ni in cháa káskuá'a-ún, tú ní chúndéé iní-de ja kaká tu'un-de-ya: Róo, ndé cháa kúu-ró. Chi a kájiní-de ja máá Jito'o-yo kúu-ya. ¹³ Te ni cháa Jesús. Te ni kí'in-ya stáa-ún. Te ni ja'a-ya núu-dé. Te suni súan ni ja'a-ya tiyáká-ún nuu-dé. ¹⁴ Ya'á ní kuu vuelta uní ja ní nastá'an ndijin Jesús máá-ya nuu cháa káskuá'a jín-ya, ja á ni nachaku-ya ja ní jí'ya. ¹⁵ Te nuu ní ndi'í ni kajasi iní-de, te ni ka'an Jesús jín Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga iní-ro rúu vasa yá'a xí túu, áchí-ya. Te ni ka'an-de jín-ya: Jaan, Táta, máá-ní jini ja maní-ná jín-ní, áchí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Skée-ro lélu-rí núsáa, áchí-ya. ¹⁶ Te ni ka'an tuku-ya vuelta uu jín-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú iní-ro rúu náun, áchí-ya. Te ni ka'an-de jín-ya: Jaan Táta, máá-ní jini ja maní-ná jín-ní, áchí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Skée-ro ri'ri núsáa, áchí-ya. ¹⁷ Te ni ka'an tuku-ya vuelta uní jín-de: Simón, se'e Jonás, maní-ro jín-rí náun, áchí-ya. Te ni kuxí iní Pedro ja vuelta uní ni ka'an-ya jín-de: Maní-ro jín-rí náun. Te ni ka'an-de jín-ya: Táta, máá-ní jini taká tu'un. Máá-ní jini ja maní-ná jín-ní, áchí-de. Te ni ka'an-ya: Skée-ro ri'ri núsáa. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ondé ná súchí-ró núu, te ni naku ni máá-ró chí-ró. Te ni jika-ró ndénu ní kuu iní-ro. Ko nú ná yí-ró, te skáa-ro ndá'a-ro. Te inga cháa, nachí'i-de chíi-ró, te kunchaka-de róo kí'in-ro jín-de vasa tú kuní-ro. Achí-ya jín-de. ¹⁹ Tu'un yá'a ni ka'an-ya náv'a ná júku'un iní-de ndé modo kuu-de ja ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te ni ka'an-ya: Kundikín ruu ná kí'on, áchí-ya jín-de. ²⁰ Te ní xió kóto Pedro. Te ni jini-de cháa skuá'a ja maní Jesús jín, ja ndikín-de vai-de, cháa ní ndituu jiká Jesús ná ni káxuxíni-ya, ja ní jiká tu'un-de-ya: Táta, ndé cháa kúu ja nástúu ní. ²¹ Te ni jini Pedro nuu cháa-ún. Te ni ka'an-de jín Jesús: Táta, te cháa yá'a, naun sá'a-de, áchí-de. ²² Te ni ka'an Jesús jín-de: Nú kuní-ri ja kéndo-de ondé kivi ncháa-ri, naun jítu iní-ro. Kundikín ruu ná kí'on. Achí-ya. ²³ Te ni jichá tu'un yá'a nuu taká ñani-yo, ja cháa skuá'a-ún má kúu-de. Ko tú ní ká'an Jesús ja má kúu-de, chi sua ni ka'an-ya: Nú kuní-ri ja kéndo-de ondé kivi ncháa-ri, te naun jítu iní-ro. ²⁴ Cháa ni skuá'a-ún kúu cháa yá'a, te jani ndaa-de tu'un taká tiñu yá'a. Te suni ni cháa-de taká tu'un yá'a. Te kájiní-yo já tu'un jani-de ká'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xáan-gá tiñu ni sá'a Jesús. Te nú cháa-yo ná in ná in, te ma kánda ní ñuyivi já kú'un tutu koso tu'un-ún núu, jani iní-ri. Amén.

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES JA NI KASA'A CHAA APOSTOL

Ja ni keyu'u-yá kii Espiritu Santo

¹ Teófilo, táta máni. Nuú tutú ja ní chaa núu-ná ni kastu'ún-ná taká tiñu ni sá'a Jesús, jín taká tu'un ni stá'an-ya onde kivi ní kejá'á-yá, ² te onde kivi ní tá'u-yá tiñu jín Espiritu Santo nuu taká apóstol, chaa ni kaji-ya. Te suni kivi-ún ni ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. ³ Te nuu ní jinu ní ndo'o-ya, te jín kuá'a tuni ío ndaa ni ndenda-ya chakú-ya nuu chaa-ún jíná'an-de. Te uu xiko kivi ní stá'an-ya máa-yá nuu-dé. Te ni ka'an-ya jín-de tu'un nuu nuu tá'u Dios tiñu. ⁴ Ká'jin tutú-de. Te ni tá'u-yá tiñu nuu-dé ja má kúxio-de iní nuu Jerusalén, chi ná kúndatu-de chaa I'a ni keyu'u máa Táa-yo Dios. Te ni ka'an-ya jín-de: A ni kajini so'o-ró já súan ni ka'an-ri jín-ró. ⁵ Chi Juan, jandáa ja jín ndúcha ní skuánducha-dé-i. Ko róo jíná'an-ró, yaku-na kivi te kuánducha-ro jín Espiritu Santo, áchí-ya. ⁶ Te chaa ni kakutútu núu-yá, ni kajiká tu'un-de-ya: Táta, te vina natá'u tiñu chaa Israel iní nuu máa-de sá'a-ní xí túu, áchí-de. ⁷ Te ni kachí-ya: Ma kúu kunj-ro kivi xí kuíá ja ní teta'an máa Táa-yo jín tu'un ndiso-ya tiñu. ⁸ Ko nú a ni chaa Espiritu Santo sikj-ro, yúan-na te ni'in-ro fuerza-ya, te kani ndaa-ro tu'un-ri ní iní nuu Jerusalén, ní iní nuu Judea, jín nuu Samaria, jín onde nuu ndí'i ñuyívi. Achí-ya jín-de.

Ja ní ndaa Jesús kuano'on-ya ándívi

⁹ Te ni ndí'i ni ka'an-ya taká tu'un yá'a. Te nini kánde'é-de, te ni ndaa-ya kuá'an-ya. Te ni chaa in viko nu'ún ní jasú nuu-yá. ¹⁰ Te nini ká'jin-de kándakoto-de ichi ándívi núu ndaa-ya kuá'an-ya, te ni chaa-ni uu tá'an chaa káñu'un sa'ma kujín, ni kajukuíñi xiin-dé. ¹¹ Te ni kaka'an chaa-ún jín-de: Róo chaa nuu Galilea, najá kándakoto-ró ichi ándívi. Jesús yá'a, ja ní xndóo-ya róo te kua'an-ya ichi ándívi, suni súan ndii-ya nátu'un ni kajinj-ro kuano'on-ya ándívi. Achí-de.

Ja ní nukuiñi Matías jín chaa káskuá'a

¹² Yúan-na te ni kanuu-de yuku Olivar káno'on-de nuu Jerusalén. Te onde yuku-ún, te onde nuu, jíká nátu'un ká'jika chaa judío in kivi ndétatú. ¹³ Te ni najaa koyo-de iní nuu. Te ni kákaa-de xiní in ve'e nuu káxiukú Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote jín Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Taká chaa yá'a, in núu-ni ká'jin-de ká'jikan ta'u-dé, jín sáva ñasí'i, jín María náa Jesús, jín taká ñani-ya. ¹⁵ Te in kivi ní jukuíñi Pedro nuu taká ñani-ún. Te ká'jin nátu'un ciento oko ñayívi. Te ni ka'an-de: ¹⁶ Nánj jíná'an-ró, ni skikuu níni tu'un ká'an tutu ij já ní ka'an Espiritu Santo onde sáá jín yú'u David tu'un Judas, chaa ni yoxnúu núu já ní kákatán Jesús. ¹⁷ Te suu chaa-ún, ni yoso-dé jín-yó. Te ni chindéé tá'an-de jín-yó siki tú'un yá'a. ¹⁸ Chaa yúan, ni jaan-de in nuu jín xú'ún ní ni'in-dé siki tiñu ñáá ní sá'a-de. Te onde súkún te ni kanangava-de, te ni ndata sáva chíi-de. Te ni ndí'i jiti-de ní jichá. ¹⁹ Te ni jichá tu'un yá'a nuu taká ñayívi káxiukú nuu Jerusalén. Te yúan ní káskúnáni-i nu'un-ún nuu yú'u máa-i Acéldama, ja kuní ka'an: Nu'un niñi. ²⁰ Chi súan yóso núu tutú Salmo: Ve'e-de, ná kúu in ve'e sáni. Te ma kúnchaa ni in-i iní ve'e-ún. Te suni ká'an: Tiñu ndiso-de, ná kúndiso inga chaa. Achí. ²¹ Núsáa te jinu nu'ún já káji-yó in chaa ma'nu taká chaa ja á ká'jin jín-yó taká kivi ní jika máa Jíto'o-yo Jesús jín-yó, ²² te onde kivi ní skuánducha Juan, te onde kivi ní xndóo-ya yóo te ni ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. Te chaa kaji-yó, ná kúu-de testigo jín-yó já á ni nachaku-ya. Achí-de. ²³ Te ni kajani-de uu tá'an chaa: José, ja nán-de Barsabás te Justo kúu inga sí'ví-de, jín Matías. ²⁴ Te ni kajikan ta'u-dé: Táta, máa-ni chí jini-ni ndasa kaa iní añu taká ñayívi. Núsáa te ja uu tá'an chaa yá'a, stá'an-ni ndé in-de ni kaji-ni, ²⁵ náva'a kundiso-de tiñu apóstol. Chi Judas, ni sá'a-de kuachi, te ni kenda-de kua'an-de lugar máa-de. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te ni kasa'a-de sortear. Te ni jungava-ni siki Matías. Te ni nukoso-dé jín uxí in-ga apóstol.

2

Kivi Pentecostés

¹ Te máa kivi Pentecostés ni ka'jin tutú in núu-ni-de. ² Te sánaa-ni te ni chaa in ndusu ichi ándívi nátu'un ní in in tachí xaán, te ni skútú iní ve'e nuu káxiukú-de. ³ Te ni kajinj-de ja ní jichá nátu'un yáá nu'ún. Te ni jungoo siki ná in ná in-de. ⁴ Te ndí'i-de, ni kukútu jín Espiritu Santo. Te ni kaka'an-de sijn sijn yu'u, ndasa ni stá'an máa Espiritu nuu-dé ka'an-de. ⁵ Te nuu Jerusalén, káxiukú ñayívi judío onde taká nuu ní ñuyívi. Te káchiñu'ún-i Dios. ⁶ Te ja súan ni

ni'in, te ni kataka ñayivi kuá'a. Te ni kuñáá inj-i, chi ná ñn ná ñn-i, ni kajini so'o-i káka'an-de yu'u máá-i. ⁷ Te ni kánaa ini-i kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Nasu cháa ñuu Galilea kákuu taká cháa káka'an yá'a náún. ⁸ Ndasá kúu núsáá. Chi ná ñn ná ñn-yó, kájiní so'o-yó káka'an-de yu'u ni káka-yó jíin. ⁹ Chi cháa onde ñuu Parto jíin ñuu Media jíin ñuu Elam kákuu-yó. Te sava-yó, vai-yó onde ñuu Mesopotamia, jíin ñuu Judea, jíin ñuu Capadocia, jíin ñuu Ponto, jíin ñuu Asia. ¹⁰ Suni onde ñuu Frigia jíin ñuu Panfilia, jíin ñuu Egipto jíin ndáñú África ja kánchaa inga ludo ñuu Cirene vai koyo-yó. Te sava-ga-yó onde ñuu Roma jiká vai-yó. Te suni ío sava cháa ni naki'in sé'é judío. ¹¹ Suni cháa ñuu Creta jíin cháa ñuu Arabia kákuu-yó. Te kájiní so'o-yó ja jíin yu'u máa-yó káka'an-de taká tiñu ñá'nu sá'a Dios. Achí-i. ¹² Te taká-i, cuenta kánaa ij ini-i kánde'é-i. Te káka'an-i jíin tá'an-i: Naún tu'un kúu ya'a núsáá, achí-i. ¹³ Ko sava-i káka'an kátá-i: Kánajini-de, achí-i.

Ja ni jani Pedro tu'un nuu kuá'a ñáyivi

¹⁴ Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro jíin uxí ñn-ga-de. Te ni ka'an jaa-de jíin-i: Níi, cháa judío, jíin taká níi cháa káxiukú ini ñuu Jerusalén, tiñu yá'a ná kuni ndi'i-ní jíná'an-ní. Te kuni ná'in-ní tu'un ná ká'an-ná jíin-ní. ¹⁵ Chi cháa yá'a, tú kánajini-de natu'un kájiní inj-i, chí sáá ká'ñn jañá'an kúu. ¹⁶ Ko ya'a kúu tu'un ni ka'an Joel cháa ni jani tu'un Dios onde sáa: ¹⁷ Achí Dios: Kivi sándi'í-ña te kacha nuu-ri Espiritu-ri siki taká ñayivi. Te se'e yí-ro jún sé'e sí'í-ro, kani-i tu'un-ri. Te cháa súchí jíná'an-de jíin cháa ñá'nu, skóto jani-de. ¹⁸ Te jandáa ja kivi-ún te kacha nuu-ri Espiritu-ri siki mozo-ri, kúu cháa kúu ñá'an. Te kani-i tu'un-ri jíná'an-i. ¹⁹ Te sá'a-ri tiñu ñá'nu onde andívi. Te sá'a-ri tuni nuu ñúyivi. Te koo niñi jíin ñu'un jíin yokó ñu'ma. ²⁰ Te ndikandii, nduu túun. Te yoo, nduu niñi. Te vasa jáa kivi máá Jító'o-yo. Kivi ká'nu, kivi stá'an ndíjin-ya máa-yá kuu-ún. ²¹ Te taká ñayivi ká'an nda'ú jíin máá Jító'o-yo onde jíin sí'ví-yá, kaku-i, achí Joel. ²² Níi cháa ñuu Israel, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní: Máa Jesús ñuu Nazaret, I'a va'a ni kuu-ya núu Dios. Te nuu máá-ní ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jíin kuá'a tuni. Te ni kakee nuu-ní ni kánde'é-ní ja súan ni sá'a-ya onde jíin Dios. Te suni súan kájiní taká-ní. ²³ Ko níi, ni kanchi'í-ni-ya ndá'a cháa ñáá. Te ni kaja-ní-de-ya jiká cruz. Te jíin tiempo, a ni jini Dios ja súan sá'a-ní núu, chí súan ni teta'an-ya. ²⁴ Ko ni nachaku-ya ni sá'a Dios. Te ni janchaa-ya fuerza kue'e kuu-yo, chí tú ní kúu kendoo-ga Jesús inji nda'a kue'e kuu-yo. ²⁵ Chi David, ni ka'an-de tu'un-ya: Ni jini-ri nuu máá Jító'o-ri, ja nene kánchaa-ya jíin-ri. Chí kánchaa-ya íchi ndává'a-ri, náva'a ma yú'ú-ri. ²⁶ Ja yúan ní kusij ini añu-ri. Te ni nakana jaa-ri-ya. Te suni ndetajú yiki kúñu-ri, te kuñukuu inji-ri. ²⁷ Chí ma skéndo-ní añu-ná inji lugar ndiyi, ni ma kuá'a-ní tu'un te'yú Se'e-ní, I'a ij. ²⁸ Ni stá'an-ní nuu-ná ndasa ni'in-ná íchi kúchaku-ná. Te kivi kúnchaa-ná jíin-ní te kusij xáan ini-ná sá'a. Achí David. ²⁹ Nánj jíná'an-ní, ná kachi kájiní-ná nuu-ní tu'un David tatá ñuu-yo. Chí ni jii-de. Te ni yuji-de. Te ve'e añu-de kánchaa jíin-yó onde vina. ³⁰ Chí cháa ni jani tu'un Dios ni kuu-de. Te ni jini-de ja ní ka'an téyí-yá jíin-de ja núu-dé, cuenta chíi tata-de, nukuiñi Cristo kunchaa-ya mesa-de tá'u-ya tiñu. ³¹ Te ya'a ní jini-de jíin tiempo, ni kastu'ún-de ja náchaku Cristo, chí añu-ya, tú ní kéndo inji lugar ndiyi. Te ni yiki kúñu-ya, tú ní té'yu. ³² Te Jesús, ni nachaku-ya ni sá'a Dios. Te kájiní-yo ja chaku-yo. ³³ Te ni ndaa-ya kuá'an-ya íchi ndává'a Dios. Te natu'un ní keyu'u máá Táa-yo, te onde nuu máa-yá, ni ni'in Jesús Espiritu Santo. Te ni jacha nuu-ya natu'un kánde'é-ní te kájiní so'o-ní vina. ³⁴ Chí David, tú ní ndaa-de andívi. Ko ni ka'an-de: Máa Tatá Dios, ni ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ³⁵ te ná chúkú-ri cháa kájiní u'u róo, kuu-de teyú kúndí ja'a-ro, achí. ³⁶ Te ná kuni ndaa ndiviñi ñayivi Israel ja Dios, ni jani-ya máa Jesús ja ná kuu-ya Jító'o-yo vasa ni kaja-ní-ní máa-yá jiká cruz, te suni máa-yá kúu Cristo. Achí Pedro jíin-i. ³⁷ Te súan ni kájiní so'o-i tu'un yá'a. Te ni kanata'u'u inji añu-i. Te ni kaka'an-i jíin Pedro jíin sava-ga apóstol: Nánj jíná'an-ní, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná núsáá, achí-i. ³⁸ Te ni kachi Pedro jíin-i: Nakani inji-ní jíná'an-ní, te kuanducha-ní jíin sí'ví máa Jesucristo náva'a koo tuká'nu inji nuu kuáchi-ní. Te kua'a-ya Espiritu Santo-ya núu-ní. ³⁹ Chí nuu máá-ní jíin núu sé'e-ní, súan ni keyu'u-yá. Te suni súan ni ka'an-ya núu taká ñayivi káxiukú jiká, nuu nása-a-i ja máa Tatá-yo Dios kana-ya xini-ná k'i'in-i nuu-yá. ⁴⁰ Te Pedro, jíin kuá'a-gá tu'un súan, ni ka'an ndaa-de. Te ni ka'an ni'in-de jíin-i: Ná ndúkú ndéé-ní kaku-ní ma'ñú taká ñayivi ñáá yá'a, achí-de. ⁴¹ Te ni kajatú'un sava-i tu'un ni ka'an-de. Te ni kajanducha-i. Te kivi-ún ni ndea-ga-i natu'un unj mil ñayivi. ⁴² Te ni ka'jin ni'in-i siki tú'un kástá'an apóstol, ni kandatú'un ñn núu-de, ni kasákuachí-de staa. Te ni kajikan ta'u-dé.

Ja ni kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i

⁴³ Te ndi'i ñayivi, ni kayu'ú-i. Te cháa apóstol, ni kasá'a-de kua'a tiñu ñá'nu jíin tuni. ⁴⁴ Te taká ñayivi káandíja, káxiukú tútu-i. Te kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i. ⁴⁵ Te ni kaxikó-i taká ndatíñu-i, jíin taká ve'e-i. Te ni kasaka-i xu'un núu tá'an-i, ndasa jinu ñu'un ñn ñn-i jíná'an-i. ⁴⁶ Te ndita'an kivi kája'an tútu-i ve'e ij. Te kásakuachí-i staa ndita'an ve'e-i. Te luu, sij ní ka'jo

inĩ añú-i káyee-í staa. ⁴⁷ Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-ga ñayivi ñúú-ún, nĩ kaka'an jĩnú'ún jín-i. Te ndita'an kivi ní kakaku sava-ga ñayivi ní sá'a máá Jító'o-yo. Te nĩ kandujín-i jín tíku'nĩ kándija-ún.

3

Ja ní nduv'a chaq rengo

¹ Hín kivi te nĩ kaka Pedro jín Juan, ká'a'an-de inĩ ve'e ij. Chĩ máá hora ka'unj aini kúu, te jikán ta'u-í yúan. ² Te kákinchaka-i in chaa rengo onde kivi ní kaku-de. Te chaa-ún, nchaa-de ndita'an kivi yúx'é vé'e ij nuu nání hermosa, jikán-de caridad nuu táká ñayivi kivi koyo inĩ ve'e ij yúan. ³ Te chaa-ún, nĩ jini-de nuu Pedro jín Juan, ja kuákivi-de inĩ ve'e ij. Te nĩ ka'an ndá'ú-de jín-de ja ná kuá'a-de in caridad. ⁴ Te Pedro jín Juan, nĩ kandé'é vá'a-de nuu chaa-ún. Te nĩ kaka'an-de jín-de: Yá'a ndé'é-ró núu-rí, áchí-de. ⁵ Te máá chaa-ún, ndatu tũ'a-de, jáni inĩ-de ni'ñ-dé yakú na jín nuu Pedro jín Juan. ⁶ Te nĩ kachĩ Pedro: Tú ñáva'a-rĩ plata ní oro. Ko ja ñáva'a-rĩ, yúan kuá'a-rĩ nuu-ro. Jín sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret ndukuiñĩ te kaka-ró, áchí-de. ⁷ Te nĩ tĩn-de ndavá'a chaa-ún. Te nĩ xndúkuñĩ-de chaa. Te ja'a-dé jín sukún já'a-dé, nĩ kanduv'a-a-ni. ⁸ Te in nĩ kanda-ni-de. Te nĩ ndukuiñĩ-de. Te nĩ jika-de. Te nĩ kivi-de jín Pedro jín Juan inĩ ve'e ij, jika-de, kánda-de, te nákana jaa-de Dios. ⁹ Te nĩ kajini táká ñayivi núu-dé ja nákana-de te nákana jaa-de Dios. ¹⁰ Te nĩ nakuni-i nuu-dé ja máá chaa jikán caridad yux'é vé'e ij ja nání hermosa kúu-de. Te nĩ kaake nuu-í kándé'é-i. Te nĩ kayu'ú-i, chĩ kajini-i ja súan nĩ ta'an chaa-ún. ¹¹ Te chaa nĩ nduv'a-a-ún, nini tĩn-de Pedro jín Juan, te nĩ kataka-ni ñayivi núu-dé inĩ corredor ja nání Salomón. Te nĩ kaake nuu-í kándé'é-i. ¹² Te nĩ jini Pedro ja súan kúu. Te nĩ ka'an-de jín ñayivi-ún: Chaa ñuu Israel, naja kánaa iní-ni kándé'é-ni tĩnu yá'a. Naja kándé'é-ni nuu-ná. Kajani iní-ni ja chaa va'a kákuu-ná xí ío fuerza iní-ná náv'a a nakaka chaa yá'a sá'a-ná náún. ¹³ Máá Dios Abraham, jín Isaac, jín Jacobo, máá Dios, Táa-yo, nĩ nduñá'nu Se'e-ya Jesús nĩ sá'a-ya, te nĩ kanastúu-ni Jesús, te nĩ kanakuxndú-ni I'a-ún jito nuu Pilato, vasa sí'a chaa-ún-ya kuní-de núú. ¹⁴ Ko máá-ni, nĩ kaské'ichĩ-ni I'a ij, I'a ndoo. Te nĩ kajikan-ni in chaa já'ni ndíyi sí'a Pilato. ¹⁵ Te nĩ kaja'ni-ni máá Jító'o, I'a náschakú yóó. Ko Dios, nĩ naschakú-ya Jesús onde ma'ñú ndíyi. Te máá-ná kákuu-ná testigo ja súan ío. ¹⁶ Te a kajini-ni chaa yá'a te kánakuni-ni-de. Te nĩ kándija-de Jesús jín sí'ví-ya, te ja yúan nĩ nasáva'a-ya-dé. Chĩ kándija-de-ya, te yúan nĩ nduv'a a ij chaa yá'a natu'un kajini máá-ni. ¹⁷ Ko vina ñani, a jini-ná chĩ siki já tú nĩ kájuku'un iní-ni kúu ja ní kasá'a-ni súan, te suni súan nĩ kasá'a chaa kátá'ú tĩnu nuu-ni. ¹⁸ Te jín kivi, nĩ kajani chaa tu'un onde sáá ní sá'a Dios, ndasa koo tĩnu, jín ndása ndo'o Cristo. Te vina a nĩ skíkuu-ya súan. ¹⁹ Te ná náxío káva iní-ni, te ná nákani iní-ni jíná'an-ni núsáá, náv'a ná ndá'va táká kuachí-ni, te chaa kivi já ndúsij iní-ni sá'a máá Jító'o-yo. ²⁰ Náva'a táji Dios Jesucristo kii-ya, natu'un nĩ sánda-ya já kúu níi onde sáá. ²¹ Ko jinu ñú'ún já kéndoo-ya onde andívi, onde kivi ndújáá táká ndatĩnu, natu'un nĩ kaka'an chaa ndoo nĩ kajani tu'un onde aná'an ní sá'a Dios. ²² Chĩ Moisés, nĩ ka'an-de jín táa-yo: Máá Tatá-ro Dios, kua'a-ya in chaa natu'un ruu, te kani-de tu'un nuu-ro. Te kenda-de ma'ñú táká ñani-ro natu'un nĩ kenda-rĩ. Te ná chú'un iní-ro tú'un ka'an chaa-ún nú naún ndí'i tu'un ka'an-de jín-ro. ²³ Te nú ndé chaa tú kuní-de chu'un iní-de tu'un ka'an chaa kani tu'un-ún, te naa íi-dé ma'ñú táká-ga ñayivi, áchí Moisés. ²⁴ Te táká chaa nĩ kajani tu'un, onde kivi ní kii Samuel te ní-gá onde vina, suni nĩ kajani-de tu'un ja kii kivi yá'a. ²⁵ Máá-ni kákuu se'e chaa nĩ kajani tu'un-ya jín sé'e siki contrato nĩ sánda Dios jín táa-yo. Te nĩ ka'an-ya jín Abraham: Onde chĩ tatá-ro kenda ja kéndoo ndatu táká se'e ñuyivi sá'a, áchí. ²⁶ Te Dios, nĩ naschakú-ya Sé'e-ya. Te nĩ táji-ya Sé'e-ya, te nĩ kii-ya nuu máá-ni xna'an-ga, náv'a a chaxio-ya-ni nuu táká kuachí-ni. Yúan-na te kéndoo ndatu-ni.

4

Ja ní kakatĩn-de Pedro jín Juan

¹ Te nini káka'an-de jín ñayivi-ún, te sutu, jín já kúñá'nu inĩ ve'e ij, jín saduceo, nĩ chakoyo-ún nuu-dé. ² Te kákiti xaan iní ja kástá'an apóstol nuu ñayivi, ja kajani-de tu'un Jesús ja á nĩ nachaku-ya má'ñú ndíyi. ³ Te nĩ kakatĩn-ún-de. Te nĩ kachindee-de inĩ vekaa onde kivi xian-ún, chĩ a nĩ iní. ⁴ Ko kua'a xaan ñayivi ní kajini so'o-i tu'un nĩ kaka'an chaa apóstol. Te nĩ kándija-i. Te nĩ jinu natu'un u'un mil chaa. ⁵ Te kivi xian-ún, te chaa kákuñá'nu nuu máá-i, jín chaa ní kayi, jín chaa káchaa tutu, nĩ kandututú-de inĩ ñuu Jerusalén. ⁶ Te suni nĩ kandututú-de jín máá sutú ñá'nu-ga Anás, jín Caifás, jín Juan, jín Alejandro, jín táká-ga ja kákuu ta'an sutu ñá'nu-ga-ún. ⁷ Te nĩ kajani-ún-de ma'ñú. Te nĩ kajika tu'un-de: Na jín fuerza, xí na jín sí'ví kásá'a-ró tĩnu yá'a, áchí. ⁸ Yúan-na te Pedro, chĩ nĩ kútú-de jín Espíritu Santo, te nĩ kachĩ-de jín chaa-ún: Ní chaa kákuñá'nu inĩ ñuu, jín ní chaa ní kayi

nuu ñú Israel: ⁹ Vina te nú xndichí-ní náá síkí ñn tíñu va'a nì kasá'a-ná jíin ñn cháa kú'u yá'a nú ndasa nì nduva'a-de, ¹⁰ núsáá te máá-ní jíin táká ñayivi ñú Israel, ná júku'un iní-ní ja jíin sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret nì nduva'a cháa kándij nuu-ní yá'a. Te suu T'a-ún nì kaja'ni-ní-ya jiká cruz. Ko nì nachaku-ya má'ñú ndíyi nì sá'a Dios. ¹¹ I'a yá'a kúu yuu já ní kas'é'ichí ní, cháa kácutá'an ve'e. Te yuu-ún, máá yúu ndiso fuerza jikí kúu vina. ¹² Te tuká inga cháa nama yóó, chí túu inga sí'ví nání nì ñn cháa ío iní ñuyivi yá'a ja kúu nama taká ñayivi jíná'an-i. Achí Pedro. ¹³ Yúan-na te nì kajinj ja tú káyu'ú Pedro jíin Juan kaka'an-de. Te a kájiní ja tú tu'a va'a-de, chí tú ní kájika-de escuela. Te nì kánaa iní kándé'é núu-dé. Te nì kajyuku'un iní ja ní kajika-de jíin Jesús. ¹⁴ Te kándé'é núu cháa nì nduva'a-ún, kándichí-de jíin Pedro jíin Juan. Te tú ní kákuu kuti xndíó káni nì ñn tu'un. ¹⁵ Ko nì katá'ú tíñu nuu-dé ja ná kéndá koyo-de ichi yatá municipio nini ná ndátu'ún máá jíná'an. ¹⁶ Te nì kaka'an: Ndasá sá'a-yó jíin cháa yá'a núsáá. Chí jandáa kúu ja ní jichá tu'un kua'an nuu táká ñayivi ñú Jerusalén ja súan nì kasá'a-de ñn tíñu ñá'nu. Te ma kúu ka'an-yo já tú ío ndaa. ¹⁷ Ko náva'a ma kuichá-ga tu'un yá'a kí'ñ nuu táká ñayivi, te ná ká'an xaan-yo núu-dé ja má kachí kuti-gá-de tu'un cháa-ún nuu ní ñn ñayivi, áchí. ¹⁸ Te nì kánakana xini-dé. Te nì katá'ú tíñu nuu-dé ja má ká'an-ga-de te má stá'an-ga-de nì ñn tu'un jíin sí'ví Jesús. ¹⁹ Yúan-na te nì kaka'an Pedro jíin Juan: Tava máá-ní cuenta te nú játa'an iní Dios ja kuándatu-ná nuu-ní xna'an-ga vása núu máá-yá. ²⁰ Chí nini káni-ná tu'un ja ní kajinj-ná jíin já ní kajinjí so'o-ná. Achí-de. ²¹ Yúan-na te cháa junta, nì kaka'an xaan núu Pedro jíin Juan, te nì sía-de kua'an-de, chí tú ní káni'in kúti modo xndó'o Pedro jíin Juan, chí káyu'ú kájito ñayivi, chí taká-i, kánakana jaa-i Dios síkí já ní kuu-ún. ²² Chí cháa nì nduva'a jíin tíñu ñá'nu-ún, ví'í-gá uu xiko kuiá ío-de.

Ja ní kajikan ta'u tíku'ní kándija

²³ Te nì kaka'ku-de kaja'an-de. Te nì najakoyo-de nuu tá'an-de. Te nì kánakani-de taká tu'un nì kaka'an sutu ñá'nu jíin cháa nì kayi nuu-dé. ²⁴ Te súan nì kajinjí so'o-i tu'un kánakani-de. Te ñn jinu-ní nì kaka'an jaa-i jíin Dios: Táta, máá-ní kúu Dios nì sá'a andí'ví, ñuyivi, mar, jíin táká-ga ndatíñu. ²⁵ Te jíin Espiritu Santo nì ka'an-ní jíin yú'u taa-yo David, ja ní kuu-de mozo-ní. Chí nì ka'an-de: Naja kákití iní ñayivi, te naja kánakani sáni iní-i. ²⁶ Ní kataká cháa kákuu rey ñuyivi jíná'an-de. Te cháa kákuñá'nu-ún, nì kácututú-de. Te ñn-ñá nì kándonda-de síkí máá Tató Dios jíin síkí Cristo-ya. ²⁷ Chí Herodes jíin Poncio Pilato jíin cháa síin naciún jíin ñayivi ñú Israel, nì kácututú ndija-de iní ñuu yá'a, nì kándonda-de síkí Sé'e ij-ní Jesús, T'a nì jani-ní, ²⁸ náva'a sá'a-de taká tíñu nì teta'an máá-ní, jíin já ní kundaq iní-ní onde sáá. ²⁹ Te vina, Táta, ndé'é-ní ndasa kaka'an xaan-dé nuu-ná jíná'an-ná. Te kuá'a-ní fuerza nuu mozo-ní ja ná chundéé iní-ná kani-ná tu'un máá-ní. ³⁰ Te skáa-ní nda'a-ní náva'a sá'a-ní tana, jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu. Te taká yúan ná kúu jíin sí'ví máá Sé'e ij-ní Jesús. Achí-i. ³¹ Te súan nì kajikan ta'u-i. Te nuu ká'jin tútu-i-ún, nì taa. Te ndí'i-i, nì kácutú-i jíin Espiritu Santo. Te nì káchundéé iní-i kájani-i tu'un Dios.

Ja ní kañava'a ká'nu-i ndatíñu-i

³² Te ñayivi kuá'a kákandija, chí jíin iní jíin añú-i nì kánduu ñn núu-i. Te tú ní ñn-i ní kaka'an-i ja máá-i xín ñn ndatíñu. Chí taká ndatíñu, nì kañava'a ká'nu-i. ³³ Te téyí áan kájani ndaa apóstol tu'un ndasa nì kajinj-de ja ní nachaku Jito'o-yo Jesús. Te bueno nì kuu tu'un luu Dios iní-de. ³⁴ Te tú kuti ngún nándi'i ní ñn-de, chí taká cháa kaxín ñú'un, xí vé'e, nì kaxikó-de, te nì kákinchaka-de xu'ún, ³⁵ te nì káchúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol. Te cháa apóstol nì kasaka-dé nuu ñn tá'an-de ndasa kájimu ñú'ún máá-i. ³⁶ Te José, tata Leví, ncháa-de ñuu Chipre, ío inga sí'ví-de kájatíñu apóstol, nání-de Bernabé, ja kuni ka'an, se'e tu'un ndéé iní. ³⁷ Ní xikó-de ñn ñu'un-dé. Te nì kinchaka-de xu'ún. Te nì chúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol.

5

Síkí Ananías jíin Safira

¹ Ko ñn cháa nání Ananías jíin ñásí'i-de Safira, nì kaxikó-de ñn ñu'un. ² Te nì janchaa-de sava xu'ún. Te suni jini ñásí'i-de ja súan nì sá'a-de. Te nì kinchaka-de yaku-ní. Te nì chúkú-de nuu já'a cháa apóstol. ³ Te nì ka'an Pedro: Ananías, naja ní kvi Satanás iní añú-ro já xndá'ú-ro Espiritu Santo núu. Chí nì janchaa-ro sava xu'ún ñú'un ní kaxikó-ró. ⁴ Ná té xikó-ga-ro, á nasu máá-ró xín núu. Te nuu ní xikó-ró, á nasu iní nda'a máá-ró ñú'un núu. Naja ní nakani iní-ro sá'a-ró súan. Ko nasu cháa xndá'ú-ro, chí Dios, áchí-de. ⁵ Te súan nì jini so'o Ananías taká tu'un yá'a, te nì ndua-ni-de. Te nì jí'i-ni-de. Te taká ñayivi ní kajinjí so'o tu'un-ún, nì kayu'ú xaan-i. ⁶ Te nì kándukuiñi cháa súchí. Te nì kaxndánuu-de ndíyi-ún, te nì kákiñi'in-de-i yatá vé'e. Te nì káchiyují-de-i. ⁷ Te nì kunúu, nátu'un uní hora. Te nì jaj

ñasi'í-de ni kivi-ña ve'e-ún. Te ñaún jiní máa-ña ja súan ni kuu. ⁸ Te Pedro, ni jiká tu'ún-de-ña: Kastu'ún nuu-rí. Ni xikó-ró ñú'un-ún ñn tanto súan xí túu. Achí-de. Te ni kachi-ña: Jaan, ñn súan ni kaxikó-ná, áchí-ña. ⁹ Te Pedro, ni ka'an-de jíin-ña: Naja ni skétá'an-ró tú'un ja koto nchaa-ro Espiritu máa Tatá Dios. Kuni so'o, yuxé'é yá'a ká'ma vai koyo chaq ni kachinduji yii-ro. Te suni súan kiñi'in-de róó kí'in-ro, áchí-de. ¹⁰ Te ni ndua-ñi-ña nuu já'a Pedro. Te ni ji'i-ñi-ña. Te ni ndivi koyo chaq súchi-ún. Te ni kajini-de ja á ni ji'i-ña. Te ni kachiñi-de-ña, te ni kachinduji-de-ña xín yí-ña. ¹¹ Te ndivii tíku'ni kándija jíin táká ñayivi ni kajini tu'un tiñu yá'a, ni kayu'u xaan-í.

Kua'q tiñu ñá'nu jíin tuni ni qasá'a apóstol

¹² Te chaq apóstol, ni qasá'a-de kua'q tiñu ñá'nu jíin tuni jito nuu ñayivi. Te ñn ká'nu-ni kándutútu-de iní corredor Salomón. ¹³ Ko tú ni chundéé iní ni ñn-í ketá'an-í jíin-de. Ko ñayivi, ví'i-gá ni kajatú'ún-i-de. ¹⁴ Te ñayivi ni káandija nuu máa Jito'o-yo, ví'i-gá ni ndea-i, kúu chaq kúu ña'an, kua'q xaan-í. ¹⁵ Te ni kákinchaka-de kua'q ñayivi káku'u. Te ni kajakin-de-i iní ya'ya kándaa-i nuu jito jíin nuu yúu, náva'a nú vai Pedro sanaa jinú vasté máa káti-dé sikí-í. ¹⁶ Te suni taká ñayivi ñúu yani-ún, ni kataká kua'q-í iní ñuu Jerusalén, ni kákinchaka-i ja káku'u jíin ja káta'an tachí káni. Te ndi'i-ún, ni kanduva'a jíná'an.

Ja ni kachindik'in-i Pedro jíin Juan

¹⁷ Yúan-na te ni kákuuásun iní sutu ñá'nu jíin sáva tá'an ja kachiñú'ún sikí saduceo, te ni káandonda. ¹⁸ Te ni kákatin-ún cháa apóstol. Te ni kataan-dé iní vekaa ñuu. ¹⁹ Ko ndajá'a máa Tatá Dios, akuáa ni juña-ya yuxé'é vékaa-ún. Te ni kiñi'in ya-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: ²⁰ Kuá'an, te kuñi-ró iní ve'e ij. Te yúan kani-ró taká tu'un nuu ñayivi ndasa kuchaku'i vida jáa yá'a. Achí-ya. ²¹ Te ni kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nuu ni kundijin, te ni kivi koyo-de iní ve'e ij. Te ni kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Te nini kastá'an-de, te ni chakoyo sutu ñá'nu jíin tá'an-de. Te ni nastútú-de chaq junta jíin cháa ni kayii iní ñuu Israel. Te ni táj-de ndajá'a kuák'in-de chaq-ún iní vekaa. ²² Ko nuu ni jakoyo chaq kákuu ndajá'a-ún vekaa, te tú ni káni'in-dé apóstol. Te ni kanaxió káva-de. Te ni kaku'ún-de tu'un yá'a: ²³ Jandaa kúu ja ni kajini-ná ndasú va'a vekaa. Te ká'jin chaq kándito-ún ichi yuxé'é. Ko nuu ni kajuña-ná, te tú kuti ñaún chaq ni kajini-ná nuu. Achí-de. ²⁴ Te chaq kúñá'nu iní ve'e ij jíin sutu ñá'nu, nuu ni kajini so'o-de tu'un yá'a, ni kakejá'a-de káyu'u-de ja má júkuñiñi tu'un-ún. ²⁵ Ko ni jaq ñn ñayivi. Te ni kastu'ún-i: Ña'an-ní, te nde'é-ní. Chaq ni káatan-ní vekaa, ká'jin-de iní ve'e ij. Te kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Achí-í. ²⁶ Yúan-na te ni kaja'an chaq kúñá'nu-ún jíin ndajá'a. Te ñúkuún vái-de jíin apóstol, chí káyu'u-de kábito-de ñayivi já kuá'a-i yuu xiní-dé. ²⁷ Te nuu ni jaq-de jíin apóstol, te ni jani-de chaq-ún iní municipio. Te sutu ñá'nu, ni xndichí-ún: ²⁸ Á tú ni kastu'ún-rí nuu-ro ja má stá'an-ga-ro tu'un chaq jian. Ko vina chí ñúu Jerusalén ni xndeá-ro sa'an-ro. Te kákuñi-ro cháa-ró ñiñi cháa jian sikí-rí jíná'an-rí, áchí. ²⁹ Ko Pedro jíin apóstol, ni kaka'an-de: Ñini kuándatu-ná nuu Dios vasa núu taká chaq. ³⁰ Máa Dios ndiyi táa-yo, ni naschakú-ya Jesús, I'a ni kaja'ni máa-ní ja ni kajata kaa-ní-ya jiká cruz. ³¹ I'a yá'a ni nduñá'nu-ya kánchaa-ya ichi ndáv'a Dios. Te ni nduu-ya I'a tá'u tiñu jíin I'a nama yóo, náva'a nakani iní ñayivi ñúu Israel te koo tuká'nu iní-ya nuu taká kuachi-i. ³² Te máa-ná jíin Espiritu Santo, kákuu-ná testigo máa-ya nuu taká tu'un yá'a. Chí já'a Dios Espiritu-ya nuu taká ñayivi káandatu nuu-ya. Achí-de. ³³ Te máa-ún, súan ni kajini so'o tu'un yá'a. Te ni kakiti xaan iní. Te ka'ni-ún-de kákuñi núu. ³⁴ Ko ío ñn maestro ley, nání-de Gamaliel. Te kúu-de chaq fariseo. Te taká ñayivi, kájatú'ún-i-de. Te ni ndokuñiñi-de nuu junta. Te ni tá'u-de tiñu ná kúxio núu chaq apóstol. ³⁵ Te ni ka'an-de jíin: Róo chaq ñuu Israel, kani va'a iní-ro te nú ñaún kákuñi ro sá'a-ró jíin cháa yá'a. ³⁶ Chí onde sáa ní ndonda Teudas, te áchí-de ja cháa téyí kúu-de. Te ni kataká-i nuu-dé nátu'un kuñn ciento chaq. Te ni ji'i-de ni sá'a sava-ga chaq. Te taká ja ni káandatu tu'un ni ka'an-de, ni káichá nuu kája'an sáni. ³⁷ Yúan-na te kivi ní ndutúti xiní, te ni ndonda Judas chaq ñuu Galilea. Te ni kájatú'ún tu'un ni ka'an Gamaliel. Te ni kákana xiní cháa apóstol. Te ni kákuñn yunu xí sukun-dé. Te ni ka'an xaan núu-dé ja má ká'an-ga-de tu'un jíin sí'ví Jesús. Te ni kásia-de kája'an-de. ⁴¹ Te máa apóstol, nuu junta ni kenda koyo-de kája'an-de, kákuñi iní-de ja ní jatú'un-ya kándo'o-de sikí sí'ví-ya. ⁴² Te iní ve'e ij jíin taká ve'e, tú ní kákuñiñi-de ja kastá'an-de te kájan-de tu'un Jesucristo.

6

Jā ní kajani-de usiā chaa kuatĩñu

¹ Te nĩ ndea kua'ā chaa kaskuá'a. Te ñn kivi, te chaa ñuu Grecia, nĩ kaka'an sóo-de siki cháa hebreo, chí tú ní teta'an ñn núu-de staa kée ná'an viuda hora ja saka-dé ndita'an kivi. ² Yúan-na te máá uxí uu apóstol, nĩ kanastútú-de taká chaa kaskuá'a, te nĩ kaka'an-de: Ma kúu jukuiñi máá-rí ja kajani-rj tu'un Dios, te kuatĩñu-rj nuu mesa. ³ Núsáa te róó ñani, kaji-ró usiá tá'an máá-ró, chaa va'a, chaa ndichí, chaa káñu'un chítu Espiritu Santo ná kúu-de. Te ná cháa-yó tĩñu yá'a siki-dé. ⁴ Te nuu jíná'an-rj, kukuu-rj jín ja kakán ta'u-rí, te kani-rj tu'un yá'a. Achí-de. ⁵ Te tu'un nĩ ka'an-de, nĩ kajata'an inĩ ñayivi kuá'a-ún. Te nĩ kakaji-i Esteban, chaa kándija va'a kúu-de. Te ñú'un chítu-de Espiritu Santo, jín Felipe, jín Prócoro, jín Nicanor, jín Timón, jín Parmenas, jín Nicolás, chaa nĩ naki'in sé'é judío ñuu Antioquia. ⁶ Taká chaa yá'a, nĩ kajani-i nuu cháa apóstol. Te nĩ kajikan ta'u-dé te nĩ kaxndé-de nda'a-dé xiní cháa-ún. ⁷ Te tu'un Dios nĩ jika kua'an. Te chaa kaskuá'a, nĩ kandeā xaan-dé inĩ ñuu Jerusalén. Te suni kua'a sutú nĩ kajatú'ún, te nĩ kākandija.

Tu'un Esteban

⁸ Te Esteban, nĩ chítu ndii-de jín fuerza, te ñukúún ní sá'a-de tĩñu ñá'nu xaan jín tuni nuu taká ñayivi. ⁹ Te inĩ ve'e sinagoga nĩ kandongā yaku chaa, chaa libertino, jín cháa ñuu Cirene, jín cháa ñuu Alejandria, jín cháa ñuu Cilicia, jín Asia, nĩ kastatá'an jín Esteban. ¹⁰ Ko tú ní kákundéé jín-de, chí ndichí-de, te suni nĩ ka'an-de jín fuerza máá Espiritu. ¹¹ Yúan-na te nĩ kaská'an yaku chaa ja ní kaka'an: Nĩ kajini so'o-ná ká'an ndiva'a Esteban siki Moisés jín siki Dios, áchí. ¹² Te súan nĩ kaská'an-ún ñayivi, jín cháa nĩ kayii, jín cháa káchaa tutu. Te nĩ kajinu yúan siki-dé, te nĩ kaktiñ-ún-de kuangoyu jín-de onde nuu junta. ¹³ Te nĩ kajani testigo falso ja ní kaka'an: Chaa yá'a, ndita'an kivi ká'an ndiva'a-de siki ve'e i yá'a jín siki ley. ¹⁴ Chí nĩ kajini so'o-ná ká'an-de ja Jesús, chaa ñuu Nazaret, kanu-de ve'e i yá'a, te nasama-de tanjnu nĩ xndóo Moisés nuu-yo. Achí. ¹⁵ Yúan-na te taká ja kaxiukú iní municipio, nĩ kándakoto nuu-dé, te nĩ kajini ja jito nuu-dé nátu'un nuu ñn ndajá'a ándiví.

7

Tu'un nĩ jani ndaa Esteban

¹ Te máá sutú ñá'nu-ga, nĩ ka'an jín-de: Súan kúu náún, áchí. ² Te máá-de, nĩ ka'an-de: Táta, ñani, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní. Máá Dios, I'a ñá'nu, I'a luu, nĩ kenda-ya núu táa-yo Abraham ná nĩ kanchaa-de inĩ ñuu Mesopotamia, onde ná té ki'in-ga-de kunchaa-de inĩ ñuu Harán núu. ³ Te nĩ ka'an-ya jín-de: Kenda inĩ ñuu-ro jín má'ñú tá'an-ró, te ki'in-ro kunchaa-ro inĩ ñuu ja stá'an-rj nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te nĩ kenda-de inĩ ñuu Caldea. Te nĩ kanchaa-de inĩ ñuu Harán. Te yúan nĩ j'i'j táa-de. Te nĩ sá'a Dios ja ní chaa-de ñuu yá'a nuu kaxiukú-ní vina. ⁵ Te tú ní já'a-ya ñú'un-ún kuu ta'u-dé, nĩ vasté ñn t'li. Ko nĩ keyu'u-ya ja kuá'a-ya ñú'un-ún nuu-dé onde jín núu taká tata kii nuu-dé, vasa tú ní ío se'e-de sáa. ⁶ Te súan nĩ ka'an Dios jín-de: Táta-de kuxiukú jíká-i inga ñuu. Te kuyn ciento kuia kuatĩñu sáni-de-i te xndó'o-de-i. ⁷ Te nĩ ka'an Dios: Ko máá-rí, ndonda-rj siki ñuu nuu kúu-i mozo-ún. Te onde nú nĩ kuu-ún, te kenda koyo-i te chiñú'ún-i ruu ichi yá'a. ⁸ Te nĩ sá'a-ya contrato jín-de jín tuni ja xiti ndúu-de. Te se'e Abraham nĩ kuu Isaac. Te nĩ xiti ndúu-de-i nuu uná kivi-i. Te se'e Isaac nĩ kuu Jacob, te se'e Jacob nĩ kuu ndí'uxi uu máá tata ñuu. ⁹ Te taká tata ñúu-ún, nĩ kākukuásún iní-de. Te nĩ kaxikó-de José kua'an-i onde ñuu Egipto, Ko Dios nĩ jika-ya jín-i. ¹⁰ Te nĩ nama-ya-i nuu taká tundó'o nĩ ta'an-i. Te nĩ kundichí-i. Te Faraón, chaa kúu rey ñuu Egipto, nĩ kusii iní-de jín-i nĩ sá'a-ya. Te nĩ chaa-de gobernador siki José. Te José, nĩ tá'u-de tĩñu nuu ñuu Egipto jín núu vé'e Faraón. ¹¹ Te nĩ kii ñn tama xáan ñí ñuu Egipto jín ñí ñuu Canaan. Ñn tundó'o xaan nĩ kuu-ún. Te ndiyi táa-yo, tú ní kani'in-dé ja kée-dé jíná'an-de. ¹² Te nĩ jini tu'un Jacob ja ío trigo onde ñuu Egipto. Te nĩ táj-de táa-yo ní kaja'an-de vuelta ñn. ¹³ Te ja vuelta uu, nĩ kanakuní ñani José nuu-dé ja máá-de kúu. Te suni nĩ stá'an José ñani-de nuu Faraón. ¹⁴ Te José, nĩ táj-de chaa kaja'an ja ní kana-de xiní táa-de Jacob kii-de jín taká tá'an-de. Ío unj xiko xia'un-i. ¹⁵ Súan nĩ kuun Jacob kua'an-de onde ñuu Egipto. Te yúan nĩ j'i'-de jín taká tata ñuu-yo. ¹⁶ Te chaa-ún, nĩ kanaja'a-de káno'on-de onde ñuu Siquem. Te nĩ kayuji-de inĩ ve'e añu ja jín plata nĩ jaan Abraham nuu sé'e Hamor ñuu Siquem. ¹⁷ Ko nĩ kuyani kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham. Te ñayivi-ún, nĩ ndea-i. Te nĩ kukua'a-i inĩ ñuu Egipto. ¹⁸ Te nĩ kuu kuia. Te nĩ nukuiñi inga rey inĩ ñuu Egipto ja tú játú'ún-de tu'un José. ¹⁹ Te rey-ún, nĩ xndá'ú-de ñayivi ñuu-yo, nĩ sándiva'a-de jín táa-yo, ja fuerza ná skána-de se'e-de kuu-i. ²⁰ Te kuia-ún nĩ kaku Moisés. Te nĩ kusii iní Dios jín-i. Te unj yoo ní ja'nu-i inĩ ve'e táa-i. ²¹ Te náa-i, nĩ skána-ña-í. Te nĩ naki'in sésí'í Faraón-ún-i. Te nĩ skuá'nu-ña-í nátu'un se'e máá-ña. ²² Te nĩ kutu'a Moisés

taká tu'un ndíhí ñúú Egipto. Te ñá'nu xaan ní kuu-de jíin taká tu'un ká'an-de jíin taká tíñu sá'a-de. ²³ Te nuu úu xiko kua-de, te ñi kusij iní-de kindé'é-de taká ñani-de ja kákuu se'e Israel. ²⁴ Te ñi jini-de nuu ñin chaa Egipto ja sándiva'a jíin ñin chaa Israel. Te ñi stují-dé chaa Egipto-ún, te súan ñi nama-de ñani ndá'ú-de. ²⁵ Ko máa-de, jáni iní-de ja júku'un iní taká ñani-de ja Dios ñi táji-yá-de ja náma-de ñani-de núú. Ko máa ñani-de, tú ní kájuku'un kuti iní. ²⁶ Te inga kivi xian-ún, suni ñi jini-de nuu úu chaa kájatá'an. Te ñi jaq-de. Te ñi ka'an-de jíin já ná júkuñi: Súchi, najá kásá'a ndiva'a-ró jíin tá'an-ró. Chí ñani-ró kánakuni tá'an-ró. Achí-de. ²⁷ Ko máa cháa já'a ta'u tá'an-ún, ñi chujikí-de Moisés. Te ñi ka'an-de: Ndéja ní jani róo ja kúñá'nu-ró te sándaq-ró tíñu-rí jiná'an-rí. ²⁸ Te suni kuni-ró ká'ni-ro rúu nátu'un ñi ja'ni-ro cháa ñuu Egipto iku náún. Achí-de jíin Moisés. ²⁹ Te tu'un yá'a ñi jini so'o Moisés. Te ñi jinu-de kua'an-de. Te jiká ní nchaa-de onde ñuu Madián. Te yúan ñi skáku ñasí'í-de uú se'e yí. ³⁰ Te ñi jinu tuku uú xiko kua. Yúan-na te ñin ndajá'a ándiví, ñi kenda-ya núu-dé onde nuu ñú'un té'é yúku Sinaí, ma'ñú ñin yukú kayú yáa ñú'un ñi kenda-ya. ³¹ Yúan-na te Moisés, ndé'é-de, te náa iní-de ja ní jini-de ñu'un-ún. Te ñi kandida-de náva'a kuní-de nuu. Te ñi ka'an máa Tatá-yo Dios jíin-de: ³² Máa-rí kúu Dios ndiyi táa-ró, Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áhí-ya. Ko Moisés, kisi-i-de, te tú ní chundéé iní-de ndé'é-de nuu. ³³ Te máa Tatá Dios, ñi kachí-ya jíin-de: Kiñi'in ndijan-ró já'a-ró. Chí nuu kándij-ró jián, ñu'un íj kúu. ³⁴ A ñi jini-rí ja sé'e-rí ká'jin-i iní ñuu Egipto, xaan kándo'o-i. Te suni jini so'o-rí ja kánde'e ndá'ú-i. Te ñi kuun-rí vai-rí ja náma-rí-i jiná'an-i. Te vina, ña'an yá'a núsáa. Te ná táji-rí róo kí'in-ró onde ñuu Egipto. Achí-ya jíin-de. ³⁵ Núsáa te Moisés yá'a, va'a a ñi káské'ichí-i-de te vasa ñi kaka'an-i: Ndéja ní jani róo ja kúñá'nu-ró síkí-rí, te sándaq-ró tíñu-rí, ñi achí-i jíin-de. Ko Dios, ñi táji-yá-de kua'an-de ja tá'ú-de tíñu nuu-i te nama-de-i. Te ndajá'a-ya ja ní kenda nuu-dé nuu yukú-ún, suni ñi chindéé ní chituu-ya-dé. ³⁶ Te chaa yá'a, ñi ndiñi'in-de-i jiná'an-i iní ñuu yúan, te ñi sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu, jíin taká tuní iní ñuu Egipto, jíin núu mar kuá'a, jíin núu ñú'un té'é, uú xiko kua. ³⁷ Chaa yá'a kúu Moisés ja ní ka'an jíin taká se'e Israel: Ma'ñú taká ñani-ró, nukuiñi ñin chaa kani tu'un máa Tatá-ró Dios sá'a-ya nátu'un ruu. Te nuu cháa-ún kuni ná'in-ró tu'un ka'an-de. Achí. ³⁸ Chaa-ún kúu chaa ñi kandee jíin tíku'ñi ndiyi táa-yo onde nuu ñú'un té'é. Te ñi ka'an ñin ndajá'a-ya jíin-de xiní yúku Sinaí, te ñi ñi'in-dé tu'un ndasa kuchaku-yo. Te ñi jani-de tu'un-ún nuu-yo. ³⁹ Ko ndiyi táa-yo, tú ní kákuñi-de kuandatu-de nuu cháa-ún, chí sasua ñi káské'ichí-i-de chaa. Te ñi kakuñin iní-de, no'on-de ñuu Egipto kákuñi-de núú. ⁴⁰ Te ñi kaka'an-de jíin Aarón: Sáva'a tini-ró I'a ná kúxnúú núu-yo. Chí chaa Moisés, ja ní kiñi'in-de yóo iní ñuu Egipto vai-yo, tú kájiní-yo naún ní ta'an-de. Achí. ⁴¹ Yúan-na te ñi kasá'a-de ñin chelu. Te nuu ndosó-ún ní kasoko-dé kiti. Te ñi kákusij iní-de jíin tíñu ní kasá'a-de jíin ndá'a-dé. ⁴² Te Dios, ñi kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. Te ñi xndóo-ya-dé ná kuátíñu-de nuu tíñuú xiní ándiví, nátu'un yóso núu tutú chaa ñi kajani tu'un Dios onde sáa: Róo ñayivi Israel, a ñi kaja'ni-ro kiti núu-rí uú xiko kua nuu ñú'un té'é náún. ⁴³ Túu, chí sasua ñi kajani-ró ve'e kuñi ndosó Moloc jíin tíñuú xiní máa Renfán, ndoso ja ní kasá'a máa-ró já chíñú'un-ró. Ja yúan ná sjá'a-rí róo kí'in-ró onde yata ñúú Babilonia, áhí-ya. ⁴⁴ Ndiyí táa-yo, onde ñu'un té'é ní kañava'a-de ve'e ñii Dios, nátu'un ñi tá'ú Dios tíñu nuu Moisés ja súan sá'a-de ve'e-ún, nátu'un muestra ñi jini-de. ⁴⁵ Sáa chí jíin fuerza Dios ñi káskúnu ndiyi táa-yo ñayivi sáin nación ja ní katíin máa-i ñuu yá'a. Yúan-na te jíin Josué ñi kivi koyo-de iní lugar máa-i, ñi kákinchaka-de ve'e ñii-ún ñi kendo yá'a onde kivi David. ⁴⁶ Te David, ñi kusij iní Dios jíin-de. Te ñi jikan-de ja ná sáva'a-de ñin ve'e kuu Dios Jacob. ⁴⁷ Ko Salomón, ñi sá'a-de ñin ve'e máa-ya. ⁴⁸ Ko I'a ñá'nu-ún, tú ncháa-ya iní ve'e kásá'a chaa, nátu'un ñi ka'an chaa jáni tu'un-ya onde sáa: ⁴⁹ Ándiví kúu silla kánchaa-rí, te tá'ú-rí tíñu. Ñuyivi kúu teyu nuu káxndí ja'a-rí. Ndasa koo ve'e kani-ró kúnchaa-rí núsáa. Xí ndénu kúu nuu ndéatú-rí. ⁵⁰ Á tú ní sá'a ndí-i-rí ndatíñu yá'a, áhí máa Tatá Dios. ⁵¹ Xaan kákujá'a iní-ní. Tú káandíja iní añu-ní te xaan só'ó-ní. Chí nene kájasu'ni nuu Espiritu Santo, nátu'un ñi kasá'a ndiyi táa-ní onde aná'an. ⁵² Ió ñin chaa ñi kajani tu'un-ya onde sáa ja tú ní káchindikin táa-ní-de náún. Chí táa-ní, a ñi kaja'ni-dé chaa kajani tu'un ja kí máa I'a ndaa núú. Te I'a-ún, a ñi kanastúu-ní-ya te ñi kaja'ni-ní-ya. ⁵³ Ko máa-ní, tú ní káskíkuu-ní, va'a ndajá'a máa-ya, ñi kajani-ya ley nuu-ní. Achí Esteban. ⁵⁴ Taká tu'un yá'a ñi kajini so'o. Te ñi káta'u'u iní. Te kánakaji ñii yú'u kábito Esteban. ⁵⁵ Ko máa Esteban, ñi kútú-de Espiritu Santo. Te ñi ndakoto-de ichi ándiví. Te ñi jini-de ja ndii ncháa nuu kánchaa Dios. Te Jesús, kándij-ya ichi ndává'a Dios. ⁵⁶ Te ñi ka'an-de: Vina te ndé'é-rí ja ñuña ándiví. Te ndé'é-rí nuu máa Sé'e chaa kándij-ya ichi ndává'a Dios. Achí-de. ⁵⁷ Yúan-na te ñi kákana kó'o. Te ñi kajasu so'o. Te ñi jinu-ni ñi kándonada vaq siki Esteban. ⁵⁸ Te ñi kákiñi'in Esteban kua'an jíin-de onde yu'u ñúú. Te ñi káskána tikachí. Te ñi kaja'a yuu xiní-dé. Te ñayivi kánde'é, ñi kachúkú-i tikachí-ún nuu já'a ñin chaa súhí nání Saulo. ⁵⁹ Te nini kátojo yuu xiní Esteban, te ñi ka'an

nda'ú Esteban jíin máá Jító'o-yo: Tátá Jesús, naki'in-ní añú-ná vina, áchí-de. ⁶⁰ Te nì jukuiñi jíti-de. Te nì ka'an-jaa-de: Tátá, ma chí'i-ní cuenta kuachi yá'a sikí-í jíná'an-i, áchí-de. Súan nì ka'an-de tu'un yá'a, te nì jí'i-ni-de.

8

Ja ní chindikin Saulo tiku'nj kándija

¹ Te Saulo, nì jatú'ún-de ja ní jí'i Esteban. Te kivi-ún nì kejá'a káchindikin xaan-í tiku'nj kándija iní ñuu Jerusalén. Te tiku'nj-ún, nì kajicha nuu-i kája'an-i ní ndañúu Judea jíin ndañúu Samaria. Ko chaá apóstol chí túu. ² Te chaá káchinú'ún Dios, nì kajachinduji-de Esteban. Te nì kande'e xaan-dé ja ní naa Esteban. ³ Ko Saulo, chí xnáa-dé tiku'nj kándija kuni-de. Te kivi-de ndita'an ve'e. Te ñú'un-de chaá, ña'an, táan-dé-i vekaa.

Ja ní jika tu'un Dios iní ñuu Samaria

⁴ Te taká ñayivi ní kajicha nuu-ún, kája'an-i taká ñuu kájani-i tu'un Dios. ⁵ Te Felipe, nì kuun-de kua'an-de ñuu Samaria. Te yúan nì jani-de tu'un Cristo nuu ñayivi. ⁶ Te taká ñayivi-ún, nì kachu'un iní-i taká tu'un ja ní ka'an Felipe jíin-i. Te nì kajini so'o-i, te nì kajini-i taká tunj nì sá'a-de. ⁷ Chí iní kua'a ñayivi ní kiñi'in-de tachj káni. Te nì kenda-ún kákana kó'o kája'an. Te tini chaá nì kuyúnú jíin cháa rengo, nì kanduva'a-de. ⁸ Te nì kakusi xáan iní ñayivi ñuu-ún. ⁹ Te iní ñuu-ún ní jo in chaá nání Simón. Te chaá-ún, chaá ñavá'a kúu-de. Te xaan kánaa iní ñayivi ñuu Samaria kánde'é-i. Te nì ka'an-de ja in chaá ñá'nu xaan kúu máa-de. ¹⁰ Te ñayivi, xaan vá'a kachu'un iní-i tu'un ká'an-de onde suchí lúli te onde chaá ñá'nu. Te nì kaka'an-i: Chaá yá'a xaan yí'i fuerza Dios ñá'nu iní-de. ¹¹ Te kachu'un iní-i tu'un ká'an-de, chí xaan káni kivi ní sá'a-de tiñu ñavá'a nuu-í, nì kanaa iní-i kánde'é-i. ¹² Ko nuu-í nì jani Felipe tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, jíin tú'un yá'í Jesucristo. Yúan-na te nì kakandija-i. Te nì kajanducha-í kúu chaá kúu ña'an. ¹³ Te máa Simón, suni nì kandija-de, nì janducha-dé. Te nì jika kuu-de jíin Felipe, ndé'é-de ja sá'a Felipe taká tunj jíin taká tiñu ñá'nu. Te nì kee nuu-dé kándi-de. ¹⁴ Te chaá apóstol ká'jin-de iní ñuu Jerusalén, nì kajini tu'un-de ja ñayivi ñuu Samaria, nì kajatá'ú-i tu'un Dios. Te nì katáji-de Pedro jíin Juan kája'an-de yúan. ¹⁵ Te nì jakoyo chaá-ún. Te nì kajikan ta'u-dé ja'a ñayivi-ún, nává'a ná ní'in-í Espíritu Santo jíná'an-i. ¹⁶ Chí te cha'an-ga kii-ya sikí ní in-i. Chí máni nì kajanducha-í jíin sí'ví Jesús. ¹⁷ Yúan-na te nì kachaa-de nda'a-dé xini-í jíná'an-i te nì chaá Espíritu Santo sikí-í. ¹⁸ Te nì jini Simón ja súan kachaa apóstol nda'a-dé xini ñayivi-ún, te ja'a-ya Espíritu Santo nuu-í. Te kua'a-de xu'ún núu apóstol kuni-de núu. ¹⁹ Te nì ka'an-de: Suni kuni-ná ja kuá'a-ní fuerza yá'a nuu-ná nává'a nani ñayivi xndée-ná nda'a-ná xini-í, te chaá Espíritu Santo sikí-í, áchí-de. ²⁰ Yúan-na te nì kachj Pedro jíin-de: Xu'ún-ró ná náa jíin-ró, chí jani iní-ro ja jíin xu'ún kúu kuaan-ró tá'ú ja'a Dios. ²¹ Tú cuenta-ro ní tú ta'u-ro ja kúndi-ro sikí tiñu yá'a, chí tú ío ndaa iní añú-ro núu Dios. ²² Núsáa te nakani iní-ro sikí kuáchi-ró yá'a. Te nandakan ta'u-ro núu Dios, sanaa te sá'a-ya túká'nu iní-ya núu kuáchi ñú'un iní-ro. ²³ Chí jini-ri ja xaán kújá'a iní-ro núu-yá. Te máni kuáchi tiñ róo. Achí Pedro jíin-de. ²⁴ Yúan-na te nì ka'an Simón jíin-de: Kakan ta'u máa-ró ja'a-rí nuu máa Jító'o-yo nává'a ni in tu'un ká'an-ro jíin ma kii sikí-rí, áchí-de. ²⁵ Te máa-de, nì kaka'an ndaa-de. Te nì kajani-de tu'un Dios. Te nì kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén. Te kua'a-gá ndañúu Samaria kájani-de tu'un va'a.

Felipe jíin cháa eunuco

²⁶ Te in ndajá'a máa Tatá Dios, nì ka'an-ya jíin Felipe: Ndukuiñi te ki'in-ro ichi sur, ichi ja kenda iní ñuu Jerusalén, ja kúun kua'an onde ñuu Gaza. Achí-ya. Te yúan chí ñu'un té'é kúu. ²⁷ Yúan-na te nì ndukuiñi Felipe kua'an-de. Te nì kenda-ni in chaá eunuco etíope. Te chaá-ún jatíñu-de nuu reina etíope, nání-ña Candace. Te in gobernador kúu-de. Te suni ndíto-de yaká xu'ún-ña. Te nì kii-de ñuu Jerusalén, nì kichiñú'ún-de Dios. ²⁸ Te kuano'on-dé kanchaa-de nuu carreta-de. Te ká'u-de tutu nì chaá Isaias chaá nì jani tu'un Dios onde sáa. ²⁹ Te máa Espíritu nì ka'an-ya jíin Felipe: Kuá'an te kita'an-ro carreta-ún. ³⁰ Te Felipe, nì kundé-de nì ja-a-de. Te nì jini so'o-de ká'u chaá-ún tutu ja ní chaá Isaias onde sáa. Te nì jika tu'un-de chaá-ún: Á juku'un iní-ní ngún ká'u-ní xí túu. Achí-de. ³¹ Te máa eunuco, nì ka'an-de jíin Felipe: Te ndasa juku'un iní-ná te nú tú stá'an in chaá nuu-ná, áchí-de. Te nì ka'an ndá'ú-de ja ná kaa Felipe nuu carreta-de te kunchaa-de jíin-de. ³² Te nuu ká'u-de tutu ij-ún nì ka'an tu'un yá'a: Nátu'un in ri ja kuá'an-ti kúu-ti, súan nì ja'an-ya. Te nátu'un in lélu sété tú ndé'e-ti, suni súan tú ní ká'an kuti-yá. ³³ Te hora nì kuka nuu-yá, tú ní sánda va'a-i jíin-yá. Ndasaa koo tu'un tata-ya, chí nì jí'i-ya iní ñuyivi yá'a. Achí. ³⁴ Yúan-na te chaá eunuco-ún, nì ka'an-de: Chaá nì jani tu'un yá'a, ndé sikí cháa ká'an-de. Sikí máa-de xí sikí ingá chaá, áchí-de jíin Felipe. ³⁵ Yúan-na te Felipe, nì kejá'a-de ká'an-de. Te jíin tú'un ká'an tutu ij-ún nì jani-de tu'un va'a Jesús nuu cháa-ún. ³⁶ Te nini kája'an-de ichi-ún, te nì jakoyo-de

in nuu ñú'un nducha. Te ñi ka'an chaa eunuco: Yá'a ñú'un nducha. Á tú kuu kuanducha-ná, xí ndéja jasú. Achí-de. ³⁷ Te ñi kachj Felipe: Nú kándija-ní onde jín iní jín añú-ní, te kuu, áchí-de. Te ñi ka'an eunuco: Kándija-ná ja Jesucristo kuu máá Sé'e Dios, áchí-de. ³⁸ Te ñi tá'ú-de tiñu ñi jukuiñi carreta. Te ñi kanuu ndendúú-de kája'an-de nuu ñú'un nducha yúan. Te ñi skuanducha Felipe chaa eunuco. ³⁹ Te nuu ní kanana-de iní nducha, te Espíritu máá Tatá Dios, ñi chaxio-ni-ya Felipe kua'an-de. Te chaa eunuco, tuká ñi jini-de nuu Felipe. Te ñi ki'in-de ichi kuáno'on-dé. Te kúsij iní-de. ⁴⁰ Ko Felipe, ñi ndenda-de onde ñuu Azoto. Te nini já'a-de kua'an-de, te jáni-de tu'un va'a-ya táká ñuu. Te vása ñi jaq-de ñuu Cesarea.

9

Ja ní nakani iní Saulo

¹ Te Saulo, nákata-de ja ndóna-de ka'ni-dé taká chaa káskuá'a tu'un máá Jító'o-yo. Te ñi jaq-de nuu sutú kúñá'nu-ga. ² Te ñi jikan-de tutu nuu chaa-ún ja kí'in-de taká ve'e sinagoga ñuu Damasco, náva'a katiiñ-de sava chaa xí ñá'an ja ká'jin sikí tu'un-ya. Te ku'ñi-de ñayivi-ún kunchaka-de-i kii-de jín-i ñuu Jerusalén kuni-de. ³ Te ñi ki'in-de ichi kuá'an-de. Te ñi kuyani-de ñuu Damasco. Te sánaa-ní te ñi ndii ncháa-ni ñí núu-dé onde andíví. ⁴ Te ñi ndua-ni-de nuu ñú'un. Te ñi jini so'o-de ká'an in tu'un jín-de: Saulo, Saulo, naja chándikin-ro rúu. Achí. ⁵ Te máa-de, ñi ka'an-de: Ndé chaa kuu-ní vii, Táta, áchí-de. Te ñi kachj-ya jín-de: Máa-rí kuu Jesús ja chándikin-ro rúu. Xaan yí kuu ja kuañú yátá-ro punta garrocha. Achí-ya. ⁶ Te máa-de, kisi-i-de, chí yí-ú-de. Te ñi ka'an-de: Táta, nañ sa'a-ná kuni-ní, áchí-de. Te máá Jító'o-yo, ñi kachj-ya jín-de: Nduko, te kivi-ró iní ñuu. Te yúan ni'in-ro tu'un ndasa sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te chaa kája'an jín Saulo, ñi kajukuiñi-de kákee nuu-dé kándé'é-de. Chí ñi kajini so'o ndija-de ní'in, ko tú ní kájin-de nuu ní in chaa ká'an. ⁸ Yúan-na te ñi nduko Saulo nuu ñú'un. Te ñi ndakoto-de. Ko tú ní in nuu ní jini-de. Te kájin chaa-ún nda'a-dé kája'an-de jín-de. Te ñi kaskivi-de Saulo iní ñuu Damasco. ⁹ Te yúan ñi kanchaa-de uní kivi. Te tú ní kuu kuti ndé'é-de, ni tú ní yée-dé staa, ni tú ní jí'i-de nducha.

Saulo iní ñuu Damasco

¹⁰ Te ñi jo in chaa skuá'a tu'un-ya ñuu Damasco nání-de Ananías, te jín jáni ñi ka'an máá Jító'o-yo jín-de: Ananías, áchí-ya. Te máa-de, ñi ka'an-de jín-ya: Táta, yá'a kánchaa-ná, áchí-de. ¹¹ Te ñi ka'an máá Jító'o-yo jín-de: Ndukuiñi te kí'in-ro ichi yá'ya ja nání derecha. Te iní ve'e judas ná ndúkú-ro in chaa nání Saulo ñuu Tarso, chí jandáa jikán ta'ú-dé. ¹² Te skóto jani-de ja in chaa nání Ananías, kivi-de te chaa nda'a xiní-dé, náva'a ndundijin nduchi-dé. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te ñi ka'an Ananías: Táta, a ñi jini tu'un-ná sikí chaa yúan ja xaan sá'a ndiva'a-de jín ñayivi ndóo-ní iní ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te vina ñi chaa-de yá'a ndiso-de tiñu sutu ñá'nu, náva'a katiiñ-de taká ñayivi káchiñú-ún-i ní, te taan-dé-i vekaa. Achí-de. ¹⁵ Te máá Jító'o-yo, ñi ka'an-ya jín-de: Kuá'an, chí chaa ñi kaji máa-rí kuu chaa jian, náva'a ná káni-de tu'un-rj kí'in-de ñí núu ñayivi sñn nación, ñí núu rey, jín ñí núu táká ñayivi ñuu Israel. ¹⁶ Chí stá'an-rj nuu-dé ja kánúú ndó'o-de kua'a xaan túndó'o sikí sí'ví-rí. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te kua'an Ananías. Te ñi kivi-de iní ve'e-ún. Te ñi xndée-de nda'a-dé xiní Saulo. Te ñi ka'an-de: Nánj, Saulo. Máá Jító'o-yo Jesús, I'a ñi kenda nuu-ro ichi vái-ro, ñi táji-yá ruu vai-rj nuu-ro náva'a ná ndúndijin nduchi-ro, te ná kútú-ro Espíritu Santo. Achí-de. ¹⁸ Te ñi koyo-ni nátu'un soq yúndúchi-dé. Te ñi ndundijin nduchi-dé. Te ñi ndukuiñi-de. Te ñi janducha-dé. ¹⁹ Yúan-na te ñi nakee-dé staa. Te ñi nani'in iní-de. Te ñi kendoo Saulo yaku kivi jín chaa káskuá'a ja káxiukú-de iní ñuu Damasco. ²⁰ Te ñi kejá'a-ni-de jáni-de tu'un Jesucristo iní ve'e sinagoga, áchí-de ja I'a yá'a kuu-ya Sé'e Dios. ²¹ Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un ká'an-de, ñi kákee nuu-í kándé'é-i. Te ñi kaka'an-i: Á nasu chaa yá'a xaan sá'a ndiva'a-de jín táká ñayivi kándaku ñi'in sí'ví-yá yá'a núu. Te ja yúan ní chaa-de yá'a, ku'ñi-de preso no'on-de jín-i nuu sutú ñá'nu núu. Achí-i. ²² Ko Saulo, ví'i-gá ñi ndúkú ndéé-de ñi sáká núu-de xiní chaa judío káxiukú iní ñuu Damasco, ká'an téyí-de ja Jesús kuu Cristo. ²³ Te ñi kuu-ga kivi. Te chaa judío, ñi kanatiin tu'un tá'an-de ja ká'ni-dé Saulo. ²⁴ Ko Saulo, ñi ni'in-dé tu'un ja súan ñi kandatú-ún chaa-ún. Te máá chaa judío ndúú ñúu-ni kájo yu'u-dé ichi núu kenda yux'é ñuu ja ká'ni-dé Saulo núu. ²⁵ Yúan-na te chaa káskuá'a jín-de, ñi káki'in-de Saulo akuáa. Te iní in jika ñi kaskúun-de chaa jika in nama ñúu-ún.

Saulo iní ñuu Jerusalén

²⁶ Te nuu ní najaa-de ñuu Jerusalén, te kuni-de naketá'an-de jín chaa káskuá'a-ún. Ko máá chaa-ún, ñi kayu'ú-de ñi kajito-de Saulo, chí tú ní kákandija-de ja chaa skuá'a kuu Saulo. ²⁷ Ko Bernabé, ñi jaka-de kua'an jín-de nuu chaa kákuu apóstol. Te ñi jani-de tu'un nuu chaa-ún ndasa ñi jini Saulo nuu máá Jító'o-yo ichi kuá'an-de, te ñi ka'an-ya jín-de, jín ndasa ñi chundéé iní Saulo ñi ka'an téyí-de tu'un Jesús iní ñuu Damasco. ²⁸ Te ndénda-de

ndívi-de ñuu Jerusalén jíin cháa kákandíja yúan. ²⁹ Te ñi jani téyíi-de tu'un máa Jító'g-yo. Te ñi státá'an-de jíin cháa judío ñuu Grecia. Ko máa cháa-ún, kákuní-de ka'ni-dé Saulo. ³⁰ Te ñi kajini tu'un taká ñani. Te ñi kachu'un íchí-de Saulo onde ñuu Cesarea. Te yúan ñi katájí-de Saulo kuano'on-dé onde ñuu Tarso. ³¹ Te tiku'ñi kákandíja ñí iní ñuu Judea, jíin ñuu Galilea, jíin ñuu Samaria, tuká ní káchindikín-de-i. Te ñi ja'nu-ga-i jíin tú'un. Te ñi kachiñú'un-i máa Jító'g-yo. Te ñi kãndundéé iní-i ñi sá'a Espíritu Santo. Te ñi ndea-ga-i.

Ja ní nduvá'a Eneas

³² Te Pedro, jka kuu-de nuu-í taká lado. Te suni ñi ja'an-de nuu ñáyivi ndóo iní ñuu Lida. ³³ Te yúan ñi jiní-de nuu ñin cháa nání Eneas, ja ní kuu unã kuia káa-de jito, chí ñi kuyúnú-de. ³⁴ Te ñi kachi Pedro jíin-de: Eneas, Jesucristo ná násáva'a-ya róo. Ndukoo, te natuu-ro jito-ró. Achí-de. Te ñi ndukoo-ni cháa-ún. ³⁵ Te ñi kajini taká ñáyivi káxiukú ñuu Lida jíin ñuu Sarón. Te ñi kanaxió káva iní-i nuu máa Jító'g-yo.

Ja ní nachakú Dorcas

³⁶ Te suni ñi jo ñin ña'an skuá'a iní ñuu Jope, nání-ña Tabita, ja kuní ka'an nuu yú'u griego, Dorcas. Ña'an yá'a, xaan ní sá'a-ña tíñu va'a jíin caridad. ³⁷ Te kivi-ún ñi ku'u-ña. Te ñi jíi-ña. Te ñi ndí'i ñi nasádoode ña'an-ún. Te ñi kajakín-de-ña ñin iní ve'e. ³⁸ Te ñuu Lida, yani kánchaa jíin ñuu Jope. Te cháa káskuá'a-ún, ñi kajini tu'un-de ja kánchaa Pedro yúan. Te ñi katájí-de uu cháa kuaka'an ndá'ú jíin Pedro: Ma kúkuéé-ní te cháa-ní nuu-ná, achí-de. ³⁹ Yúan-na te ñi ndukuiñi Pedro kua'an-de jíin-de. Te nuu ní ja-de, ñi kajaka-de Pedro kua'an-de jíin-de iní ve'e-ún. Te yúan, taká ña'an viuda, ñi kajikó ndúy-ña-dé kánde'e-ña. Te kástá'an-ña taká su'ñu jíin taká tikachi ní sá'a Dorcas ná ñi kanchaa-ña jíin-ña jiná'an-ña núu. ⁴⁰ Yúan-na te Pedro, ñi jacha ndí'i-de ñáyivi-ún kája'an-i yatã ve'e. Te ñi jukuñi jíi-de. Te ñi jikan ta'u-dé. Te ñi naxió kóto-de ichi núy kátuu ndíyi-ún. Te ñi ka'an-de: Tabita, ndukoo, achí-de. Te máa-ña, ñi ndakoto-ni-ña. Te ñi jiní-ña náu Pedro. Te ñi ndukoo-ni-ña. ⁴¹ Te máa-de, ñi tñin-de nda'a-ña. Te ñi ndúkuiñi-de-ña. Yúan-na te ñi kana-de xiní ñáyivi ndóo jíin viuda. Te ñi stá'an-de-ña já á chakú-ña. ⁴² Te tíñu yá'a ñi jicha tu'un ñí ñuu Jope kua'an. Te kua'a ñáyivi, ñi kákandíja-i nuu máa Jító'g-yo. ⁴³ Te Pedro, kua'a kivi ní kendoo-de iní ñuu Jope, kánchaa-de ve'e ñin cháa curtidor nání Simón.

10

Pedro jíin Cornelio

¹ Te iní ñuu Cesarea ñi jo ñin cháa nání Cornelio, ñi kuu-de capitán, ñi tñin-de soldado nání Italiana. ² Chaa chíñú'un vá'a Dios kúu-de onde jíin ñí ve'e-de. Te bueno sá'a-de caridad nuu taká ñáyivi. Te nene jikán ta'u-de nuu Dios. ³ Te cháa yá'a, ñi skóto-ya-dé natú'un ka'uní aini. Te ñi jiní-de nuu ñin ndajá'a máa Dios ñi kivi-ya núu kánchaa-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Cornelio, achí-ya. ⁴ Te máa-ú ñi ndakoto-de nuu-ya. Te yú'ú-de. Te ñi ka'an-de: Naun kuní-ní Táta, achí-de. Te ñi kachi-ya jíin-de: A ñi jiní Dios ndasa jikán ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ⁵ Vina te táji-ró uu cháa ná kí'in-de ñuu Jope. Te kana-ró xiní Simón ná kí-de, te cháa-ún, nání-de Pedro. ⁶ Ncháa núu-de ve'e ñin cháa nání Simón curtidor, ja ncháa ve'e-de yani yundúcha mar. Te máa-de kastú'un núu-ro ndéja kánúú sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te ndajá'a ní ka'an jíin Cornelio, a kua'an-ya. Te ñi kana-de xiní uu mozo-de jíin xiní ñin soldado ja játiñu kútu núu-dé. ⁸ Te onde ñi ndí'i ñi nakani-de taká tu'un nuu mozo-ún, te ñi táji-de mozo kája'an onde ñuu Jope. ⁹ Te inga kivi xían-ún, kájika-i kája'an-i. Te ñi kakuyani-i ñuu-ún. Te Pedro, ná ka'uxi uu ñi kaa-de xiní ve'e ja kakán ta'u-dé. ¹⁰ Te ñi cháa soko chíi-de. Te ñi kuní-de kee-dé staa. Ko nini kásatú'a-ña-ún, te ñi skóto-ya-dé. ¹¹ Te ñi jiní-de núña andívi. Te ñin bulito natú'un ñin sa'ma kuitá já nú'ñi ndíkúun punta, ñi kuun vai nuu ñú'un ní skóto-ya-dé. ¹² Te iní-ún káñu'un taká kiti kúun ndá'a ío nuu ñú'un yá'a, jíin kóo, jíin taká tisaã andívi. ¹³ Te ñi jiní sô'o-de ñin tu'un ñi ka'an: Pedro, ndukuiñi, te ka'ni-ro, te kee-ro, achí. ¹⁴ Ko Pedro, ñi ka'an-de: Ma kúu Táta, chí té kee-gá-ná kuñu chá'an ní ja tú ío ndoo, achí-de. ¹⁵ Te ñi ka'an tuku jíin-de vuelta uu: Ja ní sándoo Dios, ma skúnání-ró kúñu chá'an, achí. ¹⁶ Te tu'un yá'a ñi kii uní vuelta nuu-dé. Te sa'ma kuitá-ún, ñi ndaa kuano'on andívi. ¹⁷ Te nini kánchaa Pedro jani iní-de naun kúu ja ní jiní-de-ún, te ñi jakoyo mozo ñi táji Cornelio kua'an, kájika tu'un-i ve'e Simón onde ñi jakoyo-i yuxé'é cháa-ún. ¹⁸ Te ñi kaka'an jaa-i. Te ñi kajika tu'un-i nú yúan ncháa ñin cháa nání Simón, te ío inga sí'ví-de nání-de Pedro. ¹⁹ Te nini kánchaa Pedro nakani iní-de nú naun kúu ja ní jiní-de-ún, te ñi ka'an máa Espíritu jíin-de: Ñi cháa uní mozo kánandúkú-i róo. ²⁰ Ndukuiñi, te nuu-ró. Te ma yú'ú-ro kí'in-ro jíin-i. Chí máa-rí, ñi táji-rí-i vai-i, achí-ya. ²¹ Yúan-na te Pedro, ñi nuu-de nuu mozo ñi táji Cornelio. Te ñi ka'an-de: Amigo, máa-rí kúu cháa kánandúkú-ró. Ndé sikí kúu ja vai koyo-ró núu-rí

núsáá, áchí-de. ²² Te máá mozo-ún, nì kaka'an-i: Cornelio, chaq capitán, chaq ndaa, chaq chíñú'ún vá'a Dios kúu-de. Te suni taká ñayivi judío káka'an-i ja cháa vá'a kúu-de. Nì ka'an ñn ndajá'a ndóo-ya jíin-de ja ná kána-de xiní-ní kii-ní k'i'on ve'e-de. Te ná kúni ná'in-de tu'un ka'an-ní jíin-de. Achí-i. ²³ Yúan-na te nì skívi-de mozo-ún iní ve'e. Te nì kakendoo-i yúan. Te inga kivi xian-ún, nì ndukoo-de. Te nì kee-de kája'an-de. Te suni kája'an yaku ñani ñuu Jope jíin-de. ²⁴ Te inga kivi ní jakoyo-de ñuu Cesarea. Te Cornelio, ndátu-de chaq jíná'an-de, chí nì stútú-de tá'an-de jíin amigo vá'a-de. ²⁵ Te nini kivi Pedro iní ve'e. ²⁶ Te ná kenda Cornelio ka'an-de jíin Pedro. Te nì jukuiniñ jíití-de nuu já'a Pedro. Te nì chíñú'ún-de chaq. ²⁶ Ko Pedro, nì xndúkuiñi-de Cornelio. Te nì ka'an-de: Ndukuiñi, chí ruu, suni chaq kúu-ri. Achí-de. ²⁷ Te kádatu'ún-de. Te nì kivi koyo-de. Te nì jiní Pedro ja ní kakutútú kuá'a ñayivi káxiyúki-i iní ve'e. ²⁸ Te nì ka'an Pedro jíin ñayivi-ún: A kájiní-ní ja tú ío ley ja ñn chaq judío, ketá'an-de xí sá'a-de ñn visita nuu ñn chaq tú kúu judío. Ko Dios, nì stá'an-ya nuu-ná ja tú ñn ñayivi chá'an, ñayivi kíni ío. ²⁹ Ja yúan, te nuu ní kana-ní xiní-ná, te vaj-ná, tú ní sája'a iní-ná. Ja yúan jiká tu'ún-ná ní: Na sikí kúu ja ní kana-ní náá, áchí Pedro. ³⁰ Yúan-na te nì ka'an Cornelio: Vina ío kuun kivi nátu'un máá hora yá'a ío ndichá iní-ná. Te ka'unj aíni kúu jikán ta'u-ná iní ve'e-ná. Te nì chaq ñn ndajá'a-ya nuu-ná. Te ndíi ncháa sa'ma ñú'un-ya. ³¹ Te nì ka'an-ya jíin-ná: Cornelio, a nì jiní Dios ndasa jikan ta'u-ro jíin ja sá'a-ró caridad. ³² Núsáá te táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope. Te kana-ró xiní ñn chaq kúu Simón ja nání-de Pedro, ná kii-de nuu-ro. Te chaq-ún, ncháá-de ve'e ñn chaq nání Simón curtidor. Te máá yú'u mar ncháá ve'e-de. Te chaq chaq-ún, te kastu'ún-de nuu-ro, áchí-ya jíin-ná. ³³ Súan nì kuu. Te nì táji-ná mozo kujaq kana ní. Te vá'a nì sá'a-ní ja ní chaq-ní. Te vina, taká-ná, kájin tútú-ná yá'a nuu Dios, náv'a'a kuni so'o-ná tu'un ka'an-ní, ndasa nì tá'u Dios tínu nuu-ní. Achí-de. ³⁴ Yúan-na te nì ka'an Pedro: Vina te nì jiní ndaa-ná ja Dios tú ncháá nuu-ya ñayivi. ³⁵ Chí ñani ñayivi, nú káchiñú'ún-i-ya te kásatiñu vá'a-i nuu-ya, te kúsí iní-ya jíin-i. ³⁶ Nì ka'an-ya jíin taká se'e Israhel, nì kastu'ún-ya nuu-i ja máá Jesucristo já'a-ya tú'un ndéé iní-i. Te l'a yá'a kúu Jito'o taká-yo. ³⁷ Máá-ní, a kájiní tu'un-ní tu'un Jesucristo. Chí nì jani Juan tu'un jánducha, yúan-na te nì kejá'a tú-un-ya ondé ñuu Galilea, te nì jicha nuu ní ñúu Judea, ³⁸ ndasa nì ja'a Dios Espiritu Santo jíin fuerza nuu-ya. Te ndasa nì jika kuu ya ní sá'a-ya tínu vá'a, te nì nasáva-a-ya taká ñayivi tá'an tachi kíni. Chí Dios, nì chindéé ní chituu-ya Jesús ñuu Nazaret. ³⁹ Te máá-ná, nì kájiní-ná taká tínu nì sá'a-ya iní ñuu Judea, jíin iní ñuu Jerusalén. Te nì kaja'ni-i-ya, nì kajata kaa-i-ya jiká ñn cruz. ⁴⁰ Ko l'a yá'a, nì nachaku-ya ní sá'a Dios kivi uní. Te nì ndenda ndijin-ya ní sá'a Dios. ⁴¹ Ko tú ní ndénda ndijin-ya núu taká ñayivi, chí máni nuu cháa ja a nì kaji Dios ja kúu-de testigo. Te testigo-ún kákuu-ná, chí nì kayee-ná staa nì kaji'i-ná nducha jíin-ya, nuu ní nachaku-ya má'ñu ndíy. ⁴² Te nì tá'u-ya tínu nuu-ná jíin'an-ná ja ná káni-ná tu'un-ya núu taká ñayivi. Te ka'an ndaa-ná ja ní jani Dios máa-ya kuu-ya juez nuu ñayivi káichaku jíin núu ñayivi ní kaji'i. ⁴³ Chí tu'un l'a yá'a nì kaka'an ndaa taká chaq nì kajani tu'un Dios ondé sáá. Ja taká ñayivi kándíja nuu-ya, jíin sí'ví-ya koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. Achí Pedro.

Ja ní jaq Espiritu Santo sikí ñayivi sñn nación

⁴⁴ Te nini ká'an Pedro taká tu'un yá'a, te nì chaq-ni Espiritu Santo sikí taká ñayivi kájiní so'o tu'un ká'an-de. ⁴⁵ Te chaq káandíja, ja ní jakoyo jíin Pedro, ja kákuu-de chaq ní kaxiti ndúu, nì kánaa iní-de kándé'é-de ja sùni nì chaq Espiritu Santo sikí ñayivi sñn nación. ⁴⁶ Chí nì kájiní so'o-de káka'an ñayivi-ún sñn yú'u, te kánakana jaa-i Dios. ⁴⁷ Yúan-na te nì ka'an Pedro: Ndéja jasú kii nducha, náv'a'a ná kuánducha ñayivi yá'a, chí nì chaq Espiritu Santo sikí máa-i nátu'un sikí máa-yó, áchí-de. ⁴⁸ Te nì tá'u-de tínu nuu-i jíná'an-i ja ná kuánducha-i jíin sí'ví máá Jito'o-yo Jesús. Yúan-na te nì kaka'an nda'ú-i jíin-de ja ná kéndoo-de jíin-i yaku kivi.

11

¹ Te chaq apóstol jíin taká ñani ká'jin ní ñúu Judea, nì kájiní tu'un-de ja ñayivi sñn nación, suni nì kajatá'ú-i tu'un Dios. ² Te nì ndaa Pedro kuano'on-dé ñuu Jerusalén. Te sava chaq nì kaxiti ndúu, nì kaka'an sikí-dé. ³ Te nì kaka'an-de: Naja ní kivi-ró iní ve'e chaq tú ní kaxiti ndúu, te nì yee-ro stáa jíin-de, áchí. ⁴ Yúan-na te nì kejá'a Pedro nì jani káji-de tu'un nuu cháa-ún: ⁵ Nì kanchaa-ri ñuu Jope. Te nini jikán ta'u-ri, te nì skóto-ya rúu. Te nì jiní-ri ñn bulto nátu'un ñn sa'ma kuítá ja nú'ni ndíkúun punta. Te nì kuun vaj ondé nuu-ri ichi ándívi. ⁶ Te nì nde'é-ri. Te nì jiní-ri ja iní-ún káñu'un kiti kúun ndá'a kájika nuu ñú'un yá'a, jíin kiti xáan, jíin kóo, jíin tísaa andívi. ⁷ Te nì jini so'o-ri ñn tu'un nì ka'an jíin-ri: Pedro, ndukuiñi, ka'ni-ro te kee-ro. Achí. ⁸ Te nì ka'an-ri: Ma kúu Tátá, chí te kee-gá-ná kuñu chá'an ní kuñu ja tú ío ndoo. ⁹ Ko tu'un-ún nì ka'an tuku jíin-ri ondé andívi: Ja ní sáandoo Dios ma skúnání-ró kúñu chá'an.

Achí. ¹⁰ Te suni súan nî ka'an unî vuelta. Yúan-na te nî ndaa bul-to-ún kuano'on íchi ándíví. ¹¹ Yúan-na te suni hora-ún nî jakoyo unî mozo kánandúkú-i ruu. Te onde ñuu Cesarea nî ta'u tíñu nuu-í vai-i. Te nî jakoyo-i ve'e-rí. ¹² Te máá Espíritu, nî ka'an-ya jín-rí ja má yú'ú-rí kí'n-rí jín-i. Te suni nî kaja'an íñu ñani yá'a jín-rí. Te nî kivi koyo-rí iní ve'e ñin cháa. ¹³ Te cháa-ún, nî jani-de tu'un nuu-rí, ná nî jiní-de ñin ndajá'a ándíví kándii-ya iní ve'e-de. Te nî ka'an-ya jín-de: Tájí-ró mozo ná kí'in ñuu Jope te kana-ró xiní Simón, cháa nání Pedro, ná kíi-de. ¹⁴ Te cháa-ún, kani-de ná nuu-ru ndasa kaku-ronde jín ní ve'e-ró, áchí-de jín-rí. ¹⁵ Te nuu ní kejá'a-rí ká'an-rí, te nî cháa Espíritu Santo siki-í jíná'an-i suni nátu'un nî cháa-ya siki-yo já xnáñúú. ¹⁶ Yúan-na te nî nuku'un iní-rí tu'un nî ka'an máá Jító'o-yo: Jandáa jín ndúcha skuánducha Juan. Ko róó, chí jín Espíritu Santo kuanducha-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ¹⁷ Te nú suni nî ja'a Dios Espíritu-ya núu máá-i nátu'un nî ja'a-ya núu máá-yó, ja kákandíja-yó núu máá Jító'o-yo Jesucristo, te ndé cháa kúu ruu ja kasú-rí nuu Dios núsáa. Achí Pedro. ¹⁸ Súan nî kajini so'o-de tu'un yá'a, te tuká ní káka'an-de. Te nî kanakana jaa-de Dios: Suni nî ja'a Dios tu'un ja ná nákaní iní ñayivi sñin nacióon náv'a kuchaku-i ní kání núsáa, áchí-de.

Tíku'nî kándíja iní ñuu Antioquía

¹⁹ Te kivi ní kaja'ni-dé Esteban, nî kejá'a ní kachindikín-de-i. Te ñayivi ní kajicha nuu kaja'an nî jakoyo-i onde ñuu Fenicia, jín ñuu Chipre, jín iní ñuu Antioquía. Te tú nî ñin nuu ñayivi ní kájani-i tu'un, chí máni nuu ñayivi judío nî kajani-i tu'un-ya. ²⁰ Ko nî jo yaku cháa ñuu Chipre jín cháa ñuu Cirene jín ñayivi ní kajicha-ún. Te cháa-ún, nî jakoyo-de ñuu Antioquía. Te nî kaka'an-de jín ñayivi ñuu Grecia, nî kajani-de tu'un va'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-í. ²¹ Te máá Jító'o-yo, nî chindé ní chituu-ya-dé. Te nî kákandíja kua'a ñayivi, te nî kanaxíó káva iní-i nuu máá Jító'o-yo. ²² Te nî jicha tu'un yá'a. Te nî jini tu'un tíku'nî kándíja iní ñuu Jerusalén. Te nî katáji-i Bernabé kua'an-de onde ñuu Antioquía. ²³ Te Bernabé, nuu ní jaa-de yúan, te nî jiní-de ja lúu kua'an tu'un Dios. Te nî kusí iní-de. Te nî ka'an nî'in-de jín táka ñayivi-ún ja jín iní jín añú-i ná skíkuu va'a-i tu'un máá Jító'o-yo, te ma náyu'ú-i. ²⁴ Chí Bernabé, cháa va'a kúu-de. Te nî kútú-de Espíritu Santo. Te kándíja va'a-de. Te nî kákandíja kua'a ñayivi núu máá Jító'o-yo. ²⁵ Yúan-na te nî kenda Bernabé kua'an-de onde ñuu Tarso, kuanandúkú-de Saulo. Te nî nani'in-dé cháa-ún. Te ncháka-de cháa nî cháa-de ñuu Antioquía jín-de. ²⁶ Te ní-ni ñin kuia nî kandatú'ún-de yúan jín tíku'nî kándíja. Te nî kastá'an-de tu'un nuu kuá'a ñayivi. Te cháa káskuá'a-ún, nî nakunáni-de cristiano xnáñúú-gá iní ñuu Antioquía. ²⁷ Te cháa kájani tu'un Dios, suni kivi-ún nî kenda koyo-de ñuu Jerusalén kaja'an-de onde ñuu Antioquía. ²⁸ Te nî ndukuíñ ñin tá'an-de nání-de Ágabo. Te nî kastú'ún-de, nî sá'a Espíritu, ja kú ñin tamá xáan ní ñúyivi. Te tamá-ún, nî kii kivi ní tá'u Claudio tíñu. ²⁹ Yúan-na te nî kandatú'ún cháa káskuá'a-ún ja chundá'a-de yaku na jín kí'in nuu ñani-de káxiuku iní ñuu Judea, ndasa kákanda ñin ñin-de kua'a-de. ³⁰ Te súan nî kasá'a-de. Te nî katáji-de kua'an nuu cháa kákuu nuu, nî kajancháka Bernabé jín Saulo.

12

Ndasa nî ja'ni-dé Jacobo

¹ Te suni kuia-ún nî katíin rey Herodes sava ñayivi tíku'nî kándíja. Te nî sá'a ndiva'a-de jín-i. ² Te jín machete nî ja'ni-dé Jacobo, ñani Juan.

Ndasa nî kenda Pedro vekaa

³ Te nî jiní-de ja súan nî kachusí iní cháa judío nî sá'a-de. Te suni nî katíin-de Pedro. Máá kivi-ún nî kuu viko státíla ja tú yí'í yujan ía. ⁴ Te nuu ní ñin-de Pedro, te nî chindee-de cháa vekaa. Te nî jani-de xia'un ñin soldado kándito-ún-de, chí kuní-de kíñi'in-de cháa stá'an-de nuu ñayivi nú ná já'a viko Pascua. ⁵ Súan nî kuu ja kánde Pedro iní vekaa. Ko tíku'nî kándíja, nî'in nî kajikan ta'u-í ja'a Pedro nuu Dios. ⁶ Te jani iní Herodes ja kíñi'in-de cháa nuu ñayivi-ún núu. Te suni akuáa-ún kixí Pedro iní vekaa ma'ñú úu soldado, nú'ni-de jín úu cadena. Te suni ká'jin soldado yuxé'é kándito-ún vekaa. ⁷ Te sanaa-ní te nî jaa ñin ndajá'a máá Tatá Dios. Te nî ndii ncháa iní vekaa. Te nî skáki'vi-ya Pedro, nî xndúkoo-ya-dé. Te nî ka'an-ya: Yachí ndukoo-ró, áchí-ya. Te cadena nú'ni nda'a-dé-ún, nî jungava-ní kua'an. ⁸ Te nî kachí ndajá'a-yá jín-de: Nachí'i chíi-ró te nachí'i ndijan-ro, áchí-ya. Te súan nî sá'a-de. Te nî kachí tuku ndajá'a-yá jín-de: Kundii tikachí-ró te kundikín-ro rúu kí'on, áchí-ya. ⁹ Te nî kenda-ya. Te ndikín-de-ya kuá'an-de jín-yá. Te naún jini máá-de ja jándáa kúu ja ní sá'a ndajá'a-yá jín-de, chí jani iní-de ñin jani kúu ja ní skóto-i-de. ¹⁰ Te nî kaja'a-de nuu ká'jin yukun ñin jín yukun uú soldado ja kándito-ún-de. Te nî jakoyo-de yuxé'é kaa ja jito íchi yúñú. Te yuxé'é-ún, nî nuña ñi-ní máá. Te nî kenda koyo-de. Te nî kaja'a-de ñin ya'ya kaja'an-de. Yúan-na te nî kuxio-ni ndajá'a-yá nuu-dé kua'an-ya. ¹¹ Te Pedro, nî ndukáji iní-de, te nî ka'an máá-de: Vina te nî jiní ndaa-rí ja ní táji máá Tatá Dios ndajá'a-yá nî kii,

te ni nama-ya rúu iní nda'a Herodes jín núu táka ñayivi judío ja ká'ni-í ruu kákuni-i, áchí-de. ¹² Te nuu ní jiní-de ja ní kaku ndija-de, te ni kee-de kua'an-de ve'e María náa Juan, chaá nání Marcos. Te yúan ni kanataká kua'a ñayivi kájikán ta'u-í. ¹³ Te ni ka'an Pedro ichi yux'é yata ké'e. Te kua'an in suchí sí'í nání-i Rode ja kúña-i yux'é núu. ¹⁴ Te suchí-ún, ni nakuni-i tachí Pedro. Te ja kúsii iní-i tú ni júña-i yux'é-ún, chí jinu-i ni ndivi-i iní ve'e. Te ni kastu'ún-i ja kándij Pedro ichi yata yux'é. ¹⁵ Te ni kaka'an jín-i: Aa, kátachi-ro, áchí. Ko máa-i, ni'in ká'an-i ja máa-de kúu. Yúan-na te ni kaka'an: Añú-de kúu násáá, áchí. ¹⁶ Ko Pedro, vi'í-gá kána-de. Yúan-na te ni kajuña-i. Te ni kajinj-i nuu-dé. Te ni kandakoto jo-i. ¹⁷ Ko máa-de, ni sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kasú-i yu'u-í. Te ni kastu'ún-de ndasa ni kiñi'in máa Jíto'o-yo-dé iní vekaa. Te ni ka'an-de: Kastu'ún táka tu'un yá'a nuu Jacobo jín núu táka ñani-yo, áchí-de. Te ni kenda-de kua'an-de inga laraj. ¹⁸ Te nuu ni kundijin xian-ún, te ni kakuvaa téyí soldado ja tú ndénda Pedro. ¹⁹ Ko Herodes, nándúkú-de Pedro. Ko tú ní nání'in-dé chaá. Te nuu ni xndichí-de soldado jiná'an, te ni tá'u-de tiñu ja ná kingoyo kuu. Yúan-na te ni kenda-de iní ñuu Judea ni kuun-de kua'an-de ñuu Cesarea. Te ni kendo-de yúan.

Ja ní j'i Herodes

²⁰ Te ni kití xaan iní Herodes ni jito-de ñayivi ñuu Tiro jín ñayivi ñuu Sidón. Ko ñayivi-ún, ni katau-i vaj-i nuu-dé. Te ni kakundé-i ni kaská'an-i Blasto chaá kúñá'nu játíñu nuu rey. Te ni kájikán-i paz. Chi taká máa-i, káñi'in-í ja káyee-í onde ñu'un Herodes. ²¹ Te ni teta'an Herodes in kivi. Te ni nuku'un-de sa'ma rey máa-de. Te ni nungoo-de mesa tá'u-de tiñu. Te ni ka'an-de in tu'un nuu-í. ²² Te ñayivi-ún, ni kaka'an jaa-i: Tu'un Dios kúu ya'á vii, nasu tú'un chaá kúu. Achí-í. ²³ Te in ndajá'a máa Tatá Dios, ni stují-ni-ya-dé te ni kayaji tándákú-de, te ni j'i-ni-de, chí ni sávi-xi-ni-de máa-de, lugar ja nákana jaa-de Dios. ²⁴ Te tu'un máa Katá Dios, vi'í-gá ni ndea, te vi'í-gá ni jicha nuu kua'an. ²⁵ Te Bernabé jín Saulo, ni kaskíkúu-de tiñu ni kaja'an-de iní ñuu Jerusalén. Te ni kanaxíó káva-de káno'on-de. Te ni jaka-de Juan chaá nání Marcos kua'an-de jín-de.

13

Ja ní katáji-i Saulo jín Bernabé sá'a Espiritu Santo

¹ Te iní tiku'ni kándija iní ñuu Antioquia ni ka'io chaá jáni tu'un Dios jín cháa kástá'an tu'un-ya. Te káináni-de Bernabé, Simón ja nání Niger, Lucio ñuu Cirene, jín Manaén chaá ni ja'nu jín Herodes gobernador, jín Saulo. ² Te nini káchiñu'ún cháa ya'a nuu máa Jíto'o-yo te kásá'a ndicha-de iní-de, te ni ka'an máa Espiritu Santo: Vina te kuní-ri ja sásin-ro Bernabé jín Saulo ná k'i'in-de in tiñu, chí ja yúan ní teta'an-ri-de jiná'an-de. ³ Yúan-na te ndicha iní-de ni kájikán ta'u-dé. Te ni kaxndé-de nda'a-dé xiní cháa-ún. Te ni katáji-de chaá kája'an-de. ⁴ Te máa-de, kua'an-de ni sá'a Espiritu Santo, ni kuun-de kája'an-de ñuu Seleucia. Te yúan ni kivi koyo-de barco te kua'an-de onde isla Chipre. ⁵ Te ni jakoyo-de ñuu Salamina. Te ni kajani-de tu'un Dios iní ve'e sinagoga chaá judío. Te jika Juan jín-de, játíñu nuu-dé.

Ja ní ndukuáá cháa ñavá'a

⁶ Te ni kaja'a-de iní ní isla-ún. Te ni jakoyo-de ñuu Pafos. Te yúan ni kajinj-de nuu in chaá ñavá'a nání Barjesús. Chaá judío kúu-de, te jáni-de tu'un tú'ún. ⁷ Te chaá-ún, ni sátiñu-de nuu gobernador Sergio Paulo. Te gobernador, chaá ndíchi kúu-de. Te ni kana-de xiní Bernabé jín Saulo, ja kúni ná'in-de tu'un Dios kuní-de. ⁸ Ko Elimas, chaá ñavá'a-ún (chí súan kuní ka'an sí'í-de), jasú-de nuu Saulo jín núu Bernabé, chí ndúkú ndé-de sáká núu-de nává'a ma kándija gobernador. ⁹ Yúan-na te Saulo, ja súni nání-de Pablo, ni kútú-de Espiritu Santo. Te ni nde'é-de nuu cháa-ún. ¹⁰ Te ni ka'an-de: Chaá sá'a tiñu chá'an xndá'u ñá'an kúu-ró. Se'e kui'na ja jító u'ú taká tiñu ndaa kúu-ró. Naja máni sáyo'o-ro ichi ndóó máa Jíto'o-yo. ¹¹ Te máa Jíto'o-yo, xndó'o-ya róo vina. Te kukuáá-ro, ma kuní-ga-ro ndikandii yakú kivi. Achí Pablo. Te ni kuñaa-ní nuu-dé. Te kándá'a k'i'in íu-de jiku-de, ndúkú-de ndéja tñin nda'a-dé skáka-de. ¹² Yúan-na te gobernador, ni jiní-de ja súan ni kuu, te ni kándija-de. Te náa-ná iní-de jini sq'o-de tu'un máa Jíto'o-yo.

Ja ní kajani Pablo tu'un iní ñuu Antioquia

¹³ Yúan-na te Pablo jín tá'an-de-ún, ni kenda koyo-de ñuu Pafos. Te jín barco ni jakoyo-de ndañuu Perge ñuu Panfilia. Te yúan ni kusín Juan kuano'on-dé ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te máa-de, ni kaja'a-de ñuu Perge kája'an-de. Te ni jakoyo-de ñuu Antioquia ndañuu Pisidia. Te ni kivi koyo-de iní ve'e sinagoga in kivi ndétatú. Te ni kajungoo-de. ¹⁵ Te nuu ní kuu ni ka'u tutu ley jín tutu chaá ni kajani tu'un Dios onde sáá, yúan-na te chaá kákuñá'nu iní ve'e sinagoga, ni kakana-de xiní cháa-ún: Nánj jiná'an-ní, nú káñava'a-ní yakú tu'un kani-ní nuu táka ñayivi ya'a, te ka'an ndéé-ní jín-i, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni ndukuñi Pablo, ni sá'a-de seña jín

ndá'a-dé ja ná kúná'in ñáyivi-ún, te ni ka'an-de: Róo cháa ñuu Israel, róo cháa káchiñú'un Dios, kuni ná'in jíná'an-ró. ¹⁷ Máá Dios ñáyivi Israel, ni kaji-uxi táa-yo jíná'an-de. Te nini káxiukú tatú-de ini ñuu Egipto ni kakuu jínú'un-ga-de ni sá'a-ya. Yúan-na te jín fuerza máá-ya ni kiñi'in-ya-i ini ñuu-ún kája'an-i. ¹⁸ Yúan-na te ni ndito-ya-i onde nuu ñú'un té'é nátu'un uu xiko kuia. ¹⁹ Te ni xnáa-ya usiá nación ini ñuu Canaán. Te ni saka-ya ñu'un ñúu-ún nuu-í. ²⁰ Te ni kuu-ga kivi nátu'un kuun ciento uu xiko ují kuia. Te ni ja'a-ya cháa ni kakuu juez nuu-í onde kivi ni kenda Samuel cháa ni jani tu'un-ya. ²¹ Yúan-na te ni kajikan-i iin rey. Te Dios, ni ja'a-ya Saúl nuu-í ni tá'ú-de tiñu uu xiko kuia. Te Saúl, tata Benjamín, se'e Cis ni kuu-de. ²² Te ni kuxio Saúl. Te ni nakani-ya David ni kuu-de rey nuu-í. Te ni ka'an ndaa-ya tu'un-de: A ni jini-ri David se'e Isai ja in cháa jándatu va'a nuu-ri kúu-de. Te skíkuu-de taká tiñu játa'an ini-ri, áchi-ya. ²³ Te Dios, chi tata ya'a ni jani-ya Jesús ja náma-ya ñáyivi Israel nátu'un ni keyu'u-ya. ²⁴ Te ná té chá'an-ga kii-ya te ni jani Juan tu'un jánducha jín tu'un nakani ini nuu taká ñáyivi Israel. ²⁵ Te nuu á yani xnd'i Juan tiñu sá'a-de, te ni ka'an-de: Ndé cháa kúu-ri kájani ini-ro. Nasu I'a-ún kúu-ri, ko kuni so'o va'a-ró: Ichi yatá-ri vai in I'a ja tu kúñá'nu-ri ndáji-ri ñii yi'i ndijan-ya. Achí-de. ²⁶ Nani jíná'an-ró, taká róo tata Abraham jín róo ja káandatu nuu Dios, nuu máá-ró ni táji-ya tu'un ya'a vai ja náma-ya róo. ²⁷ Chi taká ñáyivi ñuu Jerusalén jín taká cháa kákuñá'nu nuu-í, tu ni kánakuni-i nuu-ya. Te ni kándonda-i siki-ya. Te súan ni kaskíkuu-i tu'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá, vasa a ni kajini ná'in-i tu'un-ún ndita'an kivi ndétatú. ²⁸ Vasa tu ni káni'in-i ni in kuachi siki-ya ja kúu-ya, ko ni kaka'an ni'in-i jín Pilato ja ná kúu-ya. ²⁹ Te nuu ni skíkuu taká tu'un yóso siki-ya nuu tutú, te ni kaxnúu-i-ya jiká cruz. Te ni kachindee-i-ya ini in ve'e añú. ³⁰ Ko ni nachaku-ya má'ñú ndiyi ni sá'a Dios. ³¹ Te kua'a kivi ni ndenda ndijin-ya nuu ñáyivi ni kákaa kája'an jín-ya onde ñuu Galilea te onde ñuu Jerusalén. Te ñáyivi-ún kákuu ja kájani ndaa tu'un-ya nuu sáva-ga-i. ³² Te ruu, kájani-ri tu'un va'a ya'a nuu-ri ja súan ni keyu'u-ya nuu táa-yo. ³³ Te tu'un-ún ni skíkuu Dios jín máá-yó ja kákuu-yó sé'e-de. Chi ni naschakú-ya Jesús. Chi súan ká'an Salmo uu: Se'e-ri kúu-ró, te ruu kúu Táa-ro vina, áchi. ³⁴ Te ni naschakú-ya Jesús ma'ñú ndiyi náva'a ma té'yu kuti-ya, te ni ka'an Dios: Skíkuu ná'in-ri jín taká tu'un va'a ni keyu'u-ri nuu David, áchi. ³⁵ Ja yúan súni súan ká'an inga tutu: Té'yu Se'e i-ri, chi ma kuá'a-ni tu'un, áchi. ³⁶ Chi David, ni jatíñu-de nuu Dios, ni sá'a-de ja kuni máá-ya. Te ni jinu kuia-de, te ni ji'i-de. Te ni yuji-de ma'ñú táa-de. Te ni té'yu ndija-de. ³⁷ Ko I'a ni naschakú Dios, tu ni té'yu kuti-ya. ³⁸ Nani jíná'an-ró, ná kástu'un-ri nuu-ro, ja I'a ya'a ni kástu'un-ya nuu-ro ja sá'a-ya tuka'nu ini-ya nuu taká kuachi-ró. ³⁹ Chi nu ndé cháa kándija-de nuu I'a ya'a, te nda'va-ya taká kuachi-de ja tu ni kúu nda'va máá-de jín ley Moisés. ⁴⁰ Koto va'a-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a ma kii siki-ro taká tu'un yóso nuu tutú cháa ni kajani tu'un Dios, súan: ⁴¹ Taká róo ñáyivi kásakátá, ná ndé'é va'a-ró, te ná kée nuu-ro ndé'é-ró, te kuu-ro. Chi ma'ñú máá-ró sá'a-ri in tiñu ja má kándija kuti-ro vasa ná káni sava-ga ñáyivi tu'un-ún nuu-ro. Achí. ⁴² Te ni ndenda koyo-de ini ve'e sinagoga cháa judío. Te ñáyivi sin nación, ni kaka'an nda'ú-i jín-de ja ingá kivi ndétatú kani tuku-de tu'un ya'a nuu-í. ⁴³ Te ni jicha ñáyivi-ún kája'an-i. Te ñáyivi judío jín ñáyivi ni nak'in sé'é judío ja káchiñú'un-i nuu Dios, tini-i ni kandik'in-i Pablo jín Bernabé kája'an-i jín-de. Te ni kádatu'un-de jín-i káka'an-de jín-i ja ná kúndi ni'in-i jín tu'un luu Dios. ⁴⁴ Te kivi ndétatú inga semana, nátu'un ndivii ñáyivi ñúu-ún, ni kákatutú-i ja kúni ná'in-i tu'un Dios. ⁴⁵ Ko cháa judío, ni kajini-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, te ni kákuuásún ini-de. Te ni kaka'an-de siki tu'un ni ka'an Pablo, te ni kaka'an ndiva'a-de. Achí-de ja tu ío ndaa tu'un-ún. ⁴⁶ Yúan-na te Pablo jín Bernabé ni kaka'an ni'in-de: Kánúú ja xná'a-ga nuu máá-ró káni-ri tu'un Dios. Ko a ni kasájá'a ini-ro núu, te kuachi máá-ró kúu ja má ni'in-ro tu'un kuchaqu-ro ní káni. Vina te chaxio-ri máá-ri kikástu'un-ri nuu ñáyivi sin nación. ⁴⁷ Chi ni tá'ú máá Jíto'o-yo tiñu nuu-ri jíná'an-ri súan: Ni jani-ri róo ja stúun-ro nuu ñáyivi sin nación, te kani-ró tu'un nuu ñáyivi ní ñúyivi ja náma-ri-i jíná'an-i, áchi-ya. ⁴⁸ Te ñáyivi sin nación-ún, ni kajini so'o-i tu'un ya'a. Te ni kákuu xi xáan ini-i. Te ni kanakana jaa-i tu'un máá Jíto'o-yo. Te taká ñáyivi ni teta'an Dios ja ná kúchaku-i ní káni, ni káandija-i. ⁴⁹ Te tu'un máá Jíto'o-yo, ni jicha nuu kua'an ní taká ndañú yúan. ⁵⁰ Te ini ñuu-ún káxiukú ná'an ndáa ja káandatu-ña nuu Dios. Ko cháa judío, ni kaská'an-de-ña jín cháa kákuñá'nu jian. Te ni kachindik'in-ña Pablo jín Bernabé, te ni kaskúnu-ña-dé kája'an-de. ⁵¹ Te máá-de, ni kaskóyo-de tikacha ñú'un ini ja'a-dé siki máá-i. Te ni jakoyo-de ñuu Iconio. ⁵² Te cháa kákuá'a-ún, ni kákatú-de Espíritu Santo. Te kákuu xi xáan ini-de.

¹ Te ñuu Iconio ñi kivi koyo-de iní ve'e sinagoga chaá judío. Te ñi jani téyí-de tu'un. Te ñi kakandíja kua'a ñáyivi judío. Te suni súan ñi kakandíja kua'a ñáyivi ñuu Grecia. ² Ko chaá judío ja tú ní kákandíja, jíin tú'un tú'un ñi kaská'an téyí-de ñáyivi sín naciún. Yuán ní kaka'an nchaá-i taká ñani. ³ Te ñi kakendoo-de yúan kua'a kivi. Te jíin máá Jító'o-yo, ñi chundéé iní-de, ñi kaka'an ñi'in-de tu'un. Te máá-yá, ñi stá'an-ya já ío ndaa tu'un va'a, chí ñúkuún ní ja'a-ya tú'un luu ío iní máá-yá, ja ní kasá'a-de tuni jíin tínu ñá'nu. ⁴ Te ñáyivi ñuu-ún, ñi kasásín-i máá-i sava-i ñi kandujíin-i jíin cháa judío, te sava-ga-i ñi kandujíin-i jíin cháa apóstol. ⁵ Te ñáyivi judío jíin ñáyivi sín naciún, in ká'nu ñi kándonda-i jíin cháa kakuñá'nu nuu-í náva'a ku'a-a-i tuka nuu apóstol, te ku'a-a-i yuu xiní-dé. ⁶ Te ñi kajuku'un iní-de. Te ñi kajinu-de kája'an-de onde ñuu Lистра jíin ñuu Derbe, ndaíuu Licaonia, jíin taká ñuu ká'io yani yúan. ⁷ Te yúan ñi kajani-de tu'un va'a-ya.

Ja ní kajoto-i yuu xiní Pablo

⁸ Te yúan kánchaá in chaá ñuu Lистра ja tú ío fuerza ja'a-dé. Te kúa renge-de onde kivi ní kaku-de, ja te cha'an-ga kaka kuti-dé. ⁹ Chaá yá'a, ñi jini so'o-de ká'an Pablo. Te ñi nde'e Pablo nuu cháa-ún. Te ñi jini-de ja kándíja va'a chaá-ún ja ndúva'a-de. ¹⁰ Te ñi ka'an jaa-de jíin cháa-ún: Ndukuñi te kundij-ro, áchi-de. Te ñi kanda-ni-de, te ñi jika kuu-de. ¹¹ Te ñi kajini ñáyivi-ún tínu ñi sá'a Pablo. Te ñi kaka'an jaa-i jíin yú'u máá ñuu Licaonia: Ñi kuun I'a, ñi chakoyo nuu-yo, kájika kuu nátu'un chaá vídaa, áchi-i. ¹² Te Bernabé, ñi kaskúnáni-i-de í'a Júpiter. Te Pablo ñi kaskúnáni-i-de í'a Mercurio, chí Pablo kuu chaá jani tu'un. ¹³ Te yuñú-ún kánchaá viñu'un Júpiter. Te máá sutú viñu'un-ún, ñi kenda-de vaj nchaka-de xndikí jíin itá onde yuxé'é ñuu. Te máá-de jíin ñáyivi, ka'ni-dé xndikí te soko-dé-ti núu Bernabé jíin Pablo kákuñi-de núu. ¹⁴ Te Bernabé jíin Pablo, chaá kákuu apóstol, ñi kajini tu'un-de tu'un-ún. Te ñi kándatá-de su'nu-dé. Te ñi kendava-de ñi kivi koyo-de ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te ñi kakana kó'o-de: ¹⁵ Hombre, naja kásá'a-ró súan. Chí ruu, suni chaá kákuu-ri nátu'un máá-ró. Te kákastu'ún-ri nuu-ro, ma sá'a-ga-ro túun sáni yá'a, chí sua ná chíñú'ún-ró máá Dios, I'a chakú, I'a ñi sá'a andívi jíin ñáyivi jíin ndúcha mar jíin taká-ga ndatínu ní ká'nu. ¹⁶ Te onde aná'an ní ja'a-ya tú'un ja sá'a taká ñáyivi tínu kákuñi máá-i. ¹⁷ Ko stá'an ndaa-ya já ío-ya, chí sá'a-ya tínu va'a nuu-yo. Skúun-ya saú íchi andívi. Te bueno kée itu-yo sá'a-ya. Te já'a-ya staa kée-yo. Te kákusí iní-yo sá'a-ya. Áchi-de. ¹⁸ Te vasa súan ñi kaka'an-de, ko xaán u'u ñi kajasu-de nuu ñáyivi-ún náva'a tú soko-í kiti-ún nuu-dé. ¹⁹ Yúan-na te ñi chakoyo yaku chaá judío ñuu Antioquía jíin ñuu Iconio. Te ñi kaská'an ñáyivi kuá'a-ún. Te ñi kaja'a-i yuu xiní Pablo. Te ñi kaskána-i-de yuñú-ún, ñi kajani iní-i ja ní jíi-de. ²⁰ Ko ñi kajikó ndúu chaá kákuá'a-ún nuu-dé. Te ñi ndukoo-de. Te ñi ndivi-de iní ñuu. Ko inga kivi te ñi ki'in-de ichi kuá'an-de jíin Bernabé onde ñuu Derbe.

Ja káno'on túku-de ñuu Antioquía

²¹ Te iní ñuu-ún ñi kajani-de tu'un va'a. Te ñi skándíja-de kua'a ñáyivi. Te káno'on tuku-de ñuu Lистра jíin ñuu Iconio jíin ñuu Antioquía. ²² Te ñi kayija-ga iní chaá kákuá'a yúan ñi kasá'a-de. Te ñi kaka'an ñi'in-de jíin cháa-ún ja ná kúkuu-ga-de kándíja va'a-de. Te kaka'an-de ja níni kii kua'a túndó'o siki-yo te vasa kivi-yo iní ñuu nuu tá'u Dios tínu. ²³ Te ñi kajani-de chaá kákuu nuu ná kóto ndita'an tiku'ñi kákandíja. Te ñi kajikan ta'u ndichá-de ja'a cháa-ún nuu máá Jító'o-yo, chí nuu máá-yá kákandíja-de. ²⁴ Te ñi kaja'a-de ichi ñuu Pisidia kua'an-de. Te ñi najakoyo-de ñuu Panfilia. ²⁵ Te ñi kajani-de tu'un iní ñuu Perge. Te ñi nuu-de ñi jakoyo-de ñuu Atalia. ²⁶ Te yúan ñi kenda-de. Te jíin barco kája'an-de ñuu Antioquía nuu onde xnáñúú ní kájikan ta'u ñáyivi núu Dios ja'a-dé ja ná chindéé chíuu-ya-dé jíin tínu ja á ñi kasíjínu-de. ²⁷ Te nuu ní najakoyo-de yúan, te ñi nastútú-de tiku'ñi kándíja. Te ñi kajani-de tu'un ná ñá'nu tínu ñi sá'a Dios jíin-de, chí bueno ñi ja'a-ya tú'un ja ná kándíja ñáyivi sín naciún jíin aní-i. ²⁸ Te ñi kakendoo-de yúan kua'a kivi jíin cháa kákuá'a-ún.

15

Junta apóstol iní ñuu Jerusalén

¹ Yúan-na te ichi ñuu Judea ñi kikoyo yaku chaá, te ñi kastá'an-de nuu taká ñani: Nú tú xiti ndúu-ro nátu'un ká'an ley Moisés, te ma káku kuti-ro, áchi-de. ² Te yúan ní kuvaq. Te Pablo jíin Bernabé, ñi kastátá'an téyí-de jíin cháa-ún. Te ñi kundaq tu'un ja kángoyo Pablo jíin Bernabé jíin sava-ga chaá ñuu Jerusalén. Te yúan ndatu'un-de jíin cháa apóstol jíin cháa kákuu nuu siki tú'un yá'a. ³ Yúan-na te tiku'ñi kándíja-ún, ñi kanakuatá'u-i nuu-dé. Te ñi kaja'a-de kája'an-de ichi ñuu Fenicia jíin íchi ñuu Samaria, kájani-de tu'un ndasa ñi kakandíja ñáyivi sín naciún. Te xaán ní kákusí iní taká ñani. ⁴ Te ñi jakoyo-de iní ñuu Jerusalén. Te tiku'ñi kándíja yúan, jíin cháa apóstol, jíin cháa kákuu nuu, ñi kajatá'u-de chaá. Te ñi kajani-de taká tu'un ndasa ñi sá'a Dios jíin-de. ⁵ Ko sava chaá fariseo ja kákandíja, ñi ndukuñi. Te ñi

kaka'an: Jínu ñú'un já xití ndúu-i te tá'ú-yó tíñu nuu-í ja ná kuándatu-i nuu ley Moisés, áchí. ⁶ Te ñi kándatutú táká cháa apóstol jíñ táká cháa kákuu nuu náva'a ndatu'un-de, te sánda-a-de siki tú'un yá'a. ⁷ Te nuu ní jínu ñi kastátá'an téyíí-de, te ñi ndukuñí Pedro, te ñi ka'an-de: Náni, a kájiní va'a máa-ró já ondé sáá ní kaji Dios ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu ñáyivi sñin naciòn te kandí-i jíná'an-i. ⁸ Te Dios ja jini-ya ini añú-i, ñi stá'an-ya já ní jatá'ú-yá-i, chí ñi ja'a-ya Espiritu Santo nuu-í jíná'an-i nátu'un ñi ja'a-ya núu máa-yó. ⁹ Te tú ní sásin-ya yóo jíñ-i, chí suni ñi káandíja-i te ñi sándoo-ya añú-i. ¹⁰ Te vina naja kájito ncháa-ro Dios núsáa, chí káxnée-ró ñin yugo xiní cháa káskuá'a yá'a, te ñi ndiyi taa-yo jíñá'an-de te ñi máa-yó, tú ní kákanda-yó kúndiso-yó. ¹¹ Chí káandíja-yó já Jító'o-yo Jesús kúndá'ú iní-ya yóo, te yuán náma-ya yóo. Te suni súan nama-ya máa-i. Achí-de. ¹² Yúan-na te cháa kua'a-ún, ñi kákuuná'ín-de. Te ñi kajini ná'ín-de tu'un káka'an Pablo jíñ Bernabé ná taká tíñu ñá'nu jíñ táká tuní ñi sá'a Dios jíñ-de ja ní kasá'a máa-de nuu ñáyivi sñin naciòn. ¹³ Te nuu ní kákuuná'ín-de, te ñi chíso Jacobo tu'un: Náni jíñá'an-ró, kuni so'o tu'un ná ká'an-ri: ¹⁴ Simón, ñi jani-de tu'un ja ondé xnáñúú ní ja'a Dios tu'un nuu ñáyivi sñin naciòn ja ná kúndiso-i sí'ví-yá. ¹⁵ Te tu'un yá'a, ñin núu-ni káka'an jíñ táká cháa ñi kajani tu'un Dios ondé sáá nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú: ¹⁶ Te vásá ncháa-ri nasáva'a-ri ve'e David ja ní ndua. Te nachutá'an-ri ja ní tanu, te ndukani jáa-rí kundíi, ¹⁷ náva'a taká-ga cháa jíñ táká ñáyivi sñin naciòn ja kúnání-i jíñ sí'ví-rí, ná nándúkú-i máa Tatá Dios, áchí máa l'a sá'a taká tíñu yá'a. ¹⁸ Te ondé kivi ní jungoo ñuyivi stá'an-ya tíñu yá'a nuu ñáyivi. ¹⁹ Ja yuán jani iní-ri ja ná tú kasu-yo núu ñáyivi sñin naciòn ja kánaxió káva iní-i nuu Dios, ²⁰ chí sua ná cháa-yó carta kí'in nuu-í ja ná kúnu-i koto-i ndatíñu ja kúchá'an sá'a ndoso, te ma káka téné-i, te ma kée-i niñi, ni kúnu kiti ní kuá'ñá. ²¹ Chí ondé aná'an ká'io cháa jáni tu'un Moisés ndita'an kivi ndéta'tu iní ve'e sinagoga ndita'an ñuu. Achí Jacobo. ²² Yúan-na te ñi kákuuná'ín iní cháa apóstol, jíñ cháa kákuu nuu, jíñ ndívii tíku'ñi kándíja. Te ñi kajani máa-de sava cháa kóngoo jíñ Pablo jíñ Bernabé ondé ñuu Antioquía. Te cháa ñi kakaji-de-ún, kákuu Judas ja nání-de inga sí'ví Barsabás, jíñ Silas. Te kákuñá'nu-de nuu táká ñani. ²³ Te cháa-ún, ndiso-de carta yá'a: Máa-rí kákuu cháa apóstol, jíñ táká cháa kákuu nuu, jíñ táká ñani-yo. Te káchaa-ri tu'un yá'a nuu róo, ñáni, ñáyivi sñin naciòn ja káxiukú-ró iní ñuu Antioquía jíñ núu Siria jíñ núu Cilicia. Sándéé iní-ro jíñá'an-ró. ²⁴ Ní kajini tu'un-ri ja ní kenda koyo sava cháa yá'a, te kásáká núu-de iní-ro jíñ tú'un káka'an-de. Te ñi kákuuxí iní-ro. Chí kátá'ú-de tíñu ja xití ndúu-ro, jíñ já kuándatu-ro núu ley, kuni-de. Ko ruu, tú ní kátá'í-ri cháa-ún ja-de nuu-ro. ²⁵ Te ñi kasánda-a-ri, chí ñin-na ñi naketa'an iní-ri. Te ñi kakaji-ri cháa táji-ri ja nuu-ro jíñ ñani-yo Bernabé jíñ Pablo. ²⁶ Cháa yá'a, a kájataña-a-de máa-de nuu túndó'o, vasa ná kúu-de ja siki Jító'o-yo Jesucristo. ²⁷ Núsáa te táji-ri Judas jíñ Silas ja-de nuu-ro. Te cháa-ún, suni ñin-ni tu'un kastu'ún-de nuu-ro jíñá'an-ró. ²⁸ Chí máa-rí jíñ Espiritu Santo, kajani iní-ri ja má xndé-ri ní ñin tíñu ve'e siki-ro, chí máa-ni tíñu kánúú yá'a. ²⁹ Ma káji-gá-ro ndatíñu ja á ñi soko núu ndoso, ní niñi, ni kiti kuá'ñá, te ma káka téné-ró. Nú ndi'í taká yá'a xnáa-ro, te bueno skíkuu-ró ní súan. A ñi ka'an-yo núsáa. Achí. ³⁰ Yúan-na te cháa kája'an-ún, ñi kákuun-de kua'an-de ñuu Antioquía. Te ñi kastútú-de ñáyivi kuá'a. Te ñi kaja'a-de carta-ún nuu-í. ³¹ Te ñi káka'u-i carta-ún. Te ñi kákusij iní-i jíñ tú'un ndéé iní ja ndiso carta-ún. ³² Te Judas jíñ Silas, suni cháa kajani tu'un Dios kákuu-de. Te jíñ kuá'a tú'un ñi kaka'an ñi'ín-de jíñ táká ñani-ún. Te ñi kayija-ga iní-i ñi kasá'a-de. ³³ Te ñi kákuun-de yúan kua'a kivi. Yúan-na te ñani yúan, ñi kanachu'un íchí-i-de káno'on-de nuu apóstol. Te ñi kúná'ín-ni tu'un-ún. ³⁴ Ko Silas, ñi jata'an iní-de ja kéndoo-de yúan. ³⁵ Te Pablo jíñ Bernabé, ñi kákuun-de iní ñuu Antioquía. Te jíñ sáva-ga cháa ñi kastá'an-de tu'un ñi kajani-de tu'un máa Jító'o-yo.

Ja ní kusñin Pablo jíñ Bernabé

³⁶ Te ñi kuu-ga kivi. Te ñi kachí Pablo jíñ Bernabé: Vina te kíndé'é-yó táká ñani-yo ndita'an ñuu ja ní kajani-yó tú'un máa Jító'o-yo núu-í, ná ndéó ndasa kákuu-i. Achí-de. ³⁷ Te Bernabé, kuni-de ja kúnchaka-de Juan, cháa nání Marcos. ³⁸ Ko tú ní jata'an iní Pablo ja kí'in cháa-ún jíñ-de, chí ondé ñuu Panfilia ñi kusñin Juan nuu Pablo jíñ Bernabé, te tú ní kuni-de kuuu-de jíñ-de jíñ tíñu. ³⁹ Te ñi kastátá'an téyíí-de siki Juan. Te ñi kákusin-de. Te Bernabé, ñi jaka-de Marcos, kua'an jíñ-de jíñ barco ondé ñuu Chipre. ⁴⁰ Te Pablo, ñi kaji-de Silas, kua'an jíñ-de. Te ñi kanakuatá'ú táká ñani nuu-dé. Te ñi kajikan ta'u-í ja'a Pablo ja ná chéndéé chítuu-ya-dé. ⁴¹ Te ñi jika kuu-de níí núu Siria jíñ níí núu Cilicia. Te tíku'ñi káandíja yúan, ñi kayija-ga iní-i ñi sá'a-de.

16

Ja ní kaji Pablo Timoteo

¹ Yúan-na te vása ní jaq Pablo ñuu Derbe jín ñuu Lистра. Yúan ío ñin cháa súchí skuá'a nání Timoteo. Se'e yíi ñin ña'an judía kúu-i. Te ña'an kándija va'a kúu máá-ña. Ko táa-i kúu cháa ñuu Grecia. ² Te taká ñani iní ñuu Lистра jín iní ñuu Iconio, ñi kaka'an-de ja cháa va'a kúu-i. ³ Te Pablo, kuni-de kunchaka-de cháa súchí yá'a ki'jin-i jín-de. Te ñi jaka-de-i. Te ñi xiti ndúy-de-i kuachi ja ká'jin cháa judío yúan, chí ndi'i-de, a kájin-de ja cháa ñuu Grecia kúu táa-i. ⁴ Te kája'an-de taká ñuu. Te ñi kastá'an-de tu'un ñi katá'ú tíñu cháa apóstol jín cháa kákuu nuu iní ñuu Jerusalén. Te ñi kaka'an-de ja ná kuándatu-i tu'un-ún. ⁵ Te tiku ñi kákandija, ñi kayija-ga iní-i. Te ñi ndeja kua'a-gá-i ndita'an kivi.

Ja kája'an-de ñuu Macedonia ñi sá'a jani

⁶ Te ñi kaja'a-de ichi ñuu Frigia ndañuu Galacia kua'an-de. Te ñi jasú Espiritu Santo nuu-dé ja má káni-de tu'un iní ñuu Asia. ⁷ Te ñi jakoyo-de ñuu Misia. Te kákuñi-de kingoyo-de ichi ñuu Bitinia. Ko máá Espiritu, tú ní ja'a-ya tú'un ki'jin-de. ⁸ Te ñi kaja'a-de ichi xiin ñuu Misia, ñi kakuun-de ñuu Troas kája'an-de. ⁹ Te ñin akuúa ní skóto-ya Pablo. Te ñi jini-de nuu ñin cháa ñuu Macedonia kándij nuu-dé ká'an nda'ú jín-de: Ña'an-ní ñuu Macedonia yá'a te chindéé chítuu-ní náá, áchí. ¹⁰ Te súan ñi jini-de jani-ún, te ñi ndúkú ndéé-ri kája'an-ní-ri ñuu Macedonia, chí kájiní káji-ri ja máá Dios ñi kana-ya xini-ri ja kástu'ún-ri tu'un va'a-ya ñuu ñayivi yúan.

Ja ní kánde-de vekaa iní ñuu Filipos

¹¹ Te ñi kenda koyo-ri ñi ñuu Troas. Te jín barco ní jio-ni vai koyo-ri ñuu Samotracia. Te inga kivi xián ñi jakoyo-ri ñuu Neápolis. ¹² Te yúan ñi kenda koyo-ri. Te ñi jaq-ri ñuu Filipos ja tíñ xini ñuu Macedonia, te chíi ñuu Roma kánde. Te yúan ñi kakendoo-ri yaku kivi. ¹³ Te ñin kivi ndétatú ñi kenda koyo-ri ñuu-ún, ñi jaq-ri xiin ñin yucha. Te kájaní iní-ri ja yúan ío ñin lugar kájukan ta'u-í. Te ñi kajungoo-ri. Te ñi kaka'an-ri jín taká ña'an ní kanataka yúan. ¹⁴ Te ñin ña'an nání Lidia xikó-ña sá'ma ndí'í iní ñuu Tiatira. Te jándatu va'a-ña nuu Dios. Te ñi jini so'o-ña tú'un káka'an-ri. Te máá Jító'o-yo, ñi juña-ya añú-ña náva'a kuni ná'in-ña tú'un ká'an Pablo. ¹⁵ Te nuu ní janducha-ña onde jín ní s'e'e-ña, te ñi ka'an nda'ú-ña jín-ri: Nú kájaní iní-ní ja kándija va'a-ná nuu máá Jító'o-yo, te kivi-ní iní ve'e-ná kendoo-ní, áchí-ña. Te ñi stétuu-ña rúy. ¹⁶ Te ñi kee-ri kája'an-ri nuu kájukan ta'u-í yúan. Te ñin súchí sí'í ndiso-i tu'un ña'vá'a, ñi ketá'an-i jín-ri. Te súchí-ún, ní'in-í kua'a xú'ún kúu patrón-i jín'an, ja kástu'ún-i nuu ñayivi ndasa ío. ¹⁷ Te súchí-ún, ndikín-i vai yata Pablo jín rúy kána kó'o-i: Cháa yá'a kájatíñu-de nuu Dios onde andívi, te kákastu'ún-de nuu-ro ndasa kaku-ró jín'an-ró, áchí-i. ¹⁸ Te kua'a kivi ní ka'an-i súan. Te ñi kuku'a iní Pablo. Te ñi xió kóto-de nuu-í. Te ñi ká'an-de jín tachí-ún: Jín sí'vi máá Jesucristo tá'ú-ri tíñu nuu-ro ja kéndá-ró iní-i ki'jin-ro, áchí-de. Te ñi kenda-ni kua'an suni máá hora-ún. ¹⁹ Te ñi kajini patrón-i ja má ní'in-gá xu'ún. Te ñi kákatíñ Pablo jín Silas kua'an jín-de onde municipio nuu justicia. ²⁰ Te ñi kájaní-ún-de nuu justicia. Te ñi kaka'an: Cháa yá'a kákuu cháa judío, te kásáká nuu-de iní ñuu-yo. ²¹ Te kájakín-de inga costumbre ja tú ío ley kuandatu-yo ní ma sá'a-yo, chí cháa ñuu Roma kákuu-yó. Achí. ²² Te suni ñi kánda ñayivi kuá'a siki-dé. Te cháa justicia, ñi kajanchaa sa'ma-dé. Te ñi katá'ú tíñu ná ndó'o xaán-dé yunu xii. ²³ Te nuu ní ndi'i ñi kastují-ún-de ja ní kaja'a xaán yunu xii-de, te ñi kaskivi-de vekaa. Te ñi katá'ú tíñu nuu cháa ndito vekaa ja ná kóto va'a cháa-ún-de jín'an-de. ²⁴ Te cháa ndito vekaa-ún, nuu ní ta'u tíñu yá'a nuu-dé, te ñi skívi-de Pablo jín Silas kája'an-de vekaa onde ichi iní-ga. Te nú'ni ja'a-dé jín maneá. ²⁵ Ko nuu ní kuu sava fúu, te kájukan ta'u Pablo jín Silas, kájita-de yaa ii núu Dios. Te ñayivi ká'jin vekaa jín-de, ñi kajini ná'in-i. ²⁶ Te sanaa-ní te ñi taan xaán. Te onde nuu kájinu ñi ja'a vekaa-ún ñi kakanda. Te ñi kanuña-ni taká yux'é vékaa-ún. Te cadena ja káinu'ni taká ñayivi-ún, ñi kandañi-ní. ²⁷ Te ñi nata'u nuu cháa ndito vekaa. Te ñi jini-de ja kánuña yux'é vékaa-ún. Te ñi tava-dé machete ja ká'mi-dé máá-de núu, chí jani iní-de ja ñi kájinu ñayivi ká'jin vekaa-ún kája'an-i. ²⁸ Ko Pablo, ñi kana jaa-de: Ma stují-ro máá-ró, chí yá'a ká'jin ndi'i-ri, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te máá cháa ndito vekaa, ñi kana-de ñu'un ñi cháa. Te kisi-i-de ñi kivi-de iní vekaa. Te ñi jukuñi jiti-de nuu ja'a Pablo jín Silas. ³⁰ Te ñi kiñi'in-de Pablo jín Silas ichi fuera. Te ñi ka'an-de jín-de: Táta, ñaun yá'a-ná náva'a kaku-ná, áchí-de. ³¹ Te ñi kaka'an-de jín cháa-ún: Kándija nuu máá Jító'o-yo Jesús-cristo te kaku-ró onde jín ní ve'e-ró, áchí-de. ³² Te ñi kájaní-de tu'un máá Jító'o-yo nuu cháa-ún jín nuu taká ñayivi ká'jin iní ve'e-de. ³³ Te cháa ndito vekaa, suni máá ákuáa-ún ñi kiñi'in-de Pablo jín Silas. Te ñi nakacha-de nuu ní katují cháa-ún ñi sá'a yunu xii. Te vása ní janducha-dé onde jín tá'an-de. ³⁴ Te ñi jaka-de cháa kua'an-de jín-de onde ve'e-de. Te ñi ja'a-de staa ñi kayee-dé.

Te nĭ kusĭj inĭ-de ja nĭ kaġandĭja-de nuu Dios jĭjn nĭi ve'e-de. ³⁵ Te nuu nĭ kundĭjĭn, te justicia nĭ kaġatĭj policia kĭja'an. Te nĭ kaka'an: Sia chaġ jĭn nĭ kingoyo-de, aġhĭ. ³⁶ Te chaġ ndĭto vekaa, nĭ kastu'ŭn-de tu'un ya'a nuu Pablo: Chaġ justicia, nĭ kaġatĭj-de tu'un vai ja kĕnda koyo-nĭ kĭ'in-nĭ. Nŭsĕa te kenda koyo-nĭ te ku'a'an-nĭ, ma yu'ŭ-nĭ. Aġhĭ-de. ³⁷ Ko nĭ kaġhĭ Pablo jĭjn-de: Nĭ kajĭnĭ kua'a űayĭvi ja nĭ kaja'a-de yunu xĭ ruu vaša tŭ nĭ kuġaġhĭ-rĭ. Te nĭ kašĭkĭvi-de ruu ĭnĭ vekaa ya'a vaša chaġ űuu Roma kĭkuu-rĭ. Te vina kĭi'ĭn sa'ĭ-de ruu kuni-de nĕun. Ma kĭu kuti. Nĭ kĭkoyo mĕa-de kĭi'ĭn-de ruu jĭn'an-rĭ. Aġhĭ Pablo. ³⁸ Te policia, nĭ kaġaxĭo kĭva-de nĭ kastu'ŭn-de taġa tu'un ya'a nuu justicia. Te nĭ kayu'ŭ xaġn, ġhĭ nĭ kajĭnĭ so'o ja ġhĭa űuu Roma kĭkuu Pablo jĭjn Silas. ³⁹ Te nĭ jaġoyo justicia-ŭn. Te nĭ kaka'an nda'ŭ jĭjn-de. Te nĭ kaġi'ĭn-in-de vekaa. Te nĭ kaka'an nda'ŭ jĭjn-de nĭ kuxio-de kingoyo-de ĭnĭ űuu-ŭn. ⁴⁰ Yŭan-na te nĭ kenda koyo-de vekaa. Te nĭ ndĭvi-de ve'e Lidia. Te nĭ kaġandĭe'ĕ-de taġa űani. Te nĭ kaka'an-de tu'un ndĕe ĭnĭ jĭjn-i. Te nĭ kee-de kĭja'an-de.

17

Ja nĭ kaġuvaġ űayĭvi Tesalŭnica

¹ Te Pablo jĭjn Silas, nĭ kaja'a-de űuu Anfĭpolis jĭjn űuu Apolonia kĭja'an-de. Te nĭ jaġoyo-de űuu Tesalŭnica nuu ĭo ĭn ve'e sinagoga ġha judĭo. ² Te Pablo, natu'un sa'a sa'a-de nĭ kĭvi-de nuu ġhĭa-ŭn unĭ kĭvi ndĕtaġtŭ. Te ndĭta'an semana nĭ kaštĕta'an-de jĭjn ġhĭa-ŭn sĭkĭ tutŭ ĭi. ³ Te nĭ jani-de tu'un nuu-ĭ, nĭ sta'an-de ja kĕnŭu ndo'o Cristo te nachaku-ya nŭ nĭ jĭi-ya. Te nĭ ka'an-de: Jesŭs, I'a jĭni-rĭ tu'un ya'a, mĕa-ya kŭu Cristo, aġhĭ-de. ⁴ Te sava űayĭvi, nĭ kaġandĭja-i. Te suni sŭan kua'a ġhĭa űuu Grecia ja kaġhi'ŭn-ŭn-de Dios, jĭjn ku'a'a űa'an űa'nu, nĭ kaġdujĭjn-de jĭjn Pablo jĭjn Silas. ⁵ Yŭan-na te chaġ judĭo ja tŭ kaġandĭja, nĭ kaġitĭ xaġn ĭnĭ. Te nĭ kaštŭtŭ sĕva chaġ űaĕ, chaġ kŭxĭ, kua'an jĭjn. Te nĭ kutŭtŭ ku'a'a űayĭvi nĭ kaġonda-i ĭnĭ űuu-ŭn. Te nĭ jaġoyo-i ve'e Jašŭn kaġandŭkŭ-i Pablo jĭjn Silas ja kĭi'ĭn-in-de nuu űayĭvi-ŭn. ⁶ Ko tŭ nĭ kĕnani'ĭn-ĭ-de. Te nĭ ka'űu-un-i Jašŭn jĭjn sĕva-ga űani nĭ jaġoyo-i jĭjn-de onġe nuu justicia űuu-ŭn. Te nĭ kaġana jaa-i: Chaġ ya'a ja kašĕkĕ nŭu-de ĭnĭ űayĭvi, suni nĭ kaġoyo-de ya'a, ⁷ te Jašŭn, nĭ ja'a nŭu-de ve'e-de nġhĕa ġha-ŭn. Te taġa mĕa-de, tŭ kaġandatŭ-de nuu ley Cĕsar. ġhĭ sua kaġa'an-de ja ĭo ĭnġa rey nĕnĭ Jesŭs, aġhĭ-i. ⁸ Te űayĭvi jĭjn ġhĭa kĭkuu justicia, nĭ kajĭni so'o-i tu'un ya'a. Te nĭ kaġuvaġ-i. ⁹ Ko nĭ kaġĭkan-i xu'ŭn nŭu Jašŭn jĭjn nŭu sĕva-ga-de. Te onġe nĭ kajĭnĭ-i nuu xu'ŭn te vaša nĭ kašĭa-i-de kĭja'an-de.

űayĭvi űuu Berea kaġandŭkŭ vi-i tu'un-ya

¹⁰ Yŭan-na te űani-ŭn, nĭ kašĕkĕka űu'ŭ-ni-de Pablo jĭjn Silas kĭja'an-de onġe űuu Berea. Te nuu nĭ jaġoyo-de yŭan, te nĭ kĭvi koyo-de ĭnĭ ve'e sinagoga ġha judĭo. ¹¹ Te chaġ judĭo yŭan, ndĭto-ga xĭnĭ-dĕ vaša ġhĭa judĭo űuu Tesalŭnica, ġhĭ bueno nĭ kaġusĭj ĭnĭ-de jĭjn tŭ'un. Te ndĭta'an kĭvi kaġandŭkŭ vi-i-de ĭnĭ tutŭ ĭi nŭ ndaġ ka'an xĭ tŭ. ¹² Sŭan nĭ kuu. Te nĭ kaġandĭja kua'a-ĭ, jĭjn ku'a'a űa'an űa'nu űuu Grecia, te suni sŭan kua'a ġhĭa. ¹³ Ko chaġ judĭo űuu Tesalŭnica, nĭ kajĭni tu'un-de ja sŭni onġe űuu Berea nĭ jĭġhĭ tu'un Dios nĭ sa'a Pablo. Te nĭ kee-de kĭja'an-de. Te suni yŭan nĭ kaġndŭnda-de űayĭvi. ¹⁴ Yŭan-na te űani yŭan, nĭ kaġatĭj-ni-de Pablo kua'an-de onġe yu'ŭ mar. Te Silas jĭjn Timoteo, nĭ kaġendŭo-de ĭnĭ űuu Berea. ¹⁵ Te űayĭvi nĭ kaġhu'un ĭġhĭ Pablo, kua'an-i jĭjn-de onġe űuu Atenas. Te nĭ natĕ'ŭ-de tĭnu nuu-ĭ ja yaġhĭ jaġ Silas jĭjn Timoteo nuu-dĕ. Te nĭ kee-i vai ndĭkoyo-i.

ġha űuu Atenas kĭjĭ'ġ ĭnĭ-de sĭkĭ tŭ'un nĭ nachaku-ya

¹⁶ Te nĭni ndĕto Pablo ġha-ŭn ĭnĭ űuu Atenas, te nĭ jĭni-de ja űayĭvi űuu-ŭn xaġn kaġhi'ŭn-ŭn-i ndĕso. Te nĭ kuku'ĭ ĭnĭ-de. ¹⁷ Te ĭnĭ ve'e sinagoga nĭ sta'ta'an-de jĭjn ġhĭa judĭo jĭjn ġhĭa kaġhi'ŭn-ŭn Dios. Te suni ndĭta'an kĭvi sta'ta'an-de jĭjn űayĭvi ka'ĭjn nuya'ŭ. ¹⁸ Te sava ġha ndĭġhĭ kašĕkĕ a sĭkĭ epĭcŭreos jĭjn sĭkĭ estoicos, nĭ kaštĕta'an jĭjn-de. Te sava nĭ kaka'an: Naŭn tu'un ka'an ġha tĭlaku'a ya'a, aġhĭ. Te sava-ga-i: ġha jĭni tu'un i'a jaĕ kŭu-de, aġhĭ-i. ġhĭ nĭ jani-de tu'un Jesŭs ja nĭ nachaku-ya. ¹⁹ Te nĭ kaġaka-ŭn-de vai jĭjn-de onġe municipio Areŭpago te kaġa'an: A kuu kaġhĭ-ro nŭu-rĭ naŭn tu'un jaĕ kŭu ja sta'an-ro-ŭn, ²⁰ ġhĭ sta'an-ro tŭ'un jaĕ nŭu-rĭ. Te nĭ jŭkŭ'un ĭnĭ-rĭ naŭn kŭu-ŭn kaġuni-rĭ. Aġhĭ jĭjn-de. ²¹ ġhĭ taġa ġha űuu Atenas jĭjn taġa ġha jĭka kaġiukŭ nŭu-de yŭan, tukĕ ndĕ ĭnġa tĭnu kašĕa-a-de, ġhĭ mĕni ka'an-de xĭ jĭni so'o-de ĭn tu'un jaĕ. ²² Te Pablo, kaġndĭ-de ĭnĭ municipio Areŭpago-ŭn. Te nĭ ka'an-de: ġha űuu Atenas jĭn'an-rŭ, jĭni va'a-rĭ ja bueno kaġhi'ŭn-ŭn-ro ĭ'a mĕa-rŭ. ²³ ġhĭ nĭ jĭka kuu-rĭ nĭ jande'e-rĭ ĭnĭ viűu'un-ro. Te nĭ jĭni-rĭ nuu ĭn altar nuu yošo tŭ'un ya'a: Nuu i'a ja nĕ tŭ jĭni-yŭ, aġhĭ. Te mĕa I'a-ŭn, ja kaġhi'ŭn-ŭn-ro-ya vaša tŭ kajĭni-ro-ya, I'a-ŭn kŭu Dios ja jĭni-rĭ tu'un-ya nŭu-ro. ²⁴ Mĕa Dios, I'a nĭ sa'a űayĭvi jĭjn taġa-ga ndatĭnu, mĕa-ya kŭu jĭto'o andĭvi jĭjn űayĭvi. Te tŭ nġhĕa-ya ĭnĭ ve'e ĭj ja kŭva'a sa'a nda'a. ²⁵ Te tŭ nĕndĭ-i-ya nĭ ĭn ndatĭnu nĭ űayĭvi kuatĭnu nuu-ya, ġhĭ mĕa-ya, ja'a-ya tŭ'un ja kaġġhĭ űayĭvi jĭjn ja stĕa-i taġhĭ jĭjn ja nĭ-in-ĭ ndatĭnu. ²⁶ Te ġhĭ ĭn-nĭ tata nĭ sa'a-ya taġa űayĭvi na'va'a kuxĭukŭ-i

ní ñúyívi. Te nî jani-ya kivi kúchaku ñin ñin-í jín lugar kújukú-i jíná'an-i. ²⁷ Nává'a ná nándúkú-i Dios, te nú súan skáka nda'a-i te ni'ín-í-ya, chí tú jíká ncháa-ya jín ñin ñin-yó. ²⁸ Chí jín máá-yá, káichaku-yo, kákanda-yo, te ñú'un vida-yo. Nátu'un sava chaá kátava yáa-ro, nî kaka'an-de: Chí suni onde tata máa-yá kákuu taká-yo, áchí. ²⁹ Nú tata Dios kákuu-yó núsáá, te ma kúu kani iní-yo já Dios kúu oro xí plata xí yúu. Chí máni kájani iní-i ja súan jito-ya, te súan kánatava máa-i-ya. ³⁰ Te vasa tú ní sa'a-ya cuenta ja tú ní kájuku'un iní ñayivi onde sáá, ko vina kána-ya xini táká ñayivi ní ñúyívi ná nákani iní-i. ³¹ Te a nî teta'an-ya ñin kivi já náku-xndí ndaa-ya sikí ñúyívi, sa'a Dios jín máa I'á nî jani-ya-ún. Te nî stá'an ndijin Dios ja súan kuu, chí nî naschakú-ya I'á-ún ma'ñú ndíyi. Achí Pablo. ³² Te súan nî kajini so'o-i tu'un ja náchaku ndíyi, te sava-i, nî kasákátá-i nuu-dé. Te sava-ga-i, nî kaka'an-i: Kákuni-ná kuni so'o-ná inga jínu sikí tú'un ká'an-ñi yá'a, áchí-i. ³³ Te máa Pablo, nî kenda-de ma'ñú ñayivi-ún kua'an-de. ³⁴ Ko yaku ñayivi, nî kakandja-i. Te nî kandujín-i jín Pablo. Te ñin-í kúu Dionisio chaá Areópago, te inga-í kúu ñin ña'an nání-ña Dámaris, jín sava-ga-i.

18

Jasú-ya núu cháa ñáá iní ñuu Corinto

¹ Yúan-na te nî kenda Pablo iní ñuu Atenas, te kua'an-de onde ñuu Corinto. ² Te yúan nî jiní-de nuu ñin chaá judío nání Aquila, chaá ñuu Ponto kúu-de, ja sá yakú-ni kivi ní chaá-de jín ñási-í-de Priscila, ja ní kuxio-de iní ñuu Italia. (Chí Claudio, nî tá'ú-de tiñu ja ná kenda koyo taká ñayivi judío iní ñuu Roma.) Te nî jaá Pablo nuu cháa-ún. ³ Te suni tiñu sa'a chaá-ún sa'a Pablo. Te nî kendoo-de yúan. Te nî sátiñu-de, chí tiñu kásá'a-de-ún kúu ja kájani-de ve'e sa'ma nátu'un ñii. ⁴ Te ndita'an kivi ndétatú nî jani-de tu'un iní ve'e sinagoga. Te nî ndúkú ndéé-de nî skándja-de ñayivi judío jín ñayivi ñuu Grecia. ⁵ Te Silas jín Timoteo, nî kikoyo-de ichi ñuu Macedonia. Te Pablo, a jáni téyú-de tu'un, te jáni ndaa-de tu'un nuu ñayivi judío ja Jesús kúu-ya Cristo. ⁶ Ko ñayivi-ún, nî kaka'an ndiva'a-i sikí-dé. Te máa-de, nî kaja-dé sa'ma-dé. Te nî kachí-de jín-i: Kuachi máa-ró kúu núsáá, chí ruu, tú kuachi-rí. Vina te ki'in-rí nuu ñayivi ñin nación. Achí-de. ⁷ Te nî kenda-de yúan. Te nî kivi-de ve'e ñin chaá nání Justo. Te chaá-ún, chíñú'ún-de Dios. Te ve'e chaá-ún kándij yani jín ve'e sinagoga. ⁸ Te Crispo, chaá kuñá'nu iní ve'e sinagoga, nî kandja-de nuu máa Jito'o-yo onde jín ní ve'e-de. Te kua'á ñayivi ñuu Corinto, nî kajini ná'ín-i. Te nî kakandja-i. Te nî kajanducha-i. ⁹ Te máa Jito'o-yo, jín jáni ní ka'an-ya jín Pablo ñin akuáa: Ma yú'u-ro ní ma kasú-ro yú'u-ro, chí kukuu-ró ká'an-ro. ¹⁰ Chí jika-rí jín-ró, te ma sándiva'a ní ñin chaá jín-ró. Chí nává'a-rí kua'á ñayivi iní ñuu yá'a, áchí-ya. ¹¹ Te nî kendoo-de yúan ñin kuia yósáva, te stá'an-de tu'un Dios nuu-í. ¹² Te Galión kúu gobernador iní ñuu Acaya. Te ñayivi judío, ñin ká'nu-ni nî kandonda-i sikí Pablo. Te nî kajaka-i-de kua'an-í jín-de onde iní municipio. ¹³ Te nî kaka'an-i: Chaá yá'a, xaán ská'an-de taká ñayivi já ná chíñú'ún-i Dios te ma kuándatu-ga-i tu'un ká'an ley, kuni-de. Achí-i. ¹⁴ Te keja'á Pablo ka'an-de núu, ko nî ka'an-ni Galión jín ñayivi judío: Ñayivi judío jíná'an-ró, nú sikí ñin tu'un nî'in iní kúu, xí ñin kuachi xaán kúu, te vatu-ni ná kúni ná'ín-rí tu'un ka'an-ro. ¹⁵ Ko nú sikí tú'un-ni kúu, xí sikí ñani sí'ví, xí sikí ley máa-ró, yúan-na te ná sándaá máa-ró núsáá. Chí ruu, tú kuni-rí skívi nduu-rí ja sándaá-rí tu'un súan. ¹⁶ Te nî skúnu-de-í kája'an-i fuera municipio. ¹⁷ Yúan-na te nî kakatiñ-i Sóstenes, chaá kuñá'nu iní ve'e sinagoga. Te nî kaja'a-i-de yuxé'é municipio. Te Galión, tú ní sa'a-de cuenta.

Ja kuáno'on túku Pablo ñuu Antioquia

¹⁸ Ko Pablo, nî kuu kua'á kivi káncha-de yúan. Te nî nakuatá'ú-de nuu táká ñan yúan. Te kua'an-de jín barco onde ñuu Siria. Te Priscila jín Aquila kája'an jín-de. Te nî jaá-de ñuu Cnecrea. Te nî seté-de xini-dé sikí ñin tu'un nî keyu'u-dé. ¹⁹ Te nî jaá-de ñuu Éfeso, te nî skéndoo-de chaá-ún yúan. Ko Pablo, nî kivi-ni-de iní ve'e sinagoga kástátá'an-de jín ñayivi judío. ²⁰ Te nî kaka'an nda'ú-i jín-de ja ná kéndoo-de yaku-ga kivi jín-i. Ko Pablo, tú ní játu'un-de. ²¹ Chí nî nakuatá'ú-de nuu-í. Te nî ka'an-de: Kánúú já ki'in ná'ín-rí ñuu Jerusalén, sa'a-rí kivi íi. Ko nú kuni Dios, te nchaá tuku-rí nuu-ro. Achí-de. Te nî kenda-de ñuu Éfeso kua'an-de. ²² Te nî jaá-de jín barco onde ñuu Cesarea. Te nî kaa-de ñuu Jerusalén. Te nuu ní ndi'í nî ka'an-de jín tíku'ní kándja yúan, te nî nuu-de nî najaa-de ñuu Antioquia. ²³ Te nî kendoo-de yúan yaku kivi. Te vása ní kenda-de kua'an-de, nî jika kuu-de ní ndáñú Galacia jín ndáñú Frigia. Te nî kayija-ga iní ñayivi káskuá'a-ún nî sa'a-de.

Ndaa nî ni'ín Apolos tu'un Jesús

²⁴ Te ñuu Éfeso nî chaá ñin chaá judío nání Apolos, chaá ñuu Alejandria kúu-de. Te va'a ká'an-de chí ndichí xaán-dé tutu íi. ²⁵ Te chaá-ún, a nî kutu'a-de jín tú'un máa Jito'o-yo. Te jítu ini-de tú kuitá-de ká'an-de ja stá'an-de tu'un máa Jito'o-yo, vasa máni tu'un ja ní

skuánducha Juan jiní-de ká'an-de. ²⁶ Te nî chundéé iní-de ká'an káji-de inî ve'e sinagoga. Te nî kajini so'o Priscila jín Aquila tu'un ká'an-de. Te nî kajaka-de chaá kua'an-de jín-de. Te nî kajani káji-ga-de tu'un Dios nuu-dé. ²⁷ Te kuní Apolos ja kí'in-de onde ñuu Acaya. Te taká ñanî-ún, nî kaka'an ndéé jín-de. Te nî kachaa tutu kua'an nuu cháa káskuá'a yúan ja ná kuatá'ú-de chaá. Te nuu ní jaá-de yúan, te va'a nî chindéé ní chituu-de ñayivi kákandija tu'un luu máa-yá. ²⁸ Te ma'ñú taká ñayivi ní státá'an-de jín cháa judío. Te nî stá'an-de ja Jesús kuu-ya Cristo, nátu'un ká'an tutu ij.

19

Chaá káskuá'a jín Juan káni'in-dé tu'un Espíritu Santo

¹ Te nini kándeé Apolos inî ñuu Corinto, te nî ja'a Pablo vai-de ñuu ichi nínu-ga, te nî nchaá-de ñuu Éfeso. Te yúan nî jiní-de nuu sáva ñayivi káskuá'a. ² Te nî jika tu'un-de-i: A nî kani'in-ro Espíritu Santo ja ní kákandija-ró xí té chá'an-ga, áchí-de. Te máa-i, nî kaka'an-i jín Pablo: Té kuni tu'un-ga-ná ja ío Espíritu Santo, áchí-i. ³ Yúan-na te nî kachî Pablo: Na sikî ní kajanducha-ro núsáa, áchí-de. Te nî kaka'an-i: Sikî tú'un nî skuánducha Juan, áchí-i. ⁴ Te nî ka'an Pablo: Nî skuánducha Juan jín tú'un ja ná nákani inî-i, te áchí-de jín ñayivi já ná kándija-i nuu I'á vai ichi yatá-dé, kuu Cristo Jesús. Achí-de. ⁵ Te nuu ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te nî kajanducha-ní-i jín sí'ví máá Jíto'o-yo Jesús. ⁶ Te Pablo, nî chaá-de nda'a-dé sikî-i. Te nî chaá-ni Espíritu Santo sikî-i jíná'an-i. Te nî kaka'an-i siin siin yu'u. Te nî kajani-i tu'un-ya. ⁷ Te nî jo nátu'un uxî uu tá'an-i. ⁸ Te nî kivi Pablo inî ve'e sinagoga. Te nî chundéé iní-de, nî ka'an-nu máa-de nuu uní yoo, ndátu'un-de te skándija-de ñayivi sikî ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁹ Yúan-na te sava-i, nî kakuja'a inî-i te tú ní kákandija-i. Te nî kaka'an ndiva'a-i sikî ichi Dios nuu taká ñayivi kánataka. Te nî kuxio-ni Pablo nuu ñayivi-ún. Te kája'an chaá káskuá'a-ún jín-de. Te ndita'an kivi ní ndatu'un-de jín cháa-ún inî escuela ñn chaá nání Tiranno. ¹⁰ Te uu kuia nî sá'a-de súan. Te taká ñayivi káxiyúku ñuu Asia, kuu ñayivi judío te kuu ñayivi ñuu Grecia, nî kajini so'o-i tu'un máá Jíto'o-yo Jesús. ¹¹ Te nî sá'a Dios tini tiñu ñá'nu xaán jín ndá'a Pablo. ¹² Te nî kákinchaka pañito-de xí sá'ma-dé nuu ñayivi káku'u. Te nî kaxndéé sikî-i. Te nî kanduva'a-ni-i kue'e káta'an-i. Te tachî káni, nî kákenda inî-i kája'an.

Ja ní kundéé tachî káni jín sé'e Esceva

¹³ Te sava chaá judío, nî kajika kuu-de káskúnu-de tachî káni. Te kákuni-de kuatíñu-de sí'ví máá Jíto'o-yo Jesús ja kíñi'in-de tachî káni inî ñayivi. Te súan nî kaka'an-de: Ká'an nî'in-rî jín-ró jín sí'ví Jesús ja jáni Pablo tu'un-ya, áchí-de. ¹⁴ Te ñn chaá judío nání-de Esceva, kúu-de sutu ñá'nu, te nî jo usiá se'e yíi-de ja kásá'a tiñu yá'a. ¹⁵ Ko nî ka'an-ni tachî káni-ún: A jiní-rî máá Jesús. Te suni a jiní-rî Pablo. Ko róó, ndé chaá kákuu-ró. Achí jín-de. ¹⁶ Te chaá tá'an tachî káni-ún, nî kundéé-de, nî kéndava-de sikî usiá chaá-ún. Te nî kajinu víchi líi-dé nî kenda koyo-de inî ve'e-ún chi ní katují-dé. ¹⁷ Te tu'un yá'a nî jicha kua'an ñí núu ñayivi káxiyúku inî ñuu Éfeso, kuu ñayivi judío jín ñayivi ñuu Grecia, nî kajini tu'un-i. Te nî kayu'ú xaán-i. Te nî kanakana jaa-i máá Jíto'o-yo Jesús jín sí'ví-yá. ¹⁸ Te kua'a ñayivi já ní kákandija, nî jakoyo-i nuu Pablo, nî kanakani ndaa-i kuachi-i jín tiñu ñáá nî kásá'a-i. ¹⁹ Te kua'a cháa ja ní kásá'a tiñu ñavá'a, nî jakoyo-de kándá'a-de tutu-de. Te nî kaja'mu-de tutu-ún jito nuu taká ñayivi. Te nî katava-dé cuenta nasaa ncháá tutu nî kayu-ún. Te nî kajini-de ja uu xiko uxî mil peso kuu. ²⁰ Súan nî ndea téyí tú'un máá Jíto'o-yo. Te nî jicha nuu kua'an. ²¹ Te nuu ní ndi'í taká tiñu yá'a, te nî chaá inî Pablo ja kí'in-de ñuu Macedonia jín ñuu Acaya te vása nája-de ñuu Jerusalén. Te nî ka'an-de: Nú nî ja'an-rî yúan, yúan-na te kántúú kí'in-rî ñuu Roma, áchí-de. ²² Te nî táji-de uu chaá káchindéé tá'an jín-de kája'an ñuu Macedonia, kákuu Timoteo jín Erasto. Te nî kanchaa máa-de ñuu Asia yaku-ga kivi.

Ja ní kádonnda ñuu Éfeso káka'an-i ja'a ndosó Diana

²³ Te suu kivi-ún nî kádonnda xaán ñayivi sikî ichi-yá. ²⁴ Chi nî jo ñn chaá platero nání Demetrio. Te máa-de jín cháa kásá'tiñu ta'an jín-de, xaán ní kani'in-dé xu'ún, chî jín plata kásá'a-de ve'e lúli i'á Diana. ²⁵ Te chaá-ún, nî kástútú-de tá'an-de ja kásá'a suni tiñu-ún jín-de. Te nî ka'an-de: A kájinî-ro já sikî tiñu kásá'a-yó yá'a káni'in téyí-ró xú'ún. ²⁶ Te kájinî-ro te suni kájinî tu'un-ró já cháa Pablo yúan, nasu máá ñn ñuu Éfeso chî níi-ní ñuu Asia sásáin-de ñayivi jín tú'un ská'an-de-i. Chî ká'an-de ja násu Dios kákuu i'á kásá'a nda'a. ²⁷ Te yú'u-rî ja káni inî ñayivi já tiñu sáni kuu tiñu kásá'a-yó. Te sanaa te jita viñu'un i'á ñá'nu Diana, te suni sája'a inî-i nuu Diana luu vaša ndivii ñayivi ñuu Asia jín ñí ñuyivi káchiñú-ún-i nuu-yá vina. Achí-de. ²⁸ Súan nî kajini so'o-de tu'un yá'a, te nî kaktî xaán iní-de. Te nî kákana jín-de: Kúñá'nu téyí Diana i'á ñuu Éfeso, áchí-de. ²⁹ Te ñayivi ñuu-ún, nî kakuva-a-i. Te ñn ká'nu-ni nî kádonnda-i kája'an-i onde inî teatro káñu'un-i Gayo jín Aristarco, chaá ñuu

Macedonia ja kájika ta'an-de jíin Pablo. ³⁰ Te kuni Pablo kivi-de nuu ká'jin tútu ñayivi-ún. Ko ñayivi káskuá'a-ún, tú ní kája'a-i tu'un ki'in-de. ³¹ Te suni sava chaá kákuá'a nuu iní nuu Asia, ja kákuu amigo-de, ni kátáji tú'un kua'an nuu-dé káka'an nda'ú jíin-de ja má ki'in-de iní teatro. ³² Te sava ñayivi, ni kákana jaa-i in tu'un, te sava-ga-i inga tu'un, chi junta-ún, ni kasaka nuu-i. Te kua'a-gá-i, tú kájiní kuti-í na siki kúu ja ní kataka-i. ³³ Te sava chaá judío, ni kachundá'a-de Alejandro, ni kákiñi'in-de chaá ma'ñú ñayivi kuá'a-ún. Yúan-na te Alejandro, sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kúná'in-i, chi ka'an-de ja'a judío jíin ñayivi kuá'a-ún kuni-de. ³⁴ Ko ni kákanuní-de ja cháa judío kúu-de, te yúan ní kákana kó'ó-i nátu'un uú hora: Kúñá'nu téyí Diana i'a nuu Éfeso, áchi-i. ³⁵ Yúan-na te ni kákuá'a in ñayivi ní sá'a chaá kúu secretario nuu-ún. Te ni ka'an-de: Róo ñayivi núu Éfeso, a kájiní taká ñayivi ja núu Éfeso xaan káchiñú'ún-i i'a Diana jíin ndosó ja ní táji Júpiter, ni kuun vai. ³⁶ Te tu'un yá'a, taká kájatú'ún-i. Núsáa te va'a-ga ná kasú-ro yú'u-ro te ma sá'a yachi-ro ní in tiñu ja tú ní kátava-ro cuenta. ³⁷ Chi ni kákinchaka-ró cháa yá'a onde yá'a vasa tú ní kásá'a-de ni in kuachi ni tú ní káka'an ndiva'a-de ni in tu'un siki i'a máa-yó. ³⁸ Te Demetrio jíin taká chaá kásatiñu ta'an jíin-de, nú kájakin-de kuachi siki in chaá, ío juzgado ná ki'in-de. Te ío gobernador, yúan ná kákan-de kuachi siki tá'an-de. ³⁹ Te nú ío inga tu'un kákuu-ro, te kuu sándaq-ro onde nuu in junta legal. ⁴⁰ Chi yú'u-ri ja cháa-de kuachi siki-yo, kachi-de ja kánakuatá'an máa-yó, chi ma ni'in-yo tu'un ka'an-yo naja ní kanataka-yo vina. Achí-de. Te ni ndi'i ni ka'an secretario tu'un yá'a. ⁴¹ Te ni jacha-de ñayivi-ún kája'an-i.

20

¹ Yúan-na te ni jukuiñi tixín-ún. Te ni kana Pablo xini cháa káskuá'a. Te ni ka'an-de jíin cháa-ún ja má yú'u-de. Te ni kákanuu ta'an-de. Te kua'an-de nuu Macedonia. ² Te ni jika kuu-de ní taká ndañú-ún. Te ni ka'an-de kua'a tú'un ndeé iní jíin taká ñayivi. Te ni jaq-de nuu Grecia. ³ Te ni kanchaa-de yúan uní yoo. Te a yani ki'in-de jíin barco onde nuu Siria núu. Ko chaá judío, ni kanatiin tu'un tá'an ja ndóna siki-dé. Ja yúan ní nakani iní-de te ñu'ichí ni ja'an-de nuu Macedonia. ⁴ Te ni ka'jo sava chaá ni kája'an jíin Pablo onde nuu Asia. Te káináni-de Sópater nuu Berea, Aristarco jíin Segundo onde nuu Tesalónica, Gayo nuu Derbe, Timoteo, Tíquico jíin Trófito onde nuu Asia. ⁵ Chaá yá'a, ni kayoxnú-de. Te káindatu-de ruu jíná'an-ri onde nuu Troas. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, nuu ní ja'a víko státilá tú yí'i yujan ía, te jíin barco ni kenda koyo-ri nuu Filipos. Te nuu ú'un kivi ní kanaketá'an-ri jíin-de onde nuu Troas. Te nuu yúan ni kaxiúkú-ri in semana.

Ja ní jungava Eutico ventana sá'a numá'ná

⁷ Te máa kivi in semana, ni kándutútu cháa káskuá'a-ún ja sákuáchi-de státilá. Te ni stá'an Pablo tu'un nuu cháa-ún, chi kenda-de kivi xian-ún. Te káni ní ka'an-de onde sava núu. ⁸ Te ni jo kua'a lámpara iní ve'e súkún núu ní ká'jin tútu-de yúan. ⁹ Te in chaá súchi nání-i Eutico, kanchaa-i máa yú'u ventana. Te nini ni kuná'an ká'an Pablo, jí'i xaan-í numá'ná. Te ni kixi-ni-i. Te ni jungava-ni-i onde piso uní te onde nuu nú'un. Te a ní jí'i-i ni kádukani-de-i. ¹⁰ Yúan-na te ni nuu Pablo. Te ni jito nuu-de nuu-í. Te ni junu nchaq-de-i. Te ni ka'an-de: Ma yú'u-ro jíná'an-ró, chi chakú-i, áchi-de. ¹¹ Te ni ndaa-de. Te ni sákuáchi-de státilá. Te ni yee-dé. Te ni ka'an ná'an-ga-de onde kuakundijin. Yúan-na te ni kee-de kua'an-de. ¹² Te káno'on ñayivi jíin súchi-ún chakú-i. Te kákusij xaan iní-i. ¹³ Te ruu, ni káko-yo-ri iní barco te kája'an-ri jíin onde nuu Asón, yúan naketá'an-ri jíin Pablo. Chi suni ní sándaq-de ja ki'in-de ñu'un íchi te jaq-de yúan. ¹⁴ Te ni kanani'in tá'an-ri jíin-de iní nuu Asón. Te ni kaa-de barco. Te kua'an-de jíin-ri nuu Mitilene. ¹⁵ Yúan ni kakenda-ri jíin barco. Te inga kivi ní jakoyo-ri nuu Quío, te inga kivi ní jakoyo-ri nuu Samos. Te ni kakendo-ri nuu Trogilio. Te inga kivi ní jakoyo-ri nuu Mileto. ¹⁶ Chi jani iní Pablo ja ja'a-ni-de ki'in-de nuu Éfeso náva'a ma kúkué-de nuu Asia te naa tiempo núu. Chi jítu iní-de jaq yachi-de nuu Jerusalén máa kivi Pentecostés nú ná kúni'in-de.

Consejo Pablo nuu cháa kákuu nuu núu Éfeso

¹⁷ Te kanchaa-de nuu Mileto. Te ni táji-de tu'un kua'an onde nuu Éfeso ni kana-de xini cháa kákuu nuu iní tiku'ni kándija. ¹⁸ Te nuu ní chakoyo chaá-ún nuu-dé, te ni kachi-de: Máa-ró kájiní va'a-ró ndasa ní jku-ri jíin-ró onde kivi ní chaá núu-ri nuu Asia. ¹⁹ Te tú ní sávi-xi-ri máa-ri kivi ní jatíñu-ri nuu máa Jíto'o-yo. Te ío hora ni nde'e-ri. Te kuachi ñayivi judío, ja ní kanatiin tu'un tá'an-i te ní kú tundo'o siki-ri. ²⁰ Te tú ní yú'u-ri kani-ri tu'un nuu-ro ja kuatíñu va'a-ró, ni tú ní yú'u-ri stá'an-ri tu'un nuu-ro, vasa nuyá'u xí iní ve'e-ró. ²¹ Te ni jani ndaq-ri tu'un nuu ñayivi judío jíin núu ñayivi sín nació'n ja ná nakani iní-i kuandatu-i nuu Dios. Te ná kándija-i nuu máa Jíto'o-yo Jesucristo. ²² Te vina cháa téyí iní-ri te ja yúan nú'un íchi-ri ki'in-ri nuu Jerusalén. Ko tú jini-ri naún ta'an-ri yúan. ²³ Ko ndita'an nuu ja'an-ri chi ká'an

Espíritu Santo jíin-ri ja chíndee-i ruu vekaa te kii tundó'o siki-ri. ²⁴ Te ni tú sá'a-ri cuenta vasa ná ká'ni-i ruu, chí ja ná sjínu-ri tíñu ni ja'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-ri kúu ja kánúú jani iní-ri, jíin súni ja kúsij iní-ri kani-ri tu'un va'a tu'un luu Dios. ²⁵ Te ma'ñú táká róó ja á ni jika kuu-ri ni jani-ri tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, te vina a jini-ri ja ní ñin-ró ma kuni kuti-gá-ro núu-ri. ²⁶ Ja yúan kástu'ún kájí-ri nuu-ro jíiná'an-ró vina, ja tú tau ya'u-ri niñi-ró. ²⁷ Chí tú ní yú'ú-ri kani-ri ndivii tú'un Dios nuu-ro. ²⁸ Núsáa te koto va'a-ró máá-ró jíin ní tíku'ní, chí Espiritu Santo ni jani-ya róó ja kúndito-ró-i te skée-ro tíku'ní máá Jító'o-yo, chí ni nakuaan-ya-i jíin niñi-ya. ²⁹ Chí jini-ri ja nú ná kí'in-ri, te kivi koyo yi'í kiti xaán má'ñú-ró te ma kúnda'ú iní-ti tíku'ní. ³⁰ Te suni onde nuu tá'an máá-ró kenda sava-de ka'an-de tu'un tú'un náva'a xnda'ú-de ñayivi káskuá'a kí'in-i jíin-de. ³¹ Koo ndito iní-ro jíiná'an-ró núsáa. Te ma náa iní-ro ja úni kua'á ndúú ñúú-ni tú ní júkuñi-ri ja kána jíin-ri nuu ñin ñn-ró vasa ni nde'e-ri. ³² Te vina ñani, jikán ta'u-ri nuu Dios ja'a máá-ró ja ná káku'a-ya tú'un luu-ya núu-ro. Chí tu'un-ún kuu skuá'nu róó te ni'in-ro tá'u jíin táká-ga ñayivi ní sásin-ya. ³³ Tú ní ndío iní-ri ni plata ni oro ni sa'ma ñin ñayivi. ³⁴ A kájiní va'a-ró ja ndéndúú nda'a-ri yá'a, ni ndúkú táká ja jínu ñú'ún-ri jíin cháa káxiukú jíin-ri yá'a. ³⁵ Te modo ni stá'an ndí'i-ri nuu-ro ja kánúú sátiñu-yó súan, náva'a chindéé tá'an-yó jíin táká cháa vjta káku'u. Te ma náa iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesús, chí súan ni ka'an-ya: Luu-ga ja kuá'a-yó ñin ndatiñu nasu ja ní'in-yo. Achí-ya. Achí Pablo. ³⁶ Te nuu ní ndí'i ni ka'an-de táká tu'un yá'a, te ni jukuñi jíití-de. Te ni jikan ta'u-dé jíin táká cháa-ún. ³⁷ Yúan-na te xaán ní kande'e táká-de. Te ni kakanuu-de Pablo, te ni kañitú-de cháa. ³⁸ Chí kákuu'á xaán iní-de jíin tú'un ni ka'an Pablo ja má kuni-ga-de nuu-dé. Te kája'an-de jíin-de onde nuu ío barco.

21

Ja ní chaa iní Pablo kí'in tuku-de ichi ñúu Jerusalén

¹ Yúan-na te ni kákusin-ri jíin-de. Te ni káki'in ndóó-ni-ri ichi jíin barco onde ni cháa-ri ñuu Cos. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Rodas. Te yúan ni kenda-ri te ni jakoyo-ri ñuu Pátara. ² Te ni kani'in-ri ñin barco ja kí'in ñuu Fenicia. Te ni kákaa-ri nuu te kája'an-ri. ³ Te nuu ní kájiní-ri nuu ñúu Chipre, te ni káskéndo-ri ñuu-ún ichi ndávésé-ri. Te ni kájika-ri kája'an-ri jíin barco onde ñuu Siria. Te ni jakoyo-ri ñuu Tiro, chí yúan skéndo-ri barco-ún carga. ⁴ Te ni káskéndo-ri yúan ñin semana, chí ni kani'in tá'an-ri jíin ñayivi káskuá'a. Te ni kaka'an-i jíin Pablo ní sá'a Espiritu ja má kí'in-de ñuu Jerusalén. ⁵ Ko nuu ní ja'a kivi-ún, te ni kenda koyo-ri. Te táká-i jíin ñási'í-i jíin sé'e-i, ni kajúchu-un íchí-i ruu onde yatá ñúu-ún. Te ni kajúkuñi jíití-ri jíin-i yu'u mar. Te ni kájikan ta'u-ri. ⁶ Te ni kájanuu tá'an-ri yúan. Te ni kákaa-ri nuu barco kája'an-ri. Te ni káanaxió káva-i káno'on-i ve'e-i. ⁷ Te ruu jíiná'an-ri, ni kenda koyo-ri ñuu Tiro ni kájika-ri jíin barco. Te ni jakoyo-ri ñuu Tolemaida. Te yúan ni kaka'an-ri jíin táká ñani. Te ni káskéndo-ri jíin-de ñin kivi. ⁸ Te inga kivi-ún ni kenda Pablo jíin táká-ga-ri ja kájiní-ri jíin-de. Te ni cháko-ri ñuu Cesarea. Te ni kivi koyo-ri iní ve'e ñin cháa jani tu'un nání-de Felipe. Chaa-ún kúu ñin cháa ndí'usía. Te ni káskéndo-ri jíin-de. ⁹ Te cháa-ún, ío kuun sésí'í súchí-de kájani-i tu'un Dios. ¹⁰ Te ni káxiukú-ri yúan kua'á kivi. Te ichi ñúu Judea ni kii ñin cháa jani tu'un Dios, nání-de Ágabo. ¹¹ Te ni cháa-de nuu-ri. Te ni kí'in-de sánchí Pablo. Te ni ju'ni-de nda'a jíin sí'in Pablo. Te ni ka'an-de: Súan ká'an Espiritu Santo: Ñayivi judío, súan ku'ni-i cháa xín sánchí yá'a, te nú ná jáa-de ñuu Jerusalén. Te nastúu-i-de nuu ñayivi sñin nación. Achí-de. ¹² Tu'un-ún ni kájiní so'o-ri. Te ruu jíin cháa kájin yúan, ni kaka'an ndá'ú-ri jíin Pablo ja má káa-de kí'in-de ñuu Jerusalén. ¹³ Yúan-na te ni ka'an Pablo: Naja kánda'i-ro te ndúkú'á iní añú-ri kásá'a-ró. Chí ruu, a ío tu'a-ri ja násu máá ñin ja kúnu'ni-ri iní ñuu Jerusalén, chí suni ja kúu-ri yúan ja siki sí'vi máá Jító'o-yo Jesús, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní kúu ská'an-ri-de. Te ni kásiá-ni-ri-de. Te ni kaka'an-ri: Ná kóo ndasa játa'an iní máá Jító'o-yo, áchí-ri. ¹⁵ Yúan-na te vása ni kásatu'a-ri táká ndatiñu-ri. Te ni kákaa-ri ñuu Jerusalén kája'an-ri. ¹⁶ Te suni kája'an yakú cháa káskuá'a iní ñuu Cesarea jíin-ri, ncháka-de ñin cháa ñuu Chipre nání-de Mnasón. Chaa ni skuá'a aná'an kúu-de. Te ni káskéndo-ri ve'e cháa-ún. ¹⁷ Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Jerusalén, te ñani-yo-ún, ni kákusij xaán iní-de ni kajatá'ú-de ruu. ¹⁸ Te inga kivi xían-ún ni kivi Pablo jíin-ri jíiná'an-ri iní ve'e Jacobo. Te yúan ni kákutúú táká cháa kákuu nuu. ¹⁹ Te Pablo ni sá'a-de saludar cháa-ún. Yúan-na te ni jani-de tu'un táká tíñu ni sá'a Dios jíin ñayivi sñin nación nini játiñu-de nuu-ya. ²⁰ Te ni kájiní so'o-de tu'un yá'a. Te ni kákanana jaa-de Dios. Te ni kaka'an-de jíin Pablo: Ñani, vina te ni jini-ro ná kua'á mii ñayivi judío ni káandíja-i. Te nene kájanatú ni'in-i nuu ley. ²¹ Ko ni kájiní tu'un-de ja stá'an-ro núu táká cháa judío káxiukú iní ñuu ñayivi sñin nación ja má kuándatú-ga-de nuu Moisés, ni ma xití ndúu-ga se'e-de, ni ma kuándatú-de tanjnu

aná'an. ²² Ndasaa kuu núsáá, chí kuni tu'un ñayivi já ní chaa-ro, te taká kua'a ndíja-i. ²³ Sá'a ja káka'an-rj jín-ró yá'a núsáá: A ká'io kuun cháa yá'a ja á ní kakeyu'u-dé. ²⁴ Kuaka cháa yá'a ná kí'in-de jín-ró. Te nasándoo-ró máa-ró jín-de. Te kuá'a-ró xú'ún núy-dé náva'a ná sété-de xini-dé. Yúan-na te juku'un iní taká ñayivi-ún ja tú kuti-gá naún ío ja ní kandatu'ún-i sikí-ro, chí kundaq iní-í ja súni jándatu máa-ró núy ley. ²⁵ Ko ñayivi síin naciún ja kákandíja-ún, a ní kachaa-rj carta kua'an nuu-í ja má kuándatu-i ní ñin tu'un yúan. Te ma kée-í kuñu ja ní sokó núy ndosó, ni ñiñi, ní kiti kua'ña. Te ma káka téné-í. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te Pablo, ní jaka-de cháa-ún. Te ingá kivi xian-ún, ní nasándoo-de máa-de jín-de. Te ní kivi-de iní ve'e ñi ja kástu'ún-de nuu-í na kivi jínu kándundoo-de te sokó-dé kiti núy-yá sikí ñin ñin-de núú.

Ja ní kakatiin-i Pablo iní ve'e ñi

²⁷ Te kákuu-de ja síjnu-de ndí'usía kivi-ún núú. Ko sava judío ñuu Asia, ní kajini nuu Pablo kánde-de iní ve'e ñi. Te ní kaská'an ndí'í ñayivi yúan. Te ní kakatiin Pablo. ²⁸ Te ní kakana jaa: Chaa Israel, kuá'a núu nda'a jín'an-ró, chí cháa yá'a jáka kuu-de taká ñuu, stá'an-de nuu taká cháa te ká'an-de sikí ñayivi-yo, jín sikí ley, jín sikí lugar yá'a. Te suni a ní sikivi-de sava cháa síin naciún iní ve'e ñi yá'a te ní sáchá'an-de ve'e ñi. Achí. ²⁹ Chí onde ná kánde Pablo iní ñuu-ún ní kajini judío ja kánde-de jín Trófimo, cháa ñuu Éfeso. Te ní kajani iní ja ní sikí Pablo cháa-ún iní ve'e ñi. ³⁰ Te ní ñi-ñi ñuu-ún ní kánda-i. Te ní kataka-i. Te ní kakatiin-i Pablo. Te ní kastáa-i-de ní kenda-de yata ve'e ñi-ún. Te ní kanakasú-ni-í yuxé'é. ³¹ Te ká'ni-í Pablo núú. Ko ní ja'an tu'un yá'a nuu general cháa tñn soldado ja ní ñi ñuu Jerusalén ní kánda-i kákuvaq-í. ³² Te cháa general, ní jaka-de soldado jín capitán. Te kájinu-de ká'ja'an-de onde nuu ká'jin ñayivi kuá'a-ún. Te ní kajini ñayivi já ní jakoyo general jín soldado, te ní kajukuiñi-í ja ká'ja-a-í Pablo. ³³ Yúan-na te ní jaq general te ní tñn-de Pablo. Te ní tá'ú-de tiñu ní jakunu'ni Pablo jín úy cadena. Yúan-na te ní jiká tu'ún ndé cháa kúu-de te naún ní sá'a-de. ³⁴ Te ñayivi kuá'a-ún, sava-í ní kakana-í ñin tu'un te sava-ga-í ingá. Te tú ní kúndaq iní-de naún sikí kúu ja súan kákuvaq-í. Te ní tá'ú-de tiñu kua'an Pablo cuartel. ³⁵ Te nuu ní jaq Pablo escalera ve'e-ún, te soldado ní kandiso Pablo, chí xaan ní kánda ñayivi kuá'a. ³⁶ Chí kua'a ñayivi vái koyo-í ichi yata soldado, te kákana jaa-í: Ka'ni-ní cháa jian, achí-í. ³⁷ Te káskivi-de Pablo iní vekaa, te ní ka'an Pablo jín general: Á kuu ka'an-á ñin tu'un jín-ní, achí-de. Te ní kachí general jín-de: Jini-ro ká'an-ro yú'u ñuu Grecia náún. ³⁸ Nasu róó kúu máa cháa ñuu Egipto ja íku ñuu ní xndóna-ró-í ní kanakuatá'an máa-í, te suni ní kiñi'in-ró kúyn mil cháa ku'ná ká'ja'an-de jín-ró onde nuu ñu'un té náún. Achí. ³⁹ Yúan-na te ní kachí Pablo: Máa-ná kúu ndija cháa judío, te ñin se'e ñuu Tarso, ñin ñuu ká'nu ndañú Cilicia. Te ká'an nda'ú-ná jín-ní kuá'a-ní tu'un ná ká'an-ná jín ñayivi yá'a. Achí-de. ⁴⁰ Te general, ní ja'a-de tu'un. Te ní jukuiñi Pablo nuu escalera. Te ní sa'a-de señal jín ndá'a-dé nuu ñayivi-ún. Te ná'ín yúú-ni ní kákuu-í. Yúan-na te jín yú'u hebreo ní ka'an-de:

22

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu-í

¹ Ñáñi jín'an-ní, jín taká ní cháa kákuu táa, kuni so'o-ní tu'un ká'an-ná ja'a máa-ná jín-ní vina, achí-de. ² Te ní kajini so'o-í ja ká'an Pablo tu'un jín yú'u hebreo, te ví'í-gá ní kakuná'in-í. Te ní ka'an Pablo: ³ Máa-ná kúu cháa judío, ní kaku ndija-ná iní ñuu Tarso ndañú Cilicia. Ko ní ja'nu-ná iní ñuu yá'a. Te escuela Gamaliel ní kutu'a va'a-ná ní stá'an-de tu'un ñ'in ley ñuu-yo núu-ná. Te káchiñ'ún vá'a-ná nuu Dios nátu'un kásá'a máa-ní vina. ⁴ Te ní chindikín-ná ñayivi kákandíja tu'un yá'a onde ná ndí'í-í kuú. Te kúu cháa kúu ña'an, ní katíin-ná-í ní chindee-ná-í vekaa. ⁵ Te sutu ñá'nu jín taká cháa kákuu nuu, ní kajini-de ja súan ní sá'a-ná. Te suni cháa-ún, ní kachaa-de tutu nuu taká ñani. Te ní kaja'a-de tutu-ún nuu-ná ní ja'an-ná onde ñuu Damasco ja kuáku'ni-ná ñayivi káxiukú yúan. Te kinanchaka-ná-í onde ñuu Jerusalén te ndo'o-í yá'a núú. ⁶ Te ní ki'in-ná ichi kua'an-ná. Te ní kuyani-ná yuñú Damasco nátu'un kaxiuu kúu. Te ní ndii ncháa-ni nuu-ná ní jinu ñin ndua ndii ní kii ichi ándivi. ⁷ Te ní ndua-ni-ná nuu ñu'un. Te ní jini so'o-ná ká'an ñin tu'un jín-ná: Saulo, Saulo, najá chindikín-ro rúy, achí. ⁸ Yúan-na te ní ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, achí-ná. Te ní ka'an-ya jín-ná: Máa-rí kúu Jesús ñuu Nazaret ja chindikín-ro rúy, achí-ya. ⁹ Te cháa ká'ja'an jín-ná, ní kajini ndija-de ndua ndí-ún, te ní kayu'ú-de, ko tú ní ká'jini so'o-de tu'un ní ka'an-ya jín-ná. ¹⁰ Yúan-na te ní ka'an-ná: Táta, te naún sá'a-ná, achí-ná. Te ní kachí máa Jito'o-ná jín-ná: Ndukoo te ki'in-ro ñuu Damasco. Te yúan ta'ú tñnu nuu-ro ndasa sá'a-ró, achí-ya. ¹¹ Te tú ní jini-ná nuu ní ñin, chí ndii ncháa ndua ndí-ún. Te cháa ká'ja'an jín-ná, kátjin-na-de nda'a-ná kua'an-ná jín-de onde ñuu Damasco. ¹² Te yúan kánchaa ñin cháa nání Ananías. Te taká ñayivi judío yúan káka'an ja cháa va'a kúu Ananías, chí va'a jándatu-de nuu ley. ¹³ Te ní jaq cháa-ún te ní kandita-de nuu-ná. Te ní ka'an-de jín-ná:

Ñáñi Saulo, ná ndúndijin nuu-ro, áchí-de. Te n̄i jin̄i-ni-ná nuu-dé. ¹⁴Te n̄i kach̄i-de: Máá Dios ndiyi táa-yo, n̄i jani-ya róó vina ja ná júku'un in̄i-ro tú'un kuni-ya. Te kuni-ro núu máá I'a ndaa, te kuni so'o-ró tú'un ka'an-ya. ¹⁵Te kuu-ró testigo máá-ya nuu ndiv̄i ñáyivi táká ja ní jin̄i-ro jín̄i ja ní jin̄i so'o-ró. ¹⁶Ma kúu uun in̄i-ro vina núsáá. Ndukuin̄i te kuanducha-ro. Te kakan ta'u-ro núu-ya. Achí-de jín̄i-ná. ¹⁷Te n̄i naxió káva-ná n̄i nchaq̄-ná ñuu Jerusalén. Te jikán ta'u-ná in̄i ve'e ij, te n̄i skóto-ya náá. ¹⁸Te n̄i jin̄i-ná nuu-ya n̄i ka'an-ya jín̄i-ná: Ndúku ndéé-ró te kenda yach̄i-ro in̄i ñuu Jerusalén yá'a, chi ma kuatú'ún-i tu'un-r̄i jani ndaa-ro núu-í, áchí-ya. ¹⁹Te n̄i ka'an-ná jín̄i-ya: Táta, a kájin̄i-í ja ní kivi-ná ndíta'an ve'e sinagoga n̄i jat̄in-ná taká ñáyivi kákandija nuu-ni. Te n̄i stuj̄i-ná-í n̄i taan-ná-í vekaa. ²⁰Te kivi ní jichá ñiñi Esteban, chaq̄ n̄i jani ndaa tu'un-ni, suni kándii-ná yúan saá. Te n̄i jatú'ún-ná ja ní j̄i-de. Te n̄i nd̄ito-ná sa'ma cháa n̄i kaja'ni Esteban. Achí-ná jín̄i-ya. ²¹Te n̄i kach̄i-ya jín̄i-ná: Kuá'an, ch̄i táji máá-rí róó ki'in̄i jiká-ró onde nuu ñáyivi s̄in̄i nació, áchí-ya jín̄i-ná. Achí Pablo. ²²Te a n̄i kajini ná'in̄i onde n̄i ka'an-de tu'un yá'a. Yúan-na te n̄i kakuvaq̄-í. Te n̄i kaka'an jaa-í: Ná kúxio chaq̄ j̄an ná kúu-de. Tú va'a chaq̄ kúu-de ja kúchak̄u-ga-de ñuyivi yá'a. Achí-í. ²³Te súan kákana kó'ó-í. Te n̄i kaskée-í tikach̄i-í kája'an. Te n̄i kaskánda-í tikacha ñú'un. ²⁴Te n̄i tá'ú t̄iñu general ná kivi Pablo in̄i cuartel. Te n̄i ka'an-de ja ná xndich̄i soldado Pablo onde jín̄i cuarta náv̄a kutun̄i in̄i general na sik̄i ní kãndonda ñáyivi-ún sik̄i Pablo. ²⁵Te n̄i kaju n̄i-de Pablo jín̄i yó'o ñi. Te n̄i ka'an Pablo jín̄i cháa kúu capitán ja kándii-de yúan: Á ío ley kuq̄-a-ni cuarta in̄i chaq̄ ñuu Roma ja té chá'an-ga ndúku ví-ni kuq̄chi-de, áchí-de. ²⁶Te n̄i jini so'o capitán tu'un yá'a, te n̄i kee kua'an. Te n̄i ka'an jín̄i general: Ndasá sá'a-ni, ch̄i chaq̄ ñuu Roma kúu chaq̄ yá'a, áchí. ²⁷Yúan-na te n̄i jaa general nuu Pablo. Te n̄i jiká tu'un-de: Kach̄i nú suu chaq̄ ñuu Roma kúu-ró, áchí. Te n̄i ka'an Pablo: Jaan, suu máá-ná kúu, áchí-de. ²⁸Te n̄i ka'an general: Ruu, ch̄i n̄i ja'a-r̄i kuq̄'a xú'ún, te n̄i kaja'a-de tu'un kuu-r̄i in̄i chaq̄ ñuu yúan, áchí. Te n̄i ka'an Pablo: Ko náá, ch̄i túu. Ch̄i in̄i ñuu-ún n̄i kaku-ná, áchí-de. ²⁹Yúan-na te ja kákuñi xndó'o-de, n̄i kaxuxio-ni kája'an. Te suni onde general n̄i yu'ú, ch̄i n̄i juku'un in̄i-de ja ní ju'n̄i-de Pablo. Te in̄i chaq̄ ñuu Roma kúu Pablo. ³⁰Te inga kivi x̄ian-ún, kuni-de kundaa va'a in̄i-de na sik̄i kúu ja ní kãndonda chaq̄ judío sik̄i Pablo. Te n̄i ndáj̄i-de cadena nu'n̄i Pablo. Te n̄i tá'ú-de t̄iñu ní taká taká sutu ñá'nu jín̄i taká chaq̄ junta. Te n̄i kiñi'in̄i-de Pablo. Te n̄i jani-de nuu cháa n̄i kãndutúú.

23

Ja ní kãndii Pablo nuu junta sik̄i máá-de

¹Yúan-na te n̄i ndakoto Pablo nuu junta. Te n̄i ka'an-de: Ñáñi jín̄i'an-ni. Máá-ná ch̄i a jini va'a in̄i-ná ja ní jandatu va'a-ná nuu Dios onde vina. Achí-de. ²Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga nání Ananias, n̄i tá'ú t̄iñu nuu cháa ká'jin̄i yani nuu-dé-ún ja ná kuá'a-ún in̄i jik̄i máá yú'u-dé. ³Te n̄i ka'an Pablo jín̄i sutú ñá'nu-ún: Xáán ndoo ka'an-ro. Dios stuj̄i-ya róó. Ch̄i kãnchaq̄-ro ja sãndaa-ro t̄iñu-r̄i natú'un ka'an ley. Ch̄i vasa tú ío ley te tá'ú-ro t̄iñu ja stuj̄i-dé ruu náun. Achí-de. ⁴Te n̄i kaka'an chaq̄ ká'jin̄i nuu-dé-ún: Naja ká'an ndiv̄a-a-ró jín̄i sutú ñá'nu Dios, áchí jín̄i-de. ⁵Te n̄i ka'an Pablo: Tú ní jin̄i-ná ja sutú ñá'nu kúu-de ñáñi, ch̄i yóso núu tutú: Ma ká'an ndiv̄a-a-ró sik̄i cháa kúñá'nu in̄i ñuu-ro. Achí. ⁶Ko nuu ní jin̄i Pablo ja sava-de kákuu-de saduceo te sava-ga-de kákuu-de fariseo, te n̄i ka'an jaa-de nuu junta: Ñáñi jín̄i'an-ni, máá-ná kúu chaq̄ fariseo, se'e fariseo. Ch̄i ñúkuu in̄i-ná ja náchak̄u taká ndiyi, te ja yúan xndich̄i-ni náá. Achí-de. ⁷Te ja súan n̄i ka'an-de, te n̄i kãkanaq̄ chaq̄ fariseo jín̄i cháa saduceo. Te chaq̄ junta, s̄in̄i s̄in̄i tu'un n̄i kaka'an-de. ⁸Ch̄i káka'an chaq̄ saduceo ja má náchak̄u ndiyi, ní tú ká'ju ndajá'a-ya, ni tach̄i. Ko chaq̄ fariseo, kájatú'ún-de ndenúni tu'un-ún. ⁹Te xaq̄ ní kuvaq̄. Te sava chaq̄ káchaa tutu ja kákuu tá'an chaq̄ fariseo, n̄i kãndukuiñi. Te n̄i kaka'an n̄i'in̄: Tú ni in̄i kuq̄chi káni'in̄i-r̄i sik̄i cháa yá'a. Sanaa te n̄i ka'an ndija in̄i añu x̄i in̄i ndajá'a-ya jín̄i-de. Ma sáni'in̄i in̄i-yo núu Dios núsáá. Achí. ¹⁰Te xaq̄ ní kãkanaq̄-í. Te general, yú'ú-de ja ndátá ñáa-í Pablo. Te n̄i tá'ú-de t̄iñu ja ná kivi soldado te kañaa n̄iñu Pablo sava ma'ñi-í, te ná kivi-de in̄i cuartel. ¹¹Te akuáa-ún n̄i chaq̄-ni máá Jító'o-yo núu-dé te n̄i ka'an-ya jín̄i-de: Pablo, ma ndúku'á in̄i-ro, ch̄i natú'un n̄i jani ndaa-ro tú'un-r̄i in̄i ñuu Jerusalén, suni súan kánúú kíkani-ró tú'un-r̄i onde in̄i ñuu Roma, áchí-ya.

Ja ní kãnat̄in tu'un tá'an-í ka'ni-í Pablo

¹²Te nuu ní kundijin, n̄i kãkututú sava ñáyivi judío. Te n̄i kãnat̄in tu'un tá'an-í. Te n̄i kaka'an téyí-í ja má kée kúti-í staq̄ ni ma kó'o kuti-í nducha onde nú tú ka'ni-í Pablo. ¹³Te ví'í-gá uq̄ xiko judío n̄i kaka'an téyí-í tu'un yá'a. ¹⁴Te n̄i kaja'an-í nuu sutú ñá'nu jín̄i nuu cháa kákuu nuu, te n̄i kaka'an-í jín̄i cháa-ún: Máá-ná, n̄i kaka'an téyí-í-ná ja má kée kúti-ná onde nú tú ka'ni-ná Pablo. ¹⁵Núsáá te máá-ni jín̄i'an-ni jín̄i taká junta, kuáka'an-ni jín̄i general ná kifi'in̄i-de Pablo chaq̄-de nuu-ni yá'a, ch̄i kákuñi-ni xndich̄i va'a-ga-ni-de, achí-ni.

Te ná kótú'a máá-ná ka'ni-ná-de onde té chaa-ga-de yá'a. Achí-i. ¹⁶ Ko ñin se'e yíi kuá'a Pablo, ñi jini so'o-i ja súan ñi kanatiin tu'un tá'an. Te ñi ja'an-i ñi kivi-i iní cuartel. Te ñi kastu'ún-i nuu Pablo. ¹⁷ Te ñi kana Pablo xiní ñin chaa kúu capitán. Te ñi ka'an-de: Kunchaka suchí yá'a kí'in-ro jín-i nuu general, chí ío ñin tu'un kastu'ún-i nuu-dé, áchí-de. ¹⁸ Te capitán, ñi jaka-de-i kua'an-de jín-i nuu general. Te ñi ka'an-de: Pablo chaa yindi'u vekaa, ñi ka'an nda'ú-de jín-ná ja kíinchaka-ná suchí yá'a nuu-ní, chí ío ñin tu'un ka'an-i jín-ní, áchí-de. ¹⁹ Te ñi ñin general nda'a-í. Te ñi kuxio-de jín-i. Te ñi jiká tu'ún sa'í-de-i: Naún tu'un ka'an-ro jín-rí kuni-ro, áchí-de. ²⁰ Te ñi ka'an-i: Chaa judío ñi kaskétá'an-de tu'un ja yúchaan ka'an nda'ú-de jín-ní kiñi'in-ní Pablo nuu táká chaa junta, chí xndichí va'a-de Pablo sikí tíñu kákuni-de, achí-de. ²¹ Ko ma kándíja-ní, chí ví'í-gá uú xiko-de káindatu sa'í-de. Te káka'an téyí-de ja má kéé-de staa ñi ma kó'o-de nducha onde nú tú ka'ni-dé Pablo, áchí-de. Te vina a káindatu tu'a-de onde ná kuátu'un-ní. Achí-i. ²² Te ñi tá'ú tíñu general nuu-í, ja tú ñi ñin nuu kachi-i ja súan ñi kastu'ún-i nuu-dé. Te ñi táji-de-i kuano'on-í. ²³ Yúan-na te ñi kana-de xiní uú capitán. Te ñi ka'an-de: Sátu'a-ró uú ciento soldado, jín uní xiko uxj soldado koso caballo, jín uú ciento soldado káñin lanza, náva'a kíngoyo-ró jín-de onde ñuu Cesarea ka'ñin akuáa vina. ²⁴ Te suni ná sátu'a-de caballo koso Pablo. Te koto va'a-de Pablo kíngoyo-de onde nuu Félix chaa kúu gobernador, áchí-de. ²⁵ Te ñi chaa-de ñin carta ja ñi ka'an tu'un yá'a: ²⁶ Máá-ná kúu Claudio Lisias. Te chaa-ná carta yá'a nuu ní Félix, gobernador ñá'nu. Ta ñi táa. ²⁷ Ñayivi judío, ñi katiin-i ñin chaa yá'a. Te a yani ka'ni-de núú, ko ñi nama-ná-de jín soldado chí ñi jini-ná ja cháa ñuu Roma kúu-de. ²⁸ Te kuni-ná kundaq iní-ná naja kájikān-i kuachi sikí-dé. Te ñi jani-ná-de nuu junta máá-i jíná'an-i. ²⁹ Te ñi jini-ná ja sikí ley máá-i kájikān-i kuachi sikí-dé. Ko tú ní'in-ná ñi ñin kuachi sikí-dé ja kúu-de xí ja kúndee-de vekaa. ³⁰ Ko ñi ní'in-ná tu'un ja ñi kanatiin tu'un tá'an ñayivi judío sikí-dé. Te ja yúan táji-ná-de kujaa yachi-de nuu-ní. Te tá'ú-ná tíñu nuu ñayivi kájikān-i kuachi sikí-dé ja súni ná jákoyo-i nuu-ní. Te yúan ka'an-i jín-ní nú naja kájikān-i kuachi sikí-dé. A ñi kuu ñi ka'an-yo táa. Achí. ³¹ Te soldado, ñi kajaka ñúú-ni Pablo kua'an jín-de onde ñuu Antipatris nátu'un ñi ta'u tíñu nuu. ³² Te inga kivi ní kanaxíó káva-ni soldado káno'on onde cuartel, te ñi kaxndóo Pablo nuu soldado káyoso caballo ná kí'in-ún jín-de. ³³ Te ñi jakoyo-ún ñuu Cesarea. Te ñi kaja'a carta nuu gobernador yúan. Te suni ñi jani ndij Pablo nuu-dé. ³⁴ Te ñi ka'u gobernador carta-ún. Te ñi jiká tu'ún-de ndé estado kuu Pablo. Te ñi jini-de ja cháa ñuu Cilicia kúu Pablo. ³⁵ Te ñi ka'an-de: Ná cháa chaa kájikān kuachi sikí-ro. Yúan-na te kuni ná'in-rí tu'un ka'an-ro, áchí-de. Te ñi tá'ú-de tíñu ñi jakuva'a Pablo iní palacio Herodes.

24

Ja ní ka'an Pablo ja'a máá-de nuu Félix

¹ Te nuu u'un kivi te máá sutú ñá'nu Ananías jín sáva chaa kákuu nuu, jín ñin chaa ká'an yu'u núu-dé nání Tértulo, ñi chakoyo ñuu-ún. Te ñi kivi koyo nuu gobernador ñi kasátú'ún sikí Pablo. ² Te ñi kana gobernador xiní Pablo. Te ñi sátu'ún Tértulo sikí-dé ñi ka'an: Táta, ja ní kúu ja víndaa vinené káxiukú-yó. Te ja va'a chaa kúu-ní te ñi kejá'á ndúva'a táká tíñu iní ñuu yá'a sá'a-ní. ³ Chí nene kánakuatá'ú-yó táká tíñu sá'a-ní táká lugar. Te kúsiñ iní-yo jín, chí xaan va'a sá'a-ní, táta Félix. ⁴ Ko ká'an nda'ú-ná jín-ní, ma kiti iní-ní, te kuni so'o-ní ñin tu'un lúli ká'an-ná jín-ní nú va'a-ní. ⁵ Chí ñi kajini-ná chaa yá'a ja kúu-de ñin kue'e kúu-de ñin kuachi. Te kánakuatá'an máá ñayivi judío ñi iní ñuyivi sá'a-de. Te skandá-de táká chaa nazareno. ⁶ Te suni a ndúkú ndé-de sáchá'an-de ve'e ij, ko ñi kákatiiin-ná-de. Te kákuni-ná sándaq-ná jín-de núú, nátu'un ká'an ley máá-ná. ⁷ Ko ñi jaa-ni general Lisias, te ñi janchaa-de chaa yá'a nda'a-ná. ⁸ Te ñi tá'ú-de tíñu ja cháa kájikān kuachi sikí-dé, ná kíkyo-de nuu-ní. Te vina kuu xndichí máá-ní-de, te ná kuni-ní jín yú'u máá-de ná káa táká kuachi ja jikān-ná sikí-dé nuu-ní. Achí-de. ⁹ Te suni ñi kasátú'ún ñayivi judío sikí-dé káka'an ja staa kúu ndija táká kuachi-de. ¹⁰ Yúan-na te ñi sá'a gobernador señal nuu Pablo ná ká'an-de. Te ñi ka'an Pablo: A jini-ná ja kuá'a kuiá kúu-ní gobernador iní ñuu yá'a, te yúan kúsiñ iní-ná sándaq-ná ñin tu'un sikí máá-ná nuu-ní. ¹¹ Chí máá-ní, kuu juku'un iní-ní ja té kuu-ga uxí uú kivi ní kaa-ná ñi ja'an-ná ñuu Jerusalén ñi jachiñu'ún-ná Dios yúan. ¹² Te chaa yá'a, tú ní kajini kuti-dé nú státá'an-ná jín ñin chaa iní ve'e ij, xí nú xndóna-ná ñayivi iní ve'e ij, xí iní máá ñuu. ¹³ Ni tú prueba táká kuachi kasátú'ún-de sikí-ná. ¹⁴ Ko kachi ndaa-ná nuu-ní ja chíñu'ún-ná Dios ndiyi táa-ná. Ko modo chíñu'ún-ná-ún, káka'an-de ja sa'an ñáa kúu. Te kándíja-ná táká tu'un yoso núú tutú ley jín núú tutú chaa ñi kajini tu'un-yá onde sáa. ¹⁵ Te ñin núú-ní kándíja-ná jín-de tu'un ká'an Dios ja náchaku táká ndiyi, kúu ñayivi vá'a te kúu ñayivi u'u. ¹⁶ Ja yúan jítu iní-ná sá'a-ná táká tíñu va'a náva'a tú kuka nuu-ná nuu Dios jín núú ñayivi. ¹⁷ Ko kua'a kuiá ñi kuu, te vasa ní nchaa-ná ñi sá'a-ná caridad nuu ñayivi ñuu ná. Te suni ñi ja'ni-ná kiti núu-yá. ¹⁸ Te ñi kani'in-dé náá iní ve'e ij kánde-ná násándo-ná

máá-ná. Ko tú ní káxiúkú ñáyivi kuá'a já kákuva-a-i jín-ná, ko nì ka'jin yaku chaá ñuu Asia jín-ná. ¹⁹ Te ná kuíñi chaá-ún nuu-ní yá'a. Te ná ka'an máá-de sikí-ná nú naún kuachi nì sá'a-ná kájani inì-de. ²⁰ Xí ná ká'an chaá ká'jin yá'a te nú nì kani'in-dé in kuachi xaan sikí-ná kivi nì kandij-ná nuu junta-de yúan. ²¹ Xí sánaa te kájani inì-de ja kuachi-ná kúu máá yá'a-ni, chì kivi nì kandij-ná nuu junta nì ka'an jaa-ná: Kándija-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan káxndichí-ní náá, áchí-ná. Achí Pablo. ²² Te nì jini so'o Félix tu'un yá'a. Te a kúndaá va'a inì-de jín ichi yá'a. Te nì sténdatu-de-ún jín'an. Te nì ka'an-de: Ondé ná cháá general Lisias te kunj ndi'i-rì tiñu kákuun-ro. Achí-de. ²³ Te nì tá'ú-de tiñu nuu capitán ná kóto va'a Pablo. Te nì ja'a-de tu'un ná káka kuu-de in tí'li. Te ma kasú nú vaì tá'an-de kinchaka-i ja kée-dé, xí káka'an-i jín-de. ²⁴ Te nì kuu yaku kivi. Te nì chaá Félix jín ñási'i-de Drusila, ña'an judía kúu-ña. Te nì kana-de xinj Pablo. Te nì jini ná'in-de tu'un ja kánúú kándija-yó núu Jesucristo. ²⁵ Te nì ka'an Pablo jín-de ndasa jika tiñu ndaa, te ná kúxndí va'a-de máá-de. Te suni nì jani Pablo tu'un ja cháá juicio. Te nì yu'ú Félix. Te nì ka'an-de: Vina te kuá'an. Ko nú inga kivi núña-rì te kana-rì xinj-ro kí-ró, áchí-de. ²⁶ Te suni ñúkuu inì-de ja kuá'a Pablo xu'un núu-dé núú. Ja yúan tiní jínu nì kana-de xinj Pablo nì ja'an-de nuu-dé nì ndatu'ún-de jín-de. ²⁷ Ko nuu ní ndi'i uy kuia te nì nukuiñi Porcio Festo nuu Félix. Te kuni Félix ja ná kúsiñi iní ñáyivi judío jín-de. Te yúan ní skéndo-de Pablo inì vekaa.

25

Naja kuni Pablo ki'in-de nuu César

¹ Te unì-nì kivi já ní kivi Festo kúu-de gobernador inì ñuu-ún, te nì kenda-de inì ñuu Cesarea kua'an-de ondè ñuu Jerusalén. ² Te taká sutu ñá'nu jín taká chaá kákuñá'nu nuu ñáyivi judío, nì jakoyo nuu Festo. Te nì kajani tu'un nuu-dé sikí Pablo. Te nì kaka'an nda'ú jín Festo, ³ ja nú va'a-de te ná táji-de Pablo no'on ñuu Jerusalén. Chì nì kanatiin tu'un tá'an ja ká'ni Pablo inì ichi. ⁴ Ko nù kachì Festo ja á yindi'uy va'a Pablo ondè ñuu Cesarea, te suni naki'in yachi máá-de ichi nó'on-de. ⁵ Te nì ka'an-ga Festo: Ndé róó kánuña-ró kí'in-ro, ná kúun-ró kíngoyo tútú-ró jín-rí. Te yúan ka'an-ro te nú ío kuachi-de. Achí-de. ⁶ Te nì kendoo-de jín cháa-ún natu'un uná xí uxí kivi. Te nì nchaá-de ñuu Cesarea. Te inga kivi ní nungoo-de inì municipio. Te nì tá'ú-de tiñu nì chaá Pablo nuu-dé. ⁷ Te a ká'jin cháa judío ja ní kikoyo ichi ñúu Jerusalén. Te nì chaá Pablo te nì kajikó ndúu-ún-de. Te nì kándaonda nì kasátú'ún téyíí sikí-dé. Ko tú ní kákuñdeé jín tu'un tu'ún. ⁸ Te nì ka'an Pablo ja'a máá-de: Tú ní sá'a-ná ní in kuachi sikí ley judío, ní sikí vé'e ij, ní sikí César, áchí-de. ⁹ Ko Festo, chì ná kúsiñi iní cháa judío kuni-de, te nì ka'an-de jín Pablo: Á tú kuni-ro kí'in-ro ondè ñuu Jerusalén te yúan sándaá-rì taká tu'un yá'a, áchí-de. ¹⁰ Te nì ka'an Pablo: A kándij-ná inì municipio César vina, te yá'a ñini kúndaá tiñu-ná. Máá-ní, a jiní va'a-ní ja tú ní sá'a-ná ní in kuachi sikí cháa judío. ¹¹ Chì nú ío kuachi-ná, nú nì sá'a-ná in kuachi xaan já ká'ni-ní náá te vatú-ni kuu-ná núsáá. Ko nú tú ío ndaa tu'un kasátú'ún cháa yá'a sikí-ná, te ní in cháa ma kúu kuá'a-de náá nuu cháa yá'a jín'an-de. Núsáá te kí'in-ná nuu César kuni-ná. Achí-de. ¹² Te Festo, nì kandatú'ún-de jín junta, te nì kachì-de jín Pablo: A nì ka'an-ro já kí'in-ro núu César kuni-ro. Vina te kí'in-ro núu-dé núsáá. Achí-de.

Ja ní ka'an Pablo ja'a máá-de nuu Agripa

¹³ Te nì kuu yaku kivi. Te nì jaá rey Agripa jín Berenice ondè ñuu Cesarea káka'an-de jín Festo. ¹⁴ Te kua'a kivi ní kaxiúkú-de yúan. Te nì jani Festo tu'un Pablo nuu rey-ún: Ío in cháa yá'a nì skéndo Félix kánde vekaa. ¹⁵ Te ná nì ja'an-ná ñuu Jerusalén, te sutu ñá'nu jín ñáyivi kákuu nuu judío, nì jakoyo-i nuu-ná kájikán-i kuachi sikí cháa yá'a. ¹⁶ Te nì kachì-ná jín-i ja tú ío costume cháa ñuu Roma ja ká'ni-dé in cháa nú tú xna'an-ga kuñi ñáyivi kájikán kuachi sikí-dé nuu-dé. Yúan-ni te kuu ka'an-de ja'a máá-de nuu kuachi-ún. ¹⁷ Yúan-na te nì chakoyi tútú-i yá'a. Te inga kivi tú ní kúkuéé-ná nì nungoo-ná mesa sándaá-ná kuachi. Te nì tá'ú-ná tiñu nì kii cháa yá'a. ¹⁸ Te ká'jin ñáyivi kájikán kuachi sikí-dé. Ko tú ní in kuachi xaan ní kani'in-i sikí-dé natu'un jani inì-ná núú. ¹⁹ Chì máni sikí já káandija máá-i nì kuu tu'un-ún, jín sikí in cháa nani Jesús ja á nì jii-de. Ko Pablo, áchí-de ja chakú ndija cháa-ún. ²⁰ Te máá-ná, tú ní kútní kuti iní-ná ndasa kúndaá tu'un-ún. Te nì jiká tu'un-ná-de, sánaa kuni-de kí'in-de ñuu Jerusalén te yúan kúndaá kuachi-de. ²¹ Ko máá Pablo, nì kachì-de ja kí'in-de nuu Augusto te kúndaá kuachi-de yúan kuni-de. Te nì tá'ú-ná tiñu ná kúnde-de vekaa ondè táji-ná-de kí'in-de nuu César. Achí-de. ²² Yúan-na te nì kachì Agripa jín Festo: Máá-ná, suni kuni so'o-ná tu'un ká'an cháa jian kuni-ná, áchí-de. Te nì kachì Festo: Yuchaan te kuni so'o-ní tu'un ká'an-de, áchí-de. ²³ Te kivi xian-ún, nì chakoyo Agripa jín Berenice ká'jo tu'a-de. Te nì kivi koyo-de inì municipio jín sava general jín cháa kákuñá'nu inì ñuu-ún. Te nì tá'ú tiñu Festo nì chaá Pablo. ²⁴ Te nì ka'an Festo: Táta rey Agripa jín taká ní cháa káxiúkú jín-ná yá'a. Vina te ndé'é-ní nuu cháa yá'a, chì sikí-dé nì kándaonda taká ñáyivi

judío ñuu Jerusalén jíin ñáyivi judío ñuu yá'a kájikán-i cháa yá'a nuu-ná te káka'an-i ja tú ío va'a kuchaku-ga cháa yá'a. ²⁵ Ko tú ní'in-ná ni ñin kuachi sikí-dé ja kúu-de. Ko ni ka'an-de ja kí'in-de nuu Augusto kuní-de. Te ja yúán ní ka'an-ná ja táji-ná-de kí'in-de. ²⁶ Te sikí cháa yá'a tú kútuní iní-ná nañun tu'un chaa-ná nuu jíto'o-ná. Ja yúán ní kiñi'in-ná-de nuu-ní jíin'an-ní, te kánúú-gá nuu máá-ní, táta rey Agripa. Te xndichí-ní-de náv'a a ná ní'in-ná tu'un chaa-ná carta kí'in. ²⁷ Chí kúka nuu-ná táji-ná ñin preso kí'in, te nú tú kastu'ún-ná nañun kuachi kájikán-i sikí-dé. Achí-de.

26

¹ Te ni kachí Agripa jíin Pablo: Já'a-ri tu'un ka'an-ro já'a máá-ró, achí-de. Te ni skáa Pablo nda'a-dé. Te ni ka'an-de ja'a máá-de: ² Kúsi iní-ná vina, chí kuu ka'an-ná ja'a máá-ná nuu-ní, táta rey Agripa. Chí ñáyivi judío, kásátú'ún-i sikí-ná. ³ Chí a jini va'a máá-ní taká tanínu jíin taká tu'un ñáyivi judío jíin'an-i. Ja yúán ka'an nda'ú-ná jíin-ní ja jíin paciencia kuní so'o-ní tu'un kani-ná nuu-ní. ⁴ A kájiní taká ñáyivi judío ndasa ni sa'a-ná onde lúli-ná, chí onde ná lúli-ná ni ncha-ná jíin ñáyivi ñuu-ná jíin iní ñuu Jerusalén. ⁵ Te máá-de, nú kákuní-de kachí ndaa-de, te a kájiní-de náa ja onde xnañúú ní kuu-ná ñin fariseo. Te sa'an fariseo, yí-ga kaa vasa taká-ga sa'an-yo. ⁶ Te vina, chí sikí já ñúkuu iní-ná tu'un ni keyu'u Dios nuu ndíyi táa-yo, yuán ní kákana-de náa vina kúnda kuachi-ná yá'a. ⁷ Chí ndí'uxí uu táta Israel, ndúú ñúú kájatíñu va'a-i nuu-yá sanaa te kuní máá-i tu'un ni keyu'u-yá. Sikí tu'un yá'a ni kásátú'ún cháa judío sikí-ná, táta rey Agripa. ⁸ Te naja kájani iní-ní ja má kúu naschakú Dios taká ndíyi. ⁹ Te máá-ná, ni jani iní-ná ndíso-ná tínu ndonda téyí'ún ná sikí sí'ví Jesús ñuu Nazaret núú. ¹⁰ Te tínu-ún, suni súan ni sa'a-ná iní ñuu Jerusalén. Chí ni ní'in-ná orden nuu taká sutu ñá'nu. Te xañ ní taan-ná ñáyivi ndoo iní vekaa. Te suni ni chu'un-ná voto ja ná kúu-i, te ni káji'í-i. ¹¹ Te tini jínu ni xndó'o-ná-i iní taká ve'e sinagoga. Te fuerza stétuu-ná ka'an ndíva'a-i núú, chí téyí xáañ ní kití iní-ná nuu-i. Te ni chindikín-ná-i jínu-ná jíin-i onde ñuu jíká. ¹² Te jíku-ná jíin tínu-ún. Te ni ja'an-ná ñuu Damasco ndíso-ná tínu sutu ñá'nu. ¹³ Te máá ká'uxí uu kúu, táta rey, kua'an-ná ichi-ún. Te ni jíni-ná ñin ndua ndú ní kúu ichi ándívi, ví'í-gá vasa ndikandii káa. Te ni ndii ncháa-ni ní ñúu-ná jíin núu cháa kuangoyo jíin-ná. ¹⁴ Te ni kandua ndí'i-ná nuu ñú'ún. Te ni jini so'o-ná tu'un ni ka'an jíin-ná jíin yú'u hebreo: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu. Xañ yí kúu ja kuañú yatá-ró punta garrocha. Achí. ¹⁵ Yúan-na te ni ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, achí-ná. Te máá Jíto'o-ná ni kachí-ya jíin-ná: Máá-ri kúu Jesús ja chindikín-ro rúu. ¹⁶ Nduko te kundij-ro, chí ní kenda-ri nuu-ro náv'a a kani-ri róo kuañú-ro núu-ri, te kani ndaa-ro tú'ún nañun ní jíni-ro jíin sava-ga tu'un ka'an-ri jíin-ro, chí ndenda-ga-ri nuu-ro. ¹⁷ Te nama-ri róo nuu taká ñáyivi ñuu-ro jíin núu ñáyivi ñin nación. Chí nuu ñáyivi-ún táji-ri róo kí'in-ro vina. ¹⁸ Náv'a kuaña-ró ndúchi-í. Te ná kenda-i chíi ñuñáa nuu tá'ú Satanás tínu nuu-í, te no'on-i nuu Dios nuu ío ndíjin, náv'a a kandíja-i nuu-ri te sa'a-ri tuká'nu iní-ri nuu-í. Yúan-na te ní'in-í ta'yú iní ñáyivi ní sásin-ri. Achí-ya jíin-ná. ¹⁹ Táta rey Agripa, ja yúán tú ní sámí iní-ná nuu tú'ún ni jini so'o-ná onde ándívi. ²⁰ Chí xna'an-ga ni jani-ná tu'un nuu ñáyivi kaxiukú ñuu Damasco, jíin iní ñuu Jerusalén, jíin ní ñuu Judea, jíin núu ñáyivi ñin nación. Ni jani-ná tu'un nuu-í ja ná nákaní iní-i, te ná náxío káva iní-i ichi núu Dios, te ná sa'a-i tínu va'a ja kánúú sa'a-i te nú a ni nakani iní-i. ²¹ Ja sikí yá'a te ni kákatíin ñáyivi judío náa iní ve'e ij. Te ka'ni-í náa kákuní-i núú. ²² Ko ni chindéé ní chituu Dios náa, te kándij ní'in-ná onde vina, jáni ndaa-ná tu'un nuu ñáyivi lúli jíin núu ñáyivi ñá'nu. Chí Moisés jíin cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa, súan ni kajani-de tu'un ná taká tínu cháa. Te suni máa yúan-ní ka'an tuku máá-ná. ²³ Chí ni kajani-de tu'un ja kánúú ndó'o Cristo, te xna'an-ga máá-yá nachaku vasa taká-ga ndíyi, náv'a a kani-ya tu'un ja ní ndundíjin nuu ñáyivi ñuu-yo jíin núu ñáyivi ñin nación. Achí-de. ²⁴ Te súan ni ka'an Pablo ja'a máá-de, te ni ka'an jaa Festo: Kátachi-ro, Pablo. Ja ní skuá'a xañ-ro te ndúkú kútachí-ro. Achí. ²⁵ Ko ni ka'an Pablo: Tú kátachi-ná, táta Festo, chí ío káji iní-ná ka'an ndaa-ná tu'un yá'a. ²⁶ Chí máa rey, a jini va'a-de taká tu'un yá'a. Te tú yú'ú-ná ka'an-ná tu'un yá'a jíin-de. Chí a jini-ná ja tú kúñáa iní-de jíin ní ñin tu'un ka'an-ná, chí tú sa'í jka taká tínu yá'a. ²⁷ Táta rey Agripa, á kándíja-ní ja káka'an cháa kájani tu'un-ya onde sáa. A jini máá-ná ja kándíja-ní, achí Pablo. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Agripa jíin Pablo: A yani kándíja-ri nuu Cristo sa'a-ró kuní-ro, achí-de. ²⁹ Te ni ka'an Pablo: Vasa a yani xí túu, ko jíkan ta'u-ná nuu Dios ja máá-ní jíin taká-ga cháa kájiní so'o tu'un ka'an-ná vina, ná ndúu-ní natú'ún máá-ná, ko cadena yá'a chí túu, achí-de. ³⁰ Te ni ndí'i ni ka'an Pablo taká tu'un yá'a. Te ni ndukuiñ rey jíin gobernador jíin Berenice, jíin taká cháa ni kaxiukú jíin-de. ³¹ Te ni kákuixio ñin máá-de. Te ni kanda'tu'ún-de: Tú ni ñin kuachi ní sa'a cháa yá'a ja kúu-de xí ja kúndee-ga-de vekaa, achí-de. ³² Te ni kachí Agripa jíin Festo: Kuu sía-ní cháa yá'a núú, nú tú ní ka'an-de ja kí'in-de onde nuu César kuní máá-de. Achí-de.

27

Jín barco kua'an Pablo ichi ñuu Roma

¹ Te ñi kundaa ja kinglyo-ri jín barco onde ñuu Italia. Te ñi kaja'a-de Pablo jín sáva-ga chaá ká'in vekaa-ún nuu ñin capitán nání Julio ja tñin-de soldado nání Augusto. ² Te ñi kivi koyo-ri iní ñin barco ñuu Adramitio kája'an-ri ichi yú'u mar ñuu Asia. Te suni ñin chaá onde ñuu Macedonia ñuu Tesalónica ja nání-de Aristarco, kua'an-de jín-ri. ³ Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Sidón. Te Julio, ñi kundá'ú iní-de Pablo. Te ñi ja'a-de tu'un ñi jandé Pablo amigo-de, náv'a chindéé chítuu-i-de. ⁴ Te ñuu yúan ñi kenda-ri kája'an-ri jín barco, ñi kaja'a-ri ichi chí ñuu Chipre nuu ndó'yo tachí, chí sua ní nana nuu tachí. ⁵ Te ñi kundé-ri ñi kaja'a-ri nuu mar Cilicia jín nuu mar ñuu Panfilia. Te ñi jakoyo-ri ñuu Mira ja kándeé iní ñuu Licia. ⁶ Te ñuu yúan ñi ní'in capitán ñin barco ñuu Alejandria ja kí'in ichi ñuu Italia. Te ñi skívi-de ruu iní barco-ún jín'an-ri. ⁷ Te kua'a kivi ní kajika kué-ri nuu ndúcha-ún. Te fuerza-ni ñi jakoyo-ri yuñú Gnidó. Te tuká ní já'a tachí-ún tu'un kaka-ri. Te ñi kaja'a-ri ichi chí ñuu Creta nuu ndó'yo tachí, xiin ñuu Salmón. ⁸ Te xaán ní ndúkú ndéé barco-ún. Ñi jika nduu te ñi jakoyo-ri jín ñin lugar nuu káskúnáni-i Buenos Puertos. Te yani puerto-ún ío ñuu Lasea. ⁹ Te vina chí a ñi kuu kua'a kivi. Te sanaa te kiñá'an ñin tundó'o nuu mar, chí a ñi ja'a viko kóndicha iní, te ñi ka'an ñi'in Pablo jín-de: ¹⁰ Táta jín'an-ní, jini-ná ja xaán yí koo viaje yá'a, te kii ñin tundó'o sikí barco. Ko nasu máa ñin barco jín ndátii nua, chí suni kii tundó'o-ún sikí máa-yó. Achí-de. ¹¹ Ko tú ní kándija capitán ja ká'an Pablo, chí sua ñi kándija-ga-de tu'un ká'an chaá skáka barco-ún jín já ní ka'an chaá xiin barco. ¹² Ko sikí ja puerto-ún tú ío va'a ja kéndoo-de ní viko víjin, te ñi kanakani iní kua'a-gá-i ja kenda koyo-i yúan, sanaa te kuu jakoyo-i ñuu Fenice, te yúan kendo-i viko víjin káani iní-i. Chí ñuu Fenice kuu ñin puerto ñuu Creta ja jito xiin ichi nínu jín ichi véé. ¹³ Te ñi kee ñin tachí chí sur. Te ñi kajani iní-i ja jáa-i nuu kákuni-i. Te ñi skáka-ga-i barco, kájika nduu-i ñuu Creta.

Ja ní ndonda ñin tachí xaán sikí barco

¹⁴ Ko ñi kunúu. Te ñi ndonda-ni ñin tachí xaán já nání Euroclidón. ¹⁵ Te ñi stáa-ni barco kua'an-ni jín. Te tú ní kuu kundéé barco jín tachí. Te ñi kasía-ni-ri kua'an te kuangoyo-ni-ri jín. ¹⁶ Te ñi jakoyo-ri nuu ndó'yo tachí chí ñin isla lúli nání Clauda. Te u'u xaán ní kanatñin-ri barco lúli ja ndikán yata. ¹⁷ Te ñi kaskívi-i iní barco ká'nu. Te ñi kaju'ni va'a-i máa barco ká'nu jín yo'ó jín vitú. Te ñi sijinú-i sa'ma xndéché íchi xini, chí káyu'ú-i ja tñin barco nú kaku'un yu'u mar. Te súan-na kája'an-ri jín. ¹⁸ Ko xaán ní kaja barco ní sá'a tachí xaán. Te kivi xián-ún, ñi kakejá'a-i káskána-i taká ndatíñu ndíso barco. ¹⁹ Te kivi uní, taká ndatíñu jatíñu barco ñi kajacha nda'a-ri. ²⁰ Te kua'a kivi tuká ndijin túun ndikandii jín tñuu xini, ní tú ní júkuñi kuti tachí xaán-ún. Te tuká káñukuu iní-ri kaku-ri núu. ²¹ Te ñi kuu kivi ja tuká káyeé kúti-ri staa. Te ñi júkuñi Pablo sava ma'ñú cháa-ún. Te ñi ka'an-de: Táta, ní kájanatú-ni tu'un ñi ka'an-ná, te ma' kenda-yó iní ñuu Creta, te ma' koto-yó tundó'o yá'a ní ma' náa ndatíñu núu. ²² Ko vina ká'an ñi'in-ná jín-ní, ma' kuku'a iní-ní jín'an-ní. Chí ñi ñin-ní ma' náa-ní. Chí máni máa-ni ndatíñu jín barco kuu ja náa. ²³ Chí kuni-ni ñi kanchaa ñin ndajá'a máa Dios jín-ná. Chí I'a-ún xiin náa, te jatíñu-ná nuu-yá. ²⁴ Te ñi kachí-yá jín-ná: Pablo, ma' yú'u-ro, chí kánúú jáa-ro núu César. Te a ñi ja'a Dios taká chaá kua'an jín-ro jián núu-ro. Achí-yá. ²⁵ Táta jín'an-ní, ma' yú'u-ní núsáa. Chí máa-ná, a kándija-ná nuu Dios ja súan kuu natú'un ñi ka'an-yá jín-ná. ²⁶ Ko níni kíkani-yó núu ñin isla, achí-de. ²⁷ Te ñi kuu uxí kuñ ákuáa. Te kájika-ri nuu mar Adriático. Te nuu ní kuu sava ñúu, te káani iní ñayivi káskáka barco ja á ñi kákyuni-ri nuu ñin ñu'un íchi. ²⁸ Te ñi kaskuíta ka'nu-i ñin plomada chí nducha. Te ñi kajini-i ja ío oko nda'a. Te ñi kajika-ga-i ñin tí'li. Te ñi kanaskuíta ka'nu tuku-i plomada. Te ñi kajini-i ja ío-ga xia'un nda'a. ²⁹ Te káyu'ú-i ja-a-i ñin nuu ío toto chí nducha. Te ñi káskána-i kuñ káa tákanchu tñin yata barco-ún kua'an. Te kákuni-i ja ná kúndijin yachí yachí. ³⁰ Te chaá káskáka barco, kákuni-de kunu-de kí'in-de jín barco lúli, te xndóo-de barco ká'nu núu. Ja yúan ní kaskúun-de barco lúli-ún nuu ndúcha, te kás'a-de ja kí'in-de ichi nuu barco ká'nu ja skáa-ga-de kaa tákanchu yúan núu. ³¹ Te ñi kachí Pablo jín capitán jín soldado: Nú tú kendo chaá yúan iní barco ká'nu yá'a, te ma' kuu kaku kuti máa-ní jín'an-ní, achí-de. ³² Yúan-na te soldado, ñi kaxiti-de yo'ó tñin barco lúli. Te ñi kasía-ni-de ñi tene kua'an. ³³ Te nuu kuakundijin te ñi ka'an ndéé Pablo jín taká chaá ja ná kee-de staa: Vina ío uxí kuñ kivi já káindito-ni te ká'jo ndicha iní-ni chí tú ní káyeé kúti-ni staa. ³⁴ Te ká'an nda'ú-ná jín-ní ja ná kee-ní staa, te ná nání'in iní-ní núsáa. Chí ñi ñin-ní, ma' náa ní ñin ixi xini-ní. Achí-de. ³⁵ Te ñi ndí'i ñi ka'an-de tu'un yá'a. Te ñi kí'in-de ñin staa. Te ma'ñú taká ñayivi-ún ñi jikan ta'u-dé nuu Dios. Te ñi sakuáchi-de. Te ñi kejá'a-de yé-de staa-ún. ³⁶ Yúan-na te ñi káundéé iní taká-i. Te ñi ñi kayee-i staa. ³⁷ Te ja úndi-i-ri ká'jo uú ciento uú xiko xia'un ñin-ri ja

káxiukú-rí iní barco. ³⁸ Te nì kanda'a chii-i ja ní kayee-í staq. Yúan-na te nì kajacha-i trigo kua'an nuu ndúcha-ún, nì kanasáñama-i barco.

Ja ní naa barco nuu ñú'un íchí

³⁹ Te nuu ní kundijin, te tú ní kánakunji-i ñu'un íchí. Ko nì kajini-i ñin nuu kátísú'u ja ío ñítí. Te kákunji-i jaq-i yúan jíin barco nú ná kúu sá'a-i. ⁴⁰ Te nì kaxíti-i yo'o yí'í kaa tákanchu yúan. Te nì kaxndóo-i kaa-ún nuu mar. Te nì kastá'ya-i nuu tñin su'ma skuikó barco. Te nì kajata kaa-i sa'ma xini náva'a xndéché tachi barco. Te nì kajika-i kua'an-i ichi yú'u mar. ⁴¹ Ko nì jakoyo-de ñin nuu náketá'an uy yucha iní mar. Te nì kaku'un tá'an barco jíin tóto jíin ñítí. Te ichi núu barco-ún nì tñin-ni, te tuká ní kandá kuti. Te yata barco-ún nì ka'ya-ni ja ní'in nì kaku'un su'ma mar. ⁴² Yúan-na te nì kandatú'un soldado ja ká'ni táká preso náva'a ma súchá ní ñin-i ja kúnu-i. ⁴³ Ko capitán-ún, nama-de Pablo kuni-de. Te nì jasú-de tu'un-ún. Te nì tá'ú-de tiñu ní ndé ñayivi kúu súchá-i te ná kée-ni-i kí'in-i nuu mar xna'an-ga te jakoyo-i onde nuu ñú'un íchí. ⁴⁴ Te sava-ga-i ná kenda-i kí'in-i, sava-i koso téne-i jíin tabla te sava-ga-i jíin pedazo yunu barco. Te súan nì kakaku ndi'i-i nì jakoyo-i ñu'un íchí.

28

Ja ní ta'an Pablo ñuu isla Malta

¹ Te nuu ní kakaku-ri, yúan-na te nì kani'in-rí tu'un ja isla-ún nání Malta. ² Te ñayivi sñin yu'u yúan, nì kakumañ-i jíin-ri jíná'an-ri. Te nì kastá'an-i ñin ñu'un, chí kúun sau te vjijn sá'a. Yúan-na te nì kakana-i xini-ri nì jakoyo-ri nuu-í. ³ Te nì stútú Pablo yakú titaka. Te nì taan-dé nuu ñú'un. Te ñin koq, jinu-tí ní kenda-tí ja ní kuni'ní. Te nì chiyú'u-ni-tí ndá'a-dé. ⁴ Te ñayivi sñin yu'u ñúu-ún, nì kajini-i ja ndita kaa koq-ún yiyú'u-tí nda'a-dé. Te kaka'an-i: Ndaq ja cháa ja'ni ndiyi kúu chaq yá'a núsáa. Te vasa a nì kaku-de nuu mar, ko máa I'a tu'un ndaa tú ja'a tu'un kuchaku-ga-de, áchi-i. ⁵ Ko Pablo, nì kisi-de koq-ún nuu ñú'un. Te tú ñaún ní tá'an-de. ⁶ Te máa-i, káinda-tu-i ja chú'un kuiñi-dé xí nduá-de te kuq-de. Ko nì kuna'an xáan káinda-tu-i nì kajini-i ja tú ñaún ní tá'an-de. Yúan-na te nì nakani iní-i te nì kaka'an-i ja ñin i'a kúu Pablo. ⁷ Te yani yúan nì jo ñu'un cháa kúu gobernador iní isla-ún, nání-de Publio. Te chaq-ún, nì kana-de ruu jíná'an-ri. Te nì ja'a núu-de ve'e-de nì kakendoo man-ri jíin-de uní kivi. ⁸ Te táa Publio kátúu-dé nuu jíto, kú'u-de jíin kué'e kiji jíin ñin kué'e kúun chíi-de. Te nì kivi Pablo ve'e chaq-ún. Te nì jikan ta'u-dé. Te nì chaq-de nda'a-dé siki cháa-ún. Te nì nduva'a-ni chaq-ún. ⁹ Yúan-na, te suni sava-ga ñayivi kaku'u ní isla-ún, nì jakoyo-i. Te nì kanduva'a-ni-i. ¹⁰ Te ñayivi-ún, nì kajatú'ún-i ruu jíná'an-ri, te nì kaja'a-i kua'a ndatíñu nì kakuta'u-ri. Te nuu ní kenda koyo-ri kua'an-ri, te nì kaja'a-i taká ndatíñu kánandi-ri.

Ja ní jani Pablo tu'un iní ñuu Roma

¹¹ Súan-ni onde nuu uní yoo, te nì kajika-ri kua'an-ri jíin ñin barco ñuu Alejandria ja ní kanchaa nuu isla tiempo viko vjijn. Te barco-ún, máa cháan ndiso ñin figura ñayivi Cástor jíin Pólux. ¹² Te nì jakoyo-ri ñuu Siracusa. Te yúan nì kakendoo-ri uní kivi. ¹³ Te yúan ní kenda koyo-ri kua'an-ri nduu nduu yundúcha. Te nì jakoyo-ri ñuu Regio. Te inga kivi ní kee tachi íchi sur, te inga kivi xían-ún, nì jakoyo-ri ñuu Puteoli. ¹⁴ Te yúan nì kani'in tá'an-ri jíin sáva ñani. Te nì kaka'an nda'ú-de jíin-ri nì kakendoo-ri jíin-de ñin semana. Yúan-na te vasa ní jakoyo-ri ñuu Roma. ¹⁵ Te ñani yúan a nì kani'in-dé tu'un ruu jíná'an-ri. Te nì kenda koyo-de, nì kakita'an-de ruu onde nuyá'u nání Apio jíin ndénúni mesón. Te nì jini Pablo nuu-dé. Te nì nakuatá'ú-de nuu Dios. Te nì ndundéé iní-de. ¹⁶ Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Roma, te nì ja'a capitán taká preso nuu cháa kakuñá'nu nuu ejército ñuu Roma. Ko nì ja'a-de tu'un kunchaa sñin Pablo jíin ñin soldado kukoto-ún-de. ¹⁷ Te nuu uní kivi te nì kana Pablo xini táká chaq kakuñá'nu nuu ñayivi judío ní kakutútú-de. Te nì ka'an Pablo jíin-de: Náni jíná'an-ro, ruu tú kuti ñaún ní sá'a-ri siki ñúu-yo ní siki táninu táa-yo. Ko onde ñuu Jerusalén nì kaja'a-i ruu nuu cháa ñuu Roma jíná'an-de. Te nì kachindee-de ruu vekaa. ¹⁸ Te chaq ñuu Roma, nì kaxndichí-de ruu. Te kákunji-de síq-de ruu núu, chí tú ní ñin kuqchi ío siki-ri ja kúu-ri. ¹⁹ Ko tú ní jatú'ún ñayivi judío. Yúan ní jikan-ri ja kí-ri nuu César. Ko na tú vai-ri ja ká'an-ri siki ñayivi ñúu-ri. ²⁰ Ja yúan ní kana-ri xini-ri jíná'an-ró, náva'a ná kuni-ri nuu-ro te ká'an-ri jíin-ró. Chí siki tú'un káñukuu iní ñayivi Israel kúu ja nú-ni-ri jíin cadena yá'a. Achí-de. ²¹ Te nì kaka'an chaq-ún jíin Pablo: Tú ní ñin carta ní cháa nuu-ri onde ñuu Judea ja kuni tu'un-ri róo. Te taká ñani ja ní chaqoyo yá'a, tú káastu'ún-de ní tú kaka'an-de ní ñin tu'un ñáa siki-ro. ²² Ko kuni so'o-ri tu'un ka'an-ro ní ndasa jani iní-ro kákunji-ri. Chí siki tú'un yá'a a kájiní-yo ja táká ñayivi kaka'an ndiva'a-i. Achí-de. ²³ Te nì teta'an Pablo ñin kivi. Te nì chaqoyo kua'a-dé ve'e nuu ncháa Pablo. Te nuu cháa-ún nì jani ndaa-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ndúkú-de skándija-de chaq-ún siki tú'un Jesús onde jíin tú'un ká'an ley Moisés jíin tutú chaq nì kajani tu'un Dios onde sáa. Te súan nì stá'an-de onde jañá'an te onde aini. ²⁴ Te sava chaq-ún, nì

kajata'ú-de tu'un ni ka'an Pablo. Ko sava-ga-de, tú ní kákandíja kuti-dé. ²⁵ Te ni kastatá'an-de jíin tá'an-de. Te nini kája'an-de ni ka'an Pablo tu'un yá'a: Bueno ni ka'an Espíritu Santo jíin tú'un Isaías, cha'a ni jani tu'un Dios onde sáá, chí ni ka'an-de jíin táa-ro ní sá'a-ya. ²⁶ Kuá'an nuu ñáyivi yá'a te kachí-ro kúni-i: Vasa kájini ná'in vá'a-ró, ko ma júku'un iní-ro. Te vasa kánde'é ndü-ro, ko ma kuni-ro. ²⁷ Chí xa'an ní kakuní'in iní ñáyivi yá'a, te xa'an ú'u kájini so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuni-i jíin nduchi-í, te ma kúni ná'in-i jíin só'o-i, te ma júku'un iní-i, te ma náxíó káva iní-i, ja násáva'a-rí-i. Achí-ya. ²⁸ Ná kástu'un-rí nuu-ro núsáá, chí tu'un ni tájí Dios I'a náma yóó, vina te ná tájí-yá tu'un yá'a kí'in nuu ñáyivi s'in nación, Te máa-i kuni ná'in-i. Achí-de. ²⁹ Te ni jinu ni ka'an-de tu'un yá'a. Te kája'an cha'a judío kastatá'an xa'an máa-de. ³⁰ Te ni kendgo Pablo ni ncha-de u'u kua' #n ve'e ni ki'in núu-de. Te ni jatá'ú-de taká ñáyivi ní jakoyo-i nuu-dé. ³¹ Te jáni-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te bueno stá'an-de tu'un máa Jító'o-yo Jesucristo. Te tú ni #n cha'a ní jasú nuu-dé.

EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS ROMANOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU ROMA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Jesucristo, chi ñi kana-ya xini-rí kúu-rí apóstol nuu-yá, te ñi teta'an-ya rúu ja káni-rí tu'un va'a Dios. ² Chi ñi keyu'u-yá onde aná'án. Te súan ñi kaka'an chaa ñi kajani tu'un-ya, te yóso núu tutú ñi. ³ Tu'un Se'e-ya ká'an. Te yiki kúñu-ya ñi kaku chii tata' David. ⁴ Te ñi ka'an ñi'in Dios ja Sé'e máá-yá kúu Jito'o-yo Jesucristo. Te yi'i fuerza jín Espiritu Santo iní-ya, sikí ja ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁵ Te ja sikí sí'ví-yá, ñi kani'in-rí tu'un luu ío iní-ya. Te kákuu-rí apóstol ñi sá'a-ya, náva'a kuandatu ñayivi sñin naciòn, te kandíja-i. ⁶ Suni onde róo, chi ñi kana-ya xini-ro náva'a ná kí'vi-ro ndá'a Jesucristo. ⁷ Cháa-rí tutú yá'a nuu táká róo ja káxiukú-ró iní ñuu Roma, chi kúnda'ú iní Dios róo. Te ñi kana-ya xini-ro ná ndúndoo-ró. Tu'un luu ío iní jín tu'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kí nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ro jíná'an-ró. ⁸ Xnáñúú-gá nuu Dios máá-rí, nákuatá'ú-rí ja sikí róo jíná'an-ró sá'a Jesucristo. Chi ñi ñúyivi jichá tu'un kua'an ja kákandíja-ró-yá. ⁹ Te Dios kúu testigo-rí, chi nuu-yá játíñu-rí jín iní jín añú-rí te jáni-rí tu'un va'a Se'e-ya. Te nene ká'an-rí ja'a-ro nú jikán ta'u-rí. ¹⁰ Ká'an ndá'ú ñini-rí jín-yá, sanaa te nú kuní máá Dios, te ja'a va'a-rí nuu-ro vasté ñin vina-ná. ¹¹ Chi kúu iní-rí nde'é-rí nuu-ro jíná'an-ró, náva'a saka-rí yakú ta'u yi'i Espiritu nuu-ro, náva'a ná yja-ga iní-ro jíná'an-ró. ¹² Súan kuní-rí, náva'a ñin ká'nu-ni ná sándéé iní-yo, chi róo jín rúu kákandíja ká'nu-ni-yó. ¹³ Ñáñi, kuní-rí ja ná júku'un iní-ro ja tiní jínu ñi chaa iní-rí ja-a-rí nuu-ro, ko onde vina sáni-ga ndasú ichi-rí. Chi kuní-rí kandíja sava-ró sá'a-rí, nátu'un ñi sá'a-rí jín sáva ñayivi sñin naciòn. ¹⁴ Taú-rí kani-rí tu'un nuu ñayivi griego jín nuu ñayivi sñin yu'u, nuu ñayivi ndíchi jín nuu ñayivi tú jini kuti. ¹⁵ Chi nuu, ja yúan kúu yachí iní-rí kani-rí tu'un va'a-ya núu róo tuku, ja káxiukú-ró iní ñuu Roma. ¹⁶ Chi tú kúka nuu-rí sikí tu'un va'a, chi fuerza Dios kúu, náva'a ñani chaa nú kándíja-de te kaku-de sá'a, ñayivi judío xna'an-ga, te suni ñayivi griego. ¹⁷ Te jín tu'un-ún jini ndíjin-yo ndasa ío ndoo iní Dios, te ñi kándíja-yó te kendo-yó súan. Te kandíja-ga-yo sá'a-ún. Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ndaa, chi sikí ja kándíja-de te kuchaku-de, áchi.

Ja kiti iní Dios nuu kuáchi

¹⁸ Chi onde ichi ándívi jini ndíjin-yo ja kiti iní Dios jito-ya táká tíñu ñáá kásá'a ñayivi ja tú káchiñ'ú-un-i-ya. Chi jín tíñu ñáá kásá'a-i te kájasu-i nuu tu'un ká'an ndaa. ¹⁹ Chi táká tu'un ja kájiní ñayivi ndasa káa Dios, suni a kájiní ndíjin máá-i, chi máá Dios ñi stá'an ndíjin-ya nuu-i. ²⁰ Onde kivi ní jukuíñi ñuyivi, te kúu jini ndíjin ñayivi ndasa káa tu'un sa'í Dios, ndasa yi'i fuerza-ya ñi káni jín ndasa I'a kúu máá-yá. Chi jín ndatíñu ñi sá'a-ya kúu ja kájuku'un iní-i súan. Te ja yúan tú modo nama-i máá-i nuu kuáchi-i. ²¹ Chi ñi kajini nuu Dios. Ko tú ní kánakana jaa-i-ya ja kúu-ya Dios, ni tú ní kánakuatá'ú-i nuu-yá, chi sua ñi kásáñáá-i máá-i jín tu'un káka'an-i. Te iní añú-i ñi kutúún, ñi ndasu. ²² Káka'an-i ja kákuu ndíchi-i, ko ñi kanduun ñáá-i. ²³ Te Dios ja má té'yu kuti-yá, ndíi ncháa nuu kánchaa-ya. Ko ñi kásiá-i-ya ñi káchiñ'ú-un-i muestra ndasa káa ñin chaa ja té'yu, ndasa kándaa tisaá, kiti kúun ndá'a jín kóo. ²⁴ Ja yúan ní síá Dios ñayivi-ún ja ná sá'a máá-i tíñu chá'an jín táká ja káni kákuñi iní añú-i, ñin modo ja kásáchá'an-i tá'an-i kúu. ²⁵ Te tu'un ndaa ká'an Dios ñi kajasu ñayivi-ún, ñi kivi koyo-i jín tu'un tu'un ñi kajatú'ún-i. Te ñi káchiñ'ú-un-i táká ndatíñu ñi sá'a-ya. Te súan ñi kasá'a ñayivi-ún, lugar ja chíñ'ú-un-i máá I'a ñi sá'a-ún, chi máá-yá ñi káni kúu-ya I'a ij. Amén. ²⁶ Ja yúan Dios ñi síá-ya-i ja ná sá'a máá-i tíñu ja tú ío jín'ú-un, chi onde ñasi'í, ñi kásama-ña máá modo ja xín tíñu, te ñi kivi-ña jín modo káñáá. ²⁷ Suni súan chaa jíná'an-de, ñi kásiá-de máá modo ja xín tíñu jín ñasi'í. Te ñi kándukíji-de ñi kasá'a kuáxan-de jín tá'an yi'-de. Te ñi kásáñáá chaa jín cháa. Te iní yiki kúñu-de bueno ñi kani'in-dé ta'u-dé sikí kuáchi ñi kasá'a-de. ²⁸ Chi máá-de tú ní kajatú'ún-de ja júku'un iní-de Dios, Ja yúan ní síá Dios chaa-ún ja ná kúñáá xini-dé jín ja ná sá'a-de tíñu ja tú ío va'a. ²⁹ Ní kutú ndí'i-de táká tíñu tú ká'io ndaa, kájika téné, kásáñáá, kákutóo iní, tú ká'io va'a, kándio iní, kája'ni ndíyi, kákanáá, káxndá'ú, kándukini, ³⁰ kákutuku iní kájito tá'an, káka'an tu'un sikí tá'an, kájito u'u-de Dios, káka'an ndíva'a, kásávi-xi máá, kásátéyi máá, kástuu costumbre káñáá, tú kájandatu nuu táa nuu náa, ³¹ tú kájuku'un kuti iní, tú káskíkuu tu'un kándatu'un, tú kákumani va'a, tú káindatu núu, tú kákundá'ú iní tá'an. ³² Te chaa-ún, va'a a kájiní-de ndasa ká'an ley Dios, ja

cháa kásá'a súan, ná kúu-de nú kuu-de, te nasu máni ja kásá'a-de-ún chí suni kájatú'un-de cháa kásá'a súan.

2

Sikí ja sándaq Dios tiñu-i

¹ Núsáa te ja sikí yúan ma káku-ró vasa naun cháa kúu-ró ja jikán-ro kuáchi, chi nî kunj-ro nákuḡndíi-ró sikí ingá cháa, ko sua nî nakuxndíi-ró sikí máá-ró. Chí róo suni súan sá'a-ró nátu'un nákuḡndíi-ró sikí ingá cháa-ún. ² Ko a kájiní-yo ja ndóna Dios nakuxndíi ndija-ya sikí táka cháa kásá'a súan. ³ Te róo, cháa nákuḡndíi sikí táka cháa kásá'a súan, te suni súan sá'a máá-ró, te jáni iní-ro ja káku-ró núu Dios kivi sándaq-ya náun. ⁴ Xí sá'á iní-ro ja vá'a xaḡ iní-ya jín-ró, te paciencia iní-ya, te tú yachí kiti iní-ya núu-ro. Tú júku'un iní-ro ja tú'un va'a iní-ya-ún nakani iní-ro sá'a náun. ⁵ Ko sikí ja ní'in iní-ro jín sikí ja tú nakani iní añú-ro kúu ja kayá-ga-ro tú'un kiti iní-ya sikí-ro ja kúu kivi kiti iní-ya, chí kenda ndijin kivi sándaq va'a Dios jín ñáyivi. ⁶ Chí máá-yá, chá'u-ya ná in ná in cháa ndasa tiñu kásá'a máá-de. ⁷ Ko nuu cháa kásá'a ndí'i tiñu va'a, já'a-ya tú'un ja ná kúchaku-de níi káni, chí kándúkú-de tú'un luu tu'un jínú'un, jín tú'un ja má kúu kuti-dé jín. ⁸ Te kiti xaḡ iní-ya te jito u'u-ya cháa kákanaá, chí kásánj'in iní-de nuu tú'un ká'an ndaa, te kájanatu-de nuu tú'un yákuá yó'o. ⁹ Te tundó'o u'u xaḡ ja'a-ya sikí táka ñáyivi kásá'a tiñu ñáá, xnáñúú-gá nuu ñáyivi judío te suni súan nuu ñáyivi griego. ¹⁰ Ko sikí táka ñáyivi kásá'a máni tiñu va'a, já'a-ya tú'un luu, tu'un jínú'un, jín tú'un kuaká'un iní. ¹¹ Chí Dios tú ncháa nuu-ní-ya in in ñáyivi. ¹² Chí táka cháa ja ní kasá'a kuáchi, vasa tú káyí'i-de chí ley, suni tú níni ley te naa-dé. Ko táka cháa ní kasá'a kuáchi ja á káyí'i-de chí ley, suni jín ley kundaq tiñu-de. ¹³ Chí nasu cháa kájiní so'o tu'un ká'an ley kúu ja ká'jo ndaa nuu Dios, chí cháa káskikuu tu'un ká'an ley kúu ja ká'jo ndaa nuu-ya. ¹⁴ Chí cháa sijn naciún ja tú káñava'a-de ley ja á yóso, ko kásá'a-de súan-ni táka tiñu yí'i nuu ley. Chí cháa-ún, vasa tú káñava'a-de ley, ko máá-de kákuu-de ley kájatíñu máá-de. ¹⁵ Ja yúan jini-yo ja tú'un tá'u ley chí yóso iní añú-de. Te añú-de kúu testigo-de. Te tu'un kájiní iní-de kájikán kuáchi sikí-dé, xí sánaa ká'an ja tú naun kuáchi ndiso-de. ¹⁶ Súan sá'a-de kivi sándaq Dios sikí táka tiñu sa'í kásá'a ñáyivi. Te jín Jesucristo sándaq-ya jín tú'un va'a ká'an-rj.

Káyí'i judío nda'a kuáchi

¹⁷ Te nú róo, cháa judío nání-ró, te jín ley kándij nî'in-ró, te sátéyíi-ró máá-ró ká'an-ro ja chíñú'un-ró Dios, ¹⁸ te nú jini-ro ndasa játa'an iní-ya, te nú játu'un-ró tú'un jínú'un, te nú nî kutu'a-ró jín ley, ¹⁹ te nú jáni ndija iní-ro ja máá-ró kúu cháa yóxnúú núu cháa kuáa, nú máá-ró kúu ñu'un stún nuu ñáyivi ká'jin ñuñáa, ²⁰ nú máá-ró kúu cháa stá'an nuu ñáyivi tú kájiní kuti, nú máá-ró kúu maestro suchí lúli, te nú súan jáni iní-ro, chí jín máá ley te ñáva'a-ró ichi ndasa júku'un iní-i jín tú'un ká'an ndaa, ²¹ te nú róo súan stá'an-ro núu ingá cháa, naja tú stá'an-ro núu máá-ró núsáa. Te nú róo súan jáni-ró tú'un ja má kúu sáku'ná-yó, te naja sáku'ná-ró núsáa. ²² Róo, chí ká'an-ro ja má kúu kusíki ncháa tá'an-yó, te naja ísíki ncháa tá'an-ró núsáa. Róo, chí ká'an-ro ja kúkini iní-ro jito-ró ndosó, te naja sáku'ná-ró ndatíñu ío iní ve'e ij núsáa. ²³ Róo, chí sátéyíi-ró máá-ró jín ley, te naja kúu nuu Dios sá'a-ró sikí ja tú jándatu-ro núu ley núsáa. ²⁴ Chí cháa sijn naciún, máni káka'an ndiva'a-de sikí Dios ja kuáchi róo jín'an-ró, nátu'un yóso núu tutú. ²⁵ Chí nú skikuu-ró tú'un ká'an ley, yúan-na te ní'in tiñu ndija ja ní xití ndúu-ro. Ko nú tú jándatu-ro tú'un ká'an ley, yúan-na te ja ní xití ndúu-ro-ún kúu nátu'un túu-ni ní xití ndúu-ro. ²⁶ Ja yúan, in cháa ja tú ní xití ndúu, nú skikuu-de táka tiñu tá'u ley, te vasa tú ní xití ndúu-de, te tú nduu-de nátu'un ja ní xití ndúu náun. ²⁷ Te cháa yúan ja máá jándaa cháa tú ní xití ndúu kúu-de, ko nú skikuu va'a-de tu'un ká'an ley, yúan-na te kuu nakuxndíi-de sikí-ro, chí tú jándatu-ro tú'un ká'an ley vasa ñáva'a-ro tutú, te ní xití ndúu-ro. ²⁸ Chí judío máá jándaa ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sikí kúu. Ni ja ní xití ndúu ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sikí yiki kúñu kúu. ²⁹ Chí judío ndija kúu ja káa súan onde ichi iní. Te ja ní xití ndúu ndija, kúu ja káa súan onde iní, onde añú, chí nasu cuenta tutu kúu, te nasu ñáyivi kájatú'un cháa-ún, chí Dios.

3

¹ Ndénu ní'in tiñu-ga cháa judío núsáa. Te ndénu játiñu ja xití ndúu núsáa. ² Xaḡ vá'a ní'in tiñu vj. Te ja xnáñúú, chí iní nda'a máá-de ní kivi tu'un Dios ní sá'a-ya. ³ Tú naun sá'a vasa sava-de tú ní kákandja. Te kuáchi ja tú ní kákandja-ún, te ní skikuu sáni Dios tu'un máá-yá náun. ⁴ Túu, chí sua ká'an ndaa Dios, vasa máni káxndá'u táka cháa nátu'un yóso núu tutú: Náva'a ná kéndoo ndaa-ní jín táka tu'un ká'an-ní, te kundéé-ní nú káxndichí-de níi, áchi. ⁵ Te nú kenda ndijin-ga tu'un ndaa Dios sá'a kuáchi-yó, te ndasa ka'an-yo núsáa. Kándij yo'o

Dios ja súan xndó'o-ya yóo náún. Aa, nátu'un káka'an cháa yúkú, ká'an-rj nú súan. ⁶Ma kúu kuti. Chj nú súan te ndasa sándaq Dios kuachi ñayivi núsáa. ⁷Te nú kenda luu-ga tu'un ndaa Dios sá'a tu'un tú'ún máa-rí, te naja ní'in ná'in-rí kuachi núsáa, áchí-i. ⁸Vatu-ni sá'a-yó tíñu ñáá náva'a kenda tíñu va'a náún. Chj sava ñayivi káka'an ndava'a-i sikí-yo já súan káka'an-yo. Bueno ta'nu ndatu máa-i nú súan.

Ndivii ñayivi káyi'i-i nda'a kuáchi

⁹Naun. Va'a-ga yóo, cháa judío, vása cháa-ún náún. Túu. Chj a ñi ka'an-rj ja táká ñayivi vasa judío vasa griego káyi'i-i nda'a kuáchi. ¹⁰Nátu'un yóso núu tutú: Tú kuti ñayivi ndaa ío, ni vasté ñin-i. ¹¹Tú kuti ñayivi júku'un iní ío, ni tú kuti ñayivi nándúkú Dios ío. ¹²Taká-i, ni kakusiin-i kája'an-i, ñin-na ñi katíví sáni-i. Tú kuti ñayivi sá'a tíñu va'a ío, ni vasté ñin máa tú'ún-i. ¹³Yau ndiyi ja núña kúu yoo sukun-í. Te jíin yáa-í jakín-i tu'un xndá'ú. Te nducha kuñí-ti yí'í yu'u-í. ¹⁴Ñi chítú iní yu'u-í, ñú'un tu'un tási jíin tú'un tixín. ¹⁵Xaan yachí ja'a-í káskaka-i ñiñ. ¹⁶Sikí íchi kájin-i, yúan kii tundó'o naa sava-ga-i. ¹⁷Te ichi ío tu'un vindáa vinené tú kájiní kuti máa-i. ¹⁸Tú kájiní-i kuandatu-i nuu Dios. Achí. ¹⁹Ko kájiní-yo já táká tu'un ká'an ley, ká'an jíin máa cháa káyi'i nda'a ley, náva'a ná kasú taká ñayivi yú'u-í, te sikí ñí ñúyívi ná náku-xndí Dios. ²⁰Chj jíin sikí táká tíñu tá'ú ley, ni ñin ñayivi ma kéndoo ndaa-i nuu-yá. Chj ley sá'a ja jini-yo núu kuáchi.

Náun modo kéndoo ndaa ñayivi

²¹Ko vana a ñi kenda ndíjin tu'un ndaa Dios, ko nasu jíin ley. Chj testigo sikí tú'un-ún kákuu máa ley jíin cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáa. ²²Te tu'un-ún kúu ja nú kándija-yó Jesucristo te kéndoo ndaa-yo sá'a Dios nuu taká-i ja káandija-i nuu-yá. Chj ñin núu-ni ká'io taká-i. ²³Chj taká-i kásá'a-i kuáchi. Te ja yúan tú kákundé-i skíkuu-i tu'un luu Dios. ²⁴Sikí já tú'un luu ío iní-yo kúu ja ní ja'á sáni-ya tú'un ñi káandoo ndaa-i, te ñi nakuuan Cristo Jesús ñayivi-ún. ²⁵Te ñi kenda Jesús ñi sá'a Dios, náva'a kuanchaa I'a-ún kuáchi-yó jíin ñiñ-yá, te nú kándija-yó núu-yá. Náva'a ná kuni-yo ja I'a ndaa kúu-ya. Chj jíin paciencia te tú ní ndóna Dios sikí kuáchi ñi kasá'a ñayivi sáa. ²⁶Súan ñi sá'a-ya náva'a ná kuni-yo vína ja I'a ndaa kúu máa-ya jíin já ná kéndoo ndaa ñayivi nú kándija-i nuu Jesús sá'a Dios. ²⁷Ndéchi kuá'an tu'un sátéyí-i máa-i núsáa. A ñi kenda kua'an. Ndé jíin ley. Jíin ley ja tá'ú tíñu ndasa sá'a-yó náún. Túu, chj jíin ley sikí tú'un kándija-yó. ²⁸Ja yúan jini-yo já kéndoo ndaa ñin cháa jíin tú'un kándija-de, nasu jíin tú'un skíkuu-de ja ká'an ley. ²⁹Te máa ñin nuu ñayivi judío kúu-ya Dios náún. Nasu súni kúu-ya Dios nuu ñayivi sáan naciún náún. Jandaa chj suni Dios kúu-ya núu ñayivi sáan naciún. ³⁰Chj Dios, máa ñin-ni-ya ío. Te máa I'a-ún, skéndoo ndaa-yo ñayivi ní xití ndúu, sikí já kándija-i, jíin ñayivi tú ní xití ndúu suni jíin tú'un kándija-i. ³¹Te a ñi stíví-yó ley jíin tú'un káandija-yó náún. Ma kúu kuti, chj sua skíkuu-ga-yo.

4

Tu'un ñi kándija Abraham

¹Ndasa káka'an-rj sikí ndiyi tatá ñúu sáká-yó Abraham, chi chji máa-de ñi kakaku-yó. ²Chj nú ní kéndoo ndaa Abraham sikí táká tíñu sá'a-de, ío modo sátéyí-de máa-de núu, ko nasu núu Dios. ³Chj ndasa ká'an tutú ij: Ñi kándija Abraham nuu Dios, te ñi chí'i-ya cuenta-de ja á ñi kéndoo ndaa-de, áchí. ⁴Ko nuu ñayivi sátiñu, nasu ñin favor sá'a-yó jíin-i ja kuá'a-yó kúta'u-í. Chj tíñu ñi sá'a-i, yúan chá'u-yó-i. ⁵Ko nú kándija ñin ñayivi, vasa tú sátiñu-i, chí'i-ya cuenta ja á ñi kéndoo ndaa máa-i, chi ñi kándija-i nuu máa-yá ja kúu skéndoo ndaa-ya ñayivi chá'an-ga kuandatu va'a nuu-yá. ⁶Te nú ñi chí'i Dios cuenta ñin cháa ja á ñi kéndoo ndaa-de, vasa tú ní sátiñu-de, ná kéndoo ndatu-de, áchí David súan: ⁷Xáan ndatu kéndoo ñayivi já á ñi sá'a-ya táká'nu iní nuu táká tíñu ñáa ñi kasá'a-i, te ñi jasú-ya sikí kuáchi-i. ⁸Xáan ndatu kéndoo ñin cháa já tú ndenda kuáchi-de sikí-de, sá'a máa Tatá Dios, áchí David. ⁹Nuu máa ñin ñayivi xití ndúu kúu tu'un ndatu yá'a náún, xí súni kúu nuu ñayivi tú xití ndúu náún. Chj káka'an-yo já ní kándija Abraham te ja yúan ñi chí'i-ya cuenta-de ja á ñi kéndoo ndaa-de. ¹⁰Ndasa ñi chí'i-ya cuenta-de núsáa. Onde ná té xití ndúu-ga-de xí já á ñi xití ndúu-de náún. Nasu já á ñi xití ndúu-de kúu, chj onde ná té xití ndúu-ga-de. ¹¹Te onde ná té xití ndúu-ga Abraham, te ñi tá'ú-yá tíñu ja ná xití ndúu-de máa-de. Jjan ní kuu ñin tunj xí ñin sello, ja ní kándija-de, te ja yúan a ñi skéndoo ndaa-ya-de. Súan ñi sá'a-ya, náva'a ná kúu máa-de táa nuu táká ñayivi káandija, náva'a ná chí'i-ya cuenta-i ja á ñi káandoo ndaa-i vasa tú ní káxiti ndúu-i. ¹²Te suni kuu-de táa nuu ñayivi ní kaxiti ndúu, ko nasu núu ñayivi já ñian ñi kaxiti ndúu, chj suni ká'jin-i ichi ndíyi táa-yo Abraham. Te káandija-i nátu'un ñi kándija máa-de onde ná té xití ndúu-ga-de núu. ¹³Chj nasu sikí ley ní kéyu'u-yá, ja Abraham xí ñayivi kákuu tata-de ní'in tá'ú ñí ñúyívi. Chj sua sikí já kéndoo ndaa-i sá'a tu'un kándija-i kúu ja ní

keyu'u-yá. ¹⁴ Chì nú cḥaa káyi'i cḥii ley kákuu cḥaa xíin tá'u, te kákandija sání-yó núsáa. Te tu'un n̄i keyu'u-yá naa núú. ¹⁵ Chì kití in̄i-ya núú-í sá'a ley. Ko nuu tú ley ío, tú ñaun tu'un stívi tíñu ío. ¹⁶ Ja yúán, cuenta tu'un kándija-yó kúu ja kéndoo ndaa-yo, náva'a ná kóo-ún jíin tú'un ío luu in̄i máá-yá, te náva'a ná kéndoo seguro tu'un n̄i keyu'u-yá nuu táka tata-de. Ko nasu núú máá in̄i ñayivi káyi'i nda'a ley kúu, cḥi suni nuu ñayivi kákandija nátu'un n̄i kandija Abraham. Chì cḥaa-ún kúu táa taká yóo jín'an-yó, jito nuu máá-yá. ¹⁷ Nátu'un yóso núú tutú: Róo kuu táa núú kuítá'a xáan naciún n̄i sá'a-ri, áchí. Te nuu máá-yá n̄i kandija-de. Te máá-yá kúu l'a náschaku taká ndiyi, te kána-ya xini táka ndatíñu ja té koo-ga, te vai jáá-ni. ¹⁸ Te máá Abraham, vasa tú ñúkuu in̄i-de núú, ko n̄i ñúkuu in̄i-de. Chì n̄i kandija-de ja jáa-de kuu-de táa nuu kuá'a xáan ñúu, nátu'un n̄i ka'an-ya jíin-de: Súan ndea tata-ro. Achí-ya. ¹⁹ Te n̄i in̄i n̄i kandija-de. Tú ní kuítá'a xáan naciún n̄i sá'a-de cuenta ja á kuayii-de, cḥi a yani koo-de in̄i ciento kuia. Ní tú ní sá'a-de cuenta ja ní ichi cḥii Sara. ²⁰ Suni súan jíin tú'un n̄i keyu'u Dios, tú ní jáni sikí in̄i-de ja má kándija-de núú, cḥi sua n̄i kandija n̄i in̄i-ga-de. Te n̄i nakana jaa-ga-de Dios. ²¹ Te seguro xaan ní kandija-de ja kúu skikuu Dios tu'un n̄i keyu'u-yá. ²² Ja yúán ní chí'i-ya cuenta-de ja á n̄i kéndoo ndaa-de. ²³ Te nasu máá in̄i sikí Abraham yóso tutú ja súan n̄i chí'i-ya cuenta-de. ²⁴ Chì suni yóso ja sikí yóo, ja ná chí'i-ya cuenta yóo, ñayivi kákandija nuu máá Dios ja ní naschaku-ya Jito'o-yo Jesús. ²⁵ Chì Jesús n̄i jí'i-ya ja sikí kuáchi-yó. Te n̄i nachaku-ya náva'a ná kéndoo ndaa-yo.

5

Sikí tá'u ní in̄i ñayivi kákendoo ndaa

¹ A n̄i kákendoo ndaa-yo jíin tú'un kákandija-yó núsáa. Te ja yúán, tú kájito u'u tá'an-yó jíin Dios n̄i sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ² Chì ja sikí l'a-ún kákandija-yó, te núña ichi kivi-yó jíin tú'un luu ío in̄i-ya yá'a. Chì sikí yá'a ká'jin n̄i in̄i-yó te kusii in̄i-yo. Chì káñukuu in̄i-yo kivi-yó núú ndii ncháa kánchaa Dios. ³ Te nasu máá in̄i sikí tíñu yá'a, cḥi suni kúsii in̄i-yo sikí já kájito-yó tündó'o. Chì a kájin-yo já tündó'o sá'a ja ío paciencia in̄i-yo. ⁴ Te pacienkcia-ún yja-yó sá'a. Te ja ní yija-yó-ún, sá'a ja ñúkuu in̄i-yo. ⁵ Te tu'un ñúkuu in̄i-ún, tú kúka nuu-yo sá'a, cḥi tu'un n̄i kundá'u in̄i Dios yóo, ní jicḥa nuu kua'an in̄i añú-yo ní sá'a Espiritu Santo ja ní ja'a-ya núu-yo. ⁶ Chì onde ná tú kúu nama-yo máá-yó núú, te máá mí'in kivi te n̄i jí'i Cristo ja sikí ñayivi náá. ⁷ Chì fuerza-ni kuu kuu ndija in̄i cḥaa sikí in̄i cḥaa jika ndaa. Ko sanaa te chundéé in̄i in̄i cḥaa kuu-de ja'a in̄i cḥaa va'a. ⁸ Ko Dios, stá'an-ya núu-yo ndasa kundá'u in̄i-ya yóo, cḥi nini kándiso-yó kuáchi te ní jí'i Cristo ja'a yóo. ⁹ Vina a n̄i kákendoo ndaa-yo ní sá'a níñi-yá. Núsáa te ví'i-gá kaku-yó núú tú'un kití in̄i Dios sá'a-ya. ¹⁰ Chì nú kájito u'u-yo-yá sáa, te n̄i naketá'an-yó jíin Dios n̄i sá'a ja ní jí'i Se'e-ya, te ja súan, a n̄i naketá'an-yó jíin-yá, núsáa te ví'i-gá kaku-yó vina ja súan chakú-ya. ¹¹ Te nasu níni máá súan-ni, cḥi suni kákusii in̄i-yo núú Dios sá'a Jito'o-yo Jesucristo. Chì ja sikí l'a-ún, te n̄i naketá'an-yó jíin Dios vina.

Ja ní kenda kue'e kuu-yo

¹² Ja yúán, suni súan nátu'un n̄i kivi kuáchi in̄i ñayivi ní sá'a máá tú'un-ni cḥaa. Te sikí kuáchi-ún, te n̄i kivi kue'e kuu-yo. Te súan n̄i jicḥa kue'e kuu-yo-ún, nuu táka ñayivi, cḥi taká-i n̄i kasá'a-i kuáchi. ¹³ Chì onde ná té koo-ga ley, te n̄i jo kuáchi in̄i ñuyivi. Ko tú chí'i-ya cuenta nuu túu máá ley. ¹⁴ Kue'e kuu-yo-ún, n̄i tá'u tíñu onde kivi ní kii Adam, te onde kivi ní kenda Moisés, vasa onde sikí ñayivi já tú ní kásá'a-i kuáchi modo n̄i stívi Adam tíñu. Chì cḥaa-ún n̄i kuu muestra l'a cḥaa.

Ja ní kenda tu'un kuchaku-yo

¹⁵ Ko ta'u já ní ja'a-ya, nasu ní kii nátu'un máá kuáchi-ún. Chì nú sikí tíñu n̄i stívi máá tú'un-ni cḥaa onde sáa, te n̄i kaji'i kua'a ñayivi ní sá'a, núsáa te ví'i-gá sá'a tu'un luu ío in̄i Dios jíin tá'u lúu já'a máá tú'un-ni cḥaa Jesucristo, n̄i kajicḥa nuu nuu kuá'a-í. ¹⁶ Te s̄in sá'a kuáchi máá tú'un-ni cḥaa-ún, te s̄in sá'a ta'u-yá. Chì sikí kuáchi máá tú'un-ni cḥaa-ún te n̄i nakuxndí-ya-í ja tá'nu ndatu-i. Ko jíin tá'u-ún, te kii tu'un ja kéndoo ndaa-i, vasa kua'a-í n̄i kastívi-í tíñu. ¹⁷ Te nú máá tú'un-ni cḥaa-ún n̄i stívi tíñu, te ja yúán ní tá'u tíñu kue'e kuu-yo ní sá'a máá tú'un-ni cḥaa-ún, núsáa te ví'i-gá ná tá'u tíñu ñayivi kúchaku, sá'a máá tú'un-ni cḥaa Jesucristo. Chì ní in̄i vá'a-i máá tú'un luu ío in̄i-ya, te suni ní in̄i-ta'u já kéndoo ndaa-i. ¹⁸ Núsáa te nátu'un n̄i nakuxndí-ya sikí taká cḥaa, cḥi n̄i stívi máá tú'un-ni cḥaa-ún tíñu, suni súan máá tú'un-ni cḥaa n̄i sá'a tíñu ndaa, ja yúán te kaku taká cḥaa te kuchaku-de. ¹⁹ Chì nátu'un tú ní jandatu máá tú'un-ni cḥaa, te kua'a xáan cháa n̄i kivi koyo cḥi kuáchi n̄i sá'a-de. Suni súan n̄i jandatu máá tú'un-ni cḥaa, te kua'a xáan cháa kéndoo ndaa sá'a-ya. ²⁰ Ko ley, n̄i cḥaa náva'a ná ndea-ga kuáchi, ko nuu ní ndea-ga kuáchi, te n̄i ndea-ga tu'un

luu ío iní-ya. ²¹ Chì nátu'un nì tá'ú tíñu kuächi ja koo kue'e kuu-yo, suni súan ná tá'ú tíñu tu'un luu ío iní-ya jíin tíñu ndaa náva'a kuchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Jesucristo.

6

Ja tuká chakú-yo chí kuächi

¹ Ndasa ka'an-yo núsáa. Kukuu-ni-yo jíin kuáchi náva'a ná kuá'nu-ga tu'un luu ío iní-ya náún. ² Ma kúu kuti, chí yoo nì kají'i-yo, nì káenda-yo chí kuächi. Te naja kaka kuu-ga-yo jíin kuáchi núsáa. ³ Á tú kájuku'un iní-ro já táka yoo ja ní kajanducha-yo chí Cristo Jesús, suni nì kajanducha-yo chí tu'un nì jí'i-ya. ⁴ Chí nì kayuji ta'an-yo jíin-ya ja ní jí'i-ya, chí nì kajanducha-yo chí tu'un nì jí'i-ya. Te nì nachaku Cristo ma'ñú ndíyi nì sá'a tu'un luu máa Táa-ya, náva'a yoo, suni súan kuu kaka kuu jáa-yo. ⁵ Chí nú ñn núu-ni nì kanduu-yo jíin-ya jíin nátu'un nì jí'i-ya, suni súan nduu-yo jíin-ya jíin nátu'un nì nachaku-ya. ⁶ Tu'un ya'a a kájiní-yo, chí chaa tú'ú já kánde iní-yo, ñn núu-ni nì jí'i-de jika cruz jíin máa Cristo, náva'a ná naa yíki kúñu ja ndíso kuächi, náva'a ma kuátíñu sání-ga-yo núu kuächi. ⁷ Chí chaa ja á nì jí'i, a nì kenda-de iní nda'a kuächi. ⁸ Te nú nì jí'i-yo jíin Cristo, a kákandíja-yo já suni súan nachaku-yo jíin-ya. ⁹ Chí a kájiní-yo já Cristo nì nachaku-ya má'ñú ndíyi, te ma kúu kuti-ga-ya. Chí kue'e kuu-yo, tuká tíñ so'o-ya. ¹⁰ Te ja súan nì jí'i-ya chí kuächi, nì jí'i-ya ñn jíin-ni. Ko ja vna chakú-ya, chí Dios chakú-ya. ¹¹ Suni súan róo jíin'an-ró, ná sá'a-ró cuenta ja á nì kají'i ndíja-ro chí kuächi, chí Dios chakú-ro chí Dios nì sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

Ja tuká tíñ kuächi so'o-yo

¹² Núsáa te ma kuá'a-ró tú'un ja tá'ú tíñu-ga kuächi nuu yíki kúñu-ró já kúu. Chí kuní kuächi-ún ja kuándatu-ro núu sá'a-ró táka tíñu ndío iní yiki kúñu-ró. ¹³ Ní ma sokó-ro táka pedazo yiki kúñu-ró núu kuächi ja sá'a tíñu ñáa, chí sua sá'a-ró cuenta ja ní kanachaku-ro má'ñú ndíyi, te ná kuá'a-ró máa-ró núu Dios. Te táka pedazo yiki kúñu-ró ná kuá'a-ró núu-ya ja sá'a-ya tíñu ndaa jíin. ¹⁴ Chí kuächi, ma kúu tá'u-ga tíñu nuu-ro, chí tuká káy'i-ró ndá'a ley, chí sua káy'i-ró ndá'a tú'un luu ío iní-ya. ¹⁵ Ndasa kuu núsáa, kukuu-yo sá'a-yo kuächi, chí tuká káy'i-yo ndá'a ley, chí sua káy'i-yo ndá'a tú'un luu ío iní-ya náún. Ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájiní-ro já nú káandatu-ro núu ñn chaa, mozo-de kakuu-ró, chí nì kaja'a-ró máa-ró núu-dé náva'a kuu-ro mozo-de kuándatu-ro núu-dé. Suni súan nú kuándatu-ro núu kuächi, te kuu-ro. Xí nú kuándatu-ro núu-ya, te kendo ndaa-ro. ¹⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chí vasa nì kakuu-ró mozo nuu kuächi, ko vna chí onde jíin iní jíin añu-ro ní kajandatu-ro núu tú'un, ná modo nì kajatá'u-ró. ¹⁸ Te vna a nì kenda koyo-ro iní nda'a kuächi. Te nì kanduu-ró mozo nuu táka tíñu ndaa. ¹⁹ Nátu'un kaka'an ñayivi yúki, súan ká'an-rí jíin-ró. Chí tú yachí xini-ro. Chí nátu'un sáa, nì ja'a-ró táka pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu chá'an jíin núu tíñu ñáa ja ní kaa ñáa-ga sá'a, suni súan vna ná kuá'a-ró táka pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu ndaa, náva'a kenda tíñu ndoo. ²⁰ Chí ná nì kakuu-ró mozo nuu kuächi, ko síki tíñu ndaa tú ní kakuu-ró mozo. ²¹ Naún nì ja'a táka tíñu-ún nuu-ro, chí vna kákuka nuu-ro sá'a-ún. Chí nú kukuu-yo jíin-ún te kuu-yo. ²² Ko vna a nì kenda koyo-ró iní nda'a kuächi. Te nì kanduu-ró mozo Dios. Te a nì kandundoo-ró ní sá'a-ya, te onde sandí'i-na te kuchaku-ro ní káni. ²³ Chí ya'u-yo já kuá'a kuächi nuu-yo kúu ja kúu-yo. Ko ñn ta'u-yo já kuá'a Dios nuu-yo kúu ja kúchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

7

Modo ja tíñ ley so'o ñayivi

¹ Nání, xí tú kájuku'un iní-ro já tíñ ley so'o ñn chaa nú nini chakú-de náún. Ká'an-rí jíin cháa kájiní ndasa ká'an ley. ² Chí ña'an ní tãnda'a, yí'i-ña ndá'a yíi-ñá sá'a ley, ko nú a nì jí'i yíi-ñá, a nì kenda-ña chí ley cuenta yíi-ñá. ³ Ja yuán, nú chakú yíi-ñá, te ketá'an-ña jíin ingá chaa, te kunání-ña ñá'an ísiki ncháa yíi nú súan. Ko nú a nì jí'i yíi-ñá, a nì kenda-ña chí ley-ún. Te vasa ná ketá'an-ña jíin ingá chaa, nasu ísiki ncháa-ña yíi-ñá. ⁴ Suni súan róo jíin'an-ró, ñání mání, a nì kají'i-ro núu ley ja súan nì jí'i yíki kúñu Cristo, náva'a ná náketá'an-ró jíin ingá, ja kúu máa I'a ja ní nachaku ma'ñú ndíyi, náva'a kuu sá'a-yo táka tíñu va'a kuní Dios. ⁵ Chí ná nì kajika-yo jíin modo kakuu iní ñayivi, te nì ndukanda táka ja ndío iní-yo jíin kuächi nì sá'a ley. Te nì kasatíñu-ún iní pedazo yiki kúñu-yo, te nì sá'a táka tíñu ja kúu-yo jíin núu. ⁶ Ko vna nì kenda koyo-yo iní nda'a ley, te nì kají'i-yo núu já jasú-yo-ún. Te ja yuán kájatíñu jáa-yo jíin máa Espíritu, nasu jíin tutú aná'an. ⁷ Ndasa ka'an-yo núsáa, ley kúu kuächi náún. Ma kúu kuti. Ko ja máa-rí, ma kuní-rí ja ío kuächi nú tú ley núu. Te suni ma kuní-rí ja ío tu'un ndío iní nú tú ní ká'an ley jíin-rí: Ma ndío iní-ro, áchí. ⁸ Te jíin ley nì jikín nuu kuächi jíin-rí, te nì skíi iní-rí nì ndío iní-rí táka tíñu kuní. Chí nú tú ley, te a nì jí'i kuächi nú súan. ⁹ Te ruu, tú ní

jini-ri ley, te ni ichaku-ri saá. Ko nuu ni chaq tu'un tá'ú tiñu, yúan-na te ni nachaku kuachi, te ruu ni ji'i-ri. ¹⁰ Te ley chi kuchaku-yo jín núu, ko ni jini-ri ja kuni kuu-ri jín. ¹¹ Te jín tu'un tá'ú tiñu, ni jikin nuu kuachi jín-ri, te ni xnda'ú ruu, te ni ja'ni rúu. ¹² Ja yúan ío ndoo ndija máa ley. Te tu'un tá'ú tiñu, suni ío ndoo, ío va'a, te ío ndaa.

Ndasá kájtá'an ley yúku jín ley máa-yá

¹³ Te ja ío va'a yúan, ni ja'ni rúu náun. Túu, chi sua máa kuachi, jín máa ley ja ío va'a ni ja'ni rúu, náva'a ná kuni-yo ja kuachi ndiso ndija kuachi, te kaa xaan-gá kuachi siki kuachi sa'a tu'un tá'ú tiñu. ¹⁴ Chi kájin-yo ja ley jáka cuenta Espiritu, ko ruu, chi chaq yúku kuu-ri. Te ni jaan kuachi ruu, te jándatu-ri nuu. ¹⁵ Chi tiñu sa'a-ri, tú júku'un ini-ri jín, ni tú sa'a-ri ja kuni-ri, chi sasua sa'a-ri ja kiti ini-ri jito-ri-ún. ¹⁶ Te nú sa'a-ri ja tú kuni-ri-ún, yúan-na te játu'ún-ri ja ío va'a ley. ¹⁷ Ja yúan, vina nasu rúu kuu ja sa'a tiñu-ún, chi kuachi ja ncháa ini-ri kuu ja sa'a. ¹⁸ Te ja jini-ri ja ini-ri, ja kuni ka'an ini añu máa-ri, tú ncháa tiñu va'a, chi kuu ini-ri sa'a-ri tiñu va'a, ko tú kúndé-ri sa'a-ri. ¹⁹ Chi tú sa'a-ri tiñu va'a ja kuu ini-ri sa'a-ri, ko tiñu ñáa ja tú kuni-ri sa'a-ri-ún, sa yúan sa'a-ri. ²⁰ Te nú sa'a-ri tiñu ja tú játa'an ini-ri, nasu rúu sa'a yúan, chi kuachi ja ncháa ini-ri kuu ja sa'a. ²¹ Jini-ri inga ley yá'a núsáa: Vasa kuu ini-ri sa'a-ri tiñu va'a, sasua ncháa tiñu ñáa ini-ri. ²² Chi kúsi ini-ri jín ley Dios onde jín ini jín añu-ri. ²³ Ko jini-ri nuu ingá ley ja jáka ini taká pedazo yiki kúñu-ri, kájtá'an jín ley ja jáka jín ja jini tuni-ri, te nátu'un preso skivi ruu ini nda'a ley ndiso kuachi ja ncháa ini pedazo yiki kúñu-ri. ²⁴ Naka ndá'u chaq kuu-ri. Ndéja náma ruu chi modo máa-ri yá'a ja kuu núsáa. ²⁵ Ná kúta'u-ri nuu Dios sa'a máa jito'o-yo Jesucristo. Núsáa te játiñu-ri nuu ley Dios jín ja jini tuni-ri, ko nuu ley kuachi, chi jín modo máa-ri játiñu-ri.

8

Modo jáka-yo jín máa Espiritu

¹ Núsáa te vina ma náku-xndí kuti-yá siki ñayivi káyi'i nda'a Cristo, chi tuká kájika-i nátu'un kuni modo máa-i, chi sua kájika-i nátu'un kuni máa Espiritu. ² Chi ley ja ka'an Espiritu, onde jín Cristo Jesús sa'a ja chakú-yo. Yúan ní nama ruu ini nda'a ley ja ndiso kuachi jín ja ndiso kue'e kuu-yo. ³ Chi tiñu ja tú ní kuu sa'a ley siki ja vítá ini ñayivi, te ni sa'a Dios, chi ni táji-yá Se'e-ya ní kii nátu'un kándaá máa-yó, náva'a kundiso-ya kuachi. Te ni nakuxndi-ya siki kuachi ja ndiso ñayivi. ⁴ Náva'a ná skikuu-yó taká tiñu tá'ú ley sa'a-ya, jín yóo ja tú kájika-yó nátu'un kuni máa modo ñayivi, chi kájika-yó nátu'un kuni máa Espiritu. ⁵ Chi ñayivi kájika nátu'un kuni máa modo máa-i, ja kuu modo máa-i kájitú ini-i jín. Ko ñayivi kájika nátu'un kuni máa Espiritu, ja kuu tiñu Espiritu kájitú ini-i jín. ⁶ Chi nú kájaní ini-yo nátu'un kuni modo ñayivi, te kuu-yo. Ko nú kájaní ini-yo nátu'un kuni máa Espiritu, te kuchaku-yo jín tú'un kuaká'nu ini. ⁷ Ñayivi jáni ini-i siki modo máa-i, chi jito u'u-i Dios, chi tú jándatu-i nuu ley Dios. Te ni ma kuu kuandatu-i. ⁸ Tú kuu kusij ini Dios sa'a ñayivi kájika jín modo máa-i. ⁹ Ko róo tuká kájika-ró jín modo máa-ró, chi jín Espiritu kájika-ró, te nú ncháa ndija Espiritu Dios ini-ro. Te nú ñayivi tú ndiso-i Espiritu máa Cristo, nasu ini nda'a-ya yi'i-i. ¹⁰ Ko nú ncháa Cristo ini-ro, te vasa siki kuachi a ni ji'i yiki kúñu-ró, ko chakú añu-ro siki tiñu ndaa. ¹¹ Ko nú ini-ro jíná'an-ró ncháa Espiritu máa Dios, I'a ni naschaku Jesús ma'ñu ndíyi, te suni súan jín Espiritu-ya ja ncháa ini-ro te nachaku yiki kúñu-ró ja kuu-ún sa'a Dios ja ní naschakú-ya Cristo Jesús ma'ñu ndíyi. ¹² Ñáni, chaq káitay kákuu-yó núsáa. Ko nasu núu modo máa-yó, ja káka-yó nátu'un kuu ini máa-yó. ¹³ Chi nú kájika-ro nátu'un kuni modo máa-ró, te kuu-ró ní súan. Ko nú jín Espiritu xnáa-ro taká tiñu ja sa'a-ró jín modo máa-ró, te kuchaku-ro. ¹⁴ Chi taká ñayivi ja káyo-xnú Espiritu Dios nuu-í, ñayivi yúan kákuu se'e Dios. ¹⁵ Chi nasu nátu'un mozo ni sa'a-ya róo ja yú'u-ro ingá jinu, chi ni nduu-ró nátu'un se'e-ya. Te ja yúan kákana ndá'u-yo: Abba, ja kuni ka'an: Aj Táta máni. ¹⁶ Chi suni máa Espiritu ká'an ndaa tá'an jín añu-yo ja kákuu-yó se'e Dios. ¹⁷ Te nú se'e-ya kákuu-yó, suni chaq ní'tá'u kákuu-yó, chaq ni'in tá'u núu Dios kákuu-yó. Te ni'in ká'nu-yó tá'u-yo jín Cristo. Te ní súan kuandéé ini yo ndó'o ta'an-yo jín-yá, náva'a suni nduñá'nu luu ta'an-yo jín-yá.

Ja kóo kivi kuánchaq tundó'o ñuyivi

¹⁸ Chi jáni ini-ri ja taká tundó'o kándo'o-yó vina, ni ma káni tá'an kuti jín tú'un nduñá'nu luu-yó ja kenda kúee-ga, te kuni ndijin-yo núu. ¹⁹ Chi taká ja ní sa'a-ya, kañukuu ini onde kenda ndijin taká se'e Dios. ²⁰ Chi taká ja ní sa'a-ya, ni kivi sáni ini nda'a tú'un té'yu, ko nasu ja kákuu máa, chi súan ni jata'an ini máa I'a ní sa'a. Te kañukuu ini. ²¹ Chi ñayivi kivi, te taká ja ní sa'a-ya-ún, kenda ini nda'a tú'un té'yu, te kaka kuu ndicha-ña jín tú'un luu nátu'un taká se'e Dios. ²² Chi kájin-yo ja taká ja ní sa'a-ya-ún, ñayivi ká'nu-ni kátana, te kájito tundó'o onde vina. ²³ Te nasu máa ñayivi ja ní sa'a-ya-ún, chi suni onde yóo, ja ní kejá'a sátiñu Espiritu ini-yo, te suni kátana-yó jín ini máa-yó, káindatu-yo ja náki'in se'é-ya yóo. Yúan kuu

ja náma-ya yíki kúñu-yó. ²⁴ Chì káñukuu inì-yó te a nì kakaku-yó. Te nú ndijin kándé-é-yó núu ìn ja káñukuu inì-yó, nasu já káñukuu inì-yó kúu. Chì nú ìn ja á kájini-i nuu kúu, ndé ñayivi kúñukuu-ga inì núsáá. ²⁵ Ko nú ja tú kájini-yó núu kúu, káñukuu inì-yó. Yúan-na te jín paciencia káinda-tu-yó-ún. ²⁶ Suni súan chéndéé tá'an Espiritu jín-yó já vitá inì-yó, chì tú kájini-yó kakán ta'u-yó nátu'un kánúu kakán ta'u-yó, ko suni máá Espiritu kúu ja jikán ta'u já'a-yó, te tána jín, te tú n'ín tú'un ka'an jín. ²⁷ Ko máá I'a jito nchaq vii iní añu-yó, jini-ya ndasa jáni inì Espiritu. Chì máá Espiritu, jikán ta'u já'a táká ñayivi ndóo nátu'un kuní máá Dios.

Ja má kúu kuanchaa-i yóo inì nda'a Cristo

²⁸ Te a kájini-yó já táká ja tá'an ñayivi, kendoo va'a-ga-i jín sá'a-ya, nuu ñayivi já kákumani-i jín-yá, ja ní kana-ya xini-í nátu'un nì jata'an inì-ya. ²⁹ Chì táká ñayivi, jín tiempo a nì jini-ya núu-í. Suni nì teta'an-ya-í ja ná koo-í nátu'un káa Se'e-ya, náv'a a ná kúu Jestu ñani núu vásá sáva-ga ñani. ³⁰ Te máá ñayivi ní teta'an-ya-ún, suni nì kana-ya xini-í, te ñayivi ní kana-ya xini-ún, suni nì kakendoo ndaa-i nì sá'a-ya. Te ñayivi ní kakendoo ndaa-ún, suni nì nduñá'nu luu-i nì sá'a-ya. ³¹ Te ñaun káka'an-yó siki tú'un yá'a núsáá. Chì nú Dios ká'an-ya já'a-yó, te ndéja kúu ka'an siki-yó núsáá. ³² Chì máá-yá, tú ní sásá'an-yá Se'e-ya, chì sua nì ja'a-ya-í ja siki táká-yó. Te naja má kuá'a-ya táká ndatíñu nuu-yó ondé jín Sé'e-ya núsáá. ³³ Ndéja kúu kakan kuachi siki ñayivi ní kaji Dios núsáá. Máá Dios kúu I'a skéndo ndaa yóo. ³⁴ Ndéja náku-xndí siki-yó. Máá Cristo kúu I'a nì j'i, te suni nì nachaku-ya má'ñu ndíyi, te vina kanchaa-ya íchi ndáv'a Dios, te suni I'a-ún ká'an-ya já'a-yó. ³⁵ Ndéja kúu kuanchaa yóo nuu tú'un nì kundá'u inì Cristo yóo núsáá. Á tundó'o, xí já ndúku'i'a inì-yó, xí já kájika jínu-yó, xí tamá, xí já kájika víchi-yó, xí já káyu'u-yó, xí yuchi náun. ³⁶ Nátu'un yóso núu tutú: Ja siki ní kúu ja káji'i-ná ndita'an kivi, te nátu'un ri kiti kúu, kájani inì-i kájito-i náá, áchi. ³⁷ Ko tú súan, chì sua nì kundéé-ga-yó jín táká tu'un yá'a nì sá'a máá I'a-ún ja ní kundá'u inì-ya yóo. ³⁸ Chì jáni ndija inì-rj ja ní kue'e kuu-yó, ni tu'un ja chakú-yó, ni ndajá'a máá-ún, ni ja kakuñá'nu, ni ja kátá'u tíñu, ni ja vína, ni ja yúchaan, ³⁹ ni nuu súkún, ni nuu kúnú, ni ñn ndatíñu ja ní sá'a-ya, ma kúu kuti kuanchaa yóo nuu tú'un ja máá Dios jín Jíto'o-yó Cristo Jesús, nì kundá'u inì-ya yóo.

9

Tu'un ñayivi Israel

¹ Ká'an ndaa-rj tu'un Cristo, tú xndá'u-rj, chì súan ká'an ndaa-rj jini-rj inì añu-rj jín Espiritu Santo. ² Chì ndúku'i'a xaan iní-rj, te nene tá'u'u inì añu-rj. ³ Chì suni kuní máá-rí kuxio-rj nuu Cristo, te ná náa-rí núu, ja siki ñani-rj ja kúu tá'an-rj ja ñn-ni ñni, ñn-ni kuñu, kákuu-rj jín. ⁴ Te chaa Israel kákuu-de. Máá-de kákuu chaa naki'in sé'é-ya, jín ja nduñá'nu-de, jín ja ní sá'a-ya contrato jín-de, jín ja ní ja'a-ya ley nuu-de, jín ja chíñu'ún-de máá-ya, jín tú'un nì keyu'u-yá nuu-de. ⁵ Te chì tata chaa-ún, nì kánda ndiyi táa-yó. Te suni chì tata yúan, nì kenda ñni, kuñu Cristo. Te táká ndatíñu yí'i nda'a Dios. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén. ⁶ Ko nasu já ní tiví tu'un Dios, chì nasu táká ñayivi já kákuu tata Israel kúu máá cháa Israel. ⁷ Te suni vasa tata Abraham kákuu-i, ko nasu ndí'i-i kákuu se'e-de. Chì sua ká'an: Chì Isaac koo ja kunáni-i tata-ro, áchi. ⁸ Yuán kuní ka'an, nasu já kákuu se'e yiki kúñu kákuu se'e Dios, chì sua se'e ja ní keyu'u-yá-ún. Chì-i-ya cuenta-i ja kákuu ndija-i tata-ún. ⁹ Chì ya'a kúu tu'un nì keyu'u-yá: Suni kivi yá'a jinu kuia, te chaa-rj, te koo ñn se'e yí Sara, áchi. ¹⁰ Te suni ió inga tu'un, chì suni nì n'ín sé'e Rebeca. Uu se'e yí nì sá'a ñn-ni chaa, ja kúu ndiyi táa-yó Isaac. ¹¹ Te ondé ná té kaku-ga-i jín'an-i, ní té kuni-ga-i sá'a-i ja vá'a ja'u, náv'a a kendoo n'ín tu'un, nì kaji ní kúuún Dios máá-i. Chì nasu jín tíñu sá'a-í, chì siki já ní kana-ya xini-í. ¹² Chì nì ka'an-ya jín-ña: Ja ñá'nu kuatíñu nuu já súchi, áchi-ya. ¹³ Nátu'un yóso núu tutú: Nì kumani-rj jín Jacob, te nì kití inì-rj nuu Esaú, áchi. ¹⁴ Ndasa ka'an-yó núsáá. Á sá'a Dios tíñu ja tú ió ndaa náun. Ma kúu kuti. ¹⁵ Chì nì ka'an máá-ya jín Moisés: Ndéja kuní-rj kundá'u inì-rj, te kundá'u inì-rj, te ndéja kuni-rj kukui'a inì-rj jín te kukui'a inì-rj jín, áchi-ya. ¹⁶ Núsáá te tú kée tíñu sá'a ní chaa kuní, ní chaa jíku jín, chì máá Dios kúu I'a kundá'u inì-ya. ¹⁷ Chì áchi tutu ij jín rey Faraón: Ja yúan ní jani-rj róo náv'a a ná kuichá tu'un sí'ví-rí k'ín ní ñuyivi, te kuni ndijin-i ndasa káa fuerza-rj ja kúkuu-rj jín-ró, áchi. ¹⁸ Núsáá, te nú ndéja kuni-ya, te kundá'u inì-ya, te ndéja kuni-ya, te sándava-ya inì. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro jín-rí: Naja jikán-ga-ya kuachi núsáá, chì ndé chaa kuu kasu nuu-ya ndasa játa'an inì-ya, achí-ro. ²⁰ Chì sua ka'an-rj jín-ró: Te róo, ndé chaa kúu-ró já státá'an-ró jín Dios. Á kuu ka'an kisi ñu'un jín máá cháa nì sá'a-ún: Naja ní sá'a-ró rúu, achí. ²¹ Te chaa sá'a-ún, ió derecho-de ja sá'a-de ñn kisi ku'un ndatíñu luu, te inga kisi ku'un ndatíñu chá'an xí túu. ²² Te nú kuní Dios stá'an-ya núu-í ndasa káa tu'un kití inì máá-ya, náv'a a kuni-i na fuerza

ndiso-ya, te nú ja yúan jíin paciencia tú ní ndí'i yachi-ya ñáyivi-ún, cuenta kisi ja á yani naa ñúkuún máá, te naja tú játú'ún-ró nú súan. ²³ Te súan sá'a-ya, chí kuni-ya kuichá tu'un ndasa sá'a-ya kuá'a tínu luu xaan núu ñáyivi já ní sáva'a-ya-í, nátu'un jíin kisi, súan ná kéndoo luu-i jíin-yá. ²⁴ Ñáyivi yúan kákuu yóó ja ní kana-ya xini-yo. Chí nasu máá in ñáyivi judío ní kána-ya xini, chí suni nì kana-ya xini ñáyivi sìn naciòn. ²⁵ Suni súan nátu'un ká'an nuu tutú Oseas: Ñáyivi já ná tú ní kúu ñáyivi máá-rí-ún núu, skúnáni-rí-i ñáyivi máá-rí vina. Te ña'an já tú ní kúmaní-rí jíin-ña núu, skúnáni-rí-ña ñá'an já maní-rí jíin vina. Achí. ²⁶ Yúan-na te nuu ní ka'an-ya: Nasu róó kákuu ñáyivi máá-rí, áchí-ya, tu'un ñuu yúan ka'an-i: Ñáyivi yúan se'e Dios I'a chakú kákuu-i. ²⁷ Suni súan nì kana jaa Isaías tu'un ñáyivi Israel: Vasa nandea se'e ñuu Israel nátu'un ñití káa yu'u mar, ko in tìn-ni-i kaku, ²⁸ chí máá Tatá Dios sijnú-ya tínu sá'a-ya já ndonda-ya siki ñúyivi, te yachi sánda-ya. ²⁹ Nátu'un nì ka'an Isaías onde sáa: Te nú máá Tatá I'a tìn so' o taká soldado, nú tú ní skéndoo-ya yakú-ga tata nuu-yo núu, te nátu'un ñáyivi-ñuu Sodoma jíin ñáyivi-ñuu Gomorra, súan kuu-yó te súan ta'an-yo núu. Achí. ³⁰ Ndasá ka'an-yo núsáá. Ñáyivi sìn naciòn, tú ní kándúkú-i tínu ndaa, ko nì kákindoo ndaa-i, chí siki já ní kákindíja-i, yúan ní kákindoo ndaa-i. ³¹ Te ñáyivi Israel, nì kándúkú-i ja kéndoo ndaa-i jíin ley, ko tú ní skikuu kuti-í jíin máá ley. ³² Te naja. Chí nì kándúkú sáni-i, nasu jíin tu'un kándíja, chí sasua jíin taká tínu tá'u ley. Ja yúan ní kajúngoyo-i siki máá yúu xín tínu skáchi'i xinj já'a-í. ³³ Nátu'un yóso núu tutú: Nde'é, chí onde Sion kaitúu-rí máá yúu xín tínu skáchi'i xinj já'a-í, te suni jungoyo-i sá'a yuu-ún. Te ñáyivi kándíja nuu yúu-ún, ma kúka nuu-í, chí máá-yá kúu, áchí.

10

¹ Ñáni, kúu ndija inji añú-rí, te jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a ñáyivi Israel, náva'a kaku-i jíin'an-i. ² Chí ruu, a jíin ndaa-rí ja bueno kákuu inji-i kájito-i Dios, ko tú kákindaa inji-i jíin. ³ Chí tú kájuku'un inji-i ndasa kéndoo ndaa-i sá'a Dios, te kándúkú-i ja kéndoo ndaa-i sá'a máá-i. Te ja yúan tú kájandatu-i nuu íchi ndaa Dios. ⁴ Chí jíin Cristo te nì jukuiñi tu'un ká'an ley, náva'a kéndoo ndaa taká ñáyivi kándíja. ⁵ Chí nì ka'an Moisés ja nú in chaá skikuu tínu ndaa ká'an ley, te kuchaku-de jíin. ⁶ Ko tu'un kéndoo ndaa, kenda chí tu'un kándíja-yó, te ká'an súan: Ma káni inji añú-ro: Nde chaá kaa ki'in andívi núsáá, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xnúu-de Cristo onde nuu ñú'un. ⁷ Ni ma káni inji-ro: Nde chaá kuun-de ki'in-de inji tunchi núsáá, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xndaa-de Cristo ma'ñú ndíyi. ⁸ Ko ndasa ká'an tu'un-ún: Yani jíin-ró ío tu'un ka'an-ro, inji yu'u-ro te inji añú-ro ío, áchí. Yuán kúu tu'un kákindíja-yó, te yúan kúu tu'un kájani-ró. ⁹ Chí nú játú'ún-ró onde jíin yú'u-ro já Jito'o-ro kúu Jesús, te nú onde jíin iní jíin añú-ro kándíja-ró já ní nachaku Jesús ma'ñú ndíyi nì sá'a Dios, yúan-na te kaku-ro.

Kánúu káni-yó tu'un-ya ná kándíja-i

¹⁰ Chí jíin iní jíin añú-yo kándíja-yó-yá náva'a kéndoo ndaa-yo. Ko jíin yú'u-yo kuatú'ún-yó-yá náva'a kaku-yo. ¹¹ Chí tutu ij ká'an: Taká ñáyivi kándíja-i nuu-yá, ma kéndoo kuti-í tuká nuu, áchí. ¹² Chí tú ká'io sìn ñáyivi griego jíin ñáyivi judío, chí suni in-ni máá Jito'o-yo tìn so' o taká-i. Te kúndá'ú xaan inji-ya ñáyivi káka'an nda'ú jíin-yá. ¹³ Chí taká ñáyivi káka'an nda'ú jíin máá Jito'o-yo onde jíin sí'ví-yá, kaku-i. ¹⁴ Ndasá ka'an nda'ú-i jíin-yá te nú tú kákindíja-i-ya. Te ndasa kándíja-i-ya te nú tú jíni so'o-i tu'un-ya. Te ndasa kuni so'o-i te nú tú ñaún kani tu'un-ya núu-í. ¹⁵ Te ndasa kani-i tu'un-ya te nú tú táji-yá-i ki'in-i. Nátu'un yóso núu tutú: Xáan luu kándaa ja'a ñáyivi kájani tu'un kuaká'nu inji, jíin já'a ñáyivi kájani tu'un va'a tu'un luu. ¹⁶ Ko nasu taká-i káchu'un inji-i ja ká'an tu'un va'a, chí nì ka'an Isaías: Táta, ndé ñáyivi kándíja tu'un kájani-ná vii, áchí-de. ¹⁷ Núsáá te kuu kándíja-i onde nú kuni so'o-i, te kuu kuni so'o-i onde nú koo ja káni tu'un Dios. ¹⁸ Ko ruu ká'an-rí: Á tú ní kájini so'o-i. Jandaa nì kájini so'o-i, chí ká'an: Ní ñúyivi ní kenda tu'un-i te onde nuu ndí'i-ña ñuyivi ní jicha tu'un-i, áchí. ¹⁹ Ko ruu ká'an-rí: Á tú ní kájuku'un inji ñáyivi Israel tu'un ya'a. Xnañúu-ga nì ka'an Moisés: Ná kúkuñi-ró sá'a-rí jíin ingá naciòn ja násu ñuu máá-rí kuu, te jíin in naciòn ñáá skití inji-rí róó, áchí-de. ²⁰ Suni Isaías nì chundéé iní-de nì ka'an-de: Ñáyivi já tú ní kánandúkú ruu, a nì jiní-i ruu. Te ñáyivi já tú ní kájika tu'un ruu, nì stá'an ndíjin-rí máá-rí nuu-í, áchí-de. ²¹ Ko siki ñáyivi Israel ká'an: Nchaka ncháa, nì jata ñaa-rí nda'a-rí nuu ñáyivi tú jándatu, jíin núu ñáyivi ní'in inji, áchí-ya.

11

Ja ío in tìn-ga ñáyivi Israel

¹ Núsáá te ká'an-ri: A n̄i kiñi'in Dios ñayivi máá-yá náún. M̄a kúu kuti. Ch̄i ruu, suni cháa Israel kúu-ri, tata Abraham kúu-ri, tá'an tata Benjamín kúu-ri. ² Tú ní kiñi'in Dios ñayivi máá-yá ja á n̄i jini-ya núu-í jín tiempo xí tú kájin-ri tutú i ndasa ká'an tu'un Elías, ndasa n̄i ka'an ndá'ú-de jín Dios sikí ñayivi Israel: ³ Táta, n̄i kaja'ni-í cháa káani tu'un-ni, te n̄i kajacha-i altar-ni. Te náá, máá'ín-na-ná n̄i kendoo. Te vina, káchindikin-i náá, ka'ni-í náá kákun-i, áchi-de. ⁴ Ko yúan-na te ndasa ní xndió káni Dios tu'un nuu-de núsáa: A ñáva'a ná'ín-ri vásté usiá mil ñayivi káchin'ún ruu, te ñayivi-ún tú kájukuiñi jítí kúti-í nuu ndosó Baal, áchi-ya. ⁵ Te suni súan vina, ch̄i ío ñn t̄in-ga, te jín tú'un luu ío in̄i-ya ní kaji-ya-ún. ⁶ Te nú sikí tú'un luu ío in̄i-ya kúu, nasu ní ní'in-í jín t̄in n̄i sá'a-i núsáa. Ch̄i nú súan, te n̄i jita tu'un luu ío in̄i-ya núu. ⁷ Naún káka'an-ri núsáa. Ja ní kandúkú ñayivi Israel, tú ní kákundé-i ní'in-í. Ko n̄i kákundé ñayivi ní kaji-ya-ún, n̄i kani'in-í. Te sava-ga-i ní kandun̄i'in in̄i-í. ⁸ Natu'un yóso núu tutú: Nuu-í n̄i ja'a Dios ñn xin̄i já tú júku'un kuti ini, jín ndúchi já tú kun̄i kuti, jín só'o ja tú kuni só'o kuti ondé vina, áchi. ⁹ Te n̄i ka'an David: Viko kásá'a-i, ná kúu natu'un ñn xeyu, ñn ja t̄in yátá-ún-i, ñn tunchi, ñn nuu ní'in-í ya'u-i. ¹⁰ Te nduchi-í, ná kúnaa náva'a m̄a kúu nde'é-i jín, te ná kóo t̄i-í ní káni, áchi-de. ¹¹ Núsáá te ruu ká'an-ri: N̄i kandua-i, te n̄i kajita ij-í náún. M̄a kúu kuti. Ch̄i sua n̄i kakaqu ñayivi s̄in nación ja súan n̄i kasáña'mu ñayivi Israel, náva'a ná kúkuñi máá Israel jín'an. ¹² N̄i kasáña'mu Israel, te ja yúan ní ndukúka ñuyivi. N̄i kajita Israel, te ja yúan ní ndukúka ñayivi s̄in nación. Naga n̄i kuu ja xáan ndatu t̄in koo ondé kivi ná náki'in sé'é-yá taká Israel núsáa. ¹³ Ch̄i jín róo ñayivi s̄in nación ká'an-ri, ch̄i ruu suni cháa skáka tu'un nuu cháa s̄in nación kúu-ri, te jif̄i'ún ká'an-ri sikí t̄in sá'a-ri, ¹⁴ náva'a ná kúkuñi tá'an-ri sá'a-ri, te kaku sava-de sá'a-ri. ¹⁵ Ch̄i nú ní'ín-in-ya Israel, te ja yúan ní kanaketá'an ñayivi ñuyivi jín-ya, núsáá te kivi náki'in sé'é-yá Israel, te nasu natu'un ja ní nachaku-i m̄a ñu ndi'i koo yúan náún.

Olivo yúkú xiní olivo táta

¹⁶ Te nú ío ndoo nde'é ja kúun núu, te suni ní-í ní ío ndoo. Te nú ndu'u ío ndoo, suni súan ío ndoo taká nda'a. ¹⁷ Ko nú sava nda'a-ún, n̄i kajanchaa, te nú róo ja kúu-ró ñn nda'a yúnu olivo yúkú, n̄i nuku'un-ró núu ní kajanchaa nda'a táta-ún, te nú stáa ta'an-ri kájin ondé ndu'u númá máá yúnu olivo táta, ¹⁸ m̄a sateyí-ró máá-ró ja ndóna-ró sikí taká nda'a-ún núsáa. Ch̄i nú sateyí-ró máá-ró, te ná nuku'un in̄i-ri já tú stáa ndu'u-ún kajin-ró, ch̄i sua stáa-ró kájin máá ndú'u-ún. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ri: Sava nda'a ní kajanchaa kua'an náva'a nuku'un-ri yá'a, achi-ri. ²⁰ Bueno, ko sikí já tú ní kákandija máá ndá'a-ún, yúan ní kajanchaa. Ko róo, ch̄i sikí já kándija-ró, yúan nukuiñi n̄i'in-ró. M̄a sávi-ri máá-ró núsáa, sua yu'ú-ri. ²¹ Ch̄i nú Dios, tú ní kúnda'ú in̄i-ya máá ndá'a xín t̄in-ún, naga ní kuu róo, ja kúnda'ú in̄i-ya róo. ²² Nde'é vá'a-ró núsáa, ndasa kúnda'ú in̄i Dios, te suni xa'an in̄i-ya. Xa'an in̄i-ya jín cháa n̄i kandua-ún, ko kúnda'ú in̄i-ya róo, te nú kundij n̄i'in-ró jín tú'un kúnda'ú in̄i-ya róo. Te nú túu, te suni kuancha-ya róo k'i'in-ró. ²³ Suni súan máá ñayivi-ún, nú kandija-i, suni nuku'un-í, ch̄i máá Dios kuu nachu'un tuku-ya-í. ²⁴ Te nú róo, vai-ró chíi yunu olivo ja á káa yúkú, te n̄i nuku'un-ró xiní yúnu olivo táta, vasa nasu tá'an-ún kúu-ró, naga n̄i kuu ñayivi-ún ja máá ndá'a xín t̄in kákuu-í, ja má náchu'un-ya-í xin̄i máá yúnu olivo máá-i núsáa. ²⁵ Nani, ch̄i tú kuni-ri ja kúnaa xin̄i-ri ndasa ío sikí tú'un sa'í yá'a, náva'a m̄a sávi-ri máá-ró te kani in̄i-ri ja ndíchi xa'an-ri jín'an-ró, ch̄i sava ñayivi Israel, n̄i kasáni'in in̄i-í, te n̄i kanaa-í, onde ná ndéava taká ñayivi s̄in nación. ²⁶ Yúan-na te ndi'í ñayivi Israel kaku-i. Natu'un yóso núu tutú: Ichi ñu Sion kii I'a nama yóo, te kuancha-ya chá'an tá'an Jacob, ja tú káchin'ún-i-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a kuu contrato sánda-ri jín-i ondé ná kuáncha-ri kuachi-í, áchi. ²⁸ Ja'a róo, kábito u'u-i-ya já sikí máá tú'un va'a. Ko n̄i kaji-ya-í, te kúnda'ú in̄i-ya-í, ja sikí táa-i. ²⁹ Ch̄i Dios tú natu'u in̄i-ya já téta'an-ya tá'u-yo jín ja kána-ya xin̄i-yo. ³⁰ Suni súan róo, n̄i kasáni'in in̄i-ri núu Dios ondé sáa. Ko vina, ch̄i sikí já ní kasáni'in in̄i máá ñayivi-ún, te ní kúnda'ú in̄i-ya róo. ³¹ Suni súan máá ñayivi-ún, n̄i kasáni'in in̄i-í vina, náva'a suni natu'un n̄i kúnda'ú in̄i-ya róo jín'an-ró, suni súan ná kúnda'ú in̄i-ya-í vina. ³² Ch̄i máá Dios, n̄i jasú-ya taká ñayivi chíi tu'un sáni'in in̄i-í, náva'a kúnda'ú in̄i-ya taká-i. ³³ Xáan kúnú káa tu'un kúka, tu'un ndíchi, tu'un tu'a Dios. Ni má júku'un kuti in̄i-yo ndasa káa taká t̄in sánda-ya. Te xa'an sá'í in̄i taká ichi-ya. ³⁴ Ch̄i ndé cháa, a n̄i jini ndasa jáni in̄i Dios, xí ndé cháa n̄i ja'a consejo nuu yá. ³⁵ Xí ndé cháa n̄i ja'a nuu-yá xna'an-ga náva'a chunáa-yá nuu-dé. ³⁶ Ch̄i ondé nuu máá-yá vai taká ndat̄in. Te suni máá-yá n̄i sá'a. Te suni máá-yá t̄in. Te ná nákana ja-yo-yá ní káni níi kuia. Amén.

12

Ndasa kuat̄in va'a ñayivi ndóo

¹ Ñānj, ja yúan ká'an ndá'ú-rj jín-ró jín tú'un nj kundá'ú inj Dios róó, chj vina chakú-ro jín yiki kúñu-ró, te kuní-rj ja ná kóo ndoo te kuá'a-ro núu máa-yá. Te ná kúsi inj Dios jín-ró, chj yúan kúu ja chíñú'ún-ró-yá onde jín inj jín añú-ro. ² Te ma kóo in núu iní-ro jín ñuyivi yá'a, chj sua ná násama-ró máa-ró, te ná ndúu jáá xiní-ro, náva'a ná kuní-ro ndasa va'a káa tu'un játa'an inj Dios, jín tú'un nj yija va'a ja kúsi iní-ya sá'a. ³ Chi tu'un luu ja ní ja'a-ya núu-ri sá'a ja ká'an-rj jín in in cháa ká'in ma'ñú-ro jián, ja má skákunu-ga-de ku'a máa-de nuu kú'a ja á ká'in-de, chj sua ná káni kuánd'í iní-de nátu'un nj ja'a Dios tu'un kándija nuu in in-de. ⁴ Chj nátu'un yóó, jín modo ja kuá'a pedazo ndiso yiki kúñu-yó ko tú in-ni tiñu kásá'a, ⁵ suni súan yóó, vasa kua'a-yo, ko nátu'un in-ni ñayivi kákuu-yó núu Cristo. Ko ja in in máa-yó, chj pedazo-ni-yó kánakuni tá'an-yó. ⁶ Chi ni n'in-yo sin sán ta'u ndasa ku'a nj ja'a-ya tú'un luu ío inj-ya núu-yo. Te nú ta'u ja káni-yó tú'un-ya kúu, ná sá'a-yó jín kú'a kándija-yó núsáa. ⁷ Xí nú ta'u ja kuátíñu-yó kúu, ná kuátíñu-yó. Te nú ta'u ja stá'an-yo kúu, ná stá'an-yo. ⁸ Ñayivi ká'an ndéé, ná ká'an ndéé-i. Ñayivi já'a, ná táva iní-i kuá'a-i. Ñayivi tá'ú tiñu, ñúkuún ná sá'a-i. Ñayivi kundá'ú inj, sji ná kóo inj-i. ⁹ Tu'un kundá'ú inj, ma kóo jín tú'un yóso yú'u. Ná kóto u'ú-ro tiñu ñáá, te ma sia-ro tiñu va'a. ¹⁰ Ná kunchaka manj tá'an-ró. Te sá'a-ró cuenta ja maní-ro jín ñani máa-ró. Te kuitú iní-ro ja sá'a jínú'ún-ró jín tá'an-ró. ¹¹ Ma sá'a kúxi-ró nú ío tiñu kásá'a-ró. Te jín inj jín añú-ro ná kuitú iní-ro kuátíñu-ró núu máa Jito'o-yo. ¹² Te a káñukuu inj-ro, te ná kóo sji iní-ro. Te nú ío tundó'o, te kuandéé iní-ro. Te nene kakan ta'u-ro. ¹³ Te taká ñayivi ndóo, nú kánandi'i-yaku najjín, te koto tá'an-ró jín-i. Te koto ndá'ú-ro núu ñayivi jíká. ¹⁴ Kakan ta'u-ro ja'a ñayivi káchindikijin róó, kakan ta'u-ro ja'a-i te ma ká'an tásí-ró sikí-í. ¹⁵ Ná kúsi iní-ro jín ñayivi ká'io sji iní, te ná ndé'e-ro jín ñayivi kánde'e. ¹⁶ In-ni ná kóo xiní-ro jíná'an-ró. Ma skákunu-ró máa-ró, chj sua ná ndútá'an-ró jín cháa ká'io súchi iní. Ma sá'a-ró ja cháa ndíchi xáan kákuu-ró. ¹⁷ Ma ná sá'a ndiva'a-ró jín ní in ñayivi, nú nj sá'a ndiva'a-i jín-ró. Kuitú iní-ro sá'a jínú'ún-ró tiñu onde jito jín núu taká-i. ¹⁸ Te nú kuu sá'a-ró, te vindáa vinené kuxiukú-ró jín taká ñayivi, onde jín kú'a kundéé-ró jín. ¹⁹ Ñānj manj, ma cháa inj-ro ja nani'in tá'an-ró jíná'an-ró, chj sua nuu máa-yá ná kuá'a-ró tú'un kitj inj-ya núu-i, chj súan yóso núu tutú: Nani'in tá'an máa-ri jín-i, máa-ri kuá'a ya'u-i, áchi máa Tatá Dios. ²⁰ Ja yúan, nú cháa kájito u'u róó, j'i'-de soko, kuá'a ja ná kée-dé. Nú jichí-de, kuá'a ja ná kó'o-de. Chj nú súan, te kundéé-ró jín-de, kuka nuu-de sá'a-ró. ²¹ Ma yujj-ro sá'a tiñu ñáá, chj sua ná yujj tiñu ñáá sá'a-ró jín tú'un va'a.

13

Ndasaka-kayó ichi núu gobierno

¹ Taká ñayivi, ná kuándatu-i nuu cháa kákuñá'nu-ga, chj túu cháa tá'ú tiñu te nú tú ní ja'a Dios tu'un núu. Te taká cháa a kándiso tiñu, Dios nj cháa tiñu sikí-dé. ² Ja yúan, nú ío cháa tú jándatu nuu cháa tá'ú tiñu, te tiñu nj teta'an Dios ské'ichí-de, te cháa káské'ichí, nakuxndí-de sikí máa-de. ³ Chi cháa kátá'ú tiñu, tú ndóna-de sikí cháa sá'a tiñu va'a, chj sua sikí cháa sá'a tiñu ñáá. Te róó, kuní-ro ja tú yu'ú-ro sá'a cháa tá'ú tiñu náun. Sá'a tiñu va'a, te ná kuátú'ún-de róó. ⁴ Chj mozo Dios kúu-de, ja kóto va'a-de róó. Ko nú sá'a-ró tiñu ñáá, te ná yú'ú-ro, chj nasu ja kúsi inj máa-de ndiso-de machete, chj mozo Dios kúu-de, náva'a xndó'o-de ñayivi sá'a tiñu ñáá. ⁵ Ja yúan kánúu kuándatu-ro núu-dé jíná'an-ró, nasu máa in ja tú kitj inj-ya nuu-ro, te suni náva'a ma kána jín añú-ro núu-ro. ⁶ Chj suni ja sikí yúan kúu ja ká'a-ró xú'ún yóó, chj mozo kájatíñu nuu Dios kákuu-de, suni ja sikí tiñu yúan. ⁷ Ka'ncha ja káitau-ro núu taká ñayivi. Nuuj ja tau-ro xú'ún yóó, te xú'ún yóó. Nuuj ñayivi ja tau-ro xú'ún póniná, te xú'ún póniná. Nú nini kuándatu-ro, te ná kuándatu-ro. Te nú nini kóo tu'un jínú'ún, te ná kóo jínú'ún-ró. ⁸ Ma kútau kuti-ro núu ní in ñayivi, chj máa-ni ja kundá'ú inj-ro tá'an-ró. Chi cháa kundá'ú inj tá'an, a nj kundéé-de nj skíkuu-de tu'un ká'an ley. ⁹ Chj ká'an nuu tutú: Ma kúsi ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sákú'ná-ró, ma sátú'ún-ró, ma ndío inj-ro. Te nú ío sava-ga tu'un tá'ú tiñu, ko in ká'nu-ná ká'an: Kundá'ú inj-ro tá'an-ró, nátu'un kundá'ú inj-ro máa-ró, áchi. ¹⁰ Tu'un kundá'ú inj, tú sá'a ndiva'a jín tá'an. Ja yúan, tu'un kundá'ú inj tá'an kúu tu'un skíkuu taká tiñu ká'an ley. ¹¹ Te súan ná sá'a-yó, chj a kájinj-yo ja máa hora nata'u núu-yo ja káxixi-yo kúu. Chj vina a nj kuyani-ga kivj káku-yó, vasa kivj ní kandija-yó. ¹² Akúaa a nj ja'a kua'an, te a kuyani cháa ndúu. Núsáa te ná skána-yó tiñu ñuñáa k'ín, te ná sá'a-yó tiñu ndúu. ¹³ Ná káka kuu jínú'ún-yó cuenta ndúu. Ma kée ú'inj-yo, te ma kóo ká'vá-yó. Ma káka téné-yó, te ma káka kuáxán-yó. Ma kuátá'an-yó, te ma kóo kuásún iní-yo. ¹⁴ Sua ná kúkútu-ro jín Jito'o-yo Jesucristo, te ma sákútu-ro máa-ró jín tiñu ndío inj yiki kúñu-ró.

14

Ndasa sá'a-yó jíin ñáyivi vitá iní

¹ Cháa kándija vitá, ná kuatá'ú-ró-de, ko nasu já státá'an-ró jíin-de sikí táká tu'un. ² Chí ío cháa kándija já kúu kee-dé taká-ni nuu, ko cháa vitá iní máá nian-ni yua yée-dé. ³ Róo cháa yée, mā sájá'á iní-ro núu cháa tú yée. Te róo cháa tú yée, mā nákuẋndí-ró sikí cháa yée, chí Dios játá'ú-yá cháa-ún. ⁴ Te róo, ndé cháa kúu-ró já nákuẋndí-ró sikí cháa kúu mozo tatú núsáá. Te nú kundíi nǐ'in-de, xí káka yátá-de, ko nuu máá patrón-de játiñu-de. Ko nukuiñi nǐ'in-de, chí máá Jító'o-yo kuu nakani nǐ'in-ya-dé. ⁵ In cháa ká'an ja íi ñin kivi vasa ingá kivi. Te ingá cháa ká'an ja ñin-ni kándaq taká kivi. Ko ná ñin ná ñin-de ná nátava-dé cuenta ndasa jáni ndija iní-de. ⁶ Cháa játú'ún kivi, ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Te cháa tú játú'ún kivi, suni ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Cháa yée, yée-dé te játiñu-de nuu máá Jító'o-yo, chí nákuatá'ú-de nuu Dios. Te cháa tú yée, suni játiñu-de nuu máá Jító'o-yo, vasa tú yée-dé, chí nákuatá'ú-de nuu Dios. ⁷ Chí tú ni ñin-yó káichaku-yo já máá-yó. Ni tú ni ñin-yó kúu-yo já máá-yó. ⁸ Te nú káichaku-yo, káichaku-yo já kuatíñu-yo núu máá Jító'o-yo. Te nú kuu-yo, suni kuu-yo já játiñu-yo núu máá Jító'o-yo. Núsáá te vasa ná kúchaku-yo, xí vasa ná kúu-yo, ko máá Jító'o-yo xíin yóo. ⁹ Chí ja sikí yúan kúu ja ní jǐi Cristo, te nǐ nachaku tuku-ya, nává'a kuu-ya Jító'o nuu ñáyivi ní kajǐi jíin núu ñáyivi káichaku. ¹⁰ Te róo, naja nákuẋndí-ró sikí ñani-ro núsáá. Xí róo, naja sájá'á iní-ro núu ñani-ro núsáá. Chí taká-yo, kuiñi-yó yú'u mesa Cristo sándaq-ya tíñu-yó. ¹¹ Chí súan yóso núu tutú: Jandáa ndija nuu máa-rí jukuifíi jíi táká ñáyivi, te nakana jaa taká-i Dios, áchi máá Jító'o-yo. ¹² Núsáá te ná ñin ná ñin-yó, nakuq'a-yó cuenta nuu Dios ndasa nǐ kasá'a máá-yó. ¹³ Mā nákuẋndí-yó sikí tá'an-yó núsáá, chí sua ná cháa iní-yo já má skívi-yó ñani-yo júngava-de nuu kuáchi. ¹⁴ A jini-rí, te kándija-rí sá'a máá Jító'o-yo Jesús, ja tú ni ñin ndatíñu kúchá'an máá já máá. Nú ñin cháa jáni iní-de ja káchá'an ñin ndatíñu, te sikí máa-de káchá'an. ¹⁵ Ko nú sikí ndeyu-ro tá'u iní ñani-ro núsáá te nasu kundá'ú iní-ro-í. Mā xnáa-ro cháa-ún ja kuáchi ndeyu-ro, chí ja cháa-ún kúu ja ní jǐi Cristo. ¹⁶ Núsáá te mā kuá'a-ró tú'un ká'an-i sikí tíñu sá'a-ró já ío va'a jini máa-ró. ¹⁷ Chí nasu já kée já kó'o kúu iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, chí tu'un ndaa, jíin tú'un kuaká'nu iní, jíin tú'un kúsi iní sá'a Espiritu Santo kúu. ¹⁸ Chí cháa ja súan játiñu-de nuu Cristo, kúsi iní Dios sá'a-de. Te suni taká ñáyivi kájatú'ún-i-de. ¹⁹ Núsáá te ná kuitú iní-yo sá'a-yó táká tíñu ndíso tu'un vindáa vinené, nává'a skuá'nu tá'an-yó. ²⁰ Ja kuáchi ndeyu-ro, mā xnáa-ro tíñu nǐ sá'a Dios. Taká ndatíñu ío ndoo ndija, ko nú ñin cháa skívi-de ingá-i iní kuáchi, sá'a ndeyu yée-dé, te kuáchi ndíso-de nú súan. ²¹ Va'a-ga mā kée-ro kúñu, nǐ mā kó'o-ró vino, ni ñin mā sá'a-ró te nú kivi ñani-ro kuáchi sá'a, xí tiví-de sá'a. ²² Kándija va'a-ró náun. Núsáá te súan ná káni iní máa-ró jíin ondé nuu Dios. Káan ndatu kendoo cháa ja tú nákuẋndí añú-de sikí máa-de jíin tú'un játú'ún-de. ²³ Ko cháa jáni ñin jáni uu iní-de nú yée-dé, kúchá'an-de sá'a, chí tú kándija va'a-de te yée-dé. Chí taká ja sá'a-yó, te nú tú kándija va'a-yó, te máni kuáchi kúu.

15

¹ Núsáá te yóo, nú ñáyivi ká'jin nǐ'in-ga kákuu-yó, te níni ná kuandéé iní-yo jíin já kásáña'nu ñáyivi vitá iní. Te mā ndúkú-yó já kúsi iní máa-yó sá'a-yó. ² Ná ñin ná ñin-yó ná kúsi iní tá'an-yó sá'a-yó, nává'a skuá'nu-yó-í, te kendoo va'a-ga-i. ³ Chí Cristo, nasu ní ndúkú-yá ja kúsi iní máa-yá sá'a-ya, chí sua yóso núu tutú: Taká tu'un ndiva'a ja ní kaka'an ndiva'a-i sikí-ní, nǐ nduu sikí máa-ná, áchi. ⁴ Chí taká tu'un ja ní jukoso ondé sáá, nǐ jukoso nává'a skuá'nu-yó. Nává'a ná kuiñi nǐ'in-yó, te koo ndéé iní-yo sá'a tutu ii. Yúan-ya te kuñukuu iní-yo. ⁵ Ko máa Dios, ja ñává'a-ya paciencia jíin tú'un ndéé iní, ná sá'a-ya já ñin-ni xini kúñava'a taká-ro cuenta Cristo Jesús. ⁶ Nává'a ná kété'an tu'un káka'an-ro, te ñin núu, ná nákana jaa-ró Dios, l'a kúu Táa máá Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un ñáyivi sǐin naci6n

⁷ Núsáá te kuatá'ú-ró tá'an-ró natu'un nǐ jatá'ú Cristo yóo, nává'a nakana jaa-yó Dios. ⁸ Chí ká'an-rí ja Cristo ní játiñu-ya núu ñáyivi judío, nává'a stá'an-ya já ío ndaa tu'un ká'an Dios, te nává'a ná kúkútu taká tu'un ní keyu'u-yá nuu ndiyi táa-yo, ⁹ te nává'a suni ñáyivi sǐin naci6n ná nákana jaa-i Dios ja ní kundá'ú iní-ya-í. Natu'un yóso núu tutú: Núsáá te ná nákana jaa-ná níi mā'ñú ñáyivi sǐin naci6n, chí kuatú'ún-ná sǐ'vi-ní, te kata-ná, áchi. ¹⁰ Te ingá ká'an: Róo, ñáyivi sǐin naci6n, ná kúsi iní-ro ondé jíin ñáyivi máa-yá, áchi. ¹¹ Te ingá jinu ká'an: Taká ñáyivi sǐin naci6n, ná nákana jaa-ró máa Tatá Dios. Te taká ñáyivi sǐin ñuu, ná nákana jaa-i-ya, áchi. ¹² Te suni ká'an Isaías: Najaa ñin numa Isaf. Te yúan kenda ñin cháa nukuiñi tá'ú tíñu nuu ñáyivi sǐin naci6n, te taká ñáyivi sǐin naci6n, kundatu-i cháa-ún, áchi. ¹³ Te

máá Dios, ñáva'a-ya tú'un kuñukuu inji. Te ná kúsij téyij iní-ro, te kuaká'nu inji-ro sá'a-ya, chí kándija-ró, návava'a ná kúñukuu xaan iní-ro sá'a fuerza Espiritu Santo. ¹⁴ Ñani máni, ko ruu, chí jáni ndija inji-rí ja ní kákútú-ró jíin tínu va'a, te kájuku'un ndi'i inji-ro. Te suni kájinj-ro kána jíin-ró núu tá'an-ró, ¹⁵ ko ní chundéé inji-rí cháa-rí tutu yá'a nuu-ro, ñani jíná'an-ró, návava'a ná xndaku-rí nuu-ro. Chí nuu-rí ní ja'a-ya tú'un luu ío inji Dios, ¹⁶ návava'a kuu-rí yu'u núu Jesucristo kuatíñu-rí nuu ñayivi sijn naciòn, te kani-rí tu'un va'a Dios, návava'a ná kúsij inji-ya jíin ñayivi sijn naciòn ja ní ja'a-rí-i nuu-yá, chí ja'a-rí-i nuu-yá, te káñdundoo-i ní sá'a Espiritu Santo. ¹⁷ Chí ruu, ío ndasa sátéyí-rí máa-rí sá'a Cristo Jesús, cuenta tínu ní sá'a-rí nuu Dios. ¹⁸ Chí tuká chundéé inji-rí ka'an-rí inga tu'un, chí máni sikí tú'un ndasa ní sátíñu Cristo jíin-rí. Ja yuán ní jandatu ñayivi sijn naciòn ní sá'a-rí jíin tú'un ní ka'an-rí, jíin tínu ní sá'a-rí. ¹⁹ Jíin fuerza taká tínu ñá'nu, jíin tínu ja kánaa iní-i kándé'é-i, onde jíin fuerza Espiritu Dios, chí onde ñuu Jerusalén, jíin núu ní kajikó ndúu ní yuán, onde ñuu Ilirico, ní xndékava ndi'i-rí tu'un va'a Cristo. ²⁰ Chí súan jíitú xáan iní-rí jáni-rí tu'un va'a, ko tú ní ja'an-rí nuu á káka'an-i tu'un Cristo, chí tú ní kuni-rí skuá'nu-rí sikí cimientu ja á ní jani inga cháa. ²¹ Chí sua ní sá'a-rí nátu'un yóso núu tutú: Ñayivi já tú ní in-de ní kástu'un tú'un-ya núu-i, vina te kuni-i, te ñayivi já tú ní kájinj so'o kuti-i tu'un-ún, vina te juku'un inji-i, áchi. ²² Suni ja yuán ní kuu kua'a jínu ndasú ichi-rí ja-a-rí nuu-ro. ²³ Ko vina chí tuká nuu kí'in-rí ní ndáñúu yá'a, te kuu xaan inji-rí ja ja-a-rí nuu-ro, chí súan kuni-rí onde a ío kua'a kua'a. ²⁴ Te nú kí'in-rí España, te kuni-rí kinde'é-rí róo. Te ja'a-rí kí'in-rí, te chu'un íchí-ró rúu kí'in-rí yuán, te nú ní nda'a inji-rí in tí'i ka'an-rí jíin-ró xná'an-ga. ²⁵ Ko vina, kí'in-rí ichi núu Jerusalén, chí ndiso-rí yaku najíin já kuu ñayivi ndóo ká'io yuán. ²⁶ Chí cháa ñuu Macedonia jíin cháa ñuu Acaya, ní kakusij iní-de ní kajajin-de yaku najíin já kuatíñu ñayivi káta'an ndá'ú, jíin ñayivi ndóo káxiukú iní ñuu Jerusalén. ²⁷ Te ní kakusij vá'a inji-de, chí káitañ ndija-de nuu ñayivi-ún, chí nú cháa sijn naciòn ní kani'in tá'an-de tínu sá'a Espiritu, te suni suan kánúu koto ta'an-de ñayivi-ún jíin ndatíñu káñava'a-de inji ñayivi. ²⁸ Núsáa te nú ní síjñu-rí tínu yá'a, te nú ní ja'a-rí xu'un yá'a nuu-i, yuán-na te ichi núu-ro jíin ja'a-rí kí'in-rí España. ²⁹ Te jini-rí ja nú ná ja-a-rí, te kendoo va'a-ró sá'a tu'un va'a Cristo, ja kúndiso ndi'i-rí ja-a-rí jíin núu-ro. ³⁰ Ko ká'an nda'ú-rí jíin-ró ñáni, ja sikí máá Jito'o-yo Jesucristo jíin já sikí tú'un ní kundá'ú inji Espiritu-ya yóo, ná chundéé chítuu-ró rúu kakan ta'u-ro ja'a-rí nuu Dios, ³¹ návava'a ná kaku-rí inji nda'a cháa tú káñandatu káxiukú iní ñuu Judea, te návava'a ñayivi ndóo ká'io inji ñuu Jerusalén, ná kuatá'ú vá'a-i yaku najíin já kundá'a-rí kí'in-rí jíin. ³² Návava'a nú játa'an inji Dios, te ja-a-rí nuu-ro, te ná kúsij inji-rí jíin-ró, te in ká'nu-ni nani'in inji-rí jíin-ró. ³³ Te máá Dios ja ndiso-ya tú'un kuaká'nu inji, ná koo-ya jíin taká-ro jíná'an-ró. Amén.

16

Tu'un ndéé iní ní chaa Pablo nuu-i

¹ Nda'a-ro chí'i-rí kuá'a-yó Febe, chí ña'an-ún, ña'an játíñu nuu tíku'ní kándija inji ñuu Cencrea kuu-ña. ² Te ná kuatá'ú-ró-ña nátu'un níni sá'a va'a taká ñayivi ndóo, chí súan kuni máá Jito'o-yo. Te ñani ndatíñu nú jínu ní'ún-ña jíin-ro, kuá'a-ró nuu-ña, chí súan ní ja'a-ña núu kuá'a ñayivi, te suni onde ruu. ³ Ka'an-ro jíin Priscila jíin Aquila, ná sándéé iní-de, chí káchindéé tá'an-de jíin-rí nuu Cristo Jesús. ⁴ Chí ní kajataña-de máa-de ja sikí rúu, ná jí'i-rí núu. Te vina nasu máá in-rí nákuatá'ú núu cháa-ún jíná'an-de, chí suni taká tíku'ní ñayivi sijn naciòn, kánakuatá'ú-i nuu-dé. ⁵ Suni súan ná sándéé iní tíku'ní ío ve'e-de. Te Epeneto, cháa maní-rí jíin, násándéé iní-de, achí-ro kuni-de, chí xnáñúu-gá máa-de kuu cháa ní kándija nuu Cristo inji ñuu Acaya. ⁶ Suni ná sándéé iní María, chí ña'an-ún, ní sátíñu xaan-ña ja róo jíná'an-ró. ⁷ Ná sándéé iní tá'an-rí Andrónico jíin Junias, chí suni cháa kájika ta'an vekaa jíin-rí kákuu-de, te apóstol kákuñá'nu kákuu-de, chí xna'an-ga máa cháa-ún ní káñandija-de nuu Cristo vásá rúu. ⁸ Ná sándéé iní Amplias, cháa maní-rí jíin-de nuu máá Jito'o-yo. ⁹ Ná sándéé iní Urbano, cháa sátíñu ta'an jíin-yó núu Cristo Jesús. Suni súan ka'an-ro jíin Estaquis, cháa maní jíin-rí. ¹⁰ Ná sándéé iní Apelos, cháa kándij va'a nuu Cristo. Ná sándéé iní tá'an Aristóbulo. ¹¹ Ná sándéé iní tá'an-rí Herodión. Ná sándéé iní tá'an Narciso ja á káyi'i-i nda'a máá Jito'o-yo. ¹² Ná sándéé iní Trifena jíin Trifosa, chí ña'an-ún, kásatíñu-ña já kuu máá Jito'o-yo. Ná sándéé iní Pérsida, ña'an maní jíin-yó. Chí ña'an-ún, xaan ní sátíñu-ña já kuu máá Jito'o-yo. ¹³ Ná sándéé iní Rufo, cháa ní kaji máá Jito'o-yo, te suni súan ka'an-ro jíin ná-a-de te náa-rí. ¹⁴ Ná sándéé iní Asíncrito, jíin Flegonte, jíin Hermas, jíin Patrobas, jíin Hermes. Suni súan ka'an-ro jíin taká ñani-yo káxiukú jíin-de. ¹⁵ Ná sándéé iní Filólogo, jíin Julia, jíin Nereo, jíin kuá'a-de, jíin Olimpás, jíin taká ñayivi ndóo káxiukú jíin-de. ¹⁶ Nú káka'an-ro jíin tá'an-ró, te ndoo titú tá'an-ró. Taká tíku'ní káyi'i nda'a Cristo, káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Te ká'an nda'ú-rí jíin-ró, ñani jíná'an-ró, ja koto va'a-ró ñayivi kástátá'an, jíin já kákutuku

inĩ-i sikĩ tú'un ja ní kashuá'a-ró. Va'a-ga ná kúxio-ró núu-í. ¹⁸ Chi ñayivi yúan tú kájatĩnu-i nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, chĩ máni chĩi-i kájtú inĩ-i jíin. Te xaan vixí yu'u-í, te káka'an nchaá-i, te súan káxndá'ú-i sava-ga ñayivi yachí inĩ. ¹⁹ Chi taká ñayivi, a kájinĩ-i ja bueno káandatu-ro. Te ja yúan kúsij inĩ-rĩ ja sikĩ róó. Ko kunĩ-rĩ ja ná kúu ndíchí vá'a-ró sá'a-ró tínu va'a, te ma ndíchí kóo inĩ-ro jíin tínu ñáá. ²⁰ Te máá Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu inĩ, yachĩ káita'nu-ya Satanás, kúxndíi ja'a-ro sukún. Tu'un luu ío inĩ máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ²¹ Sándéé inĩ-ro, áchí Timoteo, chaá sátĩnu ta'an jíin-rĩ. Te suni súan káka'an Lucio, jíin Jasón, jíin Sosípater, chaá kákuu tá'an-rĩ. ²² Te ruu Tercio, ja cháa-rĩ carta yá'a, ká'an-rĩ ja ná sándéé inĩ-ro jíná'an-ró núu máá Jító'o-yo. ²³ Gayo, chaá já'a núu ve'e nuu-rĩ jíin núu úndi'í tiku'nĩ, ká'an-de ja ná sándéé inĩ-ro. Erasto, chaá kúu tesorero inĩ ñuu yá'a, ká'an-de ja ná sándéé inĩ-ro jíná'an-ró, te suni súan ká'an ñani-yo Cuarto. ²⁴ Tu'un luu ío inĩ máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin taká róó jíná'an-ró. Amén. ²⁵ Te máá-yá kuu síyija va'a-ya inĩ-ro jíná'an-ró, nátu'un ká'an tu'un va'a ká'an-rĩ, jíin tú'un Jesucristo ja jáni-rĩ nátu'un nĩ kenda ndijin tu'un sa'í-ún, ja yísa'í ní káni ondé sáá núu. ²⁶ Ko vina a nĩ kenda ndijin tu'un-ún. Te jíin tutú iĩ já ní kachaa chaá nĩ kajani tu'un Dios, nĩ kenda tu'un-ún nuu taká ñayivi ní ñúyivi, nátu'un nĩ tá'ú tínu Dios, I'a chakú ní káni, náva'a ná kuándatu-i te kandija-i. ²⁷ Ja yúan ní káni ní kuíá, ná nákana jaa-yó máá in Dios, I'a ndíchí sá'a Jító'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo, Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, jín ñani-yo Sóstenes. Te ñi jata'an iní Dios, ñi kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol Jesucristo. ² Káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kándija nuu Dios, te káxiukú-i iní ñuu Corinto, te a ñi kádundo-i ñi sá'a Jesucristo, te ñi kana-ya xiní-i, ná ndúu-i ñayivi ndóo. Te suni káchaa-ri nuu táká ñayivi kákakuñi'in sí'vi máá Jíto'o-yo Jesucristo, ndéni ñi kuu, *chí* Jíto'o taká-ni yóo kúu-ya. ³ Tu'un luu ío iní jín tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

⁴ Nene nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ja síkí róo jíná'an-ró, *chí* tu'un luu ío iní Dios ñi ja'a Jesucristo nuu-ro. ⁵ Te jín táká tu'un-ya káka'an-ro, te jín táká tu'un-ya kájuku'un iní-ro, ñi kukúká-ró ní sá'a-ya. ⁶ Suni súan tu'un ñi jani ndaa-ri nuu-ro, te a ñi kakukútu vá'a iní-ro jín. ⁷ Núsáa te tuká ñaún kúmani kúti núu-ro ja kuá'a máá Espíritu nuu-ro, ñini káimdatu-ró kívi kéndá ndijin Jíto'o-yo Jesucristo. ⁸ Te máá-yá, sákútu-yá róo onde ná jínu kívi, náva'a ma kóo kuachi-ró kívi kéndá Jíto'o-yo Jesucristo. ⁹ I'a ndaa kúu Dios, te ñi kana-ya xiní-ro náva'a kunj tá'an-ró jín Sé'e-ya, I'a kúu Jíto'o-yo Jesucristo.

Síkí ja sásin-i máa-i

¹⁰ Ñani, onde jín sí'vi máá Jíto'o-yo Jesucristo ká'an nda'ú-rí jín-ró, ja ñin-ni tu'un ná ká'an taká-ro, te ma sásin-ró máá-ró, *chí* sua jín ñin-ni xiní te jín ñin-ni ja jiní tuni ná yija va'a iní-ro. ¹¹ Ñani máni, ñi kastu'un tá'an Cloé nuu-ri ja kákanáa-ro. ¹² Súan ká'an-ri, *chí* káka'an ná ñin ná ñin-ró: Ruu, *chí* jín Pablo kándij ndija-ri. Te ruu, *chí* jín Apolos. Te ruu, *chí* jín Cefas. Te ruu, *chí* jín Cristo, áchí-ro. ¹³ Te Cristo, sán sán ío-ya náún. Xí ní j'i Pablo jiká cruz ja síkí róo náún. Xí jín sí'vi Pablo ñi kajanducha-ro náún. ¹⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios ja tú ni ñin-ró ñi skuánducha-ri, *chí* máá-ni Crispo jín Gayo. ¹⁵ Náva'a tú ni ñin-ró ká'an ja jín sí'vi-ri ñi janducha-ro. ¹⁶ Te suni ñi skuánducha-ri Estéfanos, jín ñayivi ká'jo ve'e-de. Ko tú ná'an-ri te nú ñi skuánducha-ri inga-i. ¹⁷ *Chí* nasu ní táji Cristo ruu ja skuánducha-ri-i, *chí* sua ja ná káni-ri tu'un va'a nuu-i. Ko nasu jín tú'un ndíchí, *chí* nú súan, te ñi j'i sáni Cristo jiká cruz núú.

Jesús kúu tu'un ndíchí jín fuerza Dios

¹⁸ Te ñayivi náa, *chí* kájani iní-i ja tú'un katachí kúu ndasa ní j'i-ya jiká cruz. Ko máa-yó, ja á ñi kaku-yó, kájani iní-yo ja fuerza Dios kúu tu'un-ún. ¹⁹ *Chí* súan yóso núu tutu: Ná xnaa-ri tu'un ndíchí ñayivi ndíchí, te ná kasú-ri tu'un júku'un iní ja ká'an ñayivi kájiní va'a, áchí. ²⁰ Ndéchi kuá'an ñayivi ndíchí. Ndéchi kuá'an ñayivi cháa tutu. Ndéchi kuá'an ñayivi kástátá'an kuia yá'a. Nasu ní nduu ñáa tu'un ndíchí ñuyivi yá'a ñi sá'a Dios náún. ²¹ *Chí* súan ndíchí ní sá'a Dios, náva'a ñuyivi yá'a jín tú'un ndíchí jiní máá, ma kúu kunj nuu Dios. Te ja yúan ní jata'an iní Dios ja jín tú'un kájani máa-yó, te nama-ya ñayivi káandija, va'a kájani iní sava-de ja tú'un katachí kúu. ²² Te ñayivi judío, *chí* máni tunj kájin-í. Te ñayivi ñuu Grecia, *chí* tu'un ndíchí kándúkú-i. ²³ Ko máá-rí, *chí* kájani-ri tu'un ndasa ñi j'i Cristo jiká cruz. Te judío, *chí* kiti ndija iní-i sá'a tu'un-ún, te ñayivi sán nación, *chí* kájani iní-i ja tú'un katachí kúu. ²⁴ Ko ñayivi ja á ñi kana-ya xiní-i, va'a ñayivi judío, xí ñayivi ñuu Grecia kúu-i, *chí* kájani iní-i ja Cristo kúu máa fuerza Dios jín máa tú'un ndíchí Dios. ²⁵ *Chí* tu'un ñáa Dios, ndíchí-gá vásá táká ñayivi, te tuchi vitá Dios, ñi'in-ga kaa vásá táká ñayivi. ²⁶ Ñani, nde'e ndasa ñi kana-ya xiní-ro jíná'an-ró. Tú kua'a-ro ndíchí jín tú'un ñuyivi, ni tú kua'a-ro y'i fuerza, ni tú kua'a-ro kákuu se'e cha kuá'nu. ²⁷ *Chí* ñi kaji Dios tu'un katachí ío iní ñuyivi, náva'a koo tuká nuu ñayivi ndíchí sá'a-ya. Te ñi kaji-ya ndatíñu vitá ío iní ñuyivi, náva'a koo tuká nuu ñayivi ní'in. ²⁸ Te ñi kaji Dios ndatíñu ja tú kuá'nu iní ñuyivi, jín ndatíñu ja kúja'a iní-i jín, onde jín ndatíñu ja tú ñaún ío, náva'a ná kasú-ya núu táká ja á ío, ²⁹ náva'a ní ñin ñayivi, ma kúu sátéyí-i máa-i koto-i Dios. ³⁰ Te ñi káduu-ró sé'e Dios ñi sá'a-ya jín Cristo Jesús. Te onde nuu máa-yá ñi kani'in-yo tu'un ndíchí Dios, te ñi kendoo ndaa-yo, te ñi kádundo-yó, te ñi nakuuan-ya yóo. ³¹ Núsáa te ná kóo natu'un yóso núu tutu: Nú ñin ñayivi sátéyí-i máa-i, núsáa te ná sátéyí-i máa-i síkí ja ní sá'a máá Jíto'o-yo, áchí.

2

Ja tú ní játiñu Pablo tu'un ndíchi ñuyívi

¹ Te ruu, ñáni, ná ñi jaq-ri nuu-ro, ñi jani ndaa-ri tu'un sa'í Dios. Chì nasu jín tú'un yíi, ní jín tú'un ndíchi ní jaq-ri. ² Te ñi chaa ini-ri ja má ká'an kuti-ri nuu-ro, chì máni tu'un Jesucristo jín tú'un ndasa ní jì'i-ya jiká cruz. ³ Te ná ñi nchaa-ri jín-ró, te kuitá-ri, te yú'ú-ri, te kisi-i ruu. ⁴ Te nuu ní jani-ri tu'un nuu-ro, tú ní játiñu-ri tu'un ndíchi nátu'un skándija chaa ñuyívi, ko ñi stá'an-ri nuu-ro ndasa sátiñu máa Espiritu jín fuerza. ⁵ Náva'a tu'un kándija-ró ná kúndij sikí fuerza Dios. Mā kúndij sikí tú'un ndíchi káka'an ñayivi. ⁶ Ko káka'an ndíchi-yó jín táka ñayivi ní kayija, ko nasu tú'un ndíchi já ío inì ñuyívi yá'a, ní nasu tú'un ndíchi já káka'an chaa kátá'ú tiñu kua yá'a, chì chaa yúan naa íi-dé. ⁷ Ko káka'an-yo tú'un ndíchi sá'í Dios, chì yísá'í núú, chì tu'un ndíchi-ún, ñi teta'an Dios onde ná té jukuñi-ga ñuyívi, nává'a sáñá'nu tu'un-ún yóó. ⁸ Chì ní ñi chaa kátá'ú tiñu inì ñuyívi yá'a, tú ní kájinì-de tu'un-ún, chì nú ní kájinì-de tu'un-ún, mā ká'ni kúti-dé Jito'o ñá'nu-yó jiká cruz núú. ⁹ Chì nátu'un yóso núú tutú: Tu'un ní sátu'a Dios ja ní'ñ ñayivi maní jín-yá, ní nduchi tú ní jini, ní so'o tú ní jini so'o, ní tú ní kivi inì añu ñayivi, áchi.

Jín máa Espiritu ñi ní'ñ-de tu'un

¹⁰ Ko yóó, chì jín Espiritu ñi stá'an Dios tu'un-ún nuu-ro, chì ndi'i nandúkú víi máa Espiritu, vasa yíi xaán káa tu'un Dios. ¹¹ Ndé ñayivi jini-i ndasa jáni inì inga ñayivi, chì máa añu ñayivi-ún jini, chì kánde inì-i. Suni súan, tú ní ñi ñayivi jini-i tu'un jáni inì Dios, chì máa Espiritu Dios jini. ¹² Ko yóó, nasu modo ja ío inì ñuyívi ní kani'in-yo, chì sua máa Espiritu ja vái nuu Dios ñi chaa nuu-yo, nává'a juku'un inì-yo jín tú'un ja ní ja'a Dios nuu-yo. ¹³ Chì suni sikí tú'un-ún káka'an-yo, ko nasu jín tú'un ja stá'an ñayivi ndíchi, chì sua jín tú'un ja stá'an máa Espiritu. Te tu'un cuenta Espiritu, stá'an-yo núú ñayivi ní kani'in máa Espiritu. ¹⁴ Ko ñayivi yúkú, tú játá'ú-i tu'un já'a máa Espiritu Dios nuu-i, chì jáni inì máa-i ja tú'un katachì kúu. Te mā kúu juku'un kuti inì-i jín, chì jín máa Espiritu kúu ja kuni. ¹⁵ Chì ñayivi yí'i Espiritu, nándúkú víi-i ndasa káa taká-ni, ko ní ñi chaa mā kuni ndasa káa máa-i. ¹⁶ Ndé ñayivi jini-i ndasa jáni inì máa Jito'o-yo, nává'a kuu stá'an-i nuu-yá. Ko yóó, a kájanì inì máa-yó nátu'un jáni inì Cristo.

3

Tu'un cha'u-ya-í

¹ Ñáni, te ruu, tú ní kúu ka'an-ri jín-ró nátu'un jín ñayivi yí'i Espiritu, chì sua ñi ka'an-ri nátu'un jín ñayivi jiká jín modo máa-i, xí nátu'un jín ñayivi sáskuá'a jín Cristo. ² Ñi ja'a-ri leche ní jì'i-ró. Tú ní skée-rí róó ndeyu ndáva, chì té kuu-ga kee-ro sáa, suni té kuu-ga kee-ro vína. ³ Chì sáni-ga kákuu-ró ñayivi jiká jín modo máa-ró. Chì nini kákukuásún inì-ro, kákanáa-ro, kástátá'an-ró, te nasu ñayivi yúkú, ñayivi jiká jín modo máa-i kákuu-ró náún. ⁴ Chì ñi-ró ká'an: Ruu, chì jín Pablo kándij ndija-ri. Te inga-ro ká'an: Te ruu, chì jín Apolos. Ja yúan nasu ñayivi yúkú kákuu-ró náún. ⁵ Naún chaa kúu Pablo, te naún chaa kúu Apolos núsáa. Chì máni chaa játiñu nuu-ro jín já ní skándija róó kákuu-de. Chì ná ñi ñi ñi-de ñi sá'a-de nátu'un ñi chaa Jito'o-yo tiñu sikí-dé. ⁶ Ruu ñi chí'i, te Apolos ñi jakín nducha, ko Dios ñi xndeá. ⁷ Núsáa, te ñi chaa chí'i, te ñi chaa jakín nducha, tú kánúú, chì máa Dios, í'a ñi xndeá kúu. ⁸ Te chaa chí'i, jín chaa jakín nducha, ñi-ñi chaa kákuu-de, vasa sñi sñi ní'ñ-de yá'u-de ndasa tiñu ñi kasá'a-de. ⁹ Chì ruu, chaa káchindé tá'an jín Dios kákuu-ri. Te róó, chì itú Dios kákuu-ró, te ve'e ñi jani Dios kákuu-ró.

Tu'un skuá'nu-i sikí cimientu ja máa-yá kúu

¹⁰ Chì ná ñi chaa máa Dios tiñu sikí-ri, te ruu, chì nátu'un albañil ndíchi ní jani-ri ja'a. Te inga-de skuá'nu-de nuu. Ko ná ñi ná ñi-i ná kóto-i ndasa skuá'nu-ga-i. ¹¹ Ní ñi ñayivi mā kúu kani-i inga ja'a, chì a kándij ñi-ñi, te yúan kúu Jesucristo. ¹² Te nú oro, xí plata, xí yúu lúu, xí yúnu, xí ichá, xí tiku'lu ichá, skuá'nu ñi ñayivi núú a kándij ja'a-ún, ¹³ chì tiñu sá'a ñi ñi-i natuu. Chì máa kivi te kenda tu'un-ún. Chì jín ñi'ñ te natuu, chì ñi'ñ kúu ja kóto nchaa ndasa káa tiñu ñi sá'a ñi ñi-i. ¹⁴ Te nú tiñu ñi skuá'nu-ga ñi-i kendoqo ñi'ñ, te ní'ñ-í yá'u-í. ¹⁵ Te nú kayu tiñu ñi sá'a ñi-ñi, te xnáa-í ya'u-í, ko kaku máa-i, ko nátu'un kaku-i nuu ñi'ñ. ¹⁶ Tú kájinì-ro já ve'e ñi Dios kákuu-ró, te suni Espiritu Dios ncháa inì-ro náún. ¹⁷ Te nú ñi chaa xnáa-dé ve'e ñi ncháa Dios, Dios xnáa-yá chaa-ún, chì ndoo xaán ío ve'e ñi Dios, te ve'e-ún, kákuu máa-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ní ñi ñayivi, mā xndá'ú-i máa-i. Nú ñi ñayivi jáni inì-i ja kua yá'a ndíchi-í, ná násama-i máa-i ndutachì-í, nává'a kuu-i ñayivi ndíchi. ¹⁹ Chì tu'un ndíchi ío inì ñuyívi yá'a, tu'un katachì kúu jini Dios. Chì súan yóso núú tutú: Máa-yá, natiin-ya ñayivi ndíchi jín táka maña kásá'a-i, áchi. ²⁰ Te inga nuu ká'an: Máa Jito'o-yo jini-ya ndasa kájanì

inĩ ñayivi ndíhí, ja máni kájani sáni inĩ-i, áhí. ²¹ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja ní ñin ñayivi sátéyí-i máá-i sikí cháa. Chĩ ndi'í kúu cuenta máá-ró, ²² vaša Pablo, vaša Apolos, vaša Cefas, vaša ñuyívi, vaša ná kúchaku-yo, vaša kue'e ku-yo, vaša vina, vaša kuia cháa, ndi'yí'i nda'a máá-ró, ²³ te róó káyí'i-ró ndá'a Cristo, te Cristo, nda'a Dios.

4

Ndasa ni kajika cha apostol jín-i

¹ Súan ná káni inĩ taká ñayivi, ja mozo Cristo, jín cháa kándito tu'un sa'í Dios kákuu-ri. ² Te cháa ndíto ndatíñu, chĩ nini ná kéndgo responsable-de, te skíkuu-de. ³ Te ruu, tú sa'a-ri cuenta nú náku-xndíi-ró rúu, xí nú cháa yúkú kúu ja náku-xndíi ruu. Ni tú náku-xndíi-ri máá-rí. ⁴ Chĩ vaša tú jini-ri ní ñin tíñu ñáá nĩ sa'a-ri, ko nasu ja yúan te nĩ kéndgo ndaa-ri, chĩ máá Jító'o-yo kúu I'a jító nchaa-ya rúu. ⁵ Núsáá te ma kóto nchaa-ri ní ñin ndatíñu onde jín tiempo, chĩ onde ná ndíi máá Jító'o-yo. Chĩ máá-yá kiñi'in ndijin-ya taká ja yísa'í inĩ ñuñáa, te nastúu-ya taká ja kájani inĩ añu-yo. Yúan-na te kuantú'un Dios ná ñin ná ñin-i. ⁶ Nánĩ, ya'á kúu tu'un yátá ká'an-ri sikí-ri jín sikí Apolos, te kunj-ro, náva'a jín tú'un-ri ná skuá'a-ró, te ma sjá'a-ga-ro núu ja á yóso núu tutú, ní ma sávixi-ro máá-ró jín ná ñin ná ñin cháa stá'an. ⁷ Chĩ ndé cháa nĩ saña'nu-ga róó. Xí nañun ñáva'a-ró ja tú ní jatá'ú-ró. Te nú nĩ jatá'ú-ró, te naja kásatíyí-ró máá-ró natú'un ja tú ní jatá'ú-ró núu. ⁸ A nĩ kanda'a chĩ-ró. A nĩ kakukúká-ró. Ni tú nini rúu jíná'an-ri te tá'ú máá-ró tíñu jíná'an-ró saq. Te bueno nú ná kúu tá'ú-ró tíñu vij, náva'a suni ñin núu-ni tá'ú-rí tíñu jín-ró jíná'an-ri. ⁹ Chĩ súan jani inĩ-ri, ja natú'un nuu ndi'í-na comedia, te nĩ kiñi'in ndijin Dios ruu, cháa kákuu apostol, natú'un cháa a nĩ kundaq ja kúu-de, náva'a nde'e ñuyívi, jín ndájá'a ándiví, jín ñayivi, nuu-ri jíná'an-i. ¹⁰ Chĩ ja sikí Cristo te kákuu-ri cháa kándaqachĩ, te róó cháa ká'jo káji iní nuu Cristo, te ruu cháa tíkuinu, te róó cháa nũ'nin, róó cháa jín'ún, te ruu cháa tú kááan. ¹¹ Onde vina ñu'ni káji-ri soko, te kájichi-ri nducha, kájika vichí-ri, te nĩ kaťuťi-ri ja kákuun-de ruu, te kákixi tatú-ni-ri, ¹² te kásatíñu nĩ-in-ri jín ndá'a-rí. Káka'an ndiva'a-i jín-ri, ko káka'an va'a-ri jín-i. Káchindikini-ri, ko tú kásá'a-ri cuenta. ¹³ Káka'an-i sikí-ri, ko káka'an manj-ri jín-i. Chĩ natú'un kuayo iní ñuyívi kakuu-ri, te onde vina káské'ichí-i ruu. ¹⁴ Nasu cháa-ri tutu ya'a ja kúu nuu-ro sa'a, chĩ kána jín-ri nuu-ro natú'un nuu sé'e-ri ja kúnda'ú inĩ-ri-i. ¹⁵ Chĩ vaša káñava'a-ró uxí mil cháa ndíto róó nuu Cristo, ko tú kua'a táa-ro ío. Chĩ jín tú'un va'a te ruu kúu táa-ro núu Cristo Jesús. ¹⁶ Ko ká'an ndá'ú-ri jín-ró, ja ná ndáku-ró róo núsáá. ¹⁷ Ja yúan ní táji-ri se'e-ri Timoteo, ja manj-ri jín-i, te jaq-i nuu-ro jíná'an-ró, chĩ bueno jándatu-i nuu máá Jító'o-yo. Te máá-i naxndáku-i nuu-ro ndasa modo sa'a-ri nuu Cristo, te ndasa stá'an-ri nuu taká tíku'nĩ taká lado. ¹⁸ Te sava-i, kásávixi-i máá-i natú'un kájani inĩ-i ja má jaq kuti-gá-ri nuu-ro. ¹⁹ Ko nú játa'an inĩ máá Jító'o-yo, te jaq yachi-ri nuu-ro. Yúan-na te ma sa'a-ri cuenta ndasa ká'an cháa vixi-ún, ko kunj-ri ndé fuerza ndiso-de. ²⁰ Chĩ ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, nasu máá tú'un sáni-ni kúu, chĩ ndiso fuerza. ²¹ Ndeja kunj-ro, ja jaq-ri nuu-ro jín yúnu xí, xí jín tú'un ja kúnda'ú inĩ-ri róó, xí ja ká'an vitá-ri jín-ró.

5

Ja ni kana jín Pablo nuu cháa ni sáténé

¹ Te nĩ kenda ndija tu'un ja ñin róó jika téné. Te cháa-ún, ví'í-gá jika téné-de nasu ja kásá'a ñayivi sán naciún, chĩ ncháka-de ñasí'í táa-de. ² Te naja kásávixi-ro máá-ró núsáá. Va'a-ga ná ndúkuí'a inĩ-ro, te nuu-ro ná cháxio-ró cháa nĩ sa'a falta-ún ki'jn-de. ³ Chĩ ruu, vaša tú kánchaa máá-ri jjan, ko natú'un kánchaa-ri. Chĩ natú'un ja á nĩ sa'a-ri súan, ní kánchaa-ri núu, chĩ vina náku-xndíi ndija-ri sikí cháa nĩ sa'a súan. ⁴ Vina te natú'un a nĩ naketá'an-ró jín-ri. Chĩ jín sá'í máá Jító'o-yo Jesús, te jín fuerza Jító'o-yo Jesús, ká'an-ri. ⁵ Te cháa yúan ná chí'yó-de nda'a Satanás náva'a ná kúu tu'un yúkú ndiso-de, ko kaku añu-de kivi ndíi máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Tú va'a ja sátéyí-ró máá-ró. Xí tú kájinj-ro ja ñin tá'ú-ni yujan ía, te jiá ndi'í-ni yujan sa'a náun. ⁷ Núsáá te ná skána-ró yujan ía tú'ú-ún, náva'a ná kúu-ró yujan jaá, natú'un kákuu ndija-ró ja tú yí'í yujan ía róó vina. Chĩ lélu Pascua, nĩ ji'j-ya ja sikí yóo, te máá-yá kúu Cristo. ⁸ Násá'a-yó víko-ún núsáá, ko nasu jín yujan ía tú'ú, ní nasu jín yujan ía chá'an, xí yujan ía ñáá, chĩ sua ná kóo káji, te ná kóo ndaa státilá ja tú yí'í yujan ía. ⁹ Te jín carta, a nĩ kastu'ún-ri nuu-ro ja má kivi nduu-ro jín ñayivi kájika téné. ¹⁰ Nasu áhí-ri ja má kúu ketá'an-ró jín ñayivi kájika téné ío inĩ ñuyívi ya'a, xí jín ñayivi tóo iní, xí jín ñayivi kuí'na, xí jín ñayivi káchiñ'ún ndosó, chĩ nú súan, te jínu ñu'ún ja kenda nini-ro iní ñuyívi ya'a núu. ¹¹ Chĩ sua nĩ cháa-ri tutu nuu-ro, ja nú ñin cháa ká'an-de ja ñani-yo kúu-de, te jika téné-de, xí tóo iní-de, xí chíñ'ún-de ndosó, xí ká'an ndiva'a-de, xí ká'vá-de, xí kuí'na-de, yúan-na te jín cháa sa'a súan, ma kivi nduu-ro,

ni ma kée kúti-ro stáa jíin-de. ¹² Chj ndasa kuu nakuxndí-rj sikj ñáyivi ká'jin siin inga sikj. Nasu sikj ñáyivi ká'jin jíin-ró kúu cuenta máa-ró já nákuXndíi-ró-i náun. ¹³ Chj máa Dios, nakuxndíi-ya sikj ñáyivi ká'jin siin inga sikj. Núsáa te chaá ñáa ma'ñú-ró jíán, náskúnu-ró-de kí'jn-de.

6

Tu'un jikín nuu-í sikj tá'an-i nuu justicia

¹ Te nú ñn róo jikín nuu-ro sikj ingá tá'an-ró, te naja káchundéé iní-ro ndúkú-ró justicia nuu cháa tú ká'jo ndaa. Naja tú kásanda-ro núu cháa ndoo. ² Xí tú kájinj-ro já ñáyivi ndóo, koto nchaá-i ñuyívi náun. Te nú koto nchaá máa-ró ñuyívi, naja tú kákanda-ró sá'a-ró justicia sikj ñn cuestión lúli-ni núsáa. ³ Xí tú kájinj-ro já koto nchaá máa-yó ndájá'a ándívi jíin'an náun. Naga nj kuu taká ja ío inj ñuyívi yá'a núsáa. ⁴ Núsáa te hora ja jínu ñú'ún-ró já koo justicia sikj tínu ká'jo inj ñuyívi, naja ndúkú-ró cháa tú kájatú'ún vá'a tikunj, ja ndúu-de justicia. ⁵ Súan ká'an-rj nává'a ná kúka nuu-ro. Núsáa te á tú ndíhí kúti ni ñn-ró, ja kúu koto nchaá-de ndé ñanj-ro ío ndaa náun. ⁶ Chj ñanj jíin ñaní, kivi koyo-de nuu justicia, vasa tú kákandja justicia-ún náun. ⁷ Súan chj máni kástívi ndíja-ró tínu, ja káskívi tá'an-ró núu justicia. Á tú va'a-ga ná sía-ro-í sá'a ndíva'a-i jíin-ró, jíin já xndá'ú-i róo. ⁸ Chj sasua kásá'a ndíva'a-ró, te káxndá'ú-ro onde ñanj-ro.

Ja tú nani'in tá'u ñáyivi ñáa

⁹ Á tú kájinj-ro já ñáyivi tú ío ndaa, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-i inj ñuu nuu tá'ú Dios tínu. Ma xndá'ú-ro máa-ró, chj ni ñáyivi kájika téné, ni ñáyivi káchiñú'ún ndosó, ni ñáyivi káisiiki ncháa tá'an, ni chaá kándaá sí'í, ni chaá kákuu xi'ncha, ¹⁰ ni ñáyivi kuí'ná, ni ñáyivi tóó iní, ni ñáyivi ká'vá, ni ñáyivi káka'an ndíva'a, ni ñáyivi chísa'í ndatíñu tá'an, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-i inj ñuu nuu tá'ú Dios tínu. ¹¹ Te súan kándaá sava-ró núu, ko vina, a nj nakacha-ya róo, a nj nasándo-ya róo, a nj kakendoo ndaa-ro jíin sí'vi máa Jíto'o-yo Jesús onde jíin Espíritu Dios máa-yó. ¹² Taká tínu kúu sá'a-rj. Ko tú ndí'í kéndoo va'a. Taká tínu kúu sá'a-rj, ko tú kuní-rj ja kútiin ñn tínu-ún so'o-rj. ¹³ Ío ndeyu já kú'un chíi, te chíi kúu ja kú'un ndeyu, te ndendúu yuán náa sá'a Dios. Ko yiki kúñu-yó, nasu já kuátíñu nuu tú'un téné kúu, chí ja kuátíñu nuu máa Jíto'o-yo kúu, te Jíto'o-yo játiñu-ya máa yiki kúñu-ún. ¹⁴ Te Dios, a nj naschakú-ya Jíto'o-yo, te suni súan naschakú-ya yóo jíin fuerza máa-yá. ¹⁵ Á tú kájinj-ro já yiki kúñu-ró kúu pedazo Cristo. Núsáa te á kuu kí'in-rj pedazo Cristo te nasá'a-rj pedazo ñn ña'an kuáxán. Ag, ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájinj-ro já cháa kétá'an jíin ñá'an kuáxán, ñn-na kúu-de jíin-ña, chj súan ká'an: Ndendúu-ún, ñn-na kúu, áhí. ¹⁷ Ko chaá kétá'an jíin Jíto'o-yo, ñn-na nuu, kúu-de jíin-yá. ¹⁸ Kuu-ró koto-ró tínu téné. Chj taká kuachi sá'a chaá, fuera yiki kúñu-de kúu. Ko nú sáténé-de, chj sikj yiki kúñu máa-de sá'a-de kuachi. ¹⁹ Á tú kájinj-ro já vé'e ij kúu yiki kúñu-ró, te onde nuu Dios nj kenda Espíritu Santo yá'ncháa inj-ro. Chj nasu máa-ró xíin máa-ró. ²⁰ Chj ya'u nj nakuaan-ya róo. Núsáa te ná nákana jaa-i Dios sá'a-ró jíin yiki kúñu-ró jíin iní jíin añu-ro. Chj máni Dios xíin yuán.

7

Tu'un tanda'a jíin tú'un tú ndúsin

¹ Ná ká'an-ga-rj sikj taká tu'un nj chaa-ró núu-rí. Va'a-ga kendoo chaá nú tú ké'é-de ñási'í. ² Ko kuachi ja ío tu'un téné, ja yuán vá'a-ga ná ñn ná ñn-de ná koo ñási'í máa-de. Te ná ñn ná ñn-ña ná koo yii máa-ña. ³ Te chaá kúu yii-ún, ná skíkuu va'a-de jíin ñási'í-de. Te ñási'í-ún, suni súan ná skíkuu va'a-ña jíin yii-ña. ⁴ Ñási'í, tú kúu tá'ú máa-ña tínu nuu yiki kúñu-ña, chj yii-ña. Suni súan chaá kúu yii, tú kúu tá'ú máa-de tínu nuu yiki kúñu-de, chj ñási'í-de. ⁵ Nú kákuu-ro kakán ta'u ní'in-ro ñn tiempo-ni, te nú ío conforme tá'an-ró, te kuu sásá'an-ró máa-ró, te nú túu te túu. Yúan-na te va'a-ga ná náketá'an tuku-ró, nává'a ma kúu koto nchaá Satanás róo sikj tú'un téné. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-rj sikj permiso, nasu já tá'u-rí tínu nuu-ro. ⁷ Játa'an inj-rj ja taká chaá ná koo-de natu'un káa-rj, ko ná ñn ná ñn-de nj ní'in-dé ta'u-dé nuu Dios, chj súan nj teta'an-ya-dé. ⁸ Súan ká'an-rj jíin cháa kákuu soltero, jíin ñá'an kákendoo ndá'ú, ja vá'a-ga kendoo súan-ni jíin'an natu'un ruu. ⁹ Te nú kájinj máa, ja má kánda jíin, ná tanda'a. Chj va'a-ga ja tanda'a, nasu já ndúkíj. ¹⁰ Ko jíin ñáyivi ní katanda'a, ká'an nj'in-rj, ko nasu rúu chj máa Jíto'o-yo ká'an: Ja ñási'í, ma xndóo-ña yí-ña. ¹¹ Te nú kenda-ña kuní-ña, ma nátanda'a-ña, xí ná nándikín-ña yí-ña. Te chaá kúu yii-ún, ma kíni'in-de-ña kí'in-ña. ¹² Te jíin sáva-ga-de ká'an máa-rí, nasu máa Jíto'o-yo: Nú ñn ñanj-yo ncháka-de ñn ña'an tú kándja, te játa'an inj máa-ña kúncha-ña jíin-de, ma kíni'in-de-ña kí'in-ña. ¹³ Te nú ñn ña'an ncháka-ña

in chaja tú kándija, te jata'an inji máa-de kunchaa-de jín-ña, ma kifi'in-ña-dé ki'in-de. ¹⁴ Chi chaja tú kándija, a ni ndundoo-de sá'a ñasí'i-de. Te ña'an tú kándija, a ni ndundoo-ña sá'a yii-ña. Chi nú tú súan, te koo chá'an sé'e-ró núú, ko vina a ni kandundoo-i. ¹⁵ Ko nú kuxio chaja tú kándija-ún kuni-de, ná kúxio-de. Chi ja yúan tú níni xáan siki cháa xi ñá'an. Chi sua vindáa vinené ná kúxiukú-yó kuni Dios ja ní kana-ya xini-yo. ¹⁶ Chi naún jini róó, ñasí'i, ja sánaa te kundéé-ró kaku yii-ro sá'a-ró, xí róó, chaja kuu yii, ja kaku ñasí'i-ro sá'a-ró. ¹⁷ Ko natu'un ni ja'a Jito'o-yo núú in in-de, jín natu'un ni kana Dios xini in in-de, súan ná kaka-de, chi suni súan tá'u-rí tiñu nuu taká tiku'ni. ¹⁸ Ni kana-ya xini in chaja ja a ni xiti ndúy náún. Núsáa te ná kóo-de súan-ni. Ni kana-ya xini in chaja tú ni xiti ndúy náún. Ma xiti ndúy-de máa-de núsáa. ¹⁹ Tu'un xiti ndúy, jín tu'un tú xiti ndúy, tú ndé játifú, chi sua ja ná skikuu va'a-yó tiñu tá'u Dios. ²⁰ Ná in ná in-de ndasa ni jo hora ni kana-ya xini-dé, jín yúan ná kundij-de. ²¹ Mozo kúu-ró, te ni kana-ya xini-ro náún. Ma yú'u-ro núsáa vii. Ko nú jini máa-ró ja kúu kenda-ró kaka kuu ndicha-na-ro, kuu nú kuu. ²² Chi nú mozo kúu-de, te ni kana Jito'o-yo xini-dé, libre ío-de nuu máa Jito'o-yo. Suni súan jín cháa jika kuu ndicha-na, nú ni kana-ya xini-dé, mozo kúu-de nuu Cristo. ²³ Chi ya'u ni nakuaan-ya róó jina'an-ró. Ma kuátifú sáni-ró núú cháa núsáa. ²⁴ Nánj, ná in ná in chaja ndasa tiñu ni kana-ya xini-dé, súan ná kundij-de náva'a ná kuátifú-de nuu Dios. ²⁵ Ko siki ñá'an jáa, tú ní tá'u máa Jito'o-yo tiñu nuu-rí. Ko ná ká'an-rí ndasa jáni in-rí, natu'un in chaja ja ní kundá'ú inji Jito'o-yo-dé, náva'a kundij ndaa-de. ²⁶ Vai tundó'o siki-yo vina. Te ja yúan jáni in-rí ja va'a-ga kendqo chaja nú kunchaa-ni máa-de súan. ²⁷ Ncháka-ró ñasí'i náún. Ma sia-ro-ña núsáa. Tú ñasí'i-ro náún. Ma kúñukuu in-ro ñasí'i vii. ²⁸ Ko nú tanda'a-ro, nasu kuáchi sá'a-ró. Te nú ña'an jáa ní tanda'a-ña, nasu kuáchi sá'a-ña. Ko ñayivi yúan, ni'in-í tundó'o inji ñuyivi ya'a. Te tú kuni-rí ja tá'an-ro súan. ²⁹ Nánj, tu'un ya'a ká'an-rí chi a ni nduu kúti tiempo. Vina te chaja ká'jo ñasí'i, ná sá'a-de cuenta ja túu-ña ío. ³⁰ Te chaja kánde'e, natu'un tú kánde'e-de. Te chaja kákusi iní, natu'un tú kákusi iní-de, te chaja kájaan, natu'un tú naún káñava'a-de, ³¹ te chaja kúteñu jín tiñu ñuyivi ya'a, natu'un tú kúteñu-de, chi modo ñuyivi ya'a náa-ní. ³² Chi jata'an in-rí ja má yú'u-ro. Chaja soltero, jitu iní-de jín taká tiñu máa Jito'o-yo, ndasa ná kusii iní Jito'o-yo sá'a-de, ³³ ko chaja a ni tanda'a, jitu iní-de jín taká tiñu ja ío inji ñuyivi, ndasa kusii iní ñasí'i-de sá'a-de. ³⁴ Suni súan sijn sijn káani inji ña'an jáa jín ñá'an a ni tanda'a. Chi ña'an jáa, jitu iní-ña jín taká tiñu kuni máa Jito'o-yo, náva'a kendqo ndoo yiki kúñu-ña jín añu-ña kuni-ña. Ko ña'an a ni tanda'a, jitu iní-ña jín taká tiñu ío inji ñuyivi, ndasa kusii iní yii-ña sá'a-ña kuni-ña. ³⁵ Ko tu'un ya'a ká'an-rí náva'a kendqo va'a-ró jina'an-ró. Nasu yo'o chú'un-rí sukun-ro, ko ni ká'an-rí náva'a kaka jitu'ún-ro, te náva'a nuña-ró kuátifú kútu-ro nú máa Jito'o-yo. ³⁶ Te nú in chaja jáni iní-de ja tú va'a jika-de jín in ña'an jáa, chi nú ni ja'a medida kuu, te nú níni sá'a-de, núsáa te ná sá'a-de ndasa kuni-de, nasu kuáchi kuu ná tanda'a-dé jín-ña. ³⁷ Te nú in chaja kándij ni'in inji añu-de, te tú nándi-de, chi kuu jito-de máa-de, te ni chaja iní añu-de ja má tñn-de ña'an jáa-ún. Suni va'a-ni sá'a-de. ³⁸ Súan ío, te chaja tanda'a jín-ña, va'a sá'a-de. Te chaja tú tanda'a jín-ña, va'a-ga sá'a-de. ³⁹ Ña'an ní tanda'a, nú níni chakú yii-ña, yí'i-ña ndá'a-dé. Ko nú a ni j'i yii-ña, yúan-na te a ni nuña-ña. Te nú kuni máa-ña, te kuu ná nátanda'a-ña jín in chaja kándija nuu máa Jito'o-yo. ⁴⁰ Ko jáni in-rí ja siji-gá koo iní-ña nú kunchaa ndá'ú máa-ña súan-ni. Te jáni in-rí ja suni yí'i Espiritu Dios ruu.

8

Siki ndéyu já káani-i nuu ndoso

¹ Bueno. Te siki ndéyu já káani-i nuu ndoso, ndaa chi taká-yo káani-yo yakú. Te jín tu'un káani-i-ún kuu ja kásavixi-i máa-i, ko jín tu'un kundá'ú inji tá'an kuu ja nákuá'nu-ga-i jín. ² Nú in chaja jáni iní-de ja tú'a va'a-de, núsáa te kuni-ga te kutu'a va'a-de jín. ³ Te nú in chaja kúmani-dé jín Dios, suni jini-ya núú cháa-ún. ⁴ Siki ndéyu já káani-i nuu ndoso, ká'an-rí, chi a káani-yo ja tú ndé játifú kuti ndoso inji ñuyivi. Chi tú ingá Dios ío, chi máa in-ni-ya. ⁵ Chi vasa ío kua'a í'a, te ío kua'a jito'o ja káskúnáni máa-i í'a inji andívi xí iní ñuyivi. ⁶ ko máa-yó kaka'an-yo já máa in-ni máa Táa-yo Dios ío. Te ondé nuu máa-yá vai taká ndatífú te nuu máa-yá játifú-yo. Suni in-ni máa Jito'o-yo Jesucristo ío. Te máa-yá ni sá'a taká ndatífú te ni sá'a-ya yóo. ⁷ Ko tú ndí-i káani-i tu'un ya'a. Te sava-i a ni kakaan-i jín ndoso ondé sáa. Te nú káye-e-í, natu'un ndéyu ndoso káye-e-í, ko vitá inji añu-í, te kúchá'an añu-í sá'a. ⁸ Chi nasu jín ndéyu te kuatú'ún Dios yóo, chi nú tú kee-yo, nasu já yúan te kundá'ú-yo, te nú kee-yo, nasu já yúan te kendqo va'a-ga-yo jín-yá. ⁹ Ko vasa ni'in kándij-ro, koto-ró náva'a tú sùngava-ró tá'an-ró, já vitá inji añu-ún, nuu kuáchi. ¹⁰ Róo chi chaja jini kakuu-ró, te nú in chaja kuni-de nuu-ro hora ja yée-ro stáa iní ve'e ndoso, á tú sánaa te skí-i iní-de te kivi-de

kee túku máa-de ndeyu ndosó-ún sá'a-ró xí túu. ¹¹ A nì jì'ì Cristo ja'a ñani-ro, chàa vítá inì añú-ún, ko ja sikí tú'un tu'a-ró-ún, te nì xnáa-ro-dé. ¹² Súan kásá'a-ró kuáchi nuu ñani-ro, chí ja ú'u-ni chindee-ró iní añú-de ja vítá, te suni nuu Cristo kásá'a-ró kuáchi. ¹³ Ja yúán, te nú ndeyu sá'a ja júngava ñin ñani nuu kuáchi, ma kée kúti-gá-rì kuñu ní káni, náva'a ma súngava-rì ñani-rì nuu kuáchi.

9

Sikí já ío derecho cháa apóstol

¹ Nasu apóstol kúu-rì náún. Á tú jíká kuu ndicha-ña-rì. Á tú ní jini-rì nuu máá Jító'o-yo Jesús. Nasu róo kákuu tiñu nì sá'a-rì nuu máá Jító'o-yo náún. ² Nú tú kúu-rì apóstol nuu sáva-ga cháa, ko nuu-ro chí kúu ndija-rì. Chí róo kákuu tuni-rì ja ndiso-rì tiñu apóstol nuu máá Jító'o-yo. ³ Yá'á kúu tu'un ká'an-rì ja náma-rì máá-rì nuu cháa káandichí ruu: ⁴ Á tú ká'io derecho-rì kee-rí ko'o-rì. ⁵ Á tú ká'io derecho-rì kunchaka-rì ñasi'í kándija, nátu'un kánchaka sava-ga apóstol, jín Cefas, jín cháa kákuu ñani máá Jító'o-yo. ⁶ Xí máá ñin-ni ruu jín Bernabé, tú ká'io derecho-rì ja tú sátiñu-ga-rì náún. ⁷ Ndé soldado kájatá'an, te yéé-dé cuenta máa-de. Ndé cháa jítu uva, te tú yéé-dé nde'e-í. Xí ío cháa skée-dé vaca-de, te tú jí'i-de leche-ti. ⁸ Nátu'un ká'an cháa yúkú, ká'an-rì náún. Á nasu sùni tu'un yá'a ká'an ley. ⁹ Chí nuu ley ja ní cháa Moisés, yóso: Ma chú'un-ró ñunu yú'u xndikí kiti jíkó, áchí. Á sikí xndikí ká'an Dios xí túu. ¹⁰ Xí máni sikí yóo ká'an tu'un-ún náún. Jandáa ja sikí yóo yóso. Chí kuni-ya ja ná kúñukuu inì cháa jítu, ni'ín-dé, te cháa jíkó, ná kúñukuu inì-de kee-dé. ¹¹ Nú nì kajakín-rì tu'un Espiritu inì-ro, te stútú-rí ja kúchaku-rì nuu-ro, kuáchi xaan kúu náún. ¹² Nú sava cháa ío derecho-de kájikan-de súan nuu-ro, á tú va'a-ga kakán máá-rí. Ko tú ní kákuu-rì kuatíñu-rì derecho-rì, chí sua kándo'o-rì te ni'ín-rì náva'a tú u'u kaka tu'un Cristo sá'a-rì. ¹³ Á tú kájiní-ro ja cháa kásatiñu inì ve'e ñi, inì ve'e ñi-ún kéndá ja káichaku-de. Te cháa kájatíñu onde nuu altar, sikí altar-ún káichaku ta'an-de. ¹⁴ Suni súan nì tá'ú tiñu Jító'o-yo ja sikí tú'un va'a ná kúchaku cháa kájani tu'un va'a. ¹⁵ Ko ruu, tú naún ní jikán-rì ní ñin súan. Ní nasu cháa-rì tu'un yá'a ja ná kuá'a-ró núu-rì vina. Chí va'a-ga ná kúu-rì, nasu ja kasú ñin cháa nuu-rì ja sátéyí-rì máá-rí jín tiñu yá'a. ¹⁶ Vasa jáni-rì tu'un va'a, ja yúán má kúu sátéyí-rì máá-rí, chí níni skikuu-rì sá'a-ya. Chí koo tundó'o sikí-rí, nú tú kani-rì tu'un va'a. ¹⁷ Te nú jín gusto máá-rí sá'a-rì súan, yúán te ni'ín-rì ya'u-rì. Te vasa tú játa'an inì-rì, ko nì cháa-ya tiñu sikí-rí, te responsable-rì kúu. ¹⁸ Ndéja kúu ya'u-rì núsáa. Já ná káka kuu-rì kani-rì tu'un va'a Cristo, ní tú níni yá'u-rì, ní tú jikán-rì derecho-rì sikí tú'un va'a. ¹⁹ Ja yúán, vasa tú naún cháa tñin so'o-rì, jatíñu-rì nuu táká-ni, náva'a skándija-ga-rì ñayivi. ²⁰ Nátu'un judío násá'a-rì máá-rì nuu cháa judío, náva'a kundéé-rì skándija-rì cháa judío. Te nátu'un cháa yí'i nda'a ley, násá'a-rì máá-rì nuu cháa yí'i nda'a ley, vasa tú yí'i-rì nda'a ley, náva'a skándija-rì cháa yí'i nda'a ley. ²¹ Ko nuu cháa tú káandatu nuu ley, suni súan nátu'un tú jándatu-rì nuu ley násá'a-rì máá-rì nuu-dé, náva'a kundéé-rì skándija-rì cháa tú káandatu nuu ley, vasa ncháa ley Dios jín-rì chí yí'i-rì nda'a ley Cristo. ²² Te nuu cháa vítá inì, násá'a vítá-rì máá-rì, náva'a skándija-rì cháa vítá inì-ún. Súan taká-ni modo násá'a-rì máá-rì nuu táká cháa, náva'a kundéé-rì nama-rì sava-de. ²³ Te ja sikí tú'un va'a kúu ja sá'a ndi'i-rì súan, náva'a ruu, suni ná ni'ín-rì ta'u-rì ja kéndá yúan. ²⁴ Á tú kájiní-ro ja cháa kájinu carrera, chí ndi'i-de kájinu ndija-de, ko ñin-ni-de kundéé-de ni'ín-dé premio-de. Suni súan ndúkú ndéé-ró kúnu-ró, náva'a ni'ín-ro premio-ro. ²⁵ Te taká cháa kájsiki, jító va'a ná'an-de máa-de. Te cháa-ún, súan kásá'a ndija-de, náva'a ni'ín-dé ñin premio ja kútú'ú. Ko yóo chí ni'ín-yo premio ja má kútú'ú kúti. ²⁶ Núsáa te modo súan, ndúkú ndéé-rì jinu-rì, tú jinu sáni-rì. Modo súan kájatá'an-rì, tú skée íu-rí. ²⁷ Chí sua tñin ni'ín-rì máá-rí, te já'a-rì máá-rí, náva'a ma cháxio-ya rúu, vasa a nì jani-rì tu'un nuu sáva-ga cháa.

10

Sikí já káchiñú'ún-i ndoso

¹ Nani, kuni-rì ja ná júku'un inì-ro ndasa nì ka'jin ndiyi táa-yo núu vikó nu'ún, te nì kaja'a taká-de nuu mar. ² Te taká-de, nì kajanducha-dé nuu vikó nu'ún jín nuu mar. Chí taká-de, nì kajandikín-de Moisés. ³ Te taká-de, nì kayee-dé ndeyu ní ja a máa-ya. ⁴ Te taká-de, nì kají'i-de ñin-ni nducha ní ja'a-ya. Chí ní kají'i-de nducha ní kenda chí kava ní sá'a-ya. Te kava-ún, nì ndikín yata-dé, chí kava-ún kúu nátu'un Cristo. ⁵ Ko tú ní kúsi iní Dios jín kuá'a-dé. Já sikí yúán kúu ja ní xnáa-ya-de onde nuu ñu'un té'é. ⁶ Taká tu'un yá'a kúu ñin modo náva'a koto ncháa máa-yó, te ma ndío ñáa inì-yo nátu'un nì kándío ñáa inì cháa-ún. ⁷ Ma chíñú'ún-ró ndosó jín'an-ró nátu'un nì kásá'a sava máa cháa-ún. Chí súan yóso núu tutú: Nì kajungoo

ñayivi ní kayee-í nì kajji'i-te nì kàndukuifi-i nì kajita já'á-i, áchí. ⁸ Ni mà káka kuáxán-yó nátu'un nì kajika kuáxán sáva máá cháa-ún, te nì kajji' oko unì mil-de ja ìn kivì-ní. ⁹ Ni mà kóto nchaa-yo Jító'o-yo Jesucristo nátu'un sava máá cháa-ún ja ní kajito nchaa-de-ya, te nì kajji'-de nì sá'a koo. ¹⁰ Ni mà kútuku inì-yo nátu'un nì kàkutuku inì sava-de, te nì kajji'-de nì sá'a ìn kue'e xaan já ní ja'a-ya. ¹¹ Te modo-ún, nì kuu náv'a a koto nchaa máá-yó. Te ja yúán, yóso-ún núu tutú vai nuu yóó, cháa kunì ndasa kuándi' ñuyivi. ¹² Nú ìn cháa jáni inì-de ja kúndij nì'in-de, ná kóto va'a-de máá-de, náv'a a tú nduga-de núsáá. ¹³ Ìn-ni jito nchaa ja'ú róó, onde jíin táká ñayivi. Ko bueno skíkuu Dios, te máá hora jito nchaa ja'ú róó, kuña-ya íchi kènda-ró, náv'a a kundéé-ró kènda-ró. Súan te mà kuá'a-ya tú'un ja kóto nchaa-ga róó, ja má kánda-ga-ro. ¹⁴ Ñáñi máni. Kunu-ró kóto-ró ndosó núsáá. Mà chíñ'ú-un-ró. ¹⁵ Nátu'un jíin cháa ío káji xiní, súan ká'an-rj jíin-ró. Kani inì máá-ró naún tu'un ká'an-rj. ¹⁶ Vaso ìi, já ní kasá'a ìi-yo, nasu táká-yo kajji'í ká'nu-yó ñíñí Cristo náún. Te staa já ní kasákuáchi-yó, nasu táká-yo káyee ká'nu-yó yiki kúñu Cristo náún. ¹⁷ Chì ìn-ni staa-ún ío. Súan yóó, tinì-yo kákuu-yó ìn-ni ñayivi, chí taká-yo káyee ká'nu-yó ìn-ni staa-ún. ¹⁸ Nde'é ndasa kasá'a cháa Israel. Chaa káyee kiti já kásoko-dé nuu-ya, nasu káyee ká'nu-de nuu altar náún. ¹⁹ Naún áchi-rj núsáá. Játiñu ndoso náún, xí játiñu ndeyu ìn nuu ndoso náún. ²⁰ Túu, chí ndeyu kásoko cháa sìn naciòn, nuu tachí kásoko-dé, nasu nuu Dios. Te tú kuni-rj ja kétá'an ká'nu-ró jíin tachí. ²¹ Mà kúu ko'o-ró iní vaso máá Jító'o-yo, te suni ko'o-ró iní vaso tachí. Mà kúu kee ká'nu-ró núu mesa máá Jító'o-yo, te kee-ro núu mesa tachí. ²² Xí kuni-yo kúkuifi inì Jító'o-yo sá'a-yo náún. Nì'in-ga-yo vasa máá-ya náún. ²³ Taká-ni tiñu kúu sá'a-rj, ko tú ndi'í kèndoo láu. Taká-ni kúu sá'a-rj, ko tú ndi'í skuá'nu tá'an. ²⁴ Ni ìn cháa, mà ndúkú-de sá'a-de ja vá'a máá-de, chí ja vá'a inga ñani tá'an-de ná sá'a-de. ²⁵ Ndi'í-ni ndeyu núyá'u, kee-ro jíná'an-ró. Te nú kiyu'ú inì-ro, mà kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁶ Chì máá Jító'o-yo xín ñuyivi jíin táká ndatiñu ío inì, áchí. ²⁷ Te nú ìn cháa tú kándja, te kana-de xinì-ro kée-ro jíin-de, te nú suni kuni-ró kí'in-ro, núsáá te kee-ro táká ja káni-de nuu-ro. Te nú kiyu'ú inì-ro, mà kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁸ Ko nú kastu'ún ìn cháa nuu-ro: Kundatu, chí ya'á ja ní kandij nuu ndosó kúu, achì-de. Yúan-na te mà kée-ro, já kuáchi cháa nì kastu'ún-ún jíin kuáchi ja kiyu'ú inì-de. ²⁹ Sikì já kiyu'ú inì ká'an-rj. Ko nasu já sikì róó, chí sikì já inga cháa. Te nú kiyu'ú inì inga cháa, naja kóto nchaa-de ruu ndasa jika kuu ndicha-ña-rj núsáá. ³⁰ Te nú ruu xna'an-ga nákuatá'ú-rí te yé-rí, naja káka'an ndiva'a-de sikì-rí sikì ndeyu ja ní jikan ta'u-rí ja'a-ún. ³¹ Núsáá te vasa ná kée-ro, vasa ná kó'o-ró, vasa ná sátiñu-ró, ko modo ja ná nákana jaa-i Dios ná sá'a-ró. ³² Koto-ró náv'a a mà skivì-ró cháa judío, ní cháa sìn naciòn, ní tiku'nj Dios, nuu kuáchi. ³³ Suni súan ruu jíin táká tiñu sá'a-rj, kuni-rj ja ná kúsij inì taká cháa. Tú jítu inì-rj ja sá'a-rj ja vá'a máá-rí, chí kuni-rj sá'a-rj ja vá'a sava-ga cháa, náv'a a kaku-de jíná'an-de.

11

1 Ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, suni nátu'un ndáku máá-rí Cristo.

Ja ná kúndasu xinì ñásí'í

² Bueno kánuku'un inì-ro rúu. Te ká'ñ inì'in-ró jíin táká tiñu nì tá'ú-rí nuu-ro, jíin modo ja ní stá'an-rj nuu-ro. ³ Ko kuni-rj ja ná kuni-ró jíná'an-ró ja Cristo kúu-ya xiní táká cháa. Te cháa kúu-de xinì ñásí'í. Te Dios kúu-ya xiní Cristo. ⁴ Taká cháa ja ndasu xinì-dé te jikán ta'u-dé xí jáni-de tu'un, já'a-de tuká nuu xinì-dé. ⁵ Ko taká ñásí'í, nú tú ndasú xinì-ñá te kakan ta'u-ñá xí káni-ña tú'un, já'a-ña táká nuu xinì-ñá, chí ìn-ni kúu nú seté xinì-ñá. ⁶ Chì nú ñásí'í, tú jasú-ña xinì-ñá, ná seté-ña núsáá. Te nú kúka nuu-ñá seté-ña, xí xiti-ñá ixi-ñá, ná kasú-ña núsáá. ⁷ Chì cháa, mà kúu kasu-de xinì-dé, chí muestra luu Dios kúu-de. Ko ñásí'í, chí stá'an-ña ndasa luu káa inì yii-ñá. ⁸ Chì tú ní sáva'a-ya cháa jíin yiki ñásí'í, chí sua ñásí'í jíin yiki cháa. ⁹ Chì tú ní kúva'a cháa ja kuátíñu-de nuu ñásí'í, chí sua nì kúva'a ñásí'í ja sikì cháa. ¹⁰ Ja sikì táká ndajá'á ándiví te níni kundasu xinì ñásí'í. ¹¹ Chì nuu máá Jító'o-yo tú sá'a-ya cuenta ndéja kúu ja yíi, te ndéja kúu ja sí'í, chí nú túu ìn, te mà kóo inga. ¹² Chì nátu'un nì sáva'a-ya ñásí'í jíin yiki cháa, te vina kúva'a cháa chí ñásí'í, ko Dios kúu I'á sáva'a taká-ni. ¹³ Kani inì máá-ró jíná'an-ró, á ío va'a ja tú kundasu xinì ñásí'í te kakan ta'u-ñá nuu Dios. ¹⁴ Nasu máá ñuyivi stá'an nuu-ro, já tú luu jito cháa jíin íxi-dé, nú ná kée náún. ¹⁵ Ko nú ñásí'í, te síá-ña íxi-ñá kee máá, luu jito-ña jíin, chí íxi-ún, nì ja'a-ya núu-ñá kundasu xinì-ñá. ¹⁶ Ko nú ìn cháa kuni-de kutixín-de jíin tú'un ya'a, ko yóó tú ká'io costumbre-yo súan, ní tiku'nj Dios.

Sikì xinì máá Jító'o-yo

¹⁷ Tá'ú ní'in-rj ingá tiñu yá'a nuu-ro, ja tú kúsií iní-rj jín-ro, chj tú kándutútú-ró já sá'a va'a-ga-ro, chj sasua ñáá-ga kásá'a-ró. ¹⁸ Yá'a ká'an-rj xna'an-ga. Nj jini tu'un-rj ja kásá'in-ró máá-ró, máá hora kákutútú-ró. Te yakú kándija-rj. ¹⁹ Chj níni kóo ñayivi sásá'in ma'ñú-ró, náv'a kuni-ro ndé ñayivi kándija va'a ma'ñú-ró. ²⁰ Te nú in-ni nuu kándutútú-ró, nasu já kúxini-ró cuenta máá Jito'o-yo kúu-ún núsáá. ²¹ Chj ná in ná in-ró, máni kanduu-ro núu ingá-de xna'an-ga kákuni-ro. Te in-ro jí'i-ro sóko, te inga-ro nájini-ró. ²² Á tú káñava'a-ró vé'e nuu kée-ro kó'o-ró náún. Xí kásájá'a iní-ro núu tíku'nj Dios. Te chaá tú ñaún káindá'a-de, kákuka nuu-dé kásá'a-ró xí túu. Ndasa ká'an-rj jín-ro jíná'an-ró. Kúsií iní-rj jín-ro xí túu. Jín tú'un yá'a tú kúsií kúti iní-rj jín-ro. ²³ Chi tu'un yá'a nj kutu'a-rj nuu máá Jito'o-yo. Te suni yá'a ní stá'an-rj nuu-ro jíná'an-ró. Chj máá ákuáa já ní kanastúu-de Jito'o-yo Jesús, nj kí'in-ya stáa. ²⁴ Te nj jikan ta'u-yá. Te nj sákuáchi-yá. Te nj ka'an-ya: Kí'in te kee-ro jíná'an-ró, chj yá'a kúu yiki kúñu-rj, te ja sikí róo nj kukuáchi. Súan sá'a-ró te ná núku'un iní-ro rúu. Achí-ya. ²⁵ Suni súan nj kí'in-ya vaso, nuu ní ndi'i nj kuxini-ya. Te nj ka'an-ya: Vaso yá'a kúu contrato jáá já ní sá'a-rj jín níñi-rí. Te taká vuelta nú káji'i-ró, te súan sá'a-ró náv'a ná núku'un iní-ro rúu. Achí-ya. ²⁶ Chi taká vuelta já káyee-ro stáa yá'a te káji'i-ró iní vaso yá'a, kivi ní jí'i máá Jito'o-yo kúu já kásastu'ún-ró onde kivi ncháa-ya. ²⁷ Te nú in chaá kee-dé staa yá'a, xí kó'o-de iní vaso Jito'o-yo yá'a, te nú tú jíñú'ún sá'a-de, te koo kuáchi-de nuu yiki kúñu máá Jito'o-yo jín núu níñi-yá. ²⁸ Ná in ná in chaá, ná nándúkú víi-dé sikí máá-de núsáá. Yúan-na te kee-dé staa-ún te ko'o-de iní vaso-ún. ²⁹ Te nú in chaá tú jiní-de ja kúu yiki kúñu-ya, chaá-ún chj ndonda kuáchi sikí-dé nú ko'o-de kee-dé. ³⁰ Ja yúán ío kua'a cháa káku'u, jín cháa vitá iní, ká'jin ma'ñú-ró jíná'an-ró. Te nj káji'i yakú-de. ³¹ Ko nú nándúkú víi-yo sikí máá-yó, te ma ndonda kuáchi sikí-yo. ³² Ko nú a nj ndonda kuáchi sikí-yo, máá Jito'o-yo xndó'o-ya yóo, náv'a a tú ta'nu ndatu-yo jín ñayivi ñúyivi. ³³ Ñánj máni, ja yúán nú kándutútú-ró káyee-ro, te kundatu tá'an-ró. ³⁴ Te nú in chaá jí'i-de sóko, ná kée-dé ve'e-de, náv'a a tú ndonda kuáchi sikí-ro hora kándutútú-ró. Te sava-ga tiñu sánda-rj onde ná jáa-rj.

12

Sikí tá'ú já vái nuu Espiritu

¹ Ñáni, sikí taká ta'ú já vái nuu Espiritu, kuni-rj ja ná júku'un iní-ro jín. ² A káiná'an-ró já ná nj kákuu-ró cháa tú kákandija, te nj káindikín-ro yatá ndosó ñí'in núu, ndasa nj kákuu iní máá-ró núu. ³ Ja yúán kástu'ún-rí nuu-ro já tú ni in chaá kuu ka'an tásí-de sikí Jesús, nú a yí'i-de Espiritu Dios. Te tú ni in-de kuu ka'an-de: Jito'o-rj kúu Jesús, nú tú yí'i-de Espiritu Santo. ⁴ Chj sáin sáin ta'ú ní saka-yá, ko suni in-ni máá Espiritu kúu. ⁵ Te sáin sáin tiñu nj chaá-ya sikí-yo, ko in-ni máá Jito'o-yo kúu. ⁶ Te sáin sáin modo kásátiñu-yó, ko suni máá Dios kúu ía sá'a taká tiñu jín taká-yo. ⁷ Ko ná in ná in-de, nj ja'a-ya tú'un Espiritu nuu-dé náv'a ná skuá'nu tá'an-de. ⁸ Chj onde jín máá Espiritu nj ja'a ndija-ya tú'un ka'an ndíchi in-de. Te suni onde jín máá Espiritu nj ja'a-ya tú'un ja júku'un iní inga-de. ⁹ Te nuu ingá-de, suni jín máá Espiritu nj ja'a-ya já ná kándija va'a-de. Te suni jín máá Espiritu nuu ingá-de ja ná sá'a-de taná. ¹⁰ Te nuu ingá-de ja ná sá'a-de taká tiñu ñá'nu. Te nuu ingá-de, ja ná káni-de tu'un. Te nuu ingá-de, ja ná nándúkú víi-dé sikí taká ja vá'a ja ú'u. Te nuu ingá-de ja ná ká'an-de tinj yu'u. Te nuu ingá-de ja ná násama-de tu'un sáin yu'u. ¹¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a suni máá in-ni máá Espiritu. Sáin sáin sáka-yá nuu in in-de, ndasa játa'an iní máá-yá. ¹² Chj nátu'un yiki kúñu in-ni kúu, te náv'a a kua'a pedazo, te taká pedazo-ún, vasa kua'a, ko in-ni yiki kúñu kúu, suni súan kúu Cristo. ¹³ Chj jín in-ni máá Espiritu nj káanducha taká-yo, náv'a a nduu-yó in-na ñayivi, vasa judío xí ñayivi nuu Grecia, vasa chaá kuu mozo xí cháa jíká kuu ndichá-na. Ko taká-ni-de, nj kani'in-dé in-ni máá Espiritu nj sá'a-ya. ¹⁴ Ko yiki kúñu, nasu in pedazo-ni kúu, chj sua ndiso kua'a. ¹⁵ Chj nú ja'a ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chj tú kúu-rj nda'a, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'in. ¹⁶ Te nú so'o ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chj tú kúu-rj nduchi, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'in. ¹⁷ Nú ndi'i yiki kúñu ní kuu nduchi, ndasa kuni so'o núu. Nú ndi'i ní kuu so'o, ndasa kuaan xiko núu. ¹⁸ Vina te nj jiní-yo ndasa nj jata'an iní máá Dios te nj chaá-ya taká pedazo-ún ná in ná in jíká yiki kúñu. ¹⁹ Chj nú taká-ni ní kakuu in-ni pedazo-ún, ndasa koo máá yiki kúñu núu. ²⁰ Ko vina chj kua'a ndija pedazo ío, ko máá in-ni yiki kúñu núu. ²¹ Ni ma kúu ka'an nduchi jín ndá'a: Tú jinu nú'ún-rí róo. Suni súan ni ma kúu ka'an xinj jín já'a: Tú jinu nú'ún-rí róo. ²² Chj sua kánúú taká pedazo nditjin ta'an jín yiki kúñu, vasa vitá-ga jito. ²³ Te taká pedazo yiki kúñu ja jáni iní-yo já tú jíñú'ún jito, suu yúán ñúkuún xáan-gá jasú-yo núu. Te ja tú luu kábito-ún jiní-yo, luu-ga kájasu-yo núu. ²⁴ Te pedazo ja luu kábito-ún jiní-yo, tú níni kúndasu nuu. Chj máá Dios, súan nj chutá'an-ya yiki kúñu-ún, te jíñú'ún-gá nj skéndo-o-ya já

tú luu jíto-ún, ²⁵ náva'a tú sásin pedazo yiki kúñu-ún máa, chi taká pedazo-ún, sua in núu ná kóto va'a tá'an. ²⁶ Chi nú in-ni pedazo jatú, taká-ni pedazo in jinu-ni kájatú. Te nú in-ni pedazo jíto luu, taká-ni pedazo in ká'nu-ni kákusi iní. ²⁷ Te róo, modo súan kákuu-ró yiki kúñu Cristo. Te pedazo-ya-ún kákuu in in-ró. ²⁸ Te súan ni jani máa Dios cha q uatíñu nuu tíku'ni: Ja in, apóstol, ja úu, cha kájani tu'un, ja uní, cha kástá'an tu'un, yúan-na te cha kásá'a tiñu ñá'nu, yúan-na te cha kásá'a tana, te vása cháa chindéé tá'an, jín cháa kátá'ú tiñu, jín cháa ká'an tini yu'u. ²⁹ Taká-de kákuu apóstol náun. Taká-de kájani tu'un náun. Taká-de kástá'an náun. Taká-de kásá'a tiñu ñá'nu náun. ³⁰ Taká-de kájiní-de sá'a-de tana sá'a-ya náun. Taká-de káka'an-de tini yu'u náun. Taká-de kánasama-de tu'un sin yu'u náun. ³¹ Ko ná kuitú iní-ro ndúkú-ró tá'u vá'a-ga kuá'a-ya nuu-ro jíná'an-ró. Ko ío inga modo va'a xaan-gá, ná stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró.

13

Tu'un kúndá'ú iní tá'an

¹ Te nú ruu, vaša ká'an-ri nátu'un káka'an cha xí ndájá'a ándiví, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, te kúu-ri nátu'un in ka ja ndáxin káxin xí in platillo ja sáña. ² Te vaša jani-ri tu'un sá'a-ya, te júku'un ndi'i iní-ri taká tu'un sa'í jín taká tu'un ndichí, te vaša kándija téyú-ri ja kúu skuó káni-ri yuku, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, tú na tiñu-ri. ³ Te vaša ná sáka ndi'i-ri taká ndatiñu-ri kee ñayivi ndá'ú, te vaša ná kuá'a-ri yiki kúñu-ri kayu, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, tú na ya'u-ri ío. ⁴ Tu'un kúndá'ú iní, ndiso paciencia, te ndiso tu'un kúmanj iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú ndiso tu'un kuásun iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú sávi xi máa, ni tú sátéyí máa. ⁵ Tú ká'an ndiva'a. Tú ndúkú ja kúu máa. Tú kiti iní. Tú chú'un iní. ⁶ Tú ndúvatu iní, chi sua kúsi iní jín tiñu ká'jo ndaa. ⁷ Ndi'i jándéé iní. Ndi'i kándija. Ndi'i ñúkuu iní. Ndi'i kánda. ⁸ Taká tu'un kájani-yó, chi naa, te taká yu'u chi ndi'i, te tu'un ndichí, chi taká kuxio, ko tu'un kúndá'ú iní, ma náa kúti. ⁹ Chi yaku-ni tu'un kájiní-yo, te yaku-ni tu'un kájani-yó, ¹⁰ ko onde ná cháa máa tu'un ni yija va'a, yúan-na te kuxio yaku-ni ja kájiní-yo-ún ki'in. ¹¹ Ná ni kuu-ri suchi yikin, te ni ka'an yikin-ri núu, te ni jani iní-ri nátu'un suchi yikin. Ko nuu ni kuu-ri cha ñá'nu, te ni chaxio-ri taká ja ni sá'a-ri ná lúli-ri-ún kua'an. ¹² Te vina kánde'é-yó nátu'un jín espejo ja kákkí'vi, ko kúkuéé-ga te kuñ ndijin-yo nátu'un jín nuu tá'an-yó. Te vina chi yaku-ni jini-ri, ko kúkuéé-ga te kuñ ndi'i-ri nátu'un jini káji-yá ruu. ¹³ Te vina ío uní tu'un játiñu ni'in, tu'un kándija va'a, tu'un káñukuu iní, jín tú tu'un kúndá'ú iní. Ko máa tú tu'un kúndá'ú iní, kánúú xaan-ga vása úu-ga-ún.

14

Sikí ja káka'an-i sin yu'u

¹ Ndúkú ndéé-ró jín tú tu'un kúndá'ú iní tá'an, te kuitú iní-ro ndúkú-ró taká ta'u já'a Espiritu, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un. ² Chi cha ká'an-de sin yu'u, jín Dios ká'an-de, nasu jín ñayivi, chi tú ni in cha júku'un iní naún ká'an-de, chi jín Espiritu ká'an-de tu'un sa'í. ³ Ko cha jani tu'un, jín ñayivi ká'an-de, chi skuá'nu-de ñayivi-ún, te ká'an ká'nu-de, te ká'an ndéé-de jín-i. ⁴ Cha ká'an sin yu'u, skuá'nu-de máa-de, ko cha jani tu'un, chi tíku'ni skuá'nu-ga-de. ⁵ Játa'an iní-ri ja taká-ro ná kúu ka'an-ro sin yu'u, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un, chi ñá'nu-ga cha jani tu'un vása cháa ká'an sin yu'u, te nú tú násama-de tu'un-ún, náva'a kua'nu-ga tíku'ni sá'a-de jín. ⁶ Ñáni, vina te nú ja-a-ri nuu-ro te ká'an-ri sin yu'u jín-ro, naún tiñu ni'in ja kúu róo, nú tú ka'an-ri in tu'un ni kenda ndijin, xí in tu'un ndichí, xí in tu'un stá'an-ri. ⁷ Ío ndija ndatiñu kánda tí'jú já kásá'a ndusu, nátu'un xkuili xí guitarra. Te nú tú sin sin nota ndé'e, ndasa kuñ-yo ndé yaa júku-de jín xkuili, xí jín guitarra-ún. ⁸ Te nú corneta tú ndé'e káji, te ndé cha sátu'a-de máa-de ja kuátá'an-de núsáa. ⁹ Suni súan róo jíná'an-ró, nú ká'an-ro sin yu'u, te nú tú káji ká'an tu'un-ún, te ndasa júku'un iní-i naún tu'un ká'an-ro núsáa, chi kuachi tisi'ví-ró stívi-ró. ¹⁰ Kua'a núu yu'u ío iní ñuyivi ná sá'a-yó cuenta, te taká júku'un iní cha jini. ¹¹ Nú ruu tú júku'un iní-ri yu'u ká'an in cha, te kúu-ri cha jiká nuu cháa ká'an-ún. Te cha ká'an-ún, suni kúu-de cha jiká nuu-ri. ¹² Suni súan róo ja á kájitú iní-ro ni'in-ro tá'u Espiritu, ná ndúkú ndéé-ró náva'a skuá'nu va'a-ro tíku'ni jín. ¹³ Ja yúan nú ká'an in cha sin yu'u, ná kakán ta'u-dé nuu-yá náva'a kuu nasama-de tu'un. ¹⁴ Chi nú ruu kakán ta'u-ri jín tú'un sin yu'u, iní añu-ri kúu ja jikán ta'u, ko nú tú júku'un kuti iní-ri, tú na tiñu. ¹⁵ Ndasa sá'a-ri núsáa. Ná kakán ta'u-ri iní añu-ri, ko suni ná kakán ta'u-ri jín tú'un júku'un iní. Ná káta-ri iní añu-ri, ko suni ná káta-ri jín tú'un júku'un iní. ¹⁶ Chi nú máni tu'un jini máa-ró jín añu-ro nákuatá'ú-ró jín, te in cha tú tu'a, ndasa kuñ-de ka'an-de amén nuu tú'un nákuatá'ú-ró-ún, chi tú jini kuti-dé naún tu'un ká'an-ro. ¹⁷ Chi róo, bueno nákuatá'ú

ndija-ró, ko inga cháa-ún, tú já nu tu'un inji-de sá'a. ¹⁸ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, ja tini-ga yu'u ká'an-ri vasa táka róo. ¹⁹ Ko nuu tíku'ni, chí máa ú'un-ni tu'un ja júku'un inji-ri jín, játa'an inji-ri ká'an-ri, nává'a suni stá'an-ri nuu sáva-ga cháa, vasa já ká'an-ri uxí mil tu'un sijn yu'u. ²⁰ Náni, ma koo-ró nátu'un suchí lúli jín tú'un júku'un inji-ro. Chí sua koo-ró nátu'un suchí lúli jín tú'un nãá, ko ná yíja va'a-ró jín ja jini tuni-ro. ²¹ Súan yóso núu ley: Jín cháa ká'an sijn yu'u, te jín sáva-ga cháa ká'an tu'un jíká, súan ká'an-ri jín ñáyivi yá'a, ko vasa súan te ni ma kúni sq'o-i tu'un ká'an-ri, áchi máa Jító'o-yo, áchi. ²² Ja yúan táka yu'u, máni tuni-ni kákuu nuu cháa tú kákandija, nasu núu cháa kákandija. Ko tu'un jáni-yó, tuni nuu cháa kákandija kúu-ún, nasu núu cháa tú kákandija. ²³ Núsáa te nú taká tiku'ni ndutúú ñn-ni lugar, te taká súan ká'an sijn sijn yu'u, te yúan jakoyo cháa tú tu'a xí cháa tú kákandija, á tú ká'an-de ja kánda tachí-ro. ²⁴ Ko nú taká-ro kájani-ró tú'un, te kivi ñn cháa tú kándija xí ñn cháa tú tu'a, te kuni-de kuachi máa-de, sá'a taká-ro, te ndandúku ví-dé sikí máa-de, sá'a taká-ro. ²⁵ Te tu'un jáni sa'í inji añú-de kenda ndijin. Yúan-na te jukuñi jiti-de te chiñú'ún-de Dios. Te kani ndaa-de tu'un ja ncháa ndija Dios jín-ro. ²⁶ Náni, ja yúan nú kándutúú-ró, te ná ñn ná ñn-ró ío ñn yaa kata-ró, ío tu'un stá'an-ro, ío sijn yu'u ká'an-ro, ío tu'un sa'í ká'an ndijin-ro, ío ja násama-ró tú'un sijn yu'u. Ndi'í ná sá'a-ró jíná'an-ró nává'a skuá'nu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ío cháa káka'an sijn yu'u, ná koo tu'un-ún ja jín úu-de xí jín uní-de. Ko ñn-ni-de ñn-ni-de ná ká'an. Te ñn-de ná násama-de tu'un sijn yu'u. ²⁸ Te nú túu cháa nasama tu'un ío, ná kasú-de yu'u-dé nuu kándutúú-ró-ún núsáa. Te ná ká'an máa-de ja máa-de jín Dios. ²⁹ Suni súan cháa kájani tu'un, ná ká'an uy xí uní-de, te sava-ga-de ná ndandúku ví-dé-ún. ³⁰ Te nú inga cháa kánchaa-ún, a ñi jini ndijin-de yakú tu'un sa'í, te cháa ñi kejá'a ná kasú-de yu'u-dé. ³¹ Chí taká-ro kuu kani-ró tú'un ñn-ni-ró ñn-ni-ró, nává'a ná kútu'a taká-ro, te ndundéé ini taká-ro. ³² Te inji añú taká cháa kájani tu'un, kájanatu nuu máa cháa kájani tu'un-ún. ³³ Chí Dios, nasu Dios sávaá kúu-ya, chí sua vjndaá vinené sá'a-ya. Te nátu'un kásá'a-i nuu taká tiku'ni cháa ndoo, ³⁴ súan ná kasú taká ñasi'í yu'u-ña nuu kándutúú-ró. Chí tú permiso ká'an-ña, chí nasu ñá'nu-ga kúu-ña nátu'un ká'an ley. ³⁵ Te nú kutu'a-ña ñn tu'un kákuni-ña, te onde ve'e ná kaká tu'un-ña máa yíi-ña, chí tuká nuu kúu nú ká'an ñn ñasi'í núu kándutúú-i. ³⁶ Á nuu-ro jíná'an-ró ní kenda tu'un Dios, xí níni nuu máa-ni-ró ní ja tu'un-ya náún. ³⁷ Te nú ñn cháa jáni inji-de ja ñn cháa jáni tu'un kúu-de, xí jíká Espiritu jín-de, ná chú'un va'a inji-de, chí tiñu ní tá'u máa Jító'o-yo kúu tu'un cháa-ri nuu-ro. ³⁸ Ko cháa tú játu'ún tú'un yá'a, suni tú játu'ún-yó-de. ³⁹ Náni, ja yúan ná kuitú ini-ro káni-ró tú'un jíná'an-ró, te ma kasú-ro núu cháa ká'an sijn sijn yu'u. ⁴⁰ Ko ñúkuún ná sá'a káji-ró táka tiñu jíná'an-ró.

15

Tu'un nachaku ndiyi

¹ Náni, vina te kástu'ún-rí tu'un va'a nuu-ro já ní jani-ri nuu-ro sáa. Chí tu'un yúan, suni a ñi kajatá'ú-ró, te suni jín tú'un yúan ká'jin ñi'in-ró, ² chí suni jín tú'un-ún ñi kakaku-ró, te nú ká'jin ñi'in-ró tú'un ñi jani-ri nuu-ro, nú tú ní kákandija sáni-ró. ³ Chí suni tu'un kánúú já ní ñi'in-ri-ún, ñi nastá'an-ri nuu-ro: Já ní jii Cristo ja sikí kuáchi-yó, nátu'un ká'an tutu. ⁴ Te ñi yuji-ya. Te ñi nachaku-ya núu uní kiví nátu'un ká'an tutu. ⁵ Te ñi ndenda ndijin-ya núu Cefas. Te vasa ní ndenda-ya núu máa uxí uy-de. ⁶ Te vasa ní ndenda-ya núu ví'i-gá u'un ciento ñani-yó ká'jin tútu-de. Te sava cháa-ún, sáni-ga káichaku-de. Te sava-de, a ñi kaji'i-de. ⁷ Te vasa ní ndenda-ya núu Jacobo. Te vasa núu táka apóstol. ⁸ Te onde sandi'í-na, te suni ñi kenda-ya núu-ri, nátu'un nuu ñn suchí xánú. ⁹ Chí ruu kúu cháa lúli-ga nuu taká apóstol, ja kúka nuu-ri kunáni-rí apóstol, kuachi ja ní chindikín-ri tíku'ni Dios. ¹⁰ Te káa-ri nátu'un ío-ri, chí súan ñi jika tu'un luu ío inji Dios jín-rí. Te tu'un luu ío inji-ya, tú ní jika sáni jín-rí, chí sua ñi sátiñu-ga-ri vasa táka máa cháa-ún. Ko nasu ruu, chí tu'un luu ío inji Dios ja jika jín-ri-ún, ñi sá'a. ¹¹ Núsáa te vasa ruu xí vasa cháa-ún, súan kájani-ri tu'un, te súan kákandija-ro. ¹² Te nú kájani-yó tú'un Cristo ja ní nachaku-ya má'ñú ndiyi, te naja káka'an sava tá'an-ró já tú ñún ndiyi nachaku núsáa. ¹³ Chí nú tú ñún ndiyi nachaku, suni tú ní náchaku Cristo núsáa. ¹⁴ Te nú tú ní náchaku Cristo, kájani sáni-ri tu'un-ya, te suni kákandija sáni-ró-ya núsáa. ¹⁵ Cháa tú káka'an ndaa tu'un Dios kákuu-ri nú súan, chí ñi káka'an-ri ja ní naschaku Dios Cristo, te nú ma náchaku ndija taká ndiyi, tú ní náschaku-ya Cristo núsáa. ¹⁶ Chí nú ma náchaku taká ndiyi, suni tú ní náchaku Cristo núsáa. ¹⁷ Te nú Cristo, tú ní náchaku-ya, kákandija sáni-ró-ya núsáa, te kándiso-ga-ro kuáchi-ró nú súan. ¹⁸ Nú súan ío, te a ñi kánaa táka cháa ja ní kaji'i nuu ndá'a Cristo núsáa. ¹⁹ Te nú níni máa vína-ni ja káichaku-yo, káñukuu inji-yo Cristo, cháa ndá'u ñi kákuu-yó vasa sáva-ga cháa núsáa. ²⁰ Ko vina a ñi nachaku Cristo ma'ñú ndiyi. Máa-ya ñi nachaku xna'an-ga vasa táka ja ní kaji'i. ²¹ Chí ja sikí ñn cháa, te ñi cháa kue'e

kuu-yo. Suni súan ja siki'í in cháa, te nachaku ndiyi. ²² Chi nátu'un káji'í taká-i ni sá'a Adán, suni súan nachaku taká-i sá'a Cristo. ²³ Ko ná in ná in-de ndasa kándita koyo tá'an máa-de: Cristo xna'an-ga, te onde nchaa Cristo, te nachaku cháa káyi'í nda'a-yá. ²⁴ Yúan-na te onde sandí'í-na te xnáa ndí'í-ya já kátá'ú tiñu, jín taká ja kakuñá'nu, jín taká ja kátin so'o. Yúan-na te nuu máa Táa-yo Dios te nakuá'a-ya ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. ²⁵ Chi tá'ú níni máa-yá tiñu onde ná kúxiukú taká ja kájito u'u-ya chí ja'a-yá sá'a-ya. ²⁶ Te máa kué'e kuu-yo, já jito u'u yóo, chí onde sandí'í-na te xnáa-yá-ún. ²⁷ Chi taká ndatiñu ni ki'in Dios, ni chúkú-yá chí ja'a Cristo, te siki já ká'an súan, ja yúan jini káji-yó já tú yí'í Dios nda'a Cristo, te a ni chí'í Dios taká-ga ndatiñu nda'a Cristo. ²⁸ Ko nú a ni ndí'í taká ndatiñu yí'í nda'a Cristo, yúan-na te suni máa Sé'e-ún kivi-ya ndá'a máa I'a ja ní chí'í-ya taká ndatiñu-ún nda'a-yá, nává'a máa Dios kutiin ndí'í-ya taká ndatiñu. ²⁹ Chi nú túu, te ndasa sá'a cháa kájanducha siki ndiyi. Te nú tú nachaku kuti ndiyi núsáa, naja kájanducha-de siki ndiyi núsáa. ³⁰ Te ruu, naja ndita'an hora káindee in-rí koto-rí tundó'o núsáa. ³¹ Nánj, ká'an ndaa-rí, chí ja siki róo jín'an-ró kúu ja satéyí-rí máa-rí nuu Jíto'o-yo Cristo Jesús, ndita'an kivi jí'í-rí. ³² Nátu'un cháa yúkú ká'an-rí. Ni kájatá'an-rí ni ñuu Éfeso jín kiti xaán, te nú tú nachaku taká ndiyi, naún ya'u-rí ni'in-rí núsáa. Ná kée-yo ná kó'o-yó chí yuchaan kuu-yo nú súan. ³³ Ma xnda'ú-ro máa-ró, chí nú kájika-ró jín cháa ñáa, te sácha'an-de róo, vaša va'a tiñu kás'a-ró núu. ³⁴ Ná kóo káji iní-ro jín tiñu ndaa. Ma sá'a-ga-ro kuáchi jíná'an-ró. Chí sava-de, tú kájin-de nuu Dios. Súan ká'an-rí nává'a ná kúka nuu-ro. ³⁵ Ko sanaa te ka'an in cháa: Ndasá nachaku taká ndiyi, ndasa koo yiki kúñu-ún nchaa jín, achí-de. ³⁶ Ja xini ñáa kákuu-ró. Tata jakín-ro, ma náchaku kuti, onde nú tú kuu xna'an-ga. ³⁷ Te nú tata jakín-ro, nú trigo xi ingá nunj, nasu jakín-ro yukú ja kóo kúkuéé-ga, chí máa nunj víchi kúu ja jakín-ro. ³⁸ Ko Dios, já'a-ya yukú nunj-ún, ndasa ni jata'an iní máa-yá, te ná in ná in tata jín yukú máa. ³⁹ Taká kuñu, nasu in-ni kuñu kúu. Ko in kuñu kúu ndija kuñu cháa. Te ingá kuñu kúu kuñu kiti, te ingá kúu kuñu tisaá. ⁴⁰ Te ío yiki kúñu andíví, te ío yiki kúñu nuu ñú'un. Ko sijn luu káa ja ío andíví, te sijn luu káa ja ío nuu ñú'un. ⁴¹ Te sijn luu káa ndikandii. Te sijn luu káa yoo. Te sijn luu káa tiñuú xini, chí tú in nuu lúu kánda tiñuú xini-ún. ⁴² Suni súan kúu ja náchaku taká ndiyi. Jakín-ya te te'yu, naschakú-ya te ma té'yu-ga. ⁴³ Jakín-ya te kuka nuu, naschakú-ya te nduu luu. Jakín-ya te koo vítá, naschakú-ya te nduu fuerza. ⁴⁴ Jakín-ya te ja káa yúkú, te naschakú-ya já k'ívi ndee andíví. Ío yiki kúñu yúkú, te ío yiki kúñu yí'í ndee andíví. ⁴⁵ Suni súan yóso núu tutú: Adán xnáñúú, ni kuu-de in cháa ni kuva'a jín vida cuenta ñayivi, áchi. Te Adán sandí'í-na kúu máa-yá, te náschakú-ya-i jín Espiritu-ya. ⁴⁶ Ko cháa xnáñúú, nasu cháa yí'í ndee andíví kúu-de, chí cháa yúkú kúu-de. Yúan-na te vása ní cháa cháa yí'í ndee andíví. ⁴⁷ Cháa xnáñúú kúu cháa nuu ñú'un, chí jín tikacha ní kuva'a-de. Te cháa uu, onde andíví vái-ya. ⁴⁸ Taká cháa nuu ñú'un káa nátu'un máa cháa tikacha-ún. Te taká cháa onde andíví káa nátu'un máa cháa andíví-ún. ⁴⁹ Te nátu'un kájito-yó ndasa ni kaa cháa tikacha-ún, suni súan koto-yó ndasa káa cháa andíví-ún. ⁵⁰ Nánj, tu'un yá'a ká'an-rí, chí kuñu jín niñi, ma kúu ni'in tá'ú iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ni ja te'yu, ma ni'in tá'ú já má té'yu. ⁵¹ Kuni so'o-ró ná ká'an-rí in tu'un sa'í jín-ró. Nasu taká-yo kusú-yo, ko taká-yo, nasama-yó. ⁵² Já in nú núu-ni, nátu'un in nakuanj-ni-yó, nuu ndí'í-na nde'e clarín. Chí nde'e clarín, te nachaku taká ndiyi, te ma té'yu-ga. Te yóo, chí nasama-yó. ⁵³ Chí ja te'yu yá'a, kánúú núku'un ja tuká te'yu. Te ja kúu yá'a, kánúú núku'un ja tuká kuu. Yúan-na te skíkuu ja ká'an tu'un yóso núu tutú: Ni kundéé-yá ni ja'ni-yá kue'e kuu-yo. ⁵⁵ Róo kue'e kuu-yo, ndasa kundéé-ró jín-rí. Róo kue'e kuu-yo, ndasa tuu-ró rúu. Achí. ⁵⁶ Chí inu kué'e kuu-yo kúu kuáchi. Te fuerza kuáchi kúu ley. ⁵⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios ja já'a-ya fuerza kundéé-yó sá'a Jíto'o-yo Jesucristo. ⁵⁸ Nánj máni, ja yúan ná kuñi ni'in-ró, ma náyu'ú-ro. Nene ná xndeá-ga-ro jín tiñu kuni máa Jíto'o-yo. Chí a kájin-ro já tú kásatiñu sáni-ró núu máa Jíto'o-yo.

16

Siki já kakín-i xu'un kuátíñu

¹ Siki xu'un kájakín-ro já kuátíñu ñayivi ndóo, suni ná sá'a-ró nátu'un ni tá'ú-rí tiñu nuu tíku'ni ndañúu Galacia. ² Nditá'an kivi in semana, ná in ná in-ró vé'e-ró chíva'a sijn-ró yakú najín, ndasa ni jatú-un-ya ni'in-ro, nává'a nú ni jaá-rí te tú níni kakín-ro. ³ Te nú ni jaá-rí, te koo cháa káji máa-ró kuá'a-ró credencial nuu-dé, te táji-rí-de onde ñuu Jerusalén kincháka-de yakú ja kakín-ro-ún. ⁴ Te nú kee cuenta ja sáni ki'in-rí, te kinglyo-de jín-rí.

Consejo jín sá'an kúta'u

⁵ Te jaꝝ-ri nuu-ro, te nú n̄i ja'an-ri ñuu Macedonia ch̄i ichi ñúu Macedonia ja'a-ri jaꝝ-ri. ⁶ Ch̄i sanaa te kendoꝝ-ri j̄ín-ró, x̄i sjá'a-ri viko v̄jin, náva'a chu'un íchí-ró rúu nú ndénu kuní-ri ki'in-ri. ⁷ Ch̄i vina tú kuní-ri ja ká'an-ri j̄ín-ró te ja'a-ni-ri ki'in-ri, ch̄i ñúkuu in̄i-ri kendoꝝ-ri j̄ín-ró yakú kivi, te nú kua'a máá Jító'o-yo tú'un. ⁸ Ko kendoꝝ-ri in̄i ñuu Éfeso, onde jaꝝ kivi Pentecostés. ⁹ Ch̄i bueno n̄i nuña ìin yuxé'é kivi-ri sátiñu va'a-ri. Ko kua'a cháa kájasu ichi ío. ¹⁰ Te nú n̄i jaꝝ Timoteo, te koto va'a-ró-de, ma síyú'ú-ro-dé, ch̄i tiñu máá Jító'o-yo sá'a-de nátu'un sá'a-ri. ¹¹ Ni ìin-ró ma sájá'a in̄i-ro núu-dé núsáá, ch̄i sua vindáa vinené ná náchu'un íchí-ró-de náva'a ná ncháa-de nuu-ri, ch̄i kundatu-ri-de j̄ín ñani-yo. ¹² Te cuenta ñani-yo Apolos, xaꝝn ní ka'an n̄i'in-ri j̄ín-de ja ná jáa-de nuu-ro j̄ín ñani-yo. Ko ni ìin modo tú ní játa'an in̄i-ya jáa-de vina. Ko jaꝝ ná'in-de, nú ná núña-de. ¹³ Koo ndito in̄i-ro j̄íná'an-ró. Kuiñi n̄i'in-ró j̄ín tú'un kákandija-ró. Cuenta cháa téyí sátiñu-ró, te ná koo fuerza in̄i-ro. ¹⁴ J̄ín tú'un kúndá'ú in̄i tá'an sá'a-ró táká tiñu. ¹⁵ Ñani, a kájin-ro ja vé'e Estéfanos n̄i kákandija xna'an-ga in̄i ñuu Acaya, te bueno kákutéñu-i kájatíñu-i nuu ñáyivi ndóo. ¹⁶ Te ká'an n̄i'in-ri j̄ín-ró ja ná kivi-ró chí nda'a ñáyivi kás'a súan, j̄ín núu táká ñáyivi káchindéé tá'an j̄ín-ró, j̄ín ñáyivi kásatiñu j̄ín-ró. ¹⁷ Kúsi in̄i-ri ja ní cháa Estéfanos j̄ín Fortunato j̄ín Acaico, ch̄i cháa-ún kákuu yunúu-ro ja tú ní kájin presente-ro. ¹⁸ Ch̄i n̄i ndundéé in̄i añú-ri j̄ín in̄i añú-ro ní kás'a-de. Ná kuátú'un-ró cháa káa súan. ¹⁹ Sándéé in̄i-ro, áchí tiku'n̄i ká'jo ndañúu Asia. Aquila, j̄ín Priscila, j̄ín tiku'n̄i nátaꝝ in̄i ve'e-de, onde j̄ín máá Jító'o-yo káka'an n̄i'in-de ja ná sándéé in̄i-ro. ²⁰ Sándéé in̄i-ro, áchí taká ñani-yo. Te titú ndoo tá'an-ró nú káka'an jítá'an-ró. ²¹ Ya'á kúu tu'un ndéé in̄i, n̄i cháa máá-ri Pablo j̄ín ndá'a-ri. ²² Nú ío ìin cháa ja ná tú kumaní-dé j̄ín Jító'o-yo Jesucristo, ná náa-dé. Ña'an-ni Táta. ²³ Tu'un luu ío in̄i máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo j̄ín-ró jíná'an-ró. ²⁴ Kúndá'ú in̄i-ri taká-ro sá'a Cristo Jesús. Súan ná koo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí Pablo kúu-ri apóstol nuu Jesucristo, ch'i súan ni jata'an iní Dios. Te jín ñani-yo Timoteo káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku ni Dios kánchaa iní ñuu Corinto, onde jín nuu taká ñayivi ndoo káxiukú ní ñuu Acaya. ² Tu'un luu ío iní, jín tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máa Táa-yo Dios, jín ja kí nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, ná koo jín-ró jíná'an-ró.

Ndasá ni sándée iní Pablo jín túndó'o

³ Ná kúta'u-yo núu Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, ch'i Táa tu'un kúnda'ú iní yoó kúu-ya. Te suni Dios taká tu'un ndúndée iní-yo kúu-ya. ⁴ Te máa-yá, ch'i ja'a-ya tú'un ndée iní-yo nuu taká túndó'o káta'an-yo, náva'a yoó, suni kuu kua'a-yó tú'un ndée iní nuu cháa kájito túndó'o. Te jín tú'un ndúndée iní-yo sá'a Dios ja ká'an máa-yó máa tú'un ndée iní. ⁵ Ch'i nátu'un jito ta'an-yo kuá'a túndó'o jín Cristo, suni súan bueno ní'in-yo tú'un ndée iní-yo sá'a máa Cristo. ⁶ Ko nú kájito máa-rí túndó'o, yuán kúu ja ná káku máa-ró te koo ndée iní-ro. Xí nú kándundée iní-ri, yuán kúu ja ná ndúndée iní-ro. Ch'i ní'in-ro tú'un-ún, te nú jín paciencia ná ndó'o-ró túndó'o ni kándo'o-ri. ⁷ Te tú násama iní-ri ja káñukuu iní-ri siki róó, ch'i a kájiní-ri ja nátu'un kájito ta'an-ro túndó'o jín-rí, suni súan kándundée tá'an iní-ro jín-rí. ⁸ Kákuni-ri, ñani, ja ná júku'un iní-ro siki túndó'o ni kata'an-ri iní ñuu Asia. Ch'i ní kukul'a iní añu-ri ja á yani ma kánda-ri, te káinda tu ká'nu-na-ri ja kúu-ri núu. ⁹ Ko máa-rí, a ni kaja'ncha iní-ri ja kúu-ri. Súan sá'a-ya náva'a ma kándija-ri ja kúu nama-ri máa-rí, ch'i sua nuu Dios ja náschakú-ya ndíyi, kándija-ri. ¹⁰ Ch'i máa-yá, ni nama-ya rúu jíná'an-ri onde nuu á yani kúu-ri, te náma-ya rúu. Te káñukuu iní-ri, ja sáni nama-ga-ya rúu. ¹¹ Suni ná chindée-ró rúu ja kákan ta'u-ro ja'a-ri, náva'a suni kua'a-í, ná nákuatá'ú-í ja siki rúu, ná ni kani'in-ri ta'u-ri ni sá'a kua'a-í ja ní kajikan ta'u-í.

Naja tú ní ja yachí Pablo

¹² Ch'i jín yá'a kúu ja kásatéyi-rí máa-rí. Ch'i iní añu-ri kúu testigo ja ní kajika kuu va'a ñúkuún-ri iní ñuyivi, jín tú'un ndoo iní, jín tú'un káji iní cuenta Dios, nasu jín tú'un ndíchi cuenta ñuyivi, ch'i sua jín tú'un luu ío iní Dios. ¹³ Ch'i tuká káchaa-ri tu'un jáa núu-ro, ch'i ja á káka'u-ró-ún kúu, te a kájuku'un iní-ro. Te ñúkuu iní-ri ja ná júku'un va'a va'a iní-ro, ¹⁴ ch'i ndaa, kájuku'un iní-ro iní tá'ú, ja onde kivi ncháa máa Jito'o-yo Jesús, te koo si'i iní-ro ja siki rúu, te suni súan koo si'i iní-ri ja siki róó jíná'an-ró. ¹⁵ Te súan ni jani ndija iní-ri. Te yuán jáa-ri nuu-ro xná'an-ga núu, náva'a kusí iní-ro úu jínu. ¹⁶ Ch'i ichi núu-ro jáa-ri, yuán-na te ja'a-ri ki'in-ri ñuu Macedonia núu, te ndenda-ri ñuu Macedonia, te nchaa-ri nuu-ro ingá jínu, te róó nachu'un íchi-ró rúu ki'in-ri ñuu Judea núu. ¹⁷ Te ja súan ni kuu iní-ri ja-ri, te chaá nátu'u iní kúu-ri náún. Xí tú'un ja jani iní-ri sá'a-ri-ún, tu'un jani yúkú-ni iní máa-rí kúu náún. Yachí ká'an-ri: Kuu, kuu, yuán-na te: Túu, túu, náún. ¹⁸ Ch'i skíkuu va'a Dios, te jini-ya ja tú'un káka'an-ri jín-ró, nasu ká'an-ri: kuu, yuán-na te: Túu-ni. ¹⁹ Jesucristo kúu Se'e Dios. Te Silvano jín Timoteo jín rúu, ni kajani-ri tu'un-ya núu-ro. Te jín-ya, nasu tú'un kuu, jín tú'un túu ío, ch'i nuu máa-yá, ío máni tu'un kuu. ²⁰ Ch'i taká tu'un ni keyu'u Dios, ni ká'an: Kuu, ja cuenta máa-yá. Te máa-yó, káka'an-yo: Amén, nuu-ya, ch'i kánkana jaa-yó Dios. ²¹ Te Dios kúu I'a skétá'an ni'in ruu jín róó jín Cristo. Te ni cha-ya tínu siki-yo. ²² Te suni máa-yá, ni cha-ya túu siki-yo, te ni ja'a-ya Espiritu-ya iní añu-yo ja kúu seña-yo. ²³ Te ja-ri Corinto, ch'i tú kuni-ri kana jín-rí nuu-ro. Te ná kúu Dios testigo, ndasa jani iní añu-ri. ²⁴ Nasu kákuni-ri kutin ni'in-ri so'o-ró ndasa kákandja-ró, ch'i sua káchindée tá'an-ri jín-ró ja ná kusí-gá iní-ro. Ch'i ká'jin ni'in-ró jín tú'un kákandja-ró.

2

¹ Ko súan ni chaá iní-ri ja má jáa-ri ingá jínu nuu-ro jín tú'un ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri. ² Ch'i nú ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri, te ndé chaá kúu ja násasí iní ruu, ch'i suni máa cháa ja ndúkuí'a iní sá'a-ri-ún. ³ Te suni tu'un yá'a ni cha-ri nuu-ro, náva'a nú ni ja-ri, te ma kúkuí'a iní-ri sá'a chaá ja násasí nini iní ruu jian. Te jani ndija iní-ri ja nátu'un kusí iní-ri, suni koo si'i iní taká-ro. ⁴ Ch'i siki ja jito xa-an-ri túndó'o, te tá'u'u iní añu-ri, te xa-an ndé'e nducha núu-ri, kúu ja ní cha-ri tutu yá'a nuu-ro, náva'a ná kuni-ro ja maní xa-an-ri jín-ró, nasu ja ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri.

Sikí tú'un kuña ká'nu iní

⁵ Ko nú ñin cháa sáku'á iní-de ruu, nasu níni ruu sá'a-de jíin-rí, chí suni onde sikí táká-ro sá'a-de. Súan ká'an-rí, nává'a tú ka'an xaan-gá-rí nuu-ro. ⁶ Te sava-ró, ñi kákana jíin-ró núu-dé, te su súan-ni a ñi kuu castigo yá'a sikí ñin cháa súan. ⁷ Já yuán súa ná sá'a-ró táká'nu iní-ro núu-dé jíiná'an-ró, te ka'an-ro tú'un ndéé iní jíin-de, nává'a má ndáki'vi tú'un kuí'a iní-ún xiní-dé. ⁸ Te ká'an ñi'in-rí jíin-ró, já ná náka'an maní-ro jíin-de jíiná'an-ró. ⁹ Chí suni já sikí tíñu yá'a kúu já ní chaa-rí nuu-ro, nává'a koto nchaq-rí róó, te kuní-rí nú kájanatú vā'a-ró táká tíñu. ¹⁰ Te nú sá'a-ró táká'nu iní-ro núu ñin cháa, suni ruu. Te nú ñi sá'a-rí táká'nu iní-rí nuu ñin-de, sikí já maní-rí jíin-ró núu Cristo, yuán ní sá'a-rí táká'nu iní-rí nuu-dé, ¹¹ nává'a ma kúndéé Satanás xndá'ú yóó, chí a kájiní vā'a-yó modo tíin yátá-ún yóó. ¹² Ná ñi ja'an-rí ñuu Troas ja káni-rí tú'un vā'a Cristo, ñi nuña ichi já ká'an-rí ñi sá'a máá Jító'o-yo. ¹³ Ko tú ní kúsí iní añú-rí chí tú ní náni'ín-rí ñani-rí Tito. Yuán-na te ñi nakuatá'ú-ni-rí nuu táká cháa-ún, te ñi ki'in-ni-rí ichi kuá'an-rí ñuu Macedonia. ¹⁴ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chí bueno kúndéé-yó skáka-yó tíñu Cristo sá'a-ya, chí táká lugar jichá nuu tú'un-ya kuá'an kásá'a-yó, te kájiní tú'un-i-ya. ¹⁵ Chí tú'un Cristo, bueno skáka-yó já'an sá'a Dios, te jáa tú'un-ún nuu cháa kákaku jíin núu cháa kánaa. ¹⁶ ñin cháa-ún, vasa jíni so'o-de tú'un-ún, ná kúu ñi-de. Te inga cháa jíni so'o vā'a, ná kúchaku-ni-de. Te já sikí táká tú'un yá'a, ndé cháa kanda jíin. ¹⁷ Chí nasu cháa káxi'kó tú'un Dios cuenta mercancia kákuu-rí, vasa kásá'a sava cháa súan, chí sua cháa ndaa kákuu-rí. Natú'un cháa ñi táji Dios vāi kákuu-rí, chí Dios, jini-ya ndasa káka'an-rí tú'un Cristo.

3*Sikí tú'un contrato jáa*

¹ A ñi ndejá'a-yó ingá jínu ká'an-yo já'a máa-yó náún, xí kánandi'i-rí tutu ka'an ja'a-rí ja kúu róó, xí tutu ka'an-ro já'a-rí natú'un sava-de náún. ² Róó kákuu tutu-rí yoso-ro iní añú-rí, te kájiní táká cháa nuu, te káka'u-de. ³ A kájiní ndijín-i ja róó kákuu tutu ñi chaa Cristo, ja ní kaskáka-rí, ko nasu jíin tinta, chí jíin Espiritu Dios, I'a chakú, ñi chaa-ya, ni nasu núu yúu tabla, chí ichi iní añú. ⁴ Yuán kúu tú'un kájaní ndija iní añú-rí jíin núu Dios sá'a máá Cristo. ⁵ Nasu kájaní iní-rí ja kákuu ndéé máa-rí ja máa-rí sikí tíñu-ún, ja kákuu iní-rí. Chí súan já'a máá Dios tú'un ja kúndéé-yó. ⁶ Chí sikí ñin contrato jáa, játiñu vā'a-rí sá'a-ya, ko nasu já ká'an letra, chí ja ká'an máá Espiritu kúu. Chí letra já'ni, ko Espiritu náschakú. ⁷ Te tú'un-ún ja kúu-yo jíin núu, chí ñi yoso núu yúu. Te xaan ní ndii ncháa kivi ní chaa-ún. Te ñi ndii ncháa nuu Moisés ñi sá'a. Te já yuán tú ní kákuu nde'é sé'e Israel nuu-dé, vasa kuéni kuéni ñi nda'vā ja ndii ncháa-ún. ⁸ Te nú súan ío yuán, naga ñi kuu tú'un Espiritu. Á tú ví'i-gá ndii ncháa nuu. ⁹ Chí nú tú'un ja tá'ñu ndatu-yo jíin, ñi ndii ncháa, ví'i-gá ndii ncháa xaan tú'un nasánda yóó. ¹⁰ Chí ja ní ndii ncháa-ún, táká ndii ncháa jíin yá'a, chí ñi'in-ga ndii ncháa yā'a. ¹¹ Chí nú ja ní nda'vā-ún ñi ndii ncháa, ví'i-gá ndii ncháa ja kóo ní káni. ¹² Nú súan káñukuu iní-rí, te ná chúndéé iní-rí ka'an-rí núsáa, ¹³ te tú kásá'a-rí natú'un ñi sá'a Moisés, ja ní jasú-de ñin sa'ma núu-dé, nává'a tú kuu nde'é sé'e Israel nuu-dé ndasa kuanda'vā ja ní ndii ncháa-ún. ¹⁴ Ko iní añú máá cháa-ún ñi ndasú, chí onde vina nú káka'u-de tutu contrato aná'an, te suni natú'un ndasú-ni sa'ma-ún nuu-dé, tú núña, chí onde nú kándija-yó Cristo, yuán-na te kuxio sa'ma-ún kí'in. ¹⁵ Suni sáni onde vina, nú káka'u-de tutu ñi chaa Moisés, te ndasú-ni sa'ma-ún nuu añú-de. ¹⁶ Ko nú naxió káva iní-de nuu máá Jító'o-yo, te sa'ma-ún kuxio-ni kí'in. ¹⁷ Chí máá Jító'o-yo kúu-ya Espiritu. Te nuu ío Espiritu máá Jító'o-yo, yuán ío nuu káka kuu ndicha-na-yo. ¹⁸ Núsáa te táká máa-yó, tú ndasú nuu-yo, te kánde'é-yó núu máá Jító'o-yo, natú'un nuu ñin espejo, ndasa ndii ncháa nuu-yá. Te suni súan ndii ncháa kánasama-yó natú'un káa máa-yá. Súan sá'a Espiritu Jító'o-yo jíin-yó.

4

¹ Já yuán ní chaa-ya tíñu yá'a sikí-rí natú'un ñi kundá'ú iní-ya rúu. Te tú kákuítá-rí, te tú káyu'ú-rí. ² Chí sua ñi kachaxio-rí tú'un yísá'i ja kúka nuu-yo sá'a-ún kua'an. Tú xndá'ú-rí kájika kuu-rí, ní tú kánasama-rí tú'un Dios, chí sua káka'an ndijín-rí tú'un ndaa. Te táká ñayivi kájiní iní añú-i ja káka'an vā'a-yó onde nuu Dios. ³ Te nú sáni-ga ndasú sikí tú'un vā'a káka'an-rí, nuu cháa naa ndasú sikí. ⁴ Chí ja tíin so'o ñuyívi yá'a, ñi jasú xiní cháa tú káandija, nává'a tú tuun ndua tú'un vā'a nuu já jíni tuni cháa-ún, te kuní-de ndasa luu kánchaa Cristo, chí muestra Dios kúu-ya. ⁵ Chí nasu tú'un máa-rí kájaní-rí, chí tú'un máá Jító'o-yo Jesucristo kúu. Te ruu kákuu-rí mozo-ro ja sikí Jesús. ⁶ Chí Dios kúu I'a ñi tá'ú-yá tíñu ja ná kúndjín ñuñáa. Te ñi stúun-ya iní añú-rí, nává'a ná kuní-rí nuu Jesucristo ndasa ndii ncháa Dios.

Ndaso ndo'o ñayivi kándija

⁷ Ko tu'un yá'a ñú'un iní yiki kúñu vjta xaan-rí, náva'a ná kuní-rí ja ondé nuu Dios kúu nuu kí fuerza ní'in xaan, nasu núu máá-rí kéndá. ⁸ Kájito-rí tundó'o taká lado, ko kákanda-rí jín. Tú kákutuní iní-rí ndasa sá'a-rí, ko káñukuu ná'in iní-rí. ⁹ Káchindikín-i ruu, ko tú xndóo-ya rúu. Kástují-i ruu, ko tú káxnáa-i ruu. ¹⁰ Te taká lado kájika kuu-rí, te nene a yani kuu yiki kúñu-rí, ná ní jilí Jesús, náva'a jín yiki kúñu-rí te ná kuní ndijin-i tu'un ní nachaku Jesús. ¹¹ Chj ruu, níni káichaku-rí, nene kája'a-rí máá-rí, te ná kúu-rí nú kuu-rí sikí Jesús, náva'a jín yiki kúñu ndá'ú-rí yá'a, ná kuní ndijin-i tu'un ní nachaku Jesús. ¹² Ja yúán jka kue'e kuu-rí jín-rí, te jín-ró jka tu'un kuchaku-ro. ¹³ Ko in-ni modo kákandja-rí, nátu'un chaá ní chaá nuu tutú: Ní kandja-rí te ja yúán ní ka'an-rí, áchí. Suni súan kákandja-rí, te ja yúán káka'an-rí. ¹⁴ A kájini-rí ja máá I'a ní naschakú Jesús, suni naschakú-ya rúu jíná'an-rí ja jín Jesús, te kani-ya rúu nuu-ya onde jín róo jíná'an-ró. ¹⁵ Chi taká tundó'o yá'a kándo'o-rí ja sikí róo jíná'an-ró, náva'a nándeá-ga tu'un luu-ya kí'in nuu kuá'a-gá-i, te ná káa-ga ná nákuatá'ú-i, te ná nákana jaa-i Dios. ¹⁶ Ja yúán tú káyu'ú-rí, chí sua ndújáa añú-rí in in kivi, vasa kuakuítá yiki kúñu-rí. ¹⁷ Chi tundó'o kájito-rí vina, tú ká'ú kuu, chí núnúu-ni kúu, te ná ní'in-rí ta'ú ñá'nu, luu xaan, chí tu'un-rí ní káni sá'a-ún. ¹⁸ Tú kánde'é-rí nuu ndátíñu ja jini ndijin-yo núu, chí sua kánde'é-rí nuu ndátíñu ja tú jini ndijin-yo núu. Chj ndatíñu ja jini ndijin-yo núu, ja'a-ni kí'in. Ko ndatíñu ja tú jini ndijin-yo núu-ún, kundito ní káni.

5

Ve'e ja tú ní kuvá'a jín ndá'a

¹ Chj a kájini-rí ja ve'e kuui ncháá-rí nuu ñú'un yá'a, nú ná náa, te a káñava'a-rí in ve'e ká'nu nuu Dios, ko in ve'e ja násu jín ndá'a ní kuvá'a, chí ní káni súan-ni ío máá ondé andívi. ² Te ja sikí yá'a kúu ja kájaká nuu iní-rí, chí kákuni-rí kundasu ve'e-rí andívi-ún sikí-rí. ³ Chj nú ná nándasu sikí-rí, te ma kóo víchí líi-gá-rí. ⁴ Chj suni súan ruu ja ká'jin-rí iní ve'e kuui yá'a, ndá'ú xaan kájaká nuu iní-rí, chí tú kákuni-rí kúvichí líi-rí, chí sua kákuni-rí koso tá'an ku'un-rí, náva'a kunuu ja kúu-ún kí'in, te kendoo ja kúchaku-ún ní káni. ⁵ Ko I'a ní sáva'a ruu ja súan nduu-rí, Dios kúu-ya. Te máá-ya ní ja'a-ya Espíritu iní-rí ja kúu seña nuu-rí. ⁶ Ja yúán nene ká'io ndéé iní-rí. Te kájini-rí ja níni ká'jin-rí chí yiki kúñu yá'a, kájika kuu jiká-rí nuu máá Jíto'o-yo. ⁷ Chj sikí ja kákandja-rí te kájika-rí, nasu ja kánde'é-rí nuu. ⁸ Ko tú yú'ú-rí, vasa ví'í-gá kákuni-rí kenda-rí chí yiki kúñu yá'a, ja nájaa-rí kuxiukú-rí jín máá Jíto'o-yo. ⁹ Nándukú ndéé vá'a-rí núsáa, vasa ká'jin jiká-rí, xí káxiukú-rí ve'e ká'jin yani-rí, ko ná kúsí iní-ya sá'a-rí. ¹⁰ Chj níni kuíñi ndijin taká-yo yú'u mesa Cristo sándaq-ya tíñu-yo, náva'a kí'in in in-yo yá'u-yo nú ndasa tíñu ní kasá'a-yo jín yiki kúñu-yo, vasa va'a xí vasa ñáa.

Ndasa naketá'an-i jín Dios sá'a-yó

¹¹ Kájini-rí kuandatu-rí nuu máá Jíto'o-yo, te káskándja-rí ñayivi. Ko a jini ndijin Dios ruu jíná'an-rí, te suni káñukuu iní-rí ja kájini ndijin-ro rúu jín iní añú-ro. ¹² Nasu núu-ro káka'an tuku máá-rí ja'a máá-rí, chí kákastu'ún-rí modo ndasa sátéyí-ro máá-ró sikí rúu, náva'a ná ní'in-ro tu'un xndío káni-ró núu cháa ja kásatéyí-de máá-de ja kánde'é-de ndasa kándaq nuu-dé, tú kánde'é-de ndasa kándaq iní añú-de. ¹³ Chj nú chaá kándaqachí kákuu-rí, sikí ja játíñu-rí nuu Dios kúu. Te nú chaá ká'io káji iní kákuu-rí, sikí ja játíñu-rí nuu róo kúu. ¹⁴ Chj tu'un kúnda'ú iní Cristo, stéuu ruu sá'a-rí tíñu yá'a. Chj súan kájani iní-rí ja nú in-ya ní jilí ja'a taká ñayivi, te nátu'un ní kajilí taká-i núsáa. ¹⁵ Te ní jilí-ya ja'a taká ñayivi. Ja yúán ñayivi káichaku, tuká kuchaku-i ja máá-i, chí kuchaku-i ja sikí máá-ya, I'a ní jilí te ní nachaku ja sikí máá-i. ¹⁶ Ja yúán ondé vina te ní-gá kua'an-yo, ma káni yúku iní-rí koto-rí ní in ñayivi, vasa súan ní kajani yúku iní-rí sikí Cristo sáa, ko vina tuká jani iní-rí súan. ¹⁷ Chj nú in ñayivi yí'i-nda'a Cristo, a ní nduu jáá-i, te tu'un tú, a ní kaja'a kua'an. Te vina a ní ndi'í ní kádujáa. ¹⁸ Te ndi'í yá'a ní sá'a Dios. Chj máá-ya a ní nasketá'an-ya rúu jín máá-ya ní sá'a Cristo. Te ní chaá-ya tíñu sikí-rí ja kástu'ún-rí ndasa naketá'an-i jín-ya. ¹⁹ Te jandáa, chí jín Cristo ní jiku Dios, nasketá'an máá-ya ñuyivi jín máá-ya, te taká kuachi kasá'a chaá tú ní chí'i-ya cuenta sikí-dé. Te ní chaá-ya tíñu sikí-rí ja ná káni-rí tu'un ndasa naketá'an-i jín-ya. ²⁰ Ja yúán vái koyo-rí jín sí'ví máá Cristo. Te ná sá'a-yó cuenta ja yú'u núu Dios kákuu-rí. Te káka'an ndá'ú-rí jín-ró jín sí'ví máá Cristo, ja ná náketá'an-ró jín Dios. ²¹ Te Jesús, tú ní sá'a-ya kuáchi. Te ní nduu-ya kuáchi ní sá'a Dios ja yóo, náva'a kendoo ndaa-yo modo Dios sá'a Cristo.

6

¹ Suni súan ruu, káchindéé tá'an-rí jín-ya. Te káka'an ní'in-rí jín-ró ja má kuatá'ú sáni-ró tu'un luu ío iní Dios. ² Chj áchí-ya: Máá kivi vá'a ní jini so'o-rí tu'un ká'an-ro, te kivi ní kaaku-ró ní nama-rí róo. Vina-ni kúu máá kivi vá'a, vina-ni kúu máá kivi náma-rí róo, áchí-ya. ³ Ni

in chaa, tú káskívi-rí-de nuu ní in kuachi, náva'a ma ká'an-i sikí tíñu kándiso-rí. ⁴ Chí sua káskíkuu va'a-rí jín táká tíñu, nátu'un kájatíñu-rí nuu Dios. Te nì kakanda-rí vasa kájito-rí tundó'o, vasa kánandi'i-rí, vasa kándukuí'a iní-rí, ⁵ vasa káskúun-i yunu xí sukun-rí, vasa táan-i ruu vekaa, vasa kándonda vaa-i sikí-rí, vasa kána tajin-rí, vasa kája'ni-rí máá-rí ja núma'na, vasa ká'io ndicha iní-rí. ⁶ Ko kájika-rí jín tú'un ndoo, jín tú'un júku'un iní, jín paciencia, jín tú'un maní iní, jín Espírítu Santo, jín tú'un kúndá'ú ndija iní, ⁷ jín tú'un ká'an káji, jín fuerza Dios, jín tú'un jika ndaa nuu tú'ma-yó, kúu ichi ndávésé-rí, te kúu ichi ndává'a-rí, ⁸ vasa jín'ún káka'an-i jín-rí xí túu, vasa kájatú'ún-i ruu xí túu. Káka'an-i ja cháa xndá'ú kákuu-rí, vasa cháa ndaa kákuu-rí. ⁹ Káka'an-i ja tú kánakuní-i ruu ko a kájiní va'a-i ruu, xí ja káji'i-rí, ko káichaku ná'in-rí, xí ja káxndó'o-i ruu, ko tú ní kája'ni-rí ruu. ¹⁰ Káka'an-i ja kándukuí'a iní-rí, ko nene ká'io sií iní-rí, xí ja cháa ndá'ú kákuu-rí, ko kás'a kúká-rí kua'a náyivi, xí ja tú naún káñava'a kuti-rí, ko máá-rí xín ndí'i. ¹¹ Róo cháa ñuu Corinto. nì kaka'an káji-rí jín-ró, te onde jín iní jín añu-rí nì kundá'ú iní-rí róo. ¹² Ruu, chí ío lugar iní añu-rí ja kúu róo, ko róo, tú kás'a-ró lugar iní añu-ró ja kóto ndá'ú-ro núu-rí. ¹³ Nátu'un jín sé'e-rí ká'an-rí. Ná kundá'ú tuku iní máá-ró rúu, náva'a in nùu ná xndíó káni-ró tú'un-ún.

Sikí tú'un tú kivi nduu-yo jín tíñu ñáá

¹⁴ Ma kivi koyo nduu-ro jín ñayivi tú káandíja, chí naún tíñu ketá'an sá'a tu'un ndaa jín tú'un ñáá. Te ndasa ketá'an ñundíjin jín ñúñáa. ¹⁵ Ndasaa ká'an in nùu tú'un Cristo jín tú'un Belial, xí ndasa kuiñi ká'nu cháa kándíja jín cháa tú kándíja. ¹⁶ Ndasaa kani tá'an tu'un ve'e ij Dios jín tú'un ndoso. Chí yóo kákuu-yó ve'e ij Dios, I'á chakú, nátu'un nì ká'an Dios: Kunchaa-rí te kaka kuu-rí ma'ñu-i, te kuu-rí Dios máá-i, te kuu-i ñayivi máá-rí. ¹⁷ Chí máá Tatá Dios ká'an-ya: Ja yúán ná kenda koyo-ró má'ñu máá-de, te ná sásin-ró máá-ró, te ma ké'é-ró tíñu chá'an, te naki'n sé'e-rí róo, ¹⁸ te ruu kuu-rí Taa-ro jíná'an-ró, te róo jíná'an-ró kúu-ró sé'e yí-rí jín sé'sí-i-rí, áchi máá Tatá Dios, I'á kúñá'nu tá'ú tíñu.

7

¹ Ñáni, káñava'a-yó tú'un yá'a ja ní keyu'u-ya, te ná nákachaa ndí'i-yó táká cha'an ndiso yiki kúñu-yó jín añu-yo núsáá. Te ná kuándatu-yo núu Dios, te ná síyíja-yó máá-yó jín tú'un nì ñasándoo-ya yóo.

Ja ní nakani iní tiku'ní kándíja

² Ná káni va'a iní-ro ja kúu ruu. Tú ní in cháa ní kás'a ndiva'a-rí jín-de. Tú ní in cháa ní kásijita-rí. Tú ní in cháa ní káxndá'ú-rí. ³ Nasu ká'an-rí tu'un yá'a ja náku-xndí-i-rí sikí-ro, chí a nì ká'an-rí jín-ró ja kákuundá'ú iní-rí róo, te in ká'nu-ni kuu-yo, te in ká'nu-ni kuchaku-yo. ⁴ Xaan chundéé iní-rí ká'an-rí tu'un-ró. Xaan sátéyí-rí máá-rí ja sikí róo jíná'an-ró. Xaan ío ndéé iní-rí. Xaan kúsí iní-rí, vasa taká tundó'o yá'a kájito-rí. ⁵ Chí ná nì jakoyo-rí ñuu Macedonia tú ní kúu kuti ndéatú-rí, chí sua nì kájito-rí tundó'o taká lado. Ichi fuera kájatá'an, ichi iní kayu'ú-rí. ⁶ Ko cháa ndúkuí'a iní, ndundéé iní-de sá'a Dios, te nì ñasándéé-yá iní-rí jíná'an-rí ja ní nchaa Tito. ⁷ Ko nasu máá in sikí ja ní nchaa-de, chí suni nì kákusí iní-rí jín tú'un ndéé iní ja ní ndundéé iní-de nì kás'a-ró. Chí nì nakani-de tu'un nuu-yo ndasa kájítú iní-ro, ndasa kánde'e-ro, ja káñuku iní-ro rúu. Te ja yúán ní kusí-gá iní-rí. ⁸ Chí vasa nì kukuí'a iní-ro ní sá'a carta-rí, tuká nakani iní-rí vasa a nì nakani iní-rí, chí a nì jín-rí ja ní kándukuí'a iní-ro yakú-ni kivi ní sá'a carta-rí. ⁹ Te vina kúsí iní-rí. Ko nasu sikí ja ní kándukuí'a iní-ro, chí sua ja ní kánakani iní-ro ní sá'a ja ní kándukuí'a iní-ro. Chí súan iní kuní máá Dios ja ní kándukuí'a iní-ro, te tú ní xnáa-ro ní in ta'u-ro sá'a-rí. ¹⁰ Chí nú kándukuí'a iní-yo nátu'un kuní Dios, yúan-na te ná nakani iní-yo te káku-yo. Nú sá'a-yó súan, te ma yú'ú-yo. Ko nú cuenta sikí ñuyivi yá'a kándukuí'a iní-yo, te kuu-yo sá'a. ¹¹ Nì kándukuí'a iní-ro nátu'un kuní Dios. Vina te nde'é ndasa xaan ní kájitú iní-ro ní sá'a, te xaan ní kaka'an-ro ja máá-ró, te xaan ní kákití iní-ro, te xaan ní kayu'ú-ro, te xaan ní káñuku iní-ro, te xaan ní káandúkú víi-ro, te xaan ní kákana jín-ró núu kuáchi. Te bueno ndoo nì káenda-ró, tú naún kuáchi ní kenda sikí-ro. ¹² Ja yúán vasa nì chaa-rí tutu-ún nuu-ro, ko nasu sikí cháa nì sá'a kuáchi-ún kúu, te ní nasu sikí cháa nì ndo'o-ún kúu, chí sua náva'a ná kuní ndíjin-ro jíná'an-ró ndasa káñuku iní-rí sikí róo nuu Dios. ¹³ Ja yúán ní káandudéé iní-rí ní sá'a tu'un ndéé-ro. Ko ví'i-gá nì kákusí iní-rí ní sá'a tu'un nì ndusi iní Tito, chí nì nani'n iní añu-de nì kás'a-ró. ¹⁴ Chí nì ndutéyí iní t'íli iní-rí nakani-rí tu'un nuu-dé ndasa kás'a-ró. Te tú ní kúka nuu-rí jín, chí nátu'un nì kaka'an ndaa-rí taká tu'un jín-ró, suni súan nì kee ndaa taká tu'un nì kaka'an téyí-rí cuenta róo nuu Tito. ¹⁵ Te káa-ga kúndá'ú iní-de róo, hora núku'un iní-de ndasa káandatu taká-ro, jín ndasa káyu'ú-ro te káisi-i róo ná nì kájatá'ú-ró-de. ¹⁶ Kúsí iní-rí, chí tú yú'ú-rí ndasa kás'a-ró jín ní in tíñu.

8

Siki já jakin-i xu'un kuatĩnu ñayivi ndá'ú kándja

¹ Ñáni, suni súan kákastu'un-ri nuu-ro, ndasa ni ja'a Dios tu'un luu ío iní-ya núu tiku'ni kándja ká'io iní nuu Macedonia. ² Chí kua'a túndó'o ni ja'a-ya núu-i, ja ní jito ncha-ya-í. Te vaša ndá'ú xaən káta'an-i, ko ni kaksuši xaən iní-i. Te bueno ká'io iní-i ni kaja'a-i najiín. ³ Te a jini máa-ri ja táka ja á kúu sá'a-i, ni kaja'a-i. Te sobra-ga ni kaja'a-i, nátu'un kákana kuu iní máa-i. ⁴ Te ni'in xaən ni kajikan-i permiso nuu-ri ja ná chindéé chítuu-i sava-ga chaə ndoo. ⁵ Ko nasu ĩn súan kañukuu iní-ri núu, chí sua xna'an-ga ni kaja'a-i máa-i nuu máa Jíto'yo-ri jín núu-ri, chí súan ni jata'an iní Dios. ⁶ Te ja yúan ní kaka'an ni'in-ri jín Tito ja ná sjiínu ndi'i-de tiñu luu yá'a jín-ro jíná'an-ró, nátu'un ni keja'á-de sá'a-de núu. ⁷ Bueno kásá'a-ró táka-ni. Bueno kákandja-ró. Bueno káka'an-ro. Bueno kájuku'un iní-ro. Bueno kájítu iní-ro. Bueno kákundá'ú iní-ro rúu. Suni súan ná ndeá-ga tiñu luu yá'a sá'a-ró núsáa. ⁸ Na tú ká'an-ri nátu'un ká'an chaə tá'ú tiñu, chí sua ndé-ri ní kákundá'ú ndija iní-ro-í. Te jín modo kájítu iní sava-ga-i ná chíku'a-a-ri róo. ⁹ Chí a kájiní-ro tú'un luu ío iní Jesucristo, ja ní kundá'ú iní-ya róo. Te ja yúan ní nasándá'ú-ya máa-yá, vaša kúká-yá núu, náva'a koo kúká-ró jíná'an-ró sá'a tu'un ni kundá'ú-ya. ¹⁰ Te ja'a-ri consejo yá'a nuu-ro. Andujin ni ka'jo iní-ro sá'a-ró, te ni keja'á-ró sá'a-ró. ¹¹ Núsáa te vina ío va'a ja ná sjiínu ndi'i-tuto sá'a-ró. Te nátu'un ni kájítu iní-ro keja'á-ró, vina te ní ndasa ja'a túndó'o, suni súan kua'a-ró. ¹² Chí ní kúu iní-yo kuá'a-yó, kuu kuá'a-yó ndasa ñáva'a-yó, nasu ja ní tú naún ñáva'a-yó. ¹³ Chí nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja ná kuíni jinu sava-i jín túndó'o, te róo kuíni ni'in-ró jín túndó'o, ¹⁴ chí sua kuní-ri ja ná koo ĩn nuu. Te vina kua'a kañava'a-ró te kuá'a-ró núu-í, chí kánandi'i-ga-i, náva'a suni súan ní kua'a ñáva'a-i te kuá'a-i nuu-ro, ní kánandi'i-ga-ro, náva'a ketá'an ĩn nuu sá'a-ró. ¹⁵ Nátu'un yóso núu tutu: Chaə ni kanastútú kuá'a, tuká naún ní kéndoo, te chaə ní kanastútú yakú-ni, tuká naún ní kánandi'i-de, áchi. ¹⁶ Ko ná kúta-u-ri nuu Dios ja iní añú Tito ni ja'a-ya súni tu'un kájítu iní-ri ja kúu róo. ¹⁷ Chí ni nátu'un ndija-de tu'un ni kaka'an-ri jín-de, ko suni súan jítu iní-de ki'in-de ichi jáa-de nuu-ro jíná'an-ró, chí súan kána kuu iní máa-de. ¹⁸ Te jín-de kátáji-ri ĩn ñani jaə-de nuu-ro. Te tiku'ni táka lado, kájatú'un-i chaə-ún, chí bueno jáni-de tu'un va'a. ¹⁹ Te nasu máa ĩn ya'á, chí suni táka tiku'ni ni cháa tiñu siki-dé, ja kúu-de chaə chindéé tá'an jín-ri jín tiñu luu yá'a. Te kástútú-ri náva'a nakana jaa-i máa Jíto'yo-ri sá'a, te náva'a a kuní-i ndasa kájito ndá'ú-ri nuu-í. ²⁰ Súan kásá'a-ri, náva'a a ma ká'an ndiva'a ní ĩn chaə siki-ri, ndasa kincha-ri xu'un kuá'a yá'a ja ní kaja'a-ró. ²¹ Kájítu iní-ri sá'a-ri tiñu jínú'un, ko nasu máa ĩn nuu máa Jíto'yo-ri, chí suni súan jín núu táka ncha. ²² Suni kátáji-ri ñani-ri jaa jín-de jíná'an-de, chí tiñu jítu iní chaə yá'a, tiní jínu ni kájito nchaə va'a-ri-de. Te ví-i-gá vina jítu-ga iní-de, chí tuká yú'ú-de ja kúu róo. ²³ Chí Tito, máa-de kúu chaə chindéé tá'an sátiñu jín-ri ja siki róo. Te sava-ga ñani-yo-ún, máa-de kákuu ndaja'a tiku'ni kákandja, te kánakana jaa-i Cristo sá'a-de. ²⁴ Te ná stá'an ndijin-ro nuu-dé jín núu táka tiku'ni ndasa kákundá'ú ndija iní-ro rúu, te ndasa tú ní kásatéyí sáni-ri máa-ri nuu-dé ja siki róo.

9

¹ Chí cuenta siki xú'un kájakin-ro ja kuatĩnu ñayivi ndóo, tú nini cháa-ga-ri tutu nuu-ro. ² Chí a jini-ri ja kúu iní-ro sá'a-ró. Ja yúan sátéyí-ri máa-ri nuu ñayivi nuu Macedonia, chí ká'an-ri ja núu Acaya, a ká'io tu'a-de onde kuia andujin. Te modo ja ní kasá'a-ró, ni ndukandá iní sava-de ni sá'a. ³ Ko táji-ri ñani-yo núu-ro náva'a tú sátéyí sáni-ri máa-ri siki tiñu yá'a ja siki róo, náva'a a ná koo tu'a-ró jíná'an-ró nátu'un ni ká'an-ri. ⁴ Chí sanaa te jaa yaku chaə nuu Macedonia jín-ri. Te ní kuní-de róo, ja tú ká'io tu'a-ró, yúan-na te koo tuka nuu-ri jíná'an-ri jín-ro, ja súan ni kaka'an-ri ja ká'io tu'a ndija-ró núu. ⁵ Ja yúan kánúú-gá ni ká'an nda'ú-ri jín ñani-yo, ja ná kúxnúú-de jaa-de nuu-ro, te ná sátu'a-de xu'un ja ní kakeyu'u-ro, náva'a a koo tu'a nátu'un ĩn ndatiñu ja kákuu iní-ro ní ja'a-ró, nasu ja ní kastétuu-ri róo kúu. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-ri: Chaə kakin táma, suni táma nástútú-de. Te chaə kakin kua'a, suni kua'a nástútú-de. ⁷ Ná ĩn ní ĩn-de ná kakín-de ndasa táva iní-de. Ma kúxí iní-de kua'a-de, chí nasu fuerza kúu. Chí Dios, kúmaní iní-ya jín ñayivi kúxí iní ja'a. ⁸ Te máa Dios kuu sá'a-ya ja ná ndeá ndi'i tiñu luu nuu-ro, náva'a a ná kayá-ro táka ndatiñu, náva'a nene kanda va'a-ró, te kuu kuá'a núu-ró ndá'a núu táka tiñu va'a. ⁹ Nátu'un yóso núu tutu: Ondé jichá ni ja'a-ya núu ñayivi káta'an ndá'ú. Te tiñu ndaa sá'a-ya, nene kéndoo ní káni. Achí. ¹⁰ Te I'a ja'a tata nuu cháa sáka, suni kua'a-ya stáa kée-dé. Nakoko-ga itú-ro sá'a-ya. Te xndea-ga-ya, te skuá'nu-ga-ya, tiñu ndaa sá'a-ró. ¹¹ Te ná kúkúká-ró jín táka, náva'a kuu kuá'a kua'a-ro, te skáka-ri nuu-í. Te yúan sá'a ja kánakuatá'ú-i nuu Dios. ¹² Chí xu'un kájakin-ro ja kúu siki tiñu yá'a, nasu níni nuu táka ñayivi ndóo chindéé tá'an jín-i, chí suni kua'a-í kánakuatá'ú nuu Dios sá'a. ¹³ Te tiñu yá'a kúu ja jito nchaə róo. Te ja yúan kánakana jaa-i Dios siki ja kájandatú-ro

jiín já kájatú'ún-ró tú'un va'a Cristo. Chi va'a kákuu iní-ro kájakin-ro náva'a kuatiñu máa-i jiín sáva-ga-i. ¹⁴ Suni súan kájukan ta'u máa-i ja'a-ro jíná'an-ró. Chi káñukuu xaən iní máa-i róó, sikí já ní sjá'a Dios tu'un luu ío iní-ya ní ja'a-ya núu-ro. ¹⁵ Ná kúta'u-yo núu Dios, chi nī kiin ndivá'a-na-ya tá'u-yá ní ja'a-ya núu-yo.

10

Ja ní ka'an Pablo ja'a tñu ndíso-de

¹ Ko ruu, Pablo, chí jiín tú'un vitá iní, jiín tú'un maní iní ío iní Cristo, ká'an ndá'ú-rí jiín-ró. Ruu, nú kánchaa-rí jiín-ró, chí sá'a súchí ndíja-rí iní-rí nuu-ro, ko nú kánchaa jíká-rí, chí a chúndéé-ni iní-rí ká'an nī'in-rí jiín-ró. ² Yuán ká'an ndá'ú-rí jiín-ró vína, náva'a a nú nī jaq-rí nuu-ro, te tú nīni chúndéé iní-rí ká'an xaən-rí, vaša jáni ndíja iní-rí ja ká'an-rí súan nuu sáva-ga-de ja kájani iní-de ja kájika kuu yúku-ni-rí. ³ Chi vaša kájika kuu-rí iní ñuyívi, ko tú kájatá'an-rí nátu'un kájatá'an-i iní ñuyívi. ⁴ Chi ja kájatá'an-rí jiín, nasu já kájatáñu-i iní ñuyívi kákuu, chí ja yí'i fuerza Dios kákuu. Te kuu xnáa-ún táká ndatiñu nī'in. ⁵ Káxnáa-rí taká tu'un kástátá'an-i, jiín tú'un ja ndúkú sávixi máá, kuni kasu ichi náva'a ma kuni sava-ga-i nuu Dios núu. Ko tñn-rí so'o taká tu'un kájani iní-i, náva'a kuu kuandatú-i nuu Cristo. ⁶ Te ká'io tu'a-rí ja xndó'o-rí cháa tú kájandatú, onde nú ná skíkuu máa-ró kuandatú va'a-ró. ⁷ Ndé'é-ró núu táká ndatiñu ndasa kájiot. Nú ñn cháa jáni ndíja iní-de ja yí'i-de nda'a Cristo, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un yí'i máa-de nda'a Cristo, suni súan ruu. ⁸ Chi vaša sátéyíi-ga-rí máa-rí sikí tñu nī cháa-ya sikí-rí jíná'an-rí, te ma kúka nuu-rí sá'a, chí tñu-ún nī cháa máá Jíto'o-yo sikí-rí ja skuá'nu-ga-rí róó jíná'an-ró, nasu ja xnáa-rí róó. ⁹ Chí tú kuni-rí ja káni iní-ro ja ndúkú-rí siyú'ú-rí róó jíná'an-rí. ¹⁰ Chí ío cháa káka'an ndíja: Carta-de xaən ndái, te nī'in ká'an, ko nú nī cháa-de, tú ndáján jíto-de, te tu'un ká'an-de chí tú káxáan, áchí-de. ¹¹ Te cháa-ún, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un káka'an-rí jiín carta nú ká'jin jíká-rí, suni súan kákuu-rí jiín tñu nú ká'jin-rí nuu-ro. ¹² Chí tú kákuu-rí kivi nduu-rí jiín-de, ni ja skétá'an-rí máa-rí jiín sáva cháa ja kájatú'ún-de máa-de. Máá cháa-ún, káchikua'á-de máa-de ja máa-de, te káskétá'an-de máa-de jiín tá'an-de, ko tú ká'io káji iní-de ja súan. ¹³ Ko ruu, ma sjá'a-rí punto ja sátéyíi-rí máa-rí, chí náni káa máá kú'a nī ja'a Dios nuu-rí, te jaq ku'a-ún onde nuu máa-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Nasu kásjá'a-rí punto káskáa-rí ku'a-rí nátu'un tú ní jakoyo-rí nuu-ro núu, chí sua ruu kákuu ja xnánuú ní jakoyo-rí onde nuu róó kájani-rí tu'un va'a Cristo. ¹⁵ Tú sjá'a-rí punto ja sátéyíi-rí máa-rí sikí tñu kásá'a inga cháa, ko káñukuu iní-rí ja ná yíja-ga modo káandíja-ró, te súan ná ndeá xaən-gá tñu sá'a-rí jiín róó jíná'an-ró, ¹⁶ náva'a kani-rí tu'un va'a ní-gá ñuu ío onde yatá ñuu-ro. Súan te tú nīni sátéyíi-rí máa-rí sikí tñu ja á ká'io tu'a nī sá'a inga cháa. ¹⁷ Ko cháa ja sátéyíi-de máa-de, ná sátéyíi-de máa-de sikí máá Jíto'o-yo. ¹⁸ Chí nasu cháa ja játú'ún máá kúu ja kéndoo jñu'ún, chí sua cháa ja máá Dios játú'ún-yá-de.

11

¹ Kuña ká'nu iní-ro ná ká'an-rí ñn tí'li tu'un katachí jiín-ró. Kuña ká'nu iní-ro núsáá vij. ² Chí kúkuíñi-rí ja'a-ro jiín tú'un kuíñi Dios, chí nī ja'ncha-rí tu'un ja stánda'a-rí róó jíná'ún-ni yíi, kúu máá Cristo, te stá'an-rí róó nuu-yá nátu'un ñn ña'an jáá í. ³ Ko nátu'un koo, nī xndá'ú-tí Eva jiín tú'un ndíchí-tí, súan yú'ú-rí jiín-ró ja sánaa te sana nuu já jini tuni-ro, te sanaa te sía-ro modo káji, modo ndoo, ja káchiñú'ún-ró Cristo. ⁴ Chí nú inga cháa cháa, te kani-de tu'un inga Jesús nuu já á nī kajani-rí nuu-ro, xí nú kuatá'ú-ró ingá espíritu nuu já á nī kájatá'ú-ró, xí ingá tu'un nuu já á nī káchu'un iní-ro, a jini-rí ja bueno káandéé iní-ro jiín. ⁵ Chí apóstol yúan, vaša kuñá'nu xaən-dé ká'an-de, ko tú kánúú kúti-dé kanduu-de ruu, jáni iní-rí. ⁶ Chí vaša tú jákuta'an ka'an-rí, ko ndíchí-rí, te ndivii táka yá'a, a nī kastá'an káji-rí nuu-ro jíná'an-ró. ⁷ Te ruu, nī nasásúchí-rí máa-rí náva'a kendojo jñu'ún-ró, te tú ní xikó-rí tu'un Dios nuu-ro. Te kuachi nī kivi-rí ja ní sá'a-rí súan náún. ⁸ Nī tevichí-rí sava-ga tik'u'ní ja ní tñn-rí xu'ún-i, náva'a jaq-rí kuatiñu-rí nuu-ro. ⁹ Chí ná kánchaa-rí jiín-ró núu, te nī nandíi-rí yakú najíñu, ko tú ní stáa-rí sikí ní ñn-ró. Chí vaša nī nandíi-rí, ko ñani-yo já ní kikoyo-de ichi núu Macedonia, nī kaja'a kua'á-dé nuu-rí. Te tú ní stá'an kúti-rí róó jíná'an-ró, te ní ma sá'a-rí. ¹⁰ Te jiín tñu yá'a ná sátéyíi-rí máa-rí. Ma kasú-de nuu-rí ja súan ka'an-rí ní ndáñuu Acaya núsáá, chí tu'un ndíja Cristo ká'an-rí. ¹¹ Te naja. Tú kúnda'ú iní-rí róó náún. Máá Dios, a jini-ya. ¹² Ko sá'a-ga-rí tñu sá'a-rí yá'a, chí cháa-ún, kásátéyíi-de máa-de, kándúkú-de cuestión, káka'an-de ja ñn núu-ni kásatiñu-de jini-rí, ko ma kúndéé-de, chí kasu-rí nuu-de. ¹³ Chí cháa yúan, apóstol falso kákuu-de. Te máni káxndá'ú-de jini tñu kásá'a-de. Ko kásá'a-de máa-de ja apóstol Cristo kákuu-de. ¹⁴ Nasu tñu naa iní-yo ndé'é-yo kúu, chí suni máá Satanás, násama máá, te nduu ndajá'a ndíi ncháa. ¹⁵ Ja yúan, nasu tñu káxáan kúu, chí cháa kájatíñu nuu já'ú, kánasá'a-de máa-de, te kásá'a-de ja cháa kájatíñu ndaa kákuu-de. Te jiín yá'u tñu kásá'a máa-de, súan naa-dé. ¹⁶ Ná ká'an-rí inga jinu. Ní ñn cháa,

ma kani in-de ja chaa katachi kuu-ri. Te nu sun, na kuata'u-ro ruu vasté natu'un in chaa katachi, nava'a kuu sateyi-ri maá-ri in ti'li-ga nusaá. ¹⁷ Tu'un ka'an-ri ya'a, nasu ni ta'u tifu maá Jito'o-yo, chi sua ka'an-ri natu'un ka'an chaa katachi. ¹⁸ Chi tini-de, kasateyi-de maá-de ndasa kaku-de jin modo kasa'a nayivi. Te ruu, suni na sateyi-ga-ri maá-ri nusaá. ¹⁹ Chi kaku va'a in-ri ro kajandat'u-ro nuu chaa kánaá xin, chi chaa ka'io kaji ini kaku-ro. ²⁰ Chi nu in chaa taan-dé róo, sátiñu sáni-ro, xi nu in chaa kee-dé siki-ro, xi nu in chaa kuanchaa-de ndatíñu-ro, xi nu in chaa saña'nu-de maá-de, xi nu in chaa stuji-dé yiki nuu-ro, bueno kajandéé ini-ro jin-de jini-ri. ²¹ Kuka nuu-ri, chi vitá maá-ri te ja yúan tú ni kasa'a xaan-ri sun, áchi-ri vi. Chi natu'un chundéé ini inga chaa sateyi-de maá-de, suni sun ruu chundéé ini-ri ka'an-ri tu'un katachi. ²² Chaa hebreo kaku-de núun. Suni ruu. Chaa Israel kaku-de núun. Suni ruu. Tata Abraham kaku-de núun. Suni ruu.

Tundó'o ni jito Pablo siki tu'un-ya

²³ Chaa kajatiñu nuu Cristo kaku-de núun. (Ka'an-ri natu'un chaa katachi.) Ko ruu vi'i-gá. Kua'a-gá tifu sa'a-ri. Nasaa vuelta kakuun-de yunu xi sukun-ri. Xaan-gá ja'an-ri vekaa. Ni kuu kua'a jin kaku-ri kuu-ri. ²⁴ Chaa judío, in-na te jinu uu xiko cuarta ni kaja'a-de ruu u'un vuelta. ²⁵ Unj jinu ni ki'in-ri yunu xi. In jinu ni ki'in-ri yuu. Unj jinu ni ta'u barco-ri. In nuú te in ndúú ni kaxndée ninu-ri nuu kúnú ndúcha mar. ²⁶ Kua'a jin ni ja'an jiká-ri ichi. Ni kuu kaku-ri nuu yúcha. Ni kuu kaku-ri nuu ñaku'ná. Ni kuu kaku-ri nuu ñayivi ñuu-ri. Ni kuu kaku-ri nuu ñayivi sin nación. Ni kuu kaku-ri ini ñuu. Ni kuu kaku-ri maá ini ñu'un té'é. Ni kuu kaku-ri nuu mar. Ni kuu kaku-ri ma'ñu ñani tú ka'jin ndaa. ²⁷ Ni kuitá-ri. Ni kana tajn-ri. Ni sátiñu-ri. Kua'a jin ni kuu ja'ni-ri maá-ri numá'ná. Ni kuu ji'i-ri soko, te jichi-ri nducha. Ió kua'a kivi tú ni'in-ri kee-ri. Ni kuu tá'an vjin-ri te jika kuu vichi-ni-ri. ²⁸ Te siki táka tundó'o tá'an-ri-ún, ió inga. Chi taká kivi nákan xaan ini-ri te jitu ini-ri ja kuu taká tiku'ni kákandja. ²⁹ Ndé ñayivi vitá in-i, te ruu tú vitá ini-ri núun. Ndéja kánangava nuu kuachi sa'a inga chaa, te ruu tú ndúki xiñ-ri núun. ³⁰ Te nu kánú sateyi-ri maá-ri, te na sateyi-ri maá-ri siki ja vitá in-ri. ³¹ Maá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, ja kánakana jaa-i-ya ní kani ní kuaí, a jini-ya ja tú xnda'ú-ri. ³² Inj nuu Damasco ni sa'a gobernador jin-ri, chaa tá'u tifu ndañúu tin rey Aretas, ja ni kandasu-de yuñu chaa Damasco, ja tin-de ruu kaku-de núu. ³³ Ko inj in jika ni kandee-ri. Te ni kakuñi'in-i ruu yau ventana. Te ni kaskuun-i ruu jiká vé'e nama ñuu Damasco. Te sun ni kaku-ri inj nda'a chaa-ún.

12

¹ Nini sateyi-ri maá-ri ja maá-ri vasa tú ni'in tifu. Ka'an-ri siki tu'un ni stá'an ndijin maá Jito'o-yo nuu-ri jin ja ní skoto-ya ruu. ² Jini-ri nuu in chaa yi'i-de nda'a Cristo, ja ió uxí kuun kuaí ni ndeché chaa-ún ni ja'an-de onde andívi uní. Te nu jin yiki kuñu-de, xi naún, tú jini-ri, xi ní xndóo-de yiki kuñu-de, tú jini-ri. Dios kuu I'a jini. ³ Te jini-ri chaa-ún. Te nu jin yiki kuñu-de, xi ní xndóo-de yiki kuñu-de, tú jini-ri. Dios kuu I'a jini. ⁴ Ja ní ndeché-de ni ja'an-de onde nuu jardín andívi. Te yúan ni jini so'o chaa-ún tu'un sa'i, ja má kuu kastu'un ní in chaa. ⁵ Siki chaa-ún, na sateyi-ri maá-ri, ko ja jin maá-ri, ja maá-ri, ma sateyi-ri maá-ri, chi sua nu jin tu'un vitá in-ri te kuu. ⁶ Nú kuni-ri sateyi-ri maá-ri, tú kánaá xin-ri. Chi ka'an ndaa-ri. Ko ma sa'a-ri. Ko ma ka'an-ri sun, chi sanaa te in chaa kani-ga in-de ja sukún-ga ku'a-ri vasa ja jini-de ruu, xi ja jini so'o-de tu'un-ri. ⁷ Chi siki ja ní stá'an ndijin kua'a-ya nuu-ri, tú kuni-ya ja ja'a ku'a saña'nu-ga-ri maá-ri. Ja yúan ni chaa in kue'e nuu-ri. Te in yuchj Satanás kuu-ún, ni stuji núu-ri, nava'a tú ja'a ku'a kusí ini añu-ri jin maá-ri. ⁸ Ja yúan ni kuu unj jinu ka'an nda'ú-ri jin maá Jito'o-yo, ja ná cháxio-ya-ún kí'in. ⁹ Te ni ka'an-ya jin-ri: Tú nini, chi tu'un luu ió in-ri kuu ja kánúú nuu-ro, chi nu ka'io vitá ini ñayivi, yúan-na te fuerza-ri ná yija in-i, áchi-ya. Ja yúan kusí xaan ini-ri sateyi-ri maá-ri siki ja vitá in-ri, nava'a ná kúnchaa fuerza maá Cristo jin-ri. ¹⁰ Ja siki yúan jin ja xaán kusí ini-ri jin tu'un vitá in, jin tu'un kasta'an-i ruu, jin tu'un nándi'i-ri najjin, kuu tu'un káchindikin-i ruu, jin tu'un tá'an-ri tundó'o ja siki Cristo. Chi hora ió vitá-ri, maá hora-ún ió ndáján-ri. ¹¹ Chaa kánaá xin sa'a-ri maá-ri ja sun sateyi-ri maá-ri. Ko maá-ro, ni kastétu-ro ruu, chi sua ka'an-ro ja'a-ri jina'an-ro núu. Chi ni tú ku'a kuti chaa kuu-ri nuu apóstol kaku vi'i-gá-ún, vasa tú na tifu-ri. ¹² Te ma'ñu taká-ro ní jo ndija taká kuu ni sa'a-ri cuenta apóstol, jin taka paciencia jin tuni, jin tifu ña'nu, jin tifu náa ini-yo ndé'é-yó. ¹³ Naún ta'u ku'a ni ni'in-ro vasa sa'a-ga tiku'ni kákandja, chi máni ja tú ní staa kuti-ri siki-ro. Sa'a tuká'nu in nuu-ri ja sun ni sa'a ndiva'a-ri jin-ro.

Ja kuni Pablo ki'in-de vuelta unj sándaq-de tifu-i

¹⁴ Te vina a ió tu'a-ri ja ja'a-ri nuu-ro vuelta unj. Ko nasu ja staa-ri siki-ro jina'an-ro, chi nasu ndatíñu-ro kuni-ri, chi róo kuni-ri. Chi se'e, tú modo kaya-i ja kuu táa-i, chi sua kaya

táa ja kúu se'e-de. ¹⁵ Ko ruu chi kúsi iní-ri kanu-ri cuenta máa-ri, te vasa onde máa-ri ná sjiáa ndi'i-ri máa-ri siki añú-ro. Siki já kúnda'ú xaan-gá iní-ri róó, ja yúan nú ku'a kákúnda'ú iní-ro rúu, náún. ¹⁶ Ja jáan, ko ruu, vasa tú ní stáa kuti-ri siki-ro, chi sua ni ñin yátá-ri róó, chi chaá maña kúu-ri káka'an-ro. ¹⁷ Jaán, jín ñin tá'an chaá ni táji-ri ni jaá nuu-ro, ní xnda'ú-ri róó, náún. ¹⁸ Ni ka'an ndá'ú-ri jín Tito jaá-de, te ni táji-ri ñin ñani kujaa jín-de. Te xi sanaa ní xnda'ú Tito róó. Nasu jín ñin-ni xiní kájika kuu-ri náún. Te nasu ñin-ni ichi kájika-ri náún. ¹⁹ Kájani iní-ro já kándúkú-ri ka'an-ri ja'a máa-ri nuu-ro náún. Máa Dios jini-ya já káka'an-ri tu'un Cristo. Nánj máni, taká yuán kásá'a-ri náva'a ná yíja-ga iní-ro. ²⁰ Chi yú'ú-ri ja sanaa nú ná jáa-ri, te ma ní'ín-ri róó nátu'un játa'an iní máa-ri. Ni róó, ma játa'an iní-ro rúu. Chi sanaa kákanga-ro, kákukuásún iní-ro, kákiti iní-ro, kásásiin-ro máa-ro, káka'an tú'ún siki tá'an-ro, kákutuku iní-ro kájito tá'an-ro, kásávi-ri máa-ro, tú kétá'an kásá'a-ro. ²¹ Chi nú sanaa jaá tuku-ri, yúan-na te kuka nuu-ri sá'a Dios kuni-ro jíná'an-ro. Te nduku'a iní-ri sá'a kua'a cháa kásá'a kuachi ichi yata, chi tú kákuni-de nakani iní-de siki taká tiñu chá'an kásá'a-de, ja kásá'a téné-de, ja kásá'a kuaxán-de.

13

¹ Ya'a kúu vuelta uní ja jáa-ri nuu-ro jíná'an-ro. Te jín tú'un ka'an uu xí uní testigo te kundaa taká tiñu. ² A ni kana jín-ri nuu ñayivi ní kasá'a kuachi-ún, te suni nuu sava-ga-i. Te vina vasa jíká káncha-ri, ko kána jín tuku-ri nuu-í, ná ni ka'an-ri kivi ní jaá-ri vuelta uu ni káncha-ri jín-róó chi nú jaá-ri inga jínu, te ma ká'an vitá-ri jín-i. ³ Chi kájikan-ro prueba ja nú ndaa ká'an Cristo ja ká'an-ri yu'u núu-yá. Te l'a-ún, tú vitá-ni jiku-ya já'a róó, chi sua jiku-ya jín fuerza ja'a róó jíná'an-ro. ⁴ Chi vitá-ya te ni j'i-ya jiká cruz, ko chakú-ya sá'a fuerza Dios. Te suni súan yóó, vitá iní-yo jín-yá, ko kúkuéé-ga te kuchaku-yo jín-yá sá'a fuerza Dios ja'a yóó jíná'an-yo. ⁵ Ná nándúkú ví máa-ro siki máa-ro, te kuni-ro nú kákandja va'a-ró xí túu, chi sanaa te ká'jin-ga-ro núu kuachi. Xí tú kájin-ro máa-ro já ncháá Jesucristo iní-ro náún, te nú ma kéndoo kuí'a-ro. ⁶ Ko ñúkuu iní-ri ja ná kuni-ro jíná'an-ro já rúu tú kákendoo kuí'a-ri. ⁷ Te kájikan ta'u-ri nuu Dios, náva'a ma sá'a-ró ní ñin tiñu ñáa jíná'an-ro, ko nasu siki já ná kúndéé-ri kéndoo va'a-ri. Chi kuni-ri ja ná kúndéé-ró sá'a-ró tiñu va'a, vasa ruu ná kóo-ri nátu'un chaá kéndoo kuí'a, ni jini-ro. ⁸ Chi ma kúu kasu-ri ichi tú'un ndaa, chi máni sua skáka-ri tu'un ndaa. ⁹ Ja yúan kákusi iní-ri nú vitá iní-ri, te róó, nú ká'jo fuerza iní-ro. Te kájikan ta'u-ri ja ná yíja va'a-ga iní-ro. ¹⁰ Ja yúan vasa káncha jíká-ri, te cháa-ri taká tu'un yá'a nuu-ro, náva'a tú kundij-ri nuu-ro te ka'an xaan-ri jín-róó. Chi ni ja'a máa Jító'o-yo fuerza-ya núu-ri ja skuá'nu-ri róó, nasu já xnaa-ri róó. ¹¹ A ni ka'an-yo núsáa, ñani. Ko ío ñin máa tú'ún-na tu'un ka'an-ri jín-róó. Ná kóo sji iní-ro. Ná sýija-ga-ro máa-ro. Ná sándéé iní-ro jíná'an-ro. Vindaa vinené ná kúxiukú-ro. Te máa Dios, l'a ndiso tu'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúnda'ú iní, ná kúncha-ya jín-róó jíná'an-ro. ¹² Nú káka'an-ro jín tá'an-ro te ndoo titú tá'an-ro. Taká ñayivi ndóo, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ro. ¹³ Tu'un luu ío iní máa Jító'o-yo Jesucristo jín tú'un kúnda'ú iní Dios yóó, jín tú'un kétá'an ká'nu-yó jín Espíritu Santo, ná kóo jín taká-ro jíná'an-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS GALATAS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU GALACIA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol. Ko nasu ñáyivi ní kásá'a, ni nasu ñin ñáyivi ní káchaa tiñu sikí-rí, chĩ máá Jesucristo jín máá Táa-yo Dios, I'a nĩ naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ² Te onde jín táká ñanĩ káxiukú jín-rí yá'a, káchaa-rĩ tutu nuu táká tiku'nĩ kákandija ní ndáñúu Galacia. ³ Tu'un luu ío inĩ, jín tú'un kuaká'nu inĩ, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ⁴ Chĩ I'a-ún nĩ soko-yá máá-yá ja sikí kuáchi yóó, náva'a tava-yá yóó inĩ ñuyivi náá yá'a, nátu'un jata'an inĩ máá Táa-yo Dios. ⁵ Ja yúan ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuíá. Amén.

Sikí ja tuká inga tu'un ndaq ío

⁶ A nĩ kana-ya xini-ro sikí tú'un luu ío inĩ Cristo. Te náa iní-rĩ ndé'é-rí najá xaan yachí nĩ kaskéndo-ro-yá, te nĩ kakivi nduu-ro sikí ingá tu'un. ⁷ Ko tú kati ingá tu'un va'a ío, vasa ío ñáyivi káská'an róó, te kákuni-i nasama-i tu'un va'a Cristo. ⁸ Ko sanaa te ruu jíná'an-rĩ, xí ñin ndajá'a ándívi, káni sñin inga tu'un nuu-ro jíná'an-ró, te nú tú kété'an jín tú'un nĩ kajani-rĩ nuu-ro-ún, ná náa cháa-ún. ⁹ Nátu'un a nĩ kaka'an-rĩ jín-ró, suni súan ká'an tuku-rĩ vina: Nú ndé cháa jáni sñin inga tu'un nuu-ro, te nú tú kété'an jín tú'un nĩ kajatá'u-ró-ún, ná náa cháa-ún. ¹⁰ Te á ñáyivi xí Dios kuatú'ún ruu kuni-rĩ, xí ndúkú-rí ja kúsi inĩ ñáyivi sá'a-rĩ náún. Ko jandáa ká'an-rĩ jín-ró ja násu mozo Cristo kúu-rĩ nú súan ná ndúkú-rí sá'a-rĩ ja kúsi inĩ ñáyivi núú.

Onde nuu Dios va'i tu'un ká'an Pablo

¹¹ Ko kástu'ún-rĩ nuu-ro jíná'an-ró, ñanĩ, ja tú'un va'a ja ní jichá nuu kua'an nĩ sá'a-rĩ, nasu tú'un ñáyivi kúu. ¹² Chĩ nasu ñin ñáyivi ní stá'an tu'un yá'a nuu-rĩ, ní tú ní kútu'a-rĩ sá'a ñáyivi, chĩ Jesucristo nĩ stá'an ndijin-ya núu-rĩ. ¹³ Chĩ a nĩ kajini tu'un-ró ruu, ndasa nĩ sá'a-rĩ sáa, ná ní chĩnú'ún-rĩ tu'un judío, te nĩ chindikín téyí-rí tiku'nĩ Dios, te xndí'i-rĩ-i kuni-rĩ núú. ¹⁴ Te nĩ kutú'a-ga-rĩ jín sá'an judío vasa sáva ñáyivi ká'a'nu jín-rĩ. Te nĩ jítú-ga inĩ-rĩ jín táninu vuelú-rĩ. ¹⁵ Te nĩ teta'an-ya ruu onde ná ñú'un-rĩ chĩ náa-rĩ. Te jín tú'un luu ío inĩ-ya ní kana-ya xini-rĩ. ¹⁶ Te nuu ní kusí inĩ Dios ja jín ruu te stá'an ndijin-ya Sé'e-ya, náva'a kani-rĩ tu'un-ya núu ñáyivi sñin nación, yúan-na te tú ní jiká tu'ún kúti-rí ní ñin ñáyivi. ¹⁷ Ní tú ní ja'an-rĩ ñuu Jerusalén nuu cháa ja á kákuu apóstol vasa ruu. Chĩ nĩ ja'an-rĩ ñuu Arabia. Yúan-na te nĩ no'on tuku-rĩ ñuu Damasco. ¹⁸ Yúan-na te onde nuu uní kuíá, te nĩ ja'an-rĩ ñuu Jerusalén, nĩ jande'é-rí Pedro. Te nĩ kanchaa-rĩ xia'un kivi jín-de. ¹⁹ Ko tú ní jini-rĩ nuu ingá apóstol, chĩ ñin-ni nuu Jacobo ñanĩ máá Jíto'o-yo ní jini-rĩ. ²⁰ Tu'un yá'a cháa-rĩ nuu-ro, te a jini Dios ja tú xndá'u-rĩ. ²¹ Yúan-na te nĩ ja'an-rĩ ní ndáñúu Siria jín Cilicia. ²² Ko tiku'nĩ kákandija nuu Cristo inĩ ñuu Judea, tú ní kánakunĩ kúti-rí ruu. ²³ Máá ní kajini tu'un-ni-i káka'an: Chaa-ún nĩ chindikín-de yóó sáa. Te xndí'i-de tu'un kákandija-yó kuni-de núú, ko a jani-de tu'un yá'a vina. Achí-i. ²⁴ Te nĩ kanakana jaa-i Dios ja súan nĩ sá'a-ya jín-rĩ.

2

¹ Yúan-na te onde nuu uxí kuun kuíá, te nĩ ja'an tuku-rĩ ñuu Jerusalén jín Bernabé, te suni nĩ jaka-rĩ Tito nĩ ja'an jín-rĩ. ² Te nĩ ja'an-rĩ, chĩ súan nĩ tá'u ndijin-ya tiñu nuu-rĩ. Te nuu cháa ñá'nu nĩ kastu'ún sá'i-rĩ ngún tu'un jáni-rĩ nuu ñáyivi sñin nación, chĩ sanaa ní jika kuu sáni-rĩ, xí káka kuu sáni-ga-rĩ jáni inĩ-rĩ. ³ Ko Tito, ja jíká-de jín-rí, vasa cháa ñuu Grecia kúu-de, tú ní kástéuu-de cháa xití ndúu-de. ⁴ Te nĩ ío ñanĩ kándañáá, nĩ kivi koyo sa'i-de, náva'a koto yu'u-dé ndasa kájika kuu ndichá-na-yo ní sá'a Jesucristo, chĩ kákuni-de nduu tuku-yó mozo. ⁵ Ko ní ñin hora tú ní káandatu-rĩ nuu cháa-ún, chĩ kuni-rĩ ja ná kéndoo tu'un ndaq tu'un va'a jín-ró jíná'an-ró. ⁶ Te cháa ja káka'an-i ja kúñá'nu-de, ko tú ní sá'a-rĩ cuenta ndasa káa-de, chĩ Dios, tú ncháa nuu-yá ñáyivi. Tuká ngún ní stá'an cháa ñá'nu-ún nuu-rĩ. ⁷ Chĩ sasua nĩ kajini-de ja ndíso-rĩ tiñu ja jáni-rĩ tu'un va'a nuu ñáyivi sñin nación, nátu'un Pedro jín ñáyivi judío, ⁸ chĩ I'a sátiñu jín Pedro ja jáni-de tu'un nuu ñáyivi judío, suni I'a-ún sátiñu jín-rí jín ñáyivi sñin nación. ⁹ Te káka'an-i ja Jacobo jín Cefas jín Juan kákuu cháa kándituu tiku'nĩ. Te nuu ní kajini-de ndasa ku'a nĩ ja'a-ya tú'un luu máá-yá inĩ-rĩ, yúan-na te nĩ káka'an maní-dé jín-rí jín Bernabé. Te nĩ kasánda-rĩ ja kóngoyo máá-rí nuu ñáyivi sñin nación. Te kóngoyo

máa-de nuu ñáyivi judío. ¹⁰ Máni kákuni-de ja ná núku'un iní-rí koto-rí ñáyivi káta'an ndá'ú, ko suni yuán ñúkuu iní máa-rí sá'a-rí núú.

Modo kendo ndaa-yo nuu Dios

¹¹ Ko nuu ní jaá Pedro ñuu Antioquía, te nì kana jín-rí nuu-dé, chi kuachi nì sá'a-de. ¹² Chì onde ná té chakoyo-ga yaku chaá nì tájí Jacobo, te nì yee Pedro staá jín ñáyivi sìn naciòn. Yúan-na te nì chakoyo chaá-ún, te nì kuxio-ni-de nì sásin-de máa-de, chi nì yu'ú-de nì jito-de chaá judío. ¹³ Te sava judío kákandíja, nì kasá'a uú xinj jín-de. Te jín úú xinj-dé nì kaxndá'ú-de onde máa Bernabé. ¹⁴ Yúan-na te nì jini-rí ja tú kájika ndóó-de nátu'un ká'an ndaa máa tú'un va'a, te nì kachi-rí jín Pedro jito nuu táká-de: Róó kúu-ró cháa judío, te sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivi sìn naciòn, te tú sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivi judío, te naja stétuu-ró ñáyivi sìn naciòn nduu-i ñáyivi judío núsáa. ¹⁵ Chì yóó, chaá nì kakaku ñuu judío kákuu-yó, nasu ñáyivi sìn naciòn kándiso kuachi kákuu-yó. ¹⁶ Chì a kájini-yó ja tú nì ñáyivi kéndoo ndaa-i jín tífu skíkuu-i ja tá'ú ley, chì onde nú kándíja-yó Jesucristo. Te máa-yó, a kákandíja-yó Jesucristo, náva'a kendo ndaa-yo jín tú'un kándíja-yó Cristo, chì jín tífu tá'ú ley, nì ñáyivi ma kéndoo ndaa kuti-í. ¹⁷ Te nini kuni-yo kéndoo ndaa-yo jín tú'un Cristo, te nì kajini-yó ja ío kuachi-yó. Núsáa te Cristo sá'a-ya kuáchi náún. Túú. ¹⁸ Chì nú naki'in tuku-rí ja ní skána-rí-ún, te kuachi sá'a-rí núsáa. ¹⁹ Chì ruu, a nì kenda-rí chìi ley, chì nì j'i-rí nì sá'a máa ley. Te vina, a chakú-rí nuu Dios. ²⁰ Nì j'i-rí jiká cruz jín Cristo, te chakú-rí. Ko nasu rúu kúu ja chakú, chì Cristo kúu l'a chakú iní añu-rí. Te modo ja chakú-rí iní ñuyívi yá'a vina, kúu ja kándíja-rí nuu Sé'e Dios, chì nì kundá'ú iní-ya rúu, te nì soko-yá máa-ya ja rúu. ²¹ Nasu jasú-rí nuu tú'un luu ío iní Dios, chì nú kéndoo ndaa ñáyivi jín tú'un tá'ú ley, yúan-na te nì j'i sáni-ni Cristo núú.

3

¹ Te róó ñáyivi Galacia ja xini ñáa, ndé chaá nì tìn yátá róó. Naja tú kájandatu-ro núu tú'un ndaa. Chì a nì stá'an ndijin-rí nuu-ro ndasa nì j'i Jesucristo jiká cruz. ² Máa ñn tu'un jiká tu'un-rí róó: Ndasá nì kani'in-ro Espiritu, á ja ní skíkuu-ró tífu tá'ú ley, xí ja ní kandíja-ró tú'un nì kajini sq'o-ró. ³ Súan kákuñáa xinj-ro náún. Nì kakejá'á-ró jín máa Espiritu, te vina jín modo yúkú máa-ró kuáyija-ró náún. ⁴ Te taká tundó'o nì ndo'o sáni-ró náún. Ko jáni iní máa-rí ja tú ní kúu sáni. ⁵ Te máa-ya, chì nì ja'a-ya Espiritu-ya núu-ro, te sá'a-ya tífu ñá'nu ma'ñu-ró. Te á sá'a-ya jín ja ní skíkuu-ró tú'un tá'ú ley, xí sá'a-ya jín ja ní kandíja-ró tú'un nì kajini sq'o-ró.

Tu'un nì keyu'u-yá nuu Abraham

⁶ Nátu'un Abraham, chì nì kandíja-de nuu Dios, te nì chí'i-ya cuenta-de nátu'un ja á nì kendo ndaa-de. ⁷ Vina te kuni-ro núsáa, chì taká chaá ja kákandíja, yuán kákuu se'e Abraham. ⁸ Onda ná té chá'an-ga kuu, te nì jini tutu i ja ñn kivi te skéndoo ndaa Dios ñáyivi sìn naciòn nú kandíja-i. Ja yúan, jín kivi ní ja'an tu'un va'a nuu Abraham: Onda jín róó, ná kendo ndatu taká ñuu, áchi-ya. ⁹ Núsáa te ñáyivi kákandíja vina, ká'jo ndatu-i jín Abraham, chaá nì kandíja. ¹⁰ Yí'i tasi siki taká ñáyivi ja kákandíja-i kaku-i nú ná skíkuu-i tu'un tá'ú ley, chì súan yóso núu tutu: Yí'i tasi siki taká ñáyivi tú skíkuu taká tu'un ja yóso nuu tutu tá'ú tífu, áchi. ¹¹ Te a jini kaji-yó ja tú nì ñn ñáyivi kéndoo ndaa-i ichi núu Dios sá'a ley jín-i. Te ñáyivi ndaa, chì siki ja kándíja-i te kuchaku-i. ¹² Chì nasu chí tu'un kándíja vai ley. Chì ká'an ley: Ñáyivi skíkuu ya'á te kaku-i kuchaku-i jín, áchi. ¹³ Te Cristo nì nakuaan-ya yóó chì tasi ja ní sá'a ley. Te nì ndiso-ya tasi-yo. Chì yóso núu tutu: Yí'i tasi taká ñáyivi ndita kaa jiká yúnu, áchi. ¹⁴ Náva'a tu'un i, ja ní keyu'u-yá nuu Abraham, ná jaá nuu ñáyivi sìn naciòn sá'a Cristo Jesús, náva'a ná kándíja-yó-yá, te nì'n-yo Espiritu ja ní keyu'u yá sáa. ¹⁵ Nánj, ná káni-rí ñn tu'un nuu-ro nátu'un ká'an-yo ndíkivi. Nú ío ñn acta, te vasa ñáyivi ní sá'a, te nú a nì kukútu, nì ma kúu nda'va-ga, te nì ma kúu jukoso-gá. ¹⁶ Nuú Abraham jín núu ja kúu tata-de, nì keyu'u-yá. Tú ká'an: Nuú ja kákuu tata-de, na tú ká'an siki ja kuá'a, chì ká'an siki ja ñn-ni: Nuú ja kúu tata-ro, áchi. Yuán kúu Cristo. ¹⁷ Súan kuni ká'an-rí: Tú kúu nda'va ley máa acta ja ní sákútu Dios onde jín kivi. Nì tú kúu sijita ley tu'un ja ní keyu'u-yá, chì onde ná kuun ciento oko uxj kua ja ní keyu'u-yá-ún, yúan-na te nì chaá ley. ¹⁸ Chì nú jín siki ley kii ta'u-yo, núsáa te tuká játífu tu'un nì keyu'u-yá. Ko siki tú'un ja ní keyu'u-yá-ún kúu ja ní ja'a-ya tá'ú núu Abraham.

Nqun n'i'in tífu máa ley

¹⁹ Te ndénu játífu ley núsáa. Chì nì kuva'a ley ja kúu siki ñáyivi ní kasaña'mu, te vasa ní chaá tata ja ní keyu'u-yá sáa, te ndaja'a ándivi ní súngeo tu'un-ún jín ñn ja ní kuu yu'u

núu. ²⁰ Te nú ío já kúu yu'u núu, ko nasu jíin máá ñin-ni kándij, ko Dios, chí máá ñin-ni-ya. ²¹ Núsáá te ley, jito u'u tu'un n̄i keyu'u Dios náún. Túu, chí nú ley kuu naschakú yóo núu, yúan-na te kuu kendoo ndaa ndija-yó sá'a ley núu. ²² Sáa te n̄i keyu'u-yá sikí ñayivi kándija nuu Jesucristo. Te tutu īi ley n̄i jasú taká-i chíi kuachi, nává'a n̄i'n-i tu'un-ún nú kándija-i-ya. ²³ Ko onde ná té chaa-ga tu'un-ún ja kándija-yó, te n̄i kayi'i-yó ndá'a ley. Chí ley n̄i ndito yóo, onde kivi kándija-yó tú'un ja ní kenda ndijin kuéé-ga. ²⁴ Núsáá te ley kuu máá já ní chí'i yóo nda'a Cristo, nává'a kándija-yó-yá te kendoo ndaa-yo. ²⁵ Ko vina n̄i chaa tu'un-ún ja kándija-yó-yá, te tuká yí'i-yó ingá nda'a. ²⁶ Chí sikí já kákandija-ró Cristo Jesús, te n̄i kanduú-ró sé'e Dios. ²⁷ Chí taká róo, ja natu'un skuánducha Cristo in̄i-ro, suni natu'un Cristo káindji-ró. ²⁸ Tú judío ío, ni ñayivi griego. Tú mozo ío, ni ñayivi jika kuu ndicha-na. Tú chaa ío, ni ña'an. Chí taká róo, ñin-ni káyi'i-ró ndá'a Cristo Jesús. ²⁹ Te nú Cristo kúu ja x̄in róo, núsáá te tata Abraham kákuu-ró, te n̄i'in-ro tá'u-ro já ní keyu'u-yá-ún nuu máá-de.

4

¹ Te ná ká'an-r̄i jíin-ró: ñin s̄uchi já x̄in tá'u, te vasa t̄in-i so'o taká-ni, ko nú nini lúli-i, ñin-ni kúu-i jíin mozo. ² Chí sua kánde-e chíi chaa t̄in so'o-i jíin chíi chaa ndito ndat̄iñu-i, onde ná jínu kivi ní jani táa-i. ³ Suni súan yóo, ná lúli-yó núu, te n̄i kajandatú sáni-yó núu tán̄inu ñuyivi. ⁴ Ko nuu ní jínu ndaa kivi, te Dios n̄i táji-yá Se'e yí-yá ní kii-ya ní kaku-ya chíi ñin ñasi'í, te suni n̄i kaku-ya chíi ley. ⁵ Nává'a ndiñi'in-ya ñayivi yí'i chíi ley, nává'a nakl'in sé'é-yá yóo. ⁶ Te sikí já sé'e-ya kákuu-ró, yúan ní táji Dios Espíritu Se'e-ya ní kivi in̄i añu-ro. Te Espíritu yúan kúu ja kána jaa: Abba, áchi, kuní ká'an, Táa. ⁷ Núsáá te tuká kúu-ró mozo, chí sé'e-ya kúu-ró. Te nú se'e-ya kúu-ró, suni chaa x̄in tá'u núu Dios kúu-ró sá'a Jesucristo. ⁸ Chí onde kivi sáá, tú ní kájin-i-ró núu Dios, te n̄i kajat̄iñu sáni-ró núu já násu ndija i'a kákuu.

Sikí já káchiñú'un tán̄inu sáni

⁹ Ko vina, a kájin-i-ro já kúu Dios, x̄i vá'a-ga ní ká'an-r̄i ja á jiní Dios róo. Núsáá te naja kákuu-ro náxió káva-ró náchiñú'un tuku-ró núu tán̄inu ja tú n̄i'in t̄iñu kuti. ¹⁰ Chí máni kivi, máni yoo, máni viko, máni kuia káchiñú'un-ró. ¹¹ Yuán yú'ú-r̄i, chí sanaa ní ndo'o sáni-r̄i ja sikí róo. ¹² Náni jíná'an-ró, ká'an nda'ú-r̄i jíin-ró ja ná sá'a-ró natu'un sá'a-r̄i, chí ruu, a n̄i sá'a-r̄i natu'un kásá'a-ró. Te tú ní kásá'a ndiva'a-ró jíin-r̄i. ¹³ Ko a kájin-i va'a-ró ndasa ní kuu onde ná xnáñúú, chí vitá yiki kúñu-r̄i, te ja yúan ní jani-r̄i tu'un va'a nuu-ro sáa. ¹⁴ Te vasa n̄i kuku'í'a in̄i-ro ní sá'a-r̄i jíin kué'e tá'an-r̄i, ko tú ní káské'ichi-ro rúu, ní tú ní kásájá'a in̄i-ro núu-r̄i, chí sua n̄i kajatá'ú-ró rúu natu'un ñin ndajá'a Dios, x̄i natu'un máa Cristo Jesús. ¹⁵ Núsáá te naja tuká kákusij in̄i-ro. Chí jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, já nú ní kúu sá'a-ró, te tava-ro ndúchi-ro te kuá'a-ró núu-r̄i núu. ¹⁶ Ja yúan, te chaa jito u'u róo kúu-r̄i ja ní kastu'un ndaa-r̄i tu'un nuu-ro náún. ¹⁷ N̄i'in kánandúkú-de róo, ko tú va'a, chí kákuu-de kasu-de nuu-ro, nává'a kundik̄in n̄i'in-ró máá-de. ¹⁸ Chí ío va'a ja ndúkú ní'in-de róo taká kivi ní t̄iñu va'a kúu, te nasu onde nini máa kivi ncháa-r̄i jíin-ró. ¹⁹ Hijo máni, ja sikí róo kúu ja tá'u'u xaan túku in̄i-r̄i, onde ná yíja va'a Cristo in̄i-ro jíná'an-ró. ²⁰ Chí kuní-r̄i jaq-r̄i kunchaa-r̄i jíin-ró vina, te naxnúu-r̄i tach̄i-r̄i ká'an-r̄i jíin-ró. Kúñáa x̄in-r̄i, tú jini-r̄i ndasa sá'a-r̄i jíin-ró. ²¹ Róo, ja kákuu-ro kuñi-ró chíi ley, kastu'un núu-r̄i: Á tú kájin-i so'o-ró ndasa ká'an ley. ²² Chí súan yóo núu tutu, ja Abraham n̄i ñava'a-de uu se'e yí-de, ñin-i kúu sé'e ña'an ndikín nchaa, te inga-i kúu se'e ña'an kúu nuu. ²³ Ko se'e ña'an ndikín nchaa, n̄i kaku-i natu'un taká ñayivi, ko se'e ña'an kúu nuu, a n̄i kaku-i natu'un n̄i keyu'u máa-yá. ²⁴ Taká tu'un yá'a kúu ñin tu'un yátá. Chí ña'an yá'a kákuu-ña uu tu'un. Chí ñin-ña nání-ña Agar, te vai-ña onde yúku Sinaí, te máá-ña skáku-ña sé'e sátiñu sáni. ²⁵ Chí Agar kúu natu'un máa yúku Sinaí, onde ñuu Arabia. Te ná n̄i kuu-ún, suni súan kúu ñuu ja nání Jerusalén vina, chí suni máa jíin taká se'e kajat̄iñu sáni. ²⁶ Ko máa Jerusalén ja vái onde andiví, chí tú jat̄iñu sáni nuu ní ñin. Te náa-yo kúu-ún. ²⁷ Chí súan yóo núu tutu: Róo ña'an numá, ja tú skáku-ró sé'e, ná koo sij in̄i-ro. Róo ja tú jíin-ro jatú-ro káku se'e-ró, ná kána jaa-ró, te ná kána kó'ó-ró. Chí ío kua'a-gá se'e ña'an máa ñin, nasu sé'e ña'an ío yii, áchi. ²⁸ Núsáá, te yóo, ñáni, natu'un Isaac, súan kákuu-yó sé'e-ya já ní keyu'u-yá. ²⁹ Te chaa n̄i kaku natu'un taká ñayivi, chí n̄i chindik̄in-de chaa n̄i kaku jíin máa Espíritu. Te ná n̄i kuu sáá, suni súan kúu, onde vina. ³⁰ Ko ndasa ká'an tutu īi: Kiñi'in ña'an ndikín nchaa, ná kí'in-ña jíin sé'e-ña, chí se'e ña'an ndikín nchaa, ma kúu n̄i'in-i ta'u-i jíin sé'e ña'an kúu nuu, áchi. ³¹ Náni, tú kákuu-yó sé'e ña'an ndikín nchaa, chí se'e ña'an kúu nuu kákuu-yó.

5

Ná kuñi n̄i'in-yo jíin tú'un n̄i nduu libre-yo

¹ Chí n̄i ndají-yá yóo nává'a koo libre-yo. Núsáá te kuñi n̄i'in-ró, te ma ndiví nduu tuku-ró jíin tú'un ja jasú sáni róo. ² Nde'é te kun̄i-ro, ruu Pablo ká'an-r̄i jíin-ró, ja nú xiti ndúu-ro

máá-ró, yúan-na te tú ní'in tíñu Cristo sikí róó. ³ Te inga jínu ká'an ndaa-rj nuu ták cháa ja nú xiti ndúu-de máá-de, te fuerza ná skíkuu-de ndivií tú'un ká'an ley núsáá. ⁴ Taká ñayivi já ndúkú-i kendo ndaa-i jíin máá ley, a ñi kasía-i Cristo, te tu'un luu ío iní-ya tuká yí'i iní-i. ⁵ Chí yóó, jíin máá Espíritu ndátu-yó kivi kendo ndaa-yo, chí kákandíja-yó. ⁶ Chí jíin tú'un Cristo Jesús, ní tú jítíñu nú xiti ndúu, te ní tú jítíñu nú tú xiti ndúu, chí máni jíin tú'un kákandíja-yó kúu ja ní'in tíñu jíin tú'un kúndá'ú iní-ya yóó. ⁷ Va'a-ni kásá'a-ró núu, ko ndé cháa ní jasú nuu-ro já tú kájandatu-ro núu tú'un ndaa núsáá. ⁸ Chí máá-ya kúu I'a ñi kana-ya xini-ro, ko nasú máá-ya kúu ja ská'an róó vina. ⁹ Chí ñin tá'u-ni yujan ía, te jíá ndí'i-ni yujan sá'a. ¹⁰ Te jáni ndíja iní-rj sá'a máá Jíto'o-yo, ja má nákaní iní-ro ingá tu'un. Ko cháa sáká núu iní-ro, nakuxndí-ya sikí-dé, ñani cháa kúu-de. ¹¹ Náni, chí ruu, nú sáni-ga jáni-rj tu'un xiti ndúu núu, te naja káchindikín-ga-i ruu núsáá. Chí nú súan, te ma kítí-ga iní-i nuu cruz-ya sá'a-rj núu. ¹² Te cháa ja sáká núu iní-ro, va'a-ga nú ná xiti-gá-de máá-de, jáni iní-rj. ¹³ Náni, ñi kana-ya xini máá-ró jíin á'an-ró náva'a koo libre-ro. Te wasa tuká tíñ ley so'o-ró, ko ma kivi-ró jíin táká modo játa'an iní máá-ró, chí sua ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, te kuationu nuu tá'an-ró. ¹⁴ Te nú ñi skíkuu-ró jíin máá ñin-ni tu'un ya'a, te a ñi kundéé-ró jíin ní ley: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchi. ¹⁵ Ko nú káyaji yí'i tá'an-ró, te kájichi sikí tá'an-ró, yúan-na te koto-ró máá-ró, chí sanaa te xndí'i tá'an-ró.

Modo kásá'a ñayivi

¹⁶ Súan ká'an-rj, ja ná káka-ró nátu'un kuní máá Espíritu. Yuán te ma sá'a-ga-ro já kuní modo máá-ró. ¹⁷ Chí modo ja kuní ñayivi jíto u'u sikí máá Espíritu, te ja kuní máá Espíritu jíto u'u sikí modo máá-i, te uu tu'un ya'a kájasu nuu tá'an. Ja yúan tú kúu sá'a-ró já kuní máá-ró jíin á'an-ró. ¹⁸ Ko nú máá Espíritu stá'an ichi núu-ro, núsáá te tuká ká'jin-ró chí ley. ¹⁹ Ío ndíjin taká tíñu sá'a ñayivi, te ya'a kákuu: Tu'un ísiki ncháa tá'an, tu'un jíka téné, tu'un sá'a chá'an, tu'un sá'a kuaxán, ²⁰ tu'un chíñú'ún ndosó, tu'un sá'a tásí, tu'un jíto u'u tá'an, tu'un kájatá'an, tu'un kúkuásún iní, tu'un kítí iní, tu'un kánaa, tu'un kástátá'an, tu'un sásíin máá, ²¹ tu'un ndío iní, tu'un já'ni ndíyi, tu'un ká'vá, tu'un sá'a viko kuaxán, jíin sikí ták tu'un sá'a súan. Te ya'a kúu tu'un kástu'ún-rj nuu-ro, nátu'un ñi ká'an-rj jíin-ró sáa, ja ñayivi kásá'a súan, ma náni'in tá'u kúti-i najaa-i iní ñuu nuu tá'u Dios tíñu.

Modo sá'a máá Espíritu

²² Ko tíñu sá'a máá Espíritu kákuu: Tu'un kúndá'ú iní, tu'un kúsí iní, tu'un kuaká'nu iní, tu'un paciencia, tu'un manj iní, tu'un va'a iní, tu'un skíkuu va'a, ²³ tu'un súchí iní, jíin tú'un ñúkuún iní. Sikí ták tu'un ya'a tú ndóna ley. ²⁴ Ko ñayivi káy'i chí Cristo, a ñi kaja'ni-i yiki kúñu-i jíka cruz, onde jíin ták ja kúu iní máá, jíin ták tíñu kuní máá. ²⁵ Chí nú jíin máá Espíritu káichaku-yo, te suni jíin máá Espíritu ná káka-yó núsáa. ²⁶ Ma sávixi sáni-yó máá-yó, ma skítí iní-yo tá'an-yó, ni ma kúkuásún iní-yo sikí tá'an-yó.

6

Ja náchu'un íchí-yó cháa sáña'mu

¹ Náni, sanaa te kuní-ro sáña'mu ñin ñayivi. Te róó ja jíin máá Espíritu kájika kuu-ró, te ná náchu'un íchí-ró-i jíin tú'un súchí iní. Ko koto-ró máá-ró náva'a suni súan tú súngava-ró máá-ró. ² Ná kúndiso-ró carga ve'e tá'an-ró, chí súan kúu ja skíkuu-ró jíin ley Cristo. ³ Te nú ñin ñayivi jáni iní-i ja ñayivi téyíi kúu-i, ko tú ndíja-i, yúan máni xndá'ú-i máá-i. ⁴ Ná ñin ná ñin ñayivi, ná kóto nchaq-i ndasa káa tíñu kásá'a-i, yúan-na te ní tú ñini jíin ingá ñayivi te kuu sátéyí-i máá-i. ⁵ Chí ná ñin ná ñin-i ná kúndiso-i responsable máá-i. ⁶ ñayivi ní kutu'a jíin tú'un máá-ya, na ndí'i ja vá'a ñáva'a-i, ná chéndéé tá'an-i jíin cháa stá'an nuu-i. ⁷ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chí ma kúu sákáta-yó núu Dios, chí taká ja jakín ñayivi, suni yúan náni'in-i. ⁸ Chí ñayivi jakín-i ja kuní yiki kúñu-i, ya'u yiki kúñu-i ní'in-i ja té'yu-i. Ko ñayivi jakín-i ja kuní máá Espíritu, nuu máá Espíritu ní'in-i ja kúchaku-i ní káni. ⁹ Ma kuitá-yo sá'a-yó tíñu va'a núsáa, chí nú ná jáa kivi, te ní'in-yo, te nú ma kuitá iní-yo. ¹⁰ Núsáa te hora ja núña-yó, te ná sá'a va'a-yó jíin ták ñayivi, ko xnáñúú-gá jíin tá'an-yó já kákandíja.

Tu'un cruz máá Jíto'o-yo

¹¹ Nde'é jíin á'an-ró ná xaqn ná'nu letra cháa-rj nuu-ro jíin ndá'a-rí. ¹² Te ío cháa kásáña'mu-de máá-de kákuñ-de. Te cháa-ún kástétuu-de róó ja xiti ndúu-ro, náva'a ma chándikín-i-de sikí cruz Cristo. ¹³ Ko ní máá cháa ñi kaxiti ndúu-ún, suni tú káskíkuu-de jíin ley, chí kákuñ-de ja ná xiti ndúu-ro, náva'a sá'a téyíi-de máá-de ja súan kásá'a-ró. ¹⁴ Ko ruu, tú játa'an iní-rj sá'a téyíi-rj máá-rí, chí máni jíin cruz Jíto'o-yo Jesucristo kúsí iní-rj. Chí jíin tú'un cruz ñi sía-rj ñuyívi, te máá ñuyívi suni ñi sía ruu. ¹⁵ Chí nuu Jesucristo, ní ja xiti ndúu,

te ni ja tú xití ndúu, tú ní'in tíñu kuti, chi ja ná ndúu jáá iní-yo. ¹⁶ Te taká ñáyivi káka modo yá'a, tu'un kuaká'nu iní-ya jíin tú'un kúndá'ú iní-ya-í, ná kóo siki-í jíná'an-i, jíin siki ñáyivi Israel, se'e Dios. ¹⁷ Ondé vina te ní-gá kua'an-yo, ma kuá'a-rí tu'un ja stá'an ni in cháa ruu, chí nuu yíki kúñu-rí ndíso-rí tunj Jito'o-yo Jesús. ¹⁸ Nánj jíná'an-ró, tu'un luu ío iní máá Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo inj añú-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS EFESIOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU EFESO

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí kúu Pablo, apóstol Jesucristo, ch̄i súan n̄i jata'an in̄i Dios. Te cháa-r̄i tutu yá'a nuu ñayivi ndóo, ja káskikuu va'a-i nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i in̄i ñuu Efeso. ² Tu'un luu jín tú'un kuaká'nu ío in̄i máa Táa-yo Dios jín in̄i máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ná siki ní teta'an-ya-yó

³ Ná nákana jaa-yó Dios, I'a kúu Táa Jíto'o-yo Jesucristo. Luu n̄i sá'a-ya jín-yó jín táka tíñu sá'a Espiritu. Te ichi andívi sá'a-ya-ún jín Cristo. ⁴ Nátu'un n̄i kaji Dios yóo nuu Jesús onde ná te jukuiñi-ga ñuyivi, náva'a koo ndoo-yó, te tú koo chá'an-yó núu-yá, te kundá'u in̄i-ya yóo. ⁵ Te n̄i teta'an-ya yóo náva'a naki'in sé'é máa-yá-yó sá'a Jesucristo, ndasa n̄i jata'an ya'a in̄i-ya sá'a-ya, ⁶ náva'a ná nákana jaa-yó-yá jín tú'un luu tu'un va'a ío in̄i máa-yá. Te jín tú'un-ún n̄i k'i'n sé'é-yá-yó ndúu jín-yó jín Cristo, I'a kundá'u in̄i-ya. ⁷ Te I'a-ún, n̄i nakuaan-ya yóo jín ñiñi-yá. Te n̄i chaxio-ya kuáchi-yó jín tú'un luu xa'an ío in̄i-ya. ⁸ Te jín tú'un-ún n̄i chítu ndi añu-yo onde jín táka tú'un ndichí, tu'un júku'un in̄i. ⁹ Te tíñu ja ní chaa in̄i máa-yá sáa, ja kúsiñ in̄i máa-yá sá'a-ya kuni-ya, ch̄i tu'un sa'i-ún n̄i stá'an-ya núu-yo. ¹⁰ Ch̄i onde ná jínu va'a kivi te kuni Dios ja in̄i ká'nu-na nduu ndi'i-ni in̄i nda'a Cristo, vasa ja ká'io in̄i andívi xí vasa ja ká'io in̄i ñuyivi. ¹¹ Te jín Cristo n̄i kani'in-yo tá'u-yo. Te n̄i teta'an Dios yóo, nátu'un n̄i chaa in̄i máa-yá, I'a sá'a taká-ni ndasa jata'an in̄i máa-yá, ndasa kúsiñ in̄i máa-yá. ¹² Súan n̄i sá'a-ya, náva'a máa-yó, ja xná'an-ga n̄i kañukuu in̄i-yo Cristo, ná nákana jaa-yó-yá jín tú'un luu máa-yá. ¹³ Te suni róo, n̄i kajini so'o-ró tú'un ndaa. Te jín tú'un va'a-ún n̄i kakaku-ró. Te nuu máa Cristo n̄i kakandja-ró. Te suni máa Espiritu Santo ja ní chíso tú'un-ya, n̄i chaa sello in̄i añu-ro. ¹⁴ Yuán kúu seña ja ní'in-yo tá'u-yo, onde ná tíñ-yo máa. Yuán-na te nakana jaa-yó tú'un luu-ya ja siki-ún.

Tu'un n̄i jikan ta'u Pablo ja'a yóo

¹⁵ Te suni ruu, n̄i jini tu'un-ri ndasa kákandja-ró núu máa Jíto'o-yo Jesús, jín ndasa kundá'u in̄i-ro táka ñayivi ndóo. ¹⁶ Te ja yuán tú jukuiñi-ri ja nákuatá'ú-ri ja róo jíná'an-ró, te núku'un in̄i-ri róo nú jikán ta'u-ri, ¹⁷ náva'a kuni-ro núu máa Dios, I'a xín máa Jíto'o-yo Jesucristo, máa Táa-yo, I'a ndiso tu'un luu, te náva'a ná kuá'a-ya modo ndichí, te stá'an ndiñin-ya tú'un nuu-ro. ¹⁸ Te stúun-ya in̄i añu-ro, náva'a kuni-ro ndéja kúu tu'un ñúkuu in̄i-ro siki ja ní kana-ya xini-ro, te ndéja kúu ta'u lúu xa'an ní'in-yá siki ñayivi ndóo. ¹⁹ Te kuni-ro ndasa ní'in xa'an sátiñu-ya já'a róo, ñayivi kákandja, ch̄i fuerza téyíí ndiso-ya. ²⁰ Te fuerza-ún, n̄i jatíñu Dios kivi ní naschakú-ya Cristo ma'nú ndiyi, jín ja ní sùngoo-ya Cristo ichi ndává'a-ya onde andívi. ²¹ Te n̄i jani-ya Cristo siki táka ja kátá'ú tíñu, jín ja kándiso tíñu, jín ja kátin so'o, jín ja kakuñá'nu, jín siki táka sí'ví ja kákunáni-i, nasu níni kua'í yá'a, ch̄i suni taká kua'í chaa. ²² Te taká-ni n̄i jañu Cristo sukun ní sá'a Dios. Te n̄i nduu Cristo xini núu máa tiku'n̄i kákandja, n̄i sá'a-ya siki táka-ni. ²³ Te tiku'n̄i-ún kúu nátu'un yiki kúñu Cristo, te chítu máa-i jín máa-yá, ch̄i I'a chítu ní ká'nu-ni kuu-ya.

2

Ndasa n̄i nama-ya-yó

¹ Te máa-yá, n̄i naschakú-ya róo, ja á n̄i kaji'i-ro ní sá'a kuáchi-ró jín ja ní kasáña'mu-ró. ² Ch̄i n̄i kajika-ró jín máa yuán sáa, nátu'un kásá'a-i in̄i ñuyivi yá'a, nátu'un kuni máa ja tá'ú tíñu nuu tachi. Yuán kúu tachi ja sátiñu jín ñayivi ní'in in̄i ío vina. ³ Te suni taká máa-yó ní kajika-yó jín ñayivi-ún sáa, n̄i kasá'a-yó tíñu n̄i kakani in̄i-yo, n̄i káskikuu-yó tíñu n̄i kuni yiki kúñu-yó jín tíñu n̄i kajani in̄i-yo, te n̄i kakuu-yó ñayivi ní kití in̄i-ya núu, nátu'un nuu sáva-ga-i. ⁴ Ko in̄i Dios yí'i kua'a tú'un kundá'ú in̄i, te n̄i kundá'ú xa'an in̄i-ya yóo. ⁵ Te níni n̄i kakuu-yó ndiyi n̄i sá'a kuáchi-ún, te n̄i naschakú-ya yóo jín Cristo. Te jín tú'un luu ío in̄i-ya te n̄i kakaku-ró. ⁶ Te in̄i núu-ni n̄i ndukani-ya yóo jín Cristo. Te suni súan n̄i sùngoo-ya yóo onde andívi jín Cristo Jesús, ⁷ náva'a ní-ga kua'í ja cháa-ga, stá'an-ya ndasa kua'a xa'an ja lúu ío in̄i-ya jín tú'un kumani-yá jín-yó jín Cristo Jesús. ⁸ N̄i kakandja-ró, te ja yuán ní kakaku-ró ní sá'a tu'un luu ío in̄i-ya. Te nasu máa-ró ní kiñi'in, ch̄i ta'u ja ní ja'a Dios nuu-yo kúu. ⁹ Nasu siki tíñu sá'a-yó ní kakaku-yó, te ja yuán tú ní in̄i-ni kuu sáteyí-i máa-i. ¹⁰ Ch̄i

máa-yá n̄j sá'a yóó. Te n̄j sává'a-ya yóó nuu Cristo Jesús, nává'a sá'a-yó táká tiñu va'a. Ch̄j jín kivi, n̄j sátu'a Dios tiñu-ún ja káka kuu-yó jín. ¹¹ Núsáá te ná núku'un in̄j-ro já chí ñayivi s̄in naciún n̄j káka-ro sáá. Ondé sáá, chí nání-de cháa n̄j kaxit̄i ndúu kuñu-de ja ní sá'a nda'a. Te cháa-ún, n̄j kaskúnání-de róó: Ñayivi tú ní káxiti ndúu. ¹² Te suni ná núku'un in̄j-ro já ondé kivi sáá, tú ní ká'jin-ro jín Cristo. Jíká ní ká'jin-ro jín ñayivi núu Israel. Te jíká xaán ní ka'jo-ro jín tú'un n̄j keyu'u-yá, ní tú ní káñukuu in̄j-ro, ní Dios, tú ní jíká-ya jín-ro iní ñuyivi yá'a. ¹³ Ko vina jín Cristo Jesús, te róó ja ní ká'jin jíká-ro ondé kivi sáá, chí a n̄j kákyani-ro ní sá'a niñi Cristo. ¹⁴ Ch̄j máa-yá kúu paz nuu-yo, te ja ndéndúu ñuu-ún n̄j n̄asá'a-ya ñn-na, chí n̄j stúncháa-ya máa xé'ñú já ní sásiin yóó n̄j kandij sava ma'ñú-yó. ¹⁵ Te xé'ñú-ún ja ní skánaá yóó kúu táká tu'un tá'ú tiñu jín táninu ndiso máá. Te jín yíki kuñu-ya ní xnáa-yá táká yuán, nává'a naskétá'an-ya ndéndúu-ún núu máa-yá, te nduu ñn-na ñayivi jáá, te ja yuán sá'a-ya paz, ¹⁶ te suni nává'a jín máa cruz te naskétá'an-ya ndéndúu yuán jín Dios, chí ñn-na ñayivi ní nduu-ún, te jín cruz n̄j xnáa-yá máá já ní kajito u'u tá'an. ¹⁷ Te n̄j kii-ya, te n̄j jani-ya tú'un paz nuu-ro, já ní ká'jin jíká-ro núu-yá, jín núu ñayivi já ní ká'jin yani. ¹⁸ Ch̄j ja máa-yá kúu ja núña ichi kivi koyo ndéndúu-yo núu máá Táa-yo, sá'a suni ñn-ni máá Espiritu. ¹⁹ Núsáá te tuká kákuu-ro ñayivi jíká, ní ñayivi tatú, chí ñn-na n̄j kanduu-ro jín ñayivi ndóo, te suni tá'an se'e Dios kákuu-ro. ²⁰ Te n̄j kaja'nu máa-ro síki cimientu ja kákuu apóstol jín cháa n̄j kájani tu'un. Te máá Jesucristo kúu yuu ndiso jik̄i. ²¹ Te ní ve'e jákutá'an jín máa-yá, te ja'nu kua'an nává'a nduu ñn ve'e ij sá'a máá Jito'o-yo. ²² Te suni n̄j kanduu-ro ñn ve'e n̄j sá'a-ya, nává'a kunchaa Dios in̄j jín máá Espiritu.

3

Tu'un yíi tu'un sa'í ndiso Pablo

¹ Te ruu Pablo, ja yuán kánde-ri vekaa ja síki Cristo Jesús ja'a róó, ñayivi s̄in naciún jín'an-ro. ² Te n̄j kajini tu'un-ro ndasa n̄j ja'a Dios tu'un luu ío in̄j-ya núu-ri ja'a róó, jáni in̄j-ri. ³ Chi n̄j stá'an ndijin-ya tú'un sa'í-ún nuu-ri, nátu'un n̄j chaa-ri yakú tu'un nuu-ro ká'an ichi yatá. ⁴ Te nú ka'u-ro, te a kuu juku'un in̄j-ro ndéja kúu tu'un sa'í Cristo ja jini-ri. ⁵ Te tu'un-ún tú ní stá'an-ya núu ní ñn se'e cháa ní kúia n̄j kii ichi yatá. Ko vina n̄j stá'an ndijin Espiritu-ya núu táká apóstol ndoo-ya, jín núu cháa kájani tu'un-ya. ⁶ Te tu'un-ún ká'an ja ñayivi s̄in naciún, suni ná ní'n tá'an-i ta'u-í, te ñn-na ñayivi ná ndúu-i jín-yó, te ja ní keyu'u-yá ná ní'n tá'an-i sá'a Cristo jín máá tú'un va'a. ⁷ Te síki tú'un-ún játiñu máa-ri. Te ta'u-ún n̄j ja'a tu'un luu ío in̄j Dios nuu-ri, te jín fuerza-ya ní sá'a-ya-ún. ⁸ Ruu kúu cháa súchi-ga vasa ñayivi ndóo súchi xaán, te nuu máa-ri n̄j ja'a-ya tá'ú luu yá'a ja jáni-ri tu'un va'a nuu ñayivi s̄in naciún, ndasa va'a xaán káa tu'un Cristo, ⁹ jín ja stá'an ndijin-ri nuu táká-i ndasa koo máá tú'un sa'í ja ní yisá'í ondé sáá iní máá Dios, I'a n̄j sá'a taká-ni. ¹⁰ Nává'a taká ja kátá'ú tiñu jín ja kakuñá'nu ichi ándívi, ná kuni jín'an ndasa kua'a xaán tu'un ndíchi Dios ío, sá'a tiku'n̄j. ¹¹ Nátu'un n̄j chaa in̄j-ya ní káni, te n̄j skíkuu-ya ní sá'a-ya-un jín Jito'o-yo Cristo Jesús. ¹² Te káandija-yó-yá. Te ja yuán máa-yá sá'a ja káchundéé iní-yo, tú yú'ú-yo, kivi koyo-yó núu Dios. ¹³ Ja yuán ká'an nda'ú-ri jín-ro, ja má kuku'a in̄j-ro sá'a tundó'o jito-ri ja síki róó, chí sua ndea-ga tu'un luu in̄j máa-ro sá'a. ¹⁴ Ja yuán kúu ja júkuin̄j jíti-ri núu máá I'a kúu Táa Jito'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Te nuu máa-yá kenda sí'ví táká tatá ká'io ándívi jín ja ká'io in̄j ñuyivi, ¹⁶ chí tu'un luu xaán ío in̄j-ya, te jikán ta'u-ri nuu-yá ja súan ná yija va'a in̄j añu-ro sá'a-ya jín fuerza ndiso máá Espiritu. ¹⁷ Te suni jikán-ri ja ná kunchaa Cristo in̄j añu-ro jín'an-ro sá'a ja káandija-ro, nává'a ná kuikín va'a tu'un kúnda'ú in̄j tá'an in̄j-ro, ¹⁸ te suni nává'a kuu juku'un va'a in̄j-ro, jín táká ñayivi ndóo, ndasa káa tu'un jichá, tu'un káni, tu'un kúnú, tu'un súkún, cuenta máa-yá, ¹⁹ te suni nává'a ná kuni-ro ndasa kúnda'ú in̄j Cristo yóó, vasa tú kúu juku'un in̄j-yo tú'un-ún, te nává'a ku'un chítú ndí-ro jín kú'a ñú'un chítú Dios. Achí-ri. ²⁰ Máa-yá, kúu I'a sá'a va'a xaán-ga vasa já kájani in̄j-yo xí ja káikan-yo, chí jiku fuerza-ya iní-yo. ²¹ Te nuu máa-yá, ná nákana jaa tiku'n̄j káandija sá'a Cristo Jesús. Te súan ná kóo ní káni ní kúia, ondé taká kúia cháa. Súan ná kóo. Amén.

4

Ñn-ni kákuu-yó sá'a Espiritu

¹ Ruu, chí kánde-ri vekaa síki máá Jito'o-yo. Te ká'añ nda'ú-ri jín-ro ja ná káka kuu-ro nátu'un ío jín'ún síki já ní kana-ya xini-ro. ² Te ná kóo súchi vá'a in̄j-ro. Te ná kóo v̄itá in̄j-ro. Te jín tú'un kúnda'ú in̄j, te jín paciencia, ná kuándéé iní-ro jín tá'an-ro. ³ Ná kúitú iní-ro já ñn-na nakétá'an-ro jín'an-ro iní máá Espiritu sá'a tu'un kuaká'nu in̄j. ⁴ Ch̄j ñn-na ñayivi ío,

te suni ñin-ni Espiritu, suni natu'un ni kana-ya xiní-ro já ñin-ni tu'un kuñukuu inji-ro, chi yuán kúu já ni kana-ya xiní-ro, ⁵ te suni ñin-ni máá Jíto'o-yo ío, jíin ñin-ni tu'un kándija, jíin ñin-ni tu'un jánducha, ⁶ jíin ñin-ni máá Dios Táa xini táká-yo, chi máá-yá ndító taká-ni, te máá-yá ni sá'a taká-ni, te jíin ndí'i-ni ncháa-ya. ⁷ Ko ná ñin ná ñin-yó, kúta'u-yo tú'un luu ío inji máá-yá ndasa ku'a já'a máá Cristo nuu-yo. ⁸ Já yuán ká'an tutu: Nuú ní ndaa-ya kuá'an-ya ándivi, ni stútú-yá kuá'a já ní yindasu te kuá'an-ya jíin. Te ni jacha nuu-ya tá'u núu taká ñayivi, áchi. ⁹ Te já súan ká'an: Ni ndaa-ya kuá'an-ya, suni kuni ká'an já ní kuun-ya ní ja'an-ya ondé nuu kúnú-ga chji ñu'un. ¹⁰ I'a ni kuun, suni máá-yá kúu I'a ni ndaa kuá'an ondé nuu súkun-ga ándivi, náva'a skikuu-ya jíin taká tiñu. ¹¹ Te suni máá-yá, ni teta'an-ya sáva ñayivi kí'in apóstol, te sava-ga kani tu'un-ya, te sava-ga skuikín tu'un va'a, te sava-ga kundito tik'u'ni, te sava-ga stá'an. ¹² Súan ni teta'an-ya, náva'a ná yíja va'a ñayivi ndóo, jíin já kuatíñu nuu-i, náva'a ná kuá'nu tiku'ni Cristo sá'a. ¹³ Súan te ná náketá'an ñin núu-yó jíin tú'un kándija, jíin tú'un kunj-yo núu Sé'e Dios. Te suni ná yíja va'a-yó natu'un ñin-na-yo, ondé chítu kú'a Cristo inji-yo. ¹⁴ Yuán-na te ma natu'u inji-yo cuenta suchí lúli, ni ma kivi nduu-yo yá'a yúan jíin sñin sñin sa'an, ndasa kuni cha xndá'ú ja kándúku-de tiin yatá-de yóo, sana inji-yo sá'a-de. ¹⁵ Chi sua ná kúñin-ró tú'un ndaa jíin tú'un kúndá'ú inji, te ná kuá'nu-ró jíin taká tiñu kuni máá I'a kúu xini, te I'a-ñ kúu Cristo. ¹⁶ Te inji máá-yá, ñin-na káñutá'an ní tik'u'ni, te nditñin tá'an taká natu'un taká vaú, te ná ñin ná ñin játiñu ndasa xñin tiñu. Te xndea tá'an te skuá'nu tá'an jíin tú'un kúndá'ú inji.

Ñayivi ñúndijin

¹⁷ Tu'un yá'a ká'an-rj, chi ká'an ni'in-rj jíin-ró cuenta máá Jíto'o-yo, ja má kaka-ga-ro natu'un kájika sava-ga ñayivi sñin nación, chi kájika kuu-i jíin tú'un kájani sáni inji máa-i. ¹⁸ Ni kakuñaa nú jini tuni-i. Te tú ñú'un kuti vida Dios inji-i, chi tú káñin-i nuu máa-yá, chi ni'in inji añú-i. ¹⁹ Te ñayivi-ñ, ni kayija-i jíin máá tú'un ni'in inji. Te ni kivi koyo-i jíin tú'un kuaxán ja ná kútu'ni sá'a-i taká tiñu chá'an. ²⁰ Ko róo jíná'an-ró, nasu súan ni káskuá'a-ró íchi Cristo. ²¹ Te súan ni káñini so'o-ró tú'un chya, te ni kakutu'a-ró ní sá'a-ya, natu'un ío ndaa tu'un jíin Jesús. ²² Ná cháxio-ró máá'haa tú'u kí'in-de jíin taká tiñu ní jika-ró jíin-de ichi yatá, chi máni kuchá'an-de jíin taká tiñu ñáá sá'a-de kuni-de. ²³ Te ná ndújáa modo kájani inji-ro. ²⁴ Te ná núku'un-ró cháa jáa, ja ní kuva'a-de natu'un káa máá Dios jíin tú'un ndaa, jíin tú'un ndoo ndija. ²⁵ Núsáa te ná sía-ro tú'un xndá'ú, te ná ká'an ndaa-ro jíin taká tá'an-ró, chi pedazo-yo kánakuni tá'an-yó. ²⁶ Nú kití inji-ro te ma sá'a-ró kuáchi. Ni má kuá'a-ró tú'un ja kití inji-ro ondé kee ndikandii. ²⁷ Ma kuá'a-ró tú'un kuku ja'ú jíin-ró. ²⁸ Ñayivi ní saku'na, ma saku'na-ga-i, chi sua ná sátiñu-i. Ná tiin-i taká tiñu va'a jíin ndá'a-i, náva'a ná ni'in-i najíin kuá'a-i nuu ñayivi kánandí'i. ²⁹ Ni ñin tu'un chá'an ma kenda yu'u-ro, chi sua ndé ká'an-ro tú'un va'a ja skuá'nu tá'an, náva'a ñayivi jini so'o-ñ ná kéndoo luu inji-i sá'a. ³⁰ Nde'é róo náva'a ma kuku'á inji Espiritu Santo Dios sá'a-ró, chi jíin Espiritu ni jaxin-ya selloróo, onde jinu kivi nákuuana-ya yóo. ³¹ Taká tu'un ua, jíin tú'un xañ iní, jíin tú'un kití inji, jíin tú'un kákanaá, jíin tú'un ká'an ndiva'a, ná cháxio-ró jíin taká tiñu jíto u'u tá'an. ³² Chi sua ná kúmani-ro jíin tá'an-ró. Ná kúndá'ú inji-ro tá'an-ró. Ná sá'a-ró táká'nu inji-ro núu tá'an-ró, natu'un ni sá'a Dios tuká'nu inji-ya núu-ro siki Cristo.

5

¹ Te róo, ná ndáku-ró Dios natu'un se'e máá-yá ja maní jíin-yá. ² Te kaka kuu-ró jíin tú'un kúndá'ú inji, natu'un ni kúndá'ú inji Cristo róo, te ni soko-yá máá-yá ja siki róo, te ni ja'an asun-yá ni soko-yá máá-yá ja ní ja'a-ya máá-yá nuu Dios. ³ Ko tu'un téné, jíin taká tu'un chá'an, xí tú'un too iní, ni ma ndatu'un-ró súan jíná'an-ró, chi tú súan kásá'a ñayivi ndóo. ⁴ Ni ma koo tu'un chá'an, ni tu'un ñáa, ni tu'un ndiyi, chi túu sá'a luu. Chi sua ná nákuatá'ú-ró. ⁵ Chi a káñin-jó ío ndaa tu'un yá'a, ja ní ñin ñayivi kájika téné, xí já kásá'a chá'an, xí já too iní (chi ñin-ni kúu-ñ jíin já káñitñu nuu ndosó), tú nani'in tá'u kúti-i ndiyi-i inji ñuu nuu tá'u Cristo tiñu jíin Dios. ⁶ Koto-ró, ma xndá'ú ni ñin-i róo jíin tú'un sáni, chi ja siki taká tu'un yá'a te cháa tu'un kití inji Dios siki taká-i ja tú káñandatu-i. ⁷ Ma kivi nduu-ro jíin-i núsáa. ⁸ Chi kivi sáa, ni káichaku-ro siki ñúñáa, ko vina, a káichaku-ro siki ñúndijin nuu máá Jíto'o-yo. Ná kaka kuu-ró natu'un kájika kuu ñayivi ñúndijin núsáa. ⁹ Chi tiñu sá'a Espiritu kúu taká ja va'a, taká ja ío ndaa, taká ja ío ndija. ¹⁰ Ná ndúkú vii-ro taká ja kúñi iní máá Jíto'o-yo sá'a-ró. ¹¹ Te ma kivi nduu-ro jíin tiñu ñuñáa ja tú ni'in tiñu, chi sua ná kána jíin-ró núu. ¹² Chi kúka nuu-yo ká'an-yo tiñu kásá'a sa'i-i. ¹³ Ko taká tu'un ja á ni tuun nuu, jini ndijin-yo núu sá'a luz, chi luz kúu ja kíñi'in ndijin taká-ni. ¹⁴ Já yuán ká'an: Róo ja káixi, natá'ú nuu-ro, ná ndúko-ró má'ñu ndiyi, te Cristo ná stúun-ya núu-ro, áchi. ¹⁵ Núsáa te nde'é va'a-ró ndasa kájika ñúkuún-ró, nasu natu'un cha káñáa, chi natu'un cha ndíchi. ¹⁶ Ma stívi-ró tiempo,

chí kándañáá kivi yá'a. ¹⁷ Núsáá te ma nduñáá xiní-ro, chí sua ná júku'un va'a iní-ro ñáun tiñu jata'an iní máá Jító'o-yo. ¹⁸ Ma koo ká'vá-ró sikí vino, chí jín yúan te jita sání-ró. Chí sua ná kútu Espiritu iní-ro. ¹⁹ Te ka'an jín tá'an-ró jín salmo, jín yáa máá-yá, jín yáa Espiritu. Te ichi iní añú-ro ná káta-ró te ná chíñú'ún-ró máá Jító'o-yo. ²⁰ Te nene nakuatá'ú-ró núu máá Táa-yo Dios sikí táká-ni, jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un kuandatu-yo núu tá'an-yó

²¹ Te kuandatu-ro núu tá'an-ró, chí káchiñú'ún-ró Dios. ²² Te ñásí'í, ná kuandatu-ña núu yíi máá-ña, nátu'un nuu máá Jító'o-yo. ²³ Chí yíi kúu xiní ñásí'í, nátu'un Cristo kúu-ya xiní tiku'ni. Te máá-yá kúu I'a náma-ún. ²⁴ Chí nátu'un tiku'ni káandatu-i nuu Cristo, suni súan ñásí'í ná kuandatu ndi'i-ña núu yíi máá-ña. ²⁵ Te róó yíi jíná'an-ró, ná kúnda'ú iní-ro ñásí'í-ro, nátu'un ni kundá'ú iní Cristo tiku'ni-ya. Te ni ja'a-ya máá-yá ja tiku'ni-ún, ²⁶ náva'a nasándoo-ya, te nakacha-ya-ún jín máá tú'un, nátu'un iní nuu ndúndoo jín ndúcha, ²⁷ náva'a koo in tiku'ni luu kundij nuu máá-yá, ja tú kundiso cha'an, ni tú ti'yi, ni in ja súan, chí sua ná koo ndoo, ma kúnchaa cha'an. ²⁸ Suni súan taká yíi, níni ná kúnda'ú iní-de ñásí'í máá-de, nátu'un jín máá-de. Chí chaa kúnda'ú iní-de ñásí'í-de, máá-de kúnda'ú iní-de. ²⁹ Chí tú ni in chaa jito u'u-de máá-de, chí sua skée-dé te jito ñúkuún-de máá-de. Suni súan sá'a Cristo jín tiku'ni-ya. ³⁰ Chí nátu'un pedazo máá-yá kákuu-yó, yiki-yá, kuñu-ya. ³¹ Ja yúan skéndoq chaa táa-de náa-de, te kétá'an-de jín ñásí'í-de, te in-na kákuu ndenduú-de. ³² Yíi xáan káa tu'un sa'í yá'a. Ko ruu, chí cuenta sikí Cristo jín sikí tiku'ni ká'an-ri. ³³ Ko ná in ná in róó, ná kúnda'ú iní-ro ñásí'í máá-ró, nátu'un kúnda'ú iní-ro máá-ró. Te suni ñásí'í, ná koo ja jítú'ún-ña núu yíi-ña.

6

¹ Hijo, kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro sikí máá Jító'o-yo, chí yúan kúu ja vá'a sá'a-ró. ² Chí ya'á kúu xna'an-ga tu'un ja ndiso ta'u, ni tá'ú-yá tiñu: Koo ja jítú'ún-ró núu táa-ro núu náa-ro, ³ náva'a ná kéndoo va'a-ró, te ná'an kúchaku-ro iní ñuyivi yá'a. Achí. ⁴ Te róó, táa jíná'an-ró, ma skiti-ro iní se'e-ró jíná'an-i, chí sua ka'nu-ro-í, te stá'an-ro núu-í sikí máá Jító'o-yo. ⁵ Róó mozo jíná'an-ró, kuandatu-ro núu patrón-ro ñuyivi yá'a, jín tú'un jítú'ún, jín tú'un yú'ú, jín tú'un koo káji iní añú-ro, nátu'un nuu Cristo. ⁶ Ma sá'a-ró tiñu ja kúsij iní ñayivi ndé'é-i nuu, chí sua sá'a-ró nátu'un mozo Cristo. Te kuu iní-ro sá'a-ró já jata'an iní Dios. ⁷ Te jín iní jín añú-ro kuatíñu-ró. Te kani iní-ro já núu máá Jító'o-yo jatíñu-ró, nasu núu ñayivi. ⁸ Chí a kájiní-ro já nú tiñu va'a sá'a in in-ró, jín yá'á te nani'in-ro yá'u-ró núu máá Jító'o-yo, vasa mozo xí cháa jika kuu ndicha-na. ⁹ Te róó patrón jíná'an-ró, suni súan sá'a-ró jín-i, te ma síyú'ú-ro-í, chí a kájiní-ro já ío Jító'o máá-i jín máá-ró ondé andívi, te in núu-ní ndito-ya táká ñayivi.

Ná kúkútu-yo jín táká tu'un Dios

¹⁰ Te in-na tu'un ío, ñáni maní: Ná kuñi ni'in-ró jíná'an-ró sá'a máá Jító'o-yo jín fuerza sátiñu máá-yá. ¹¹ Ná kúkútu-ro jín táká tu'un Dios náva'a ma káka yátá-ró sá'a ja'ú ja ndúku tñn yátá-ró. ¹² Chí nasu kájatá'an-yó jín cháa yí'i niñi jín kúñu, chí sua jín já kákuñá'nu, jín já kátjin so'o, jín táká jito'ó ñuyivi yá'a, ja kátá'ú tiñu ñuñáa yá'a, jín táká tachí ñáa kájika nuu tachí. ¹³ Núsáá te ná kúkútu ndi'i-ró jín táká tu'un Dios, náva'a ma káka yátá-ró kivi ío tundó'o. Te kundij ni'in-ró ondé nú ni ndi'i ni jinu ni sá'a-ró. ¹⁴ Núsáá te kuñi ni'in-ró jíná'an-ró. Te chiva'a-ró tú'un ndaa, nátu'un ná kúnu'ni sánchij-ro. Te ná kú'un-ró tú'un skéndoq ndaa-ya róó, nátu'un in su'nu káa. ¹⁵ Te ná k'í-ví-ró tú'un va'a tu'un vindáa vinené, nátu'un ndijan iní ja'a-ro. ¹⁶ Te ío in-na tu'un kánúu: Jín tú'un kándja te kasu-ro máá-ró, nátu'un in nuu tú'ma-ró, chí jín yúan te kuu nda'va ndi'i-ró yáa ñú'un ja skée ja'ú nátu'un ndua. ¹⁷ Te ná kú'un-ró tú'un nama róó, nátu'un kachíni káa. Te nátu'un machete, kuatíñu-ró tú'un Espiritu, chí yúan kúu tu'un Dios. ¹⁸ Te nene kakan ta'u-ro te ka'an nda'ú-ro jín-yá, te ná kakán ta'u-ro sá'a máá Espiritu. Te ja yúan ná koo ndito iní-ro, te ja'á táká ñayivi ndoo ná kakán ta'u-ro, te ná ká'an nda'ú-ro. ¹⁹ Te suni ka'an-ro já'a-rí, náva'a ná chúndéé iní-ri ndika-ri yu'u-rí kani-ri tu'un va'a tu'un sa'í-ya, ²⁰ te ka'an vatú máá-rí ndasa kánúú ká'an-ri, chí ja sikí tú'un-ún jika kuu-ri, te nú'ni-ri. ²¹ Tíquico kúu chaa jatíñu te skíkuu va'a-de tiñu máá Jító'o-yo, te mani-yo jín-de. Te suni kastu'ún-de nuu-ro ndasa kua'an tiñu jiku-ri jín, náva'a kunj ndi'i-ni-ró. ²² Máá já yúan-ni táji-rí-de kujaq-de nuu-ro, náva'a kunj-ro ndasa kákuu-ri, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ²³ Tu'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúnda'ú iní, jín tú'un kándja, ja kii nuu máá Táa-yo Dios jín núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jín táká ñani-yo. ²⁴ Tu'un luu ío iní-ya ná koo jín táká ñayivi maní ndija-i jín Jító'o-yo Jesucristo. Súan ná koo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS FILIPENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU FILIPOS

¹ Máá-rí kákuu Pablo jín Timoteo, mozo Jesucristo, te káchaa-rj tutu yá'a nuu táká ñayivi ndóo kákandja nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i iní ñuu Filpos, jín núu cháa ja kándito-de-i, jín núu cháa kájatíñu nuu-i. ² Tu'un luu ío iní, jín tú'un kuaká'nu iní, ja ki nuu máá Táa-yo Dios jín núu máá Jíto'yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ndita'an jínu ja núku'un iní-rj róo jíná'an-ró. ⁴ Nú jikán ta'u-rí, te nene kúsi iní-rj jikán ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. ⁵ Chi ní chindéé tá'an-ró jín-rí skáka-yó tú'un va'a onde kivi xnáñúú, te onde vina. ⁶ Te jáni ndija iní-rj ja síjínu ná'in-yá tíñu va'a ja ní skéjá'á-yá jín-ró, te súan kukuu-ga-ya jín onde kivi ndíi Jesucristo. ⁷ Te suni ío va'a ja súan nákani iní-rj ja kúu taká róo, chí ñú'un iní añú-rj ja kúu róo, chí ní kani'in taká-ni yóo tú'un luu ío iní-ya, te káchindéé tá'an-ró jín-rí kivi kánde-rj vekaa jín ja káka'an-yo já'a tú'un va'a jín ja káxndeá-ga-yo. ⁸ Chi Dios kúu testigo-rj ja jini-ya ná ku'a kúu iní-rj ja kúu taká róo, jín ja maní-rj jín-ró, nátu'un maní Jesucristo jín-ró. ⁹ Te jikán ta'u-rí ya'á. Kuni-rj ja ná kundá'ú-ga iní-ro tá'an-ró, te ná skuá'a-ga-ro júku'un-ga iní-ro tú'un-ya, te ndé'é-ró ndéja ío va'a, ¹⁰ náva'a kuu kuatú'un-ró máá ja vá'a, te suni náva'a ná kóo káji iní-ro, te tú nakuxndí-ya siki-ro kivi ndíi Cristo, ¹¹ te suni náva'a ná kúkútu-ro jín tíñu ndaa sá'a Jesucristo. Jíñ kúu ja nákana jaa-yó Dios, jín ja ká'an jínú'un-yó jín-ya.

Modo ní jika máá tú'un va'a

¹² Ñáñi, kuni-rj ja ná kuni-ro ná tundó'o ní ta'an-rj, chí ní jicha-ga tu'un va'a ní sá'a. ¹³ Te taká ñayivi ká'io iní palacio, jín sava-ga-i, ní kajini tu'un-i ruu ndasa kánde-rj vekaa ja siki Cristo. ¹⁴ Te kuachi ja nu'ni-rj kánde-rj vekaa, yuán ní kayija iní sava ñani-yo ja káchiñú'un-de máá Jíto'yo-yo. Te ní kachundéé téyí-ga iní-de kájani-de tu'un va'a, te tuká káyu'ú-de. ¹⁵ Ndaa, chí sava ñayivi, kájani-i tu'un Cristo siki tú'un kuásún iní, jín ja kástátá'an-i. Ko sava-i, suni kájani-i tu'un siki ja ká'io va'a iní-i. ¹⁶ Te sava-i kájani-i tu'un Cristo ja skuikín-ni-i tixín, te tú ndija-i, chí kákuni-i ja xndeá-ga-i tundó'o vekaa siki-rí. ¹⁷ Ko sava-i kájani-i tu'un va'a chí kundá'ú iní-i ruu, te a kájiní-i ja ndúkú ichi-rí ka'an-rj ja'a tú'un va'a. ¹⁸ Tú naún sá'a núsáa, chí taká-ni modo jichá tu'un Cristo, vasa káka'an siki-i, xí ká'an ndaa-i. Te ya'á kúu ja kúsi iní-rj sá'a, te ní ma ndí'i kuti ja kúsi iní-rj. ¹⁹ Chi jini-rj ja yá'a kúu ja náma ruu, jín ja kájikán ta'u-ro, jín ja chindéé chítuu Espíritu Jesucristo ruu. ²⁰ Chi ñúkuu iní-rj, te kuni ndási iní-rj, ja má kúka nuu kúti iní-rj, chí sava ná chundéé téyí iní-rj, náva'a ná ndúñá'nu Cristo sá'a máá-rí vina, nátu'un ní ní kú-rj, te vasa ná kúu-rj xí kúchaku-rj. ²¹ Chi ja chakú-rj kúu ja jika-rj jín máá Cristo, te ja kúu-rj kúu ja ní'in-gá-rj. ²² Ko nú kuchaku-ga-rj, te súan ní'in-rí siki taká tíñu ní sá'a-rj tú jini-rj ndé ichi tñn-rj vii. ²³ Chi ma'ñú ndéndúú tu'un yá'a kánde-rj ní'in-rj. Te kúu iní-rj no'qn-rj kunchaa-rj jín Cristo. Yuán kúu máá ja vá'a xaán-gá. ²⁴ Ko ja ná kúchaku núu-ga-rj kúu ja kánúú-gá ja siki róo jíná'an-ró. ²⁵ Súan jáni ndija iní-rj. Yuán kúu ja jini-rj ja kúkuu-ga-rj jín-ró jíná'an-ró, náva'a ná kándja va'a-ga-ro, te kusí-gá iní-rj. ²⁶ Náva'a kusí-gá iní-ro jíná'an-ró jín Cristo Jesús ja siki rúu, chí jaag tukuru-rj nuu-ro. ²⁷ Máni ná káka kuu va'a-ró jíná'an-ró, nátu'un kánúú máá siki tú'un va'a Cristo, náva'a vasa ná jáa-rj te kuni-rj nuu-ro, xí vasa ná kúnchaa jiká-rj, ko kuni tu'un-rj róo ja ká'jin ní'in-ró jín iní-ni xini, te jín ja iní ká'nu-ni kásatiñu ní'in-ró siki tú'un va'a ja kákandja-yó. ²⁸ Te ma yú'ú kuti-ro sá'a ja káji to u'ú róo, chí yuán kúu tu'un ja náa íj máá jíná'an, ko róo, a kaku-ro jíná'an-ró, chí ya'á sá'a Dios. ²⁹ Chi ní ja'a Cristo uu tu'un nuu-ro jíná'an-ró. Nasu máá iní ja ná kándja-ro núu-yá, chí suni ja ná ndó'o-ró ja siki máá-yá. ³⁰ Te suni kándo'o-ró nátu'un ní kajini-ro ja ndó'o-rj, te vina a ní kajini tu'un-ró ja jiku jín-rí.

2

Ja ní sásúchí-yá máá-yá

¹ Núsáa te jín tú'un ndéé ío iní Cristo, jín tú'un kundá'ú iní-ya yóo skandá-ya róo, jín tú'un ja ká'io iní núu-ró iní máá Espíritu, jín tú'un maní iní-ro jín-i, jín ja jito ndá'ú-ro núu-i. ² Jín taká tu'un yá'a ná kúkuu-ró, náva'a kusí xaán iní-rj. Te iní-ni ná káa xini-ro. Te iní-ni ná kundá'ú iní-ro tá'an-ró. Te iní-ni ná kóo iní-ro jín iní-ni ná káni iní-ro. ³ Tú ní iní ndatíñu sá'a-ró ja kuatá'an-ró, xí ja sáxixi-ro máá-ró, chí sua ná kóo súchí iní-ro jíná'an-ró,

te ná táva-ro cuenta ja vá'a-ga kúu tá'an-ró vásá máá-ró. ⁴ Te ma kóto-ró tíñu ja kúu máá-ró jíná'an-ró, chí suni ná kóto-ró tíñu ja kúu tá'an-ró. ⁵ Ná káni in-ri jíná'an-ró náttu'un nì jani inì Cristo Jesús. ⁶ Te máá-yá nì kaa-ya náttu'un Dios, ko tú ní ndío in-ya já jín fuerza nduu in nùú-yá jín Dios. ⁷ Ko nì siá-ya máá-yá, te nì nduu-ya náttu'un kándaa mozo, nì kaku-ya náttu'un jito cháa. ⁸ Te nuu nì kenda-ya náttu'un jika cháa, te nì sásúchí-yá máá-yá. Te nì jandatu-ya ondè nì jì'-ya, vasa nì jì'-ya jiká cruz. ⁹ Já yúan ní nduñá'nu luu xaan-yá nì sá'a Dios, te nuu Jesús nì ja'a Dios in sí'ví kánúú núú táká-ga sí'ví. ¹⁰ Náva'a jín sí'ví Jesús ná júkuñi jítí táká ja ká'jin inì andá'ví, jín ja ká'jin nuu ñú'un, jín ja ká'jin chí ñu'un, ¹¹ te taká yu'u ka'an ndaa ja Jesucristo kúu máá Jító'o. Yuán kánakana jaa-ún máá Táa-yo Dios. ¹² Nánì máni, nene náttu'un nì kajandatu-ro núu-ri kivi ní kandij-ri nuu-ro, te suni súan va'a-ga nì kasá'a-ró vína vasa jiká ní kanchaa-ri, núsáá te vína ná sátiñu va'a-ró náva'a ná kée va'a ja náma-ró máá-ró. Te jín tú'un yú'u, tú'un kisi-i róó, ná sá'a-ró. ¹³ Chí Dios kúu I'a sátiñu jín-ró náva'a ná sá'a-ró ndasa kuni máá-yá, jín ndasa kúsi inì máá-yá. ¹⁴ Ma kútuku in-ri jín tíñu kásá'a-ró, ní ma kánaa-ro jín tá'an-ró. ¹⁵ Náva'a tú naún nákuñdi-ya sikí-ro. Te ma kivi nduu-ro jín tíñu ñáá. Te kuu-ró sé'e Dios, ñayivi tú cha'an, vasa kájika kuu-ró má'ñú ñayivi yákuu yo'o inì, jín má'ñú ñayivi ní'in inì. Te ma'ñú ñayivi-ún kástúun-ro náttu'un lámpara inì ñuyivi. ¹⁶ Kutün nì'in-ró tú'un ja kúchaku-ro jín, náva'a kusij in-ri kivi ndíi Cristo. Yúan-na te kun-ri ja ná tú ní jika kuu sáni-ri, ní tú ní kána sáni tajn-ri. ¹⁷ Te nú nì jati niñi-ri ja ndúkú-ri skándija-ga-ri róó, yúan kuu náttu'un nì soko-ri máá-ri nuu-yá. Yuán kusij inì máá-ri, te suni kusij in-ri ondè jín táká róó jíná'an-ró. ¹⁸ Te suni súan ná kusij inì máá-ró jíná'an-ró, te ná kusij in-ri ondè jín rúu.

Tu'un Timoteo jín Epafrodito

¹⁹ Ko ñúkuu in-ri ja ná kuá'a máá Jító'o-yo Jesús tu'un, te táji yachi-ri Timoteo jaa-de nuu-ro, náva'a ná ndúndéé in-ri nú nì jini-ri ndasa ká'jo-ró. ²⁰ Chí tú kuti ingá cháa ío yá'a ja in-ni xinì kúñava'a jín-ri náttu'un máá-de, ja kuitú inì koto ñúkuún róó. ²¹ Chí taká-de kándúkú-de ja kúu máá-de, ko nasu já kúu Cristo Jesús. ²² Ko a nì kajini-ri já bueno sá'a Timoteo. Náttu'un se'e jín táa-i, suni súan nì kuu jítíñu-de jín-ri jáni-de tú'un va'a. ²³ Núsáá te ñúkuu in-ri táji-ri cháa yá'a jaa-de nuu-ro, te nú nì jini-ri ndasa kua'an tíñu jiku-ri jín. ²⁴ Te jani ndija in-ri ja kuá'a máá Jító'o-yo tú'un, ja súni máá-ri jaa yachi-ri nuu-ro. ²⁵ Ko nì jani in-ri ja kánúú táji-ri ñani-ri Epafrodito jaa-de, chí cháa sátiñu jín-ri kúu-de, te chindéé tá'an-de jín-ri. Te suni ndaja'a máá-ró ní kuu-de sáa. Te suni játíñu-de nuu-ri taká nuu nándi'i-ri-de. ²⁶ Chí nì kuu xaan iní-de ja kuni-de nuu-ro jíná'an-ró núú. Te nì kuku'i'a in-ri-de, chí a nì kajini tu'un-ró já ní ku'u-de. ²⁷ Chí jandaa nì ku'u-de ja á yani kuu-de núú, ko Dios, nì kundá'ú in-ri-de, ko nasu máá in-de, chí ondè ruu, náva'a tú kaa-ga kuku'i'a in-ri núú. ²⁸ Núsáá te jítú in-ri nì táji-ri-de kujaa-de nuu-ro, náva'a ná kuni-ro núu-de jíná'an-ró. Te ndusij túku in-ri, te ruu tuká nduku'i'a ndási in-ri. ²⁹ Núsáá te kuaat'ú-ro-de, chí kándija-de nuu máá Jító'o-yo, te ná kóo sij in-ri, te ka'an jín'ún-ró jín cháa ja kándaa náttu'un kaa-de. ³⁰ Chí a yani kuu-de núú, ja sikí tíñu máá Cristo. Te vasa ní jì'-de ko a nì skíkuu-de tíñu ja tú ní síjínú máá-ró já kúu ruu.

3

Ná sikí ndúkú ndéé-yó

¹ Te in-na tu'un ío ñáni. Ná kusij in-ri jín máá Jító'o-yo. Chí ruu, jandaa, tú kúnini in-ri cháa-ri suni suni-ni tu'un-ún nuu-ro, ko súan ío seguro-ga ja kúu róó. ² Ma kóto-ró núu tí'ina. Ma kóto-ró núu ñayivi kásá'a tíñu ñáá. Ma kóto-ró núu cháa nì kaxití ndúu. ³ Chí yóó kákuu cháa nì kaxití ndúu ndija. Te jín inì jín añu-yo káchiñ'ún-yo Dios. Te kákusij in-ri jín Cristo Jesús. Chí tú káchiñ'ún-yo máá-yó. ⁴ Te nú ndé cháa jani in-ri-de ja kúu chíñ'ún-de máá-de, te suni ruu ví'i-gá sá'a-ri núú, chí suni ruu chíñ'ún-ri máá-ri nú súan ío núú. ⁵ Chí nì xití ndúu ruu nuu ná kivi. Te suni tatá Israel kúu-ri. Te suni tá'an tatá Benjamín kúu-ri. Te suni hebreo se'e hebreo kúu-ri. Te suni nì chíñ'ún-ri ley ja káchiñ'ún-ri fariseo. ⁶ Te nì jítú in-ri nì chindikín-ri tiku'ñú ní sá'a ndíva'a-ri jín-i. Te tú ní nákuñdi ní in ley sikí-ri, chí nì skíkuu ndaa-ri. ⁷ Ko taká tíñu ja kúndéé-ri jín núú, tú sá'a-ri cuenta jín-ún vína, chí va'a-ga ná náa-ún, te ná chíñ'ún-ri Cristo jani in-ri. ⁸ Te jandaa, chí jani in-ri ja vá'a-ga ná náa taká tíñu-ún, náva'a ná kuni va'a-ri ja kúu tu'un Jító'o-ri Cristo Jesús, chí jian kúu ja kánúú-gá. Te ja sikí máá-yá ní xnáa-ri taká tíñu, te jani in-ri ja máni kuayo kúu. Súan sá'a-ri náva'a kundéé-ri najaa-ri nuu Cristo, ⁹ te náva'a in kivi te a jini-ri ja kánde-ri chí Cristo. Ko nasu já sánda-ri máá-ri jín ley, chí sua ja kéndoo ndaa-ri sá'a Dios jín tú'un kándija-ri, chí kándija-ri nuu Cristo, ¹⁰ náva'a kuni va'a-ri nuu-yá, te kuni-ri ndasa kaa fuerza naschakú-ya yóó, te suni ndo'o ta'an-ri jín-yá, te suni nduu-ri náttu'un kaa máá-yá jín tú'un ja ní jì'-ya. ¹¹ Chí

sanaa te súan kundéé-rí nachaku-ri ma'ñú ndáyi. ¹² Te chá'an-ga kundéé-rí, ni té chá'an-ga yija-ri. Ko ndúkú ndéé-rí kua'an-ri náva'a ná ni'in-ri tu'un-ún, chi ja yúan kúu ja ní ni'in Cristo Jesús ruu. ¹³ Náni jíná'an-ró, ruu na tú sá'a-ri cuenta ja á ni kundéé-rí jín. Ko máni xnáa-rí iní-ri taká ja ní kuu ichi yatá, te skáa-ga-ri ichi núy-ri kua'an-ri jín. ¹⁴ Te ndúkú ndéé-rí kua'an-ri ná ja-a-ri onde nuu ío ku'a, náva'a kundéé-rí ni'in-ri premio ja ku'a Dios, chi kana-ya xini-rí ki'in-ri ichi nínu onde jín Cristo Jesús. ¹⁵ Te ndé yóo ní yija-yo, te súan ná koo xinj-yo núsáa. Te nú ndé róo sijn xinj kánava'a-ró, suni ya'á ná stá'an Dios nuu-ri. ¹⁶ Ko nú ndasa ni kundéé-yo ní skuá'a-yo, súan ná káka-yo, te suni in-ni ná koo xinj-yo. ¹⁷ Náni, ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, te kunchaa nuu-ro ñáyivi kájika súan natu'un ichi ní stá'an-ri nuu-ro. ¹⁸ Chi kua'a ñáyivi kájika kuu-i ichi ñáá, te tini jínu ni jani-ri tu'un ñáyivi yúan nuu-ro. Te suni ká'an ndé'e-ri jín-ró vna, ja máa-i kákuu ñáyivi kájito u'u-i tu'un ja ní ji'i Cristo jiká cruz. ¹⁹ Te in kiví te naa íj ñáyivi-ún, te ndi'i-i. Chi máni chifnú'un-i toko-í. Te kúsi iní-i jín tu'un ja kúka nuu iní-i sá'a núu. Te kaní iní-i ndé'é-i nuu ndátíñu ío iní ñuyivi. ²⁰ Ko ñuu máa-yo kúu onde andívi. Te suni onde yúan káinda-tu-yo ndí máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a nama yóo. ²¹ Te máá I'a-ún, nasama-ya yiki kúñu ndá'ú-yo, náva'a nduu natu'un kaa yiki kúñu ndí ncháa máa-ya. Chi Dios kúu ka-nu-ya taká ja ío, te suni jín fuerza-ya sá'a-ya-ún.

4

Nene ná kúsi iní-yo

¹ Náni máni jíná'an-ró, súan ná kuñi ni'in-ró jín máá Jító'o-yo, chi kúu iní-ri róo, te kúsi iní-ri jín-ró, te róo kúu natu'un premio-ri. ² Te ká'an ndá'ú-ri jín Evodia, te ká'an ndá'ú-ri jín Sintique ja ná koo in-ni xinj-ña jíná'an-ña, natu'un kuní máá Jító'o-yo. ³ Te nuu róo Timoteo, suni ká'an ndá'ú-ri jín-ró, chi chaa ni chindéé tá'an va'a jín-ri kúu-ró, te ná kuá'a núu-ró ndá'a núu ñá'an yá'a, chi ni kasátíñu ni'in-ña jín-ri ni jani-ri tu'un va'a sáa, te suni onde jín Clemente jín sáva-ga ñáyivi kasátíñu jín-ri, chi sí'vi ñáyivi yúan a káyoso núu lista ñáyivi kúchaku níi káni. ⁴ Nene ná kúsi iní-ró jíná'an-ró núu máá Jító'o-yo. Inga jínu ká'an-ri jín-ró: Ná kúsi iní-ró. ⁵ Ka'an maní-ro jíná'an-ró náva'a ná kuichá tu'un ki'in nuu taká ñáyivi ja súan kaa máa-ró. Máá Jító'o-yo a ni kuyani-ya. ⁶ Ma nándi'i iní-ro sikí ní in. Ko ná ká'an-ro jín Dios onde jín tu'un kánakuatá'ú-ró, jín tu'un kájikan ta'u-ro, jín tu'un káka'an ndá'ú-ro, náva'a ná kuni-ya ndéja kuní máa-ró. ⁷ Yúan-na te Dios kua'a-ya tu'un vindáa vinené iní a'u-ro jín xini-ro. Vasa tú kájuku'un iní-ro ndasa sá'a-ya-ún, te koto-ya róo onde jín Cristo Jesús. ⁸ Náni, máá in-na tu'un ío. Tu'un yá'a ná kúndee xinj-ro: Taká tu'un ndija, taká tu'un jínú'un, taká tu'un ndaa, taká tu'un ndoo, taká tu'un maní iní, taká tu'un ja játú'un-i, taká nuu ío ja vá'a, jín taká ja kúu nakana jaa-yó-yá sá'a, yúan ná núku'un iní-ro. ⁹ Taká tu'un ja ní kakutu'a-ró, jín tu'un ni kaní'in-ro, jín tu'un ni kajini so'o-ró, jín tíñu ni kajini-ro sá'a máa-rí, taká yúan ná sá'a máa-ró. Yúan-na te máá Dios, I'a ja'a tu'un vindáa vinené, koo-ya jín-ró. ¹⁰ Ko kúsi xaan iní-ri jín máá Jító'o-yo, chi vna, vasa kuéé, ko ni kanuku'un iní-ro, te ni kachindéé-ró rúu. Chi súan sá'a-ró kuní-ro núu, ko tú ní ío modo. ¹¹ Nasu ja ndá'ú tá'an-ri ká'an-ri, chi ruu, a ni skuá'a-ri kaan-ri jín nú ndasa-ni tá'an-ri. ¹² Jini-ri kuchaku ndá'ú-ri, te jini-ri kuchaku kúka-rí. Ndi'i ni skuá'a-ri, te a ni kaan-ri jín taká, nú ja ndá'a chii-ri, nú ja yíta'an nuu-ri, nú ja kúñava'a kua'a-ri, xí ja tá'an ndá'ú-ri. ¹³ Ndi'i-ni kúu sá'a-ri, chi máá Cristo ja'a-ya fuerza iní-ri. ¹⁴ Ko bueno ní sá'a-ró ja ní jito ta'an-ro túndó'o jín-ri. ¹⁵ Te róo, ñáyivi ñuu Filipos, suni a kájiní-ro ja ní in tiku'ni tú ní kájito tá'an jín-ri ja kuá'a yakú najín kúta'u-ri, chi máni róo jíná'an-ró onde kiví ní kejá'a-ri jani-ri tu'un va'a ná ni kenda-ri vai-ri ñuu Macedonia. ¹⁶ Chi onde ná kánde-ga-ri ñuu Tesalónica ni katáji-ró yakú ja jínu ñú'un-ri, ni jaá in uú jínu. ¹⁷ Nasu ndúkú-ri ja kuá'a-ró núy-ri núu, chi ndúkú-ri ja ná ndea-ga ta'u-ro núy-ya. ¹⁸ Te a ñáva'a-ri taká ja jínu ñú'un-ri, te sobra-ga ío. Te a ñú'un chítú iní ndá'a-ri, chi ni ni'in-ri ja ní katáji-ró vái jín Epafrodito. Te kúsi iní Dios sá'a, chi natu'un ni kasoko vá'a-ró núy-ya, te asun ja'an. ¹⁹ Te Dios máa-rí, ná náku'a-ya núy-ro taká ja nándi'i-ró, chi kúka máa-ya jín tu'un ja vá'a ja lúu ío iní Cristo Jesús. ²⁰ Te nuu máá Táa-yo Dios ná nakana jaa-yó-yá ní káni ní kuíá. Súan ná kóo. Amén. ²¹ Ná sándéé iní taká ñáyivi ká'io ndoo ni sá'a Cristo Jesús, achí-ro kúni-i. Te ñani-yo ja káxiukú jín-ri yá'a káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²² Te taká ñáyivi ndoo káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. Te ni kaa-ga káka'an ñáyivi káxiukú vé'e César. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jín taká róo jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS COLOSENSES YA A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU COLOSAS

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chĩ súan nĩ jata'an inĩ Dios. Te jĩn ñani-yo Timoteo, ² káchaa-rĩ tutu yá'a nuu ñayivi ndóo, jĩn nuu ñani-yo kákandija nuu Cristo ja káxiukú-i inĩ ñuu Colosas. Tu'un luu jĩn tú'un kuaká'nu inĩ ío inĩ máá Táa-yo Dios, jĩn iní máá Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo jĩn-ró jíná'an-ró.

Tu'un nĩ jikan ta'u Pablo nuu Dios ja'a máa-i

³ Nene kájičan ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. Te kánakuatá'ú-rí nuu Dios Táa Jito'o-yo Jesucristo. ⁴ Chi nĩ kajini tu'un-rĩ róo ja kákandija va'a-ró nuu Cristo Jesús, jĩn ndasa kábito ndá'ú-ró nuu táká ñayivi ndóo, ⁵ chĩ káñukuu inĩ-ro ní'in-ro ja yíva'a onde andívi. Tu'un yúan a nĩ kajini tu'un-ró, chĩ súan ká'an ndaa tu'un va'a. ⁶ Chi tu'un-ún, a nĩ jaq nuu-ro jíná'an-ró, nátu'un nuu nĩ ñuyivi, chĩ ní'in tĩnu te ndeá kua'an, suni nátu'un nĩ sá'a jĩn-ró onde kivi ní kajini sq'o-ró. Te nĩ kajuku'un ndija inĩ-ro tú'un luu ío inĩ Dios, ⁷ nátu'un nĩ kutu'a-ró ní sá'a Epafras. Mozo ta'an jĩn-yo kúu-de. Te kúmani-yo jĩn-de. Te chaá-ún játĩnu va'a-de nuu Cristo ja siki róo jíná'an-ró. ⁸ Chaá-ún, nĩ kastu'ún-de tu'un-ró nuu-rí ndasa kákundá'ú inĩ tá'an-ró sá'a Espiritu. ⁹ Ja yúan rúu jíná'an-rĩ, suni tú kájukiñi-rĩ ja kájičan ta'u-rí ja'a-ro nuu-yá onde kivi ní kajini tu'un-rĩ tu'un-ún. Te kájičan-rĩ nuu-yá ja ná kuni ndi'i-ró ndasa jata'an inĩ máa-yá, te ná kuni-ró táká tu'un ndíchi jĩn tú'un júku'un va'a inĩ-ro sá'a Espiritu, ¹⁰ nává'a ná káka kuu luu-ró, nátu'un kuni máá Jito'o-yo, te ná kúsi vá'a inĩ-yá sá'a-ró jĩn táká-ni, te ñani tĩnu va'a jiku-ró jĩn, ná ní'in tĩnu, te ná júku'un-ga inĩ-ro siki Dios. ¹¹ Te va'a téyí ná yija taká fuerza-ya inĩ-ro, nátu'un káa fuerza luu máa-yá, nává'a ná kóo si inĩ-ro, te ká'nu koo inĩ-ro, te kuandéé inĩ-ro. ¹² Ná nákuatá'ú-ró nuu máá Táa-yo Dios ja ní chĩ'i-ya fuerza yóo nává'a ní'in tá'an-yo tá'u-yo jĩn ñayivi ndóo ja ká'jĩn-i nuu ndi ncháa. ¹³ Chi nĩ ndiñi'in máa-yá yóo inĩ nda'a fuerza ñuñáa, te nĩ xndívi-ya yóo inĩ ñuu nuu tá'ú tĩnu Se'e-ya, I'a mani-yá jĩn. ¹⁴ Te Se'e-ya-ún, chĩ nĩ nakuaan-ya yóo jĩn niñi-yá. Te nĩ sá'a-ya túká'nu inĩ-ya núu-yo jĩn kuáchi-yó.

Muestra Dios kúu Jesús

¹⁵ Te Se'e-ya-ún kúu muestra Dios, I'a tú jini ndijin-yo núu. Te xñañúú-gá Se'e-ún, vasa táká ndatiñu ja ní sá'a-ya. ¹⁶ Chĩ jĩn máá Se'e-ya-ún kúu ja ní kuvá'a taká ndatiñu ja ká'io andívi, jĩn ja ká'io inĩ ñuyivi ja jini-yo núu jĩn ja tú jini-yo núu, kúu nuu tá'ú tĩnu, kúu nuu kúñá'nu, kúu ja ká'jĩn xini, kúu ja kándiso tĩnu. Ndi'i nĩ kuvá'a nĩ sá'a Dios jĩn máa-yá, te kúu cuenta máa-yá. ¹⁷ Máa-yá ío xna'an-ga vasa ní kuvá'a taká ndatiñu, te taká ndatiñu tĩn nĩ'in máa-yá. ¹⁸ Te máa-yá kúu xini tiku'nĩ, te nátu'un yiki kúñu-ya kúu-ún. Máa-yá kúu nuu kejá'a, te máa-yá nĩ nachaku xna'an-ga ma'ñú ndívi, nává'a kuñá'nu-ga-ya núu táká-ni. ¹⁹ Chi nĩ kusij iní máa Dios ja ñú'un tá'an ká'nu-ni-ya jĩn máá Se'e-ya, ²⁰ nává'a naketa'an taká-ni jĩn Dios sá'a-ya jĩn máá Se'e-ya. Te jĩn niñi Se'e-ya, I'a nĩ ndo'o jiká cruz, te ná kóo paz sá'a-ya siki máá ja ká'io inĩ ñuyivi jĩn ja ká'io andívi. ²¹ Te suni súan nĩ sá'a Se'e-ya jĩn-ró, chĩ siin siki ní ká'jĩn-ró sáá, chĩ nĩ kajito u'u-ro-yá, te máni tĩnu ñáá nĩ kasá'a-ró núu. Ko vina a nĩ naskétá'an-ya róo jĩn Dios. ²² Ya'a ní sá'a-ya jĩn yiki kúñu-ya ja ní j'i'i, nává'a nasándoo-ya róo, te ma kunchaa cha'an róo, ni ma kána jĩn Dios nuu-ro hora stá'an-ya róo nuu Dios. ²³ Súan sá'a-ya nú kuiñi nĩ'in-ró, te kándija ndija-ró, te ni ma násama inĩ-ro jĩn tú'un va'a káñukuu inĩ-ro ja ní kajini sq'o-ró. Chi tu'un-ún a nĩ jichá nĩ ñuyivi chí andívi. Te ruu Pablo kúu chaá játĩnu siki tú'un-ún.

Satiñu Pablo ja'a ñayivi sijn nación

²⁴ Te kusij inĩ-rĩ vina, chĩ ndó'o-rĩ ja siki róo jíná'an-ró. Te skikuu yiki kúñu-rĩ ja kúmani-gá ndo'o Cristo inĩ tiku'nĩ máa-yá, ja kúu yiki kúñu-ya, ²⁵ te suni játĩnu-rĩ nuu-ún, chĩ súan nĩ chaa Dios tĩnu siki-rĩ ja'a róo, nává'a ná ká'an ndi'i-rĩ tu'un Dios jĩn-ró. ²⁶ Yuán kúu máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde ná nĩ kejá'a kuia aná'an jĩn ñayivi. Ko vina a nĩ stá'an ndijin-ya tú'un-ún nuu táká ñayivi ndóo máa-yá. ²⁷ Chĩ máá Dios súan nĩ kuni-ya stá'an-ya núu ñayivi-ún, ndasa kúká káa tu'un luu ja ndiso tu'un sa'í yá'a, kua'an nuu ñayivi siin nación. Te tu'un-ún kúu máá Cristo kándeé inĩ-ro, jĩn ja káñukuu inĩ-ro núu lúu kánchaa-ya. ²⁸ Te tu'un I'a-ún kúu ja ká'jani-rĩ, te kákana jĩn-rĩ nuu táká ñayivi. Te jĩn tú'un ndíchi kástá'an ñúúúúú-rĩ nuu-í nává'a ná yija va'a taká-i kuiñi-i nuu Cristo Jesús sá'a-rĩ. ²⁹ Te ja siki yúan satiñu-rĩ. Te nĩ'in satiñu-rĩ jĩn fuerza máa-yá. Te máa fuerza-ya-ún kúu ja satiñu téyí jĩn-rĩ.

2

¹ Chì kuni-rj ja ná kuni-ro ndasa ndí'í xaḡ iní-rj ja sikí róó jíin sikí táká ñayivi ká'io iní ñuu Laodicea, jíin sikí táká ñayivi tú kájinj kuti núu-ri ndasa káa-rj, ² náva'a ná ndúndéé iní añú-i, te ñin nuu kunchaka maní tá'an-i, te ná júku'un ndí'í iní-i taká tu'un luu-ya, náva'a kuni-i tu'un sa'í máá Táa-yo Dios te yuán kúu cuenta Cristo. ³ Chì iní nda'a máá-yá yisa'í taká yaka tu'un ndíchí, jíin tú'un ja júku'un iní-yo sa'a. ⁴ Te tu'un yá'a ká'an-rj jíin-ró jíná'an-ró, náva'a tú ni ñin chaḡ xndá'ú-de róó, ja kándija-ró ingá tu'un tíin yátá. ⁵ Chì vaḡa kándeé jíká máá-ri, ko nátu'un kándeé-rj jíin-ró, te kúsiḡ iní-rj te ndé'é-rí tínu va'a kásá'a-ró, chì ñi'in kákandija-ró núu Cristo. ⁶ Chì nátu'un ñi kajatá'ú-ró máá Jító'o-yo Jesucristo, súan ná káka-ró jíin-yá núsáá. ⁷ Ná nákuikín yo'o-ro iní-ya. Te ná skuá'nu tá'an-ró sikí-yá. Te ná yíja va'a-ró jíin tú'un kándija, nátu'un ñi kutu'a-ro. Te ná ndeá-ga-ro jíin tú'un-ún, onde jíin tú'un nakuatá'ú-ró núu-yá.

Ini nda'a Cristo ncháá taká-ni

⁸ Koto va'a-ró máá-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñin ñayivi róó, jíin sikí tú'un ndíchí ñáá, jíin tú'un víxj sáni, nátu'un ió tanjnu chaḡ, modo kásá'a-de iní ñuyivi yá'a te tú kásá'a-de ja kuni Cristo. ⁹ Chì jíin máá-yá, te iní yiki kúñu máá-yá, ncháá ndí'í taká-ni ndasa káa Dios. ¹⁰ Te ká'io chítú-ró jíin Cristo. Te máá-yá tíin xinj taká ja tá'ú tíñu, jíin taká ja kándiso tíñu. ¹¹ Te suni jíin máá-yá ñi kaxiti ndúu-ro, ko nasu jíin ndá'a ní káxiti ndúu-ro. Te ñi chaxio-ya taká kuachi ndiso máá-ró, chì Cristo nátu'un ñi xiti ndúu-ya róó. ¹² Chì ñin núu-ni ñi kayuji-ró jíin-yá nuu ní kajanducha-ro, te suni yuán ñi kanachaku-ro jíin-yá, chì ñi kákandija-ró tíñu sa'a Dios ja ní naschaku-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ¹³ Ko róó, tú káxiti ndúu-ro núu, te a ñi kajijí-ro ní sa'a taká kuachi-ro. Ko ñin ká'nu-ni ñi kanachaku-ro jíin Cristo ní sa'a Dios. Te ñi sa'a-ya tóká'nu iní nuu taká ja ní kasaña'mu-ró. ¹⁴ Te ñi nda'va-ya acta ja tíin sukun-ye te jito u'ḡ yóó núu. Te ñi skána-ya, chì nátu'un ñi stíin-ya-ún jíin ndúyu kaḡ jikḡ cruz. ¹⁵ Te ñi tevichí-yá taká ja kátá'ú tíñu jíin ja kándiso tíñu, te ñi kiñi'in ndijin-ya, te ñi kakuka nuu. Chì ñi kundéé-yá jíin, ñi sa'a máá cruz. ¹⁶ Ja yuán ma' kuá'a-ró tú'un ja náku-xndíi ni ñi-in sikí-ro, cuenta sikí ja yee, xí ja jí'i, xí cuenta kivi ió viko, xí ja núkoso yóo, xí sikí kivi ndétatú. ¹⁷ Chì yuán kúu nátu'un ñin kuanda'ḡ taká ndatíñu chaḡ kuee-ga, ko máá jándaa kúu ja cuenta máá Cristo. ¹⁸ Ma' kuá'a-ró tú'un ja ñi ñin ñayivi kasú-i nuu tá'u-ro. Chì kásá'a-i ja súchi iní máá-i, te káchiñú'ún-i taká ndajá'a-yá. Te káxivi nduu-i jíin tú'un ja tú ní kájinj ndijin-i, te máni kásavixi sáni-i máá-i. Chì yúkú xiní máá-i. ¹⁹ Te tú ká'jin ñi'in-i jíin máá I'a kúu xinj. Chì máá-yá kúu ja skuá'nu yiki kúñu, chì skée máá-ún túchi, te ñitá'an sa'a máá túchi, te ja'nu máá sa'a Dios. ²⁰ Chì nú ñi kajijí-ro jíin Cristo sikí taká tanjnu iní ñuyivi, te najḡ kajika-ga-ro nátu'un kájika ñayivi ñuyivi. Te najḡ káandatu-ro núu tú'un yá'a: ²¹ Ma' tíin-ró, ní ma' ké'é-ró, ní ma' kée-ro, áchí. ²² Chì taká tu'un-ún ñini kájatíñu máá, te ndí'i-ni naa. Chì máni tu'un, máni tanjnu ja ní jani sáni iní ñayivi kúu-ún. ²³ Kájani ndija iní-i ja tú'un ndíchí kúu-ún, chì stétuu-ún-i ja ñi'in chíñú'ún-i, te sa'a ja sásúchi iní, te ñi'in ndónda máá sikí yíki kúñu, ko tú ñi'in tíñu kuti ja kasú nuu ja kuni máá-i.

3

¹ Núsáá te nú ñi kanachaku-ro jíin Cristo, te va'a-ga ná ndúkú-ró tú'un andívi, nuu kánchaḡ Cristo ichi ndává'a Dios. ² Ná káni iní-ro sikí tú'un ká'io ichi andívi, nasu sikí tú'un ká'io iní ñuyivi. ³ Chì a ñi kajijí-ro, te vida-ro, a yisa'í, jíin Cristo iní Dios. ⁴ Te Cristo, I'a kúu vida-ro-ún, te nú kenda ndijin-ya, yuán-na te suni luu kenda koyo ndijin-ro jíin-yá.

Chaḡ tú'ú jíin cháa jáá

⁵ Ná kasú-ro iní yiki kúñu-ró ja káa yúkú, náva'a ma' sa'a téné, ma' kóo chá'an, ma' káni ñáá iní, ma' ndío iní, chì ñin-ni kúu-ún jíin ja chíñú'ún ndosó. ⁶ Chì ja sikí taká tínu yuán kúu ja kití iní Dios, te ndonda-ya sikí ñayivi ñi'in iní. ⁷ Te suni jíin tíñu-ún ñi kajika-ró núu, ná ñi kasa'a-ró súan. ⁸ Ko vina ná siḡ-ro taká tu'un yá'a núsáá: Tu'un kití iní, tu'un xaḡ iní, tu'un káñáá, tú'un ká'an sikí tá'an, jíin tú'un chá'an kenda yu'u-ro. ⁹ Ma' xndá'ú tá'an-ró, chì a ñi chaxio-ró cháa tú'ú-ún kua'an-de jíin taká tíñu ñi sa'a-de. ¹⁰ Te ñi nukú-un-ró cháa jáá. Chì chaḡ-ún kuajuku'un iní-de, kuandujáá-de, nátu'un káa máá-yá ja ní sa'a-ya-dé. ¹¹ Te yuán tú ió sñin ñayivi ñuu Grecia jíin ñayivi judío, ní ja ní xiti ndúu, te ni ja tú ní xiti ndúu, ní ja sñin yu'u, te ni ja kúu ñayivi escita, ní ja sátiñu sáni, te ni ja jikḡ kuu ndicha-na, chì Cristo kúu ndí'i-ni, te yí'i-ya iní taká-yo. ¹² Chì ñi kají Dios róó. Te ñayivi ndóo ja maní-yá jíin kákuu-ró. Núsáá te ñini kúnda'ú iní-ro tá'an-ró, te kumanj-ro jíin tá'an-ró, te koo súchi iní-ro, koo paciencia-ro. ¹³ Kuandéé iní-ro jíin tá'an-ró, te sa'a-ró tóká'nu iní nú jikín nuu-ro sikí tá'an-ró. Chì nátu'un ñi sa'a Cristo tóká'nu iní-ya núu-ro, te suni súan sa'a-ró jíná'an-ró.

14 Te ja kánúú xáan-gá nuu táká tu'un yá'a kúu tu'un kundá'ú inji tá'an. Chi tu'un yúan kúu ja skétá'an taká-ni jín já síyija va'a. 15 Te tu'un vindáa vinené ja ndiso máá Dios, ná kútiin añú-ro. Chi ja yuán ní kana-ya xiní-ro ndúu-ró ñin-na ñayivi. Te suni ná nákuatá'ú-ró jíná'an-ró. 16 Te tu'un Cristo ná kútú ndí'i inji-ro, jín ndí'i tu'un ndíchi. Te stá'an-ro nuu tá'an-ró. Te ka'an ndá'ú-ro jín-i jín salmo, jín yáa máá-yá, jín yáa Espiritu. Te ichi iní añú-ro ná káta luu-ró nuu máá Jító'o-yo. 17 Te taká tiñu kásá'a-ró, nú ja ká'an-ro, xí já sá'a-ró kúu, taká ná sá'a-ró jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. Te ná nákuatá'ú-ró nuu máá Táa-yo Dios sá'a Jesús.

Tiñu kánúú skíkuu cháa jáá

18 Róó ñási'í, kuandatu-ro nuu yí máá-ró jíná'an-ró, chi súan játa'an inji máá Jító'o-yo. 19 Róó yí jíná'an-ró, ná kundá'ú inji-ro ñási'í-ro. Te ma ndúu uá-ro jín-ña. 20 Róó se'e jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro nuu táa-ro, nuu náa-ro. Chi súan kúsiñ iní máá Jító'o-yo sá'a. 21 Róó táa jíná'an-ró, ma skití inji-ro sé'e-ró jíná'an-i, náva'a tú kukui'a inji-i. 22 Róó mozo jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro nuu patrón-ro ñúyivi yá'a. Ma sá'a-ró tiñu ja kúsiñ iní ñayivi ndé'é-i nuu, chi sua koo ndaa añú-ro sá'a-ró, te kuandatu-ro nuu Dios. 23 Te taká tiñu kásá'a-ró, koo inji koo añú-ro sá'a-ró. Kani inji-ro já nuu máá Jító'o-yo kájatíñu-ró, nasu nuu ñayivi. 24 Chi a jini-ro já máá Jító'o-yo kuá'a va'a-ya tá'u-ro já kúu ya'u-ró. Chi nuu máá Jító'o-yo Jesucristo kájatíñu-ró. 25 Kó ñayivi sá'a tiñu ñáá nduta'ú túku-i ja ní sá'a-i-ún, chi tú ncháa nuu-yá-i.

4

1 Róó patrón jíná'an-ró, sá'a va'a-ró jín mozo-ro. Te ñin nuu kóto-ró nuu-í. Chi a kájin-ro já súni káñava'a-ró máá patrón-ro ándívi. 2 Ma júkuñi-ro já jikán ta'u-ro. Te ná nákuatá'ú-ró, te koo ndito inji-ro jín tú'un-ún. 3 Te suni hora-ún kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri, náva'a ná kúña Dios ichi káni-ri tu'un, náva'a kuu ka'an-ri tu'un sa'í Cristo, chi ja sikí tú'un-ún kúu ja kánde-ri vekaa, 4 chi kuni-ri ká'an ndijin-ri natu'un kánúú ká'an-ri. 5 Kaka kuu ñúkuún-ró jín ñayivi ká'jin siñ sikí, te ma stívi-ró tiempo. 6 Te nene ka'an asun-ro, ná já'an ñi tú'un ká'an-ro, náva'a kuni-ro ndasa kánúú xndíó káni-ró tú'un nuu ñin ñin-i.

Tu'un ndée ni chaa Pablo nuu-í

7 Taká tiñu sá'a-ri ná kástu'ún Tiquico nuu-ro jíná'an-ró, chi ñin ñanj sátiñu jín-ri nuu máá Jító'o-yo kúu-de, te bueno játiñu-de nuu-yá, te maní-yo jín-de. 8 Te ja yúan táji-ri cháa yá'a jaá-de nuu-ro, náva'a ná kuni-ro ndasa kua'an tiñu kákuu-ri jín, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. 9 Suni táji-ri Onésimo, te maní-ri jín-de, chi ñanj kándija va'a kúu-de, te tá'an máá-ró kúu-de. Te taká ja kúu ichi yá'a, ná kástu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró, ndasa ío. 10 Aristarco, cháa kánde ta'an jín-ri vekaa yá'a, sándéé iní-ro áchi-de. Te suni súan ká'an Marcos, sajín Bernabé, te sikí cháa-ún, a ñi tá'ú-ri tiñu nuu-ro. Te nú kujaá-de nuu-ro, te kuatá'ú-ró-de. 11 Te suni súan ká'an Jesús, cháa nání Justo. Chaa ñi kaxití ndúu kákuu cháa-ún. Mání cháa yá'a kákuu cháa káchindéé tá'an-de jín-ri sikí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, te ío ndéé iní-ri kásá'a-de. 12 Suni sándéé iní-ro áchi Epafras, cháa kúu tá'an máá-ró, te mozo Cristo kúu-de, te nene jítú iní-de jikán ta'u-de ja'a-ro jíná'an-ró, náva'a ná yíja-ró kuñi-ró, te náva'a ná skíkuu ndí'i-ró tiñu kuni máá Dios. 13 Chi ná ká'an ndaa-ri tu'un-de nuu-ro, ja xáan jítú iní-de ja kúu róó jíná'an-ró, jín já kúu ñayivi ñúu Laodicea, jín já kúu ñayivi ñúu Hierápolis. 14 Lucas, cháa táná, ja maní-yo jín-de, jín Demas, káka'an-de ja ná sándéé iní-ro. 15 Ná sándéé iní ñanj-yo, cháa káxiukú iní ñúu Laodicea, kachi-ro kúni-de. Suni súan ka'an-ro jín Ninfas, jín tiku'ñi ío ve'e-de. 16 Te nú ñi kuu ñi kaka'u-ró carta yá'a, te suni ná ká'u tiku'ñi ñúu Laodicea sá'a-ró. Te róó, suni ná ká'u-ró ingá ja ndíi ichi ñúu Laodicea. 17 Te kastu'ún-ró nuu Arquipo: Ná ndúkú ndéé-de skíkuu-de tiñu ñi chaa máá Jító'o-yo sikí-dé, achi-ro kúni-de. 18 Nda'a máá rúu Pablo, ñi chaa-ri tu'un yá'a ja ná sándéé iní-ro. Te nuku'un inji-ro jíná'an-ró já kánde-ri vekaa. Te tu'un luu ío inji máá-yá, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máa-rí kákuu Pablo jíin Silvano jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'nj kákandjja ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo: Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní kandjja va'a-i

² Nene kánakuatá'ú-ri nuu Dios sikí táká roó. Te kánuku'un iní-ri roó, hora kájikan ta'u-ri. ³ Nene káxndáku-ri roó nuu máa Táa-yo Dios ndasa kásatiñu-ró jíin tú'un kándjja, jíin ndasa kákundá'ú iní-ri-í kásatiñu-ró já'a-i, jíin ndasa kánukuu ní'in iní-ri, sá'a máa Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ A kájiní-ri, ñáni, ja Dios kúndá'ú iní-ya roó, te nì kaji-ya roó jíná'an-ró. ⁵ Ko nasu jíin máa tú'un ní jaá tu'un va'a-ri nuu-ro, chí suni nì jaá jíin fuerza, jíin Espíritu Santo, te nì kayija iní-ri jíin. Te kájiní-ro ndasa clase ñayivi ní kakuu-ri jíin-ró, chí nì kundá'ú iní-ri roó. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, jíin máa Jító'o-yo nì kandaku-ró. Te jíin túndó'o xaan ní kajatá'ú-ró tú'un, te nì kakusí iní-ro ní sá'a Espíritu Santo. ⁷ Te nì kanduu-ró ñayivi stá'an ichi núu táká ñayivi kákandjja ío iní ñuu Macedonia jíin núu Acaya. ⁸ Chí máa-ró, nì kaskáka-ró tú'un máa Jító'o-yo. Ko nasu máa ñn jíin Macedonia jíin núu Acaya, chí ñí ká'nu-ní ní jicha tu'un kua'an ja kákandjja-ró núu Dios, te tú ñni já ká'an kuti-gá-ni-ri. ⁹ Chí máa-i kájani-i tu'un-ri ndasa nì kivi koyo-ri nuu-ro jíná'an-ró, jíin já ní káxndóo-ró ndosó, te nì ndívi-ró núu Dios ndija, náva'a kuationu-ró núu-yá, chí chakú-ya, ¹⁰ te náva'a kundatu-ró ncháa Se'e-ya ichi ándívi, I'a nì naschakú-ya-ún. Te máa Jesús kúu-ya. Te a nì nama-ya yóo nuu tú'un kití iní ja cháa sá'a Dios núu.

2

Ndasa nì sá'a Pablo iní ñuu Tesalónica

¹ Chí a kájiní máa-ró, ñáni, ja tú ní jákoyo sáni-ri nuu-ro. ² Chí a kájiní-ro já súa nì kando'o-ri xna'an-ga iní ñuu Filipos, te yúan nì kaja'a-de tuká nuu rúu. Te Dios máa-yó, nì nasá'a téyí-yá ruu náva'a a kani-ri tu'un va'a-ya núu-ro, vaša nì kajito-ri túndó'o. ³ Chí tu'un káka'an ndá'ú-ri jíin-ró, tú ndíso tu'un tú'ún, ní tú káchá'an, ní tú xndá'ú. ⁴ Chí nátu'un ní jatú'ún Dios ruu jíná'an-ri, te nì chaa tiñu-ya rúu ja kani-ri tu'un va'a, suni súan káka'an-ri. Ko ná tú kásá'a-ri nátu'un kásá'a ñayivi já kúsí iní tá'an-i sá'a-i, chí sua kúsí iní Dios sá'a-ri, chí máa-yá jító nchaq-ya añú-yo. ⁵ Chí a kájiní-ro já tú ní káka'an nchaq kuti-ri roó, ní tú ní kákutóo iní-ri sikí-ro. Te máa Dios kúu-ya testigo-ri. ⁶ Ní tú ní kándúkú-ri ja kuatú'ún ñayivi rúu, vaša roó xí sáva-ga-i, vaša kuu tá'ú ní'in-ri tiñu nuu-ro núu, chí káji já apóstol Cristo kákuu-ri. ⁷ Chí sua nì kaka'an vitá-ri jíin-ró nátu'un ñn ña'an ncháka yíkin, ja ñúkuún iní-ña jíin sé'e-ña. ⁸ Te nì kákundá'ú xaan iní-ri roó, te yúan ní kakuní-ri ja násu máa ñn tu'un va'a a Dios kua'a-ri nuu-ro, chí suni ondé jíin añú-ri núu, chí maní xáan-ri jíin-ró. ⁹ Chí a kánuku'un iní-ro, ñáni, ndasa nì kando'o-ri jíin tiñu. Te nì kásatiñu-ri ndúu núu-ni, náva'a tú stáa-ri sikí ní ñn-ró, ní nì kajani-ri tu'un va'a a Dios nuu-ro. ¹⁰ Máa-ró, a kájiní-ro, te suni jini Dios, ndasa ndoo, ndasa ndaa nì kajika-ri jíin-ró, te tú kuachi ní kásá'a-ri nuu máa-ró ñayivi kákandjja. ¹¹ Te suni a kájiní-ro ndasa nì kaka'an ndá'ú-ri jíin ná ñn ná ñn-ró, te ndasa nì kaka'an-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, nátu'un ñn chaa jíin sé'e-de, ¹² te nì kaka'an nì'in-ri jíin-ró já ná káka jíin'ún-ró núu Dios, chí nì kana-ya xini-ro kí'in-ro núu núu luu tá'ú-yá tiñu. ¹³ Ja yúan, suni tú kájukuiñi-ri ja kánakuatá'ú-ri nuu Dios ja ní kajatá'ú-ró tú'un Dios nì kaka'an-ri. Te nì jini-ro já násu tú'un chaa kúu, chí jandáa máa tú'un Dios kúu, te máa tú'un-ún sátiñu iní roó ñayivi kákandjja. ¹⁴ Te máa-ró jíná'an-ró ñáni, ñn-ni káta'an-ro jíin tíku'nj ñuu Judea ja kákandjja-i nuu Dios jíin núu Cristo Jesús, chí nátu'un nì kando'o máa-i nì kasá'a chaa judío, te suni súan nì kando'o máa-ró ní kasá'a ñayivi núu-ro. ¹⁵ Chí judío-ún nì kaja'ni-dé máa Jító'o-yo Jesús jíin cháa nì kajani tu'un-ya ondé sáa. Te nì kachindikin-de ruu nì kakenda-ri, te tú kúsí iní Dios kásá'a-de, te kándónka-de sikí táká ñayivi. ¹⁶ Te kájasu-de ja ká'an-ri jíin ñayivi sán nación náva'a kaku-i. Te súan káskutú ná'in-de ku' a kuachi kándiso-de. Te sikí-dé nì chaa ndí-i-ni tu'un kití iní Dios.

Ja ní kuxio núu Pablo

¹⁷ Ko ruu jíná'an-rí, ñáni, a nì kàkuxio núu-rí nuu-ro, ko máá-ni-rí, nasu jín añú-rí. Te ví'i-gá kándúkú ndéé-rí kájítú iní-rí ja kuní-rí nuu-ro. ¹⁸ Te ja yúán ní kakuni-rí jaa-rí nuu-ro nùú, chí ruu Pablo, ñn uu jínu nì kuní ndija-rí, ko Satanás nì jasú nuu-rí jíná'an-rí. ¹⁹ Chí naún síkí káñukuu iní-rí, xí já kákusí iní-rí, xí já kúu premio ja sáñá'nu-rí máá-rí. Nasu máá-ró kákuu jian náún, hora kuifí-yó nùú máá Jító'o-yo Jesucristo kivi ndii-ya. ²⁰ Suu ja síkí róo te nduñá'nu-rí te kusí iní-rí jíná'an-rí.

3

Síkí tíñu nì sá'a Timoteo

¹ Ja yúán tú ní kándá-rí kundatu-ga-rí, te nì kasánda-ga-rí ja kéndoo máá-na-rí ñuu Atenas jíná'an-rí, ² te nì katáji-rí ñani-rí Timoteo, cháa játíñu nuu Dios síkí tú'un va'a Cristo, chí sátiñu ta'an-de jín-rí, kujaa-de nuu-ro náva'a sityja-de iní-ro jíná'an-ró, te ka'an ndá'ú-de jín-ró síkí tú'un kákandija-ró. ³ Náva'a nì ñn-ró ma náyu'ú-ro sá'a tundó'o yá'a, chí róo a kájini-ro ja síkí tú'un yá'a nì jani-ya yóo. ⁴ Chí onde ná káxiukú-rí jín-ró nùú, nì kakastu'ún-rí nuu-ro ja kóto ná'in-yó tundó'o, nátu'un nì kata'an-ro te a kájini-ro. ⁵ Ja yúán súni máá-rí tú ní kándá-rí kundatu-ga-rí, te nì táji-rí-de kujaa-de ja ná kuní-rí ndasa kákandija-ró, chí sanaa te nì jito nchaa máá-ún róo, te naa sáni tíñu nì kasá'a-rí. ⁶ Ko vina, a nì nchaa Timoteo nuu-rí ja ní jaa-de nuu-ro. Te nì nakani-de tu'un-ró nuu-rí jíná'an-rí ndasa kákandija-ró, te kákundá'ú iní-ro tá'an-ró, te nene kánuku'un va'a iní-ro rúu, te kákuu iní-ro kuní-ro nùu-rí, te suni súan kákuu iní-rí kuní-rí nuu-ro. ⁷ Ja yúán, te nì káundéé iní-rí, ñáni, nì sá'a tu'un ja kákandija-ró, vaša kájito-rí tundó'o, te kánandi'i-rí. ⁸ Te vina a nì kanani'in iní-rí te nú ká'jin nì'in-ró jín máá Jító'o-yo. ⁹ Te ndasa nákuatá'ú-rí nuu Dios ja síkí róo jíná'an-ró, síkí taká tu'un kusí iní-rí nuu Dios máá-yó ní kasá'a-ró. ¹⁰ Chí nduu nùú-ni kájikan ta'ú téyí-rí ja ná kuní-rí nuu-ro, te stá'an ndi'i-ga-rí ndéja kúmaní kándija-ga-ro. ¹¹ Ko máá Táa-yo Dios jín máá Jító'o-yo Jesucristo, ná chú'un íchi-yá ruu jakoyo-rí nuu-ro, kuní-rí. ¹² Te máá Jító'o-yo ná skuá'nu-ya róo te ná xnda-ya tú'un ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, jín taká-ga-i, suni nátu'un kákundá'ú iní-rí róo. ¹³ Náva'a násiyja-ya añú-ro, te ná kóo ndoo iní, náva'a tú kenda nì ñn kuachi síkí-ro nùú máá Táa-yo Dios kivi ncháa Jító'o-yo Jesucristo jín taká ñayivi ndóo-ya.

4

Ndasá sá'a-yó te kusí iní Dios

¹ ñn-na tu'un ío, ñáni. Ná ká'an nì'in-rí te ná ká'an ndá'ú-rí jín-ró síkí máá Jító'o-yo Jesús, chí nátu'un nì kakutu'a-ró ja ní kastá'an-rí nuu-ro, ndasa kánúú káka-ró, te kusí iní Dios sá'a-ró, súan ná kúkuu-ga-ro jín. ² Chí a kájini-ro naún tíñu nì katá'ú-rí nuu-ro síkí máá Jító'o-yo Jesús. ³ Chí kuní Dios ja ná kóo ndoo-ró, te ma káka téné-ró. ⁴ Te ná ñn ná ñn-ró ná kuní-ro ndasa koo jínú'ún-ró jín ñásí'í-ro, te koo ndoo-ña. ⁵ Te ma kaní xaan iní-ro jásí'í, nátu'un kásá'a ñayivi sñn nación ja tú kájini-i nuu Dios, ⁶ náva'a tú ní ñn-ró sáña'mu-ró, ní tú xndá'ú-ro ñani-ro síkí tú'un yá'a, chí máá Jító'o-yo kúu I'a nani'in tá'an-ya jín taká yuán, nátu'un nì kakachi kají-rí nuu-ro. ⁷ Chí tú ní kána Dios xini-yo ja kóo chá'an-yó, chí ja ná kóo ndoo-yó. ⁸ Núsáa te cháa ské'ichí tu'un yá'a, tú ské'ichi-de nuu cháa, chí sua nuu Dios, I'a nì ja'a-ya Espiritu Santo-ya nùu-yo. ⁹ Ko tú níni ja cháa-rí tutu nuu-ro síkí ja kunchaka maní tá'an-ró, chí a nì stá'an Dios nuu-ro ja kóo maní-ro jíná'an-ró. ¹⁰ Te suni súan kásá'a-ró jín taká ñani-yo ja káxiukú-de ñí nùú Macedonia. Ko káka'an ndá'ú-rí jín-ró, ñáni, ja ví'i-gá nánda-ga tu'un maní-ún iní-ro. ¹¹ Te ná cháa iní-ro kúxiukú ná'in-ró. Te ma kivi nduu-ro ingá tíñu. Te tñn-ró tíñu jín ndá'a-ro nátu'un nì katá'ú-rí tíñu nuu-ro. ¹² Súan sá'a-ró náva'a ná káka jínú'ún-ró jín ñayivi ká'jin sñn síkí, náva'a suni tú nandi'i-ró.

Kivi ncháa-ya jín ja náchaku-i

¹³ Suni kákuni-rí, ñáni, ja ná júku'un iní-ro síkí ñayivi kákixi, náva'a ma ndúku'a iní-ro nátu'un kásá'a sava ñayivi tú káñukuu iní-i. ¹⁴ Chí nú kákandija-yó ja ní jí'í Jesús te nì nachaku-ya, suni súan kinaki'in Dios ñayivi kákixi nuu ndá'a Jesús. ¹⁵ Chí ya'a kákastu'ún-rí nuu-ro jín tú'un máá Jító'o-yo, ja yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yo ondé kivi ncháa máá Jító'o-yo, ma kúxnuú-yó xná'an-ga nuu ñayivi kákixi-ún. ¹⁶ Chí máá Jító'o-yo, nuu-ya kí-ya íchi ándiví, te kana jaa-ya, te ka'an jaa ndajá'a ñá'nu ándiví, te nde'e clarín máá Dios. Te nachaku xna'an-ga taká ndíyi nuu ndá'a Cristo. ¹⁷ Yúan-na te yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó, ñn ká'nu-ni kaña-ya yóo kí'in-yo jín-yá ma'ñu víkó nu'ún. Te kita'an-yo máá Jító'o-yo sava ándiví. Te súan kunchaa-yo ñí káni jín máá Jító'o-yo. ¹⁸ Te jín tú'un yá'a ná ká'an ká'nu-ró jín tá'an-ró núsáa.

5

¹ Ko sikí kuiá jíin kivi, tú níni cháa-rí tutu nuu-ro, ñáni. ² Chì a kájini va'a-ró já kivi ncháa máá Jító'o-yo, koo nátu'un cháa ñakuí'ná ákuáa. ³ Te nú káka'an-i: Vina te ná'in-ni ío, te ma kíi tundó'o. Yúan-na te ñin sanaa-ni te chaá tundó'o sikí-i ja náa-í, nátu'un sikí ñá'an já já'ncha skáku-ña, te súan ma kúu kaku kuti-í jíná'an-í. ⁴ Ko máa-ró ñáni, nasu ká'jin-ró ñúña. Te ja yúan ma jínú-ya nátu'un ñakuí'ná sikí-ro kivi-ún. ⁵ Chì taká róo kákuu-ró se'e ñundijin jíin se'e ndúu, nasu se'e akuáa ni nasu se'e ñuñáa kákuu-yó. ⁶ Núsáa te ma kusú-yo nátu'un sava-ga-í. Chì sua ná kúndito-yó, te ná kóo kuándí'i-yo. ⁷ Te ñayivi kákixi, chì akuáa kákixi-í, te ñayivi kánajini, chì akuáa kánajini-í. ⁸ Te máa-yó, chì se'e ndúu kákuu-yó, te ná kóo kuándí'i-yo. Te ná kú'un-yó tú'un kándija jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an, nátu'un ñin su'nu káa. Te ná kú'un-yó tú'un kuñukuu iní-yo káku-yó, nátu'un kachini káa. ⁹ Chì Dios, tú ní teta'an-ya yóo ja koto u'u-ya yóo, chì sua ja ná káku-yó sá'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁰ Te l'a-ún ñi j'i-ya já yóo, nává'a kunchaa ká'nu-yó jíin-ya, vasa kusu-yo xí kúndito-yó. ¹¹ Ja yúan ná ká'an ndée-ró jíin tá'an-ró. Te ná síyja-ró tá'an-ró, nátu'un kákuu-ró jíin.

Consejo Pablo

¹² Te káka'an nda'ú-rí jíin-ró ñáni, ja kuándatu-ro núu cháa kásatiñu jíin-ró, te kátá'ú-de tiñu nuu-ro já cuenta máá Jító'o-yo te kákana jíin-de nuu-ro. ¹³ Te ná kóo ja jíin'ún xáan-ro núu-dé, te koo maní-ro jíin-de sikí tiñu kásá'a-de. Te vindáa vinené ná kúxiuku-ró jíin tá'an-ró. ¹⁴ Te káka'an nda'ú-rí jíin-ró ñáni, ja kána jíin-ró núu cháa kájika ñáa, te ka'an ká'nu-ró jíin cháa tú kua'a iní, te kutuu-ró cháa vitá iní, te koo paciencia iní-ro jíin táká-í. ¹⁵ Te nde'é-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jíin ní ñin ñayivi, nú ñi sá'a ndiva'a-í jíin-ró, chì sua nene ná ndúkú-ró tiñu ja kée va'a jíin tá'an-ró, jíin táká-í. ¹⁶ Te nene ná kóo si'í iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ma júkuiñi-ro já jikán ta'u-ro. ¹⁸ Ná nákuatá'ú-ró nú naún ndi'í kúu, chì súan kuní Dios ja sá'a-ró núu Cristo Jesús. ¹⁹ Ma kasú-ro núu máá Espiritu. ²⁰ Ma sájá'a iní-ro núu tú'un kájani-í tu'un-ya. ²¹ Ná koto nchaá vii-ro taká-ni, te nú ja vá'a kúu, te kutiñ iní-in-ró, ²² te nú ja ú'u kúu, ma kivi nduu-ro jíin. ²³ Te máa Dios, l'a ndiso tu'un kuaká'nu iní, nasándoo ndi'í-ya iní-ro jíná'an-ró. Te kundito kútu-ya iní-ro, añú-ro, jíin yíki kúñu-ró, nává'a tú nakuxndí-ya sikí-ro kivi ncháa máá Jító'o-yo Jesucristo. ²⁴ Te bueno skíkuu máa-ya, l'a ñi kana xiní-ro, te súan sá'a-ya. ²⁵ Ñani jíná'an-ró, kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-rí. ²⁶ Nú káka'an-ro jíin ñani-yo, te ndoo titú-ro-í. ²⁷ Káka'an ñi'in-rí jíin-ró jíná'an-ró sikí máá Jító'o-yo, ja ká'u-ró tutu yá'a nuu taká ñani-yo, chaá ká'jo ndoo. ²⁸ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máa-rí kákuu Pablo jíin Silas jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'nj kákandjia ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jito'o-yo Jesucristo. ² Tu'un luu ío inji-ya jíin tú'un kuaká'nu inji ja kí nuu máa Táa-yo Dios jíin núu máa Jito'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró.

Dios kúu I'q sándaq va'a tiñu-yó

³ Kánakuatá'ú nini-ri nuu Dios ja sikí róo ñáni. Súan ío va'a, chi kuakukútu-gá-ro jíin tú'un kákandjia-ró, te bueno káundá'ú inji-ro tá'an-ró. ⁴ Ja yúan kákusij iní-ri ja sikí róo jíná'an-ró, hora kánakani-ri tu'un-ró núu tíku'nj máa Dios, ndasa kákandjia-ró, jíin ja ká'jin nj'in-ró, vaša káchindikij-ini róo, vaša káta'an-ro túndó'o. ⁵ Yúan kúu in tunj ja sándaq ndaa-ya-í, náva'a nani'jin tá'u-ro nájaa-ro iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, chi ja sikí yúan kándo'o-ró. ⁶ Chi ío va'a ja súni jíin túndó'o nachunáa Dios nuu ñáyivi káxndó'o róo. ⁷ Te róo, ñáyivi kándo'o, in ká'nu-ni ndetatú-ro jíin-ri jíná'an-ri sá'a-ya kivi ja ndii ndijin Jito'o-yo Jesús ichi ándivi, jíin táka ndajá'a-ya ja ká'io nj'in téyí. ⁸ Te jíin yáa ñu'un kii-ya, te xndó'o-ya ñáyivi tú kájito nuu Dios, jíin ñáyivi tú kájandatú nuu tú'un va'a máa Jito'o-yo Jesucristo. ⁹ Te máa ñáyivi-ún ndo'o-i ja náa-í ní káni sá'a-ya, jíin ja má kúu kivi koyo-i nuu kánchaa máa Jito'o-yo jíin núu lúu ndii ncháa fuerza-ya. ¹⁰ Súan sá'a-ya kivi ncháa-ya ja ndúñá'nu luu-ya sá'a taká ñáyivi ndóo-ya, te náva'a naa iní sava ñáyivi ndé'é-i nuu-ya kivi-ún sá'a taká ñáyivi kákandjia nuu-ya, chi nj kákandjia-ró tú'un ndaa nj kákastu'ún-ri nuu-ro. ¹¹ Ja sikí yá'a, te nene kájikan ta'u-ri ja ja'a róo, náva'a Dios máa-yo kuva'a inji-ya jíin-ró ja ní kana-ya róo. Te taká tiñu va'a kákuni-ro ná skíkuu-ya jíin-ró, jíin fuerza-ya, te suni jíin tiñu kásá'a-ró, jíin tú'un kákandjia-ró. ¹² Náva'a ná nákana jaa-i sí'ví máa Jito'o-yo Jesucristo sá'a-ró jíná'an-ró, te suni kuatú'ún-i róo sá'a-ya, chi súan sá'a tu'un luu ío inji Dios máa-yo jíin ja ío inji Jito'o-yo Jesucristo.

2

Sikí ñáyivi náa kivi ndii Jesús

¹ Te vina káka'an ndá'u-ri jíin-ró, ñáni, sikí ja ndii máa Jito'o-yo Jesucristo jíin ja ndútutú-yo núu-ya, ² ja má nátu'u yachj inji-ro, ni ma kúku'a inji-ro sá'a in ja jka kuu, xí tú'un, xí tutu ja sá'a sikí-i ja rúu táji, cuenta sikí ja á nj kuyani ndaa kivi máa Jito'o-yo. ³ Ma kuá'a-ró tú'un ja xndá'ú kuti ní in-i róo. Chi ma cháa kivi-ún onde núu ndu'ichj inji kua'a-í-ya, te suni onde ná kenda ndijin máa cháa ja xín kuáchi, chi máa cháa ta'nu ndatu kúu-de. ⁴ Te ndonda-de kasu-de nuu táka ja káskúnáni-i Dios, jíin núu ja káchiñ'ún-i. Ja yúan te nungoo-de inji ve'e ij Dios, te ka'an-de ja Dios kúu máa-de. ⁵ Á tú kánuku'un inji-ro ja onde ná kánchaa-ga-ri jíin-ró, nj ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te vina a kájinj-ro ndéja kúu ja jasú nuu-dé, náva'a onde ná jaa kivi máa-de te kenda ndijin-de. ⁷ Chi máa tú'un sa'í xín kuáchi, a yáji ní'ni kua'an, ko ío ja jasú nuu vina, onde ná kúxio-ún. ⁸ Yúan-na te kenda ndijin máa cháa xín kuáchi-ún. Te máa Jito'o-yo ká'ni-yá-de nini jíin máa ja tiví tachj-ni-ya, te nini ja ndii ncháa kenda ndijin-ya, te xnáa-yá-de. ⁹ Te cháa-ún kii-de sá'a Satanás, te jíin fuerza nj'in xaan, jíin tunj, jíin tiñu ñá'nu sá'a sikí-ni-de. ¹⁰ Te jíin táka tiñu tú jka ndaa, te tin yátá-de ñáyivi náa, kuáchi ja tú ní kájatú'ún-i kumani-í jíin tú'un ndaa, náva'a kaku-i sá'a-ya núu. ¹¹ Ja yúan te skii Dios inji-i, te kuáa xini-í, ja kándjia-i in tu'un xndá'ú, ¹² náva'a nakuxndii-ya sikí taká-i ja tú kákandjia-i tu'un ndaa, chi sasua kákusij iní-i jíin tiñu tú jka ndaa.

Máa-ya kúu I'q skíkuu

¹³ Nene kánakuatá'ú nini-ri nuu Dios ja'a róo, ñáni, ja kúndá'ú inji Jito'o-yo róo. Chi máa Dios nj kaji-ya róo onde ná xnáñúu náva'a kaku-ró, te suni jíin Espiritu-ya ndúndo inji-ro te kandjia-ró tú'un ndaa. ¹⁴ Ja yúan ní kana-ya xini-ro jíná'an-ró ní sá'a tu'un va'a káka'an-ri, náva'a jaq-ro nú ndii ncháa kánchaa Jito'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Núsáa te kuiñi nj'in-ró ñáni, te kutiin nj'in-ró tú'un nj kákatu'a-ró, kúu jíin tú'un xí jíin tutu-ri. ¹⁶ Máa Táa-yo Dios kúu I'q nj kúndá'ú inji yóo, jíin ja ní ja'a-ya tú'un koo ndéé iní-yo ní káni, jíin ja kúñukuu va'a inji-yo sá'a tu'un luu ío inji-ya. Te máa-ya, onde jíin máa Jito'o-yo Jesucristo, ¹⁷ ná násándéé-ya inji añu-ro jíná'an-ró, te ná síyja-ya róo sikí tú'un jíin sikí tiñu va'a.

3

¹ Ñin-na tu'un ío, ñáni. Ná kakán ta'u-ro jíná'an-ró já'a-rí jíná'an-rí, náv'a yachi ná kuichá nuu tu'un máá Jító'o-yo kí'in, te ná kuátú'un-i, ná tu'un nuu máá-ró jíná'an-ró, ² te suni náv'a ná káku-rí iní nda'a cháa ñáá jíin cháa kástá'an ruu jíná'an-rí, chí nasu ndí'i-de kákandíja. ³ Ko bueno skíkuu máá Jító'o-yo. Te ná siyíja-ya iní-ro, te koto-ya róo nuu kúni nuu ku'a. ⁴ Te kájani ndíja iní-rí, sá'a máá Jító'o-yo, já kákuu-ró jíin tíñu ní katá'ú-rí nuu-ro te kukuu-ga-ro jíin. ⁵ Te máá Jító'o-yo, ná stá'an-ya núu añú-ro ndasa koo maní-ro jíin Dios, te ndasa kundiso-ró paciencia Cristo.

Sikí cháa kúxí

⁶ Ko katá'ú-rí tíñu nuu-ro, ñáni, jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo, ja kúxio-ró núu táká ñani-yo já kájika kuu katá-ni-de, chí nasu súan ní kástá'an-rí nuu-ro. ⁷ Chí a kájini máá-ró ndasa kánúu ndáku-ró rúu, chí tú súan ní kájika kuu katá-ni-rí nuu-ro jíná'an-ró. ⁸ Ni tú ní káyee sáni-rí staq sikí ní ñin-ró, chí sua ní kaja'ni-rí máá-rí jíin tíñu, te ndúú ñúú-ni ní kasátiñu-rí, te tú ní kúnini iní ní ñin-ró ní kasá'a-rí. ⁹ Nasu já túu derecho-rí kakan-rí núu. Chí sua kuni-rí kuu-rí ñin ejemplo nuu-ro ndasa ndaku-ró rúu. ¹⁰ Chí onde ná káxiukú-ga-rí jíin-ró, te ní katá'ú-rí tíñu yá'a nuu-ro, ja nú ndé ñin ñayivi tú kuni-i sátiñu-i, te ma kée-í núsáa. ¹¹ Chi ní kajini tu'un-rí ja kájika kuu katá-ni sava-i jíin-ró, tú kásatiñu kuti-í, chí sasua kájika kuu-i kándúkú tú'un-ni-i tá'an-i. ¹² Te nuu ñayivi-ún katá'ú-rí tíñu, te káka'an nda'ú-rí jíin-i sikí máá Jító'o-yo Jesucristo, ja ná'in-ni ná kóo-i, te ná sátiñu-i, te ní'in-í kee-í sikí máá-i. ¹³ Te róo jíná'an-ró ñáni, ma kuítá-ro já kasá'a-ró tíñu va'a. ¹⁴ Te nú ndé ñin-i tú kuni-i kuandatu-i nuu tú'un-rí ja ká'an carta yá'a, kunchaa nuu-ro-í te ma kétá'an-ró jíin-i jíná'an-ró, náv'a ná kúka nuu-í. ¹⁵ Ko ma kóto u'u-ro-í, chí sua kana jíin-ró núu-í ná tu'un nuu ñin ñani-ro. ¹⁶ Te máá Jító'o-yo, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, nené ná kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní-ro jíná'an-ró jíin táká-ni modo. Te máá Jító'o-yo ná kúnchaq-ya jíin táká-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ruu, Pablo, áchi-rí ja ná sándéé iní-ro te cháa nda'a máá-rí, chí ya'a-ni kúu ñin tuní ja chísó-rí nuu táká-ni carta-rí. Chí súan cháa-rí. ¹⁸ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin táká róo jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

**LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A
TIMOTEO
YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL
NUU TIMOTEO**

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chí súan nì tá'ú tíñu Dios, I'á náma yóó, jíin Jító'ò-yo Jesucristo, ja kañukuu inì-yo-yá. ² Cháa-rí tutu yá'a nuu Timoteo, se'e ndija-rí ja ní skándija-rí: Tu'un luu ío inì-ya, jíin tú'un kúndá'ú inì-ya, jíin tú'un kuaká'nu inì ja kíi nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'ò-yo Cristo Jesús, ná kóo jíin-ró.

Sikí ñáyivi sún sún sa'an

³ Nátu'un nì ka'an ndá'ú-rí jíin-ró ja ná kéndoo-ró ñúu Éfeso ná nì ki'in-rí ichi kuá'an-rí ñuu Macedonia, ja ná ka'an nì'in-ró jíin sáva-i, te suni ka'an tuku-rí ja má stá'an-i sún sún nuu sá'an, ⁴ ni ma kuá'a-i tu'un ja ná ndúkú kuáchí-i sikí cuento, jíin sikí jíchi tu'un tá'an. Chí sua nákaa-ga kua'an, te skuikín tixín, lugar ja yja-ga tu'un kándija-yó núu Dios sá'a. Achí-rí. ⁵ Ya'á kúu ja kuní-rí tá'ú-rí tíñu nuu-ro, ja ná kúndá'ú inì-ro-í jíin tú'un koo ndoo inì-ro, jíin tú'un koo va'a inì añú-ro, jíin tú'un kándija ja tú yóso yú'u. ⁶ Ja sikí yúan kájika yátá sáva-i, te kákusiin inì-i kájukuíñi-i sikí tú'un ja tú ní'in tíñu. ⁷ Kákuni-i kuu-i maestro ley, ko ni tú kájuku'un inì-i naún tu'un káka'an-i, ni naún tu'un kájani nì'in-i. ⁸ A kájinì-yo ja ío va'a ley, ko nú koo káji iní-ro jíin. ⁹ Chí a jiní-yo ja ley, tú ní kúva'a ja ndóna sikí ñáyivi vá'a, chí sua ndóna sikí ñáyivi ñáá, sikí ñáyivi tú kájanatu, sikí ñáyivi tú káchiñú'un-i-ya, sikí ñáyivi kásá'a kuachi, sikí ñáyivi kándaa ndiva'a jíin ñáyivi chá'an, sikí ñáyivi kája'ni táa náa, jíin sikí ñáyivi kája'ni ndíyi, ¹⁰ sikí ñáyivi kájika téné, sikí xí'ncha, sikí ñáyivi sáku'na ñáyivi, sikí ñáyivi káxndá'ú, sikí ñáyivi kását'ún, jíin sikí sáva-ga tu'un ja tú káni tá'an jíin tú'un máa-ya ja ío ndéé ndanu. ¹¹ Chí tu'un-ún kúu máá tú'un va'a luu xaan ja vái nuu máá Dios, I'á ij. Te sikí tú'un-ún nì chaa tíñu-ya rúu.

Tíñu nì chaa-ya sikí Pablo

¹² Te nákuatá'ú-rí nuu máá I'á nì ja'a fuerza inì-rí, kúu Cristo Jesús Jító'ò-yo, te nì nakani inì-ya ja cháa skíkuu va'a kúu-rí, te nì chaa tíñu-ya rúu. ¹³ Ko onde sáá núu, chí nì ka'an ndiva'a-rí, te nì chindikín-rí-i, te nì stuji-rí-i. Ko nì kundá'ú inì-ya rúu, chí tú jiní-rí te nì sá'a-rí, te ní tú ní kándija-rí sáa. ¹⁴ Ko tu'un luu ío inì máá Jító'ò-yo, nì ndea-ga inì-rí jíin tú'un kándija, jíin tú'un kúndá'ú inì Cristo Jesús ruu. ¹⁵ Chí ío va'a ja ná kuatá'ú táka-i tu'un ndaa yá'a, ja Cristo Jesús nì kii-ya iní ñuyivi, nává'a nama-ya ñáyivi kándiso kuachi, te ruu kúu máá ja ní kaa-ga nì sá'a. ¹⁶ Ko nì kundá'ú inì-ya rúu, nává'a jíin rúu ja ní kaa-ga nì sá'a-rí, te kuní-i ndasa ío xaan paciencia inì Jesucristo, nává'a kuu-rí ñn muestra nuu ñáyivi kúkuéé-ga kándija-i nuu-yá, te nani'in tá'u-i kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Núsáa te ní káni ní kuá ná ka'an jíinú'un-yo te ná nákana jaa-yó máá Rey, I'á ndíto chakú ní káni, ja tú jí'i-ya, ja tú kúu ndé'é ndijin-yo núu-yá, ja máá ñn-ni-ya kúu Dios ndíchi. Amén. ¹⁸ Hijo, súan tá'ú-rí tíñu nuu róo Timoteo. Chí jíin kivi ní kaka'an-i ja kúndij máá-ró. Te jíin tú'un nì kaka'an-i-ún, te ná skíkuu va'a-ró jíin tíñu jíku-ró. ¹⁹ Te kándija nì'in-ró, te ná káni va'a inì añú-ro, chí tu'un yá'a nì kaské'ichi sava-i, te nì kásijita-i máa-i nuu tú'un kándija. ²⁰ Te chaa yúan, Himeneo jíin Alejandro kákuu-de, ko nì chí'i-rí-de nda'a Satanás, nává'a ná skuá'a-de inga jínu ma ká'an ndiva'a-ga-de.

2

Ndé cuenta kakan ta'u-yo

¹ Te ví'i-gá ka'an ndá'ú-rí jíin-ró núsáa, ja ná kakan ta'u-ro ja'a táka ñáyivi. Ka'an ndá'ú-ro jíin-yá ja kúu máa-i, te kakan-ro nú naún jínu ñú'ún-i, ko nene ná nákuatá'ú-ró ja kúu máa-i. ² Suni ná ka'an-ro ja'a táka rey jíin ja'a táka chaa kakuñá'nu, nává'a ná kúxiukú ná'in-yó, te ná kóo paz nuu-yo, te chíñú'ún-yó-yá, te koo ja jíinú'ún-yó núu táka-ni. ³ Chí ya'á kúu ja ío va'a te sá'a ja játa'an inì Dios, I'á náma yóó. ⁴ Te máa-ya kuní-ya ja táka ñáyivi ná kaku-i, te ná kuní-i ndasa káa máá tú'un ndaa. ⁵ Chí ío ñn-ni Dios, suni súan ío ñn-ni I'á ka'an ja'a táka ñáyivi onde nuu Dios, te I'á-ún, máá cháa Jesucristo kúu-ya. ⁶ Te I'á-ún nì soko-yá máa-ya ja ní nakuaan-ya táka yóó, te onde máá kivi-ún, nì kenda testigo sikí I'á-ún. ⁷ Te ja sikí yúan ní jani-ya rúu ja kúu-rí apóstol nává'a kani-rí tu'un. Chaa jiní stá'an va'a nuu ñáyivi sún nación kúu-rí. Te jandáa ká'an-rí, te a jiní máa Cristo tú xndá'ú-rí. ⁸ Te kuní-rí ja ndéni nì kuu, te ná kakan ta'ú táka chaa jiná'an-de. Te ná kóo ndoo nda'a-dé ndukan-de. Te ma kiti inì-de, te

ni ma kánaa-de. ⁹ Suni súan taká ñasi'í, ná kasú va'a-ña máa-ña jíin sá'ma jíinú'ún, ja tú kuka nuu iní-yo sá'a. Te nasu sáluu-ña máa-ña jíin lázo, xí oro, xí perla, xí sá'ma ncháa ya'u. ¹⁰ Chí sua ná sáluu-ña máa-ña jíin tíñu jíinú'ún sá'a-ña, nátu'un kánúú sá'a taká ña'an já káka'an-ña já káchiñú'ún-ña máa-yá. ¹¹ Te ñasi'í, náskuá'a-ña kasú-ña yú'u-ña, te ma ndúkú-ña tá'u-ña tíñu. ¹² Chí tú já'a-rí tu'un ja kánduu ñasi'í stá'an-ña, ni tú tá'u-ña tíñu nuu cháa, chí ná'in-ni ná kóo-ña. ¹³ Chí Adán nì sává'a-ya xná'an-ga, te vása ní sává'a-ya Eva. ¹⁴ Chí tú ní xndá'ú ja'ú Adán, chí sua ñasi'í-de nì kandija-ña, te nì sáña'mu-ña. ¹⁵ Ko kaku-ña sá'a ja júku'un se'e-ña, te nú túu sía-ña tú'un kándija-ña jíin tú'un kúndá'ú iní-ña, jíin tú'un koo ndoo iní-ña, jíin tú'un ja tú kuka nuu-ña sá'a.

3

Ndasaa koo chaqa ndito tiku'ni

¹ Tu'un ndaa kúu ya'á: Nú ñin chaqa kuní-de kuu-de chaqa kundito tiku'ni, bueno tíñu ndúkú-de. ² Núsáa te níni ná kóo jíinú'ún cháa kundito-ún, náva'a tú ndenda kuachi sikí-dé. Te ñin máa tú'ún-ni ñasi'í-de ná kóo, te koo ndito iní-de, koo kuándí-de, koo kají iní-de, kundá'ú iní-de ñayivi jiká, te koo ñama iní-de stá'an-de. ³ Ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi. Ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. Chí sua ná kóo paciencia iní-de. Ma kútixín-de. Ma kútóo iní-de. ⁴ Te jíinú'ún ná tá'u-de tíñu iní ve'e-de, te ná kúñava'a-de se'e ja skíkuu-i tíñu tá'u núu-í jíin ja kóo jíinú'ún-i. ⁵ Chí chaqa ja tú jíiní-de tá'u jíinú'ún-de tíñu iní ve'e-de, ndasa kongo-de tiku'ni Dios núsáa. ⁶ Ko ma kúu kivi ñin chaqa jáa. Te nú túu, chí sanaa te sávi-xi-de máa-de te ndonda ja'ú sikí-dé. ⁷ Suni kánúú já kúu-de ñin chaqa ja kuátú'ún ñayivi-dé, vasa ká'jin-i ñin inga sikí, náva'a ma kuakú nchaq-i-de, ni ma tñn yátá já'u-de.

Ndasaa koo chaqa jatíñu nuu tiku'ni

⁸ Suni súan chaqa kájatíñu nuu tiku'ni kákandija, ná kóo jíinú'ún-de, ma kóo tilakuá-de, ma kóo ká'vá-de, ni ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. ⁹ Ko ná kóo ndoo iní añu-de, te ná kundij n'i-de jíin tú'un sá'í kákandija-yó. ¹⁰ Te chaqa ya'a, suni kuní ja kóo nchaq-yo-dé xna'an-ga, náva'a kuní-yo nú túu kuachi yí'i sikí-dé. Yúan-na te kuu kuatíñu-de. ¹¹ Suni súan ná kóo va'a iní taká ñasi'í, ma ndúkú tú'un-ña tá'an-ña, te ná kóo kuándí-ña, te ná skíkuu-ña taká nañun tíñu kúu. ¹² Chaqa kájatíñu nuu tiku'ni, suni ñin-ni ñasi'í-de ná kóo, te ná tá'u'ú va'a-de tíñu nuu sé'e-de jíin núu taká iní ve'e-de. ¹³ Chí chaqa kájatíñu va'a, sua skákuu-ga-de máa-de kua'an-de, te káchundéé-gá iní-de sá'a-de sikí tú'un kákandija-yó núu Cristo Jesús. ¹⁴ Tu'un ya'a cháa-rí kujaa nuu-ro. Te ñúkuu iní máa-rí jaq yachi-rí nuu-ro. ¹⁵ Ko sanaa te kúkuéé-ga te jaq-rí nuu-ro. Te ja yúan cháa-rí ya'á, náva'a kuní-ro ndasa kánúú káka-ró jíin ñayivi káchiñú'ún-Dios. Chí yúan kúu tiku'ni Dios, I'a chakú. Te yúan kándituu te kásákútu-gá máa tú'un ndaa. ¹⁶ Ndaa ká'an-rí, ja yíi xaan káa máa tú'un sa'í káchiñú'ún-yó: Ní kenda ndijin Dios jíin yiki kúñu-ya. Te nì kendoo ndaa-ya ní sá'a máa Espiritu. Ní kajiní ndaja'a-yá nuu-yá. Ní jicha nuu tu'un-ya núu ñayivi ñin nación. Ñayivi ñuyivi ní kákandija-i nuu-yá. Ní ndaa-ya kuá'an-ya núu lúu ndíi ncháa nì sá'a Dios.

4

Sikí tú'un ndu'ichí iní

¹ Ko máa Espiritu, a kástu'ún kají núu-yo, nú ná kúyani ndi'i kivi iní ndu'ichí iní sava-i jíin tú'un kákandija-i. Te kuatu'ún-i máa já ká'an tu'un xndá'ú jíin sá'an tachí. ² Kundiso-i uu xiní, te ka'an-i tu'un tú'ún, chí ndukava iní añu-í. ³ Ma kuá'a-i tu'un tanda'a-yo, ni ma kuá'a-i tu'un kee-yo sáva ndeyu ní sá'a Dios ja kuní máa-yá ja ná n'i'in cháa kákandija jíin cháa kajiní ichi ndaa, chí kánakuatá'ú-de nuu-yá te káyee-dé. ⁴ Chí taká ja ní sá'a Dios ío va'a, te ma kúu ské'ichí-yo, te nú ná nákuatá'ú-yo núu-yá te ná kée-yo. ⁵ Chí jíin tú'un Dios, te jíin tú'un kakan ta'u-yo núu-yá, te a nì ndundoo-ni ndeyu-ún.

Chaqa jatíñu va'a nuu Jesucristo

⁶ Ko nú tu'un ya'a kástu'ún-ró núu taká ñan-yo, chaqa jatíñu va'a nuu Jesucristo kúu-ró nú súan, chí a nì tñn tu'un kándija-ró-ún iní-ro, onde jíin sá'an va'a ja bueno skíkuu-ró. ⁷ Ko taká tu'un yúkú, jíin taká tu'un aná'an, ná skána-ró kí'in, te ná skuá'a-ró máni tu'un ja chíñú'ún-yó máa-yá. ⁸ Tíñu ja skuá'a-yó ndúndéé yiki kúñu, chí yakú-ni n'i'in tíñu. Ko tu'un chíñú'ún-yó máa-yá, chí taká-ni modo n'i'in tíñu, chí vida ya'a jíin vida chaqa, bueno kee sá'a. ⁹ Tu'un ndaa kúu tu'un ya'a, te ío va'a ja ná kuatá'ú taká-i. ¹⁰ Chí sikí ya'a kúu ja kásatíñu n'i'in-yó, te kándo'o-yó, chí káñukuu iní-yo já kúu máa Dios, I'a chakú, chí máa-yá kúu I'a náma taká ñayivi, ko ví'i-gá náma-ya ñayivi kákandija nuu-yá. ¹¹ Tu'un ya'a ná stá'an-ro, te tá'u-ró tíñu. ¹² Ma kuá'a-ró tú'un ja kújá'a iní ní ñin-i koto-i róo vasa súchí-ró. Te ná kóo va'a-ró, náva'a

ñayivi kákandjja kuu ndaku-i róó jín tú'un ká'an-ro, jín modo jka kuu-ró, jín tú'un kúndá'ú inj-ro-í, jín tú'un kándjja-ró, jín tú'un ndoo inj-ro. ¹³ Nini kúkuéé-ga-ri te jaa-ri, te ná kuitú iní-ro ká'u-ró tutú nuu-í, ná kána jín-ro núu-í, ná stá'an-ro tú'un nuu-í. ¹⁴ Mā kúkúxí-ró jín tá'u ní n'in-ro, chí chaa kákuu nuu, nī chaa-de nda'a-dé xinj-ro, te nī kutá'u-ro yúán, nátu'un nī kaka'an-de onde kiví ní kuu-ún. ¹⁵ Ná kúndee tú'un yá'a xinj-ro. Te kukuu nī'in-ró jín, náva'a ná kuni taká-i ndasa bueno kuayija-ró jín. ¹⁶ Te koto vá'a-ró máá-ró jín tú'un stá'an-ro. Mā síq-ro. Chí nú súan ná sá'a-ró, te bueno nama-ró máá-ró jín taká ñayivi chú'un inj tú'un ká'an-ro.

5

¹ Mā kána jín-ro núu cháa ñá'nu, chí sua ká'an ndá'ú-ro jín-de nátu'un jín táq-ro. Te nuu cháa súchi, ká'an-ro jín-de nátu'un jín ñani-ro, ² te nuu ñá'an ñá'nu, nátu'un jín náq-ro, te nuu ñá'an súchi, nátu'un jín kuá'a-ró. Te tú'un ndoo ndatu'ún-ro. ³ Te ná ká'an jínú'ún-ró jín ñá'an kákendgo ndá'ú, te nú nī kákendgo ndá'ú ndija-ña. ⁴ Ko nú ñin ña'an kékendgo ndá'ú ío se'e-ña, xí se'e tǐjání-ña, ná kútu'a súchi yá'a xna'an-ga kundiso jínú'ún-i responsable máá-i inj ve'e-i, te ná nákotó-i táq-i náq-i, chí súan jata'an inj Dios. ⁵ Te nú ña'an já ní kékendgo ndá'ú ndija kúu-ña, te máá ñin-ña, te ñúkuu inj-ña Dios, te nene ká'an nda'ú-ña jín-yá te jilkán ta'u-ña ndúú ñúú-ni nuu-yá. ⁶ Ko nú ña'an jka sikí tú'un sǐj iní kúu-ña, vaša chakú-ña, ko nátu'un a nǐ jǐ'í-ña. ⁷ Tú'un yá'a ná tá'ú-ró tǐnu nuu-í, náva'a tú ndenda kuachi sikí-i. ⁸ Te nú ñin cháa tú ndító-de tá'an-de, te ví'í-gá nú jín tá'an máá-de inj ve'e-de, te a nǐ ské'ichǐ-de tú'un kándjja-de nú súan, te cháa ñáá-ga kúu-de vásá ñin cháa tú kándjja. ⁹ Mā sá'a-ró cuenta já ñá'an ní kékendgo ndá'ú kúu-ña, te nú té jǐnu-ga-ña uní xiko uxǐ kuǐa-ña, jín já máá ñin-ni yǐi-ña nǐ nchaka-ña, ¹⁰ jín já kájatú'ún vá'a-i já bueno tǐnu nǐ sá'a-ña, jín já ní skuá'nu-ña se'e, jín já ní kundá'ú iní-ña ñayivi jǐká, jín já ní nakacha-ña já ñayivi kákandjja, jín já ní chindéé-ña ñayivi káta'an tǐndó'o, jín já ní'in nǐ jka-ña jín taká tǐnu va'a. ¹¹ Ko ña'an súchi já kékendgo ndá'ú-ña, mā kuátá'ú-ró-ña, chí nú a nǐ kǐsǐkǐ ncháq-ña sikí Cristo, yúan-na te kákuñ-ña já nátanda'a tuku-ña. ¹² Nú súan, te ta'nu ndatu-ña sá'a máá-ña, chí tú ní skíkuu-ña tú'un nǐ keyu'u-ña xnáñúú. ¹³ Te suni káskuá'a-ña kée kúxí-ña, kájika-ña ndíta'an ve'e, te nasu máá ñin já kée kúxí-ña, chí suni sikí cuentú-ni kájika kuu-ña, te kǐvi nduu-ña ká'an-ña tú'un já tú ío va'a. ¹⁴ Núsáá, te taká ñasǐ'í súchi kákendgo ndá'ú, kuni-rǐ já ná nátanda'a-ña, náskuá'nu-ña se'e-ña, ná kóto va'a-ña ve'e-ña, te mā kuá'a-ña lugar já ká'an ndiva'a já'ú sikí-yo. ¹⁵ Chí sava-ña a nǐ kǐjka yátá-ña, te nǐ kandikǐn-ña yatá Satanás kája'an-ña jín. ¹⁶ Ko nú ñin cháa kándjja, xí ñin ña'an kándjja, káñava'a tá'an já kákuu ña'an ní kékendgo ndá'ú, ná kóto-de-ña, te mā cháa-de carga sikí tǐku'nǐ kákandjja, náva'a ní'in tǐku'nǐ ñajjín kúu ña'an kákendgo ndá'ú ndija. ¹⁷ Ná kóo jǐñú'ún xáan-ro núu cháa kákuu nuu, te nú kátá'ú vá'a-de tǐnu, ko ví'í-gá jǐñú'ún ná kóo-ró núu-dé nú kájani nǐ'in-de tú'un jín já kástá'an-de. ¹⁸ Chí áchǐ máá tutú ij: Mā chú'un-ró ñunu yú'u xndikǐ jǐkó, áchǐ. Te: Chaa sátǐnu kiví, chí ío derecho-de já kǐ'in-de ya'u-de, áchǐ. ¹⁹ Mā kuátá'ún-ró ní ñin kuachi sikí cháa kúu nuu, chí onde nú ío uu xǐ uní testigo. ²⁰ Te ñayivi kúkuu jín kuachi, kana jín-ro núu-í, ko ná kuni jín núu taká-i, náva'a suni ná yú'ú sava-ga-i. ²¹ Ko onde jín Dios, jín máá Jító'o-yo Jesucristo, jín taká ndajá'a-yá já ní kǐjǐ-ya, ká'an nǐ'in-rǐ tú'un yá'a jín-ro, já ná skíkuu va'a-ró, te mā kúnchaa nuu-ro-í, mā ñin-i kaa ñin-i kuun koto-ró núu-í. ²² Mā xndée yachǐ-ro ndá'a-ro xiní ní ñin-i, te mā kǐvi nduu-ro kuachi jín ingá ñayivi. Koto va'a-ró máá-ró náva'a ná kékendgo ndoo-ró. ²³ Vina te ñǐ-gá kua'an-yo, mā kó'o-ga-ro máni máá ndúcha, ná kó'o-ró ñin tǐ'ljǐ vino sikí já sá'a kue'e chí-ro, jín já núu-ni núu-ni kú'u-ro. ²⁴ Taká kuachi kásá'a sava-i, a nǐ natuu, te jǐni-yo já náku-xndǐ-ya sikí yúan, ko kuachi kásá'a sava-ga-i, chí kuéé-ga te natuu. ²⁵ Suni súan kúu taká tǐnu va'a, chí a nǐ natuu, te já ná té tuká-ún, mā kúu kúndee sá'í.

6

¹ Taká ñayivi kákuu mozo kásatǐnu sání-i, ná kóo jǐñú'ún vá'a-i nuu patrón-i, náva'a tú koo ndiva'a tú'un sikí sǐ'ví máá Jító'o-yo jín sikí sá'an-ya. ² Te ñayivi káñava'a-i patrón kákandjja, mā sájá'a inj-i nuu-dé sikí já ñani-i kákuu cháa-ún, chí sua ná kuatǐnu va'a-ga-i nuu-dé, chí kákandjja cháa-ún já kájatǐnu-i nuu-dé, te máni-dé jín-i. Súan ká'an nǐ'in yá'a, te suni stá'an.

Sikí tú'un xndá'ú

³ Te nú ndé ñin cháa stá'an-de inga tú'un, te nú tú jatú'ún-de já ío ndaa tú'un máá Jító'o-yo Jesucristo, te nú tú jatú'ún-de sa'an já káchiñú'ún-yó máá-yá, ⁴ máni sávixi-de máá-de. Te ní ñin tú'un tú júku'un inj-de, chí tǐxǐn jáni inj-de, te kánaq-de jín tú'un ká'an sání. Te yúan kákuu tú'un kuásún iní, tú'un tǐxǐn, tú'un ká'an ndiva'a, tú'un jáni ñáá inj xinǐ, ⁵ jín já kákanaq cháa

kándakú'ụ xini, chaa tú káñu'un tu'un ndaa ini-de, te kájani ini-de ja ná chíñú'ún-de máá-yá náva'a ni'in-dé xú'ún. Ná kúxio-ró ma kétá'an-ró jíin cháa kándaa súan. ⁶ Ko ja á nị kaan-yó jíin-yá, te káchiñú'ún-yó máá-yá, jíin yúán, chí nátu'un a kua'a ní kani'in-yo. ⁷ Tú naún ní cháa jíin-yó iní ñuyivi yá'a, suni ma kúu kiñi'in-yó ní in ki'in-yo jíin. ⁸ Nú ío ja kée-yo, ío ja kú'un-yó, te si'i-ni ná kóo ini-yo jíin. ⁹ Te ñayivi ja kákuñ-i kuu kúká-i, chí jito nchaa ja'ú-i, te tii yátá-ún-i. Te yachí kivi-i jíin tú'un ndío ñáá ini-i te sá'a ndiva'a ndituní-i, te náa ñayivi-ún, te sijita-i máá-i sá'a tu'un-ún. ¹⁰ Chí nú xú'ún kúmani-yo jíin, te siki yúán káku taká tiñu ñáá. Yúán ní kándio ini sava-i, te nị kasíá-i ichi kákandíja-i. Te nị kivi tundó'o xañ iní ańú-i.

Tu'un ndúkú ndéé kándíja va'a

¹¹ Ko róó, chaa játiñu nuu Dios kúu-ró, te ná kúnu-ró kóto-ró taká tiñu yá'a. Te ná ndúkú-ró já skíkuu-ró tiñu ndaa, tu'un káchiñú'ún-yó máá-yá, tu'un kándíja, tu'un kúndá'ú ini tá'an, tu'un paciencia, tu'un súchí iní. ¹² Ná ndúkú ndéé-ró kándíja va'a-ró, te suni ná sá'a-ró fuerza ni'in tá'u-ro kúchaku-ro ní káni, chí ja yúán kúu ja ní kana-ya xini-ro, te nị ka'an ndaa-ro tú'un-ya ní kajini kua'a ñayivi. ¹³ Te onde jíin Dios tá'ú-rí tiñu yá'a nuu-ro, chí ja máá-yá, te chakú taká ndatiñu, te suni jíin Jesucristo, I'a nị ka'an ndaa taká tu'un nuu Poncio Pilato, ká'an-rí. ¹⁴ Ná skíkuu va'a-ró jíin tiñu tá'u núu-ro, náva'a ma kúchá'an, ni ma kuakú nchaa-i, onde kivi ndii máá Jito'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Chí in kivi te kunj ndijin-yo kii-ya, sá'a máá I'a kúsi iní-yo jíin. Te I'a-ún, máá in-ya kúñá'nu, te kúu-ya Rey nuu taká rey, te Jito'o nuu taká jito'o. ¹⁶ Te máá in-ya kúu I'a ndíto chakú ní káni. Te ncháa-ya in lugar nuu ndii ncháa, te ma kúu jaá ni in-i yúan. Te ñayivi tú ní jini ndijin nuu-ya, ni ma kúu kuti. Nuú máá-yá ná kóo tu'un jíin'ún, te ná tá'ú máá-yá tiñu ní káni. Amén.

Siki tú'un kúká

¹⁷ Nuú taká ñayivi kúká ká'io ini ñuyivi yá'a, ná tá'ú-ró tiñu ja má sávi-xi-i máá-i. Ni ma kúñukuu ini-i kaku-i jíin xú'ún, chí yachí náa-ún. Chí sua ná kúñukuu ini-i kaku-i sá'a Dios, I'a chakú, chí máá-yá já'a kua'a-yá taká-ni ndatiñu nuu-yo já kúsi iní-yo sá'a. ¹⁸ Ná sá'a va'a-i jíná'an-i. Ná kúu kúká-i jíin taká tiñu va'a sá'a-i. Yachí ná kóto tá'an-i, te yachí ná chíndéé tá'an-i. ¹⁹ Súan te kaya-i taká tiñu va'a siki máá-i ja kúu-i kuia chaa, chí súan te kutin-i ichi kúchaku ndija-i. ²⁰ Ko róó Timoteo, ma síá-ro taká tu'un nị chí'i-rí nda'a-ro. Te ma kivi ndu-ro jíin taká tu'un yúkú tu'un sáni, jíin taká tu'un ndíchí ñáá, ja jasú nuu máá tú'un júku'un ndaa ini. ²¹ Chí súan nị kajatú'ún sáva-i tu'un yúkú-ún. Te nị kañnáa-i ichi ndiso tu'un kákandíja-yó. Tu'un luu ío ini máá-yá ná kóo jíin-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí kúu Pablo apóstol Jesucristo, chî súan nî jata'an inî Dios, chî a nî keyu'u-yá kua'a-ya tú'un kuchaku-yo sá'a Cristo Jesús. ² Cháa-rî tutu yá'a nuu Timoteo, se'e-rî ja maní-rî jíin: Tu'un luu ío inî-ya, jíin tú'un kúndá'ú inî-ya yóo, jíin tú'un kuaká'nu inî ja kúu nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kúu nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró. ³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, te játíñu-rî nuu-yá nátu'un nî kasá'a vuelú-rî, te tú náku xndíi añú-rî siki-rí. Te tú júkuinî kuti-rí ja núku'un inî-rî róo, hora jikán ta'u-rí ndúú ñúú-ni. ⁴ Kúu inî-rî kunî-rî nuu-ro, náva'a kusîi xáan inî-rî, chî núku'un inî-rî ndasa nî nda'i-ro. ⁵ Chî a nî nukú'un inî-rî ndasa káji kándíja-ró, te suni súan nî kandíja naná ñúu-ro Loida xna'an-ga, jíin náa-ro Eunice. Te jáni ndíja inî-rî ja súní súan ncháa tú'un kándíja-ún inî máá-ró vîna. ⁶ Já yúan xndáku-rî nuu-ro, ja ná náskandá jáá-ró máá tá'u ní ja'a Dios nuu-ro, ja ní ní'in-ro ná nî chaa-rî nda'a-rí xinî-ro. ⁷ Chî tú ní ja'a Dios ñn modo ío nuu-yo, chî sua ja ná kuíñi nî'in-yó, jíin já ná kúndá'ú inî-yo-í, jíin já ná kóo kuándí'i-yo.

Má kúka nuu-yo siki tú'un máa-yá

⁸ Násáa te má kúka nuu-ro káni ndaa-ro tú'un máá Jíto'o-yo, ni tu'un ruu cháa kándeé vekaa ja siki máa-yá. Chî sua ná kóto ta'an-ro túndó'o siki já jáni-ró tú'un va'a, chî ja siki yúan ní ja'a Dios fuerza inî-yo. ⁹ Chî nî nama-ya yóo, te nî kana-ya xinî-yo ndúndoo-yó, ko nasu siki tíñu kásá'a-yó, chî sua ñúkuún máa-yá nî sá'a-ya jíin tú'un luu ío inî-ya, chî onde ná té chá'an-ga kéj'á táka kuia, te nî ja'a-ya tú'un-ún nuu-yo ní sá'a Cristo Jesús. ¹⁰ Ko vîna a nî kenda ndíjin tu'un-ún nî sá'a ja ní kenda Jesucristo, I'a xnaa yóo. Te máa-yá nî janchaa-ya kué'e kuu-yo. Te jíin máá tú'un va'a nî stá'an-ya núu-yo ndasa kuchaku-yo te má kúu-ga-yo. ¹¹ Te nî chaa-ya tíñu siki-rí kúu-rî apóstol kani-rî tu'un-ún, te stá'an-rî nuu ñáyivi sîn naciôn. ¹² Te ja siki yúan jito-rî túndó'o yá'a. Ko tú kúka nuu-rí, chî a jini-rî ndé nuu kándíja-rî. Te jáni ndíja inî-rî ja kúu kundito-ya já ní chî'i-rî nda'a-yá, onde ná jáa máa kivi. ¹³ Ná kúkuu nî'in-ró jíin íchi tú'un va'a ndasa nî jini so'o-ró ní ka'an-rî. Te ná kúndí-ro jíin-ún modo kándíja-ró jíin já kúndá'ú inî-ro-í sá'a Cristo Jesús. ¹⁴ Ná kóto-ró tú'un ndaa ja ní ja'a Espiritu Santo nuu-ro, chî ncháa-ya inî-yo. ¹⁵ A jini-ro já táka ñáyivi káxiukú ñúu Asia, nî kaskéndo-o-i ruu, te uu-i kákuu Figelo jíin Hermógenes. ¹⁶ Ná kúndá'ú inî máá Jíto'o-yo ñáyivi káxiukú vé'e Onesiforo, chî kua'a vuelta nî nani'in inî-rî ní sá'a-de, te tú ní kúka nuu-dé vasa nú'ñi-rî kándeé-rí vekaa. ¹⁷ Chî sasua nî nandúkú víi-dé ruu, te nî ndenda-rí ní sá'a-de, ná nî kándeé-de Roma. ¹⁸ Ná kuá'a máá Jíto'o-yo tú'un ja máá I'a kúu Tatá, ná kúndá'ú inî-ya-dé máa kivi-ún. Te a jini va'a máá-ró ndasa xañ ní jatíñu-de nuu-rí inî ñúu Éfeso.

2

Máa-yó nátu'un soldado va'a Jesucristo

¹ Ko róo, hijo máni, ná ndúndáján inî-ro jíin tú'un luu ío inî Cristo Jesús. ² Te tu'un nî jini so'o-ró ní ka'an-rî onde jíin kuá'a ñáyivi ní kajini, tu'un yá'a ná chî'i-ró iní nda'a sáva cháa skíkuu va'a, náva'a suni kuu stá'an tuku máa-de nuu sáva-ga-i. ³ Ko róo, má yú'u-ro kóto-ró túndó'o, nátu'un ñn soldado va'a Jesucristo. ⁴ Ni ñn cháa kájatá'an, tú sátéñu-de máa-de jíin tíñu ñuyívi, náva'a kusîi iní máa cháa nî chaa tíñu soldado siki-dé. ⁵ Suni súan cháa ísiki, tú ní'in-dé premio-de te nú tú kusíki ndáa-de. ⁶ Suni súan cháa jítu, má ní'in-dé kee-dé te nú tú sátiñu-de xna'an-ga. ⁷ Ná káni inî máá-ró naún tu'un ká'an-rî, te máá Jíto'o-yo ná kúña-ga-ya xinî-ro jíin táka-ni. ⁸ Ná núku'un inî-ro já Jesucristo, se'e tata David nî kuu-ya, te nî nachaku-ya má'ñú ndíyi. Nátu'un ká'an tu'un va'a jáni-rî. ⁹ Te ja siki-ún jito-rî túndó'o, te kándeé-rí vekaa nátu'un cháa nî sá'a kuachi xañ. Ko máá tú'un va'a Dios, má kúu kunu'nî. ¹⁰ Násáa te siki já kúndá'ú inî-rî ñáyivi ní kaji máa-yá kúu ja kánda-ga-rî koto-rí túndó'o. Náva'a suni kaku máa-i jíin'an-i, te ja-a-i nuu lúu kunchaa-i ní káni sá'a Cristo Jesús. ¹¹ Ká'an ndaa tu'un yá'a: Nú nî kaji'i-yo jíin máa-yá, te suni kuchaku-yo jíin máa-yá. ¹² Nú kanda-yó kóto-yó túndó'o, te suni tá'u-yó tíñu jíin-yá. Nú tú katu'un-yó-yá, te suni má kuátu'un-yo yóo. ¹³ Vasa tú káskíkuu va'a máa-yó, ko a skíkuu va'a máa-yá. Má kúu ské'ichi-ya máa-yá. Achí.

Tu'un xndáku nuu tá'an

¹⁴ Tu'un yá'a ná xndáku-ró núu ñáyivi, te ka'an nì'in-ró jíin-i, te ná kuni jíin núu máá Jító'g-yo, ja má stá'tá'an-i siki tú'un, chĩ tú nì'in tíñu kuti-ún, chĩ sua sáká núu inĩ ñáyivi jíni so'g'o. ¹⁵ Nì'in ná ndúkú-ró náv'a'a kuatú'ún Dios róó, te náv'a'a kuu-ró cháa sátiñu va'a ja tú nini kúka nuu-ro, jíin ja bueno jáni ndaa-ro máá tú'un va'a. ¹⁶ Ma kivi nduu-ro jíin tú'un yúkú, tu'un sáni, chĩ ví'i-gá nákaa jíin tú'un ñáá. ¹⁷ Chĩ tu'un-ún, kaji kí'in nátu'un kue'e gangrena. Te uu cháa súan kákuu Himeneo jíin Fileto. ¹⁸ Te cháa-ún, a nĩ skuíta-de ichi tú'un ndaa, chĩ káka'an-de ja á nĩ ja'a máá kivi náchaku taká-i, te súan sáká núu-de jíin tú'un kákandija sava-i. ¹⁹ Te nì'in kándij ja'a ja ní jani Dios. Te a nĩ kukútu jíin tú'un yá'a: A jiní máá Jító'g-yo taká ñáyivi yí'i nda'a máá-yá. Te suni ká'an: Taká ñáyivi ja ndáku ñi'in-i sí'vi máá-yá, ná kúxio-i nuu taká tíñu ñáá, áchi. ²⁰ Inĩ iin ve'e ká'nu, nasu máni máá kó'g'oro, ko'g'oplata ío, chĩ suni ío ko'g'yúnu, ko'g'ñú'un, te suni ío ja kú'un ja jíinú'ún iní te suni ja kú'un ja tú jíinú'ún. ²¹ Te nú iin ñáyivi skána-i tíñu ja tú jíinú'ún ío inĩ-i, yúan-na te nduu-i nátu'un iin ko'g' ja kú'un ja jíinú'ún iní. Te koo ndoo-i. Te nì'in tíñu-i ndasa játa'an inĩ máá Jító'g'o. Te koo tu'a-i ja kúu taká tíñu va'a. ²² Kunu-ró koto-ró taká ja ndío inĩ cháa súchi. Kundikín-ro tú'un ndaa, tu'un kándija, tu'un kúndá'ú inĩ, tu'un vindáa vinené. Súan sá'a-ró ondé jíin ñáyivi kándaku ñi'in-i máá Jító'g-yo jíin ja ndóo ío inĩ añú-i. ²³ Ma kivi nduu-ro jíin tíxin ñáa, ja tú ío káji iní, chĩ a jiní-ro ja máni tíxin skuikín-ún. ²⁴ Chĩ mozo máá Jító'g-yo, ma kúu koo tíxin-de, chĩ sua kumanj-dé jíin taká-i, te koo ñama inĩ-de stá'an-de, te ná kuándéé iní-de jíin-i. ²⁵ Te jíin tú'un súchi iní-de ná náka'nyu-de ñáyivi kájasu, chĩ sanaa te nakani inĩ-i sá'a Dios, náv'a'a kunj-i ichi tú'un ndaa, ²⁶ te náv'a'a ka'ku-i nuu ja'ú ja kuni-ún tñn yátá-i, chĩ nĩ kundéé jíin-i jika ná'in-i nátu'un játa'an inĩ máá.

3

Ñáyivi chá'an kivi sándí'i-na

¹ Tu'un yá'a ná júku'un inĩ-ro, ja ondé nuu kuájinu-na kivi, te cháa kivi kóo tundó'o. ² Te koo ñáyivi ja máni chíñú'ún-i máá-i, chíñú'ún-i xú'ún, sávixi sáni-i máá-i, sá'já'a inĩ-i, ka'an ndiva'a-i siki tá'an-i, ma kuándatu-i nuu táa-i nuu náa-i, koo ndé'é-i, ma kéndgo ndoo-i, ³ ma kúmani-i jíin tá'an-i, ma júkuifí-i ja kájatá'an-i, sátú'ún-i, síjita-i máá-i, tí'iná koo-i, koto u'u-i taká tíñu va'a, ⁴ nastúu tá'an-i, ka'nchá ndaa-ni-i, sándúxi-i máá-i, te chíñú'ún-ga-i tu'un kúsi iní-i nasu ja chíñú'ún-i Dios. ⁵ Sá'a-i ja káchiñú'ún-i máá-yá, ko káské'ichi-i fuerza yúan. Ma kivi nduu-ro jíin ñáyivi kásá'a súan. ⁶ Chĩ sava cháa yá'a kákuu cháa kivi koyo tíni ve'e, te kátiin-de taká ña'an xini ñáa ja kándiso xaan-ña kuachi, te sñn sñn kásá'a-ña jíin tú'un kákanj inĩ máá-ña. ⁷ Te nene káskuá'a-ña, te tú kúu kuti kúndéé-ña júku'un inĩ-ña tú'un ndaa. ⁸ Te nátu'un nĩ kasá'a James jíin Jambres, ja ní kándúku-de kasu-de nuu Moisés, suni súan kásá'a cháa yá'a chĩ kándúku-de kasu-de nuu tú'un ndaa. Chaa ní te'yu ja jiní tuni kákuu-de, te a nĩ ské'ichi-ya-dé siki ja tú kákandija-de. ⁹ Ko ma kúndéé-ga máá-de, chĩ koto ndijn taká-i tíñu káñáa nĩ kasá'a-de, nátu'un nĩ ta'an uu cháa-ún. ¹⁰ Ko róó, a nĩ skuá'a-ró ndasa stá'an-rj, ndasa jáka-rj, ndasa kúu inĩ-rj, ndasa kándija-rj, ndasa paciencia inĩ-rj, ndasa kúndá'ú inĩ-rj-i, ndasa kándij nì'in-rj, ¹¹ ndasa nĩ kachindikín-i ruu, ndasa nĩ ta'an-rj tundó'o. Taká yúan ní kii siki-rí inĩ ñuu Antioquia, ñuu Iconio, ñuu Listra. Súan nĩ kachindikín-i ruu. Ko máá Jító'g-yo nĩ nama-ya rúu nuu taká-ni-ún. ¹² Te suni taká ñáyivi ja kákuni-i kaka kuu-i jíin-ya chíñú'ún-i Cristo Jesús, chindikín-de-i. ¹³ Ko cháa ñáa, cháa xndá'ú, ví'i-gá kivi-de jíin. Chĩ xndá'ú-de ñáyivi, te ñáyivi-ún naxndá'ú tuku-i-de. ¹⁴ Ko róó, ná kúkuu-ga-ro jíin ja ní skuá'a-ró, ja ní kándija nì'in-ró jíin, chĩ a jiní-ro ndé ñáyivi ní stá'an nuu-ro. ¹⁵ Chĩ ondé ná lúli-ró ní jiní-ro núu máá tutú'ij, te kuu koo ndichí-ró sá'a náv'a'a ka'ku-ro chĩ kándija-ró núu Cristo Jesús. ¹⁶ Taká tutú'ij, nĩ kachaa-de nĩ sá'a máá-yá, te bueno nì'in tíñu ja stá'an, ja kána jíin núu-i, ja náchu'un íchi-ún-i, ja stá'an ichi ndaa nuu-i. ¹⁷ Náv'a'a ná yíja va'a ñáyivi jika jíin Dios, náv'a'a ná kúndiso-i taká tu'un kánúu ja kée va'a tíñu-i sá'a.

4

Siki já ná káni ná'in-yó tú'un

¹ Ká'an nì'in-rj jíin-ró jito nuu Dios jíin núu máá Jító'g-yo Jesucristo, I'a sándaq tíñu ñáyivi chakú, jíin ñáyivi ní jí'i, kivi ndíi-ya, kivi tá'ú-yá tíñu inĩ ñuu-ya. ² Ná káni-ró tú'un. Nì'in ná ká'an-ro. Kuítú iní-ro ká'an-ro vasa tú nuña-ró. Te jíin paciencia jíin sá'an, ná stétuu-ró-i, ná kána jíin-ró núu-i, ná ká'an nda'ú-ro jíin-i. ³ Chĩ cháa kivi ja má kuatú'ún kúti-i kuni so'g'o-i sa'an va'a, chĩ sua kókon ná sá'a-i so'g'o-i. Te ndúkú-i maestro ja ká'an ndasa kúu iní máá-i. ⁴ Te kuxio-i ma kúni so'g'o-i tu'un ndaa, te kivi-i ichi cuento sáni. ⁵ Ko róó, ná kóo ndito inĩ-ro. Ná kuándéé iní-ro jíin tundó'o. Ná káka-ró káni-ró tú'un va'a. Ná skikuu-ró tíñu ndiso-ró. ⁶ Chĩ ruu, a sokó-rí máá-rí nuu-yá ja kúu-rj, te a kuakuyani kivi kí'in-rj. ⁷ Bueno a nĩ kundéé-rí jíin tíñu jku-rj. A nĩ síjnu-rj máá kú'a carrera. Tú ní sía-rj tu'un kákandija-yó. ⁸ Ja yúan, a

ndátu tu'a premio-ri, siki já kéndoo ndaa-ri, te yuán kuá'a máá Jító'ó-yo núu-rí máá kivi-ún. Te máá-yá kúu juez ndaa. Te nasu núu máá ñin-ri kuá'a-ya, chi suni kuá'a-ya núu táká ñayivi káñukuu xaan ini-i kivi ndii-ya.

Tundó'o ni jito Pablo

⁹ Kuitú ini-ro te chaa yachi-ro núu-rí. ¹⁰ Chi Demas, a ni síá-de ruu, te kua'an-de ñuu Tesalónica, chi chíñú'ún-de ñuyivi yá'a. Crescente, a kua'an-de ñuu Galacia, te Tito, a kua'an-de ñuu Dalmacia. ¹¹ Máá ñin-na Lucas kánchaa jín-ri. Kuaka-ró Marcos kii-ró jín-de. Chi bueno kuatíñu-de jín-ri nuu-yá. ¹² Tíquico, ni tájí-rí-de kua'an-de ñuu Éfeso. ¹³ Te nú vaji-ró, te kundá'á-ró kútóo-ri kii-ró jín, ja ní skéndoo-ri ve'e Carpo ñuu Troas, te suni jín táká libro. Ko tutu ñii kúu ja kánú-ga. ¹⁴ Alejandro, chaa xndúcha kaa, xaan ndíva'a ni sá'a-de jín-ri, ko máá Jító'ó-yo kuá'a-ya yá'u-de ná tiñu ni sá'a-de. ¹⁵ Ná kóto va'a-ró máá-ró, ma kivi nduu-ro jín-de, chi xaan ni jiku-de ni jasu-de nuu tú'un káka'an-yo. ¹⁶ Kivi ní kundaa núu já ní ka'an máá-rí ja'a máá-rí, tú ni ñin ñayivi ní chíndéé tá'an jín-ri, chi taká-ni-i ni kaskéndoo-i ruu. Ná kakán ta'u-rí ja'a máá-i náva'a ma chísó-yá kuachi-i. ¹⁷ Ko máá Jító'ó-yo, ni kandij-ya xín-ri, te ni ja'a-ya fuerza ini-ri náva'a síjínu-ri kani ndi'i-ri tu'un, náva'a kuu kuni so'o taká ñayivi sín nación. Te súan ni kaku-ri ini yu'u ndíka'a. ¹⁸ Te suni máá Jító'ó-yo, ná náma-ya rúu nuu táká tiñu ñáá. Te kanda-ni-ri sá'a-ya onde kivi-ri ñuu andívi núu tá'ú-yá tiñu. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúu. Súan ná kóo. Amén. ¹⁹ Ná sándéé ini Prisca jín Aquila, achi-ro kúni-i, jín ñayivi káxiukú vé'e Onesíforo. ²⁰ Erasto, ni kendo-de ñuu Corinto. Te Trófimo, ni skéndoo-ri-de ñuu Mileto, kú'u-de. ²¹ Ndúkú ndéé-ró cháa-ro vásá kéjá'a víko víjin. Sándéé ini-ro áchi Eubulo, jín Pudente, jín Lino, jín Claudia, jín táká ñani-yo. ²² Máá Jító'ó-yo Jesucristo ná kóo-ya jín añú-ro. Te tu'un luu ío ini-ya ná kóo jín-ró jín'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TITO YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TITO

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Dios te suni apóstol Jesucristo kúu-rí nì sá'a-ya, náva'a skándija-ga-rí ñayivi ní kaji Dios, jíin já ná júku'un-ga iní-i tu'un ndaa ndasa chiñú'un-i-ya. ² Te ja yúán kañukuu iní-i kuchaku-i ní káni, chí súan nì keyu'u Dios onde aná'an xáan, te ma kúu kuti xndá'ú-ya-í. ³ Te onde nì jinu va'a máá kivi, te nì stá'an ndijin-ya tú'un-ya jíin tú'un kájani-rí, ja ní chí'i-ya-ún ndá'a-rí, nátu'un nì tá'ú tínu Dios, I'a náma yóó. ⁴ Cháa-rí tutu ya'a nuu-ro Tito, chí se'e ndija-rí kúu-ró siki tú'un kákandja ká'nu-yó. Tu'un luu ío iní-ya, jíin tú'un kúndá'ú iní-ya yóó, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kí nuu máá Jító-o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, ná kóo jíin-ró.

Ndasa koo cha kaku nuu

⁵ Ja siki yúán ní skéndo-ro róó onde ñuu Creta, náva'a ná sánda-ro nú tú kuni jinu va'a tínu, te náva'a kani-ró cháa kuu nuu ná ñin ná ñin ñuu, nátu'un nì tá'ú-rí tínu nuu-ro. ⁶ Kani-ró cháa tú yí'i kuachi siki, jíin nú ñin-ní ñasí'í-de ío, jíin nú kákandja va'a se'e-de, te nú tú kájaku nchaa ñayivi-í ja síjita-i máa-í xí já ní'in iní-i. ⁷ Te cha ndíto tiku'ní, níni ná kúu-de cha tú yí'i kuachi siki, chí nchátiñu-de tínu Dios. Ma kújá'a iní-de, ma yachí kiti iní-de, ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi, ma ndío xaan iní-de siki xú'ún. ⁸ Chí sua ná kóto ndá'ú-de nuu ñayivi jíká, ná chíñú'ún-de tínu va'a, ná kóo kuándí'í-de, ná kóo ndaa iní-de, ná kóo ndoo-de, ná kútiin nì'in-de máa-de. ⁹ Te ná kúndij nì'in-de jíin tú'un ndaa kákandja-yó jíin já kúu sa'an-ya, náva'a kuu stá'an-de taká sa'an va'a, te náva'a kuu kundéé-de jíin ñayivi sáká núu.

Ja xndá'ú ñayivi

¹⁰ Chí ío kua'a cháa ja tú kákuni-de kuandatú-de, te káka'an sáni-de, te káxndá'ú-de ñayivi. Te cha nì kaxiti ndúu, ví'í-gá kásá'a-de súan. ¹¹ Níni ná kasú-ro yú'u cháa-ún, chí kásáká núu-de iní ñayivi ní ní-ni-ve-e-i. Te kástá'an-de tu'un ja tú ká'io va'a, te kándúkú-de ní'in-dé xú'ún siki tínu ñáá-ún. ¹² Ñin tá'an máa-de, cha jáni tu'un ñuu máa-de, nì ka'an súan: Ñayivi tínu Creta, chí máni ñayivi xndá'ú kakuu, máni kiti sána kakuu, máni káyee kúxi, áchi-de. ¹³ Ká'an ndaa tu'un nì ka'an cha-ún. Núsáa te kana jíin téyíí-ró núu-í, náva'a ná kándja nì'in-í. ¹⁴ Ma chú'un iní-i cuento káka'an cha judío, ní tínu kátá'ú cháa ja á nì kaské'ichi-de tu'un ndaa. ¹⁵ Ñayivi ká'io ndoo, jáni iní-i ja ío ndoo-ni taká ndatiñu, ko ñayivi chá'an jíin ñayivi tú kákandja, ní ñin ndatiñu tú ío ndoo jini-í, chí sua ní te'yu añú-í jíin já jini tuni-í. ¹⁶ Káka'an-í ja á kájiní-i nuu Dios, ko jíin tínu kásá'a-í, te kájasu-i nuu-yá, chí ñayivi chá'an, ñayivi ní'in iní kakuu-í, te tú ní'in tínu kuti-í nuu ní ñin tínu va'a.

2

Sa'an ja ío va'a

¹ Ko róó, ná ká'an-ro sa'an ja ío va'a. ² Kachi-ro núu cháa ñá'nu ja ná kóo kuándí'í-de, ná kóo káji xini-dé, ná kóo jíin'ún-de, ná kándja nì'in-de, ná kúndá'ú iní-de-í, ná kóo paciencia-de. ³ Suni súan ña'an ñá'nu. Ná káka jíin'ún-ña, ma sátú'ún-ña, ma kóo ká'vá-ña, ná stá'an-ña núu-í ndéja kúu ja vá'a, ⁴ te ná stá'an-ña núu ñá'an súchi já ná kóo jíin'ún-í, ja ná kúvixi-í jíin yí-í, ná kúndá'ú iní-í se'e-í, ⁵ te ná kóo kuándí'í-í, ma káka téné-í, ná kóto va'a-í ve'e-í, ná kóo tu'un maní iní-í, ná kuandatú-i nuu yí-í, náva'a tú ka'an ndava'a ñayivi siki tú'un Dios sá'a-í. ⁶ Suni súan ka'an ndá'ú-ro jíin cháa súchi, ja ná kútiin nì'in-í máa-í. ⁷ Te róó, ná sá'a-ró taká tínu va'a, náva'a kuu-ró ñin ejemplo va'a nuu-í. Te jíin tú'un ká'an-ro, ná ká'an ndaa, te ná ká'an ñukáji iní-ro. ⁸ Tu'un va'a ka'an-ro, náva'a ma kuakú nchaa-yóó, náva'a kuka nuu cháa jasú nuu-yo, chí tú kúu ndiñi'in-de ní ñin tínu ñáá ká'an-de siki-yo. ⁹ Ka'an ndá'ú-ro jíin mozo ja ná kuandatú-i nuu patrón-í, ja ná kúsi iní patrón-í sá'a-í jíin taká tínu-í, te ma ná chíso-í tu'un nuu-dé. ¹⁰ Ma saku'ná-í ndatiñu-de, chí sua ndaa ná skíkuu va'a-í nuu-dé, náva'a jíin taká tínu sá'a-í, te skéndo luu-i sa'an Dios máa-yó, I'a náma yóó, sá'a-í. ¹¹ Chí tu'un luu ío iní Dios, ja kúu kaku taká ñayivi sá'a, a nì kenda ndijin. ¹² Te tu'un-ún stá'an nuu-yo ndasa skána-yó taká tu'un ja tú chíñú'ún-yó-yá sá'a, jíin já ndío iní-yo siki ñuyivi sá'a, te stá'an nuu-yo ndasa koo káji iní-yo káka kuu-yó jíin já kóo ndaa iní-yo, jíin já ná chíñú'ún-yó-yá kuá ya'a. ¹³ Káindatu-yó, chí kañukuu iní-yo kéndo ndatu-yo kivi ndíi nchaa kenda ndijin Jesucristo ja kúu-ya Dios ñá'nu máa-yó, I'a náma yóó. ¹⁴ Te nì ja'a-ya máa-yá ja siki yóó, náva'a chunáa-yá taká ja ní kástívi-yó, suni náva'a sándo-ya ñayivi kuíñi nuu máa-yá, jíin já

ná kuítú iní-i sá'a-i tiñu va'a. ¹⁵ Súan ka'an-ro, te ka'an nda'u-ro, te kana jín-ro nú-yí jín tiñu ndiso-ró. Ma kuá'a-ró tú'un ja sá'á'a iní ni in-i nuu-ro.

3

¹ Xndáku-ró nú-yí ja ná kuá'a-i so'o-i nuu cháa kákuñá'nu, jín núy cháa kándiso tiñu. Ná kuándatu-i, te yachi ná tñn-i taká tiñu va'a. ² Ma ká'an-i sikí ni in ñayivi, ma kútixín-i, ná kóo jín'ún-i, te ná kóo súchí iní-i jín taká ñayivi. ³ Chí sáá, suni ñayivi ñáá ni kakuu-yó núú, tú ní káandatu-yo, ni kasana-yó ichi, ni kachiñú'ún-yó taká ja ní ndio ñáá iní-yo jín sñn sñn tiñu ni kakuu iní-yo jín, te ni kajika kuu-yó jín tú'un ñáá tu'un kuásún iní, ni kakití iní-i nuu-yo, te ni kajito u'u tá'an-yó. ⁴ Te Dios kúu I'a náma yóó. Te ni kenda ndijin tu'un kumaní iní-ya jín-yó jín tú'un kúndá'ú iní-ya taká ñayivi. ⁵ Yúan-na te ni nama-ya yóó, ko nasu jín tiñu ndaa ni kasá'a-yó, chí jín tú'un ni kundá'ú iní-ya yóó. Te jín tú'un ni nakacha-ya yóó ni nakaku-yó, te ni ndujáá-yó ní sá'a máá Espíritu Santo. ⁶ Te Espíritu-ún ni jicha nuu kua'a iní añú-yo ní sá'a Jesucristo I'a náma yóó, ⁷ náv'a a kuu kendo ndaa-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, suni náv'a ni'in-yo tá'u-yo já kúñukuu iní-yo kúchaku-yo ní káni. ⁸ Ká'an ndaa tu'un yúan. Te kuni-rí ja ná ká'an ni'in-ró taká tu'un yá'a, náv'a a ñayivi ní káandíja-i nuu Dios ná kuítú iní-i kukuu-i jín tiñu va'a. Ío va'a taká tu'un yá'a, te ni'in tiñu ja kúu taká ñayivi. ⁹ Ko ma kivi nduu-ro jín taká tixín káñáá, ni sikí tú'un jichi tu'un tá'an, ni tu'un kanaá, ni jín tú'un kástátá'an sikí ley. Chí máni tu'un sáni kakuu-ún te tú ní'in tiñu. ¹⁰ Nú ío in cháa tú játu'ún, te nú a ni kana jín-ro nú-dé in uú jínu, yúan-na te ma kivi nduu-ga-ro jín-de. ¹¹ A jini ndija-yó já in ñayivi sá'a súan, a ni skuíta-i ichi, te máni kuachi sá'a-i, te kuachi máá-i kúu ja nákuñdii-ya sikí-í.

Tu'un sándéé iní

¹² Nú ni táji-rí Artemas xí Tíquico jaá nuu-ro, yúan-na te ndúkú ndéé-ró kí-ró nú-rí nuu Nicópolis, chí cháa iní-rí kunchaa-rí yúan viko vjin. ¹³ Te ná ndúkú ndéé-ró chú'un íchí-ró Zenas, cháa kúu maestro ley, onde jín Apolos. Te koto-ró-de náv'a a tú kuu falta ni in nuu-dé. ¹⁴ Te ñayivi ká'jin jín-yó, ná skuá'a-i tñn ni'in-i tiñu va'a, náv'a a ni'in-í ndasa ja'a tundó'o sava-ga-i, náv'a a tú kundij sáni-i. ¹⁵ Taká ñayivi káxiukú jín-rí yá'a, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. Ná sándéé iní taká ñayivi kákuu jín-yó sikí tú'un káandíja-yó, kachi-ro kúni-i. Tu'un luu ío iní-ya, ná kóo jín-ro jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A FILEMON YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU FILEMON

¹ Máá-rí kúu Pablo, te kánde-rí vekaa ja síkí Jesucristo te jín ñani-yo Timoteo katáji-rí tutu yá'a nuu-ro Filemón, chaa mani jín-rí kúu-ró, te chíndéé tá'an-ró jín-rí. ² Suni káchaa-rí tutu yá'a nuu Apia, ña'an mani jín-ró, jín núu Arquipo, chaa chíndéé tá'an jín-rí síkí tíñu kándúkú ndéé-rí yá'a, jín núu tíku'ni kákandíja ío inji ve'e-ró jián. ³ Tu'un luu ío inji-ya jín tú'un kuaká'nu inji ja kii nuu máá Taa-yo Dios jín ja kii nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí, te nene núku'un inji-rí róó, nú jikán ta'u-rí nuu-yá. ⁵ Chí a jini so'o-rí ja bueno kákundá'ú inji-ró táká ñayivi ndóo, te kándíja va'a-ró núu máá Jíto'o-yo Jesús. ⁶ Te jikán-rí nuu-yá náva'a nú kájani-ró tú'un te ná skándíja va'a-ró-i, te kuní káji-i taká tíñu va'a káñava'a-yo jín Cristo Jesús. ⁷ Chí kákusijí xáan inji-rí, te ká'io ndéé inji-rí, ja súan kákundá'ú inji-ró-i, chí ja róó ñani, te ni nani'in-gá inji añu ñayivi ndóo.

Ja ní ka'an Pablo ja a Onésimo

⁸ Núsáa te vasa kuu chundéé inji-rí, sá'a Cristo, ja tá'ú-rí tíñu nuu-ro núu, ja ná skíkuu-ró tíñu va'a, ⁹ chí sua va'a-ga ná ká'an nda'ú-rí jín-ró ja jín síkí ja mani-ro jín-rí, jín síkí ja rúu kúu Pablo, chaa ni yii jín ja kánde-rí vekaa ja síkí Jesucristo. ¹⁰ Núsáa te ká'an nda'ú-rí jín-ró ja ná sá'a-ró tüká'nu inji-ro núu sé'e-rí Onésimo, chí a ni skándíja-rí-i nini kánde-rí vekaa. ¹¹ Te suchi yá'a, tú ní ní'in tíñu-i nuu-ro sáa, ko vina, chí bueno ní'in tíñu-i nuu-ro jín núu-rí. ¹² Te ná natáji-rí-i najaq-i nuu-ro. Te kuatá'ú-ró-i, nátu'un ruu, chí ñin-ni kákuu-rí jín-i. ¹³ Te kúsijí inji-rí ja kúnchaa-i jín-rí te kuu-i yu'u nuu-ro kuatíñu-i nuu-rí núu, nini kánde-rí vekaa ja síkí máá tú'un va'a. ¹⁴ Ko tú ní kuní-rí sá'a-rí súan, onde nú tú kuatú'un máá-ró, chí nasu stétuu-rí róó sá'a va'a-ró, chí sua síkí ja játa'an inji-ro. ¹⁵ Chí sanaa te ja síkí yúan kúu ja ní jin-u-i ni jito-i róó yakú tiempo ni sá'a-ya, náva'a kuu naki'in-ró-i te ma sía tá'an-ró jín-i ní káni. ¹⁶ Te ma káni-ga inji-ro ja mozo kúu-i, chí va'a-ga koo-ró jín-i vása jín mozo nátu'un mani-ro jín ñin ñani-ro, chí súan jáni inji-rí jito-rí-i. Ko ví'i-gá kúu máa-i nuu máá-ró ja síkí tá'an-ró kúu-i jín ja síkí máá Jíto'o-yo. ¹⁷ Núsáa te nú jini máá-ró ja chaa chíndéé tá'an jín-ró kúu-rí, te ná kuatá'ú-ró-i, nátu'un ruu núsáa. ¹⁸ Te nú ngún falta ní sá'a-i jín-ró, xí taú-i nuu-ro, te síkí máá-rí ná chí'i-ró cuenta. ¹⁹ Máá-rí kúu Pablo, chaa-rí tutu yá'a jín ndá'a máá-rí, te máá-rí chunáa. Súan ká'an-rí lugar ja ká'an-rí ja súni onde jín máá-ró jín añu-ro taú-ro núu-rí. ²⁰ Jándáa ñani, kuní-rí ja ná kúsijí inji-rí sá'a-ró síkí tíñu máá Jíto'o-yo. Te ná nani'in-gá inji-rí sá'a-ró jín máá Jíto'o-yo. ²¹ Chaa-rí tutu yá'a nuu-ro, chí kúva'a inji-rí ja kuándatu va'a-ró, te jini-rí ja skíkuu-ga-ro vása ja ní ka'an-rí jín-ró. ²² Te suni kuní-rí ja sátu'a-ró nú kúnchaa-rí, chí ñúkuu inji-rí kenda-rí yá'a te jaa-rí nuu-ro, sá'a-ya jín tú'un jikán ta'u-ro ja'á-rí. ²³ Te Epafras, chaa kánde ta'an jín-rí vekaa yá'a ja síkí Cristo Jesús, ká'an-de ja násándéé inji-ro. ²⁴ Te Marcos, Aristarco, Demas, jín Lucas, chaa kásatíñu ta'an jín-rí, suni súan káka'an-de. ²⁵ Tu'un luu ío inji máá Jíto'o-yo Jesucristo ná kóo inji-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA A LOS HEBREOS YA'A KUU CARTA KUA'AN NUU ÑAYIVI HEBREO

Ja ní ka'an Dios jíin yú'u Sé'e-ya

¹ Tiní jíinu te tiní modo ní ka'an Dios jíin ndíyi táa-yo onde aná'an, ní ka'an-ya jíin yú'u cháa ní kajani tú'un-ya. ² Te vina kúu kiví sándí'i-na. Te ní ka'an-ya jíin-yó jíin yú'u Sé'e-ya. Te nuu Sé'e-ya-ún ní ja'a ndí'i-ya táka ndatíinu. Te suni jíin Sé'e-ya-ún ní sa'a-ya ñúyivi. ³ Te ndíi ncháa Sé'e-ya-ún nátu'un ndíi ncháa máa-yá. Te ñin núu-ni káa-i nátu'un káa máa-yá. Te tñn-i taká ndatíinu jíin fuerza tú'un ká'an-i. Te ní nasándoo-i yóo taká kuachi-yó. Yúan-na te ní nungoo-i ichi ndává'a máa I'a ñá'nu onde andívi. ⁴ Te ñá'nu xaan-gá ní nduu Sé'e-ya-ún vásá taká ndajá'a-yá, chí kánúu-gá sí'ví-i vásá sí'ví taká ndajá'a.

Ñá'nu-ga Sé'e-ya vásá ndájá'a andívi

⁵ Xí ndé jíin ndájá'a ní ka'an Dios sa: Róo kúu Sé'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vina, ní kachí-ya náún. Xí, ruu kuu táa-i, te máa-i kuu se'e-ri, ní kachí-ya náún. ⁶ Te suni ká'an-ya tú'un yá'a kiví já ndíi Sé'e núu-yá iní ñúyivi: Taká ndajá'a Dios ná chííú'ún-yá-i. ⁷ Te tú'un ndajá'a-yá ká'an ndija-ya: Nátu'un kée tachí súan jáka ndajá'a-yá sa'a-ya, te máa já káatíinu nuu-yá ndúu yáa ñú'un sa'a-ya, áchí-ya. ⁸ Ko tú'un yá'a ká'an Dios jíin Sé'e-ya: Máa-ró kúu Dios, te mesa tá'ú-ró tínu koo ní káni ní kúia, te bastón ndaa kúu bastón tñn-ró tá'ú-ró tínu iní ñuu-ro. ⁹ Kúsi iní-ro jíin tínu va'a te jito u'u-ro tínu káñáa. Já yúan I'a, kúu Dios máa-ró, ní jí'i-gá-ya róo jíin aceite ja kúsi iní-ro sa'a vásá taká-gá tá'an-ro, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹⁰ Te suni ká'añ-ya: Máa-ró kúu Jito'o, te onde xnáñúú ní sa'a-ró ñúyivi. Te andívi chí tínu ní sa'a nda'a-ro kúu. ¹¹ Tínu ní sa'a-ró-ún, chí naa, ko máa-ró, chí ío-ro ní káni. Te taká ndatíinu ní sa'a-ró-ún, chí kutú'ú nátu'un ñin sa'ma, ¹² te nátu'un ñin tikachí súan natuu-ro te nasama jín'an, ko máa-ró, ma násama kuti-ro, te kuia-ro ma ndí'i kuti, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹³ Xí ndé jíin ndájá'a ní ka'an Dios sa: Jungoo-ró ichi ndává'a-rí nini ná chúku-rí taká ñayivi kájito u'u róo, kuu-i teyu kuxndíi ja'a-ro, ní kachí-ya náún. ¹⁴ Á nasu ní xndéché-yá ndajá'a-yá te nátu'un mozo ní táji-yá kuangoyo nává'a kuatíinu nuu ñayivi ná ní'in tá'u-i kaku-i saa.

2

Tú'un kánúú já náma-ya yóo

¹ Jínu ñú'ún já chú'un va'a iní-yo taká tú'un ní kajini so'o-yó-ún núsáa, chí nú túu te sanaa te sía-yo tú'un-ún. ² Chí tú'un ní kaka'an ndajá'a-yá ní kendoo ndaa. Te taká ñayivi ní'in iní jíin ñayivi tú ní káandatu, vatú-ni ní ní'in-i ya'u-i. ³ Te yóo, ndasa kaku-yó nú sío-ni-yó koto-yó tú'un kánúú-ún ja náma-ya yóo núsáa. Chí xnáñúú-gá ní jani ndíjin máa Jíto'o-yo tú'un-ún. Yúan-na te cháa ní kajini so'o tú'un ní ka'an-ya, ní sákútu-dé tú'un-ún iní-yo. ⁴ Te Dios, ní chindéé ní chituu-ya-dé ja ní kajani ndaa-de tú'un-ún, te ní kasá'a-de tuní jíin tínu ñá'nu jíin sñn sñn tínu ja nánaa iní-yo sa'a. Te ní ja'a-ya Espíritu Santo nuu ná ñin ná ñin-de ndasa ní jata'an iní máa-ya.

Ní jito ncha Jesús tundó'o kii nuu máa-yó

⁵ Chí tú ní ja'a-ya tú'un tá'ú táka ndajá'a tínu nuu ñúyivi já cháa-ún ja káka'an-yo tú'un-ún. ⁶ Ko ío ñin tutu nuu ká'an ndaa ñin cháa: Naja núku'un iní-ni ja kúu cháa, chí tú káxaan-dé. Te naún kúu máa Sé'e cháa ja ndíto-ní-ya. ⁷ Ní nasásúchi núu-ni-ya vásá taká ndajá'a. Yúan-na te ní sañá'nu-ní-ya. Te ní kaka'an jíin'ún ñayivi jíin-yá ní sa'a-ní. Te ní jani-ní-ya tá'ú-yá tínu nuu taká tínu ní sa'a nda'a-ní. ⁸ Ní chúku-ní taká ndatíinu chí ja'a-yá káandatu nuu-yá. Achí tutu. Chí taká ndatíinu káandatu nuu-yá, ní sa'a Dios. Te tú ní ñin ja tú jándatu nuu-yá ío. Ko té chá'a-ga kuní-yo já kuándatu taká ndatíinu nuu-yá. ⁹ Ko vina a kájiní-yo núu Jesús, I'a ní ndusúchi núu, vásá taká ndajá'a. Te ní ndo'o-ya te ní jí'i-ya. Te ja yúan ní nduñá'nu-ya te ní kaka'an jíin'ún-i jíin-yá. Te ja síkí tú'un luu ío iní Dios, te ní jí'i-ya já'a taká ñayivi. ¹⁰ Te Dios, ní sa'a-ya taká ndatíinu, te tñn-ya taká ndatíinu, te ncháka-ya kuá'a sé'e kungoyoi nuu ndíi ncháa. Já yúan ní io va'a ja ndó'o máa Jesús, I'a náma-ya-i, sa'a Dios, nává'a yija va'a Jesús jíin tundó'o-ún. ¹¹ Chí Jesús, máa I'a sándoo, jíin ñayivi ní kandundoo, onde ñin-ni nuu Dios vaikoyo. Já yúan tú kúka nuu Jesús skúnání-yá-i ñani-ya. ¹² Chí ní ka'an-ya: Kastú'ún-ná sí'ví-ni nuu taká ñani-ná, te ma'ñú tiku'ni nakana jaa-ná ní, áchí-ya. ¹³ Te suni ká'an-ya: Ruu kandíja-rí nuu-yá. Te inga jínu ká'an-ya: Yá'a nde'é-ró káncha-rí jíin taká se'e ní ja'a Dios nuu-rí, áchí-ya. ¹⁴ Te nátu'un ní káakaku taká se'e modo ñayivi, suni súan ní kaku máa

Jesús, náva'a kuu kuꝯ-ya te yuán xnáa-yá kui'na já tñn kue'e kuꝯ-yo. ¹⁵ Te suni náva'a kuu nama-ya táka ñayivi kájatñu sáni ní vida-i nuꝯ kui'na, kuachi ja ní kayu'ú-i kuꝯ-i. ¹⁶ Chi tú ní tñn-ya ndá'a máá ndájá'a, chi sua ní tñn ndija-ya ndá'a táka tata Abraham. ¹⁷ Te yuán níni ní nasama-ya nátu'un kándaa taká ñani-ya, náva'a kuu-ya ñn sutu ñá'nu ja kúndá'ú iní-ya yóo, te skíkuu-ya táka tiñu kuni Dios, náva'a kuanchaa-ya táka kuachi ñayivi. ¹⁸ Chi ní ndo'o máa-ya ja ní jito nchaa tá'an yuán jñn-ya. Te ja yuán kúu chindéé chítuu-ya ñayivi nú jito nchaa tá'an-ún jñn-i.

3

Ñá'nu-ga Jesús vása Moisés

¹ Ñáni máni, ká'io ndoo-ró. Ja yuán ní kana ká'nu-ni-ya xiní-ro jñn máa-rí ja nó'on-yo ándívi. Ná ndé'é-ro ndasa ní sá'a Jesús, I'a kúu apóstol, I'a kúu sutu ñá'nu, ja kákandija-yo-yá. ² Chi ní skíkuu va'a-ya jñn Dios, I'a ní chaa tiñu sikí-yá, nátu'un ní skíkuu va'a Moisés jñn vé'e-ya. ³ Ko Jesús, ví'i-gá ní nduñá'nu-ya vása Moisés, nátu'un chaa jáni ve'e, ví'i-gá kúñá'nu-de vása vé'e-ún. ⁴ Chi taká ve'e, kúva'a sá'a chaa. Ko I'a sá'a taká ndatiñu kúu máa Dios. ⁵ Chi Moisés, nátu'un mozo ní skíkuu ndija-de jñn vé'e Dios. Te ní ka'an ndaa-de taká tu'un ja kuni-ya já kué-ga ka'an-de. ⁶ Ko ní skíkuu Cristo nátu'un ñn se'e jñn vé'e Dios. Te ve'e-ún kákuu yóo, nú kuiñi ní'in-yó te kákusij iní-yo jñn tú'un káñukuu iní-yo ondé kivi ndí'i-na.

Tu'un ndetatú-yo

⁷ Ja yuán ní kuu nátu'un ká'an Espiritu Santo: Vina te ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, ⁸ te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un ní kasáni'in iní-ro kivi ní jito nchaa-rj róo ondé nuꝯ ñú'un té'é. ⁹ Te yuán ní kajito nchaa ndiyi táa-ro rúu. Te ní kajini-de tiñu ní sá'a-rj jñn-de uu xiko kuia. ¹⁰ Ja yuán ní kití iní-rj nuꝯ ñayivi-ún. Te ní ka'an-rj: Nene kásana-i iní añú-i, te ní kájin-i ichi-rí. ¹¹ Yuán ní kití iní-rj, te ní ka'an ní'in-rj ja má kivi koyo kuti-i nuꝯ ndetatú-rj, áchi-ya. ¹² Ñáni, núsáa te koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kóo ní ñn-ró jñn añú ñáa ja tú kándija kuti, te kuxio-ró núu Dios, I'a chakú sá'a. ¹³ Te ndita'an kivi ná ká'an ndá'ú-ro jñn tá'an-ró, níni káka'an-yo já vna kúu vina, náva'a ma sáni'in iní ní ñn-ró sá'a kuachi jñn tú'un xndá'ú. ¹⁴ Te nú kuiñi ní'in-yó jñn tú'un ní kejá'a-yó jñn ondé kivi ndí'i-na, yúan-na te ñn-na kákuu-yó jñn Cristo. ¹⁵ Chi súan ká'an: Vina te ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un ní kasáni'in iní ndiyi táa-ro sáa. ¹⁶ Chi ñayivi ní kenda koyo jñn Moisés iní ñuu Egipto, ní kajini so'o-i tu'un ní ka'an-ya, te ní kasáni'in iní-i, vasa tú ndí'i-i. ¹⁷ Te ndé nuꝯ ní kití iní-ya úu xiko kuia-ún núsáa. Á nasu núu ñayivi ní kasá'a kuachi-ún náun. Te ní kanaa máa-i ondé nuꝯ ñú'un té'é. ¹⁸ Te ndé jñn ní ka'an téyí-ya já má kivi koyo kuti-i nuꝯ ndetatú-ya. Á nasu jñn ñayivi tú ní kajandatu nuꝯ-yá-ún náun. ¹⁹ Te kajini-yo já tú ní kúu kivi koyo kuti-i, kuachi ja tú ní kákandija-i.

4

¹ Ná yú'ú-yo núsáa, chi vasa ío ná'ín-ga tu'un ní keyu'u-ya já kivi koyo-yó ndetatú-yo jñn-ya, ko sanaa te ñn-ró ma kundéé-ró ní'in-ro tú'un-ún. ² Chi suni ní kajini so'o-yó tú'un va'a-ya, nátu'un máa ñayivi-ún. Ko tú ní ní'in tiñu tu'un ní kajini so'o máa-i, kuachi ja tú ní kákandija-i. ³ Ko yóo, ja kákandija-yo, kivi koyo-yó núu ndetatú-ya, nátu'un ní ka'an-ya: Ní ka'an téyí-rí kivi ní kití iní-rj, ma kivi koyo kuti-i nuꝯ ndetatú-rj, áchi-ya, vasa a ní jñn ndí'i tiñu ní sá'a-ya ondé kivi ní jukuiñi ñuyívi. ⁴ Chi ío ñn tutu nuꝯ yóso tú'un ní ka'an-ya sikí kivi usía: Ní ndí'i ní sá'a Dios taká tiñu-ya, te ní ndetatú-ya kivi usía, áchi. ⁵ Te ingá tu'un ká'an yá'a: Ma ndívi koyo kuti-i nuꝯ ndetatú-rj, áchi. ⁶ Te ñayivi ní kajini so'o tu'un-ya xná'an-ga, tú ní kivi koyo-i, kuachi ja tú ní kajandatu-i nuꝯ-yá. Ko kivi ná'ín yakú ñayivi. ⁷ Te ja yuán ní jani tuku-ya ingá kivi. Chi ní kuu kua'a tiempo te jñn yú'u David ní ka'an-ya já vna kúu kivi-ún, nátu'un a ní ka'an-rj ndívi'a: Vina te ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, áchi. ⁸ Chi nú ní já'a Josué ñn nuꝯ ndetatú-i jíná'an-i, yúan-na te ma ká'an-ga Dios sikí ingá kivi cháa núu. ⁹ Ja yuán kéndoo ná'ín ñn nuꝯ ndetatú ñayivi Dios. ¹⁰ Chi chaa kivi nuꝯ ndetatú-ya, ndetatú-de taká tiñu sá'a-de, nátu'un ndetatú máa Dios taká tiñu ní sá'a-ya. ¹¹ Ná ndúkú ndéé-yó kivi-yó núu ndetatú-ya yúan núsáa, náva'a tú jungava ní ñn-yó, nátu'un máa-i, ja tú ní kajandatu-i sáa. ¹² Chi tu'un Dios, tu'un chakú, tu'un ní'in kúu, te xaan-gá vása machete uu yu'u. Te kundéé káan ondé kúsñn iní jñn añú-yo, te suni sásñn ondé nuꝯ káñutá'an yiki jñn meke, te nándúkú víi ndasa jáni iní-yo jñn ndasa cháa iní añú-yo sá'a-yó. ¹³ Te tú ní ñn ndatiñu yísá'i nuꝯ-yá. Chi taká-ni núña sikí, te ká'jñn ndijñn nuꝯ I'a naki'ín cuenta.

Jesús kúu sutu ñá'nu-ga ká'an-ya já'a-yo

¹⁴Núsáá te káñava'a-yo ñn sutu ñá'nu. Máá Jesús Se'e Dios kúu-ya já ní ndi'vi-ya ándívi. Já yúán ná kuñi ní'in-yó jíin tú'un káka'an-yo. ¹⁵Chí tú káñava'a-yo ñn sutu ñá'nu já má kúu ta'u'u inji-ya yóo siki já víta inji-yo, chí sua ñn núu-ni ní jito nchaq-i-ya nátu'un yóo, ko tú kuachi ní sá'a-ya. ¹⁶Núsáá te ná chundéé iní-yo jáa-yo núu mesa-ya, nuu kúndá'ú inji-ya yóo, náva'a sá'a-ya túká'nu inji nuu kuachi-yó, te ní'in-yo tú'un luu ío inji-ya hora já kánandi'i-yó-ún.

5

¹Chí taká sutu ñá'nu já ní kaji-ya má'ñú ñáyivi, ní jani-ya sutú-ún já ká'an-de ja'a ñáyivi núu Dios, te soko-dé ndatiñu te ka'ni-dé kiti núu-yá já siki kuachi-i. ²Te sutu-ún, kuu ka'an vjta-de jíin ñáyivi tú tu'a jíin ñáyivi kájika sana, chí suni máa-de, vjta xaan ini-de. ³Te ja yúán jínu ñú'ún já súni ka'ni-dé kiti núu-yá já siki kuachi máa-de, nasu máa ñn já siki kuachi ñáyivi. ⁴Te ní ñn chaa, ma kúu sáñá'nu-de máa-de ja kúu-de sutu, chí sua Dios kúu I'a kaji chaa-ún, nátu'un ní kaji-ya Aarón. ⁵Suni súan Cristo, tú ní sáñá'nu-ya máa-yá já ní nduu-ya sutú ñá'nu, chí sua máa Dios, ní jani-ya I'a-ún, te ní ka'an-ya tú'un yá'a jíin-yá: Róo kúu Se'e-rj, te ruu kúu Taa-ro vína, áchi-ya. ⁶Te suni ká'an-ga Dios inga tu'un: Níi káni kúu-ró sutú cuenta Melquisedec. ⁷Te Cristo, nini chakú-ya ñúyivi yá'a, onde jíin ndúcha núu-yá ní nde'e kó'ó-yá já ní jikan ta'u-yá. Te ní ka'an nda'ú-ya jíin máa Dios, I'a kuu nama-ya náva'a má kúu-ya núu. Te ja súan ní chíñú'ún-yá Dios, te ní jini so'o Dios. ⁸Te vasa Se'e Dios kúu-ya, ko jíin túndó'o ní kii siki-yá ní kutu'a-ya ndasa kuandatu-ya. ⁹Te nuu ní yija va'a-ya, te ní nduu-ya I'a nama taká ñáyivi káandatu nuu-yá, te kuchaku-i ní káni. ¹⁰Te ní chaa Dios tínu siki-yá já ní nduu-ya sutú ñá'nu cuenta Melquisedec. ¹¹Te ío kua'a tú'un ndatu'ún-yó siki-yá. Ko yíi kaa já káni káji-rí tú'un nuu-ro, kuachi já kókon so'o-ró. ¹²Vina ní kákuu-ró maestro núu, chí ío kua'a tiempo káandija-ró, ko jínu ñú'ún já ingá jínu stá'an ñn chaa nuu-ro ndasa kéjá'a tú'un Dios. Núsáá te kájinu ñú'ún-ró leche, nasu ndéyu ndáva. ¹³Chí nú máa-ni leche káji'i-i, tú káju'u'un va'a inji-ya jíin tú'un ndaa, kuachi já súchi yíkin kákuu-i. ¹⁴Ko ndeyu ndáva kúu já kée ñáyivi ní kayija, chí a ní káku'u'a-i te kájinu va'a-i ndéja kúu já va'a ja'ú.

6

Ná kúxnúu-yó te ná kuñi ní'in-yo

¹Núsáá te ná skéndo-yó tú'un núu Cristo, te ná káduu-yo náva'a yija va'a-ga inji-yo. Te ma náki'in jáá tuku-yó onde ja'a ja nákani inji-yo ndasa ní kasá'a-yó tínu ñáá, ndasa ní kandija-yó núu Dios, ²jíin tú'un jánducha, jíin tú'un xndéé-yó ndá'a-yo xiní ñáyivi, jíin tú'un ja náchaku-i má'ñú ndívi, xí jíin tú'un ja tá'nyu ndatu-i ní káni. ³Te tínu yá'a sá'a ndija-yó te nú ná kuá'a máa Dios tu'un. ⁴Chí nú ío ñáyivi já á ní káju'u'un inji-ya ñn jínu, te nú ní káta'ni-i ta'ú ándívi, te nú suni ní kani'ñi-tá'an-i Espíritu Santo, ⁵te nú suni súan ní káta'ni-i tu'un va'a Dios jíin taká fuerza kuia chaa, ⁶yúan-na te nú ndu'ichí inji-ya, te ma kúu kuti ndéjá'a jáa-i ja nákani inji-ya sá'a-yó, chí sua kája'ni túku-i Se'e Dios jiká cruz, te kája'a-i tuká nuu-yá nú súan. ⁷Chí nú kua'a jínu kúun sau núu ñn ñu'un te ndí'i-ni-cha jí'i, te já'a yua kuatiñu máa cháa kájitú-ún, yúan-na te kúsi iní Dios jíin ñú'ún-ún. ⁸Ko nú máni ínu jíin ncháa kána nuu ñú'ún-ún, yúan-na te jita ijí ñú'ún-ún. Te yachi naa, chí kiti inji jito'o jíin, te ñn kivi te kayu. ⁹Ko ja siki róo jíná'an-ró, ñánj mánj, vasa káka'an-rj tu'un yá'a, ko káñukuu inji-rj ja ná sá'a-ga-ro tínu va'a ja kántú sá'a chaa a ní kaku. ¹⁰Chí nasu I'a ñáá kúu Dios ja náa ini-ya tínu kásá'a-ró, chí ja siki sí'ví-yá te ní kákuandá'ú inji-ro taká ñáyivi ndóo, te suni kákuu-ró jíin onde vína. ¹¹Te kákuu-rj ja ná ñn ná ñn-ró ná kúkuu-ró jíin súni tínu-ún onde kivi ndí'i, náva'a skíkuu va'a-ró ndasa kuni tu'un káñukuu inji-ro. ¹²Te ma kóo uun inji-ro jíná'an-ró, chí sua ná ndáku-ró ñáyivi já ní'in-i tu'un ní keyu'u-yá, sá'a tu'un káandija-i jíin já ká'jo paciencia inji-i. ¹³Chí kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham, ní ka'an téyíi-yá jito jíin núu máa-yá, chí tú ní kúu ka'an téyíi-yá ja ingá i'a kúñá'nu-ga kuu testigo-ya. ¹⁴Te ní ka'an-ya: Jandáa ja chindéé chituu ndija-rj róo, te ndea xaan-ro sá'a-rj, áchi-ya. ¹⁵Te ja yúán súan jíin paciencia ní jandéé iní Abraham, ní ndatu-de, te vasa ní ní'in-dé tu'un ní keyu'u-yá. ¹⁶Chí taká chaa, káka'an téyíi-de nuu ñn ja kúñá'nu-ga vasa máa-de, te jíin tú'un téyíi-ún kúndaá ijí ini-de siki tú'un kástátá'an-de. ¹⁷Te kuni Dios stá'an ndijin-ya núu ñáyivi xín tá'u, ja má nátu'u kuti ini-ya tú'un ní keyu'u-yá nuu-i. Te ja yúán ní ka'an téyíi-yá, ¹⁸náva'a yóo, ja ní kanatu'ma-yó-yá, ná ndúndéé xaan ini-yo, te kundikín-yo tú'un káñukuu inji-yo, chí jíin úu tu'un yúan ma kúu kuti xndá'ú Dios, ja nátu'u inji-ya. ¹⁹Káñukuu inji-yo tú'un-ya-ún, te ja yúán kéndgo ní'in kéndgo kúu añu-yo, te yúán sá'a ja nátu'u ká'yo iní cuarto ijí xaan ichi yatá sá'ma ndíta kaa. ²⁰Te inji yúan ní kivi Jesús xna'an-ga vasa máa-yó. Te ní káni ní nduu-ya ñn sutu ñá'nu cuenta Melquisedec.

7

Cuenta Melquisedec

¹ Chi cháa Melquisedec, rey ñuu Salem jíin sutú nuu máa Dios ñá'nu, n̄i kuu-de. Te n̄i kenda-de n̄i janata'an-de Abraham kivi ní naxió káva cháa-ún ja ní jaka'ni-dé kua'a rey. Te n̄i jikan ta'u-dé ja'a Abraham. ² Te suni n̄i ja'a Abraham ñin sik̄i uxí ja táká ndatíñu nuu-dé. Te sí'ví núu-de kúu Melquisedec, ja kuni ka'an: Rey sá'a tíñu ndaa. Yúan-na te suni nání-de rey Salem, ja kuni ka'an; Rey ndiso tu'un vindáa vinené. ³ Tú táa-de, tú náa-de, ni tata-de. Te suni tú kivi ní kaku-de, ni tú kivi kúy-de, chi n̄i nduu-de nátu'un máa Sé'e Dios. Chi cháa-ún, ñin sutú ñi káni kúu-de. ⁴ Nde'é ndasa n̄i kuñá'nu-de, chi tata ñuu-yo Abraham, sik̄i táká ndatíñu n̄i janchaa-de nuu rey, n̄i ja'a-de ñin sik̄i uxí nuu cháa-ún. ⁵ Te cháa kákuu se'e Leví ja kákuu sutú, n̄i ta'u tíñu nuu-dé ja kí'in-de ñin ja sik̄i uxí nuu ñayivi nátu'un ká'an ley. Te kí'in-de nuu ñani-de vasa suni chi Abraham n̄i kenda koyo-de. ⁶ Te Melquisedec, vasa tú ní kenda tata-de chi ñayivi-ún, ko n̄i kí'in-de ñin ja sik̄i uxí nuu Abraham, te n̄i jikan ta'u-dé ja'a Abraham, cháa xín tú'un n̄i keyu'u-yá. ⁷ Te a kájiní va'a-yó já jikán ta'u cháa ñá'nu-ga ja'a cháa lúli. ⁸ Te ichi yá'a, ñin ja sik̄i uxí káki'in ndija cháa ja jí'i níni. Ko cháa yúan, suni n̄i kí'in-de, te kájani ndaa-i tu'un-de ja chakú-de. ⁹ Te Leví, cháa n̄i kí'in ñin ja sik̄i uxí nuu ñayivi, suni nátu'un jíin Abraham n̄i ja'a-de ñin ja sik̄i uxí nuu Melquisedec, ¹⁰ chi ñú'un-ga Leví chi Abraham, tata ñuu súka-de, kivi ní naketa'an cháa-ún jíin Melquisedec.

Ja ní naa táninu sutú aná'an

¹¹ Sutú n̄i kekoyo chi tata Leví kákuu ja ní kaja'a ley nuu ñayivi onde sáa. Te nú ní káyija va'a-i sá'a máa-de núu, te naún níni júkuñi inga sutú cuenta Melquisedec, ja nasu cuenta Aarón kúu núsáa. ¹² Chi nú n̄i nasama taká sutú, yúan-na te jínu ñú'ún nasama ley. ¹³ Tu'un máa Jesús ká'an-yo, te chi inga tata n̄i kaku-ya. Te ní ñin tá'an-ya, tú ní jatíñu kuti núu altar. ¹⁴ Chi a kájiní ndaa-yo ja chí tata Judá n̄i kaku máa Jito'o-yo. Te cuenta tata yúan, tú naún tu'un ní ká'an Moisés ja kúndiso í tiñu sutú. ¹⁵ Te ndijin-ga kúu tu'un yá'a, chi n̄i nukuiñi inga sutú cuenta Melquisedec. ¹⁶ Te I'a-ún, n̄i nukuiñi-ya kúu-ya sutú, ko nasu já ní kaku-ya chí tata sutú nátu'un ká'an ley, chi sua sik̄i ja ndiso-ya fuerza ja má kúu kuti-ya. ¹⁷ Chi súan yóso ndaa tu'un máa-yá: Máa-ró kúu ñin sutú ñi káni, cuenta Melquisedec, áchi. ¹⁸ Te tíñu n̄i ta'u núu-yo xna'an-ga, n̄i jasú ndija-ya, kuachi ja vítá máa, jíin já tú ní'in tíñu, ¹⁹ chi ley, tú ní síyija kuti ní ñin. Yúan-na te n̄i ní'in-yo ñin tu'un va'a-ga ja káñukuu ñi-yo jíin, te jíin tu'un yúan kandita-yó núu Dios. ²⁰ Te súan n̄i ká'an téyí-yá kivi ní kenda máa. ²¹ Chi sava-ga cháa-ún n̄i kani'in-dé tíñu sutú, ko tú ní kúu jíin tu'un téyí. Ko jíin Jesús, chi n̄i ká'an téyí Dios súan: N̄i ká'an téyí máa Tatá Dios te ma nátu'u ñi-ya, máa-ró kúu ñin sutú ñi káni cuenta Melquisedec, áchi-ya. ²² Te jíin Jesús n̄i kukútu contrato va'a-ga, nátu'un n̄i ká'an Dios yúan. ²³ Te sava-ga sutú-ún tú ní kúu kuatíñu-de ní káni, chi káji'i káji'i-ni-de núu, te ja yúan ní ka'jo kua'a-dé. ²⁴ Ko I'a yá'a kúu-ya sutú ja tú sama kuti-ya, chi chakú-ya ní káni. ²⁵ Ja yúan súni kúu nama-ya táká ñayivi ní káni-ní nú kándita-i nuu Dios jíin-yá, chi ní káni chakú-ya náva'a ka'an-ya já'a-í jíná'an-i. ²⁶ Chi n̄i kajinu ñú'un-yo ñin sutú ñá'nu nátu'un máa-yá. Chi sutú ñi kúu-ya, tú kuachi-ya, ío ndoo-ya, te s̄in kúu-ya núu ñayivi kásá'a kuachi, te ñá'nu luu xaan-ga n̄i nduu-ya vasa ándivi. ²⁷ Te tú níni já ndita'an kivi sokó-yá kiti já sik̄i kuachi máa-yá xna'an-ga, te vasa sik̄i kuachi ñayivi, nátu'un n̄i kasá'a sutú ñá'nu onde sáa, chi ñin jínu-ni n̄i sá'a-ya súan ja ní sokó-yá máa-yá. ²⁸ Chi máa ley, jáni cháa vítá ñi kákuu-de sutú ñá'nu. Ko tu'un n̄i ká'an téyí Dios, n̄i cháa kuee-ga vasa ley. Te jíin tu'un-ún n̄i jani Dios máa Sé'e-ya. Te I'a-ún, n̄i yija va'a-ya já kúu ní káni.

8

Ñin sutú ñá'nu ñi andívi

¹ Núsáa te tu'un kánúu-ga nuu táká tu'un káka'an-yo-ún kúu tu'un yá'a: Káñava'a-yó ñin sutú ñá'nu súan, te kánchaa-ya íchi lado vá'a mesa nuu tá'u tíñu Dios ñá'nu ñi andívi. ² Te jatíñu-ya ñi cuarto ñi, jíin ñi ve'e ñi ñi ndija ja ní jani máa Tatá Dios, nasu cháa ní jani-ún. ³ Te taká sutú ñá'nu, ká'jin-de ja kásoko-dé ndatíñu jíin kiti núu Dios. Ja yúan súni súan jínu ñú'ún ja kóo ja sokó I'a sutú yá'a nuu Dios. ⁴ Ko nú kánde-ya ñi ñuyivi, ma kúu kuti-ya sutú núu, chi a ká'io sutú ja kásoko ndatíñu nuu Dios nátu'un ká'an ley. ⁵ Chi tíñu kásá'a-de, máni ñin copia ñin muestra tíñu andívi kúu, nátu'un n̄i ká'an Dios jíin Moisés kivi ní kejá'a-de sá'a-de ve'e ñi ñi: Nde'é vá'a-ró, te sá'a-ró táká ndatíñu nátu'un káa muestra n̄i jin-jo já ní stá'an-ri nuu-jo onde yuku-ún, áchi Dios jíin-de. ⁶ Te contrato jáa kúu ja vá'a-ga nasu já tu'u, chi ndiso tu'un ja ní kaa-ga n̄i keyu'u Dios. Te nátu'un va'a-ga ku'a ja jáa-ún, suni súan ku'a

kúu vina ja vá'a-ga tíñu ndíso Cristo, ja kúu-ya yú'u núu máa contrato jáá. ⁷ Chì nú ní kée va'a va'a contrato xnáñúú, te tú níní kóo inga contrato uu núú. ⁸ Suni nì jini Dios ja tú ní kée va'a va'a tu'un-ún, te nì ka'an-ya: Chaa ñin kivi já násá'a-rì ñin contrato jáá jín ñáyivi Israel jín ñáyivi Judá, áchí máá Tatá Dios. ⁹ Ko nasu nátu'un contrato nì sá'a-rì jín ndíyi táa-i, kivi nì tñ-rì nda'a-dé ja ní kiñi'in-rì-de inì ñuu Egipto. Chi kuachi máa-de kúu ja tú ní ká'jin nì'in-de sikì contrato-rì. Ja yúan tú ní jatú'ún-rì ja ká'an-de, áchí máá Tatá Dios. ¹⁰ Te ya'a kúu máa contrato nasá'a-rì jín ñáyivi Israel onde ná já'a taká kivi-ún. Chu'un-rì ley máa-rì xinì-i, te suni chaa-rì ley-ún inì añú-i. Te kuu-rì Dios máa-i. Te máa-i jín'an-i kuu-i ñáyivi máa-rì. Achí máá Tatá Dios. ¹¹ Te tú níní kástu'ún ná ñin ná ñin-i nuu tá'an-i, nuu ñaní-i: Ná kuní-ro núu máá Tatá Dios. Chi taká-i kuní-i ruu, onde ñáyivi lúli-ga te onde ñáyivi ñá'nu-ga. ¹² Chì kundá'u inì-rì-i vaša tíñu ñáá ní kasá'a-i, te ní ma kúná'an kúti-gá-rì kuachi nì kasá'a-i, áchí máá Tatá Dios. ¹³ Te ja súan ka'an-ya tú'un contrato jáá-ún, te sá'a-ya cuenta ja á kuajita ja xnáñúú. Te ja á kuajita te a kuakutú'u, a yani naa íi.

9

Ja ní'in tíñu niñi-ya jín contrato jáá

¹ Ko contrato xnáñúú suni nì tá'u tíñu ndasa chiñú'ún-i-ya, te ndíso ñin cuarto iñ inì ñuyívi ya'a. ² Chì nì kajani-i ñin ve'e ñii. Te ichi fuera nì jo ñin cuarto ja ní nání cuarto iñ. Te inì yúan nì jo candelero, jín mesa, jín státilá káxiukú ndíjin. ³ Te yatá sá'ma úu ndita kaa ichi inì ve'e iñ, nì jo inga cuarto, nì nání cuarto iñ xaán. ⁴ Te inì yúan nì jo ñin ko'o kúu oro, jín janú tú'un contrato, ja ndasú oro ní tú'u sikì. Te inì janu-ún kánde ñin tija'an oro ja ñú'un staa ándívi, jín yúnu xii Aarón ja ní nana numa, jín yúu tabla nuu yóso tú'un contrato. ⁵ Te sikì janú-ún ká'jin figura querubín luu, kásá'a-i kati, kájasu-i sikì tapa janu-ún nuu ñú'un yúyú niñi. Ko sikì taká tu'un yúan, tú núña-yó vina ja ká'an káji-yó. ⁶ Te nuu ní jinu tu'a taká tuu ya'a, te núu-ni núu-ni kivi koyo sutu inì cuarto ñin, kásá'a-de tíñu cuenta sutu. ⁷ Ko inì cuarto uu-ún, chì máá ñin-ni sutu ñá'nu-ga kúu kivi-de, te suni máá tú'ún-ni vuelta ja kuiá. Te tú kivi-de te nú túu niñi já sokó-dé nuu Dios sikì máa-de jín sikì já kásáña'mu ñáyivi. ⁸ Te súan stá'an Espíritu Santo nuu-yo, já té nuña-ga ichi kivi koyo-yó inì cuarto iñ ándívi, níní kándij ve'e ñii ñin inì ñuyívi. ⁹ Te yuán kúu ñin tu'un sikì tiempo vina, te jín modo-ún kásoko-dé ndatíñu, te kája'mu-de kiti núu Dios. Ko vaša káchiñú'ún-i-ya súan, ma yíja va'a inì añú-i sá'a. ¹⁰ Chì máni ley yúkú kúu-ún, ndasa kee-yo, ndasa ko'o-yo, ndasa ndundoo-yó. Te ní ndíso tíñu onde nì chaa máá já vá'a-ga. Te nì nasama. ¹¹ Ko nì chaa Cristo, te sutu ñá'nu nuu taká tu'un va'a-ga-ún kúu-ya. Te nì kivi-ya inì ve'e iñ ándívi, ja tú ní kuva'a jín ndá'a, ní nasu cuenta ñuyívi kúu, te kánúú-ga te va'a-ga kúu vásá já áva-ún. ¹² Ko nasu jín niñi ndíxi'ú, xii niñi chélu, chì jín niñi máa-ya nì kivi-ya inì cuarto iñ ándívi ja ñin máá tú'ún-ni jinu ja ní káni. Te nì kundéé-ya ní nakuaan-ya yóo ja ní káni. ¹³ Chì onde sáa te niñi ndíxi'ú jín niñi ndíxi'ú, jín yáa núu kayú chelu, nì josu yúyú-de sikì ñáyivi chá'an, te nì kandundoo-i onde jín yíki kúñu-i, nì sá'a. Te nú súan ní'in tíñu niñi kiti-ún, ¹⁴ núsáa te naga nì kuu niñi Cristo ja má nákaça inì añú-ro núu tíñu ñáá kásá'a-ró, náva'a kuu kuatíñu-ró núu Dios, I'a chakú. Chì Cristo, tú chá'an kúti-ya, te nì soko-yá máa-ya nuu Dios, nì sá'a Espíritu ja ío ní káni. ¹⁵ Ja yúan kúu-ya yú'u núu sikì ñin contrato jáá, náva'a ñáyivi jáá nì kana Dios xinì-i, ní'in-i ta'u já kéndoqo ní káni nátu'un nì keyu'u-ya. Chì nì jì'í Jesús, te ja yúan ní janchaa-ya kuáchi nì kasá'a-i ná nì kaxiukú-i chijí contrato xnáñúú. ¹⁶ Chì nuu ío ñin testamento, te kánúú já kúu chaa nì sá'a contrato-ún. ¹⁷ Chì ñin testamento, onde nú kuu chaa nì sá'a, yúan-na te ní'in tíñu. Ko nú nini chakú chaa nì sá'a, tú ní'in tíñu kuti. ¹⁸ Ja yúan, vaša contrato xnáñúú, tú ní kúkútu, onde nú túu niñi. ¹⁹ Chì nú a nì ka'u ndi'í Moisés taká tu'un tá'u tíñu yóso núu ley nuu ndívi ñáyivi, yúan-na te nì k'i'in-de niñi chélu, jín niñi ndíxi'ú, jín ndúcha, jín íxi kuá'a, jín ñin yókón, te nì josu yúyú-de sikì máá tutú-ún jín sikì ndívi ñáyivi. ²⁰ Te ká'an-de: Ya'a kúu niñi cuenta contrato ja ní tá'u tíñu Dios nuu-ro, áchí-de. ²¹ Suni súan jín niñi-ún nì josu yúyú-de máá ve'e ñii jín taká ko'o kájatíñu nuu káchiñú'ún-de-ún. ²² Te jandáa, ja á yani taká ndatíñu ndundoo jín niñi cuenta ley, chì nú tú kati niñi te ma kóo kuti táká nu inì-ya núu kuáchi-i núu. ²³ Chì fuerza ja jín modo yúan nì ndundoo taká copia ndatíñu ío ándívi, ko máá ndatíñu ándívi-ún, níní ní soko já vá'a-ga cuenta máá vásá yúan. ²⁴ Chì tú ní kivi Cristo inì ñin cuarto iñ já ní kuva'a nda'a, nátu'un ñin muestra ndija, chì sua inì máá ándívi ní ndívi-ya náva'a kundij-ya vina ka'an-ya já'a-yo ndé'é jín núu Dios. ²⁵ Te nasu ní kivi-ya yúan ja núu-ni núu-ni soko-yá máa-ya, nátu'un kivi sutu ñá'nu ndita'an kuiá inì cuarto iñ jín niñi tatú. ²⁶ Chì nú súan, te kánúú já ndó'o-ya kuá'a jinu onde kivi ní jukuiñi ñuyívi núu. Ko sasua,

ondé kivi jínu ñuyivi ni kenda ndijin-ya ñin máá tú'un-ni jínu ja ní káni, te ni soko-ya máa-ya náva'a kuanchaq-ya kuáchi. ²⁷ Te natu'un ni kundaq ja kúu taká chaq ñin jínu-ni, yúan-na te kivi koyo-de nuu sándaq Dios tiñu-de. ²⁸ Suni súan Cristo, ni soko-ya máa-ya ñin máá tú'un-ni jínu náva'a kundiso-ya kuáchi kua'a ñayivi, yúan-na te kenda ndijin-ya vuelta uu, ko nasu ja kuánchaq-ya kuáchi, chi sua ja náma-ya taká ñayivi káinda-tu-i-ya.

10

¹ Te máá ley, chi máni ñin kuanda'u kúu siki taká ndatiñu va'a ja cháq kuee-ga. Ko nasu forma ndija máá ndatiñu-ún kúu. Te ja siki kiti kája'ni-i-ún, núu-ni núu-ni kásoko-i ndita'an kuia. Te ni ma kúu kuti siyija ñayivi kuni jakoyo nuu-ya. ² Te nú kúu sa'a núu, te naja tú ní júkuñi-i ja kásoko-i-ti núsáa. Chi ñayivi káchiñu'un-ún, nú a ni kendgo ndoo ñi-i ñin jínu-ni sa'a yúan núu, te ma kakán-ga añu-i kuáchi siki-i núu. ³ Ko siki ja kásoko-i-ti-ún, te a jini-yo ja kánuku'un ñi-i kuáchi-i ndita'an kuia. ⁴ Chi ñiñi xndikí, jín ñiñi ndix'u, ma kúu kuti kuánchaq kuáchi. ⁵ Ja yúan kivi ní kii Cristo ñi ñuyivi, ni ka'an-ya jín Dios: Ja kája'ni-i-ti jín ja kásoko-i ndatiñu nuu-ni, tú jata'an ñi-ni, ko ni sátu'a-ni ñin yiki kúñu máa-ná. ⁶ Ja kája'mu-i-ti kásoko-i-ti núu-ni siki ja kúxio kuáchi-i, tú ní kúsij ñi-ni jín, áchi-ya. ⁷ Yúan-na te ni ka'an-ná: Súan yóso tú'un-ná nuu tutú: Aj Táta Dios, ya'a kándij-ná náva'a skíkuu-ná ja jata'an ñi máa-ni, áchi-ya. ⁸ Súan ka'an tu'un vai ichi yatá: Ja kája'ni-i-ti jín ja kásoko-i ndatiñu nuu-ni, jín ja kája'mu-i-ti kásoko-i-ti núu-ni siki ja kúxio kuáchi-i, tú jata'an ñi-ni, ni tú kúsij ñi-ni jín, áchi-ya. Ndatiñu-ún kásoko-i natu'un ka'an ley. ⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya: Aj Táta Dios, ya'a kándij-ná náva'a sa'a-ná tiñu jata'an ñi máa-ni, áchi-ya. Ja súan ni ka'an-ya, te ni janchaq-ya tú'un ñin náva'a nakani-ya tú'un uu-ún. ¹⁰ Te jín tú'un ni jata'an ñi máa Dios, te ni kándundoo-yo ní sa'a-ya siki ja ní soko Jesucristo yiki kúñu-ya, ko ñin máá tú'un-ni jínu ní sa'a-ya súan ja ní káni. ¹¹ Núsáa te taká sutu, vaqá kája'an-de ndita'an kivi kájatíñu-de, te kua'a jínu kásoko-dé suni suni-ni modo ja kája'ni-dé-ti, ko yúan ma kúu kuti kuánchaq kuáchi-i. ¹² Ko Cristo, ñin máá tú'un-ni jínu ni soko-ya máa-ya ja siki kuáchi-yo ondé ní káni, yúan-na te ni nungoo-ya ichi ndáv'a Dios, ¹³ ndátu-ya tiempo ondé ná kúxiukú ñayivi kájito u'u tá'an jín-ya, kuu-i teyu kuxndí ja'a-ya. ¹⁴ Chi jín ñin máá tú'un-ni jínu ja ní soko-ya máa-ya, te ní káni ní kayija ñayivi ndoo ni sa'a-ya. ¹⁵ Te máá Espiritu Santo kúu-ya testigo nuu-yo siki tú'un yúan, chi xna'an-ga ka'an-ya: ¹⁶ Ya'a kúu máa contrato nasá'a-ri jín-í jíná'an-i, ondé ná ndí'i taká kivi ya'a. Te chu'un-ri ley-ri ñi añu-i. Te suni chíso-ri tú'un-ri-ún ñi xini-í jíná'an-i, áchi máa Tatá Dios. ¹⁷ Yúan-na te ka'an-ga-ya: Ma núku'un kuti-gá ñi-ri kuáchi ni kasá'a-i jín tiñu chá'an ni kasá'a-i, áchi-ya. ¹⁸ Núsáa te nú a ni sa'a-ya táká'nu ñi-ya siki taká-ún, tuká nqún ío ja sokó-gá siki kuáchi.

Ja núña ichi kivi-yo ñi cuarto ñi

¹⁹ Ja yúan, ñani, a chundé ñi-yo kivi-yo ñi cuarto ñi ándivi sa'a ñiñi máa Jesucristo. ²⁰ Chi ni juña-ya ñin ichi jaá chakú, náva'a kivi-yo ichi yatá máa sa'ma ndita kaa, te yúan kuni ka'an ja máa yiki kúñu-ya kúu. ²¹ Te kánava'a-yo ñin sutu ñá'nu xaqñ ndito ve'e Dios. ²² Núsáa te ná kándita-yo núu-ya, jín añu-yo ja ío ndaq ja siki tú'un kákandja va'a-yo, jín añu ja ní ndundoo siki taká tiñu jani ñáa ñi, chi ní joso yúyú-ya ñiñi-ya siki, jín yiki kúñu-yo ja ní nakacha-yo jín ndúcha ndoo. ²³ Ná kuñi ñi'ín-yo jín tú'un ni kaka'an-yo kákandja-yo te káñukuu ñi-yo. Te ma káka yatá-yo núsáa, chi skíkuu va'a I'a ni keyu'u tú'un-ún. ²⁴ Ná ndé'e va'a-yo ndasa skándá-yo tá'an-yo, ja ná kúnda'u-ga ñi-i tá'an-i, jín ja ná sa'a-i taká tiñu va'a. ²⁵ Ná nátaq ná'ín-yo, ma sia-yo natu'un kásá'a sava-i, chi sua ná ká'an ndé-e-yo jín tá'an-yo. Ko ná kuítú-gá ñi-ro sa'a-ró, chi kájiní-ro ja kuákuyani máa kivi-ún. ²⁶ Chi nú kusij ñi-yo sa'a-yo kuáchi ja súan a ni jatá'u-yo tú'un ndaa, tuká kéndgo kuti ja kúu kuq-ga ja siki kuáchi-ún. ²⁷ Chi sua ñin nuu yú'u xaqñ-yo ja ndonda-ya siki-yo ío, jín ñin nuu kánda yáa ñi'un ío, náva'a kóko ñayivi kájito u'u tá'an jín-ya. ²⁸ ñayivi ní ské'ichi ley Moisés, jí'i ná'ín-i, tú nqún tu'un kúnda'u ñi-í, te nú ni kaka'an ndaa uu xi ñi testigo. ²⁹ Tava-ro cuenta núsáa, chi naga ni kuu ja má ndó'o xaqñ-gá ñayivi kuañu ja'a siki Sé'e Dios jín ja jani ñi-i ja kácha'an ñiñi contrato, vaqá jín ñiñi-ún ni ndundoo-i, jín ja sákátá-i nuu máa Espiritu ndiso tu'un luu. ³⁰ A kájiní-yo núu I'a ni ka'an: Nani'ín tá'an máa-ri jín-i, máa-ri kua'a ya'u-i, áchi máa Tatá Dios. Te inga jínu ka'an: Máa Tatá Dios koto nchaq-ya ndasa kaa ñayivi máa-ya, áchi. ³¹ ñi tiñu yú'u xaqñ-yo sa'a, kúu ja júngava ñin ñayivi ñi nda'a Dios, I'a chakú. ³² Ko ná núku'un ñi-ro siki taká kivi ní kendgo ichi yatá, chi ni nastúun-ya ñi ja jini tuní-ro. Yúan-na te nasaa ja sijn sijn tundó'o ni xndóna-i siki-ro. ³³ Chi ñin modo ni kaka'an ndijin-i siki-ro, te ni kaxndó'o ndijin-i róo. Te inga modo suni ni kánduu-ro tá'an ñayivi ní kándo'o súan. ³⁴ Chi suni ni kúnda'u xaqñ ñi-ro ja kándeé vekqa. Te ni kákusij-ni

inĩ-ro, ʋasa nĩ ƙasáku'ná ñũkúún-i ndatĩñu-ró, chĩ a ƙájinĩ-ro já ondé andíví ƙáñava'a-ró ñin ta'u vá'a xaan-gá, te koo ñĩ káni. ³⁵ Ma sía-ro modo ja ƙáchundéé inĩ-ro, chĩ kua'a xáan tá'u ndiso tu'un-ún. ³⁶ Chĩ kánúú kóo paciencia inĩ-ro, náva'a ni'ín-ro já ní keyu'u-yá, ondé nú nĩ sá'a-ró tĩñu játa'an inĩ Dios. ³⁷ Chĩ ñin núnúu-na te chaá máá I'a kii, te ma kúkuéé-ya, áchĩ. ³⁸ Ko máá ñayivi ndáa-rĩ, chĩ siki já ƙákandija-i te kuchaku-i. Ko nú nĩ jika yátá-i, ma kúsiñ iní añu-rĩ sá'a-i, áchĩ-ya. ³⁹ Ko yóó, nasu tá'an ñayivi ƙásá'a súan ƙákuu-yó já ƙáka yátá-yó te xnáa-yo máá-yó, chĩ sua ƙákuu-yó tá'an ñayivi ƙáƙaku jín tu'un ƙákandija ʋa'a-i.

11

Siki tú'un ƙándija

¹ Te tu'un ƙándija-yó kúu modo ja jini-yo já ío seguro taká ndatĩñu ƙáñukuu inĩ-yo, chĩ yuán kúu tunj ja ío ndija taká ndatĩñu ja tú jini-yo núu. ² Chi nĩ ƙákandija chaá aná'an, te ja yuán ní jatú'un-yá-de. ³ Ƙákandija-yó, te yuán ƙájuqu'un inĩ-yo já ní sáva'a Dios ñuyivi jín tu'un nĩ ƙa'an-ni-ya. Te chĩ ndatĩñu ja tú jini-yo núu, nĩ kuva'a ndatĩñu ja á jini-yo núu. ⁴ Nĩ ƙándija Abel, te yuán ní ja'mu-de ndatĩñu ja vá'a-ga nĩ soko-dé nuu Dios vása Caín. Súan nĩ ƙándija-de, te nĩ jatú'un Dios ja ío ndaa-de, chĩ súan nĩ sá'a-ya já ní jatá'ú-yá ndatĩñu nĩ soko-dé nuu-yá. Te ʋasa a nĩ j'i-de, ko ƙá'an-ni-de jín tu'un nĩ ƙándija-de. ⁵ Nĩ ƙándija Enoc, te yuán ní naki'in-ya-dé kua'an-ya jín-de, te tú ní j'i-de. Te tú ní ndénda kuti-dé nĩ ƙasá'a-i, chĩ nĩ naki'in Dios-de. Te ondé ná té naki'in-ga-ya-dé, te nĩ jatú'un Dios-de ja ní kusíñ inĩ-ya ní sá'a-de. ⁶ Ko nú tú ƙándija-yó, te ma kúsiñ iní Dios sá'a-yó, chĩ chaá kuni jaá nuu Dios, kánúú ƙándija-de ja ndíto chakú-ya jín já kuá'a-ya yá'u nuu taká ñayivi ƙánandúkú-i-ya. ⁷ Nĩ ƙándija Noé, te yuán ní ƙa'an nĩ'in Dios jín-de siki sáva tĩñu ja té kunj-ga-de nuu. Te ja ní chu'un inĩ-de, te yuán ní sáva'a-de ñin barco náva'a ƙáku-de ondé jín ñĩ vé'e-de. Ja súan ƙándija-de, te nĩ ñakuxndí-de siki ñuyivi. Te nĩ nduu-de ñin chaá ni'ín tá'u siki já ƙéndo ndaa-i ja ƙákandija-i. ⁸ Nĩ ƙándija Abraham, te yuán ní jandatu-de nĩ kenda-de kua'an-de kivi ní kana-ya xini-dé, náva'a jaá-de ñin lugar nuu kuá'a-ya núu-dé kuu ta'ú-dé. Te nĩ kenda-de kua'an-de, ʋasa tú jini-de ndénu k'i'in-de. ⁹ Nĩ ƙándija-de, te yuán ní nchaa-de nátu'un chaá jíká núu ñu'un ní keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu-dé. Yúan nĩ nchaa-de inĩ ʋe'e kui jín Isaac jín Jacob, chĩ suni suchi ni'ín tá'an ta'u núu ní keyu'u-yá-ún ƙákuu suchi-ún. ¹⁰ Chĩ nĩ ñukuu inĩ-de koo ñin ñuu jín cimientu, ja máá Dios kúu I'a chutá'an-ya te sá'a-ya-ún. ¹¹ Suni nĩ ƙándija máá Sara, te yuán ní ni'ín-ña fuerza nĩ nukú'un se'e-ña, ʋasa ña'an numá nĩ kuu-ña. Te nĩ skáku-ña ñin se'e ondé tiempo nĩ ja'a xaan kuiá-ña, chĩ nĩ ƙándija-ña já skíkuu ʋa'a máá Dios tu'un nĩ keyu'u-yá. ¹² Ja yuán súni súan nĩ ƙáƙaku kua'a-i nĩ sá'a ñin-ni chaá, ʋasa a nĩ yii xaan-dé. Ko tata-de ní ndea xaan, nátu'un tĩñuú xini ándíví, jín nátu'un ñití káa yu'u mar, ja má kúu ka'u-yó. ¹³ Nini ƙákandija-de te nĩ ƙaji'í taká chaá-ún, ʋasa tú ní káni'in-dé ja ní keyu'u-yá. Ko nĩ ƙandé'é jíká-ni-de nuu, te nĩ ƙaka'an-de sa'an kúta'ú jín. Te nĩ ƙaka'an ndaa-de ja cháa jíká, jín cháa ƙáxiukú núu-ni, ƙákuu-de. ¹⁴ Chĩ chaá ƙáka'an súan, a ƙástá'an ndijin-de ja ƙándúkú-de ñin ñuu máá-de ja kúxiukú máá-de. ¹⁵ Chĩ nú ní nákani inĩ-de ñuu nuu ní kenda koyo-de-ún núu, ío modo ja náxío ƙáva-de, nú ní ƙakunj-de núu. ¹⁶ Ko nĩ ƙakunj-de ingá ñuu ʋa'a xaan-gá ja ío ondé andíví. Ja yuán tú kúu nuu Dios nuu-de kunaní-yá Dios máá-de, chĩ a nĩ sátu'a-ya ñin ñuu kuxiukú-de. ¹⁷ Nĩ ƙándija Abraham, te yuán ní soko-dé Isaac kivi ní jito nchaa-ya-dé. Te máá tú'ún se'e ñáva'a-de, te siki súchí-ún nĩ ni'ín-de taká tu'un ja ní keyu'u-yá nuu-dé, ko nĩ io tu'a-de soko-dé-i ja kúu-i, ¹⁸ ʋasa nĩ ƙa'an-ya tú'un-i jín-de: Ondé chĩ Isaac te kana-rj tata-ro te súan kunaní, áchĩ-ya. ¹⁹ Chĩ nĩ tava máá-de cuenta ja á kuu naschakú Dios ñayivi má'ñú ndíyi. Te suni nátu'un jín ñin tu'un yátá, te súan nĩ nani'in Abraham máá-i nĩ nachaku-i, nátu'un súan. ²⁰ Nĩ ƙándija Isaac, te yuán ní jikān ta'ú-dé ja'a Jacob, jín Esau, siki taká tĩñu chaá kuee-ga. ²¹ Nĩ ƙándija Jacob, te yuán kivi já á yani kuu-de nĩ jikan ta'ú-dé ja'a ndéndúú se'e yíí José. Te nĩ chĩnú'un-de-ya ʋasa ndítuu-na-de xini vara tĩn-de. ²² Nĩ ƙándija José, te yuán kivi á kúyani kuu-de, te nĩ ƙa'an-de ja kóo kivi ndénda ñayivi Israel. Te nĩ tá'ú-de tĩñu nuu-i ndasa sá'a-i jín yiki-dé. ²³ Kivi ní kaku Moisés nĩ ƙákandija táa-i náa-i, te yuán ní chisá'í-de-i unj yoo, chĩ nĩ ƙajini-de ja lúu káa-i. Te tú ní ƙáyu'ú-de acta ja ní sá'a rey. ²⁴ Nĩ ƙándija Moisés, ondé kivi ní ja'nu-de. Yuán tuká ní já'a-de tu'un ja kúnání-de se'e sesí'í Faraón. ²⁵ Sua nĩ kunj-de ja kóto-de tundó'o jín ñayivi Dios, nasu ja núnúu-ni kusíñ inĩ-de jín tu'un sñi iní ja ndíso kuachi. ²⁶ Chĩ a nĩ tava-dé cuenta ja nú ƙa'an-i siki-dé ja siki Cristo, te kúka xáan-gá kuu-de sá'a, vása já kúu taká yaká xu'un ío inĩ ñuu Egipto, chĩ a nĩ ndé'é-de ja kuá'a-ya yá'u-de. ²⁷ Nĩ ƙándija-de, te yuán ní kenda-de ñuu Egipto. Te tú ní yú'ú-de, ʋasa kití inĩ rey. Te nĩ kanda-de, chĩ nĩ sá'a-de cuenta ja á ndé'é-de nuu máá I'a tú jini ndijin-yo núu. ²⁸ Nĩ ƙándija-de, te yuán ní ja'ni-dé lélú Pascua, te nĩ josó yúyú-de ñiñ-tí, náva'a nú ʋaí ndajá'a ƙá'ni-yá taká se'e núu, te ma

ké'é-yá-i jíná'an-i. ²⁹ Ní kākandjja-de, te yuán ní kuu nī kaja'a-ni-de sava sava mañú mar kuá'á, nátu'un nuu ñú'un íchí-ni. Te súan kándúkú cháa ñuu Egipto sá'a-de jín ndúcha-ún kākunī-de núú, ko nī kókó-ni-cha-dé. ³⁰ Nī kākandjja-i, te yuán ní jungoyo corral nama yúu ñúu Jericó, onde nī jinu nī kajíko ndú-i ñuu-ún nuu usiá kivi. ³¹ Nī kandjja Rahab, ña'an tiní inī, te yuán tú ní náa-ña ñin jinu-ni jín ñáyivi ní'in inī, chí sua nī ka'an-ña tú'un ndéé inī jín cháa nī kajito yu'u, te nī jatá'ú-ña-dé. ³² Naún ká'an-ga-ri núsáa. Chí tuká tiempo ja káni-ga-ri tú'un Gedeón, tú'un Barac, tú'un Sansón, tú'un David, tú'un Samuel, jín tú'un taká cháa nī kajani tú'un Dios onde sáa. ³³ Nī kākandjja-de, te yuán ní kākundéé-de nī katīn-de so'o ñuu ná'nu, nī kasá'a-de tiñu ndaa, nī kani'in-dé tú'un nī keyu'u-yá, nī kajasu-de yu'u ndíka'a jíná'an-ti, ³⁴ nī kanda'va-de ñu'un kayú yáa, nī kakaqu-de yu'u machete, nī kanani'in iní-de ja ní kaku'u-de, bueno nī'in nī kanduu-de ní sá'a-yá kivi ní kajatá'an-de nuu guerra, te nī kaskúnu-de soldado inga ñuu jíká já kajatá'an jín-de-ún kaja'an. ³⁵ Ío ñasí'í ja ní kanani'in-ña se'e-ña já á nī kají'i-te nī kanachaku-i. Sava-de nī kando'o xaan-dé nī kasá'a-i, ko tú ní kájá'a-de tú'un ja kúu kaku-de, náva'a kundéé-de nachaku va'a-ga-de. ³⁶ Sava-de nī kasákátá-i nuu-dé, te nī kaxndó'o-i-de jín cuarta, te suni nī kaju'ni-i cadena-de, te nī ka'jin-de vekaa. ³⁷ Nī kaja'a-i yuu xiní-dé. Nī kaxiti-í-de jín sierra. Nī kaja'ni-í-de jín machete. Nī kajika-de ichi yá'a ichi yúan. Te nī kañu'un-de ñii rí jín ñii ndíx'í. Ndá'ú-ni nī kata'an-de, nī kajito-de tundó'o, te nī kastá'an-i-de. ³⁸ Nī kajinu-de onde nuu ñú'un té'é. Te suni chí yuku ní kivi koyo-de. Te nī ka'jin-de yau kava jín yau chí ñu'un. Te va'a xaan-gá kúu taká cháa-ún, nasu ñáyivi iní ñuyivi. ³⁹ Te taká cháa yá'a, vasa nī jatú'ún-yá-de siki já ní kākandjja-de, ko tú ní kani'in-dé tú'un nī keyu'u-yá. ⁴⁰ Chí nī sátu'a Dios ñin tiñu va'a xaan-gá ja kúu yóo jíná'an-yó, náva'a ma yija máa cháa-ún, onde nú túu yóo.

12

I'a yóxnúú jín tú'un kándjja

¹ Kua'á xaán testigo kajíko ndúú nī nuu-yo nátu'un viko nu'ún. Núsáa te ná cháxio-yó taká kuachi ncháá vee siki-yo, jín já jíkó ndúú nī xiní-yo, te jín paciencia ná kúnu-yó carrera máa-yó ja ní jani-ya nuu-yo. ² Te ná ndé'é-yó núu Jesús, I'a yóxnúú jín tú'un kándjja-yó, te sijja-ya yóo jín. Te máa-yá, nī kanda-ya jín tundó'o cruz, chí nī ndatu-ya cháa kivi já kúsi iní-ya, te tú ní sá'a-ya cuenta ja kúka nuu-yá, te nī nungoo-ya ichi ndáv'a a Dios nuu mesa-ya.

Ja kuandéé iní-yo jín tundó'o

³ Ná káni iní máa-ró ndasa nī jandéé iní-ya jín ñáyivi kándiso kuachi, vasa nī kaka'an ndiva'a-i siki-yá, yúan nī'in-ri modo ja má kuítá-ro, nī ma kúu xaán iní añú-ro. ⁴ Ko vasa kajatá'an-ró siki kuáchi, ko té chá'an-ga kaka ñiñi já kasú-ro nuu-ún. ⁵ Chí a nī kanaa iní-ro tú'un ká'an nda'ú jín-ró nátu'un jín se'e, te súan ká'an: Hijo máni, ma kava já'a iní-ro nú xndó'o máa Tatá Dios róo, nī ma kuítá iní-ro nú kana jín-yá nuu-ro. ⁶ Chí máa Tatá Dios xndó'o-ya ñáyivi kúndá'ú iní-ya, te skúun-ya yúnu xí sudún taká se'e ja jatá'ú-yá, áchi. ⁷ Chí nú kuandéé iní-ro jín castigo jito-ró, te jika Dios jín-ró nátu'un jín se'e-ya, xí ío se'e ja tú ndó'o-i sá'a táa-i náún. ⁸ Ko nú tú castigo jito-ró, nátu'un nī kando'o ta'an taká se'e, se'e kándikin ncha-ni kakuu-ró nú súan, nasu máa se'e. ⁹ Ío inga tú'un. Yóo, nī kañava'a-yó táa máa-yó núu ní kakuu-yó, nī kaxndó'o-de yóo, te nī ka'jo ja jín'ún-yó nuu-dé. Te naga nī kuu ja má kuándatu jín'ún-ga-yo núu máa Táa nuu vái añú-yo, te kuchaku-yo núsáa. ¹⁰ Te cháa-ún, jandáa nī kaxndó'o-de yóo, ko yaku-ni kivi ndasa nī kakuu iní máa-de. Ko I'a yá'a, chí ja ná kéndoo va'a-yó kuní-ya, náva'a ndundoo ta'an-yo jín-yá nátu'un máa-yá. ¹¹ Jandáa kúu ja ní ñin castigo jito-yó, tú kúsi iní-yo sá'a vina, chí sua kúku'á iní-yo sá'a. Ko kúkuéé-ga te jín tú'un vindáa vinené kéndoo ndaa suchí ní kakuá'a jín. ¹² Núsáa te ná katiin xaán-ro jín ndá'a tivítá-ró, te nakani nī'in-ró sí'in-ró já káni yá'a káni yúan-ró. ¹³ Te sá'a-ró ichi ndóo kaka ja'a-ro, náva'a a ma sána ñáyivi rengo, chí sua nduva'a-i. ¹⁴ Skuá'a-ró náva'a ná kóo tú'un vindáa vinené iní-ro jín taká ñáyivi, jín já ná kóo ndoo-ró jín'an-ró, chí nú tú tú'un ndoo iní, te ma kúu kunī ní ñin ñáyivi núu máa Jíto'o-yo. ¹⁵ Ndé'é víi-ro jíná'an-ró, náva'a a ma kaka yátá ní ñin-ró núu tú'un luu ío iní Dios, te suni náva'a ma ndú'u'á tuku iní ní ñin-ró. Te nú túu, chí nduku'á iní-ro sá'a, te nduchá'an kuá'a-í sá'a. ¹⁶ Te koto-ró náva'a ní ñin-ró ma kaka téné, ní má kújá'a iní-ro jín-yá, nátu'un Esaú, suchí já siki ñin ko'o ndéyú ní xíkó-i derecho-i ja kúu-i suchí núu. ¹⁷ Chí a jini-ro já kúkuéé-ga te nī kuní-i ní'in-í ta'u-í siki já kakán ta'u táa-i ja'a-í. Ko nī kéndoo ichi-i nī sá'a táa-i, chí tú ní ní'in-í modo nakani iní-i, vasa ndé'e nducha núu-í ndúkú-i. ¹⁸ Chí nasu ní jákoyo-ró núu ñin yuku já kúu tiñ-yó, nuu kánda yáa ñu'un, nuu túún, nuu ñaa, jín núu kée tachí xaán, ¹⁹ nuu jini so'o-ró ndé'e clarín, nuu ní'in ká'an-ya, chí ñáyivi ní kajini so'o ní'in tú'un-ún, nī kaka'an nda'ú-i ja má ká'an-ga-ya jín-i. ²⁰ Chí tú ní kákanda-i jín tiñu ní tá'ú-yá nuu-í: Nú ñin kiti ná kaku'un-ti'ú yúku-ún, ná skée-ró yúu siki-tí

kuu-ti, xí túu-ró machete-ti, áchi. ²¹ Te jo xaḡn káa tiñu-ún nḡ kajinj-i. Te ja yúan ní ka'an Moisés: Yú'ú xaḡn-rí, te kisi-í ruu sá'a, áchi-de. ²² Chḡ sua nḡ jakoyu-ró núu máa yúku Sion, te suni inḡ nḡu máa Dios, I'a chakú. Te nḡu-ún kúu nḡu Jerusalén cuenta andíví. Te suni nḡ jaa-ro núu káxiḡkú kuá'a xáan mil ndajá'a-yá, ²³ te suni nuu tíku'nḡ nḡayivi ní kanakaku xna'an-ga ja káyoso lista-i andíví, te suni nuu Dios, I'a kúu juez xinḡ táká-i, te suni nuu ío añu táká nḡayivi ndáa ja á nḡ kayija va'a, ²⁴ te suni nuu Jesús, I'a kúu yu'u núu sikí contrato jáá, te suni nuu máa niñi ní josḡ yúyu ja vá'a-ga ní'in tiñu vása niñi Abel. ²⁵ Koto va'a-ró nává'a tú ské'ichi-ro I'a ká'an. Chḡ nú tú ní kákaku nḡayivi já tú ní játá'ú-i chaḡa nḡ ka'an inḡ nḡayivi, naga nḡ kuu yóo nú tú kuatá'ú-yó máa I'a ká'an onde andíví. ²⁶ Chḡ jín ja ní nḡ'in nḡ ka'an-ya sáa, te nḡ kisi-ya nḡyivi. Ko vina a nḡ keyu'u-ya: Vasté in jínu-na kisi-rí, ko nasu máa in nḡyivi, chḡ suni onde andíví, áchi-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a ja ká'an: Vasté in jínu-na, áchi, kuní ka'an ja cháxio-ya táká ndatiñu nḡ kakanda-ún, ndatiñu ja á nḡ kakuvá'a, nává'a ná kéndḡo máa táká ndatiñu ja ní kakaku nḡ. ²⁸ Núsáa te a ní'in-yo in nḡu ja ní kaku nḡ, te ja yúan ná nákuatá'ú-yó núu Dios, te ná kuatíñu-yó núu-yá, te ná chíñú'ún-yó máa-yá, te ná kóo ja jínú'ún-yó núu-yá, nává'a kusij inḡ-ya sá'a-yó. ²⁹ Chḡ Dios máa-yó, in nḡ'un ja xndí'í já'mu kúu-ya.

13

Modo kuatíñu-yó núu-yá

¹ Ma júkuiñi-ro jíná'an-ró já kúndá'ú inḡ-ro ñani-ro. ² Ma náa inḡ-ro já kóto ndá'ú-ro núu nḡayivi jíká, chḡ súan nḡ kasá'a sava-de, ko naún kajinj-de ja máa núu ndájá'a andíví ní kaja'a núu-de ve'e. ³ Ná núku'un inḡ-ro nḡayivi ká'jin vekaa. Sá'a-ró cuenta ja súni ká'jin-ro vekaa jín-i. Te suni súan sá'a-ró jín cháa ja kánda-i sikí-dé, chḡ suni máa-ró kajinj-ro tá'u-u-ro máa-ró. ⁴ Ma kasú-ro já tánda'a-í, te ná kóo jínú'ún táká-ro jín-i, te ma sáchá'an-ro jito-í. Chḡ nḡayivi kájika téné, jín nḡayivi kájsiki ncháa tá'an, máa Dios nakuxndí-ya sikí-í. ⁵ Ná káka kuu-ro, te ma chíñú'ún-ró xú'ún. Ná kúsij inḡ-ro jín ja tiñu-ró vita nḡ'ni. Chḡ máa-ya ní ka'an: Ná skíkuu ná'in-rí jín-ró, te ma síá kuti-rí róo, áchi-ya. ⁶ Núsáa te kuu chundéé inḡ-yo ká'an-yo: Máa Jito'o-yo kúu I'a chindéé chítuu-ya ruú, te ma yú'ú-rí nú naún kuní nḡayivi sá'a ndiva'a-í jín-rí, achi-yo. ⁷ Ná núku'un inḡ-ro cháa nḡ kastá'an ichi núu-ro, chḡ nḡ kaka'an-de tu'un Dios jín-ró. Ná ndáku-ró modo ndasa nḡ kakandíja-de, te ná ndé'é vá'a-ró ndasa nḡ kee tiñu nḡ kasá'a-de. ⁸ Jesucristo, chí in-ni káa-ya íku, jín vina, jín ní káni. ⁹ Ma nátu'u inḡ-ro yá'a, yúan, jín sún sún sa'an jáá. Chḡ ío va'a ja ná kéndḡo nḡ'in inḡ añu-yo sá'a tu'un luu ío inḡ-ya, ko nasu jín ndéyu já tú ní'in tiñu kuti núu nḡayivi chíñú'ún yúan. ¹⁰ Káñava'a-yó in-ni altar. Te chaḡa kájatíñu inḡ ve'e ñi-ún, tú ká'jo derecho-de ja ké-de ja ío nuu altar-ún. ¹¹ Chḡ yiki jín kúnu kiti kaja'ni-dé-ún kayú, kaja'mu-de ichi fuera yuñú. Te niñi kiti-ún, skívi sutu ñá'nu inḡ cuarto ij, yúan sokó-dé nuu-ya cuenta sikí kuáchi. ¹² Suni súan Jesús, nḡ ndo'o-ya íchi fuera yuxé'é, nává'a jín niñi-yá te sándoo-ya nḡayivi. ¹³ Núsáa te ná kenda-yó kí'in-yo núu-yá ichi fuera yuñú, te ná ndó'o ta'an-yo jín-yá ja káka'an ndiva'a-í sikí-yá. ¹⁴ Chḡ yá'a tú káñava'a-yó in nḡu ja kéndḡo ní káni, chḡ sua kándúkú-yó in nḡu ja cháa kuee-ga. ¹⁵ Núsáa te jín ichi ní juña Jesús, te nene ná nákana jaa-yó máa Dios, chḡ nátu'un in ja sokó-yo núu-yá kúu. Chḡ yá'a kúu máa tú'un xín tiñu ja sá'a yu'u kándaku ñi'in sí'vi-yá. ¹⁶ Ma náa inḡ-ro sá'a va'a-ró, jín já kóto tá'an-ro, jín sáva-ga-i, chḡ kúsij inḡ Dios sá'a yá'a, nátu'un ja á nḡ kasoko-ro in nuu-yá. ¹⁷ Ná chú'un inḡ-ro tú'un ká'an chaḡa kástá'an ichi núu-ro, te kuandatú-ro núu-dé, chḡ kándito-de añu-ro nátu'un kásá'a chaḡa ja níni náku'a-de cuenta. Nde'é nává'a kusij inḡ-de sá'a-de, te nasu já nákuaká nuu inḡ-de, chḡ nú súan te tú ní'in tiñu ja kúu róo. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro já'a-rí jíná'an-rí, chḡ a kájani ndíja inḡ-rí ja kájani va'a inḡ añu-rí, chḡ kákuni-rí kaka jínú'ún-rí jín táká-ni tiñu. ¹⁹ Te ká'an ndá'ú téyú-ga-rí jín-ró já ná sá'a-ró súan, nává'a ná nájaa yachḡ-ga-rí nuu-ro. ²⁰ Te máa Dios kúu I'a ndiso tu'un kuaká'nu inḡ, te nḡ naschakú-ya máa Jito'o-yo Jesucristo má'ñu ndíyi. Te Jesús kúu pastor ñá'nu ndíto yóo nátu'un rí. Te onde jín jín máa niñi contrato ní káni, ²¹ ná síyíja Dios róo, nává'a a kuu sá'a-ró táká tiñu va'a, ndasa játa'an inḡ-ya. Te inḡ añu-ro ná sá'a-ya táká ja kúsij inḡ máa-ya ndé'é-ya nuu, te onde jín Jesucristo ná sá'a-ya-ún. Te nuu máa-ya ná nákana jaa-yó-ya ní káni ní kuíá. Amén. ²² Ko ká'an ndá'ú-rí jín-ró jíná'an-ró ñani, ja má kiti inḡ-ro sá'a tu'un ká'an ndá'ú-rí jín-ró yá'a, chḡ nḡ chaa-rí in tutu lúli yá'a nuu-ro. ²³ Kuní-rí ja ná júkú'un inḡ-ro já á nḡ kenda ñani-yo Timoteo vekaa, te jín cháa-ún jandé'é-rí róo te nú nchaḡ yachḡ-de. ²⁴ Ná sándéé inḡ táká chaḡa stá'an ichi núu-ro, achi-ro kúni-de, jín táká nḡayivi ndóo. Te nḡayivi nḡu Italia káka'an-i ja ná sándéé inḡ-ro. ²⁵ Tu'un luu ío inḡ-ya ná kóo jín táká róo jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SANTIAGO YA'A KUU CARTA SANTIAGO JA NI CHAA-DE NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Santiago, mozo Dios jíin Jító'o-yo Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñayivi ndí'uxi uq tata Israel ja ní kajichá nuu-i. Ta'u-ro kúu.

Onde nuu Dios vai tu'un ndíchi

² Ñáni jíná'an-ró, ná kúsi xáan iní-ro te nú nī cháa tini nuu túndó'o siki-ro. ³ Chī a kájinī-ro já nú koto nchaq-i róo ndasa kákandija-ró, yúan-na te kuíni nī'in-ró sá'a. ⁴ Te ná kuíni nī'in-ró ndíta'an kivi, náva'a yija va'a téyíi-ró. Te ni ma kúu falta ni in nuu-ro. ⁵ Te nú ndé in róo kúu falta ja kóo ndíchi-ró, te kakan-ro núu Dios, te kuá'a-ya núu-ro, chí máá-yá, já'a kua'a-ya nuu táka ñayivi, te tú kána jíin-yá nuu-i. ⁶ Ko nú kakan-ro, te ná kándija-ró, te ma káni siki iní-ro. Chī cháa ja jáni siki iní-de, nátu'un su'ma mar ja ndóna sá'a tachī, te yá'a yúan ndéché-chá kua'an-cha, súan kúu-de. ⁷ Cháa yúan, ma káni iní-de ja ní'in-dé in ndatínu nuu Jító'o-yo, ⁸ chí máni nátu'u iní-de, te yá'a yúan jáni iní-de. ⁹ In ñani yínúu, ná kúsi iní-de, chí kúfiá'nu-de jíin-yá. ¹⁰ Ko ñani kúka, ná kúsi iní-de ja ní ndusúchi-de nuu máá-yá. Chī nátu'un ita yuku, súan-ni naa-dé. ¹¹ Chī nú nī kana-ni ndikandii te nī kuní'ni-ni, te ichi-ni yuku. Te jungava-ni ita, te naa-ni ja lúu káa. Suni súan-ni nda'va cháa kúka jíin táka tínu sá'a-de.

Siki já jito nchaq-i-yó

¹² Xáan ndatu koo cháa kéndgo nī'in vasa nī jito nchaq-i-de. Chī nú a nī jatú'un-yá-de, te nī'in-dé premio ja kúchaku-de, chí a nī keyu'u Dios ja kuá'a-ya premio nuu ñayivi maní jíin-yá. ¹³ Te nú náké'é-i in cháa, te ma ká'an cháa-ún ja Dios náké'é-yá-de. Chī ma kúu náké'é-i Dios ja sá'a-ya tínu ñáá, ní tú náké'é-yá ní in ñayivi. ¹⁴ Chī in cháa, nú kuáxán iní-de, yúan kúu ja skani-ún iní-de te ñú'un-ún-de, súan náké'é-i-de jíin máá-de. ¹⁵ Te tu'un kuáxán iní-de, nú a nī yija, skáku kuachi. Te kuachi-ún, nú a nī ja'nu, kuu cháa-ún sá'a. ¹⁶ Ñáni máni, ma xndá'ú-ro máá-ró jíná'an-ró. ¹⁷ Taká ja kúta'u-yo, ja lúu ja vá'a kúu, chí kú ichi ándivi te kúun vai onde nuu máá Táa-yo, I'a xín táka ndua luz. Te máá-yá, in-ni ku'a stúun-ya, ní tú natu'u kuti iní-ya.

Kájinī so'o-i te tú káskíkuu-i

¹⁸ Chī nī kuu iní máá-yá, te nī nakaku-yó ní sá'a-ya jíin tú'un ndaa, náva'a kuu-yó nátu'un se'e núu núu táka ñayivi-yá. ¹⁹ Ñáni máni, ja yúan táka róo, yachi ná kúni so'o-ró, ko kuéé ka'an-ro, te kuéé kití iní-ro. ²⁰ Chī tu'un kití iní in cháa, tú jka tínu ndaa Dios sá'a. ²¹ Núsáa te ná siá-ro táka tínu chá'an jíin táka tu'un ñáá ja ní kukútu-ro jíin. Te ná koo vitá iní-ro, te kuatá'ú-ró tú'un nī tjin iní-ro, chí tu'un yúan kúu ja kúu nama róo jíná'an-ró. ²² Skíkuu-ró jíin tú'un máá-yá, náva'a ma kúni so'o sáni-ró. Chī nú túu, te xndá'ú-ro máá-ró. ²³ Chī nú in cháa, jini so'o-de tu'un-ún, te tú skíkuu-de, cháa yúan kúu-de nátu'un in cháa ndé'é-de nuu-dé nuu espejo ndasa yúkú jito-de. ²⁴ Chī ndé'é-de nuu-dé, te nú kua'an-de, te náa-ni iní-de ndasa jito-de. ²⁵ Ko nú ndé cháa nándúkú víi-dé máá ley va'a, ley ja káka kuu ndicha-na-yo sá'a, te ná kukuu-de jíin, na tú jini so'o sáni-de, ní ja náa iní-de, chí skíkuu-de tu'un ká'an, yúan-na te chindéé chítuu Dios tínu sá'a-de. ²⁶ Nú kándeé in cháa ma'ñú-ró, te jáni iní-de ja bueno chíñú'ún-de Dios, te túu ja jíñú'ún yáa-dé, chí sua xndá'ú-ún añú-de, cháa-ún chíñú'ún sáni-de-ya. ²⁷ In cháa ja chíñú'ún níña-de chíñú'ún ndija-de máá Táa-yo Dios, cháa-ún sá'a-de tínu yá'a: Koto va'a-de suchi lá'u jíin ñá'an viuda nú ío túndó'o káta'an-i. Te koto va'a-de máá-de, náva'a tú kuchá'an-de sá'a ñuyívi.

2

Siki tú'un tú kunchaa nuu

¹ Ñáni máá-rí, ma kúnchaq nuu-ro ní in ñayivi, chí kákandija-ró núu máá Jító'o-yo Jesucristo ja ndii ncháa-ya. ² Chī nú ja in cháa iní ve'e nuu kándutútu-ró, te ñú'un xe'e oro nda'a-dé, te ñú'un-de sa'ma lúu, te nú suni ja in cháa ndá'ú ñú'un-de sa'ma ndá'ú, ³ te nú koo jíñú'ún-ró núu cháa ñú'un sa'ma lúu-ún, te nú ka'an-ro jíin-de: Yá'a jungoo-ni chí ío va'a, achi-ro, te nú ka'an-ro jíin cháa ndá'ú-ún: Jiañ-ni kundij-ro, xí yá'a-ni jungoo-ró chí silla-ri, achi-ro, ⁴ á nasu cháa kájaní ñáá iní nī kánduu-ró já súan kánchaq nuu-ro ñayivi náún. ⁵ Ñáni máni, chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: Nasu ní kaji Dios cháa ndá'ú iní ñuyívi yá'a, ja ná kúkúka-de jíin tú'un kándija, te nī'in-dé ta'u-dé iní nuu nuu tá'ú-yá tínu. Nasu súan nī keyu'u-yá ja kuá'a-ya nú ñayivi maní-yá jíin xí túu. ⁶ Ko róo, chí nī ja'a-ró túka nuu cháa ndá'ú. Á nasu kájin

chaa káka-ún so'o-ró, te á nasu súní chaa-ún káñu'un-de róó ki'in-ro núu justicia, xí túu. ⁷ Te nasu máá-de kákuu chaa káka'an ndiva'a siki sí'ví vá'a ja káináni-ró náún. ⁸ Chì ní káskíkuu ndija-ró tú'un kánúú-gá ká'an ley, nátu'un yóso núu tutú ij: Kúnda'ú inì-ro tá'an-ró, nátu'un kúnda'ú inì-ro máá-ró, áchí. Vá'a sá'a-ró nú súan. ⁹ Ko nú ncháá nuu-ro ñayivi, a nì sá'a-ró kuáchi nú súan, te a nì nakuxndí ley siki-ro já súan kástiví-ro. ¹⁰ Chì chaa stíví in-ni tu'un ley, vasa a nì skíkuu ndí'i-de, te ndonda níí ley siki-dé. Chì nátu'un nì stíví ndí'i-de. ¹¹ Chì nì ka'an Dios: Mā kúsiki ncháá tá'an-ró. Te suni máá-yá nì ka'an: Mā ká'ni-ro ndíyi. Bueno, vasa tú ní ísíki ncháá tá'an-ró, ko nú nì ja'ni-ro ndíyi, a nì kuu-ró cháa nì stíví níí ley nú súan. ¹² Súan ka'an-ro, te súan sá'a-ró jíná'an-ró, te sá'a-ró cuenta ja máá-ró kákuu chaa ja kúndaá tiñu-ró sá'a ley ja skáka kuu ndicha-na róó. ¹³ Chì in chaa, nú tú ní kúnda'ú inì-de tá'an-de, te máá ley juicio, mā kúnda'ú inì-ún-de. Ko tu'un kúnda'ú inì, nì'in-ga kúu vasa ley juicio.

Tu'un kándija jín tú'un skíkuu

¹⁴ Nánì máá-rí jíná'an-ró, nú ká'an in chaa ja kándija-de, te nú tú tiñu skíkuu-de jín, te ndénu ní'in tiñu tu'un kándija-de-ún. Á kuu kaku-de sá'a máá tú'un kándija-ni-de-ún. ¹⁵ Te nú in ñani-yo xí in kuá'a-yo jka té'ndé-i, te nándi'i-i ja kúchaku-i taká kivi, ¹⁶ te nú in róó ka'an-ro kúni-i: Mā yú'ú-ro, chì nì'in-ro kú'un-ró te kuvixi-ro, te nì'in ná'in-ró kée-ro, achì-ro, te nú tú ní ja'a-ró já kánandi'i-i kuchaku-i, te ndénu ní'in tiñu tu'un-ún. ¹⁷ Suni súan kúu in ñayivi kándija, chì nú tú jiku-i jín máá tiñu, te a nì jì'j ij máá tú'un kándija-i-ún. ¹⁸ Ko sanaa te ka'an in-ro: Róó kándija-ró, te ruu jiku-rì jín tiñu vá'a, achì-ro. Núsáá te ná stá'an máá-ró núu-rí ndasa kándija-ró vasa tú jiku-ró jín tiñu, te ruu, ondé jín tiñu jiku-rì, te ná stá'an-rì nuu-ro ndasa kándija-rì. ¹⁹ A kándija-ró já in-ni Dios ío. Bueno sá'a-ró. Suni súan káandija ja'ú te kákisi-i ja yú'ú. ²⁰ Róó, chaa xiní ñáá, stá'an-rì nuu-ro kuni-ro náún. Ñayivi kándija, te nú tú jiku-i jín tiñu, máni kándija sáni-i. ²¹ Táa-yo Abraham, tú ní kéndoo ndaa-de jín tiñu nì sá'a-de, ná nì soko-dé se'e-de Isaac nuu altar náún. ²² Á tú jini-ro já tú'un nì kándija-de-ún, nì chindéé tá'an jín tiñu nì sá'a-de. Te tu'un nì kándija-de-ún nì skíkuu vá'a-de ondé jín tiñu nì sá'a-de. ²³ Te súan nì skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Abraham nì kándija-de nuu Dios, te ja yuán ní ch'i-ya cuenta-de ja á nì kéndoo ndaa-de, áchí, te nì nakunáni-de amigo Dios. ²⁴ Núsáá te a nì kajini-ro já kéndoo ndaa in ñayivi jín tiñu sá'a-i, nasu má in-ni ja kándija-i nuu-yá. ²⁵ Suni súan jín Rahab, ña'an tñi inì-ún, ná nì jatá'ú-ña ndájá'a Josué, te nì chu'un-ña-de inga ichi kája'an-de, á tú ní kéndoo ndaa-ña jín tiñu nì sá'a-ña-ún. ²⁶ Chì nátu'un a nì jì'j yiki kúñu ja tú ñu'un tachí inì, suni súan a nì jì'j tu'un kándija, te nú tú jiku jín máá tiñu.

3

Tu'un siki yáa-yo

¹ Nánì máá-rí jíná'an-ró, mā cháa inì kua'a-ro kúu-ró maestro, chì a kájinì-ro já yóó, ja kástá'an-yo tú'un, nì'in-ga nandakan-ya cuenta nuu-yo kivi cháa juicio. ² Chì taká-yo, ío tñi tiñu kástiví-yó. Ko nú in chaa nú tú stíví-de tiñu jín tu'un ká'an-de, chaa a nì ta'u vá'a inì kúu-de. Te suni kúndéé-de jín ní máá-de ja'nu-de. ³ Chì a kájinì-yo já káchu'un-yó freno yu'u caballo náva'a kuandatú-ti núu-yo, te súan ja'nu-yo-ti jín ní máá-tí. ⁴ Suni súan barco vasa ná'nu xaan, te chúnda'á tachí xa'an kuá'an, ko vatu-ni tá'nu nuu jín in su'ma lúli sá'a chaa skáka, ndé ondé nì kuu inì-de ki'in-de jín. ⁵ Suni súan yáa-yo, chì vasa ja lúli-ni kúu, ko xaan sátéyí máá. Chì nátu'un káyú in yuku ká'nu xaan ká'nu xaan ká'nu lúli, súan kúu yá'a. ⁶ Te yáa-yo kúu nátu'un in ñu'un. Suni nátu'un in ñuyivi náá kúu yáa kánde mā'ñú taká-ga kuñu-yó, te kúchá'an ní-yó sá'a. Chì infierno nì tuu ñu'un yáa, te yáa-ún túu ñu'un ní ñuyivi yúkú. ⁷ Chì taká kiti jín tisaá, ko jín kiti ñu'un chij mar, tá'nu-ti te ndúu manso-ti sá'a ñayivi. ⁸ Ko nì in chaa mā kúu ka'nu-de yáa-dé. Chì in kuñu náá ja má kúu ka'nu-de kúu. Te ñu'un chítú nátu'un nducha kuñi-ti ja já nì ndíyi. ⁹ Chì jín yáa-ún nákana jaa-yo máá Táa-yo Dios, te suni jín yáa-ún ká'an ndiva'a-yo siki ñayivi, vasa muestra chij Dios nì kuva'a-i. ¹⁰ In in-ni yu'u kéndá tu'un vá'a jín tu'un ndiva'a. Nánì máá-rí, tú ío vá'a ja súan koo. ¹¹ Á kána nducha vixi jín ndúcha uá in in-ni nuu sókó náún. ¹² Nánì máá-rí, á kuu kuun nde'e oliva xinì yúnu mérkexé, xí ndé'e mérkexé xinì yúnu uva. Núsáá te suni súan mā kúu kana nducha ú'a jín ndúcha vixi in in-ni sókó.

Tu'un ndichí já vái ichi ándiví

¹³ Já máá-ró jíná'an-ró, ndé in-de ndichí te ndito xinì-dé. Ná káka kuu vá'a-de jín tiñu sá'a-de, ná kuni jín núu máá-ró, te ná kóo súchí inì-de vasa ndichí-de. ¹⁴ Mā stíví-ró tú'un ndaa máá-yá jín tú'un tú'ún ká'an-ro. Chì nú tú tu'un kuásún téyí inì jín tú'un téxin inì ñu'un inì

añu-ro, nasu já sávixi-ro máa-ró kúu-ún. ¹⁵ Te tu'un ndíchi modo jian, nasu já kii ichi ándívi kúu, chi tu'un ñuyívi, tu'un yúkú, tu'un kui'na kúu. ¹⁶ Chi nuu ío tu'un kuásún iní jín tixín, yúan ío tu'un sáká núu jín táka tiñu kañáa. ¹⁷ Ko tu'un ndíchi kii ichi ándívi xnáñúú-gá ndíso tu'un ndoo, yúan-na te júkuñi tixín sá'a, te suni ndíso tu'un vítá iní, tu'un juku'un yachí iní, tu'un kúndá'ú iní tá'an, tu'un sá'a tiñu va'a, tú nákuñdii sikí tá'an, tú ndíso tu'un yóso yú'u. ¹⁸ Te máa tiñu já kenda chíi tu'un ndaa kúu tu'un vindáa vinené kásá'a ñayivi kánasámani tá'an.

4

Ma koo maní-yo jín ñuyívi

¹ Ndénú káku pleito jín tixín kásá'a-ró. Á nasu sikí já ndío iní-ro kúu. Te tu'un yúan kájatá'an iní-ro. ² Kándio iní-ro, ko tú kañava'a-ró. Já yúan kája'ni-ro ndíyi. Te kákukuásún iní-ro, ko tú káni'in-ro. Já yúan kájatá'an-ró te kákutixín-ro. Tú kañava'a-ró chíi tú kájiñan-ro. ³ Kájiñan-ro ko tú káni'in-ro, chíi ñáa-ni kájiñan-ro náva'a sjiíta sáni-ró jín tú'un kúsi iní-ro. ⁴ Ñayivi kájsiki ncháa Dios kákuu-ró. Á tú kájiñi-ro já tú'un kúmani jín ñuyívi kúu tu'un jito u'u tá'an jín Dios. Chi cháa maní jín ñuyívi, cháa jito u'u tá'an jín Dios kúu-de. ⁵ Te tu'un ká'an tutuú i, máa Espíritu já ncháa iní-yo, ja ní ja'a-ya núu-yo, kúkuñi iní-ya ndasa jka-yó, áchi. Á kájani iní-ro já ká'an sáni tu'un-ún náún. ⁶ Ko já'a-ga-ya tú'un luu ío iní-ya núu-yo. Yuán ká'an: Dios, jasú-ya núu cháa vixi, te já'a-ya tú'un luu ío iní-ya núu cháa vítá iní, áchi. ⁷ Kuandatu nuu Dios jíná'an-ró núsáa, kasu nuu kui'na te kunu koto róó. ⁸ Kandita nuu Dios, te máa-yá ná kándita-ya núu-ro núsáa. Róó cháa kásá'a kuachi, nasándo nda'a-ro, te róó cháa kájani in kájani uu iní-ro, nasándo añu-ro. ⁹ Ná tá'u'u iní-ro. Ná kúku'á iní-ro. Te ná ndé'e-ro. Vasa kájaku-ro ko ná ndé'e kó'ó-ró. Vasa kákusi iní-ro ko ná ndúku'á iní-ro. ¹⁰ Sá'a súchi iní-ro núu Dios, te máa-yá saña'nu-ya róó. ¹¹ Náni, ma kútuku iní-ro koto-ró tá'an-ró. Chi cháa kútuku iní-de jito-de ñani-de, xí nákuñdii-de sikí ñani-de, cháa-ún kútuku iní-de jito-de ley, te nákuñdii-de sikí ley. Ko róó, nú nákuñdii-ró sikí ley, nasu cháa skíkuu ley kúu-ró, chíi in juez kúu-ró nú súan. ¹² Máa in-ni I'a kúu já já'a ley. Te máa-yá kuu nama-ya yóó xí xnáa-yá yóó. Te róó, ndé cháa kúu-ró já nákuñdii-ró sikí tá'an-ró núsáa. ¹³ Róó ñayivi já káka'an: Vina xí yúchañ te kñngoyo-yó ñúu yúan, te yúan kuxiukú-yó in kuaí, te kuanan-yó xikó-yó, te ni'in-yo sikí, áchi-ro. Ná kúni ná'in-ró, ¹⁴ chíi tú kájiñi-ro ndasa kuu kivi yúchañ, chíi naún ja káxaan kúu vida-ro. Jandaa ja máa yokó-ni kúu, ja in núnúu-ni vai. Yúan-na te nducha-ni kí'in. ¹⁵ Ko va'a-ga ná ká'an-ro: Nú kúni máa Jito'o-yo, te kuchaku-yo te sá'a-yó yá'a xí sá'a-yó yúan, áchi-ro. ¹⁶ Ko vina, chíi máni kásávi-ro máa-ró, ja kásatéyi-ró máa-ró. Te tiñu ñáa kúu nú suán sávixi-yo máa-yó. ¹⁷ Te nú ndé ñayivi jini-i modo sá'a-i tiñu va'a, te nú tú skíkuu-i, te kuachi-i kúu nú súan.

5

Sikí cháa kúka

¹ Ko róó cháa kúka jíná'an-ró, ná ndé'e-ro te ná kána jikó'ó-ró, chíi kii tundó'o sikí-ro. ² Chíi ndatíñu kúka ñáva'a-ró, a ñi kate'yu. Te a ñi yaji tixixín sá'ma-ro. ³ Te oro jín plata kañava'a-ró, a ñi jita ñi kana si'in yóó. Te si'in yóó-ún, natu'un kani ndaa tu'un sikí-ro, te kaji kúñu-ró natu'un sá'a ñu'un. Chíi a ñi kaya máa-ró yaji-ro ndasa kuu-ró kivi ndí'i-na. ⁴ Ní ka'jo sava cháa kája'nu trigo-ro, te tú ní kacha'u-ró-de. Vina te natu'un kána kó'ó máa yá'u-de-ún. Te máa Tatá Dios, I'a xín táka ndaja'a, suni jini so'o-ya já kákana jaa máa cháa kája'nu-ún. ⁵ A ñi kachaku kúka-ró iní ñuyívi yá'a. Te ñi kasá'a-ró táka tiñu ñi kakaní iní-ro, te ñi jito ñúkuún-ró máa-ró vasa kivi-ún ní j'i' kua'a ñayivi. ⁶ Ní kanakuxndii-ró sikí cháa va'a, te ñi kaja'ni-ro-dé. Ko máa-de tú jasú-de nuu-ro.

Jín paciencia kundatu-yo ncháa-ya

⁷ Náni, núsáa te ná kundatu-ró jín paciencia onde kivi ncháa máa Jito'o-yo. Nde'é-ró ndasa jín paciencia ndátu cháa jito onde ná cháa sau ñá'an jín sau kuéé, te ni'in-dé nuñi luu já'a ñu'un. ⁸ Suni súan koo-ró paciencia jíná'an-ró, te ná kuñi ni'in-ró jín iní jín añu-ro, chíi kuakuyani ncháa máa Jito'o-yo. ⁹ Náni jíná'an-ró, ma kútuku iní-ro koto-ró tá'an-ró, náva'a ma nákuñdii-ya sikí-ro. Chíi máa I'a sánda kuachi-yó, natu'un a kándii-ya yúxé'é. ¹⁰ Náni máa-rí jíná'an-ró, ná skuá'a-ró ndasa ñi kasá'a cháa ñi kajaní tu'un máa Tatá Dios onde sáa, chíi vasa ñi kando'o-de ko ñi ka'jo paciencia-de. ¹¹ Vina káka'an-yo já xaán ndatu ñayivi káandéé iní. A ñi kájiñi tu'un-ró ndasa ñi jandéé iní Job, te suni a kájiñi-ro ndasa kenda táka tiñu kúni máa Jito'o-yo, chíi xaan ndá'ú iní-ya yóó te va'a iní-ya jín-yó. ¹² Náni máa-rí,

kánúú-gá ja má chísó tú'un téyíí-ró, ni tú'un andíví, ni tú'un ñuyívi, ni inga tú'un mā ká'an téyíí-ró. Chì nú ka'an-rò tú'un kuu, te máni tú'un kuu-ún ka'an-rò. Te nú ka'an-rò tú'un túu, te máni tú'un túu-ún ka'an-rò, náva'a tú nakuxndíi-ya sikí-rò.

Tú'un kakān ta'ụ já'ạ tá'an

¹³ Á íó ìn rọ́ọ ja ndó'o. Ná kakán ta'ụ-rò núsáá. Á íó ìn rọ́ọ ja kúsìì iní. Ná káta-ró ìn yaạ ìj núsáá. ¹⁴ Á íó ìn rọ́ọ ja kú'ụ. Vạ'a-gạ ná kána-ró xiní cháa kákuu nuụ iní tiku'ni. Te ná kakán ta'ụ-dé ja'ạ cháa kú'ụ-ún. Te jín sí'ví máá Jító'ọ-yọ, ná chí'i-de aceite cháa-ún. ¹⁵ Te nú kákandíja-de hora kájikan ta'ụ-dé, te nduva'a cháa kú'ụ-ún, chí máá Jító'ọ-yọ, nasáva'a-ya-dé. Te nú kuachi ndiso-de, te koo tuká'nu ìnj nuụ kuáchi-de. ¹⁶ Ja yúán ná nákan ndaa-rò kuáchi-ró núú tá'an-ró, te kakān ta'ụ-rò já'ạ tá'an-ró náva'a ná ndúva'a-ró. Chì ìn cháa vạ'a nú kakān ta'ụ-dé, te kuu sá'a-de kua'ạ tíñu ñá'nu jín tú'un jikán ta'ụ-dé. ¹⁷ Chì Elías, suni nátụ'un ká'ịo-yó vína súan ñj kaa-de onde sáá. Te ñj jikan ta'ụ-dé ja má kúun saụ, te tú ní kúun-cha núú ñú'un yá'a unj kua ìñj yoo. ¹⁸ Te inga jínu ñj jikan ta'ụ-dé. Te ñj ndii saụ íchi ándíví. Te ñj nana tuku taká ndatíñu nuụ ñú'un yá'a. ¹⁹ Nánj jíná'an-ró, te nú ìn rọ́ọ ñj kenda-ró íchi ndáa, te inga-rò ná náchu'un íchí tá'an-ró, ²⁰ yúan-na te kunj-rò já nú ìn rọ́ọ ñj nachu'un íchí-ró cháa ñj kivi kuáchi, a ñj nama-ró ìn cháa kuụ, te suni kasu-rò núú kuá'ạ kuáchi nú súan.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máa-rí kúu Pedro apóstol nuu Jesucristo. Te cháa-rj tutu yá'a nuu róo ñayivi jíká, ja ní kajicha nuu-ró káxiukú-ró ní ñúu Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, jín Bitinia. ² Chj máa Táa-yo Dios, nj jini-ya róo onde jín tiempo, te nj kaji-ya róo jíná'an-ró. Te a nj kandumoo-ró ní sá'a máa Espiritu, náva'a kuandatu-ro núu Jesucristo, te koso yúyú-yá niñi-yá siki-ro. Tu'un luu ío ini-ya jín tú'un kuaká'nu ini ná ndeá ini-ro jíná'an-ró.

Tu'un ñúkuu ini

³ Ná nakana jaa-yo máa Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo. Chi nj kundá'ú xaan ini-ya yóo. Te nj nakaku-yó já kúchaku-yo, te kañukuu ini-ro ní sá'a-ya jín tú'un ja ní nachaku Jesucristo ma'ñú ndíyi, ⁴ náva'a ni'in-yo ñin ta'u já má té'yu kuti, ni ma kúchá'an kúti, ni ma xí kuti, chj yíva'a ini andívi já siki yóo. ⁵ Chj yóo kúu ñayivi kákandija, te ja yúan ndíto Dios yóo jín fuerza-ya náva'a nama-ya yóo kivi sándi'i-na, nátu'un a nj sánda-ya. ⁶ Ja yúan kákusiñ ini-ro, vasa tiní tundó'o kájito níni-ro yakú-ni kivi. ⁷ Chi tundó'o-ún, kájito nchaa róo nú kákandija va'a-ró. Te tu'un kákandija-ró, luu-ga káa vasa oro, chi vasa kájito nchaa-i oro jín ñú'un, ko ñin kivi te naa. Te tu'un kákandija va'a-ró, nakana jaa-i Jesucristo sá'a, te jín tú'un jínú'ún ká'an-i nduñá'nu-ya sá'a kivi kenda ndijin-ya. ⁸ Te máa-yá, vasa té kunj-ga-ro nú-yá, te manj-ro jín-yá, te kákandija-ró-yá. Vasa tú kánde'é-ro nú-yá vina, te kákusiñ xaan ini-ro te kánakana jaa-ró-yá. ⁹ Chi ja ní kákandija-ró te ní'in-ro tá'u-ro já kaku añu-ro. ¹⁰ Chaa nj kajani tu'un Dios onde sáa, nj kaka'an-de ndasa chaa tu'un luu ío ini-ya nú-yo-ro. Te suni nj kánde'é vá'a-de, nj kándúkú vii-dé tu'un ndasa kaku-yó. ¹¹ Te nj kánandúkú ñúkuún-de ja ná júku'un ini-de ndé kivi jín ndé tiempo kuu tu'un nj ka'an Espiritu Cristo jín-de, chj onde jín tiempo nj jani-ya tu'un nuu-dé ndasa kii tundó'o siki Cristo jín ndasa nduñá'nu tuku-ya nú ná já'a tundó'o-ún. ¹² Te ní stá'an-ya núu cháa-ún ja nasu já kuu máa-de, chj sua ja kuu máa-yó kuu tu'un nj kajani-de. Te vina a nj kajini so'o-ró tu'un-ún chi chaa nj kajani tu'un va'a nuu-ro ní sá'a Espiritu Santo ja ní kii ichi ándívi, suni nj kajani-de tu'un-ún nuu-ro. Te taká ndajá'a Dios kájítu ini-ya ndúkú ví-yá taká tu'un-ún.

Siki tú'un koo ndoo-yó

¹³ Ja yúan ná koo ndíto ini ja jini tuni-ro, te koo kuándi'i-ro. Te kuñukuu téyivi ini-ro já ní'in-ro tú'un luu ío ini-ya já kuá'a-ya núu-ro kivi kenda ndijin Jesucristo. ¹⁴ Te nátu'un se'e káandatu va'a, súan ná koo-ró. Te ma sá'a-ró tínu nj kakanj ini-ro sáa, ná tú ní kájuku'un kuti ini-ro. ¹⁵ Chj nátu'un ío ndoo máa l'a nj kana xini-ro, suni súan ná koo ndoo-ró jín taká tínu kásá'a-ró. ¹⁶ Chj súan yoso núu tutú: Ná koo ndoo-ró jíná'an-ró, chj ruu ío ndoo-rj, áchí. ¹⁷ Te máa-yá, tú ncháa nuu-yá ñayivi, ko sánda-ya taká tínu-i ndasa kásá'a ñin ñin-i. Te nú ká'an ndá'ú-ro jín-yá nátu'un jín Táa-ro, núsáa te ná chíñú'ún-ró-yá taká kivi já kájika tatú-ro yá'a. ¹⁸ Chj a kájin-ro ndasa nj kájika sáni-ró jín táninu nj kaja'a táa-ro núu-ro sáa. Ko nj nakuaan-ya róo nuu táninu-ún. Ko nasu jín ndátínu ja té'yu, nátu'un oro jín plata, ¹⁹ chj sua jín niñi Cristo ja yá'u xaan ncháa nj nakuaan-ya róo. Chj máa-yá kuu nátu'un ñin lélú vá'a kiti tú káchá'an, ²⁰ chj súan a nj teta'an Dios máa Cristo onde ná té kukiñi-ga ñuyivi, te nj kenda ndijin Cristo kivi kuándi'i-na, siki já ní kundá'ú ini-ya róo. ²¹ Te kákandija-ró núu Dios sá'a Jesús. Chi nj nachaku-ya má'ñú ndíyi, te nj nduñá'nu-ya ní sá'a Dios. Ja yúan kákandija-ró núu Dios, te kañukuu ini-ro-yá. ²² A nj ndundoo añu-ro, chj nj káandatu-ro núu tú'un ndaa nj sá'a Espiritu jín-ró, náva'a kundá'ú ndija ini-ro ñani-ro. Núsáa te ná kundá'ú xaan ini-ro tá'an-ró onde jín ini jín añu-ro. ²³ Chj a nj kánakaku jáa-ró. Ko nasu chí tata té'yú, chj chj tata já má té'yu kuti. Te tu'un Dios nj sá'a súan, chj ndíto chakú ní káni. ²⁴ Chj nátu'un yuku, súan kuu taká ñayivi. Te modo nduñá'nu-i kuu nátu'un ita yuku. Chj yuku-ún, ichi-ni, te ita-ún, júngava-ni, ²⁵ ko tu'un ká'an máa Tatá Dios, chj kéndoo ní káni ní kúia. Achí. Te tu'un yúan kuu máa tú'un va'a nj kani'in-ro.

2

Cristo, nátu'un yuu chakú

¹ Núsáa te ná sía-ro taká tu'un ñáa, taká tu'un xndá'ú, tu'un yoso yú'u, tu'un kuásún ini, jín taká tu'un káka'an ndíva'a siki tá'an. ² Te ná kani ini-ro leche máa Espiritu kaxin-ro nátu'un suchi yíkin sáa ní kaku-i, náva'a kaku-ró te kua'nu-ró jín. Chj leche-ún, tú xndá'ú kuti. ³ Chj

a ni kajini-ro ja vá'a xaən iní máá Jíto'q-yo. ⁴ Kandita nuu-yá jíná'an-ró, chí nátu'un yuu chakú kúu-ya. Te taká ñayivi, vasa ni kaské'ichi-i-ya, ko ni kaji Dios-ya, nátu'un in yuu lúu. ⁵ Suni róó, nátu'un yuu chakú kákuu-ró. Te ná kuá'nu-ró kuu-ró in ve'e ií máá-yá, te kuu-ró sutú ndoo, te nuu Dios soko-ro tú'un cuenta Espíritu, chi ja siki Jesucristo te kúsi iní Dios nú súan. ⁶ Chí súan ká'an tutú ií: Vina te onde ñuu Sion kaitúu-rí in yuu kánúú kundiso jiki, chí nátu'un yuu lúu ni kaji-ri-ya, te cháa kándija nuu-yá, ma kúka nuu-dé, áchi. ⁷ Luu káa máá-yá nuu róó ja kákandija-ró-yá. Ko siki ñayivi tú kákandija ká'an: Cháa káchutá'an ve'e vasa ni kaské'ichi-de yuu, ko yuu-ún ni ni'in tíñu kundiso jiki. ⁸ Te suni yuu skáchi'i ja'a-i nání-yá, te kava júngoyo-i sá'a kúu-ya, áchi. Chí kájungoyo-i kuáchi siki ja tú kájandatu-i tu'un-ya. Te ni jani-ya-i ja súan sá'a-i.

Modo kuandatu ñayivi xlin máa-yá

⁹ Ko róó, tata ja ni kaji máa-yá kákuu-ró, te suni sutu kúñá'nu xaən, te suni ñayivi ndoo, jín ñayivi ní ni'in-yá kákuu-ró. Súan ni sá'a-ya róó náva'a kani-ró tú'un ndasa xaən vá'a iní máá I'a ni kana xiní-ro ná ni kaxiukú-ró ñúñáa. Te ni kivi koyo-ró núu lúu nuu ndí ncháa máa-yá. ¹⁰ Chí róó, onde sáa nasu ñayivi Dios kákuu-ró núu. Ko vina a ni kandu-ro ñayivi máa-yá. Suni onde sáa té ni'in-gá-ro tú'un kúndá'ú iní-ya róó, ko vina, a kúndá'ú iní-ya róó. ¹¹ Náni máni, ká'an ndá'ú-ri jín-ró nátu'un ká'an-ri jín cháa jiká jín cháa kájika kuu tatú, ma sá'a-ró táka tíñu kákaní iní máa-ró, chí yuán kájatá'an siki añú-ro. ¹² Te ná káka jínú'un-ró má'ñú ñayivi siin naciún. Náva'a vasa kákaji-i róó nátu'un siki cháa kásá'a tíñu ñáa, ko nú ná kuni-i nuu tíñu va'a kásá'a-ró te nakana jaa-i Dios kivi kii-ya. ¹³ Ja siki máa Dios, te kuandatu-ro núu táka cháa ndiso tíñu, vasa nuu rey, chí cháa kúñá'nu-ga kúu-de, ¹⁴ xí núu táka gobernador ja ní táji-de vaikoyo, náva'a xndó'o-de taká ñayivi kásá'a tíñu ñáa, te ka'an-de tu'un jínú'un jín ñayivi kásá'a tíñu va'a. ¹⁵ Chí kuni Dios ja sá'a-ró tíñu va'a. Te jín tíñu va'a-ún kundéé-ró kasú-ro núu tú'un ñayivi yúkú ja tú kájuku'un iní-i. ¹⁶ Ná káka kuu ndicha-na-ro. Ko nasu ja núña ichi ja máni sá'a-ró tíñu ñáa, chí sua ja ná kuatíñu-ró núu Dios. ¹⁷ Koo ja jínú'un-ró jín táka ñayivi. Kúndá'ú iní-ro ñani kákandija. Kuandatu-ro núu Dios. Koo ja jínú'un-ró jín máa rey. ¹⁸ Róó mozo, ná kuandatu-ro núu cháa kákuu patrón-ro. Te koo ja jínú'un-ró jín-de. Ko nasu máa in nuu cháa va'a iní, jín núu cháa maní jín-ró, chí suni súan sá'a-ró jín cháa xaən iní. ¹⁹ Chí in cháa vasa tú sá'a-de tíñu ñáa, nú jíto-de tundó'o siki ja skíkuu va'a-de jín Dios, yuán kúu ja kúsi iní-ya jín-de sá'a-ún. ²⁰ Ko nú kásá'a ndija-ró kuáchi, te kája-a-i róó, te naún ja vá'a kúu ní kájandéé iní-ro jín. Ko nú kásá'a-ró tíñu va'a, te káxndó'o-i róó, te kájandéé iní-ro jín, tíñu yá'a kúu ja kúsi ndija iní Dios sá'a. ²¹ Chí ja yuán ní kana-ya xiní-ro jíná'an-ró. Chí máa Cristo, suni ni ndo'o-ya ja siki yóó. Te ni skéndoqo-ya in ejemplo nuu-yo náva'a ná kúndikín-ro suni ichi ní sá'a-ya. ²² Te máa-yá, tú ní sá'a-ya kuáchi. Ni tú ní kenda tu'un xndá'ú yu'u-ya. ²³ Ní kaka'an ndiva'a-i jín-yá, ko tú ní náka'an ndiva'a-ya. Ni ndo'o-ya, ko tú ní stá'an-ya-i, chí sua ni chí-i-ya máa-yá nda'a Dios, I'a sándaq va'a taká tíñu. ²⁴ Suni máa-yá, ni jí'i-ya jiká cruz, te ni ndiso-ya kuáchi-yó jín yiki kúñu-ya. Chí a ní kaku-yó chí kuáchi náva'a kaka ndaa-yo. Chí ni tují-ya, te ja yuán ní kanduva'a-ró. ²⁵ Chí ni kajicha nuu-ró nátu'un rií, ko vina a káno'on-ro núu I'a ndito róó, te iní nda'a máa-yá yí'i añú-ro.

3

Tu'un kuandatu ñasi'i nuu yí-ñá

¹ Suni súan róó ñasi'i jíná'an-ró, kuandatu-ro núu máa yí-ro náva'a kundéé-ró skándija-ró yíi tú kándija tu'un-ya. Chí vasa tú ká'an-ro jín-de, ko kuni-de ndasa sá'a róó, ñasi'i-de, ² te kuni-de ndasa jika jínú'un-ró jín ja ñúukúun iní-ro jín-de. ³ Te ja sáluu-ro máa-ró, nasu ichi siki-ro kúu ja nátiin-ró xiní-ro, xí ja chí-i-ró siki oro máa-ró, xí ja kú'un-ró sá'ma lúu, ⁴ chí sua ná sáluu-ró iní añú-ro ja kándeé sa'í iní-ro. Te ná sákútu-ro jín tú'un ja má té'yu kuti. Yuán kúu tu'un vjta iní jín tú'un vindáa vinené iní añú-ro, te sá'a ja kúsi xaən iní Dios. ⁵ Chí ña'an ndoo aná'an ja ní káñukuu iní-ña Dios, suni súan ni kásáluu-ña máa-ña. Te ni kájandatu-ña núu máa yí-ñá. ⁶ Nátu'un Sara, ni jandatu-ña núu Abraham, ni skúnáni-ña-dé jíto'q-ña. Te se'sí-i-ña kákuu-ró nú súan va'a ná sá'a-ró te nú tú yu'ú-ro.

Yíi ná kúndá'ú iní-de ñasi'i-de

⁷ Te róó yíi jíná'an-ró, suni súan kuxiukú vá'a-ró jín-ña. Te koo ja jínú'un-ró jín-ña, chí tá'in-ga máa-ña vasa róó, chí in núu-ni ni ni'in tá'u-ñá jín-ró tú'un luu kúchaku-yo. Te súan ná sá'a-ró náva'a tú ndasu nuu tú'un kájukan ta'u-ro. ⁸ Te tu'un sandí-i-na kúu ya'a: In-ni tu'un ná káni iní taká-ro, ná ndúkuu'a iní-ro jín tá'an-ró, ná kúndá'ú iní-ro ñani-ro, te sá'a-ró táká'nu iní nuu tá'an-ró, te koo vjta iní-ro jíná'an-ró.

Tu'un kuandéé iní jín túndó'o

⁹ Nú sá'a ndivá'a ñayivi jín-ró, ma násá'a ndivá'a-ró jín-i. Te nú ká'an tásí-i jín-ró, ma náka'an tásí-ró jín-i. Chì sua ná ká'an-ro já'a-í nuu Dios. Chì ja yúan ní kana-ya xiní-ro nává'a ní'n-ro tá'u-ro sá'a-ya. ¹⁰ Chì chaa kuni kuchaku te koo va'a-ni-de taká kivi, chaa-ún, ná kasú-de nuu yáa-dé nává'a tú ka'an ndivá'a, te suni súan jín yú'u-dé nává'a tú kenda tu'un xndá'ú. ¹¹ Ná kúxio-de nuu-tíu ñáá, te ná sá'a-de tíu va'a. Ná ndúkú-de tu'un vindáa vinené te ná kuitú ini-de kukuu-de jín. ¹² Chì máá Jító'o-yo, ndé'é-yá nuu cháa ndaa, te jini ná'in-ya tú'un kájikan ta'u-dé. Ko jito u'u-ya cháa kásá'a tíu ñáá. ¹³ Te ndé cháa sá'a ndivá'a jín-ró te nú máni tíu va'a jítú ini-ro kásá'a-ró. ¹⁴ Xáan ndatu-ro te nú koto-ró tündó'o siki já ní kasá'a-ró tíu va'a. Núsáa te ma yú'u-ro kóto-ró-i ní ma kúkuí'a ini-ro. ¹⁵ Chì sua ná chíñú'un-ró máá Tatá Dios ini añú-ro. Te koo tu'a-ró ndasa xndió káni vitá'ú tu'un, te ka'an jínú'un-ró jín ñayivi káxndichi róó siki tú'un káñukuu ini-ro. ¹⁶ Va'a ná kóo ini-ro nává'a vasa káka'an ñayivi já cháa ñáá kákuu-ró, yúan-na te kuka nuu-í ja ní kakaji-i róó siki já kájika va'a-ró jín Cristo. ¹⁷ Chì nú kuni Dios, te va'a-ga ja kájito-ró tündó'o siki tíu va'a kásá'a-ró, nasu siki já kásá'a-ró tíu ñáá. ¹⁸ Chì Cristo, suni ní ndo'o-ya ñin jinu-ni ja siki kuáchi-yó. Chaa ndaa ní j'i ja siki cháa ñáá. Nává'a no'on-yo nú Dios sá'a-ya. Chì ní j'i yiki kúñu-ya, ko tú ní j'i añú-ya. ¹⁹ Chì suni ní ja'an máá añú-ya te ní jani-ya tú'un nuu añú ja káinu'ni. ²⁰ Chì onde sáá tú ní kájandatu. Te kivi Noé, jín paciencia ní ndatu Dios nini jiku-de jín barco ká'nu. Te jín barco ní kakaku yaku-ni ñayivi núu ndúcha. Máá uná-ni-i ní kakaku. ²¹ Suni súan káku-yó vna jín tú'un jánducha, ja tú jánchaa ja chá'an kándiso-yó, chí sua sá'a ja ná kóo ndaa nuu jini-yo nú Dios, chí ja yúan ní nachaku Jesucristo. ²² Chì máá-yá ní ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te kánchaa-ya íchi ndává'a Dios. Te tñn-ya só'o taká ndajá'a andívi, jín taká ja kátá'ú tíu, jín taká ja ká'io fuerza.

4

Modo Cristo ná káni ini-yo

¹ A ní ndo'o Cristo ja yóó jín yiki kúñu-ya. Núsáa te suni súan ná káni ini-ro. Chì chaa ní ndo'o jín yiki kúñu, tuká kánde-de chí kuáchi, ² nává'a ja ní-gá kua'an-de, te tuká sá'a-de tíu kákaní ini ñayivi, chí sua ja kuni Dios. ³ Chì onde ní váji-yó, te bueno ní kasá'a-yó taká tíu kákaní ñayivi sñn nación. Ní kájika kuáxán-yó ní kakutóó ini-yo, ní kandaa ká'vá-yó, ní kayee téyú-yó, ní kasá'a-yó víko, ní kachíñú'un-yó ndosó chá'an. ⁴ Te kákuñáá ini-i siki já tuká kájika-ró jín-i ja ñin núu-ni síjta i-ro máá-ró jín-i. Te ja yúan kákaji-i róó. ⁵ Ko ñayivi yúan, naku'a-i cuenta nuu máá I'a ja ío tu'a-ya sánda-ya tíu ñayivi káichaku jín ñayivi ní kaji'i. ⁶ Chì ja yúan súni ní kenda tu'un va'a-ya núu taká ndíyi, nává'a ná kúndaq tíu-i nátu'un chaa yí'i yiki kúñu, ko kuchaku añú-i cuenta Dios. ⁷ Ko kuakuyani kivi náa taká ndatíñu. Núsáa te ná kóo kuándí'i-ro, te koo ndito ini-ro kakán ta'u-ro. ⁸ Te ja kánúú kúu ja kúndá'ú ndija ini-ro tá'an-ró, chí tu'un kúndá'ú ini tá'an, jasú nuu kuá'a kuáchi. ⁹ Koto ndá'ú-ro núu tá'an-ró, te ma kútuku ini-ro jín-i. ¹⁰ Ná ñin ná ñin-ró ná kuátíñu-ró núu tá'an-ró nú ndasa káa máá tá'u ní ja'a-ya núu-ro. Te bueno skíkuu-ró jín sñn sñn tu'un luu ío ini-ya já ní ja'a-ya núu-ro. ¹¹ Te nú ká'an ñin chaa, ná ká'an-de nátu'un káa máá tú'un Dios. Te nú ñin chaa jito ndá'ú-de nuu tá'an-de, ná kóto ndá'ú-de nátu'un káa máá fuerza ní ja'a Dios nuu-dé, nává'a ná nákana jaa-i Dios sá'a Jesucristo, chí máá-yá kúñá'nu-ya te tá'ú-yá tíu ní káni ní kuí. Amén.

Tu'un ndo'o tá'an-yo jín Cristo

¹² Nání máni jíná'an-ró, nú koto nchaa-i róó nátu'un jín ñú'un, te ma náana ini-ro, nátu'un káta'an-ro ñin tündó'o sanaa. ¹³ Chì sua ná kúsi ini-ro já kándo'o ta'an-ro jín Cristo, nává'a suni súan kusí xáan ini-ro kivi kuni-yo núu-yá ndasa ndíi ncháa-ya. ¹⁴ Xáan ndatu-ro, nú kákaji-i róó já siki sí'vi Cristo, chí tu'un luu tu'un ñá'nu Dios jín Espíritu-ya ncháa siki-ro jíná'an-ró. Chì máá-i jándaq káka'an-i siki-yá, ko máá-ró, chí kánakana jaa-ro-yá. ¹⁵ Núsáa te ma ndó'o ní ñin-ró cuenta chaa já'ni ndíyi, xí cháa kuí'ná, xí cháa sá'a tíu ñáá, xí cháa kivi nduu nuu tíu tatú. ¹⁶ Ko nú ñin chaa ndó'o-de siki já nání-de chaa kándíja Cristo, ma kúka nuu-dé, chí sua ná nákana jaa-de Dios ja súan nání-de. ¹⁷ Chì a ní jaa kivi kéj'á kúndaq tíu ñayivi kákuu se'e Dios. Te nú xna'an-ga kejá'a-yá jín-yó, ndasa koo siki ñayivi tú ní kájandatu nuu tú'un va'a Dios núsáa. ¹⁸ Te nú xa'an ú'u kaku ñayivi ndaa, naga ní kuu ja káku ñayivi tú káandíja, jín ñayivi sá'a kuáchi núsáa. ¹⁹ Núsáa te taká ñayivi ndó'o siki modo játa'an ini Dios, ná sá'a-i tíu va'a, te ná kuá'a-i máa-i ini nda'a máá I'a ní sá'a taká ndatíñu, chí skíkuu-ya jín-i.

5

Tu'un tiku'ni Dios

¹ Ká'an nda'ú-rj jíin táká cháa kákuu nuu ká'jin jíin-ró, te suni nuu kúu máá-rí. Te ni jini-rj taká tundó'o ni jito Cristo. Te suni nduñá'nu ta'an-rj jíin-yá kivi kenda ndijin-ya. ² Koto-ró tiku'ni Dios ja ká'jin jíin-ró jíná'an-ró. Te koto ñúkúún-ró-i. Nasu já fuerza sá'a-ró, chj sua ná kúsiñ iní-ró sá'a-ró, nasu já ndútoó iní-ró ni'in-ró xú'ún, chj sua ja ná kuitú iní-ró sá'a-ró. ³ Ni nasu já tá'ú ni'in-ró tiñu siki ñáyivi máá Jito'o-yo, chj ná kúu-ró in ejemplo nuu tiku'ni-ya. ⁴ Te kivi kenda ndijin máá I'a ñá'nu ndító yóó, te kua'a-ya premio luu nuu-ro ja má té'yu kuti. ⁵ Suni súan róó cháa káyinúu, kuandatu-ro núy táká cháa kákuu nuu. Te ndi'i-ró, kuandatu nuu tá'an-ró. Te ná kóo súchí iní-ro. Chj Dios, jasú-ya núy cháa vixi, ko kúsiñ iní-ya jíin cháa súchí iní.

Ja má yú'ú-yo

⁶ Núsáá te ná sásúchí-ró máá-ró kí'vi-ró chíi nda'a ní'in Dios, náv'a ná nduñá'nu-ró sá'a-ya nú ni jaá máá kivi. ⁷ Ma nándi'i xaan iní-ro jíin ní in, va'a-ga ná sía-ro kúndito máá-yá, chj kúndá'ú in-ya róó. ⁸ Ná kóo kuándi'í-ro te koo ndito in-ya. Chj kui'na ja jito u'u róó, cuenta ndika'a kiti ndé'e súan jikó ndúy ndúkú ñáyivi kókó kuní. ⁹ Te ná kuiñi ni'in-ró jíin tú'un kákandija-ró, te jíin yúan te kasu-ro núy kui'na-ún. Chj kájin-ya ja sáni súan kándo'o ta'an-ro jíin táká ñani-ro ja káxiukú iní ñuyivi. ¹⁰ Ko Dios ja ío taká tu'un luu in-ya, ni kana-ya xini-yo nó'on-yo núy ndii ncháa-ya ní káni jíin Jesucristo, ko onde ná ndó'o núu-ró xna'an-ga. Te máá-yá ná sáv'a-ya róó, ná síyija-ya iní-ro, te ná kuá'a-ya fuerza in-ya náv'a kuiñi ni'in-ró. ¹¹ Ná nákana jaa-yó-yá, te ná tá'ú máá-yá tiñu ní káni ní kuiá. Súan ná kóo. Amén. ¹² Silvano kúu in ñani skíkuu va'a jáni in-ri. Te jíin máá-de táji-rí tutu lúli yá'a ja ní chaa-ri kujaa. Te ká'an nda'ú-rj jíin-ró, te ká'an ndaa-rj ja yá'a kúu ndija tu'un luu ío iní Dios. Ná kuiñi ni'in-ró jíin tú'un yá'a. ¹³ Tiku'ni kándeé iní ñuu Babilonia, ja in-ni ni kaji-ya-í jíin-ró, ká'an ja ná sándéé iní-ro. Te se'e-rj Marcos, suni ká'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹⁴ Ká'an tu'un ndéé iní jíin tá'an-ró, te titú man-ya tá'an-ró. Te tu'un kuaká'nu iní ná kóo jíin táká róó ja ká'jin-ró jíin Jesucristo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máa-rí kúu Simón Pedro. Te mozo jín apóstol Jesucristo kúu-rí. Te cháa-rí tutu yá'a nuu róo ja ñin ká'nu kákandija-yó tú'un luu-ya, te káyí'i-yó chíi tiñu ndaa Dios máa-yó jín Jesucristo, l'a nama yóó. ² Tu'un luu ío inji jín tú'un kuaká'nu inji ná ndea inji-ron jín'an-ró, chí kajini-ro núu Dios jín núu Jito'o-yo Jesús.

Sikí ja kuitú ini kandija va'a

³ Chí l'a ñá'nu l'a va'a kúu-ya, te ja yúan ní kana-ya xiní-yo. Te kajini-yo núu-ya, te jín fuerza i-ya, te nj ja'a-ya taká ndatiñu kánandi'-yó ja kúchaku-yo jín ja chíñú'un-yó-ya. ⁴ Ja yúan te tu'un luu tu'un kánúu xáan ní keyu'u-ya nuu-yo, náva'a jín tú'un-ún te kaku-ró ini ñuyivi, te ma stívi-ró máa-ró jín tiñu kakanj inji-i sá'a-i, chí sua ná ndúndoo ta'an-ro jín-ya. ⁵ Te róo, suni ná ndúkú ndéé-ró jín tú'un yá'a. Nú kákandija-ró, te sikí-ún ná chíso-ró tiñu va'a. Te nú kásá'a-ró tiñu va'a, te sikí-ún ná chíso-ró tú'un ndíchi. ⁶ Te nú ndíchi-ró, te sikí-ún ná káka ñúkúún-ró. Te nú kájika ñúkúún-ró, sikí-ún ná kuñi nj'in-ró. Te nú ká'jin nj'in-ró, sikí-ún te ná chíñú'un-vá'a-ró Dios. ⁷ Te nú káchiñú'un vá'a-ró Dios, sikí-ún ná kóo manj-ro jín tá'an-ró. Te nú manj-ro jín tá'an-ró, te sikí-ún ná kúndá'ú inji-ro tá'an-ró. ⁸ Chí nú ndea tu'un yá'a inji-ro, yúan-na te ma káka kuu kúxí-ró, chí sua kee va'a tiñu sá'a-ró, jín tú'un juku'un inji-ro cuenta Jito'o-yo Jesucristo. ⁹ Ko ñayivi tú sá'a súan, kákuáá-i, te kákuáá ndí-i, te a nj naa ini-i ja ní nakacha-ya-i taká kuachi nj sá'a-i onde sáa. ¹⁰ Ñáñi, ja yúan ná kuitú xáan ini-ro náva'a koo seguro ja ní kana-ya xiní-ro jín ja ní kaji-ya róo. Chí nú súan sá'a-ró taká tiñu yá'a, te ma júngava kuti-ro. ¹¹ Yúan-na te kundéé-ró kivi-ró ini ñuu máa Jito'o-yo Jesucristo, l'a náma yóó, te yúan tá'ú-ya tiñu ñí káni. ¹² Ja yúan tú jukuñi-ri ja xndáku-ri tu'un yá'a nuu-ro, va'a a kajini-ro, te va'a a ká'jin nj'in-ro jín tú'un ndaa kákandija-ró vina. ¹³ Chí jani inji-ri ja ío va'a ja xndáku-ri nuu-ro nini chakú-ga-ri vina, náva'a ndukanda inji-ro, ¹⁴ chí jini-ri ja á yani sía-ri yiki kuñi-ri yá'a, nátu'un nj kastu'un máa Jito'o-yo Jesucristo nuu-ri. ¹⁵ Te jiku nj'in-ri xndáku-ri nuu-ro, náva'a nú a nj ji-ri, te ni'in-ro modo ja nene ná nuku'un inji-ro taká tu'un yá'a.

Tu'un ñayivi ní kajini jín núu

¹⁶ Chí tú ní káka'an-ri cuento ja ní katava ñúkúún máa-i, ná nj kakastu'un-ri tu'un máa Jito'o-yo Jesucristo nuu-ro, ndasa ndii-ya jín fuerza. Chí nj kajini jín núu-ri ndasa l'a ñá'nu kúu-ya. ¹⁷ Chí máa Táa-ya Dios, nj ka'an jínú'un-ya jín-ya, te nj saña'nu-ya Jesús. Chí ichi ándívi ní ka'an ñin tu'un jín-ya: Yá'a kúu Se'e-ri ja kúndá'ú inji-ri, te kúsi inji-ri jín-i. Achí. ¹⁸ Te ruu, ná nj ká'jin tú-tú-ri jín-ya xini máa yúku íi, te nj kajini so'o-ri tu'un yá'a ja ní kii ichi ándívi. ¹⁹ Te suni kajini-yo tú'un nj kaka'an cha'a nj kajani tu'un Dios onde sáa, te vina a nj kukútu vá'a-ga tu'un. Te tu'un-ún kúu nátu'un ñin luz ja stúun ñuñáa. Núsáa te ná chú'un inji-ro tú'un-ún onde kundijin te stúun lucero inji añú-ro. ²⁰ Ko xna'an-ga ná kuni-ro ja ñin ñayivi ma kúu juku'un inji-i ní ñin tu'un ká'an tutu i jín fuerza máa-i. ²¹ Chí cha'a nj kajani tu'un Dios, tú ní kajani-de tu'un ja kúu inji máa-de, chí sua nj kajani-de tu'un Dios nj sá'a Espíritu jín-de.

2

Sikí cháa stá'an tu'un xndá'ú

¹ Ko ma'ñú ñayivi-ún nj ka'jo cha'a nj kajani tu'un xndá'ú. Te suni súan jukuñi cha'a stá'an tu'un xndá'ú ma'ñú-ró. Te skívi sa'i-de sa'an ja náa-ro sá'a. Te ma kuátú'un-de ja ní nakuaan Jito'o-yo-dé, chí sua xnáa yachi-de máa-de. ² Te kua'a cháa kúndikin-de ichi kuáxan kája'an-de. Te ja sikí cháa-ún te kuaku ncha'a-i koto-i ichi ndáa. ³ Te ja tóo ini-de jín'an-de te xndá'ú-de róo, náva'a sanaa te ni'in-dé xu'un sikí-ro. Ko ma kúkuéé kivi tá'nu ndatu-de, ní tú kixi tundó'o naa-dé. ⁴ Chí Dios, tú ní kúndá'ú inji-ya ndájá'a-ya ja ní kasá'a kuachi, chí sua nj ju'ni-ya-i jín cadena ñuñáa, te nj súngoyo-ya-i onde inji infierno. Yúan nj taan tú'a-ya-i onde cha'a juicio. ⁵ Te ni tú ní kúndá'ú inji-ya ñuyivi áná'an, chí sua nj skúun-ya saú xáan sikí ñayivi káñáa. Ko Noé, cha'a nj jani tu'un ndaa, nj ndito va'a-ya-dé jín usiá-ga ñayivi. ⁶ Te nj nakuxndi-ya sikí ñúu Sodoma jín ñúu Gomorra ja ní naa-i. Te nj nduu máa nian-na ya'a ní sá'a-ya. Te súan nj kuu-i ñin ejemplo nuu taká-ga ñayivi ja tú kákuñi chíñú'un Dios. ⁷ Ko Lot, nj kuu-de cha'a ndaa te nj nduku'á inji-de ja ní jini-de nuu tiñu kuáxan ní kasá'a

ñayivi ñáá-ún. Te ñi nama-ya-dé. ⁸ Chi cháa ndaa yúan, ñi ncháa-de ma'ñú ñayivi-ún, te ñi jini-de te ñi jini so'o-de tiñu ñáá ñi kasá'a-i. Te ndita'an kivi ní nduku'i'a inji-de ja súan ñi kasá'a-i, chi ñi jo ndaa inji añú-de. ⁹ Te nú súan ñi jo, núsáá te nú vai tundó'o siki ñayivi káchiñú'ún-i máá Tatá Dios, te jini-ya náma-ya-i, te chíndasu-ya ñayivi ñáá, náv'a ndó'o-i kivi cháa juicio. ¹⁰ V'i'i-gá ndo'o ñayivi kasá'a tiñu ja kaní inji máá-i, chi chá'an xaán kájika kuáxán-i, te káské'ichi-i ñayivi kátá'ú tiñu. Ñayivi ní'in inji kákuu-i, te kasá'a-i ja kúu inji máá-i, te tú káyu'ú-i ká'an ndiva'a-i siki já kákuñá'nu. ¹¹ Ni máá ndajá'a-ya, vasa ñá'nu-ga-ya jín fuerza jín tiñu kándiso-ya, ko tú káka'an ndiva'a-ya siki yúan núu máá Tatá Dios. ¹² Ko ñayivi yá'a, káka'an ndiva'a-i siki já tú kájuku'un inji-i, te kákuu-i nátu'un kiti yúku ja ní kakaku-ti náv'a'a kunu'ñi-ti te kuu-ti. Te súan naa ñayivi-ún sá'a yaku-i, ¹³ chi kii tundó'o siki-i kuáchi tiñu ñáá kasá'a-i. Chi máni siki tú'un sii inji kájata'an inji-i ndita'an kivi. Ñayivi kini ñayivi chá'an kákuu-i. Te nini káyee-i jín-ró jíná'an-ró, te kákusii xaán inji-i káxndá'ú-i róo. ¹⁴ Te jí'vá-i siki tú'un ísiki ncháa tá'an. Te tíndi-i siki kuáchi. Te skaní-i inji ñayivi tá'ya inji. Te bueno too inji añú-i, te se'e tasi kákuu-i. ¹⁵ Ni kasá'a-i ichi ndóo. Te ñi kasana-i. Te ñi kandikin-i ichi Balaam, se'e Beor. Chi cháa-ún ñi kusii inji-de jín yá'u tiñu ñáá ñi sá'a-de. ¹⁶ Ko ñi burro, vasa kiti ndiso kiti ní'in kúu-ti, ko ñi ká'an-ti nátu'un ñi ñayivi. Te ñi kana jín-ti nuu-dé. Te súan ñi jasú-ti núu tiñu kátachj ndúkú sá'a cháa jani tu'un-ún. ¹⁷ Ñayivi-ún kákuu-i nátu'un sóko íchi. Te suni kákuu-i nátu'un viko já ndéché-ni jín tachí. Ko ío tu'a ñuñáa lúchi túun nuu kúxiuku-i ní káni. ¹⁸ Chi kásavixi-i máá-i jín tú'un sáni kákana-i. Te jín tiñu kaní inji máá-i te káñu'un-i sava-ga cháa ja ná káka kuáxán-de, vasa a ñi kajinu ndija cháa-ún ñi kajito-de ñayivi kasá'a tiñu ñáá. ¹⁹ Te máá-i, vasa kákeyu'u-i ja ndúu libre cháa-ún, ko kájatíñu máá-i nuu tiñu ñáá. Chi nú ñi yuji ñi cháa ñi sá'a inga cháa, yúan-na te kuatíñu-de nuu cháa ñi kundéé jín-de-ún. ²⁰ Chi ñi kajini-de nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, te ñi nama-ya-dé, te ñi káxuxio-de nuu tiñu chá'an ío inji ñuyivi. Te nú ndívi tuku-de inga jinu nuu tiñu chá'an-ún, te a ñi kayuji-ni-de nú súan. Te ñáá xaán-gá kendoo-de ja sándj'i-na vasa já xnáñúú. ²¹ Chi va'a-ga kendoo-de nú tú ní kájiní-de ichi ndáa, nasu já á ní kájiní-de, te káské'ichi-de tiñu ijí já ní tá'ú-ya nuu-dé. ²² Te ñi kata'an-de nátu'un ká'an ndija ñi tu'un aná'an: Ti'ina, ñi nakajití ja ní nduxian-ti. Te kuchí, vasa a ñi ndundoo-ti, ko ñi nakáñ-ti máá-ti nuu ndé'yu.

3

Tu'un ñi keyu'u-ya nchá-ya

¹ Ñáñi máni, ya'á kúu carta u'u cháa-rj nuu-ro vina, te jín ndéndúú xndáku-rj nuu-ro náv'a a ná ndúkandá inji-ro, chi ío káji xini-ro. ² Náv'a a ná núku'un inji-ro táka tú'un ñi kaka'an cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáá, jín tiñu ní tá'ú Jíto'o-yo, I'a náma yóo, ja ní ká'an-ya jín yú'u cháa kákuu apóstol nuu-ro. ³ Tu'un yá'a ná kuní-ro xná'an-ga, ja onde sandj'i-na te cháa cháa sákátá jín tú'un kátá-de. Te sá'a-de táka ja kákani inji máá-de. ⁴ Te káchi-de: Naja tú nchá-ya nátu'un ñi keyu'u-ya. Chi onde kivi ní kaji'j ndiyi táa-yo, te táka ndatíñu yá'a tú ní sama kuti onde kivi ní kejá'a-ya ní sá'a-ya ñuyivi, achi-de. ⁵ Chi kájasu-de nuu jini tuní-de, náv'a a tú kunj-de ja ío andívi onde aná'an, te jín tú'un Dios ní kuvá'a ñuyivi jín ndúcha má'ñi máá ndúcha-ún. ⁶ Te suni jín ndúcha-ún ñi naa ñuyivi aná'an, chi ñi sa'u chíj ndúcha-ún. ⁷ Ko andívi jín ñuyivi ío vina, suni súan jín tú'un máá-ya te yíndasu tu'a a náv'a a kayu jín ñú'un kivi cháa juicio. Te suni kivi-ún naa táka ñayivi tú káchiñú'ún Dios. ⁸ Ko róo ñáñi máni, ma náa inji-ro tú'un yá'a jíná'an-ro. Chi ñi kivi jín máá Jíto'o-yo, nátu'un mil-ni kuia kúu. Te mil kuia nátu'un ñi kivi-ni kúu. ⁹ Tú kú'un inji máá Jíto'o-yo siki tú'un ñi keyu'u-ya-ún, nátu'un kájaní inji sava ñayivi. Chi sua ío paciencia inji-ya núu-yo, tú kuní-ya ja náa ní ñi-yo, chi sua ndi'i-yo ná nákaní inji-yo kuní-ya. ¹⁰ Ko kivi máá I'a kúu Tatá Dios cháa nátu'un ñakui'ná ákuáa. Te kivi-ún ñi'in xaán, te naa andívi, te táka ndatíñu andívi ndi'i kayu te ndúcha. Te ñuyivi jín táka ndatíñu ío, ndi'i kayu. ¹¹ Te nú súan nduxia táka ndatíñu yá'a, núsáá te jínú ñú'ún já káka ndoo-ró te chíñú'ún-ró-ya. ¹² Nini káindatu-ro, te kásatíñu-ró náv'a a yachi cháa máá kivi Dios. Te kivi-ún kayu andívi te ndúcha-ni. Te táka ndatíñu andívi ndúcha jín ñú'un. ¹³ Ko máá-yo, káindatu-yo andívi jáá jín ñuyivi jáá, nátu'un ñi keyu'u-ya. Te yúan koo máni tiñu ndaa. ¹⁴ Ñáñi máni, a káindatu-ro cháa tu'un yá'a. Ja yúan ná ndúkú ndéé vá'a-ró já ní'in-ya róo, ja tú káchá'an inji-ro, ni ja tú na kuáchi-ró koo. Ni ja tú káná-ro. ¹⁵ Te ná kuní-ro já núu-yo ío paciencia inji máá Jíto'o-yo, te ja yúan kákuu-yo. Chi ñani-yo Pablo ja maní-yo jín-de, suni súan ñi cháa-de tutu nuu-ro. Chi ñi stá'an-ya tú'un ndíchi núu-dé. ¹⁶ Suni súan yóso tú'un yá'a nuu táka carta ñi cháa-de. Te nuu carta-de-ún ío yaku tu'un yíi ja tú kájuku'un yachi inji-yo jín. Te ñayivi tú tu'a jín ñayivi tá'ya inji, kásama-i tu'un yíi yúan. Nátu'un kásama-i sava-ga tutu ijí. Te ja yúan káxnáa-i máá-i. ¹⁷ Ko róo ñáñi máni, onde jín tiempo te a kájiní-ro

tú'un yá'a. Núsáá te koto-ró máá-ró, náva'a tú kukuu-ró jíin kuáchi kásá'a ñayivi ñáá, chí sanaa te jungava-ró já tuká ká'jín nì'in-ró. ¹⁸ Chí sua ná ndeá tú'un luu-ya iní-ro. Te ná júkú'un-gá iní-ro tú'un máá Jító'g-yo Jesucristo, I'á náma yóó. Te ná nákana jaa-yó-yá vina, te suni súan nǐ káni nǐ kuiá. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA H̄N JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Tu'un máa-yá ni jini Juan

¹ Tu'un kájani-rí kúu tu'un máa I'a ni jo onde xnáñúú. Te ni kajini so'o-rj ni ka'an-ya. Te ni kajini-rj nuu-yá jín ndúchi-rí. Te ni káké'é-rí-ya jín ndá'a-rí. Te máa-yá kúu tu'un kuchaku-yo. ² Te I'a-ún chakú-yo sá'a-ya, ni kenda ndijin-ya. Te ni kajini-rj nuu-yá. Te kájani ndaa-rj tu'un-ya. Te kákastu'ún-rí nuu-ro ndasa kuchaku-ro ní káni jíná'an-ró sá'a-ya. Chi ni kanchaa-ya jín máa Táa-yo Dios. Te ni kenda ndijin-ya núu-yo. ³ Ja ni kajini-rj jín já ni kajini so'o-rj-ún, yúan kákastu'ún-rí nuu-ro, náva'a suni máa-ró, in núu-ni koo iní-ro jín-rí. Te máa-rí, in núu-ni ká'io iní-rj jín máa Táa-yo Dios jín Sé'e-ya Jesucristo. ⁴ Te tu'un yá'a káchaa-rj nuu-ro náva'a kusijí xáan iní-ro jíná'an-ró.

Ja ndíi ncháa Dios jín já jánchaa-ya kuáchi-yó

⁵ Te ya'á kúu tu'un ni kajini so'o-rj ni ka'an-ya. Te tu'un-ún kájani-rj nuu-ro: Máa Dios kúu luz. Te nuu ncháa máa-yá, tú kuti na ñuñáa ío. ⁶ Nú káka'an-yo já in núu-ni ká'io iní-yo jín-yá, te kájika kuu-yó íchi ñuñáa. Yúan-na te káxndá'ú-yo, te tú káka'an ndaa-yo. ⁷ Ko nú kájika-yó íchi ñuñáa nátu'un máa-yá kánchaa-ya ñuñáa, yúan-na te in núu-ni ká'io iní-yo jín-yá. Te niñi máa Sé'e-ya Jesucristo nda'va' taká kuáchi-yó. ⁸ Nú káka'an-yo já tú na kuáchi kándiso-yó, te káxndá'ú-yo máa-yó já súan, te tú nú'un tu'un ndaa iní-yo. ⁹ Te máa-yá, I'a skíkuu, I'a va'a kúu-ya. Ja yúan nú nakani ndaa-yo kuáchi-yó, te sá'a-ya tóká'nu iní nuu kuáchi-yó, te sándoo-ya yóo kuanchaa-ya taká ja ñáá nú'un iní-yo. ¹⁰ Te ni ká'an-yo já tú na kuáchi ní kásá'a-yó, te nátu'un kánasá'a-yó-yá in I'a ká'an tu'un tú'ún, te tu'un máa-yá na tú ñú'un iní-yo.

2

¹ Súchi, taká tu'un yá'a cháa-rj nuu-ro, náva'a ma sá'a-ró kuáchi jíná'an-ró. Ko nú ndé in-ró sá'a kuáchi, te ío in I'a ká'an ja'a-yo núu máa Táa-yo Dios. Jesucristo, I'a ndaa kúu-ya. ² Te onde jín niñi máa-yá jánchaa taká kuáchi-yó jíná'an-yó. Te nasu máa in kuáchi máa-yó, chi suni jánchaa kuáchi ní ñuyívi. ³ Nú skíkuu-yó tínu tá'ú-yá nuu-yo, yúan-na te jini ndaa-yo já kájini-yo-yá. ⁴ Te nú in cháa ka'an-de: Ruu, chi jini-rj-ya. Te nú tú skíkuu-de tínu tá'ú-yá, cháa yúan, cháa xndá'ú kúu-de, te tú ñú'un tu'un ndaa iní-de. ⁵ Ko cháa skíkuu tu'un-ya, jandáa ja iní máa-de ni yija va'a tu'un kúndá'ú iní Dios. Ja yúan kájini-yo nú kánchaa-yo jín-yá xí túu. ⁶ Nú ká'an in cháa ja ncháa-de jín-yá, kánúú káka-de nátu'un ni jika máa-yá.

Tu'un jáa tá'ú tínu nuu-yo

⁷ Ñani máni, nasu tínu jáa tá'ú-rí nuu-ro, chi tínu ja á káñava'a-ró onde ni kejá'a kúu. Te tínu-ún ja tá'ú-rí nuu-ro kúu tu'un ni kajini so'o-ró onde kivi ní kejá'a. ⁸ Ko suni tá'ú-rí in tínu jáa núu-ro, ja kúu tu'un ndaa ío iní máa-yá jín iní máa-ró. Chi ñuñáa, a já'a kua'an. Te stún máa luz ndija nuu-yo vína. ⁹ Nú in cháa jito u'u-de ñani-de, cháa-ún kánde-de ñuñáa, vasa a ká'an-de ja kánchaa-de ñuñáa. ¹⁰ Chaa ja kúndá'ú iní-de ñani-de, kánde-de ñuñáa. Te tú náyu'ú ni in ñayivi sá'a-de. ¹¹ Ko cháa jito u'u-de ñani-de, kánde-de ñuñáa. Te ñuñáa jika-de, te tú jini-de ndé nuu kí'in-de. Chi ni kukuáa-de ni sá'a ñuñáa-ún. ¹² Súchi jíná'an-ró, cháa-rj tutu yá'a nuu-ro chi ja siki Jesucristo te ni sá'a Dios tóká'nu iní-ya núu taká kuáchi-ró. ¹³ Róo táa jíná'an-ró, cháa-rj tutu nuu-ro, chi kájini-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo cháa súchi jíná'an-ró, cháa-rj tutu nuu-ro, chi a ni kundéé-ró jín kuí'na. Súchi, cháa-rj tutu nuu-ro, chi kájini-ro núu máa Táa-yo Dios. ¹⁴ Róo táa jíná'an-ró, cháa-rj tutu nuu-ro, chi kájini-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo cháa súchi jíná'an-ró, cháa-rj tutu nuu-ro, chi ká'io ni iní-ro, te tu'un Dios ñú'un iní-ro, te a ni káundeé-ró jín kuí'na. ¹⁵ Ma koo manj-ro jín ñuyívi, ni taká ndatínu ja ío iní ñuyívi. Chi nú ndé in cháa mani-de jín ñuyívi, te tú kúu koo manj-de jín máa Táa-yo Dios. ¹⁶ Chi taká ja ío iní ñuyívi kúu modo yúkú já kani iní máa-yó, jín já kani iní nduchi-yo, jín já sávixi-yo máa-yó. Yúan nasu onde nuu máa Táa-yo Dios vai, chi cuenta ñuyívi kákuu. ¹⁷ Te naa ñuyívi jín taká ja kákanj iní-yo. Ko cháa sá'a ja kúu iní máa Dios, kundij-de ní káni.

Chaa jito u'u Cristo

¹⁸ Súchi, a kuandi'i kivi. Te a ni kajini tu'un-ró já kí máa já xín tínu jito u'u Cristo. Te onde vína, a ni kenda tiní ñayivi kájito u'u-ya. Te ja yúan kájini-yo já á kuandi'i kivi. ¹⁹ Nuú máa-yó ní kenda-i kája'an-i. Ko nasu tá'an-yó kákuu-i. Chi nú tá'an-yó kákuu-i, kendo ndija-i

jiin-yó núú. Ko nî kenda-i kája'an-i náva'a kunj ndijin-yo núú-í ja násu tá'an-yó kákuu-i. ²⁰ Ko máá I'a ñi, nî ji'i-yá róó jiin Espiritu Santo. Te kájiní-ró táká tu'un. ²¹ Nasu cháa-ri tutu yá'a nuu-ro já nátu'un tú kájuku'un iní-ro jiin tú'un ndaa, chí sua kájuku'un iní-ro jiin, jiní-ri, chí tú kuti ní ñin tu'un tú'ún ío nuu tú'un ndaa. ²² Ndé ja xiin tú'un xndá'ú, suu ja tú játu'un ja Jesús kúu máá Cristo. Yuán kúu ja jito u'u Cristo, chí tú játu'un ja kúu máá Táa-yo Dios jiin Sé'e-ya. ²³ Taká cháa tú játu'un-de máá Sé'e, suni tú kájiní-de jiin máá I'a kúu Táa. Te cháa játu'un-de máá Sé'e, suni ká'jin-de jiin máá I'a kúu Táa. ²⁴ Núsáa te tu'un nî kajini so'o-ró ondé xnáñúú, ná kéndoo tu'un-ún iní-ro jiná'an-ró. Te nú jiin-ró kánchaa tu'un nî kajini so'o-ró ondé xnáñúú-ún, yúan-na te suni kuxiukú máá-ró jiin máá Táa-yo jiin Sé'e-ya. ²⁵ Te ya'á kúu tu'un nî keyu'u-yá nuu-yo: Ja kúchaku-yo ní káni. ²⁶ Tu'un yá'a cháa-ri tutu nuu-ro já kástu'un-ri cuenta siki ñayivi kándúku xndá'ú róó jiná'an-ró. ²⁷ Ko nî ji'i-yá róó jiin Espiritu Santo, te kánchaa máá Espiritu iní-ro jiná'an-ró. Te tú kájinu ñú'ún-ró já stá'an ní ñin ñayivi núu-ro, chí máá Espiritu kúu ja stá'an taká tu'un nuu-ro, te stá'an tu'un ndaa, tú xndá'ú kuti. Núsáa te kuxiukú-ró jiin-yá, nátu'un nî stá'an máá Espiritu nuu-ro. ²⁸ Te vina stáchi, ná kúxiukú ní'in-ró jiin-yá, náva'a nú nî kenda ndijin-ya, te ma yú'ú-yo, ni ma kúka nuu-yo núu-yá kivi ncháa-ya. ²⁹ Te nú kájiní-ro já I'a ndaa kúu-ya, te suni ná kuní-ro já táká ñayivi kásátiñu ndaa, ondé nuu máá-ya nî kakaku-i.

3

Tu'un se'e Dios

¹ Ná kúná'an-ró siki máá Táa-yo, ndasa nî kundá'ú xaan iní-ya yóó, ja ná kúnáni-yó sé'e Dios. Te yuán kákuu ndija-yó. Ja yuán tú jiní ñayivi ñúyivi núu-yo, chí tú ní jiní-i nuu máá-ya. ² Ñáni máni, vina a kákuu-yó sé'e Dios, te té cha'an-ga kunj-yo ndasa koo-yó. Ko a kájiní-yo já nî kenda ndijin-ya, te nduu-yó nátu'un káa máá-ya. Chí kunj-yo núu-yá ndasa káa-ya. ³ Te taká cháa ja súan káñukuu iní-de-ya, sándoo-de máá-de nátu'un ío ndoo máá-ya. ⁴ Chaa sá'a kuachi, suni stívi-de ley, chí kuachi-ún kúu ja síjita ley. ⁵ Te kájiní-ro já ní kenda ndijin-ya náva'a nda'va-ya kuachi-yó. Te tú na kuachi ndiso-ya. ⁶ Ñayivi kánchaa jiin-yá, tú sá'a-i kuachi. Te ñayivi sá'a kuachi, tú ní ndé'é-i nuu-yá, ní tú ní jiní-i nuu-yá. ⁷ Súchi jiná'an-ró, ní ñin-de ma xndá'ú-de róó. Chaa sá'a tiñu ndaa, cháa ndaa kúu-de, nátu'un I'a ndaa kúu máá-ya. ⁸ Te cháa sá'a kuachi, se'e kui'na kúu-de. Chí kui'na, sá'a kuachi vái ondé xnáñúú. Ja yuán ní kii Se'e Dios ja xnáa-yá taká tiñu sá'a kui'na. ⁹ Chaa kúu se'e Dios, na tú sá'a-de kuachi, chí tata-ya kánchaa iní-de. Te ma kúu sá'a-de kuachi, chí se'e Dios kúu-de.

Tu'un se'e kui'na

¹⁰ Súan ná kuní-yo ndéja kúu se'e Dios jiin sé'e kui'na. Taká cháa ja tú sá'a-de tiñu ndaa, jiin já tú kundá'ú iní-de ñani-de, nasu se'e Dios kúu-de. ¹¹ Chí ya'á kúu tu'un ja ní kajini tu'un-ró ondé xnáñúú: Ja ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó. ¹² Te ma sá'a-yó nátu'un nî sá'a Cain, ja ní kuu-de se'e kui'na, te nî ja'ni-dé ñani-de. Te naja ní ja'ni-dé ñani-de. Kuachi ja máni tiñu ñáa nî sá'a-de, te ñani-de nî sá'a tiñu ndaa. ¹³ Ma náana iní-ro ñani, te nú ñayivi ñúyivi jito u'u-i róó jiná'an-ró. ¹⁴ A kájiní-yo já á nî kaku-yó já kúu-yo, te nî naja'a-yó núu kúchaku-yo, chí kákuudá'ú iní-yo ñani-yo. Te cháa ja tú kundá'ú iní-de ñani-de, cháa-ún kánde-de nuu kúu-de. ¹⁵ Chaa jito u'u ñani, cháa já'ni ndíyi kúu-de. Te a kájiní-ro já ní ñin cháa já'ni ndíyi, ma náni'in tá'u kúti-dé kuchaku-de ní káni. ¹⁶ Ja yuán jiní-yo ndasa sá'a tu'un kundá'ú iní. Chí Cristo, nî ji'i-ya já yóó. Te máá-yó, suni súan jinu ñú'ún kúu-yo já tá'an-yó. ¹⁷ Ko cháa ja kúka-de jiin ndátíñu ja ío iní ñayivi, nú jiní-de tá'an ñani-de tundó'o, te nú sáxí-de ondé jiin iní añú-de, núsáa te á ncháa tu'un kundá'ú iní Dios iní-de xí túu. ¹⁸ Súchi, ma kundá'ú iní-yo jiin tú'un ká'an-ni-yó, ní jiin yú'u-yo, chí sua ná kundá'ú ndija iní-yo ondé jiin tiñu kásá'a-yó. ¹⁹ Ja yuán te kunj-yo já kákuu-yó sé'e tu'un ndaa, te kundaaj iní añú-yo núu-yá, ²⁰ nú añú-yo kána jiin núu-yo. Chí Dios, ñá'nu-ga kúu-ya vása añú-yo, te jiní ndí'i-ya taká nañ kúu. ²¹ Súchi máni, nú añú-yo tú náku-xndíi siki-yo, yúan-na te tuká yú'ú-yo nuu Dios, ²² te taká nañ kájik-an-yo núu-yá, te kua'a-ya núu-yo, chí káandatu-yo taká tiñu tá'ú-yá nuu-yo. Te kásá'a-yó taká tiñu ja kúsi iní-ya jiin. ²³ Te ya'á kúu tiñu tá'ú-yá: Ja ná kándíja-yó núu Sé'e-ya Jesucristo, te ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó nátu'un nî tá'ú-yá tiñu nuu-yo. ²⁴ Te taká ñayivi skíkuu tiñu tá'ú-yá, káxiukú-i jiin Dios, te Dios kánchaa-ya jiin-i. Te jiin tú'un yá'a kájiní-yo já ncháa máá-ya jiin-yó jiin máá Espiritu ja ní ja'a-ya núu-yo.

4

Modo kunj-yo sñin sñin tu'un

¹ Ñáni máni, ma kándíja-ro taká tu'un. Chí ná kóto nchaa-ro taká tu'un te nú ondé nuu Dios vai xí túu. Chí kua'a ñayivi kájaní tu'un tú'ún, nî kenda koyo-i iní ñuyivi. ² Jiin tú'un yá'a ná

kuni-ro ndéja kúu máa Espíritu Dios: Taká tu'un ja ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, te suu onde nuu Dios vai. ³ Te taká tu'un ja tú ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, nasu núu Dios vai. Te yuán kúu tu'un jito u'u Cristo, ja ní kajini tu'un-ró já kii, te vina a kándeé iní ñuyivi. ⁴ Súchj jíná'an-ró, se'e Dios kákuu-ró. Te nì kundéé-ró jíin yuán. Chì ná'nu-ga kúu I'a kánchaa iní máa-ró nasu yuán já kánchaa iní ñayivi ñúyivi. ⁵ Máa-i kákuu se'e ñuyivi. Ja yuán káka'an-i tu'un ñuyivi. Te ñayivi ñúyivi jíni so'o tu'un káka'an-i. ⁶ Máa-yó kákuu se'e Dios. Te chaa jíni nuu Dios, jíni ná'in-de tu'un ká'an-yo. Ko ñayivi já nasu se'e Dios kúu-i, tú jíni ná'in-i tu'un ká'an-yo. Ja yuán kajini-yo ndasa kaa tu'un ndaa jíin tú'un ñáa.

Dios kúu máa tú'un kúndá'ú iní

⁷ Nánj mánj, ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó, chí tu'un kúndá'ú iní, onde nuu Dios vai. Te taká ñayivi kúndá'ú iní tá'an, se'e Dios kúu-i, te jíni-i nuu Dios. ⁸ Te chaa ja tú kúndá'ú iní-de tá'an-de, tú jíni-de nuu Dios, chí Dios kúu máa tú'un kúndá'ú iní. ⁹ Súan nì kenda ndijin ndasa kúndá'ú iní Dios yóo. Chí nì tájí-yá Se'e-ya, vasa máa tú'un-ni-i óo. Te nì kii Se'e-ya-ún iní ñuyivi yá'a, náva'a jíin máa-yá te kuchaku-yo. ¹⁰ Súan ío tú'un kúndá'ú iní, chí vasa tú ní kákuu-manj-yo jíin Dios, ko nì kúndá'ú iní-ya yóo. Te nì tájí-yá Se'e-ya ní kii, náva'a kuanchaa-ya taká kuachi-yó jíin niñi-yá. ¹¹ Nánj mánj, nú súan kúndá'ú iní Dios yóo, te suni súan níni ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó núsáa. ¹² Nì ñn chaa, tú ní jíni kuti-dé nuu Dios. Ko nú kúndá'ú iní-yo tá'an-yó, te Dios ncháa-ya jíin-yó, te tu'un kúndá'ú iní-ya, a nì yija va'a iní-yo. ¹³ Ja yuán kajini-yo já ncháa-yo jíin-yá. Te ncháa-ya jíin-yo. Chí nì ja'a-ya Espíritu-ya núu-yo. ¹⁴ Te a nì kajini-yo, te káka'an ndaa-yo, já máa Táa-yo Dios nì tájí-yá Se'e-ya ní kii ja náma-ya ñayivi ñúyivi. ¹⁵ Nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja Sé'e Dios kúu Jesús, yuán-na te ncháa Dios jíin máa-i, te máa-i jíin Dios. ¹⁶ Te yóo, a nì kajini-yo, te nì kákuandíja-yo já Dios kúndá'ú iní-ya yóo. Chí Dios kúu tu'un kúndá'ú iní. Te chaa kúndá'ú iní tá'an, ncháa-de jíin Dios. Te Dios ncháa-ya jíin-de. ¹⁷ Súan yíja va'a tu'un kúndá'ú iní-yo, náva'a ma yú'u-yo kívi kii juicio, chí nátu'un kaa máa-yá, suni súan kánda máa-yó iní ñuyivi yá'a. ¹⁸ Tu'un kúndá'ú iní, tú ndíso tu'un yú'ú. Chí nú kúndá'ú ndija iní-yo, te a nì jinu tu'un yú'ú kua'an. Chí tu'un yú'ú ndíso tundó'o. Chí nú yú'ú ñn ñayivi, chá'an-ga yija va'a-i jíin tú'un kúndá'ú iní. ¹⁹ Te yóo, manj-yo jíin-yá, chí nì kúndá'ú iní-ya yóo xna'an-ga. ²⁰ Nú ñn chaa ká'an-de: Ruu, chí manj-rí jíin Dios. Te nú jito u'u-de ñani-de, chaa xnda'ú kúu-de nú súan. Chí chaa ja tú kúndá'ú iní-de ñani-de ja á nì jíni-de nuu, ndasa kuu kumanj-dé jíin Dios ja tú jíni-de nuu-yá núsáa. ²¹ Te nì tá'ú-yá tíñu yá'a nuu-yo: Chaa manj jíin Dios, suni ná kúndá'ú iní-de ñani-de.

5

Jíin tú'un kándíja te kundéé-yó

¹ Nú ndé ñayivi kándíja-i ja Jesús kúu Cristo, Se'e Dios kúu-i, núsáa te ñayivi kúmanj jíin máa I'a kúu Táa, suni kúmanj-i jíin Sé'e-ya. ² Nú manj-yo jíin Dios te jándatu-yo taká tíñu tá'ú-yá, yuán kajini-yo já manj-yo jíin taká se'e Dios. ³ Chí ja manj-yo jíin Dios kúu ja ná kuándatu-yo tíñu tá'ú-yá, chí tíñu tá'ú-yá tú vee. ⁴ Chí taká ñayivi kákuu se'e Dios, kundéé-i jíin ñúyivi, chí tu'un kándíja-yó kúu fuerza ja kundéé-yó jíin ñúyivi. ⁵ Ndéja kúu ja kundéé jíin ñúyivi, suu ñayivi kándíja ja Jesús kúu Se'e Dios, ñayivi-ún kúu-i. ⁶ I'a yá'a kúu Jesucristo, nì kii-ya jíin ndúcha jíin niñi. Nasu máa ñn jíin ndúcha, chí jíin ndúcha jíin niñi. Te máa Espíritu ká'an ndaa ya'a, chí Espíritu kúu tu'un ndaa. ⁷ Chí ío unj ja ká'an ndaa iní andíví. Máa I'a kúu Táa, máa Sé'e, jíin máa Espíritu Santo kákuu-ya. Te ndenúni I'a yá'a, ñn-ni-ya kúu. ⁸ Te ío unj ja ká'an ndaa iní ñuyivi. Espíritu, jíin ndúcha, jíin niñi kákuu, te ndenúni ya'a, ñn-ni káka'an. ⁹ Nú játá'ú-yó tú'un káka'an ndaa chaa, naga nì kuu jíin tú'un ká'an ndaa Dios, ja ná'nu-ga kúu, chí tu'un ká'an ndaa Dios kúu tu'un Se'e-ya. ¹⁰ Chaa kándíja nuu Sé'e Dios, a jíni ndaa máa-de. Te chaa tú kándíja nuu Dios, nátu'un násá'a-de-ya ñn I'a xnda'ú, chí tú kándíja-de tu'un nì ká'an ndaa Dios ja ní jani-ya tú'un Se'e-ya. ¹¹ Te ya'a kúu tu'un ndaa-ún: Nj ja'a Dios tu'un ja kúchaku-yo ní káni, te Se'e-ya kúu I'a ndíso tu'un kuchaku-yo. ¹² Chaa kándíja nuu Sé'e-ya, a nì ní'in tá'u-dé kuchaku-de. Ko chaa tú kándíja nuu Sé'e-ya, tú ní ní'in tá'u-dé kuchaku-de. ¹³ Tu'un yá'a cháa-rj nuu róo, ñayivi kákuandíja nuu Sé'e Dios, náva'a ná kuni-ro já á nì kani'in tá'u-ro kúchaku-ro ní káni, náva'a kándíja va'a-ro núu Sé'e Dios. ¹⁴ Ja yá'a chundéé iní-yo ká'an-yo jíin-yá, chí nú jikán-yo ñn ndatíñu nuu-yá nátu'un kuni máa-yá, te jíni ná'in-yá tu'un ká'an-yo. ¹⁵ Te nú kajini-yo já jíni ná'in-yá tu'un ká'an-yo ñn ndatíñu kájikán-yo. Núsáa te a kajini-yo já ní'in-yo já ní kájikán-yo-ún. ¹⁶ Nú ñn ñayivi jíni-i sá'a ñani-i kuachi ja násu kuachi kuu-de kúu, te ná ká'an nda'ú-i jíin-yá, te kua'a-ya tú'un kuchaku-de. Ko máni nuu cháa ja násu kuachi kuu-de kásá'a-de, áchi-rj. Ío kuachi ja kúu-de, ko nasu já'a yuán ká'an-rj ja ká'an nda'ú-yo jíin-yá. ¹⁷ Taká tíñu káñáa kúu kuachi. Ko ío kuachi ja násu

kuáchi kuṽ-i kúu. ¹⁸ Kájini-yo já ñáyivi kákuu se'e Dios, tú sá'a-i kuāchi. Chĩ ñin se'e Dios ndíto va'a-i máá-i. Te kui'na, ma kúu ké'é-ún-i. ¹⁹ Te kájini-yo já sé'e Dios kákuu-yó. Te kui'na kúu ja t̄in so'o níi ñúyivi. ²⁰ Ko a kájini-yo já ní kii Se'e Dios. Te kájuku'un ini-yo ní sá'a-ya, náv'a kun-yo núu máá I'á ndaa. Te a káxiukú-yó j̄in máá I'á ndaa, máá Sé'e-ya Jesucristo kúu-ya. Máá-yá kúu ndija Dios ndaa, te máá-yá kúu I'á kuchaku-yo níi káni sá'a-ya. ²¹ Súchi, ná kúxio-ró núu ndosó. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Siki íchi ndáa jín tú'un kúndá'ú iní tá'an

¹ Máá-ná kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ná tutu yá'a nuu ní, ña'an ní kaji-ya. Te kúndá'ú ndija iní-ná ní. Te nasu máá ñin-ná, chi suni taká ñayivi kájiní tu'un ndaa. ² Chi ñú'un tu'un ndaa iní-yo. Te kunchaa jín-yó taká kivi. ³ Tu'un luu ío iní, jín tú'un sá'a tuká'nu iní, jín tú'un kuaká'nu iní, ja vái onde nuu máá Táa-yo Dios jín núu Sé'e-ya Jesucristo, ná kóo ndija iní-ní jín tú'un kúndá'ú iní. ⁴ Xaan kúsi iní-ná, chi nì nì'ná tu'un ja kájika ndaa se'e-ní jíná'an-i, natu'un nì tá'ú tiñu máá Táa-yo Dios nuu-yo. ⁵ Te vina nána, tú cháa-ná tutu yá'a ja tá'ú-ná ñin tiñu jáa nuu-ní. Chi sua ká'an nda'ú-ná jín-ní siki tú'un nì nì'n-yo onde xnáñúú, ja ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó. ⁶ Te ya'á kúu tu'un kúndá'ú iní, ja ná káka-yó natu'un nì tá'ú-yá tiñu nuu-yo. Ya'á kúu tiñu nì ta'u núu-ní: Ja ná káka-ní jín tú'un-ún, natu'un nì kájiní so'o-ní onde xnáñúú.

Siki já xndá'ú

⁷ Chi kua'a ñayivi káxndá'ú ñá'an, vai koyo-i iní ñuyivi. Te ñayivi-ún, tú kája'a-i tu'un ja ní kii Jesucristo jín yiki kúñu-ya. ñin ñayivi súan kúu ñayivi xndá'ú ñá'an. Te ñayivi jito u'u Cristo kúu-i. ⁸ Koto va'a-ní máá-ní jíná'an-ní, náva'a tú xnáa-ní tiñu nì kasá'a-ní. Chi sua ná nì'n vá'a-ní ya'u-ní. ⁹ Nú ndé ñayivi sán'in iní-i, te tú jiku-i jín tú'un Cristo, tú ncháa Dios jín-i. Te nú ndé ñayivi jiku jín tú'un Cristo, ncháa máá Táa-yo jín Sé'e-ya jín-i. ¹⁰ Te nú ñin ñayivi jáa-i nuu-ní, te tú ndíso-i tu'un yá'a, ma kuatá'ú-ní-i kunchaa-i iní ve'e-ní, ni ma ká'an-ní sa'an kúta'u jín-i. ¹¹ Chi ñayivi ká'an jín-i, chindéé tá'an jín-i siki tiñu ñáá sá'a-i-ún. ¹² Vasa ío kua'a tú'un chaa-ná nuu-ní, ko tú kuni-ná ka'an-ná jín-ní jín tutu jín tinta, chi ñúkuu iní-ná jaá-ná nuu-ní jíná'an-ní. Te ndatu'ún jín yú'u-yo, náva'a ná kúsi xáan iní-yo. ¹³ Taká se'e ku'u-ní, ja ní kaji-ya, káka'an-i ja ná sándéé iní-ní. Súan ná kóo. Amén.

LA TERCERA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UNI JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Chaa kájika jín tú'un ndaa

¹ Máá-rí kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-rí tutu yá'a nuu-ro Gayo máni, chí kúndá'ú ndija inji-rí róo. ² Ñáni máni, kuni-rí ja bueno ná kí'in taká tiñu sá'a-ró, jín ja ná kéndoo ndéé ndánu-ro, nátu'un ní kéndoo va'a añú-ro. ³ Jandáa ní kusii xáan ini-rí kivi ní chakoyo ñani-yo, chí ní kanakani-de tu'un-ró núu-rí, ndasa bueno ío ndaa tu'un ñú'un inji-ro, nátu'un jika ndaa-ro. ⁴ Tuká inga tu'un kúsi ini-rí sá'a ná nuu yá'a, ja kúni tu'un-rí ja kájika ndaa se'e-rí jíná'an-i. ⁵ Ñáni máni, bueno sá'a-ró taká tiñu jíku-ró jían jín taká ñani-yo, vasa cháa jíká kákuu-de. ⁶ Chí cháa-ún, ní kajani-de tu'un-ró núu tíku'ni, ja vá'a kúndá'ú inji-ro. Te va'a sá'a-ró te ní chindéé chituu-ró-de chu'un íchi-ró-de, nátu'un kuni Dios. ⁷ Chí cháa-ún, maní-dé jín-yá, te ja yúan ní káki'in-de ichi kája'an-de, te tú káki'in-de ní ñin ndatíñu nuu ñáyivi sün nación. ⁸ Núsáá te yóo, níni ná kuatá'ú-yó cháa-ún, náva'a chindéé tá'an-yó jín-de sikí tú'un ndaa.

Ja kájasu nuu tú'un va'a

⁹ A ní cháa-rí tutu nuu máá tíku'ni. Ko Diótrefes, tú játá'ú-de tu'un ká'an-rí, kuachi ja kúñá'nu máa-de nuu-í kuni-de. ¹⁰ Núsáá te nú jaq-rí te naxndáku-rí nuu-ro tiñu sá'a-de ja kátílakúa yu'u-dé, ndasa sátú'ún-de sikí-rí. Te vasa a ká'an-de súan, ko tú kúva'a inji-de. Chí tú játá'ú-de ñani-yo kátáji-yó núu-dé, te jasú-de nuu ñáyivi kákuni-i kuatá'ú-i-de. Te skúnu-de-i inji tíku'ni. ¹¹ Ñáni máni, ma sá'a-ró nátu'un kásá'a cháa ñáá, chí sua nátu'un kásá'a cháa va'a. Cháa sá'a tiñu va'a, se'e Dios kúu-de. Ko cháa sá'a tiñu ñáá, tú jini kuti-dé nuu Dios. ¹² Taká ñáyivi kájani ndaa-i tu'un sikí Demetrio, te suni máá tú'un ndaa ká'an sikí-dé, te suni súan ká'an máá-rí. Te a kájiní-ro ja tú'un ká'an-rí ío ndaa. ¹³ Ío kua'a tú'un cháa-rí nuu-ro kuni-rí, ko tú kuni-rí cháa-rí jín tinta jín pluma. ¹⁴ Chí ñúkuu inji-rí ja yakú-na kivi te jaq-rí nuu-ro. Yúan-na te ndatú'ún jín yú'u-yo. ¹⁵ Ná kóo tu'un vindáa vinené jín-ró. Sándéé ini-ro, áchi taká amigo yá'a. Te suni ka'an-ro jín taká amigo jian, ná sándéé ini-i.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUDAS APOSTOL YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN JUDAS APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Judas ñani Jacobo, te mozo Jesucristo kúu-rí. Te cháa-rí tutu yá'a nuu róo, ñayivi ní kana-ya xini, ja ní ndundoo-ró ní sá'a Táa-yo Dios. Te Jesucristo, ndito va'a-ya róo. ² Tu'un kuaká'nu inji, jín tú'un vindáa vinené, jín tú'un kúndá'ú inji tá'an ná ndeá-ga nuu-ro sá'a-ya.

Ná kuñi ni'in-yó jín tú'un kándja

³ Ñani máni jín'an-ró, xaan jítu ini-rí chaa-rí tu'un nuu-ro ndasa ni nama-ya yóo jín'an-yó. Ko ni jini-rí ja jínu ñú'un ja cháa-rí tutu nuu-ro ja má kuá'a-ró tú'un stív-i tu'un kákandja-yó, ja iin jínu-ni ni ja'a-ya tú-un nuu ñáyivi ndóo. ⁴ Chi yaku ñayivi, ni kivi koyo sa'i-i. Te tú káchiñú'un-i Dios. Te ni kanasama-i tu'un luu ío inji Dios máa-yo, ni kanasá'a-i tu'un kuaxán. Te suni tú kájatá'ú-i máa Jíto'o-yo Jesucristo, ni Dios ja máa iin-ni-ya tá'ú tíñu. Ko ñayivi yá'a, onde aná'an a ni kundaq ja tá'nu ndatu-i.

Dios kúu I'a sándaq tíñu siki cháa ñáa ij

⁵ Te vina, vasa a ni kajini va'a-ró, ko ná náxndaku-rí nuu-ro ndasa ni sá'a máa-yá. Chi vasa a ni nama-ya ñayivi ini ñuu Egipto, ko kúkuéé-ga, te ni xnáa-yá sava-i ja tú ní kákandja-i. ⁶ Te ndajá'a-yá ja ní káskéndoq tíñu kándjso, te suni ni káskéndoq ve'e káxiukú, ni ju'ni-ya ndajá'a-ún jín cadena ní káni, káxiukú chí ñuñáa onde kivi ká'nu ja cháa juicio. ⁷ Suni ni ndo'o ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra jín sava-ga ñuu ni ka'jin yani. Chi ñayivi ñúu-ún, suni súan ni kajika téné-i, te sán kuñu kuaxán ní kándúkú-i. Te ñuu-ún kúu iin ja ná koto nchaa-yo, chi ni kando'o-i juicio nuu ñú'un ní káni. ⁸ Te suni modo súan kás'a ñayivi yá'a, chi jín tú'un ká'an jani jín-i, te kásá'á'an-i yiki kuñu-i, kásákátá-i nuu cháa ndiso tíñu, te ká'a'an ndiva'a-i siki ja kakuñá'nu. ⁹ Te Miguel, ndajá'a'á ñá'nu-ga, hora ja ní státá'an-ya jín kui'na siki yiki kuñu Moisés, tú ní chundéé ini-ya náxndi-ya siki kui'na-ún, ja ká'an ndiva'a-ya, chi sua ni ka'an-ya: Máa Tatá Dios, ná kana jín-ya nuu-ro, áchi-ya. ¹⁰ Ko ñayivi yá'a ká'a'an ndiva'a-i siki táka ja tú káju'nu un inji-i. Te tu'un kájin máa-i ja máa-i, nátu'un kiti yúkú-ni, jín tú'un yúan te naa-i. ¹¹ Naká ndá'ú koo máa-i, chi a ká'a'an-i ichi ní kandij Cain. Te ni katau-i ká'a'an-i yata sá'an ñáa Balaam náva'a ni'in-i najjín siki-ún. Te suni kánaa-i jín tú'un ja'a inji Coré. ¹² Ñayivi yá'a, nuu káye-e jín-ró, te kákuu-i iin cha'an núu káye maní-ro. Te tú káyu'ú-i koto va'a-i máa-i ja ské-e máa-i. Viko ja tú ndiso saú kákuu-i, ja ndéché-ni sá'a tachi. Yunu ja tú kúun nde'je viko saú kákuu-i, uu jínu ni kaji'í ja ní tu'un onde yo'o. ¹³ Su'ma mar ja ndóna kákuu-i. Te tí'ñu mar kúu tu'un kuka nuu ini-i. Nátu'un tíñu xini ja kájika kuu sáni kákuu-i, te ni sá'u'a-ya lugar ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁴ Te Enoc, chi tata usiq Adán, ni jani-de tu'un siki ñayivi yá'a: A ni chaa máa Tatá Dios jín kuá'a xán ñayivi ndóo-ya, ¹⁵ náva'a sándaq-ya tíñu táka ñayivi, te nakuxndi-ya siki táka ñayivi ja tú káchiñú'un-i-ya, chi ni kásá'a-i tíñu ñáa, kuachi ja tú ní káchiñú'un-i-ya. Te suni kua'á tú'un ndiva'a ni kaka'an-i siki-yá, áchi-de. ¹⁶ Ñayivi yá'a, kákuutuku inji-i, te ká'a'an ndiva'a-i nani ja ká'a'an-i, te kásá'a-i ndéni kaní inji máa-i. Ká'a'an ni'in-i ja kándaq téyí-i, te vixi ká'a'an-i náva'a ni'in-i najjín. ¹⁷ Ko máa-ró, ñani máni, ná nándaku inji-ro tú'un ni kaka'an chaa ni kakuu apóstol máa Jíto'o-yo Jesucristo. ¹⁸ Chi ni kaka'an-de: Onde kivi ndi'i-na te koo ñayivi sákátá nuu-ro. Te ñayivi-ún, kaka kuu-i ja ndúkú-i sá'a-i tíñu ñáa ja kákaní inji máa-i, áchi-de. ¹⁹ Ñayivi yá'a kákuu ja sásin ñayivi. Ñayivi yúkú kákuu-i, chi tú ncháa máa Espiritu-ya ini-i. ²⁰ Ko máa-ró, ñani máni, ná skuá'nu-ró máa-ró jín tú'un ij kákandja-ró. Te kakan ta'u-ro jín Espiritu Santo. ²¹ Ma kúxio-ró núu tú'un kúndá'ú inji Dios róo, te ná ndúkú-ró ja máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kúndá'ú inji-ya róo ja kúchaku-ro ní káni sá'a-ya. ²² Te kúndá'ú inji-ro sava-i, vasa kájani siki inji-i. ²³ Te nama-ró yakú-ga-i vasa yú'ú-ro, te nátu'un stáa-ró-i nuu ñú'un. Te sava-ga-i kúndá'ú inji-ro-i, vasa jítu u'u-ro sá'ma chá'an ja ní kukini ni sá'a kuñu-i. ²⁴ Te vina ío iin-ni I'a ja kúu koto róo, náva'a tú kanangava-ró kuachi, te kuu sá'a-ya ja kuñi-ró núu ndi ncháa máa-yá, jín ja má kóo chá'an-ró, jín ja kúsi-xaan ini-ro. ²⁵ Te nuu máa iin-ni Dios, I'a náma yóo, ná nákana jaa-yó-yá, te ná kóo ja jínú'un-yó nuu-yá. Te ná tá'ú máa-yá tíñu jín fuerza ndiso-ya, vina te onde ní káni ní kuíá. Súan ná kóo. Amén.

EL APOCALIPSIS O REVELACION DE SAN JUAN, EL TEOLOGO TU'UN NI JINI NDIJIN SAN JUAN CHAA SKUA'A TU'UN-YA

Ndasá nî kenda tutu yá'a

¹ Ya'á kúu tu'un Jesucristo ja ní kenda ndijin, ja ní ja'a Dios nuu-yá, náva'a stá'an-ya núu mozo-ya ná taká tiñu ja kánúú kí yachí. Te nî táji-yá ñin ndajá'a-yá ní kii. Te nî kastu'un-ya tu'un ya'a nuu mozo-ya Juan. ² Te chaa-ún kúu testigo. Te nî jani ndaa-de tu'un Dios jín tú'un ndaa Jesucristo, jín ja ní jiní-de. ³ Xáán ndatu chaa káka'u, jín ñáyivi kájini so'o tu'un ká'an tutu yá'a. Te suni xáán ndatu ñáyivi skíkuu tu'un yóso núu tutu yá'a, chí a nî kuyani kivi. ⁴ Máa-ri Juan, táji-ri tu'un nuu ndí'usiá tikunî kákandíja ja káxiukú ndañúú Asia. Jín-ró ná kóo tu'un luu ío iní-ya jín tú'un kuaká'nu iní ja kí onde nuu máa Dios, I'á ío, I'á nî jo, I'á kii, jín onde nuu usiá Espiritu, I'á ká'jin yu'u mesa nuu tá'ú-yá tiñu. ⁵ Jín onde nuu Jesucristo, I'á kúu testigo ndaa. Te máa-yá nî nachaku xna'an-ga vásá taká-ga ñáyivi ní kaji'i. Te tñin-ya só'o taká rey ñuyivi. Te máa-yá kúndá'ú iní-ya yóó, te nî nakacha-ya kuáchi-yó jín niñi-yá. ⁶ Te nî nduu-yó rey jín sutú nuu Táa-ya Dios nî sá'a-ya. Núsáá te ná nákana jaa-yó-yá. Te ná tá'ú-yá tiñu nuu-yó nî káni nî kuíá. Amén. ⁷ Kuni so'o, chí kii-ya jín vikó nu'ún. Te ndivii ñáyivi jín taká-i ja ní kakaan-i-ya, kuni-i nuu-yá. Te taká tata iní ñuyivi, nde'e kó'ó-i ja'a-yá. Súan ná kóo. Amén. ⁸ Máa-ri kúu nátu'un letra Alfa jín Omega, nuu kéj'a á jín nuu ndí'i, áchi máa Tatá Dios, I'á ío, I'á nî jo, I'á kii, I'á kúñá'nu xaán. ⁹ Máa-ri kúu ñani-ro Juan, te jito ta'an-ri tundó'o jín-ró. Te ká'jin ta'an-yo núu tá'ú-yá tiñu. Te ká'jin n'in-yó sá'a Jesucristo. Nî kanchaa-ri isla Patmos sikí tú'un Dios jín sikí ja kúu-ri testigo nuu tú'un nî ka'an ndaa Jesucristo. ¹⁰ Te máa Espiritu, nî jaka-ya rúu ñin kivi íi máa Jito'o-yo. Te nî jini so'o-ri ichi yatá-ri ñin tú'un jaa nátu'un corneta. ¹¹ Te nî ka'an: Máa-ri kúu nátu'un letra Alfa jín Omega, ja xnáñúú jín ja sándi'í-na. Chaa nuu ñin tutu taká ja kuni-ro núu, te táji-ró ná kí'in nuu ndí'usiá tikunî kákandíja káxiukú iní ndañúú Asia: ñuu Éfeso, ñuu Esmirna, ñuu Pérgamo, ñuu Tiatira, ñuu Sardis, ñuu Filadelfia, jín ñuu Laodicea. Achí.

Ja ní jiní Juan nuu-yá

¹² Te nî jío koto-ri ja kuni-ri ndéja ká'an jín-ri. Te nuu ní jío káva-ri, te nî jiní-ri usiá candelero oro. ¹³ Te sava má'ñú taká candelero-ún kándeé ñin I'á ja ná kuni koo máa Sé'e chaa. Te nú'un nî-yá ñin sa'ma ní jiní onde nuu ja'a-yá. Te nú'ni jiká-yá jín ñin sánchijí oro. ¹⁴ Te xiní-yá jín íxi-yá kándaá kuíjin nátu'un íxi kuíjin ri, nátu'un yu'a volcán, te nduchi-yá nátu'un yáá ñú'un, ¹⁵ te ja'a-yá nátu'un latón fino, ja ní nandu'a iní jinú súan kuni koo. Te nî'in ká'an-ya nátu'un nuu kuá'a ndúcha. ¹⁶ Te iní ndavá'a-ya tñin-ya usiá tiñuú xíní. Te iní yu'u-yá kenda ñin machete xaán ja úu yu'u. Te nuu-yá kaa nátu'un ndikandii hora nándii ndáxin xaán. ¹⁷ Te nî jiní-ri nuu-yá, te nî ndua-ri nuu ja'a-yá nátu'un nî j'i-ri. Te nî chaa-ya ndavá'a-ya sikí-ri. Te nî ka'an-ya jín-ri: Mā yú'u-ro. Máa-ri kúu ja xnáñúú jín ja sándi'í-na. ¹⁸ Te I'á chakú kúu-ri. A nî j'i-ri núu, ko vina chí kuchaku-ri nî káni nî kuíá. Amén. Te tñin-ri ndakáa nuu ká'jin ndiyi, jín kué'e já'ni yóó. ¹⁹ Chaa nuu tutu taká ja ní jiní-ro, jín taká ja ío, jín taká ja kóo nú ná ja'a ya'á. ²⁰ Ya'á kúu tu'un sa'í ndí'usiá tiñuú xíní ja ní jiní-ro tñin ndavá'a-ri, jín ndí'usiá candelero oro. Usiá tiñuú xíní-ún kákuu ndajá'a núu ndí'usiá tikunî. Te usiá candelero ja ní jiní-ro-ún kákuu ndí'usiá tikunî.

2

Tu'un nuu tikunî ñuu Éfeso

¹ Chaa-ró tutu nuu ndajá'a tikunî ñuu Éfeso: Súan ká'an máa I'á tñin usiá tiñuú xíní jín ndavá'a-ya, te jika kuu-ya má'ñú usiá candelero oro: ² A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja nî'in sátiñu-ró jín ja nî'in kándijí-ro, jín ja tú kúsi iní-ro kivi nduu-ro jín chaa ñáá. Te nî jito nchaa-ro chaa káka'an ja apóstol kákuu-de. Te nî kajinjí-ro ja máni káxndá'ú ñá'an-de. ³ Te suni jiní-ri ja kándijí nî'in-ró vasa nî ndo'o-ró, te tú ní kuítá-ro ja ní sátiñu-ró ja'á-ri. ⁴ Ko ná kíñi'in-ri ñin sikí-ro, chí nî xnúu-ró kú'a ja maní-ro jín-ri xnáñúú núu. ⁵ Núsáá te ná núku'un iní-ro ndé onde nî jungava-ró. Ná nákaní iní-ro, te ná sá'a-ró ná nî sá'a-ró xnáñúú. Chí nú túu, te chaa yachí-ri nuu-ro, te kuanchaa-ri candelero máa-ró nuu kándijí, te nú tú nakani iní-ro. ⁶ Ko ío ñin ja ní kee va'a, chí kiti iní-ro jito-ro tñu kásá'a chaa nicolaítas. Te suni máa-ri kiti iní-ri

jíto-rj tiñu-ún. ⁷ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espíritu nuu tíku'nj kákandjja. Chaa kundée, kua'a-rj nde'e yúnu chakú kee-dé. Te yunu-ún kándij nuu jardín Dios.

Tu'un nuu tíku'nj ñuu Esmirna

⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'nj ñuu Esmirna: Súan ká'an máa I'a xnáñúú jíin sándi'i-na, I'a nj jí'i te nj nachaku-ya. ⁹ A jini-rj tiñu sá'a-ró jíin túndó'o tá'an-ro. Te ndá'ú tá'an-ro, ko kúká-ró. Te ío sava chaa káka'an-de ja judío kákuu-de. Ko nasuú kákuu-de. Chj onde ve'e sinagoga Satanás vai koyo-de. Te káka'an ndiva'a-de jíin-ró. ¹⁰ Ma yú'ú-ro ja á yani ndo'o-ró, chj kui'na, taan yakú róó vekaa, náv'a a koto nchaa róó. Te ta'an-ro túndó'o uxj kivi. Ko ná skíkuu va'a-ró vasa ná kúu-ro. Nú sían te kua'a-rj premio chakú nuu-ro. ¹¹ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espíritu jíin tíku'nj kákandjja. Chaa kundée, ma tá'an-de túndó'o ja kúu-de vuelta uu.

Tu'un nuu tíku'nj ñuu Pérgamo

¹² Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'nj ñuu Pérgamo: Súan ká'an máa I'a tñin machete xaan uu yu'u. ¹³ A jini-rj tiñu sá'a-ró, chj ncháa-ro nuu kánchaa mesa Satanás. Te suni jini-rj ja kándjja nj'in-ró rúu, te tú ní ské'ichi-ro tú'un kándjja-ró sikí-rí vasa kivi-ún nj jí'i testigo va'a-rj Antipas ma'ñu-ró jíná'an-ró nuu ncháa Satanás. ¹⁴ Ná kifi'i'in-rj yakú tu'un sikí-ro. Chj jíin-ró jíin káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an Balaam. Chj chaa-ún, nj stá'an-de sa'an-ún nuu Balac. Te nj jungoyo se'e Israel kua'chi, chj nj kayee-í ndeyu ní soko nuu ndosó, te nj kasáténé-i, nj sá'a-de. ¹⁵ Suni súan káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an chaa Nicolaitas jíin-ró, te kiti' inj-rj jíto-rj sa'an-ún. ¹⁶ Nakani inj núsáa, chj nú túu, te chaa yachi-rj nuu-ro, te kuatá'an-rj jíin-i jíin machete ja kenda yu'u-rí. ¹⁷ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espíritu jíin tíku'nj kákandjja. Chaa kundée, nuu-dé kua'a-rj staa ándivi já yisa'í. Te suni kua'a-rj in yuu kujjín lúli núu-dé. Te nuu yúu-ún koso in sí'ví jáa ja tú ni in-i kunj, chj máa cháa ni'in-ún.

Tu'un nuu tíku'nj ñuu Tiatira

¹⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'nj ñuu Tiatira: Súan ká'an máa Sé'e Dios, I'a ñáva'a nduchi nátu'un yáa ñú'ún, jíin já'a nátu'un latón fino. ¹⁹ A jini-rj tiñu sá'a-ró, ja kúnda'ú inj-ro tá'an-ró, jíin ja kándjja va'a-ró, jíin ja játíñu-ró, jíin ja kándij nj'in-ró. Te suni jini-rj ja ví'i-gá sátíñu-ró vína vása xnáñúú. ²⁰ Ko ná kifi'i'in-rj yakú tu'un sikí-ro. Chj tú skúnu-ró ñá'an nani Jezabel. Te áchi-ña ja ñá'an jáni tu'un Dios kúu-ña. Te stá'an-ña tú'un, te xnda'ú-ña ñayivi kájatíñu nuu-rí, ja ná koo tñi inj-i jíin ja ná kée-í ndeyu soko nuu ndosó. ²¹ Te nj ja'a-rj tiempo nuu-ña ja ná nakani inj-ña ja jka téné-ña. Ko tú kuni-ña nakani inj-ña. ²² Vina te ndo'o-ña in kue'e sá'a-rj. Te taká ñayivi kasáténé jíin-ña, suni kua'a-rj túndó'o xaan nuu-í, te nú ní nakani inj-i tiñu kásá'a-i. ²³ Te ka'ni-rí se'e-ña ná kúu-i. Te kunj taká tíku'nj ja máa-rí kúu I'a nándukú víi iní ja jini tuni jíin iní añú. Te kua'a-rj ya'u nuu in in-ró ndasa tiñu kásá'a-ró. ²⁴ Ko nuu sáva-ga-ro ja káxiukú-ró iní ñuu Tiatira, ja tú kákandjja-ró sá'an jian, jíin ja tú ní kájinj-ro tú'un yíi Satanás, chj súan káskúnáni sáva-i sa'an-ún, nuu máa-ró ká'an-rj ja má cháa-rj inga carga sikí-ro. ²⁵ Ko ja á kátin-ró, kutin nj'in-ró onde kivi cháa-rj. ²⁶ Te chaa kundée chaa jándatu taká tiñu tá'ú-rí onde sandi'i-na, kua'a-rj fuerza nuu-dé ja tñin-de so'o taká nación. ²⁷ Te suni nátu'un nj iní máa-rí fuerza nuu Táa-rj, súan tá'ú cháa-ún tiñu nuu-í jíin bastón kaa, te ka'nu-de-i nátu'un nuu tá'ú kisi. ²⁸ Te kua'a-rj tiñuú xini jáñá'an nuu-dé. ²⁹ Chaa ío so'o; ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espíritu nuu tíku'nj kákandjja.

3

Tu'un nuu tíku'nj ñuu Sardis

¹ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'nj ñuu Sardis: Súan ká'an máa I'a ja ñáva'a usia Espíritu Dios, jíin usia tiñuú xini: Máa-rí jini-rj tiñu sá'a-ró, ja káka'an-i ja chakú-ro, ko a nj jí'i-ro. ² Ná náta'ú núu-ro. Te nakani nj'in-ró yakú-ga ja ndúkú kúu. Chj nj jini-rj ja tiñu sá'a-ró tú ío va'a va'a nuu Dios. ³ Núsáa te ná núku'un inj-ro nañún ní ni'in-ro jíin ja ní jini so'o-ró. Kuandatu, te nakani inj-ro. Chj nú tú kundito-ró, te chaa-rj nátu'un ñaku'í'na. Te ma kuni-ro na hora chaa-rj nuu-ro. ⁴ Ko ío yakú-ni ñayivi jíin-ró iní ñuu Sardis, ja tú ní kásáchá'an-i sa'ma káñu'un-i. Te máa-i, ku'un-i sa'ma kujjín te kaka-i jíin-rí. Chj ñayivi vá'a kákuu-i. ⁵ Chaa kundée, súan-ni ku'un-de sa'ma kujjín chú'un-rj-de. Te ma ndá'va-rj sí'ví-de nuu libro chakú. Te kani ndaa-rj tu'un-de nuu Táa-rj, jíin núu taká ndájá'a-yá. ⁶ Chaa ío so'o, ná kuni so'o-de tu'un ká'an máa Espíritu nuu tíku'nj kákandjja.

Tu'un nuu tíku'nj ñuu Filadelfia

⁷ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'nj inji ñuu Filadelfia: Máa I'a ndoo, I'a ndaa, I'a tñin ndakaa David, I'a juña te tú ni ñin kuu nakasu, I'a jasú te tú ni ñin kuu nakuña, súan ká'an máa-ya: ⁸ Jiní-ri tiñu sá'a-ró. Vina te nuu-ro ní juña-ri ñin yuxé'é, te ma kuu kasu ni ñin ñayivi, chj vasa ñin tí'li-ni fuerza ñáva'a-ró, ko nj jandatu-ro tú'un-ri, te tú ní ské'ichj-ro rúu. ⁹ Te ñayivi káxiukú ini ve'e sinagoga Satanás, ja káka'an-i ja ñayivi judío kákuu-i, ko káxndá'ú-i chi nasúú kákuu-i, vina te chakoyo-i te jukuiniñ jítí-i nuu já'a-ro sá'a-ri. Yúan-na te kunj-i ndasa kúndá'ú inj-ri róó. ¹⁰ A nj jandatu-ro tú'un nj ká'an-ri ja ná kundij nj'in-ró. Ja yúan náma-ri róó nuu túndó'o kii ní ñúyivi, ja kóto nchaa-ri ñayivi káxiukú ini ñuyivi. ¹¹ A yani chaa-ri. Núsáa te kutiñ ja á tñin-ró, náva'a tú ni ñin ñayivi kuánchaa premio-ro núu-ro. ¹² Chaa kundéé, ná sá'a-ri-de nátu'un ñin pilar inj ve'e ij Dios máa-rí. Te ma kenda kuti-dé yata ve'e. Te chíso-rí sí'ví Dios máa-rí nuu-dé, jín sí'ví jáa máa-rí, jín sí'ví ñúu Dios máa-rí ja kuu ñuu Jerusalén jáa ja kúun kii ichi ándá'ví ondé nuu Dios máa-rí. ¹³ Chaa ío so'o ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jín tíku'nj kákandja.

Tu'un nuu tíku'nj ñuu Laodicea

¹⁴ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'nj inji ñuu Laodicea: Súan ká'an máa I'a kuu Amén, I'a kuu testigo skíkuu ndaa, I'a xnáñúú-gá vasa taká ndatíñu ja ní sá'a Dios. ¹⁵ A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja ná tú vjin-ro ní tú ní'ni-ró. Va'a-ga ní ío vjin-ro xí ní ío ní'ni-ró núu. ¹⁶ Ko vixin-ni-ró, tú vjin-ro ní tú ní'ni-ró. Ja yúan natava-rí róó inji yu'u-ri. ¹⁷ Chj áchi-ro: Chaa kúka kúu-ri, te ja bueno ni ndukúka-ri, tú ñaún nándi'ri-ri, áchi-ro. Te tú jini-ro ja cháa kákini, cháa ñáa, cháa ndá'ú, cháa kuáa, cháa víchí líi kúu-ró. ¹⁸ Núsáa te ká'an nj'in-ri jín-ró: Nuu-ri ná kuáan-ró oro nj nandu'a nj sá'a ñu'un, náva'a ndukúka ndja-ró. Te ku'un-ró sá'ma kuñjín, náva'a tuká kuka nuu-ro ja víchí líi-ro. Te chu'un-ró taná nduchi-ro náva'a kuu nde'é-ró. ¹⁹ Máa-rí ká'an xaán-ri te xndó'o-ri taká ñayivi ja kúndá'ú inj-ri. Núsáa te kúitú ini-ro te nakani inj-ro. ²⁰ Kuni so'o-ró, chj kándij-ri yuxé'é te ká'an-ri. Te nú ndé ñin ñayivi kúni so'o tu'un ká'an-ri, te kuña-i yuxé'é, yúan-na te kivi-ri ve'e-i, te kuxini-ri jín-i, te máa-i jín-ri. ²¹ Chaa kundéé, ku'a-ri tu'un ja kúnchaa-de jín-ri mesa nuu tá'ú-ri tiñu, nátu'un nj kundéé máa-rí, te nj nungoo-ri jín Táa-ri mesa nuu tá'ú-ya tiñu. ²² Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jín tíku'nj kákandja. Achí-ya.

4

Ja kánakuatá'ú-i nuu I'a kánchaa mesa

¹ Yúan-na, te nj nde'é-ri, te ichi ándá'ví ní jini-ri núña ñin yuxé'é. Te tu'un nj ká'an núu jín-ri, nátu'un ñin corneta, nj ká'an tuku: Ichi yá'a kaa-ró, te stá'an-ri nuu-ro taká tiñu koo kúkuéé-ga, áchi. ² Te máa Espiritu, nj jaka-ya rúu. Yúan te nj jini-ri ñin mesa, kándij ándá'ví, te nuu mesa-ún kánchaa ñin I'a. ³ Te I'a kánchaa-ún, káa-ya nátu'un kuni koo ñin yuu kuí ndí'í jín yúu kuá'a. Te ñin tikoye'ndé jíkó ndúu xiin mesa-ún, kuni koo ná luu kaa yuu kuí kuáán. ⁴ Te xiin mesa-ún ío okó kuun mesa. Te nj jini-ri nuu okó kuun cháa ñá'nu káxiukú núu mesa-ún, káñu'un-de sa'ma kuñjín. Te xinj-dé suni káñu'un corona oro. ⁵ Te ondé nuu mesa-ún ndeyú. Te ká'an taja. Te ní'in. Te nuu mesa-ún kayú usia linterna ñu'un, ja kákuu ndí'usía Espiritu Dios. ⁶ Te nuu mesa-ún ío ñin nátu'un mar nátu'un vidrio ja ndíi ní'ni. Te ma'ñú mesa jín xin mesa ío kuun kiti. Te ío kua'a ndúchi-ti ichi núu-ti jín ichi yatá-ti. ⁷ Te kiti ñin jito-ti nátu'un ñin ndjka'a, te kiti úu, nátu'un ñin chelu. Te kiti uní, ñáa-ti núu cháa, te kiti kúun, nátu'un ñin yachókó ndéché. ⁸ Te ndikúun kiti-ún, ío iñu ndijin-ti, ná ñin ná ñin-ti. Te ichi ini-ti jín níi xlin-ti ío kua'a ndúchi-ti. Te ndúu ñúu tú kájukuiniñ-ti jita-ti yáa ya'a: I'a ij, I'a ij, I'a ij, kuu máa Tatá Dios, I'a kúñá'nu xaán, I'a nj ío, I'a ío, I'a kii, áchi-ti. ⁹ Te hora ja kánakana jaa kiti-ún, káka'an-ti tú'un jín'ún, kánakuatá'ú-ti nuu I'a kánchaa mesa, I'a chakú níi káni níi kuí, ¹⁰ te máa hora yúan kájukuiniñ jítí okó kuun cháa ñá'nu-ún nuu I'a kánchaa mesa. Te káchiñ'ún-de-ya ja chakú-ya níi káni níi kuí. Te káchukú-de corona-de nuu mesa te káka'an-de: ¹¹ Táa Dios máa-ná. Xáan va'a I'a kúu-ni ja nákana jaa-i níi, ja ká'an-i tu'un jín'ún jín-ni, jín ja ndiso-ni taká fuerza. Chj máa-ni, nj sá'a-ni taká ndatíñu. Ja kuu inji máa-ni nj sá'a-ni, te nj kuvá'a, áchi-de.

5

Tu'un tutu tñin Lélú Dios

¹ Te nj jini-ri ja I'a kánchaa mesa-ún, tñin-ya ñin tutu inji ndavá'a-ya. Te tutu-ún, yóso tú'un ichi núu jín ichi yatá. Te ndasú jín usia sello. ² Te nj jini-ri ñin ndájá'a ní'in ja ká'an jaa-ya ñin tu'un: Ndéja vá'a kuu kuña tutu yá'a, te xndóna sello, áchi-ya. ³ Te ni ñin ja ío ándá'ví, ni inji ñuyivi, ni ichi chíi ñu'un, tú ní kuu kuña tutu-ún, ni tú kuu nde'é núu. ⁴ Te xaán ní

nde'e-ri, chi tú ní kenda ni ñin ja vá'a ja kuña tutu-ún, ni ja ká'u, ni ja ndé'é núu. ⁵ Te ñin chaá ñá'nu-ún, ni ka'an-de jíin-rí: Ma ndé'e-ro. Yá'a ndé'é-ró, máá ndíka'a tata Judá, tata David, a ni kundéé-yá, te ja yuán kuu kuña-ya tutu-ún, te xndón-da-ya usiá sello-ún. ⁶ Te sava ma'ñú mesa jíin ndikúun kiti-ún ni jiní-ri ja kándij ñin lélú má'ñú cháa ñá'nu. Te jíto-ti nátu'un ja á ni kaja'ni-i-ti. Te ío usiá ndiki-ti jíin usiá nduchi-ti. Yá'a kákuu ndí'usiá Espíritu Dios ja ní táji-yá kaja'an ní ñuyívi. ⁷ Te ni jaa-ya. Te ni ki'in-ya tutu-ún iní ndavá'a I'a kánchaa mesa. ⁸ Te ja ní ki'in-ya tutu-ún, te ndikúun kiti jíin ndí'okó kuun cháa ñá'nu, ni kajukuiñ jíti-de nuu máá Lélú. Te taká-de tñin-de ñin yaa nání arpa, jíin ñin ko'o kúu ja ñú'un susia kutú, yuán kákuu tu'un kájikán ta'u ñáyivi ndóo. ⁹ Te ni kajita-de ñin yaa jáá: Xáán va'a I'a kúu-ní. Te kuu ki'in-ní tutu-ún te xndón-da-ní sello, chi ni kaja'ni-i ní, te jíin niñi-ní ni ñakuaan-ní ñáyivi taká tata, taká yu'u, taká ñuu, taká nació, ja ná nó'on-ni nuu Dios. ¹⁰ Te ni nduu-i rey jíin sutú nuu Dios, ni sá'a-ní, te tá'ú-i tiñu iní ñuyívi, áchi-de kájita-de. ¹¹ Te máá-rí Juan, ni ndé'é-rí, te ni jini so'o-ri kaka'an kua'a ndáj'a-yá, ká'jin xiin mesa jíin kiti-ún, jíin cháa ñá'nu. Te ni ka'jo kua'a xáan-yá, nátu'un millón ja millón. ¹² Te ni kaka'an jaa-ya: Xáán va'a I'a kúu Lélú ja ní kaja'ni-i. Ja yuán ná kundiso tiñu-ya, jíin tú'un kúka, jíin tú'un ndíchi, jíin tú'un ndíso fuerza, te taká ñáyivi, ka'an jíñú'ún-i jíin-yá, te nakana jaa-i-ya, náva'a súan nduñá'nu-ya, áchi ndáj'a-yá. ¹³ Te ni jini so'o-ri ja ndívi jíá ío iní andívi, jíin iní ñuyívi, jíin chí ñuyívi, jíin iní mar, taká yuán ni kaka'an: Tu'un ndúñá'nu jíin tú'un ndíso fuerza ná koo nuu I'a kánchaa mesa, te ná nákana jaa-yó-yá te ka'an jíñú'ún-yó jíin-yá ní káni ní kuíá, áchi. ¹⁴ Te ni kaka'an ndikúun kiti-ún: Súan ná koo, áchi-ti. Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu-ún, ni kajukuiñ jíti-de nuu I'a chakú ní káni ní kuíá, te ni kachiñú'ún-de-ya.

6

Ndi'usiá sello

¹ Te ni jiní-ri Lélú ja ní xndón-da-ya ñin tá'an usiá sello-ún. Yuán-na te ni jini so'o-ri ká'an ñin ja kúun kiti chakú-ún, nátu'un ñin taja: Ña'an te kunj-ro, áchi-ti. ² Te ni ndé'é-rí. Te ni jiní-ri ñin caballo kuñin. Te chaá yóso-ti-ún, ni tñin-de ñin ndua. Te ni ni'jin-dé ñin corona xiní-dé. Te ja á ni kundéé-de sava te ni kenda-de náva'a kundéé-ga-de. ³ Te ni xndón-da-ya sello uu-ún. Yuán-na te ni jini so'o-ri ká'an kiti úu: Ña'an te kunj-ro, áchi-ti. ⁴ Te ni kenda tuku ñin caballo kuá'a. Te chaá yóso-ti-ún, ndíso tiñu-de ja kuánchaa-de paz nuu ñuyívi, náva'a ka'ni tá'an ñáyivi jiná'an-i. Te suni ni ni'jin-dé ñin machete káni. ⁵ Te nuu ni xndón-da-ya sello uní, te ni jini so'o-ri ká'an kiti uní: Ña'an te kunj-ro, áchi-ti. Te ni ndé'é-rí. Te ni jiní-ri ñin caballo túun. Te chaá yóso-ti-ún, tñin-de ñin balanza. ⁶ Te ni jini so'o-ri ñin tu'un ma'ñú ndikúun kiti-ún, ká'an: ñin kilo trigo ja ñin peso, te uní kilo cebada ja ñin peso, ko ma stívi-ró aceite jíin vino, áchi. ⁷ Te ni xndón-da-ya sello kuun. Te ni jini so'o-ri ká'an kiti kúun: Ña'an, te kunj-ro, áchi-ti. ⁸ Te ni ndé'é-rí. Te ni jiní-ri ñin caballo kuáan. Te ja yóso-ti-ún, nání Muerte, te infierno ndikín yata-ún, te ndíso tiñu ja ndón-da siki ñin cuarta parte ñuyívi, te kuu-i sá'a jíin machete, jíin tamá, jíin kué'e, jíin kiti xáan ja ío iní ñuyívi. ⁹ Te ni xndón-da-ya sello u'un. Te chí altar ni jiní-ri taká añú ni kaji'i siki tú'un Dios jíin siki tú'un ni kajani ndaa-i. ¹⁰ Te ni kákana jaa-i: Táta, I'a ñá'nu, I'a ndaa, I'a ndoo kúu-ní. Nasa-ga kivi te sánda-ga ní tiñu ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, te nani'jin tá'an-ní jíin-i siki niñi-ná ja ní kaja'ni-i náá, áchi-i. ¹¹ Yuán-na te ni ja'a-ya sá'ma kuñin núu-i ná kú'un-i. Te ni ka'an-ya jíin-i ja ná ndétatú núu-ga-i onde ná jíin taká tá'an-i jíin ñani-i, chí suni kuu yuán nátu'un ni kaji'i máá-i. ¹² Te ni xndón-da-ya sello iñu. Te ni jiní-ri ñin ñutáan xaan. Te ndikandii ní kutúun nátu'un sa'ma túun, te yoo ni nduu nátu'un niñi. ¹³ Te tiñuú xini andívi, ni jungoyo-ti núu ñú'un, nátu'un júngoyo ndé'e yúnu mérkexé sá'a tachj xáan. ¹⁴ Te andívi ni kuxio kua'an, nátu'un nátuu-yó tutú. Te ndívi yúku jíin isla ni kuxio nuu ká'jin. ¹⁵ Te taká rey ñuyívi, jíin cháa kákuñá'nu, jíin cháa kúka, jíin cháa capitán, jíin cháa ni'jin, jíin ndívi mozo, jíin ndívi ñáyivi kájika kuu ndícha-na, ni kachisa'i-i máá-i iní yau kava jíin má'ñú káva ja ío yuku. ¹⁶ Te ni kaka'an-i jíin yúku jíin káva-ún: Jungava siki-rí jiná'an-ri, te ná jakusa'i-ri nuu I'a kánchaa mesa, chi máá Lélú kiti iní-ya núu-ri. ¹⁷ Chi a ni jaa kivi ja kiti iní-ya núu-yo. Te ndé chaá kanda-ga kundij. Achí-i.

7

¹ Yuán-na te máá-rí, Juan, ni jiní-ri kuun ndáj'a-yá ká'jin ndikúun lado ñuyívi, te kájasu-ya núu kée ndikúun tachí nuu ñú'un, náva'a tuká kee tachí núu ñú'un, ni nuu mar, ni nuu ñin yunu. ² Te ni jiní-ri ingá ndáj'a-yá ni kaa-ya vái-ya íchi núu kána ndikandii. Te tñin-ya sello Dios, I'a chakú. Te ni kana jaa-ya xini ndikúun ndáj'a ja kándiso tiñu ja stívi-yá ñuyívi jíin

mar. ³Te ni ka'an-ga-ya: Ma stívi-ró ñuyívi, ni mar, ni taká yunu, onde ná cháa-yó tuni chaan taká mozo Dios máa-yó, áchi-ya. ⁴Te ni jini tu'un-ri ja ío ciento uy xiko kuun mil ñeyivi kánchaa tuni. Te ja ká'io tuni-ún kákuu tata taká se'e Israel. ⁵Te uxi uy mil tata Judá, jíin uxi uy mil tata Rubén, jíin uxi uy mil tata Gad kánchaa tuni. ⁶Te uxi uy mil tata Aser, jíin uxi uy mil tata Neftalí, jíin uxi uy mil tata Manasés kánchaa tuni. ⁷Te uxi uy mil tata Simeón, jíin uxi uy mil tata Leví, jíin uxi uy mil tata Isacar kánchaa tuni. ⁸Te uxi uy mil tata Zabulón, jíin uxi uy mil tata José, jíin uxi uy mil tata Benjamín kánchaa tuni. ⁹Yúan-na te ni ndé'é-ri. Te ni jini-ri kua'a xáan ñayívi, ja ni in chaa, ma kuu ka'u-de. Taká naciún, jíin taká tata, jíin taká ñuu, jíin taká yu'u, ká'jin-i nuu mesa jíin núu máa Lélú. Te káñu'un-i sa'ma ku'jin, te kájin-i yuku ñuu. ¹⁰Te ni kákana jaa-i: Dios máa-yó, ja kánchaa-ya mesa máa-yá, jíin máa Lélú, kuu T'a náma yóó. ¹¹Te taká ndajá'a ká'jin xiin mesa jíin xín cháa ñá'nu-ún, jíin xín ndikúnun kiti, ni kajukuiñi jiti-ya nuu mesa, te ni kachíñu'ún-ya Dios. ¹²Te ni kaka'an: Amén. Ná nákana jaa-yó Dios máa-yó. Ná kúta'u-yo núu-yá. Ná ká'an jíñu'ún-yó jíin-yá. Xáan ndíchi-yá. Te ndiso-ya taká tiñu jíin taká fuerza. Súan ná ndúñá'nu-ya ní káni ní kuí. Amén. Achí. ¹³Te in chaa ñá'nu-ún ni ka'an-de jíin-ri: Ndé ñayívi kákuu ja káñu'un sa'ma ku'jin yá'a, te ndéchi vái koyo-i, áchi-de. ¹⁴Te ni ka'an-ri jíin-de: Máa-ni jini, tata, áchi-ri. Te ni ka'an-de jíin-ri: Yá'a kákuu ñayívi ni kenda koyo nuu túndó'o xaán. Te ni kanakacha-i sa'ma-í, te ni kanasákiyi-i jíin niñi Lélú. ¹⁵Ja yúan ká'jin-i nuu mesa nuu tá'u Dios tiñu. Te kájin-i nuu-yá ndúu ñúu-ni in ve'e ij-yá. Te I'a kánchaa mesa, koto va'a-ya-í, chi tu'ma-i-ya. ¹⁶Te tuká kuu-i soko, ni tuká kuchí-i nducha, te tuká ndo'o-i ja ní ní sá'a ndikandii, ¹⁷chi Lélú ja kánchaa ma'ñu mesa, kundito-ya-í. Te kuxnúu-yá nuu-í ki'jin-ya jíin-i nuu kána nducha chakú. Te Dios nakua'a-ya ndúcha núu-í jiná'an-í. Achí-de.

8

Ndi'usiá corneta

¹Te Lélú, ni xndóna-ya sello usiá. Yúan-na te ni kuná'in-ni iní andívi nátu'un sava hora. ²Te ni jini-ri ndí'usiá ndajá'a ja ká'jin-ya núu Dios. Te ni kani'jin-ya usiá corneta. ³Te ni chaa inga ndajá'a kándá'a-yá in ko'o kuu oro. Te ni jukuiñi-ya núu altar. Te ni ni'jin-yá kua'a súsia kutú náva'a sáká núu-ya jíin tú'un kájikán ta'u ñayívi ndóo nuu altar oro ja kándii nuu mesa-ya. ⁴Te ñu'ma súsia kutú-ún jíin tú'un kájikán ta'u ñayívi ndóo, ni kenda iní nda'a ndajá'a-ya-ún, te ni kaa kua'an onde nuu Dios. ⁵Yúan-na te ni ki'in ndajá'a-ya-ún ko'o kuu. Te ni skútú-yá ñu'un altar. Te ni jacha-ya sikí ñuyívi. Te ni ka'an taja. Te ni ni'in. Te ni ndeyu. Te ni tãan. ⁶Te ndí'usiá ndajá'a ja ní kani'jin-yá usiá corneta, ni kasátu'a-ya máa-yá ja xndé'e-ya. ⁷Te ndajá'a in, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te niñi jíin ñú'un ja ní saká nuu jíin niñi, ni kuun sikí ñuyívi. Te ni kayu in tercera parte ñuyívi jíin yúnu, te ndivii ichá kuí ní kayu. ⁸Te ndajá'a úu, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te in nátu'un yuku ká'nu ja kayú ni jungava kua'an nuu mar. Te in tercera parte mar ni nduu niñi. ⁹Te ni kaji'j sava kiti ká'jin chi nducha-ún ja káichaku-ti núu, te sumi in tercera parte barco ni naa. ¹⁰Te ndajá'a uní, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ichi andívi ní jungava in tiñuú xini ká'nu. Te kayú nátu'un in ñu'un yiti. Te ni jungava sikí in tercera parte yucha, jíin sikí sóko ndúcha. ¹¹Te tiñuú xini-ún, nání-ti ja uá. Te in tercera parte nducha ni nduu uá. Te ni kaji'j kua'a ñayívi ja sikí ndúcha-ún, chi ni nduu uá-cha. ¹²Te ndajá'a kúun, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te in tercera parte ndikandii jíin yóo, jíin tiñuú xini, ni nda'va. Te ni kutúun sava-ún jiná'an. Te tuká ní túun sava ndúu jíin sava ñúu.

Sikí uní túndó'o

¹³Te ni ndé'é-ri. Te ni jini so'o-ri ká'an jaa in ndajá'a ndéché-yá iní sava andívi: Naka ndá'u kuu ñayívi káxiukú iní ñuyívi, chi a yani koo yaku-ga corneta ja xndé'e uní-ga ndajá'a-ya, áchi-ya.

9

¹Te ndajá'a ú'un, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni jini-ri in tiñuú xini ja ní jungava ichi andívi onde sikí ñuyívi. Te ni ni'jin-yá ndakáa tunchi kúnun xaán. ²Te ni juña-ya tunchi. Te ni kaa ñu'ma tunchi-ún nátu'un ñu'ma in jinú ká'nu. Te ni kuñaa núu ndikandii ní sá'a ñu'ma tunchi-ún. ³Te chi ñu'ma-ún ni kenda koyo ndikuá'yú ní jicha-ti iní ñuyívi. Te ni kani'jin-ti fuerza, nátu'un kúrsiuku ñuyívi. ⁴Te ni ta'u tiñu nuu-ti ja má stívi-ti icha nuu ñu'un, ni yuku kuí, ni in yunu, chi máni ñayívi ja tú ncháa tuni Dios chaan-í. ⁵Te ni ni'jin-ti tu'un ja má ká'ni-ti, chi ná xndó'o-ti-í u'un yoo. Te ni kando'o-i nátu'un sá'a in kúrsiuku nú ni stují-ti yóo. ⁶Te kivi-ún, ndúkú taká ñayívi modo kuu-í, ko ma ni'jin-í. Te vasa kákuñi-i kuu-í, ko ma kuu

kuu-i. ⁷ Te ndikuá'yú-ún kuní koo-ti nátu'un caballo ja ká'io tu'a kuatá'an. Te xini-ti nú'un nátu'un corona oro, te ñaa-ti núu cháa. ⁸ Te ío ixi-ti nátu'un ixi xini ñásíí. Te ío nu'un-ti nátu'un nu'un ndika'a. ⁹ Te kaa kúu soq-ti nátu'un nú'un cháa kájatá'an. Te ní'in ndijin-ti, nátu'un káni'in carreta jín caballo nuu kájinu kua'a-ti ja kikuatá'an-ti. ¹⁰ Te ío su'ma-ti ja ná kuní koo su'ma kúrsiuku. Te nuu sú'ma-ti ío ñin iñu kuáñú. Te kándiso tíñu-ti ja ú'un yoo xndó'o-ti táka ñayivi. ¹¹ Te iní tunchi-ún ío ñin ndajá'a kúu rey ja tá'u tíñu nuu-ti. Te ndajá'a-ún nuu yú'u hebreo nání Abadón, te nuu griego nání Apolión. ¹² Te tundó'o ñin-ún, nj ja'a kua'an. Ko cháa ná'in úu-ga tundó'o. ¹³ Te ndajá'a iñú, nj xndé'e-ya corneta-ya. Te nj jini so'o-rí ñin tu'un nj kenda onde ndíkúun punta altar oro ja kándij nuu Dios. ¹⁴ Te nj ka'an jín ndajá'a tíñ corneta iñu: Ndají ndíkúun ndajá'a káinu'ni iní yucha ká'nu Eufrates, áchí. ¹⁵ Te nj kandaji ndíkúun ndajá'a. Te ká'io tu'a-ya, chí a nj jaa máa hora jín kivi jín yóo jín kuiá, náva'a ka'ni-ya sava ñayivi. ¹⁶ Te nj jini so'o-rí ja ío uú ciento millón soldado káyooso caballo. ¹⁷ Te súan nj jini-rí caballo nátu'un jín jáni. Te cháa káyooso-ti-ún, káñu'un-de su'nu nátu'un jito ñu'un, jín yúu kuáñ, jín azufre. Te xini caballo-ún kándaa nátu'un xini ndíka'a, te yu'u-ti nj kenda koyo ñu'un, jín ñú'ma, jín azufre. ¹⁸ Te jín uní kue'e yá'a nj kaji'i ñin tercera parte ñayivi. Súan nj sá'a ñu'un, jín ñú'ma, jín azufre, ja ní kenda yu'u-ti. ¹⁹ Te fuerza caballo-ún kánde iní yu'u-ti, jín núu sú'ma-ti. Te su'ma-ti-ún kándaa nátu'un koo, te ká'io xini, te jín yúan stuji-ti-i. ²⁰ Ko sava-ga ñayivi ja tú ní kaji'i jín kue'e yá'a, tú ní kánakani iní-i tíñu kásá'a-i, ní tú ní kásá-i ja káchiñú'un-i tachí káni jín ndoso oro, plata, kaa, yuu, yunu, vasa tú ndé'é, ní tú jini so'o, ní tú jika. ²¹ Ní tú ní kánakani iní-i ja kája'ni-i ndiyi, ní ja kásá'a-i tíñu ñavá'a, ní ja tiní iní-i, ní ja kásaku'i ná-i.

10

Tutu lúli

¹ Te nj jini-rí inga ndajá'a ní'in, nj kuun-ya íchi ándiví, yisúkun-ya viko nu'un. Te ñin tikoye'ndé káxndéé xini-ya. Te nuu-ya kaa nátu'un ndikandii, te s'i'in-ya nátu'un pilar ñu'un. ² Te núña ñin tutu tíñ-ya iní nda'a-ya. Te nj jani-ya já'a vá'a-ya núu mar. Te ja'a vésé-ya nuu ñú'un. ³ Te nj kana jaa-ya nátu'un nuu ndé'e ñin ndíka'a. Te nuu ní kana jaa-ya, te nj kaka'an ndí'usiá taja. ⁴ Te nuu ní kaka'an ndí'usiá taja, te cháa-rí tutu núu, ko íchi ándiví ní jini so'o-rí ñin tu'un nj ka'an jín-rí: Kasu va'a táka tú'un nj kaka'an ndí'usiá taja-ún, te ma cháa-ró, áchí. ⁵ Te ndajá'a já ní jini-rí kándij nuu mar jín núu ñú'un, nj ndukani-ya ndává'a-ya íchi ándiví. ⁶ Te jín sí'vi I'a chakú ní káni ní kuiá, I'a nj sá'a ándiví jín táka ja ío iní, jín ñuyivi jín táka ja ío iní, jín mar jín táka ja ío chíi, jín sí'vi máa-ya, nj ka'an téyí-ya ja má kúkuéé-ga kivi. ⁷ Ko kivi já ká'an ndajá'a usiá, nú ná xndé'e-ya corneta, yúan-na te skíkuu tu'un sa'í Dios nátu'un nj kastu'un-ya nuu mozo-ya, cháa nj kajani tu'un-ya. ⁸ Te tu'un nj jini so'o-rí íchi ándiví, nj ka'an tuku jín-rí: Kuá'an, te ki'in-ró tutu núña iní nda'a ndajá'a-ya ja kándij nuu mar jín núu ñú'un, áchí. ⁹ Te nj ja'an-rí nuu ndajá'a-ya-ún, te nj ka'an-rí jín-ya ja ná kuá'a-ya tutu-ún nuu-rí. Te nj ka'an-ya jín-rí: Kí'in te kee-ro, te ku'ua chíi-ró sá'a, ko yu'u-ro, chí kuvixi nátu'un sá'a nduxi, áchí-ya. ¹⁰ Te nj ki'in-rí tutu iní nda'a ndajá'a-ya. Te nj yee-rí. Te nj kuvixi iní yu'u-rí nátu'un sá'a nduxi, ko nuu ní kókó-rí, te nj ku'ua chíi-rí nj sá'a. ¹¹ Te nj ka'an-ya jín-rí: Jínu ñú'un ja ingá jínu kani-ró tú'un nuu kuá'a ñúu, jín núu kuá'a ñayivi, jín núu kuá'a yú'u, jín núu kuá'a rey, áchí-ya.

11

Ndi'uu testigo-ya

¹ Te nj ní'in-rí ñin nuñí nátu'un kaa ñin vara. Te nj kachi jín-rí: Ndukiñí, te chikuá'a-ro vé'e íi Dios, jín altar, jín táka ja káchiñú'un-i-ya yúan. ² Ko skéndo-ro ndú'a yatá vé'e íi, ma chikuá'a-ro. Chí a nj ja'a-ya núu ñayivi sáin nación, te uú xiko uú yoo kuañú-i siki ñúu íi. ³ Te kuá'a-rí tu'un nuu ndí'uu testigo-rí ja káni-de tu'un ja mil uú ciento uní xiko kivi, te ku'un-de sa'ma costal. ⁴ Cháa yá'a kákuu uú yunu olivo jín úu candelero ja ká'jin nuu Dios, I'a xíin ñuyivi. ⁵ Te nú ndé ñin kuní sá'a ndiva'a jín-de, te kenda ñu'un yu'u-dé, te naa jí ja kájiito u'u tá'an jín-de. Te nú ndé ñin kuní sá'a ndiva'a jín-de, te níni kúu súan. ⁶ Cháa yá'a kuu kasu-de ándiví náva'a ma kúun-ga sau ní kivi káni-de tu'un. Te suni kándiso tíñu-de ja táka nducha nduu niñi sá'a-de. Te kuu stívi-de ñuyivi jín táka kue'e, ñasaa jínu kákuu iní máa-de. ⁷ Te onde nú ní jínu nj jani ndaa-de tu'un, yúan-na te nana kiti kánde iní tunchi-ún. Te ndonda-ti siki-dé. Te kuatá'an-ti jín-de. Te kundé-ti jín-de te ka'ni-ti-de. ⁸ Te ndiyi-ún kúnda-a iní nuyá'u ñuu ká'nu-ún, ja skúnání yátá-yó ñúu Sodoma jín ñúu Egipto, te ñuu-ún,

nj jii' Jito'o-yo jiká cruz. ⁹ Te ñayivi taká tata, taká ñuu, taká yu'u, taká nación, nde'é ndii-i ja káva ndiyi-ún unj kivi yósava. Te ma kuá'a-i tu'un yuji-de. ¹⁰ Te ñayivi káxiukú iní ñuyivi, kusii iní-i kunj-i-de. Te sá'a-i iní viko. Te kuá'a-i regalo nuu tá'an-i. Chj uu chaq nj kajani tu'un Dios xaḡn ní xndó'o-de ñayivi káxiukú iní ñuyivi. ¹¹ Te onde nuu ní jinu unj kivi yósava, te Dios, nj nachu'un táchi-yá-de, te nj nachaku tuku-de. Te nj kanduko-de. Te nj kayu'ú xaḡn ñayivi ní kajini nuu-dé. ¹² Yúan-na te ichi ándivi ní kajini so'o-de in tu'un jaa ja ní ka'an jín-de: Kaa kikoyo-ró ichi yá'a, áchi. Te ñayivi, ja kájito u'u-i-de, nj kajini-i ja ní kaḡoyo-de kája'an-de andívi jín má'ñú viko. ¹³ Te máa hora-ún nj taan xaḡn. Te sava ñuu-ún nj jungoyo. Te jín ñútaan nj kaji'j usia mil ñayivi. Te sava-ga-i nj kayu'ú-i. Te nj kanakana jaa-i Dios andívi. ¹⁴ Te tundó'o uu, a nj ja'a kua'an. Te a yani kii tundó'o unj.

Corneta sandi'i-na

¹⁵ Te ndajá'a usia, nj xndé'e-ya corneta-ya. Te nj jo tu'un jaa iní andívi ní kaka'an: Taká ñuu iní ñuyivi, a nj nduu ñuu máa Tatá-yo Dios jín Cristo-ya, te tá'ú-yá tiñu ní káni ní kuiá, áchi. ¹⁶ Te ndí'okó kuḡn cháa ñá'nu ja káxiukú mesa-de nuu Dios, nj kajukiñi' jiti-de. Te nj kaḡhiñú-ún-de Dios: ¹⁷ Táta Dios, I'a tiñ taká poder. A ío-ní vina, te nj jo-ní sáa, te koo-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní kejá'a-ní tá'ú-ní tiñu nuu-i jín fuerza nj'in máa-ní. ¹⁸ Nj káñonda vaḡ taká ñayivi, kákiti' iní-i. Ko nj kití iní máa-ní, te nj jaa kivi' ja kúndaḡ tiñu taká ndiyi, jín ja kuá'a-ní ja kúta'u mozo-ní, chaq nj kajani tu'un-ní, jín núu ñayivi ndóo, jín núu ñayivi káñandatu nuu-ní, kúu nuu ñayivi lúli te kúu nuu ñayivi ñá'nu, te xnáa-ní ñayivi kástivi ñúyivi, áchi-de. ¹⁹ Yúan-na te nj nuña ve'e ij Dios onde andívi. Te nj jini-rj janu' ja ñú'un tutu contrato iní, te ndeyú, te ká'ḡn taja, te táan, te xaḡn kúun ñíñi.

12

Tu'un ña'an jín koḡ

¹ Te ichi ándivi ní kenda in tunj ñá'nu. In ñasí'í ñú'un-ña ndikandii nátu'un sa'ma, te yúxndi ja'a-ña siki yóo, te xini-ña ñú'un in corona ja uxí uu tiñú xini. ² Te ñú'un se'e-ña. Te nj nde'e kó'o-ña ja ja'ncha káku se'e-ña, jatú-ña ja skáku-ña-i. ³ Te nj kenda inga tunj ichi ándivi. Te nj jini-rj in koḡ kuá'a ká'nu. Te ío usia xini-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndí'usia xini-tí ñú'un corona. ⁴ Te jín sú'ma-tí nj stáa-tí in tercera parte tiñú xini ní kaḡungoyo iní ñuyivi. Te koḡ ká'nu-ún, nj jukiñi-tí núu ñá'an skáku se'e-ún, náva'a kókó-tí se'e-ña nú ná káku-i. ⁵ Te nj skáku-ña in se'e yí ja tá'ú-i tiñu nuu ndívii nación jín bastón kaḡa. Te se'e yí-ña-ún nj ndaa-i kua'an-i nuu kánchaḡ Dios mesa-ya ní sá'a-ya. ⁶ Te nj jinu ñasí'í-ún kua'an-ña núu ñú'un té'é, nuu ío in lugar nj sátu'a Dios. Yúan kunchaa-ña in mil uu ciento unj xiko kivi, kundito-ya-ña. ⁷ Te nj jo guerra iní andívi. Miguel jín ndajá'a-ya, nj kajatá'an-i siki kóo, te koḡ-ún jín ndajá'a máa-tí nj kajatá'an-tí jín-ya. ⁸ Te tú ní kákundéé-tí, ni tuká ní ni'in-tí lugar kuxiukú-tí iní andívi. ⁹ Te nj kiñi'in-ya kóo ká'nu-ún kua'an-tí. Koḡ onde aná'an kúu-tí, ja nán-tí kui'na jín Satanás, ja xndá'ú-tí ndívii ñayivi. Nj súnгава-ya-tí kua'an-tí siki ñuyivi, te suni nj súnгово-ya taká ndajá'a-tí jín-tí. ¹⁰ Te nj jini so'o-rj in tu'un jaa iní andívi ní ka'an: Vina te Dios, náma-ya yóo. Te jín poder tá'ú-yá tiñu iní ñuu-ya. Te Cristo-ya, ndiso tiñu-ya. Chj a nj kini'in-ya máa ja sátu'ún siki taká ñani-yo kuá'an, ja ndúu ñúu-ni jikan kuachi siki-dé nuu Dios máa-yo. ¹¹ Te jín niñi Lélú-ún nj kakundéé-de jín-tí, jín tu'un nj kajani ndaa-de, chj tú ní kúnda'ú iní-de máa-de vasa ná kúu-de. ¹² Ja yúan ná kóo sji iní-ro, róo andívi jín taká ja káxiukú ján. Ko naka ndá'ú kuu róo ja káxiukú iní ñuyivi jín mar. Chj nj kuun kui'na kujaḡ nuu-ro, te kití xaḡn iní, chj jini ja yakú-ni kivi kúkuu. ¹³ Te nuu ní jini koḡ-ún ja ní súnгава-ya-tí siki ñuyivi, te nj chindikin-tí ñá'an ní skáku se'e yí-ún. ¹⁴ Te nj ni'jn-ña uu ndijn ná'nu yachókó, náva'a ndéché-ña káku-ña núu kóo-ún, te ki'jn-ña onde nuu ñú'un té'é, nuu kúnchaḡ-ña in tiempo, jín yakú-ga tiempo yósava. ¹⁵ Te iní yu'u kóo-ún nj jichá nducha nátu'un yucha, kua'an yata' ñá'an-ún, náva'a tene-ña sá'a-cha. ¹⁶ Ko ñu'un, nj chindéé ní chituu ña'an-ún. Chj ñu'un-ún nj ndika yu'u, te nj ji'i-ni yucha ja ní kana iní yu'u kóo-ún. ¹⁷ Yúan-na te nj kití xaḡn iní koḡ-ún siki ñá'an-ún. Te nj kee-tí kuakuatá'an-tí jín sáva-ga se'e-ña ja káskíkuu-i tiñu tá'ú Dios, jín ja kájani ndaa-i tu'un Jesucristo.

13

Uu kiti xáḡn

¹ Te nj kandij-rj nuu ñiti yú'u mar. Te nj jini-rj ja chí mar nj kenda in kiti ja ío usia xini-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndiki-tí ñú'un uxí corona. Te xini-tí yóso in sí'vi tú'un ñáa. ² Te kiti ní

jinj-ri-ún kaa-ti nátu'un in kuiñi, te ja'a-ti nátu'un ja'a yí'i, te yu'u-ti nátu'un yu'u ndíka'a. Te nuu-ti, ni ja'a koq ká'nu-ún poder máa, jín mesa máa, jín tíñu ñá'nu ndíso. ³ Te ni jinj-ri ja ní tuji in xini-ti nátu'un a yani kuu-ti jín. Ko nuu ní tuji xáan-ún ní nduva'a. Te ni qanaa in ndivii ñayivi ní kajini-i, te ni kajindikín-i yatá kiti-ún. ⁴ Te ni kachiñú'ún-i koq ká'nu-ún, chi ni ja'a-ti poder-ti núu kiti-ún. Te suni ni kachiñú'ún-i kiti-ún te ni kaka'an-i: Ndéja kétá'an jín kiti yá'a, te ndéja kánda kuatá'an jín-ti, áchi-i. ⁵ Te ni ni'in-ti tu'un ja ká'an-ti tú'un téyí jín tú'un ndiva'a. Te ni ni'in tíñu-ti já tá'ú tíñu-ti úu xiko uu yoo. ⁶ Te ni ndika-ti yú'u-ti. Te ni ka'an ndiva'a-ti sikí Dios. Te ni kaj-ti sí'ví-yá, jín vé'e-ya, jín ja káxiukú iní andívi. ⁷ Te suni ni ni'in-ti tu'un ja kuatá'an-ti jín ñayivi ndóo, te kundéé-ti. Te suni ni ni'in tíñu-ti já ndóna-ti sikí táka tata, jín táka ñuu, jín táka ñu, jín táka nación. ⁸ Te taká ñayivi káxiukú iní ñuyívi, chiñú'ún-i-ti, yuán kuu ñayivi já tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú máa Lélú, I'a ni ji'i. Te onde té jukuiñi-ga ñuyívi káyoso-i. ⁹ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de. ¹⁰ Nú ndé chaa kasu-de tá'an-de, suni nandasu máa-de. Te nú ndé chaa ka'ni ndíyi jín yuchi, suni jín yuchi kuu máa-de. Jín tú'un yá'a níni ná kuíñi ni'in ñayivi ndóo, te ná kándíja va'a-i. ¹¹ Yúan-na te ni jinj-ri nuu ingá kiti já ní kana-ti chí ñu'un. Te ío uu ndiki-ti nátu'un ndiki Lélú, te ká'an-ti nátu'un in koq ká'nu. ¹² Te nuu kiti in, suni in núu-ni ni ndiso tíñu-ti. Te sá'a-ti já táka ñayivi káxiukú iní ñuyívi, ná chiñú'ún-i kiti xnáñúu, kiti ní nduva'a nuu ní tuji xáan-ti-ún. ¹³ Suni sá'a-ti tiní tunj ná'nu. Te ni kajini ñayivi já ní skúun-ti ñu'un ichi andívi ní chaa nuu ñu'un. ¹⁴ Te xnda'ú-ti táka ñayivi káxiukú iní ñuyívi, jín tunj ja sá'a-ti núu ingá kiti-ún. Te tá'ú-ti tíñu nuu táka ñayivi káxiukú iní ñuyívi, ja ná sá'a-i ndoso kiti ní tuji jín yuchi te ni nachaku. ¹⁵ Te suni ni ja'a-ya tú'un ja chú'un-ti tachí iní ndoso kiti, náva'a kuu ka'an ndoso-ún, te ka'ni-ti taká ñayivi já tú kákuñ-i chiñú'ún ndoso kiti. ¹⁶ Te taká ñayivi, ja lúli jín ja ñá'nu, ja kúka jín ja ndá'ú, mozo jín ja kájika ndicha-na, ná koso in-ni tunj ndava'a-i xí cháan-i, sá'a-ti. ¹⁷ Te in ñayivi, ma kuu kuaan-i, ni ma kuu xikó-i nú tú ncháa tunj-ún-i, ja kuu sí'ví kiti-ún xí número sí'ví-ti. ¹⁸ Yá ío tu'un ndíchi. Ja júku'un iní, ná ká'u-i número kiti-ún, chi número in chaa kuu. Te número kiti-ún kuu iní ciento unj xiko iní.

14

Máa Lélú Dios jín ñayivi ní nakuaan-ya

¹ Te ni ndé'é-ri, te ni jinj-ri kándi máa Lélú xini yúku Sion. Te ío ciento uu xiko kuñ mil ñayivi ká'jin jín-yá. Te chaan-i ncháa sí'ví Táa-ya. ² Te ichi andívi ní jini so'o-ri ni ka'an in tu'un nátu'un ní'in nducha kuá'a, xí nátu'un ká'an taja ní'in. Te ni jini so'o-ri ndusu yaq nání arpa ja káchaa chaa. ³ Te kájita-de in yaq jáa núu mesa tá'ú-yá tíñu, jín núu ndákúun kiti, jín núu cháa ñá'nu. Te tú ní in-i kuu kutu'a-i yaq-ún, chi máni máa ciento uu xiko kuñ mil chaa ni nakuaan-ya iní ñuyívi. ⁴ Chaa yá'a kákuu ja tú ní kásachá'an-de máa-de jín ñási'í. Chi chaa jáa chaa kútu kákuu-de. Chaa yá'a káindikín-de yatá máa Lélú, nú ndéni ni kuu iní-ya kí'in-ya. Te ma'ñú sáva-ga-i ni nakuaan-ya cháa yá'a jíná'an-de, nátu'un se'e núu kákuu-de nuu Dios jín núu máa Lélú. ⁵ Te yu'u-dé tú ní kenda tu'un tú'ún, chi chaa tú káchá'an kákuu-de nuu Dios.

Tundó'o kivi kii juicio

⁶ Te ni jinj-ri inga ndajá'a já ndéché-yá sava ma'ñú andívi. Te ndíso-ya tú'un va'a ja má náa kúti. Te kani-ya tú'un-ún nuu táka ñayivi káxiukú iní ñuyívi, nuu táka nación, jín núu táka tata, jín núu táka yu'u, jín núu táka ñayivi. ⁷ Te ni ka'an jaa-ya: Kuandatu nuu Dios, te nakana jaa-ró-yá. Chi hora ja sándaq-ya, a ni kuyani chaa. Te ná chiñú'ún-ró I'a ni sá'a andívi, jín ñuyívi, jín mar, jín táka sóko ndúcha. Achí-ya. ⁸ Yúan-na te ni chaa inga ndajá'a, te ni ka'an-ya: Ni naa ná'in Babilonia, ñuu ká'nu, chi nátu'un ni ja'a vino ja tiní xaan iní ni kajini taká nación. ⁹ Te ndajá'a uní, ni ndikín-ya úu-ga. Te ni ka'an jaa-ya: Nú ndé ñayivi chiñú'ún kiti-ún jín ndosó-ti, xí kúnchaa tunj-ti cháan-i, xí iní nda'a-i, ¹⁰ te jín in tu'un yatá kúu ja ñayivi-ún ko'o-i vino ja kiti iní Dios, ja ní jati-ya iní ko'o kiti iní-ya. Te kayu-i jín ñu'un, jín azufre, kunj jín núu táka ndajá'a ndóo, jín máa Lélú. ¹¹ Te ñu'ma ja kákyu-i-ún, kana ní káni ní kuí. Te ñayivi káchiñú'ún kiti-ún jín ndosó-ti, jín ñayivi kí'in tunj sí'ví-ti-ún, ma ndetátú kuti-í ndúu ñúu. ¹² Jín tú'un yá'a níni ná kuíñi ni'in ñayivi ndóo, ja káandatu-i tíñu ni tá'ú Dios, te káandíja-i nuu Jesús. ¹³ Te ni jini so'o-ri in tu'un ja ní ka'an jín-rí ichi andívi. Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu taká ndíyi ja kúu iní nda'a máa Tatá Dios onde vina te ní-ga kua'an-yo. Jandáa, chi ndetátú-i ja ní kasátiñu-i. Te tíñu-i-ún kí'in-ni jín-i, áchi Espíritu. ¹⁴ Te

nj nde'é-rí. Te nj jinj-ri ñin viko kujjín. Te nuu viko-ún kánchaa ñin l'a ja á kuní koo máá Sé'e chaq. Te ñú'un ñin corona oro xiní-yá. Te tñn-ya ñin jóso. ¹⁵ Te nj kenda inga ndajá'a-yá inj ve'e ij, te kána jaa-ya xiní l'a kánchaa nuu viko: Kachi'i-ní jóso-ní, te ka'nu-ní. A nj jaa hora ka'nu-ní, chi ja káa nuu ñú'un, a nj kuaan, áchí-ya. ¹⁶ Te l'a kánchaa nuu viko, nj kachi'i-ni-ya jóso-ya inj ñuyivi. Te nj ndí'i ja káa nuu ñú'un nj ta'nu. ¹⁷ Te nj kenda tuku inga ndajá'a-yá inj ve'e ij ja kánchaa inj andíví. Te suni kándá'a-yá ñin jóso xaan. ¹⁸ Te nj kenda inga ndajá'a-yá nuu altar. Te ndíso tíñu-ya sikí ñú'un. Te nj kana jaa-ya xiní ndajá'a tñn jóso xaan: Kachi'i jóso xaan-ro, te nastútú-ró tikúkú uva káa nuu ñú'un, chi a nj kajichi, áchí-ya. ¹⁹ Te ndajá'a-ún, nj kachi'i-ya jóso xaan-ún inj ñuyivi. Te nj nastútú-yá tikúkú káa nuu ñú'un. Te nj chúkú-yá tikúkú-ún nuu taxín uva. Yuán kúu ñin tu'un yátá ndasa kití inj Dios. ²⁰ Te nj taxín uva-ún ichi yatá ñúu. Te inj nuu taxín-ún nj jika ñin yucha niñí ní jaa onde nuu ñú'un freno yu'u caballo. Te nj jika nátu'un unj ciento kilómetro.

15

Usia kue'e sandí'i-na

¹ Yuan-na te nj naa iní-ri nj nde'é-rí inga tunj ñá'nu ichi ándíví, kúu usia ndajá'a-yá kándiso usia kue'e sandí'i-na. Chi nú nj jinu kue'e yá'a, te ma kití-ga inj Dios. ² Te suni nj jinj-ri ñin nátu'un mar nátu'un vidrio ja ní saka nuu jín ñú'un. Te ñayivi ní kakundéé jín kiti-ún, jín ndosó-ti, jín tuní-ti, jín número sí'ví-ti, ká'jin-i yu'u mar vidrio-ún. Te ká'jin-i yaa nání arpa Dios. ³ Te kájita-i yaa Moisés mozo Dios, jín yáa máá Lélú. Tíñu ñá'nu jín tíñu luu sá'a-ní, Tátá Dios. Máá-ní tñn taká poder. Ichi ndáa ichi ndóo kákuu ichi-ní. Te máá-ní kúu rey taká ñayivi ndóo. ⁴ Ndéja tú yú'ú ní te tú nákana jaa sí'ví-ní núsáá Tátá. Chi máá ñin ní kúu l'a ij. Taká nación, chaq-i te chiñú'ún-ní ní, chi nj ndenda ndijín modo sándaq-ní. Achí-i. ⁵ Yuan-na te nj nde'é-rí. Te ichi ándíví ní jinj-ri ja núña cuarto ij xaán ichi iní ve'e ij, máá nú kéndu tu'un ndaa. ⁶ Te inj ve'e ij yúan, nj kenda usia ndajá'a kándiso-ya usia kue'e xaan, te káñu-un-ya sá'ma kuñín kiyí, jín sánchijí oro káinu'nj jika-yá. ⁷ Te ñin ja kúun kiti nj ja'a-ti usia ko'o oro nuu ndí'usía ndajá'a. Te ko'o-ún ñú'un chítú nátu'un jín tú'un kití inj Dios, l'a chakú ní káni ní kuía. ⁸ Te nj ndii ncháa Dios jín fuerza-ya. Te ñu'ma-ún, nj chítú ndí' iní ve'e ij. Te tú ní kúu kivi ní ñin ñayivi iní ve'e ij-ún, chi onde ná ndí' usia kue'e ja kándiso ndí'usía ndajá'a-yá.

16

Usia ko'o ñú'un tu'un kití inj Dios

¹ Te inj ve'e ij-ún nj kenda ñin tu'un jaa, nj jini so'o-ri nj ka'an jín ndí'usía ndajá'a-yá: Kuángoyo, te kacha nuu-ró ndí'usía ko'o ja káñu-un tu'un kití inj Dios ná júngoyo sikí ñuyivi, áchí. ² Te kua'an ndajá'a ñin, te nj koyo-ya kó'o-yá sikí ñuyivi. Te ñayivi ja ncháa tunj kiti xaán-ún nuu, jín ja káchiñú'ún ndosó-ti, nj kata'an-i ñin kue'e inj xaan. ³ Te ndajá'a úu, nj koyo-ya kó'o-yá nuu mar. Te nj nduu-cha nátu'un niñí ndíyí. Te taká kiti káyí'i chji mar, nj kaji'i-ti. ⁴ Te ndajá'a uní, nj koyo-ya kó'o-yá sikí yúcha, jín sikí taká sóko ndúcha, te nj nduu-ni niñí. ⁵ Te nj jini so'o-ri nj ka'an ndajá'a ndúcha-ún: Tátá, l'a ij kúu-ní, l'a ío vina, l'a nj jo sáa. Te l'a ndaa kúu-ní, chi nj sándaq ndaa-ní taká tíñu yá'a, ⁶ chi ñayivi yá'a, nj kajacha-i niñí cháa ndoo, jín niñí cháa kájani tu'un-ní, te vina ja'a-ní niñí ná kó'o-i. Te súan ná náko'o-i. Achí-ya. ⁷ Te nj jini so'o-ri nj ka'an inga tu'un onde altar. Jandáa, Tátá Dios, máá-ní tñn taká fuerza, máá-ní sándaq ndaa-ní, sándaq ndija-ní taká tíñu. ⁸ Te ndajá'a kúun, nj koyo-ya kó'o-yá sikí ndikandii. Te nj ni'jn tíñu ndikandii-ún ja jín ñú'un te ka'mu taká ñayivi. ⁹ Te taká ñayivi, vasa súan nj kakayu-i ja ní'ní xaán, ko tú ní kánakani inj-i, ní tú ní kánakana jaa-i Dios, chi sasua nj kaka'an ndíva'a-i sikí-yá ja ní ja'a-ya kue'e yá'a sikí-i. ¹⁰ Te ndajá'a ú'un, nj koyo-ya kó'o-yá nuu mesa nuu tá'ú tíñu kiti xaán-ún, te nuu tá'ú-ti tíñu nj kuñáa. Te taká ñayivi, nj kanakaji yí'í-i yáa-i ja kájatuy-i. ¹¹ Te nj kaka'an ndíva'a-i sikí Dios andíví, ja kájatuy-i jín ja káta'an-i kue'e, ko ná tú ní kánakani inj-i tíñu nj kasá'a-i. ¹² Te ndajá'a iñú, nj koyo-ya kó'o-yá sikí yúcha ká'nu Eufrates. Te nj ichí yúcha-ún, náva'a koo tu'a ichi kíkoyo rey, ichi núu kána ndikandii. ¹³ Te nj jinj-ri ja iní yu'u kóo ká'nu, jín yú'u kiti xaán, jín yú'u cháa jáni tu'un tu'ún, nj kenda unj tachi káni nátu'un sa'va. ¹⁴ Chi tachi káni kákuu, te kasá'a tunj. Te kenda nuu taká rey ñuyivi, te stútú-ni-de ja koo guerra kivi ká'nu máá Dios, l'a tñn taká poder. ¹⁵ Kuni so'o chi nchaa-ri nátu'un ñaku'íná. Xáán ndatu koo ñayivi ndíto, jín ja ndíto-i sa'ma-í, náva'a tú kaka vichí lí-í, te tú kuka nuu-i nuu sáva-ga-i, áchí-ya. ¹⁶ Te nj kasá'a tachi káni ja ní kakutútú-de ñin ndu'a ja núu yú'u hebreo nání Armagedón. ¹⁷ Te ndajá'a usia, nj koyo-ya kó'o-yá ichi núu tachi. Te inj ve'e ij ándíví jín núu mesa tá'ú-yá tíñu nj kenda ñin tu'un nj ka'an jaa: A nj kuu,

áchí. ¹⁸ Yúan-na te nì ndeyu. Te nì nì'in. Te nì ka'an taja. Te nì taan xaan ñú'un ja ná té koo-ga onde kiví ní tuu nuu cháa iní ñuyívi. ¹⁹ Te ñuu ká'nu-ún nì ndata sáva uní pedazo. Te nì ndua taká ñuu iní taká nación. Te nì nuku'un iní Dios ñuu ká'nu Babilonia ja kuá'a-ya kó'o já ñú'un tu'un kiti xaan iní-ya ná kó'o ndí'i-i. ²⁰ Te taká isla nì kajinu ká'ja'an. Te taká yuku, tuká ndijjin ín. ²¹ Te ichi ándíví ní jungoyo ñí'ni ná'nu ná'tu'un uy xiko kilo ná ñin ná ñin. Te taká ñayívi, nì kaka'an ndiva'a-i sikí Dios ja sikí tundó'o ñí'ni-ún, chí ñin tundó'o xaan ní kuu.

17

Kiví xnáa-ya ñuu Babilonia

¹ Yúan-na te nì chaá ñin ja usiá ndajá'a-ya ja ní kandá'a usiá ko'o. Te nì ka'an-ya: Ña'an te ná stá'an-rí nuu-ro ndasa kundaá tiñu sikí ñá'an kuáxán ja kánchaá-ña núu ndúcha kuá'a, ² chí taká rey ñuyívi nì kasáténé-de jíin ñá'an-ún. Te taká ja káxiukú iní ñuyívi nì kanajjini jíin tú'un kuáxán máá-ña, áchí-ya. ³ Te jíin Espíritu nì jaka-ya rúu nì ja'an-rí onde nuu ñú'un té'é. Te nì jiní-rí ñin ña'an yóso-ña ñin kiti kuá'a. Te kiti-ún, ndíso-tí kuá'a sí'ví tú'un ndiva'a. Te ío usiá xiní-tí te uxí ndiki-tí. ⁴ Te ña'an-ún, ñú'un-ña sá'ma kuá'a jíin sá'ma kuá'a tindi'í. Te suni ñú'un-ña oro, jíin yúu lúu, jíin perla. Te ñin-ña ñin ko'o oro ñú'un chí'tú jíin tú'un ñáá, jíin tú'un chá'an ja tiní iní-ña. ⁵ Te chaan-ña ncháá ñin sí'ví, ñin tu'un sa'í: Ñuu ká'nu Babilonia, náa ja kasáténé jíin já kásá'a tiñu ñáá iní ñuyívi yá'a, áchí. ⁶ Te nì jiní-rí ña'an-ún ja nájini-ña jíin ñí'ni ñáyivi ndóo jíin ñí'ni ñáyivi ní kají'í ja sikí tú'un Jesús. Te nì naa xaan iní-rí nì nde'é-rí nuu-ña. ⁷ Yúan-na te nì ka'an ndajá'a-ya-ún: Naja náa iní-ro. Máa-rí kachí-rí nuu-ro tú'un sa'í ñá'an-ún, jíin kiti yóso-ña, kiti já ío usiá xiní-tí te uxí ndiki-tí. ⁸ Te kiti ní jiní-ro, nì jo-tí núu. Ko tú ío-tí vína. Te nana-tí kiti-tí iní tunchi kúnú. Te kí'in-tí núu tá'nu ndatu-tí. Te taká ñayívi káxiukú iní ñuyívi, ja tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú onde kiví ní jukuí'ni ñuyívi, naa iní-i nde'é-i nuu kiti já ní jo-tí núu, te tú ío-tí vína, te koo-tí. ⁹ Te nú túu ndí'ni ñin chaá, ma kúu juku'un iní-de tu'un yá'a. Usiá xiní-tí kákuu usiá yuku, te sikí yúku-ún kánchaá ña'an-ún. ¹⁰ Te suni kákuu usiá rey. Te u'un-de a nì kanaa-dé. ñin-de ío. Te té chaá-ga inga-de. Te nú nì chaá-de, jínu ñú'un já yakú-ní kiví kunchaa-de. ¹¹ Te kiti já ní jo núu te tú ío-tí vína, máa-tí kúu rey una. Te ñin tá'an ja ndí'usiá-de kúu-tí. Te kí'in-tí núu tá'nu ndatu-tí. ¹² Te ndí'uxí ndiki ní jiní-ro, kákuu uxí rey ja té tá'u-ga-de tiñu. Ko máa-de jíin kiti-ún, tá'u-de tiñu ñin hora-ni. ¹³ Te rey-ún, ñin núu-ni tu'un kájani iní-de. Te naku'a-a-de poder jíin tiñu kándiso-de nuu kiti. ¹⁴ Te kuatá'an-de jíin máa Lélú. Te Lélú-ún, kundéé-ya jíin-de jiná'an-de, chí Jito'o nuu taká jito'o kúu-ya, te Rey nuu taká rey kúu-ya. Te ñayívi ká'jin jíin-ya kákuu ja á nì kana-ya xiní-i, te a nì kají-ya-i, te ñayívi ká'ndija va'a kákuu-i, áchí-ya jíin-rí. ¹⁵ Te nì ka'an-ga-ya: Nì jiní-ro já kánchaá ña'an kuáxán-ún sikí kuá'a ndúcha. Te nducha kuá'a-ún kákuu ñayívi tiní ñuu, tiní nación, tiní yu'u. ¹⁶ Te ndí'uxí ndiki kiti ní jiní-ro-ún, máa-de jíin kiti, chí koto u'u-de ña'an kuáxán-ún, te xnáa-dé-ña, te sávichi líi-dé-ña, te kaji-dé kuñu-ña, te ka'mu-de-ña jíin ñú'un. ¹⁷ Chí Dios, súan nì ská'an-ya-dé ja ñin núu-ni kájani iní-de, te naku'a-a-de tiñu kándiso máa-de nuu kiti-ún. Te súan ná sa'a-de ja kúu iní máa-ya onde kiví skíkuu taká tu'un Dios. ¹⁸ Te ña'an ní jiní-ro-ún kúu ñuu ká'nu ja tá'u tiñu nuu taká rey ñuyívi.

18

¹ Yuán-na te nì jiní-rí nì kuun inga ndajá'a ní kii-ya ichi ándíví, ndíso téyí-ya poder. Te nì ndii ncháa nuu ñú'un jíin ndúa-ya. ² Te nì ka'an jaa-ya: Nì naa ndíja Babilonia ñuu ká'nu. Te nì nduu ve'e kui'na. Yúan káxiukú taká tachí kini. Suni yúan káxiukú ndí'ni tísaa chá'an já kájito u'u-yo-tí. ³ Chí taká ñayívi, ná'tu'un vino nì kají'í-i ko'o já tiní xaan iní ñuu-ún. Te taká rey ñuyívi, nì kasáténé-de jíin-ña. Te chaá ká'jaan káxiukú iní ñuyívi, nì sákúka-ña-dé jíin taká ndatí'ni luu kaní iní máa-ña, áchí-ya. ⁴ Te nì jini so'o-rí inga tu'un ichi ándíví, ja ní ka'an: Kuxio nuu-ña jiná'an-ró, chí ñayívi máa-rí kákuu-ró, te ma kivi nduu-ro jíin kuáchi-ña, náv'a tú ta'an-ro kué'e ta'an-ña. ⁵ Chí kuáchi-ña a nì jaá xiko onde ándíví, te nì nuku'un iní Dios ja sá'a-ña tiñu ñáá. ⁶ Chá'u nuu-ña, ná'tu'un nì ja'a-ña núu sáva-ga-i. Te kaa-ga kuá'a-ró núu-ña ní ndasa káa tiñu nì sá'a máa-ña. Te iní ko'o já ní ja'a-ña ní kají'í-i, suni iní-ún ná káa nuku'un ko'o-ña. ⁷ Ná'tu'un nì sátéyí-ña máa-ña, te nì sá'a-ña tiní kuáchi, suni súan ku'a xndó'o-ró-ña já nde'e-ña. Chí áchí-ña jíin máa-ña: Máa-rí kúu ña'an tá'u tiñu, nasu ñá'an viuda kúu-rí, te ma nde'e kuti-rí, áchí-ña. ⁸ Ja yúan nú ñin kiví te kii tundó'o sikí-ña. Kuu ndí'yi, nde'e kó'o-ña, kii tamá, te nduxia-ña jíin ñú'un. Chí nì'in téyí káa máa Tatá Dios, í'a sándaá tiñu-ña. Achí. ⁹ Te taká rey ñuyívi já ní kajika téné-de jíin-ña te nì kajchaku kúka-de jíin-ña, nde'e-de te kana

jík'ó-de ja'a-ñá kivi kuní-de ja kána ñu'ma kayu-ña. ¹⁰ Te kuiñi jíká-ña-de ja yú'ú-de siki já kayú-ña. Te ka'an-de: Xáan ndá'ú nī kuu ñuu Babilonia, vaša ñuu ká'nu kúu-ró núú. Ko nuu ñin hora te nī chaq juicio siki-ro. ¹¹ Te taká chaq kájaan káxikó iní ñuyivi, nde'e-de te kana jík'ó-de ja'a-ñá. Chī tuká nī ñin ja kuáan tiñu xikó-de. ¹² Ndatiñu kúya'ú kákuu oro, plata, yuu lúu, perla, sa'ma fino jín sa'ma kuá'á tindí'í, sa'ma tindú'á jín sa'ma kuá'á, taká yunu vixí, ndatiñu marfil jín ndatiñu yunu lúu, cobre jín káa jín yúu ndáva. ¹³ Canela, jín ji'o, susiá já'an xikó asuñ jín susiá uq jín susiá kutú, vino, aceite, yuchi fino, trigo, xndiki, riñ, caballo, jín carreta, jín mozo sátiñu sáni, jín ñáyivi. ¹⁴ Ndatiñu ja ní ndio iní-ro, a nī kuxio kua'an, te taká ndatiñu fino máa-ró jín ndatiñu luu-ró, a nī naa, te ma nani'in kuti-gá-ro, áchi. ¹⁵ Te taká chaq kájaan káxikó ndatiñu yá'a, ja ní kákuu kúká-de siki-ña, kuiñi jíká-ña-de nuu-ña ja káyu'ú-de tundó'o ta'an-ña. Te nde'e-de te kana jík'ó-de. ¹⁶ Te ka'an-de: Xáan ndá'ú nī kuu ñuu ká'nu yá'a. Nī ñu'un-ña sa'ma fino jín já kuá'á, jín já ndí'í. Te nī ñu'un-ña oro jín yúu lúu, jín perla. ¹⁷ Ko nuu ñin hora te nī naa í taká ndatiñu kúká yá'a. Achí-de. Te taká chaq xin barco, jín taká chaq jika jín barco, jín cháa jika nuu mar, jín taká ja kásatiñu nuu mar, nī ka'jin jíká-ña-de. ¹⁸ Te nī kajini-de ñu'ma ja kayú-ña. Te nī kákana jaa-de: Nde inga ñuu kúu ja kétá'an jín ñúu ká'nu yá'a, áchi-de. ¹⁹ Te nī kachú'un-de tikachá ñú'un xini-dé. Te nī kande'e-de nī kákana jík'ó-de: Xáan ndá'ú nī kuu ñuu ká'nu yá'a. Chī taká chaq nī kañava'a barco, nī kákuu kúká-de jín taká ndatiñu ya'u ñáva'a-ña. Te nuu ñin hora te nī tuchá ñi. ²⁰ Ná nduvatú iní-ro já ní ta'an-ña, róo andívi, jín taká róo ñayivi ndóo, chaq apóstol, jín cháa kájani tu'un Dios. Chī Dios nī nani'in tá'an-ya jín-ña já siki róo. Achí-de. ²¹ Yúan-na te ñin ndajá'a ní'in, nī tiin-ya ñin yuu nátu'un ñin yosó ká'nu. Te nī skána-ya núu mar. Te nī ka'an-ya: Suán nī'in tuncháa Babilonia ñuu ká'nu, te ma núkuiñi kuti-gá. ²² Te ma kúni so'o-ga-ro ndusú yaq chaq kácha, nī chaq jíta, nī chaq kátivi xkuili jín corneta. Te ma ní'in-gá-ro ní ñin chaq sá'a taká ndatiñu, nī ja ní'in molino ma kúni so'o kuti-gá-ro. ²³ Te ma ndíi nchá-ga nuu-ro jín ndúa linterna. Te ma kúni so'o-ga-ro ka'an yii jín ñási'í. Chī chaq kájaan káxikó núu-ro, chaq kákuñá'nu iní ñuyivi ní kákuu-de, te jín tiñu ñáva'a nī xndá'ú-ro ndívii ñayivi. ²⁴ Te nuu-ña nī ndenda niñi cháa nī kájani tu'un Dios, jín niñi ñayivi ndóo, jín niñi taká ñayivi ní kaja'ni iní ñuyivi yá'a. Achí-ya.

19

Kivi nákana jaa-i Dios iní andívi

¹ Yuán-na te nī jini so'o-rí nī kuvaq ñin ñayivi kuá'a íchi andívi, ja ní kaka'an-i: Xáan va'a Dios. Ná nákana jaa-yó-yá. Ná ká'an jínú'un-yó jín-yá, chī ní nama-ya yóo jín fuerza-ya. ² Chī sándaq va'a-ya jín tú'un ndaa. Nī nakuxndí-ya siki ñá'an kuáxán-ún, ja ní stívi-ña ñuyivi jín tú'un tiñi iní-ña. Te nī nani'in tá'an-ya jín-ña já ní jacha-ña niñi mozo-ya, áchi-i. ³ Te inga jínu nī kaka'an-i: Xáan va'a Dios, chī ñu'ma kayú-ña-ún, kána-ni ní káni ní kúia, áchi-i. ⁴ Te ndí'okó kuyn cháa ñá'nu jín ndikúun kiti nī kajukuiñi jiti-de nuu nú'un. Te nī kachiñú'un-de Dios ja kánchaq-ya mesa tá'ú-ya tiñu. Te nī kaka'an-de: Amén, xáan va'a Dios, áchi-de. ⁵ Te nde nuu mesa-ún nī ka'an ñin tú'un: Taká róo mozo Dios máa-yó, jín róo ja kájanatú nuu-yá, kúu lúli kúu ñá'nu-ró, ná nákana jaa-ró-yá, áchi. ⁶ Te nī jini so'o-rí nátu'un káka'an ñayivi kuá'a, nátu'un ní'in kua'a ndúcha, xí nátu'un ká'an taja: Xáan va'a Dios máa-yó, chī tá'ú-yá tiñu te tiin-ya taká poder. ⁷ Ná kúsiñi xáan iní-yo. Te ná nákana jaa-yó-yá. Chī a nī jaq kivi tánda'a máa Lélú. Te ñási'í-ya, a ío tu'a-ña. ⁸ Te nī ní'in-ña tu'un ja kú'un-ña sa'ma fino ja ndóo ío te ndíi nchá. Chī sa'ma fino-ún kákuu tiñu ndaa nī kasá'a ñayivi ndóo, áchi. ⁹ Te nī ka'an ndajá'a-yá-ún jín-rí. Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu kákuu ñayivi ní kana-ya xini-i ja ná kíngoyo-i nuu ío xini tánda'a máa Lélú, áchi-ya. Te nī ka'an-ga-ya jín-rí: Yá'á kúu tu'un ndaa nī ka'an Dios, áchi-ya. ¹⁰ Te nī jukuiñi jiti-rí nuu já'a-yá ja chíñú'un-rí-ya núu. Te nī ka'an-ya jín-rí: Ma sá'a-ró suán. Chī suni mozo-ya kúu-rí jín-ró jín ñani-ro já kájani ndaa tu'un Jesús. Ná chíñú'un-ró máa Dios, áchi-ya. Chī tu'un nī ka'an ndaa Jesús kúu modo jáni-yó tu'un-ya.

I'q skíkuu tu'un jín I'q ká'an ndaa

¹¹ Te nī jini-rí ja núña andívi. Te nī kenda-ni ñin caballo kuñj. Te I'q yóso-tí, nání-yá I'q ndaa, I'q skíkuu. Te jín tú'un ndaa sándaq ndaa-ya te kuatá'an-ya. ¹² Te nduchi-yá káa nátu'un yáa nú'un. Te xini-yá nú'un kua'a corona. Te yóso ñin sí'vi já ní ñin tú juku'un iní, chī máa-ni máa-yá jini. ¹³ Te yúsukun-yá ñin tikachí niñi. Te nání-yá tu'un Dios. ¹⁴ Te ñin tikuní andívi, nī kandiñ-de-ya kája'an-de jín-yá káyoso-dé caballo kuñj. Te káñu'un-de sa'ma fino xañ ja ío ndoo te kiyi. ¹⁵ Te yu'un-yá kenda ñin machete xañ, nává'a jín machete-ún stuji-yá taká ñayivi. Te tá'ú-yá tiñu nuu-í jín bástón kaq. Te kuañu-ya siki uva kaxin-ya. Yuán kúu ja kiti

iní Dios, l'a tñin taká poder. ¹⁶ Te nuu tikachi-yá jíin núu sá'nda-ya yóso sí'ví yá'a: Rey nuu taká rey, te Jito'ó nuu taká jito'ó, áchí. ¹⁷ Te nì jini-rì ìn ndajá'a já kándii-ya núu ndikandii, te nì kana jaa-ya jíin taká tisaá kándéché sáva andívi: Ña'an te ndutútú-ró núu kúxíni-ró sá'a Dios ñá'nu, ¹⁸ náva'a kee-ro kúñu rey jíin capitán, jíin kúñu cháa nì'in, jíin kúñu caballo jíin cháa káyoso-tí, jíin kúñu taká-ga ñayivi já kájika ndicha-na jíin já kákuu mozo, ja lúli jíin já ñá'nu, áchí-ya. ¹⁹ Te nì jini-rì nuu máa kítí xáan-ún jíin núu taká rey ñuyivi, nì kakutútú-de jíin soldado-de ja kuatá'an-de jíin l'a yóso caballo kuíjin jíin taká soldado-ya. ²⁰ Te kiti xáan-ún kua'an-tì preso jíin cháa nì jani tu'un tú'ún ja ní sá'a kua'a-dé tunj nuu-tí, te jíin tuni-ún nì xndá'ú-de ñayivi ní káki'in tunj kiti-ún jíin já ní káchiñú'ún ndosó-tì. Ndúú cháa yá'a, nì kenda-de kua'an chakú-de nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. ²¹ Te sava-ga cháa-ún nì kají'i-de jíin machete ja kenda yu'u l'a yóso caballo kuíjin. Te taká tisaá, nì kanda'a chijí-tí nì kayee-tí kuñu-de jíná'an-de.

20

Tu'un sikì mil kuia jíin juicio sikì ku'na

¹ Te nì jini-rì ja íchi ándívi ní kuun ìn ndajá'a tñin-ya ndákáa tunchi kúnú xáan, jíin ìn cadena ká'nu. ² Te nì katiin-ya kóo ká'nu, koq áná'an, kiti kúu kui'na Satanás. Te nì ju'ni-ya-tí ja ná kúnu'ni-tí mil kuia. ³ Te nì skívi-ya-tí kua'an-tì tunchi kúnú. Te nì jasú-ya-tí. Te nì sákútu-yá sikí-tí, jíin sello, náva'a tuká xndá'ú-ga-tí taká naciòn. Chì onde ná jínu mil kuia, yúan-na te jínu ñú'ún já ndají nundaa-ga-tí. ⁴ Te nì jini-rì tinj mesa. Te cháa káxiukú mesa-ún kákuu ja sándaá tiñu. Te suni nì jini-rì añú ñayivi ní kaxití xiní-i, sikì já ní kajani ndaa-i tu'un Jesús jíin tú'un Dios, ní tú ní káchiñú'ún-i kiti-ún ní ndoso-tí, ní tú ní kájatá'ú-i tunj-tí kúncháa chaan-í, ní iní nda'a-í. Te nì kanachakú-i. Te nì katá'ú-i tiñu jíin Cristo ìn mil kuia. ⁵ Ñayivi yá'a kákuu ja náchakú xna'an-ga. Ko sava-ga ndíyi-ún, tú ní kánachakú-i onde ná jínu mil kuia. ⁶ Xáán ndatu koo ñayivi ndóo ja náchakú-i xna'an-ga. Ma kúu-i vuelta uy, chí sua nduu-i sutu nuu Dios jíin núu Cristo, te tá'ú-i tiñu jíin-yá mil kuia. ⁷ Te onde ná jínu mil kuia-ún, te ndají Satanás nuu kándeé preso. ⁸ Te kenda xndá'ú naciòn ká'jo ndíkúun lado ñuyivi, ñuu Gog jíin ñuu Magog, náva'a stútú ñayivi já kuatá'an-i. Te koo kua'a xáan-í natu'un ñití yú'u mar. ⁹ Te nì chákooyo-i onde ní ñúyivi. Te nì kajikó ndúu-i nuu ká'jin taká ñayivi ndóo jíin ñúu ja maní-i jíin. Ko Dios ní skúun-ya ñú'un íchi ándívi. Te nì kanduxia-i. ¹⁰ Te kui'na já ní xndá'ú ñayivi-ún, nì skée-ya kuá'an nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. Te suni yúan kándeé kiti xáan-ún jíin cháa nì jani tu'un tú'ún. Te yúan ndo'o-de ndúú ñúú ní káni ní kuia.

Tu'un mesa ká'nu kuíjin ándívi

¹¹ Te nì jini-rì ìn mesa ká'nu kuíjin, jíin l'a káncháa mesa-ún. Te nuu máa l'a-ún nì kuxio ñuyivi jíin ándívi. Te tuká ní ní'in núu kúxiukú. ¹² Te nì jini-rì taká ndíyi, ja ñá'nu ja lúli, ká'jin-i nuu Dios. Te nì juña-ya taká libro. Te suni ní juña-ya ingá tutu nání libro chakú. Te nì sándaá-ya tiñu ndíyi-ún jíná'an-i, nú ndasa káa tu'un yóso núu tutú-ún, ná ìn ìn tiñu nì kasá'a-i. ¹³ Te nducha mar, nì nakuá'a-chá ndíyi ká'jin chíi-chá. Te kue'e jíin infierno, nì kanakuá'a ndíyi ja kátjin. Te nì kakundaa kuachi-i ná tiñu nì kasá'a ìn ìn-i. ¹⁴ Te nì skée-ya infierno jíin kué'e ká'jan nuu laguna ñu'un. Yá'a kúu modo kuu-i vuelta uy. ¹⁵ Te ñayivi tú ní ndénda sí'ví-i nuu libro chakú, te nì skána-ya-í kua'an-i nuu laguna ñu'un.

21

Ñuyivi jáá jíin ándívi jáá

¹ Yúan-na te nì jini-rì ìn ándívi jáá jíin ìn ñuyivi jáá. Chí ándívi xnáñúú jíin ñúyivi xnáñúú ní nda'va. Te tuká mar nì ío. ² Te máa-rí Juan nì jini-rì ñuu ij já kúu ñuu Jerusalén jáá, ja ní kuun íchi ándívi ní kenda nuu Dios. Te ío tu'a natu'un ìn ñasí'i ja ío tu'a-ña tánda'a-ña jíin yí-ña. ³ Te íchi ándívi ní jini so'o-rí ìn tu'un nì ka'an jaa: Vina te ncháa ve'e Dios jíin ñayivi. Te kunchaa-ya jíin-i. Te kuu-i ñayivi máa-yá. Te máa-yá, kuu-ya Dios máa-i te kunchaa-ya jíin-i. ⁴ Te nakua'a Dios taká nducha núu-í. Te ma kúu kuti-gá-i. Te tuká koo ja ndúku'a iní-i, nì ja ndé'e-i, ní ja jatú-i, chí a nì nda'va-ya tiñu xnáñúú. Achí. ⁵ Te nì ka'an l'a káncháa mesa-ún: Kuni so'o-ró, chí ruu nasájáá-rí taká ndatiñu, áchí-ya. Te nì ka'an-ga-ya jíin-rí: Chísó tú'un yá'a, chí taká tu'un yá'a, tu'un ndaa tu'un ndija kúu, áchí-ya. ⁶ Te nì ka'an-ya jíin-rí: A nì kuu. Máa-rí kúu natu'un letra Alfa jíin letra Omega, nuu kéj'á jíin núu ndí'i. Te ñayivi jichí nducha, kuá'a-rí sókó ndúcha chakú ko'o sáni-i. ⁷ Te cháa kundéé, ní'in tá'u-dé taká ndatiñu, te kuu-rí Dios máa-de, te máa-de kuu-de se'e-rí. ⁸ Ko ñayivi já káyu'ú ja tú káandíja, ja káchá'an, ja ká'ja'ni ndíyi, ja kásá'a téné, ja kátí'vi, ja káchiñú'ún ndosó, jíin taká

ja káka'an tu'un tú'ún, ñayivi yá'a kuiñi-i nuu laguna ñu'un nuu kayú jín azufre. Súan kuu-i vuelta uu. ⁹ Yúan-na te ñin ndajá'a ja usiá-ya ní kañin usiá ko'o ja ñú'un ndí'usiá kue'e sandí'i-na, ni chaa-ya núu-rí. Te ni ka'an-ya jín-rí: Na'an, te ná stá'an-rí ñin ña'an núu-ro ja kúu ñasí'i máá Lélú, áchí-ya. ¹⁰ Te jín máá Espíritu ni jaka-ya rúu ni ja'an-rí xiní ñin yuku súkún ká'nu. Te ni stá'an-ya ñúu ij Jerusalén nuu-rí ja kúun vai ichi ándívi onde nuu Dios. ¹¹ Ndíso ndua Dios. Te ndíi ncháa nátu'un yuu lúu, nátu'un yuu kuí ndí'i, te ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ¹² Te ñáva'a ñin namá ñúu ká'nu súkún. Te suni ñáva'a uxí uu yuxé'é. Te yuxé'é-ún ká'jin uxí uu ndajá'a-ya. Te yuxé'é-ún káyoso sí'ví ndí'uxí uu tatá se'e Israel. ¹³ Ichi núu kána ndikandii ío uní yuxé'é. Ichi norte ío uní yuxé'é. Ichi sur ío uní yuxé'é. Ichi núu kée ndikandii ío uní yuxé'é. ¹⁴ Te namá ñúu-ún, ñáva'a uxí uu cimientó. Te síki yúan yóso uxí uu sí'ví ndí'uxí uu apóstol máá Lélú Dios. ¹⁵ Te ndajá'a ká'an jín-rí-ún, tñn-ya ñin vara oro ja chíkuá'a-ya ñúu, jín taká yuxé'é, jín namá ñúu. ¹⁶ Te ñin ñúu ío kuun jiki kúu. Te ñin núu-ni ja káni jín ja jichá. Te ni chíkuá'a-ya ñúu jín vara-ún, te ni jín uu mil kuun ciento kilómetro, ja káni, jín ja jichá, jín ja súkún, ñin núu-ni kúu. ¹⁷ Te suni ni chíkuá'a-ya namá ñúu-ún. Te ni jín ñin ciento uu xiko kuun yíki ku'a cháa, ja súni ku'a ndajá'a-ya kúu. ¹⁸ Te namá ñúu-ún kúu yuu kuí ndí'i. Te ñúu kúu máá ñian oro, nátu'un vidrio ndíi ní'ni. ¹⁹ Te cimientó ñúu-ún, ni kúkútu jín taká yuu lúu. Ja xnáñúu kúu yuu kuí ndí'i. Ja úu kúu uní ncháa kuí. Ja uní kúu yuu ncháa pinto. Ja kúun kúu yuu kuí. ²⁰ Ja ú'ún kúu yuu pinto. Ja íñú kúu yuu kuá'a pinto. Ja usiá kúu yuu kuí méku. Ja uná kúu yuu kuí ncháa. Ja ñin kúu yuu kuáán. Ja uxí kúu yuu kuí kuíjín. Ja uxí ñin kúu yuu color naranja. Te ja uxí uu kúu yuu ndí'i. ²¹ Te ndí'uxí uu yuxé'é-ún kákuu uxí uu perla. Ja ñin yuxé'é, te ñin perla. Te nuýá'u ñúu-ún kúu máá ñian oro ja ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ²² Te tú ní jini-rí ve'e ij iní ñúu, chí ve'e ij ñúu-ún kúu máá Dios, I'a tñn taká poder jín máá Lélú. ²³ Te ñúu-ún, tú ñini ndikandii ni yoo ja stúun, chí ndua máá Dios ndíi ncháa, te máá Lélú kúu lámpara. ²⁴ Te ñayivi ní kakaaku, kaka kuu-i jín ndúa ñú'ún-ún nátu'un jín lámpara. Te taká rey ñuyivi, kikoyo-de ñúu-ún jín taká ndatíñu luu-de, te ka'an jín'ún-de jín-ya yúan. ²⁵ Te yuxé'é ñúu-ún, ma nándasú kuti ja ío-ni ndúu, te ma koo-ga akuáa yúan. ²⁶ Te iní ñúu-ún kinchaka-de taká ndatíñu luu jín ndatíñu jín'ún ío iní ñuyivi. ²⁷ Te iní ñúu-ún ma ndívi kuti ní ñin ñayivi chá'an, ni ja ká'an tu'un tú'ún, chí máni máá-ni ñayivi ja káyoso sí'ví-i nuu libro chakú máá Lélú.

22

¹ Yúan-na te ni stá'an-ya ñin yucha nducha chakú nuu-rí. Te ndíi ní'ni-cha. Te kána-cha núu mesa tá'u tñu Dios jín máá Lélú. ² Te jika-cha sáva ma'ñú nuýá'u kúu-ún. Te ndúu lado yucha, ká'jin yunu chakú, ja ja'a uxí uu nuu ndé'e, ndita'an yoo ñin nde'e. Te nda'a yúnu-ún kákuu ja sá'a taná taká ñayivi. ³ Te tuká koo ni ñin tu'un tásí, chí mesa tá'u tñu Dios jín Lélú kúnchaa iní ñúu-ún. Te mozo-ya, kuatíñu-i nuu-ya jíná'an-i. ⁴ Te kuní-i nuu-ya. Te koso sí'ví-ya chaan-i. ⁵ Te ma koo kuti-gá akuáa yúan. Te tuká kájinu ñú'ún-i ja stúun luz, ni ja stúun ndikandii. Chí máá Tatá Dios, stúun-ya núu-i. Te tá'u-i tñu ñí káni ñí kuí.

Taká tñu ja kánúu cháa yachi

⁶ Te ni ka'an-ga-ya jín-rí: Tu'un ndaa tu'un ndija kúu tu'un yá'a. Te máá Tatá Dios, Jito'o cháa ndoo ja ní kajani-de tu'un-ya, ni táji-yá ndajá'a-ya nává'a stá'an-ya núu mozo-ya taká tñu ja kánúu cháa yachi. ⁷ Te jandaa ja ncháa yachi-rí. Achí-ya. Xáan ndatu ñayivi skíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. ⁸ Te ruu Juan kúu ja ní jini so'o-rí te ni jini-rí taká tñu yá'a. Te nuu ní ndí'i ni jini so'o-rí, jín ja ní ndé'é-rí, te ni jukuiñi jiti-rí nuu ja'a ndajá'a I'a ni stá'an taká tu'un yá'a nuu-rí, ja chíñú'ún-rí-ya núu. ⁹ Te ni ka'an-ya jín-rí: Ma sá'a-ró súan, chí ruu, suni mozo-ni kúu-rí jín-ró, jín ñani-ro ja kájaní tu'un Dios, jín ñayivi káskíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. Sua ná chíñú'ún-ró máá Dios, áchí-ya. ¹⁰ Te ni ka'an-ga-ya jín-rí: Ma kasú-ro tu'un ká'an tutu yá'a, chí a ni kuyani kivi. ¹¹ Ñayivi sá'a tñu ñáá, ná kúkuu-i jín tñu ñáá-ún. Ñayivi káchá'an, ná kéndoo chá'an-i. Ñayivi sá'a tñu va'a, ná kúkuu-i jín tñu va'a-ún. Te ñayivi ndóo, ná kúkuu-ga-i jín tú'un ndoo. ¹² Kuni so'o, chí ncháa yachi-rí, te kii ya'u jín-rí, nává'a kuá'a-rí ya'u ñin ñin-í ndasa tñu ni kasá'a-i. ¹³ Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jín letra Omega, nuu kéjá'a jín núu ndí'i, ja xnáñúu jín ja sándí'i-na. Achí-ya. ¹⁴ Xáan ndatu ñayivi skíkuu tñu ni tá'u-yá, nává'a ni'ñ tá'u-i ja-a-i nuu yúnu chakú, te kivi koyo-i ichi yúxe'é iní ñúu-ún. ¹⁵ Ko yata vé'e kuiñi ti'ina, jín ja kásá'a tñu ñáva'a, jín ja tñi iní, jín ja kája'ni ndíyi, jín ja káchiñú'ún ndosó, jín taká ja kúsi iní xndá'u tá'an. ¹⁶ Máá-rí kúu Jesús ja ní táji-rí ndajá'a-rí kujaa nuu-ro jíná'an-ró, nává'a kani ndaa-ya tú'un taká tñu yá'a nuu tiku ni kákandíja. Máá-rí kúu nátu'un yoo'ó ja kúu tatá David. Te suni kúu-rí nátu'un tñu'ú xini ja ndí

ndáxín tíkuáán-ná. ¹⁷ Te máá Espíritu jíin ñá'an tánda'a káka'an: Ña'an-ní, áchí. Te ñayivi jíini so'o, ná ká'an-i: Ña'an-ní, achí-i. Te ñayivi jichí nducha, ná kíi-i. Te ñayivi kuní, ná kó'o sáni-i nducha chakú. ¹⁸ Te ká'an xaan-ri nuu táká ñayivi jíini so'o tu'un ká'an tutu yá'a: Nú ndé ñn ñayivi ná chísó-ga-i nuu tú'un yá'a, te Dios, chísó-yá tundó'o yóso núu tutu yá'a siki-í. ¹⁹ Te nú ndé ñn ñayivi kuánchaa-1 yakú tu'un ja ká'an tutu yá'a, te Dios kuánchaa-ya tá'u-í ja yí'i nuu libro chakú, jíin iní ñuu ij, siki tú'un ja yóso núu tutu yá'a. ²⁰ Súan ká'an I'a ká'an ndaa taká tu'un yá'a: Jándaa ja nchaa yachí-rj, áchí-ya. Súan ná kóo Amén. Ña'an-ní Tátá Jesús. ²¹ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin táká-ro jíiná'an-ró. Amén.